ספרי מוסר

פרדס רמונים - חלק א

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פרדס רמונים - חלק א

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פרדס-רמונים-חלק-א/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמות 11
המצוות 26
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 26
רָמַז הַכָּתוּב - תּוֹלְדוֹתֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים 27
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 28
בְּסוֹד עֻבָּדֶיךָ 28
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 29
רָמַז הַכָּתוּב - מְסִירוּת נֶפֶשׁ (א) 30
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 31
בְּסוֹד עֻבָּדֶיךָ 32
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 32
רָמַז הַכָּתוּב - סַכָּנַת הַנִּסָּיוֹן 33
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 33
בְּסוֹד עֻבָּדֶיךָ 34
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 34
רָמַז הַכָּתוּב - לֹא בַּשָּׁמַיִם הִיא 35
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 36
בְּסוֹד עֻבָּדֶיךָ 36
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 37
רָמַז הַכָּתוּב - עֲלִילוֹת דָּם 38
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 38
בְּסוֹד עֻבָּדֶיךָ 39
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 40
רָמַז הַכָּתוּב - הָעִקָּר הַכַּוָּנָה 40
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 42
בְּסוֹד עֻבָּדֶיךָ 42
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 42
רָמַז הַכָּתוּב - בְּנֵי מְלָכִים 43
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 44
בְּסוֹד עֻבָּדֶיךָ 45
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 45
רָמַז הַכָּתוּב - פַּרְנָסָה מִשָּׁמַיִם 46
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 47
בְּסוֹד עֻבָּדֶיךָ 47
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 48
רָמַז הַכָּתוּב - חֶמֶץ הַנֶּפֶשׁ 48
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 49
בְּסוֹד עֻבָּדֶיךָ 50
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 50
רָמַז הַכָּתוּב - מְסִירוּת נֶפֶשׁ (ב) 51
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 51
בְּסוֹד עֻבָּדֶיךָ 52
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 52
רָמַז הַכָּתוּב - וַעֲשׂוּ מִשְׁמֶרֶת לְמִשְׁמַרְתִּי 53
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 54
בְּסוֹד עֻבָּדֶיךָ 54
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 54
רָמַז הַכָּתוּב - בְּנֵי חוֹרִין 55
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 56
בְּסוֹד עֻבָּדֶיךָ 56
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 57
רָמַז הַכָּתוּב - כֹּחַ הָאֱמוּנָה 57
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 58
בְּסוֹד עֻבָּדֶיךָ 59
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 60
רָמַז הַכָּתוּב - שְׁלֵמוּת הָעֲבוֹדָה 60
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 61
בְּסוֹד עֻבָּדֶיךָ 62
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 62
רָמַז הַכָּתוּב - כְּאִישׁ אֶחָד בְּלֵב אֶחָד 63
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 64
בְּסוֹד עֻבָּדֶיךָ 64

לִפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 65
רָמַז הַכָּתוּב - קַדֵּשׁ עַצְמְךָ 65
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 67
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 67
לִפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 67
רָמַז הַכָּתוּב - קְדֻשַּׁת הַבְּרִית 68
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 69
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 69
לִפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 69
רָמַז הַכָּתוּב - חֲשִׁיבוּת הַהוֹדָאָה 71
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 72
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 72
לִפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 72
רָמַז הַכָּתוּב - זְהִירוּת בַּדְּרָכִים 73
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 74
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 74
לִפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 75
רָמַז הַכָּתוּב - בַּעַל שֵׁם טוֹב 75
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 77
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 77
לִפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 78
רָמַז הַכָּתוּב - בַּיָּמִים הָהֵם בַּזְּמַן הַזֶּה 79
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 80
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 80
לִפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 80
רָמַז הַכָּתוּב - שׁוֹלֵט וְנִשְׁלָט 81
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 82
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 83
לִפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 83
רָמַז הַכָּתוּב - הַהִתְנַתְּקוּת 83
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 85
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 85
לִפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 86
רָמַז הַכָּתוּב - שִׁמַּח בְּנֵי בֶחֱלְקֶךָ 86
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 87
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 88
לִפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 88
רָמַז הַכָּתוּב - אֲנִי מַאֲמִין 89
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 90
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 91
לִפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 91
רָמַז הַכָּתוּב - מִשְׂחָק מָכוּר 92
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 94
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 95
לִפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 96
רָמַז הַכָּתוּב - וַיֵּלְכוּ אַחַר הַהֶבֶל 96
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 98
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 98
לִפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 99
רָמַז הַכָּתוּב - עֶבֶד ה' 99
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 100
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 101
לִפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 101
רָמַז הַכָּתוּב - פְּרִיקַת עֹל 102
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 103
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 103
לִפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 104
רָמַז הַכָּתוּב - עָצְמַת הַדִּבּוּר 104
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 105
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 105
לִפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 106
רָמַז הַכָּתוּב - וְדַבֵּר דָּבָר 107
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 108
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 108

לְפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 109
רָמַז הַכָּתוּב - מְקוֹר הַבְּרָכָה 109
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 111
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 112
לְפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 113
רָמַז הַכָּתוּב - הַכָּרַת הַטּוֹב 113
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 114
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 115
לְפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 115
רָמַז הַכָּתוּב - עֶרְכָּם שֶׁל חַיִּים (א) 116
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 117
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 118
לְפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 119
רָמַז הַכָּתוּב - קְדֻשַּׁת הַמַּחֲנֶה 119
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 121
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 121
לְפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 121
רָמַז הַכָּתוּב - עֶרְכָּם שֶׁל חַיִּים (ב) 122
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 123
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 124
לְפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 124
רָמַז הַכָּתוּב - בָּרוּךְ דַּיַּן הָאֱמֶת 125
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 126
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 126
לְפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 127
רָמַז הַכָּתוּב - שֶׁלִּי שֶׁלִּי 127
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 129
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 129
לְפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 129
רָמַז הַכָּתוּב - שֶׁהֵם מִשְׁתַּחֲוִים לְהֶבֶל וָרִיק 130
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 131
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 131
לְפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 131
רָמַז הַכָּתוּב - שִׂים שָׁלוֹם 132
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 134
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 134
לְפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 135
רָמַז הַכָּתוּב - עֲלִיָּה נְכוֹנָה 135
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 137
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 137
לְפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 138
רָמַז הַכָּתוּב - כְּבוֹד הָאָדָם 138
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 139
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 140
לְפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 140
רָמַז הַכָּתוּב - תַּגִּיד תּוֹדָה 141
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 142
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 142
לְפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 143
רָמַז הַכָּתוּב - חוּס וְרַחֵם 143
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 144
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 144
לְפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 144
רָמַז הַכָּתוּב - נָתוֹן תִּתֵּן 145
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 146
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 147
לְפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 147
רָמַז הַכָּתוּב - כְּבוֹד הָאִשָּׁה 148
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 149
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 149
לְפְשׁוטוֹ שֶׁל מִקְרָא 149
רָמַז הַכָּתוּב - דִּין שָׁמַיִם 150
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 151

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 151
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 152
רָמַז הַכָּתוּב - חִנּוּךְ כַּהֲלָכָה 152
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 154
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 154
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 155
רָמַז הַכָּתוּב - מוֹדֶה עַל הָאֱמֶת 155
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 157
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 157
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 158
רָמַז הַכָּתוּב - עֵרֶךְ הַחַיִּים 158
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 160
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 160
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 161
רָמַז הַכָּתוּב - אַרְבַּע מִדּוֹת בָּאָדָם 161
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 164
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 164
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 165
רָמַז הַכָּתוּב - שְׂכַר מִצְוָה מִצְוָה 165
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 166
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 167
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 167
רָמַז הַכָּתוּב - מִילֵי דְּנָזִיקִין 167
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 168
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 169
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 169
רָמַז הַכָּתוּב - אֵיזֶהוּ חָכָם הַלּוֹמֵד
מַהֲגָנָב 170
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 171
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 172
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 172
רָמַז הַכָּתוּב - הַשֵּׁן וְהָרֶגֶל 173
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 174
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 175
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 175
רָמַז הַכָּתוּב - כֹּה דְּבָרַי כָּאֵשׁ 175
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 177
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 177
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 178
רָמַז הַכָּתוּב - לַחְשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת 178
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 180
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 180
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 181
רָמַז הַכָּתוּב - יֵשׁ דִּין וְיֵשׁ דַּיָּן 181
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 182
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 183
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 183
רָמַז הַכָּתוּב - לְשֵׁם שָׁמַיִם 184
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 185
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 185
רָמַז הַכָּתוּב - קְרֻבַת אֱלֹקִים 186
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 188
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 188
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 189
רָמַז הַכָּתוּב - חֵץ וְקֶשֶׁת 189
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 191
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 191
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 191
רָמַז הַכָּתוּב - כֹּחוֹת עַל 192
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 193
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 194
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 194
רָמַז הַכָּתוּב - בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה 194
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 196

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 196
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 197
רָמַז הַכָּתוּב - קָרוֹב רְחוֹקִים 197
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 198
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 198
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 199
רָמַז הַכָּתוּב - בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים 199
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 201
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 201
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 201
רָמַז הַכָּתוּב - שֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ 202
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 203
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 203
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 204
רָמַז הַכָּתוּב - גַּם אַתָּה יָכוֹל 204
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 206
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 206
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 206
רָמַז הַכָּתוּב - כַּוָּנָה טוֹבָה 207
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 208
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 209
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 209
רָמַז הַכָּתוּב - כֻּלָּם אֲהוּבִים 209
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 211
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 212
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 212
רָמַז הַכָּתוּב - הִזָּהֵר בְּגַחֲלָתָן 212
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 214
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 214
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 215
רָמַז הַכָּתוּב - מִיהוּ גָּדוֹל 215
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 216
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 216
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 216
רָמַז הַכָּתוּב - לְאַט וּבָטוּחַ 217
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 218
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 218
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 219
רָמַז הַכָּתוּב - וּבְלֶכְתְּךָ בַדָּרֶךְ 219
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 220
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 220
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 221
רָמַז הַכָּתוּב - שְׁמִירַת הַלָּשׁוֹן 221
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 222
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 223
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 223
רָמַז הַכָּתוּב - כַּף זְכוּת 224
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 224
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 225
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 225
רָמַז הַכָּתוּב - בְּמִדָּה טוֹבָה וּמְרֻבָּה 225
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 226
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 227
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 227
רָמַז הַכָּתוּב - דְּבֵקוּת בָּאֱמֶת 228
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 229
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 230
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 230
רָמַז הַכָּתוּב - אַל תִּפְרֹשׁ מִן הַצִּבּוּר 230
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 232
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 232
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 233
רָמַז הַכָּתוּב - צַדֵּק מִשֶּׁלְךָ 233
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 234

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 234
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 235
רָמַז הַכָּתוּב - עֲשֵׂה זֹאת בְּעַצְמֶךָ 235
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 236
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 237
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 237
רָמַז הַכָּתוּב - אַל תְּדִינֵנִי כְּמַעֲלִי 238
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 239
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 239
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 240
רָמַז הַכָּתוּב - עַל מָה הָרִיב?! 240
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 241
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 242
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 242
רָמַז הַכָּתוּב - שְׁנַיִם שֶׁהֵם אֶחָד 243
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 243
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 244
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 244
רָמַז הַכָּתוּב - כֹּחַ הַנְּתִינָה 245
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 248
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 248
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 249
רָמַז הַכָּתוּב - הַשַּׁבָּת נֹעַם הַנְּשָׁמוֹת 250
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 250
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 250
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 251
רָמַז הַכָּתוּב - מַחֲשָׁבָה טוֹבָה 251
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 253
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 253
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 254
רָמַז הַכָּתוּב - מִסְתַּכְּלִים עָלֶיךָ! 254
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 256
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 256
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 257
רָמַז הַכָּתוּב - הַנְּתִינָה מְקֻרֶבֶת 257
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 259
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 259
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 260
רָמַז הַכָּתוּב - סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב 260
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 261
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 261
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 262
רָמַז הַכָּתוּב - זְרִיזִין מַקְדִּימִין 262
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 263
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 263
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 264
רָמַז הַכָּתוּב - אֵל הַהוֹדָאוֹת 264
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 265
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 266
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 266
רָמַז הַכָּתוּב - צָעוּר הַזּוֹלֶת 267
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 268
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 269
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 269
רָמַז הַכָּתוּב - בֵּין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים 270
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 271
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 271
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 272
רָמַז הַכָּתוּב - הַרְחֵק מִשָּׂכָן רַע 272
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 273
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 274
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 274
רָמַז הַכָּתוּב - מְקוֹם כְּבוֹדוֹ לְהַעֲרִיצוֹ ... 274
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 276

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 277
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 277
רָמַז הַכָּתוּב - הַחֲזֵק וְתִתְחַזֵּק 278
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 279
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 280
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 280
רָמַז הַכָּתוּב - לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם 281
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 282
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 282
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 283
רָמַז הַכָּתוּב - חַבְרוּתָא 283
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 285
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 285
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 286
רָמַז הַכָּתוּב - מַלְבּוּשֵׁי כָּבוֹד 286
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 288
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 288
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 289
רָמַז הַכָּתוּב - מֹחַ וָלֵב 289
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 291
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 291
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 292
רָמַז הַכָּתוּב - תַּשְׁמִישׁ קְדֻשָּׁה 292
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 293
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 294
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 294
רָמַז הַכָּתוּב - אֲשֶׁר יְחַסֵּר לוֹ 295
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 296
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 296
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 296
רָמַז הַכָּתוּב - קְדֵשׁ הַקְּדָשִׁים 297
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 298
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 299
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 299
רָמַז הַכָּתוּב - נֶאֱמָנִים פִּצְעֵי אוֹהֵב 299
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 302
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 303
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 303
רָמַז הַכָּתוּב - גְּבוּלוֹת 304
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 307
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 308
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 309
רָמַז הַכָּתוּב - יָד וָרֶגֶל 309
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 311
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 312
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 312
רָמַז הַכָּתוּב - שַׂר הַחוּץ 313
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 314
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 314
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 315
רָמַז הַכָּתוּב - כַּת הַצְּבוּעִים 315
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 316
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 317
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 317
רָמַז הַכָּתוּב - לְשֵׁם שָׁמַיִם 317
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 319
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 319
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 319
רָמַז הַכָּתוּב - מִשְׁחַק בַּיִת 320
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 321
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 322
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 322
רָמַז הַכָּתוּב - אֲחִיעֶזֶר וַאֲחִיסָמָךְ 322
דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ 325

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 326
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 326
רָמַז הַכָּתוּב - רְעֵה אֱמוּנָה 327
דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ 328
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 329
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 329
רָמַז הַכָּתוּב - הַפְרֵד וּמְשֹׁל 330
דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ 331
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 331
לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא 332
רָמַז הַכָּתוּב - הַצוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ 332
דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ 333
בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ 334

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון CC BY-NC-SA 2.5 **- אסור בשימוש מסחרי**
בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) **ל הרב דוד רחימי**

פְּשָׁטִים וּרְמִיזוֹת, דְּרוּשִׁים וְסוֹדוֹת, הֲלָכוֹת וְהַנְהָגוֹת, עֵצוֹת וְהַדְרָכוֹת,
הָעוֹלוֹת וְנִלְמָדוֹת מִתֵּרֵי"ג הַמִּצְווֹת שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה.
וְעִמָּם מְשֻׁבָּצִים "פְּרִי מְגָדִים" אַבְנֵי חֵן מְאִירִים לְבֵאוּר הַמַּאֲמָרִים - על סדר המצוות א' - קי"ד
נִתְחַבֵּר בְּעֶזְרַת ה' יִתְבָּרַךְ מֵאִתִּי **דָּוִד רָחִימִי** יצ"ו חוֹלוֹן יע"א
שְׁנַת "רָחַשׁ לִבִּי דָּבָר טוֹב" (תשע"ג) לְפ"ק - מכון אמת קנה

הקדמות

הסכמות

הספר זכה להסכמותיהם של הרבנים החשובים:
מרן מלכא פאר הדור והדרו הראשון לציון רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל
כמו כן זכה להסכמות הרבים החשובים לפי סדר אלף בית
הרב בניהו שמואלי שליט"א - ראש ישיבת נהר שלום
הרב חיים שאול טאוב שליט"א - האדמור ממזריץ
הרב יצחק יוסף שליט"א - הראשון לציון
הרב מאיר מאזוז שליט"א - ראש ישיבת כסא רחמים
הרב צבי אלימלך הלברשטאם שליט"א - האדמור מצאנז
הרב שלמה עמאר שליט"א - הראשון לציון
הרב שמעון בעדני שליט"א - ראש ישיבת תורה וחיים
מסיבות טכניות לא הובאו ההסכמות המופיעות בספר המודפס

את הקלמוס נטלתי ובחריזה כתבתי...

צַוַּאת הַסֵּפֶר

נָעִים לְהַכִּיר: סֵפֶר קֹדֶשׁ אֲנִי!
שאין להכניס את כתבי הקודש למבואות המטונפים כבית הכסא וחדר האשפה וכדומה, כמבואר בסנהדרין (כ"א ע"ב) גבי ספר התורה של המלך והובא בשלחן ערוך (חלק יורה דעה סימן רפ"ב סעיף ד' וסעיף ו'). ועל ידי שני כיסויים כתבו האחרונים להתיר בספרים ובקונטרסים המודפסים. ראה ספר "לימוד התורה" לידידנו הרה"ג אהרן זכאי שליט"א.

לְמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ נָקִי אַל נָא תַּכְנִיסֵנִי

יש להזהר שלא יגלה אדם ערוותו וכיוצא בזה בפני כתבי הקודש. וראה שלחן ערוך (חלק אורח חיים סימן ר"מ סעיף ו') מענין זה, ואת צנועים חכמה. וגבי החלפת חיתול לתינוק בחדר שיש בו ספרי קודש ראה שו"ת משנה הלכות (חלק ו' סימן כ"ד) שכתב שמעיקר הדין מותר הדבר אך ראוי להחמיר ולהמנע. וּלְיַד דָּבָר לֹא צָנוּעַ לְעוֹלָם אַל תַּנִּיחֵנִי כמו שכתוב בישעיה (נ"ח, ב'): "ואותי יום יום ידרשון ודעת דרכי יחפצון כגוי אשר צדקה עשה ומשפט אלהיו לא עזב ישאלוני משפטי צדק קרבת אלהים יחפצון". ומצות לימוד התורה כידוע היא בכל יום ובכל עת שנאמר (יהושע א', ח'): "לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה". וראה באורך מחיוב וממעלת לימוד התורה בשלחן ערוך (יורה דעה סימן רמ"ו) ובספרי האחרונים. מִידֵי יוֹם בְּיִ לְמַד כן כתבו השפתי כהן והטורי זהב על השלחן ערוך (יורה דעה תחילת סימן רע"ז) בשם הבית חדש שהעושה כן משתכח תלמודו על ידי מלאך אחד הנקרא ש"ד (ראשי תיבות "שומר דפים"). וראה בשו"ת ישכיל עבדי (חלק ה' יורה דעה סימן נ"ו) ובשו"ת אבני ישפה (חלק א' סימן ר"ב) שדנו מתי צריך להקפיד בדבר ומתי לא. וּפְתוּחַ אַל תַּעַזְבֵנִי

כן מקובלנו מהסטייפלר הקדוש זצ"ל שהנוטל ספר של רבים ללמוד בו ואינו מחזירו למקומו נקרא "אכזרי", שמטריח את הממונים לעשות בעבורו את המלאכה. וּבְסִיּוּם לְמוּדְךָ זְכֹר לְמָקוֹמִי לְהַחֲזִירֵנִי

כן כתב בספר חסידים שלא יעביר אדם כוסו ומאכלו מעל ספר קודש שמא ישפך מהם ויתלכלכו. וראה בבית יהודה (יורה דעה סימן רפ"ב) שהביא שלא יסתרק אדם מעל הספר שלא ללכלכו. ועוד עיין בשו"ת רבבות אפרים (חלק א' אורח חיים סימן רכ"ג) מה שכתב מעניין זה ואכמ"ל. דַּפַּי אַל תְּלַכְלֵךְ שפעמים מתוך רהיטות הלימוד עלול הלומד לקרוע מהספר. וראה באר הגולה (יורה דעה סוף סימן של"ד) שהביא חרם דרבינו גרשום שלא לחתוך דף מהספר ואפילו כדי לכתוב בו דברי תורה. ואם מותר לקפל זוית הספר לסימן ראה שו"ת רבבות אפריים (גרינבאלט, חלק א' אורח חיים סימן רכ"ג) בשם מוהרצ"ה מלובלין זיע"א שנכון להמנע. והמיקל בספריו הפרטיים יש לו על מה לסמוך. וּבְטָעוּת אַל תְּקָרְעֵנִי

כן כתב בספר "יעלזו חסידים" (סימן ק') להגה"ק רבי אליעזר פאפו זיע"א שלא ישתמש בספר כשלחן להניח עליו דף לכתוב עליו דברי חול. ודברי תורה מסתבר שמותר. ובספר חסידים הזהיר שלא יכתוב אדם דברי חול על ספר קודש, אולם דברי תורה והגהות בצידי הכתוב לצורך לימודו מותר. עָלַי אַל תִּכְתֹּב כן כתב בבית לחם יהודה (יורה דעה סימן

רפ"ב) בשם הספר חסידים (בסימן תתק"ד, תתק"ה) שלא יכה אדם על הספר דרך לימודו (ויש מקילים בדבר, ועדיף להמנע מלהכות על מקום הכתב). ולא יגן על עצמו מפני השמש וכיוב"ז ולא מפני מכת חבירו (אלא אם כן פיקוח נפש. ויש להעיר שרבים הם הנכשלים בזה מבלי לשים לב המשתמשים בסידור לכסות פיהם כשמפהקים וכדומה), ולא יתגרד בו. וּמִכָּל הֶזֵק תִּשְׁמְרֵנִי

שאף בכתבי הקודש עצמם ישנה הגבלה שלא להניח נביא על חומש (שלחן ערוך יורה דעה סימן רפ"ב סעיף י"ט ובאחרונים שם) ולא גמרות על נביא (בית לחם יהודה ריש סימן רפ"ג בשם ספר חסידים). ויש המקילים בספרים המודפסים אך מנהגנו בל"נ להקפיד בדבר לגודל חיבת הקודש. וכתב הפלא יועץ שלא ישען אדם על ספר קודש, ולצורך הלימוד המנהג להקל. חֻפְּצֵי חֹל עָלַי אַל תַּנִּיחַ כן כתב בספר חסידים שימסור ויקבל ויאחוז ספר קודש ביד ימין להראות חיבתו לתורה, וכמו שכתוב "מימינו אש דת למו". וכל שכן שלא ישליכנו על השלחן אלא יניחנו בדרך כבוד. וראה בשו"ת "אור נעלם" (סימן א') שכתב להוכיח בדעת הרמב"ם ז"ל שצריך לעמוד בפני חומש כבפני ספר תורה ופוסק זאת להלכה, וכתב שם שהמהר"י סגל זצ"ל היה מוליך עמו חומש לכל מקום כדי שאם יקומו לכבודו יחשב שקמו לחומש ולא לו מפני ענוותנותו. ולמעשה לא נהגו בזה. ומכל מקום אם הגיעו שניים להכנס בפתח ולאחד ספר קודש בידו יש ליתן לו את זכות הקדימה. וּבִימִינְךָ תּאֹחֲזֵנִי

בכלל שמירת קדושת הספרים שאם נפל ספר ימהר להרימו ולנשקו. ואם נפלו כמה ספרים יחד כתב הפתחי תשובה (יורה דעה סימן רפ"ב סעיף קטן ז') בשם ה"תפארת למשה" שירים תחילה את כולם, ורק לאחר מכן ינשקם. שְׁמֹר הֵיטֵב עַל קְדֻשָּׁתִי כן הובא בספרים הקדושים שנכון לנשק הספר לפני ואחרי לימודו בו להראות גודל חיבת הקודש. וּמִידֵי פַּעַם נַשְּׁקֵנִי

ראה ספר "מנהג ישראל תורה" שדן האם איבוד כתבי הקודש הוא איסור מדאורייתא (כן דעת הרמב"ם ז"ל בספר המצוות) או מדרבנן (כן כתב ספר החינוך במצוה תל"ז והתשב"ץ וכן דעת רוב האחרונים להלכה). וּלְעֵת זִקְנָה כְּשֶׁאָתְבַּלֶּה לַפַּח אַל תַּשְׁלִיכֵנִי עיין בכנסת יחזקאל (סימן ל"ח) שיש אומרים שאם חסר מקום לגניזת כתבי קודש יש לשורפם ולהניח אפרם בכלי חרס ולקוברם, והובא גם כן בגליון המהרש"א על השלחן ערוך (יורה דעה סימן רפ"ב). וצריך עיון בזה למעשה. וראה בשו"ת רבבות אפריים (גרינבאלט, חלק א' סימן קי"ט) שכתב שאף עטיפת ניילון של הספר טעונה גניזה. ובשו"ת

שיח כהן (אורח חיים סימן ח') כתב שאין צריך. ומכל מקום כריכת הספר עצמה ודאי שצריך. לַגְּנִיזָה שֶׁבְּבֵית הַכְּנֶסֶת לֵךְ נָא וְתִמְסְרֵנִי

ומקובלנו מרבינו האריז"ל ומרבינו הבעל שם טוב הקדוש זיע"א שיש לאדם להרהר בתשובה בטרם ניגש הוא לעסוק בקדשים בלימוד התורה, שאם לא חלילה עלולה כל תורתו ללכת לסטרא אחרא ולחיצונים רחמנא ליצלן. ואשרי הנזהר. וּבָעֵת לוֹמֶדְךָ בִּי זְכֹר נָא וְהַשְׂכֵּל

שזהו "לימוד תורה לשמה", דהיינו "לשם – ה'", שלומד כדי לעשות את רצון האל כראוי וכיאות. כִּי לוֹמֵד אַתָּה כָּעֵת אֵיךְ לְקַיֵּם רְצוֹן הָאֵל

בקול – כמאמר שמואל (ערובין נ"ד ע"א) על הפסוק (משלי ד', כ"ב) "כי חיים הם למצאיהם" – למוציאיהם בפה. ברגש – שהקב"ה לבא בעי (סנהדרין ק"ו ע"ב). ובהתלהבות – שהשמחה בלימוד היא תנאי בלתי נפרד להבנתה ולזכירתה, כמובא רבות בספרים הקדושים. קְרָא בִּי בְּקוֹל, בְּרֶגֶשׁ וּבְמִתְינוּת

ראה מה שכתב הגה"ק מסוכוטשוב זצ"ל בהקדמתו לספרו "אגלי טל" בענין היגיעה וההנאה בלימוד התורה. ואכמ"ל. וְאִם תִּזְכֶּה תַּרְגִּישׁ בִּי הֲנָאָה וּמְתִיקוּת

שכך אמר רבי מאיר (אבות פרק ג' משנה ח'): "כל השוכח דבר מלימודו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו וכו'". בְּזִכְרוֹנְךָ חוֹרְטֵנִי לָעַד וּלְעוֹלָמִים

כן הובא בספרים הקדושים שהזהירות הכבוד הספרים מארכת ימיו של האדם, ומצילתו מן הפרענות, ומשכינה שלום במעונו. וְאִם תְּקַיֵּם כָּל אֵלֶּה אַמְלִיץ עָלֶיךָ בַּמְּרוֹמִים.

אקדמות מילין

בעזהשי"ת

לִפְנֵי אֲכִילָתְךָ מֵכִין אַתָּה הַמַּאֲכָלִים, וְקֹדֶם נְסִיעָתְךָ אוֹרֵז אַתָּה הַחֲפָצִים, כָּךְ טֶרֶם הִכָּנְסְךָ אֶל "פַּרְדֵּס רִמּוֹנִים", הַבֵּט וּרְאֵה הֵ"אֲקְדָּמוֹת מִילִין" הַבָּאִים.

"שְׁלָחַיִךְ פַּרְדֵּס רִמּוֹנִים עִם פְּרִי מְגָדִים, מַעְיָן גַּנִּים בְּאֵר מַיִם חַיִּים"

(שִׁיר הַשִּׁירִים ד', י"ג-ט"ו)

"אָמַר רַבִּי לֵוִי: מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאֶחָד שֶׁהָיְתָה לוֹ שָׂדֶה וּבָהּ גֶּל שֶׁל אֲבָנִים. מְכָרָהּ לְאַחֵר, וְעָמַד זֶה שִׁקְּנָאהּ וְסִקֵּל מִמֶּנָּה אֶת הָאֲבָנִים, וּמָצָא בְּתוֹכָהּ בְּאֵר מַיִם חַיִּים. שָׁתַל בָּהּ פַּרְדֵּס רִמּוֹנִים וְנָטַע בָּהּ כָּל מִינֵי בְּשָׂמִים, וְכָל מִי שֶׁהָיָה עוֹבֵר עָלֶיהָ הָיָה מְשַׂבְּחָהּ. לְיָמִים, עָבַר עָלֶיהָ אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁמְּכָרָהּ, וְרָאָה אוֹתָהּ מְלֵאָה כָּל טוּב. אָמַר: אוֹי לִי שֶׁכָּךְ מָכַרְתִּי, אוֹי לִי שֶׁכָּךְ אִבַּדְתִּי". (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת בְּשַׁלַּח)

במאמר זה, נמשל האדם לאותו בעל שדה הנזכר לעיל בדברי רבי לוי. כשבידו הבחירה אם לעבד ולטפח את חלקתו ולהניב ממנה פירות נאים ומשובחים, או שמא חלילה למכור את חלקו ליצר הרע בעבור נזיד עדשים של העולם הזה, וסופו שימרר בבכי על שמכר כזו חלקה דשנה ופורייה במחיר נעליים. וכעין זה פירשו המפרשים את דברי שלמה המלך ע"ה בפסוקים הנ"ל. וכך מצינו גם כן בישעיה הנביא (פרק ה') שהמשיל את עם ישראל בהולכם אחר יצרם לכרם ענבים שהניב פירות באושים, עיין שם ובמפרשים. אֲדוֹן כָּל הַנְּשָׁמוֹת, בּוֹרֵא כָּל הָעוֹלָמוֹת, נָתַן לְכָל אִישׁ וְאִשָּׁה, מַתָּנָה נִפְלָאָה וַעֲצוּמָה, חֶלְקָה טוֹבָה וּמְבֹרָכָה כן אמרו בסנהדרין (צ' ע"א) "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא". וכן אמרו (חגיגה ט"ו ע"א) שלכל אחד מישראל יש חלק בגן עדן ובגיהנם. וראה בספר "מנחת אליהו" לרבי אליהו האיתמרי זיע"א (מחבר הספר "שבט מוסר") שכתב בפרק י"ג שאותו חלק הוא החידושים שניתנו לאדם לחדש בתורה בעולם הזה, ואם לא זוכה האדם מעבירים את החידושים לאחד אחר שיביאם לאויר העולם. עיין שם. , אַדְמַת קֹדֶשׁ פּוֹרִיָּה, זֶהוּ הַגּוּף וְכָל צְבָא אֵיבָרָיו, וְשִׂכְלוֹ הַמְנַצֵּחַ עָלָיו. וּבְתוֹכוֹ מַעְיַן גַּנִּים, בְּאֵר מַיִם חַיִּים, הִיא הַנְּשָׁמָה הַזַּכָּה וְהַטְּהוֹרָה, שֶׁנֻּפְחָה מֵהָאֵל הַנּוֹרָא כמו שכתוב "ויפח באפיו רוח נשמת חיים" ואמר בזוהר הקדוש (פרשת תזריע) שהנשמה היא חלק אלוה ממעל. ובספר "נשמת אדם" מאחד הקדמונים הביא שקבלה בידינו איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה שנשמת האדם היא עצם נבדל קדוש וטהור שנאצלה מה' הגדול והנכבד יתברך ויתעלה. , וְשׁוֹכֶנֶת בְּתוֹךְ הַגּוּפִים מקום משכן הנשמה הוא בלב, כמובא בכתבי האריז"ל. וראה עוד ב"מגדל עוז" (בית מדות, עליית היראה) מה שכתב בעניין הנשמה וסגולתה. , וְנוֹתֶנֶת תַּכְלִית וְחַיִּים שכן הגוף אינו אלא אמצעי לנשמה, שהיא התכלית, לסגל לעצמה תורה ומצוות ומעשים טובים, כשם שהשדה היא אמצעי לפירות שהם התכלית. , מַשְׂרָה אֹשֶׁר וְגַם שִׂמְחָה, אַהֲבָה וְסִפּוּק וּבְרָכָה שכל המדות והרגשות הללו מקורן מהלב, שם משכן הנשמה, כנזכר לעיל. . מִמֶּנָּה יִוָּלְדוּ הַיְלָדִים ראה שער הגלגולים (הקדמה י') שכתב שהאב נותן חלק מנשמתו בבניו, ואותו החלק נעשה לבוש לנשמת הבן ומסייעו ומדריכו בדרך הטובה. ולסיבה זו חייב הבן בכבוד האב. , וּבְהֶעָדְרָהּ יִפָּסְקוּ הַחַיִּים כפי שרואים אנו בחוש, וכמו שכתוב (תהלים קמ"ו, ד'): "תצא רוחו ישוב לאדמתו ביום ההוא אבדו עשתנתיו". וראה בספר הקדוש ערבי נחל

(פרשת ויקהל) שכתב שכל זמן שהגוף עוד קיים אין הנשמה נפרדת ויוצאת ממנו לגמרי, עד שירקב כל הגוף כולו ורק אז נפרדת ממנו לגמרי. עיין שם באורך. , כִּי הִיא הַמַּשְׁקָה לַצְּמֵאִים כמו שכתוב (תהלים מ"ב, ג'): "צמאה נפשי לאלקים לאל חי", שלא יבוא האדם לעולם על סיפוקו אלא על ידי הרווייית הנשמה ברוחניות. וכמו שדרשו על הכתוב בקהלת (ו', ז'): "והנפש לא תמלא". , וּמְנִיעָה לְכָל הָאֵיבָרִים כן הביא בספר "יסוד האמונה" (פרשת כי תשא) שהנשמה מתפשטת בכל האיברים, ואם תחתך היד או הרגל מן הגוף מיד תסתלק החיות מן האיבר ההוא. וכך רואים אנו בחוש שמשעת יציאת הנשמה מגוף האדם עיניו כבר לא רואות ואזניו אינן שומעות וידיו אינן נעות כידוע. .

אַךְ מַה נּוֹרָא הַדָּבָר, כִּי עָלֶיהָ יוֹשֵׁב הָאַכְזָר, מֶלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל כך מכונה היצר הרע בפי שלמה המלך (קהלת ד', י"ג) ובפירוש רש"י ז"ל שם. , יֵצֶר צוֹרֵר וֶאֱוִיל. כְּגַל אֲבָנִים מֵעִיק ראה בפירוש רש"י ז"ל בישעיה (ה', ב') שכתב שפעולת סיקול האבנים היא מהיצר הרע השוכן בלב האדם. , צוֹפֶה רָשָׁע לַצַּדִּיק תהלים ל"ז, ל"ב. וראה בגמרא (קדושין ל' ע"ב) שדרשוהו על היצר הרע. , לַפֶּתַח חַטָּאת רוֹבֵץ בראשית (ד', ז'). ופירש רש"י ז"ל שם שזהו היצר הרע. , וְכִנְחֹשֶׁת קָלָל נוֹצֵץ על פי הכתוב ביחזקאל (א', ז'): "ונוצצים כעין נחושת קלל". וכך היא דרכו של היצר הרע להציג את העולם הזה נוצץ ומושך ותאווה לעינים. , יוֹרֵד וּמַתְעֶה בְּעָרְמָתוֹ כפי שאמרו בבבא בתרא (ט"ז ע"א): "יצר הרע יורד ומתעה, ועולה ומרגיז, נוטל רשות ונוטל נשמה". , וּמַעֲלִים מֵהָאָדָם תַּכְלִיתוֹ, לְפָאֵר וּלְעַטֵּר נִשְׁמָתוֹ, בְּפַרְדֵּס רִמּוֹנֵי מְצָוָתוֹ כפי שמשלו חז"ל (ברכות נ"ז ע"א) את המצוות לרימון, באומרם שעם הארץ הרואה רימון בחלום יצפה למצוות, שנאמר (שיר השירים ד', ג'): "כפלח הרמון רקתך". , וּבְעֶסֶק רִמּוֹנֵי תּוֹרָתוֹ כפי שמשלו חז"ל (שם) את התורה לרימון, באומרם שתלמיד חכם הרואה רימון בחלום יצפה לתורה, שנאמר (שיר השירים ח', ב'): "אשקך מיין הרקח מעסיס רמוני" , וּלְקַיֵּם אֶת רְצוֹן אֲדוֹנוֹ. וְלִיטַע בְּאַדְמָתוֹ מִינֵי בְּשָׂמִים על פי הכתוב בשיר השירים (ד', י"ד): "מר ואהלות עם כל מיני בשמים". , בַּחָכְמָה הַנִּפְתֶּנֶת לַחֲכָמִים כמו שכתוב (משלי ט', ט'):"תן לחכם ויחכם עוד". ואמרו חכמינו ז"ל (ילקוט שמעוני על איוב) שהקב"ה יהיב חכמה לחכימין (נותן חכמה לחכמים). , לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה פְּרִי מֻגָּדִים, חֲדוּשֵׁי תוֹרָה נֶחְמָדִים כן כתב הגאון המהר"ם שיף זצ"ל (סוף מסכת חולין) שהתורה מונחת בקרן זוית, וכל אחד מוצא בה דבר חדוש אשר לא

ראתה עין מי שקדמו. עכ"ל. וראה ב"ישמח משה" על התורה (פרשת תרומה) שהביא רמז למעלת כתיבת חידושיו של האדם מדרשת חז"ל (מדרש רבה ויקרא פרשה כ"ב) על הפסוק "כתובים באצבע אלקים" שהראהו הקב"ה למשה כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, משמע שציווי זה הוא לכל תלמיד ותיק לכתוב חידושיו בתורה ככתיבת משה רבינו את התורה. . וְלֶאֱכֹל בְּאַחֲרִיתָהּ מֵהָרִמּוֹנִים, בִּירוּשַׁת שְׁנֵי הָעוֹלָמִים כדרשת חז"ל (ירושלמי שקלים פרק ב' הלכה ה') על הפסוק בתהלים (ס"א, ה') "אגורה באהלך עולמים" שביקש דוד המלך לזכות לחדש חידושי תורה ולכותבם, ועל ידי זה יהיו שפתותיו דובבות גם בעולם הבא. ועיין בהקדמת ספרנו "דובב שפתי ישנים" מה שכתבנו בזה בס"ד. , בְּהִתְעַנְּגוֹ עַל זִיו שְׁכִינַת יוֹצְרוֹ כן כתב רבינו הרמח"ל זיע"א בראש ספרו "מסילת ישרים" שעיקר תכלית בריאת האדם היא כדי להתענג על ה' ולהינות מזיו שכינתו בעולם הבא. , וּבְאָמְרוֹ "זֶה ה' קִוִּינוּ לוֹ" כמאמר רבי אלעזר בסוף מסכת תענית (ל"א ע"א) שעתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד ואחד מראה באצבעו ואומר "זה ה' קוינו לו". , לְהִתְעַדֵּן לְנֶצַח נְצָחִים, וּלְהִצָּרֵר בִּצְרוֹר הַחַיִּים כברכת אביגיל לדוד המלך ע"ה (שמואל א' כ"ה, כ"ט) "והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלקיך". .

אַךְ בְּמָקוֹם אֶת אַדְמָתוֹ לְהַדֵּר, הָלַךְ וּמָכַר אֶת חֶלְקוֹ לְאַחֵר כאומרם ז"ל (חגיגה ט"ו ע"א) שהצדיק נוטל חלקו וחלק חבירו בגן עדן, והרשע נוטל חלקו וחלק חבירו בגיהנם. , וְהוּא כַּצֹּאן לַטֶּבַח מוּבָל, הוֹלֵךְ אַחַר הַהֶבֶל וְנֶהְבָּל על פי הכתוב במלכים ב' (י"ז, ט"ו): "וילכו אחרי ההבל ויהבלו ואחרי הגוים אשר סביבותם". . רוֹעֵה כְּסִילִים וְחֶבְרָתָם על פי הכתוב במשלי (י"ג, כ'): "רעה כסילים ירוע". , עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה לְאֶחָד כְּמוֹתָם שכן טבע הדברים שאדם השוהה במחיצת רשעים הופך להיות רשע כמותם. וראה מענין זה רבות בתוך הספר. ואכמ"ל. , וַיִקַו לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים, וַיַּעַשׂ בְּאוּשִׁים ישעיה ה', ב'. רְקוּבִים. עַד שֶׁלְּגֶפֶן נָכְרִיָּה נֶהְפַּךְ כלשון הנביא (ירמיה ב', כ"א): "איך נהפכת לי סורי הגפן נכריה". , לְבִלְתִּי הָשִׁיב הַמֶּלֶךְ מִמֶּנּוּ נִדָּח כלשון הכתוב (שמואל ב' י"ד, י"ג): "לבלתי השיב המלך את נדחו". , וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מֵעַמֶּיהָ ויקרא ז', כ'. , וְלֹא נוֹתָר בָּהּ חֵלֶק מֵאֱלֹקֶיהָ כן כתבו חז"ל על הרשעים הגמורים. ראה סנהדרין (ק"ב ע"ב). .

אַשְׁרֵי אָדָם מָצָא חָכְמָה משלי ג', י"ג. , וְלָקַח אֶת זוֹ הָאֲדָמָה, וְסִקֵּל מִמֶּנָּה הָאֲבָנִים וראה בספר "עלינו לשבח" (חלק ג' עמוד קמ"א) שביאר שלכן נמשל האדם לפרדס, ללמדך שיש לטרוח בו ולטפחו בכדי שיניב פירות טובים, ולא יבוא הדבר מאיליו. , בְּעוֹדוֹ רַךְ וְטוֹב בַּשָּׁנִים כמאמר שלמה המלך ע"ה (קהלת י"ב, א'): "וזכר את בוראך בימי בחורתך". ובמסכת עבודה זרה דרשו כן על הפסוק (תהלים קי"ב, א'): "אשרי איש ירא את ה'" שעושה תשובה בעודו איש (כשהוא בחור.

רש"י). . וְכָבֵשׁ כְּגִבּוֹר אֶת יִצְרוֹ כפי שאמרו חז"ל באבות (פרק ד' משנה א') "איזהו גבור? הכובש את יצרו!". , וְעוֹד בִּנְעוּרָיו זְכֵה אֶת לִבּוֹ, וְהוֹצִיא בְּאֵר מַיִם חַיִּים מִתּוֹכוֹ, וְחָרַשׁ בְּמִצְווֹת אֶת אַדְמָתוֹ, וְזָרַע בָּהּ אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתוֹ, וְהוֹסִיף אַף אֶת נִפְּת צוּפוֹ. אֶת הַקּוֹצִים הִכְרִית וְזִמֵּר, וְעַל כָּל נְסָיוֹן הִתְגַּבֵּר, וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מַיִם תהלים א', ג'. , לְדָבֵק בָּאֵל יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם. עַד שֶׁפִּתַּח הַסְּמָדַר הֵנֵצוּ הָרִמּוֹנִים שיר השירים ג', י"ז. , אָז בַּצַּר וְלִקֵּט בַּגְּפָנִים, וּבָרַר וְהֵכִין מֵהַמּוּכָנִים, יֵין הָרֶקַח עָסִיס רִמּוֹנִים על פי לשון הכתוב (שיר השירים ח', ב'): "אשקך מיין הרקח מעסיס רמוני". . לְהַשְׁקוֹת חֲבֵרִים הַיּוֹשְׁבִים בַּגַּנִּים על פי לשון הכתוב (שיר השירים ח', י"ג): "היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעיני". , בְּלַחְמוֹ וּבְיֵינוֹ מִתְעַדְּנִים על פי לשון הכתוב (משלי ט', ה') "לכו לחמו בלחמי שתו ביין מסכתי". וראה ב"מצודת דוד" שם שפירש זאת על חכמת התורה. , אָז יֹאמַר שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים שיר השירים ה', א'. , כִּי חֲבָלִים נָפְלוּ לִי בַּנְּעִימִים תהלים ט"ז, ו'. , בְּהַגִּישִׁי אֶת "**פַּרְדֵּס רִמּוֹנִים**".

וְהִנֵּה קוֹרֵא נָעִים, אַתָּה וַאֲנִי יוֹדְעִים, כִּי מְלֶאכֶת הַכְּתִיבָה, הִיא כְּאַלְיָה וְקוֹץ בָּהּ. שֶׁמַּחַד גִּיסָא הִיא מְעֻלָּה, וּזְכוּתָהּ מְאֹד גְּדוֹלָה, שֶׁאָנוּ יְשֵׁנִים וְהִיא עֵרָה, לְזַכּוֹת וּלְלַמֵּד לָרַבִּים תּוֹרָה. וְאַף לְעֵת לַקֶּבֶר נובל, עִם כָּל זֹאת עָלֵינוּ לֹא יִנְבַּל, כִּי הִיא תִּדְאַג לָנוּ לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, שֶׁשִּׁשְׁפְּתוֹתֵינוּ בַּקֶּבֶר יְהִיוּ דּוֹבְבוֹת. אַךְ מֵאִידָךְ גִּיסָא יֵשׁ בָּהּ סַכָּנָה, אִם כְּתִיבָתֵנוּ לֹא נְכוֹנָה, וְאִם שְׁגִינוּ בִּדְבַר מָה, אוֹי נָא לָנוּ מִיּוֹם הַדִּין הַנּוֹרָא. עַל כֵּן שִׁפְתוֹתַי בַּקְּשָׁה לוֹחֲשׁוֹת, לְכָל הַקּוֹרְאִים וְהַקּוֹרְאוֹת, אִם תִּרְאֶינָה עֵינֵיכֶם אֵיזֶה דָּבָר שָׁגוּי, אוֹ מַאֲמָר שֶׁלְּהֶאֱמַר אֵינוֹ רָאוּי, אַל נָא תְּצַיְּלוּ מִפִּי דְּבַר אֱמֶת, וְהַעֲמִידוּנִי עַל הָאֱמֶת, וּשְׁכָרָנוּ יְהֵא כְּפוּל מִן הַשָּׁמַיִם, כִּי מִן הָאֶחָד טוֹבִים הַשְּׁנַיִם.

וּבְזֹאת הָעֵת וְהָעוֹנָה, אֶעֱמֹד לִפְנֵי שׁוֹכֵן מְעוֹנָה, וְאֶתֵּן מַעֲמַקֵּי לִבֵּנוּ תּוֹדָה, בְּסוֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה:

לְאֵלִי שֶׁמִּבֶּטֶן אִמִּי שְׁמָרָנִי, וְעַל כַּפָּיו מֵאָז תָּמִיד נוֹשְׂאָנִי, וּבְכָל עִדָּן וְעִדָּן, סוֹמְכֵנִי לַעֲמֹד אֵיתָן, מוּל כָּל גַּלִּים וּמַשְׁבְּרִים, שֶׁעַל דַּל שֶׁכְּמוֹתִי עוֹבְרִים, וּבְכָל עֵת עֲמִי מִתְגּוֹשְׁשִׁים, וְלִשְׁבֹּר סְפִינָתִי מְבַקְּשִׁים. אַךְ אֲנִי קְרֵבַת אֱלֹקַי בָּחַרְתִּי, וְעִמּוֹ בָּאָרֶץ אַחֵר לֹא חָפַצְתִּי, עַל כֵּן אוֹדֶה לְאֵל לֵבָב חוֹקֵר, עַל שֶׁעָלַי תָּמִיד שׁוֹמֵר. בִּמְנוּחַת אַהֲבָה וּנְדָבָה מַנְחֵנִי, וּבְהַרְבָּצַת תּוֹרָה וּבְזִכּוּי הָרַבִּים מְזַכֵּנִי, כֵּן יוֹסֵף ה' עָלַי, וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל אַחַי, אִישׁ וְאִישׁ כְּמִשְׁאֲלֹת לִבּוֹ, יְמַלֵּא הַבּוֹרֵא בְּטוּבוֹ.

לְהוֹרִי עֲטֶרֶת רֹאשִׁי, שֶׁנָּטְעוּ טוּב לִבָּם בְּנַפְשִׁי, חַסְדָּם מִמֶּנִּי לֹא סָר, לְהוֹלִיכֵנִי בְּדֶרֶךְ יָשָׁר, יַאֲרִיךְ ה' יְמֵיהֶם בַּטּוֹב וּבַנְּעִימִים, וּבִבְרִיאוּת אֵיתָנָה כָּל הַיָּמִים.

לְנָוֹת בֵּיתִי הַצַּדְקָנִית וְהַחֲסוּדָה, שֶׁבְּכָל הָעִתִּים לִימִינִי נָעֳמָדָה, כְּחוֹמָה בְּצוּרָה עַל בֵּיתֵנוּ מְנַצַּחַת, וְאַף יָדָהּ בְּמִלֵּאכֶת שָׁמַיִם שׁוֹלַחַת, תְּבוֹרַךְ מִמְּקוֹר הַבְּרָכוֹת, בִּבְרִיאוּת וּשְׁמִירָה וְהַצָּלָחוֹת.

לְמוֹרַי וְרַבּוֹתַי מִכָּל הַשָּׁנִים וְהַזְּמַנִּים, שֶׁתּוֹרָה וְדַעַת הִשְׁקוּנִי מִמְּרוֹמִים, מְאִירִים לִי כָּל שְׁבִילִים חֲשׁוּכִים, וּבְמָאוֹר פָּנִים מְיֻעָצִים וּמַדְרִיכִים, יַאֲרִיכוּ יְמֵיהֶם אִישׁ אִישׁ עַל מַמְלַכְתּוֹ, בְּהַנְהָגַת הַדּוֹר וּבְמִלּוּי שְׁלִיחוּתוֹ, וְיִתְּנוּ מֵהוֹדָם וַהֲדָרָם עָלֵינוּ, עַד נְקַבֵּל פְּנֵי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ.

לְאַנְשֵׁי קְהִלָּתֵנוּ אַנְשֵׁי סֹלֶת נְקִיָּה, סְגֻלַּת הָאֲנָשִׁים בְּנֵי עֲלִיָּה, מִסְתּוֹפְפֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ "**דִּבְרֵי שְׁלוֹם וֶאֱמֶת**", אוֹהֲבֵי ה' מְבַקְּשֵׁי אֱמֶת, אִישׁ אִישׁ כְּמַעֲלָתוֹ יְבֹרָךְ, עַל הֱיוֹתָם לִי תָּמִיד לְעֵזֶר וְלַאֲחִיסְמָךְ. וַעֲתִירָתִי שְׁגוּרָה בְּפִי כָּל הַיָּמִים, שֶׁיַּרְוֶה ה' חַיֵּיהֶם בַּטּוֹב וּבַנְּעִימִים, לְהַמְשִׁיךְ יַחַד בַּשָּׁלוֹם וּבֶאֱמֶת לִהְיוֹת דְּבֵקִים, וְיִזְכּוּ כֻּלָּם לְצֶאֱצָאִים מְאִירִים זִיו וְנֹגַהּ מְפִיקִים.

וּבְטָרֶם זֶה הַשַּׁעַר יִנָּעֵל, נַעֲנֶה לְכָל אֲשֶׁר כְּבָר שׁוֹאֵל, מָה עִם מִנְהַג הַסּוֹפְרִים, שֶׁעַל צַוָּאַת הָרוֹנַח שׁוֹמְרִים, לִרְמֹז בְּגִימַטְרִיָּא אֶת שֵׁם הַמְחַבֵּר, וּלְהָבִיא הַקֶּשֶׁר בֵּין שֵׁם הַסֵּפֶר לַסּוֹפֵר? אַךְ גַּם בְּסֵפֶר זֶה כִּבְקָדְמוֹ, צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְהַכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ, וְלוֹמַר אֶת כָּל הָאֱמֶת, מִיהוּ מְחַבֵּר הַסֵּפֶר בֶּאֱמֶת, הֲלֹא **תּוֹרַת ה'** הִיא בָּהּ אָנוּ הוֹגִים, וּבְאַהֲבָתוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד אָנוּ שׁוֹגִים. עַל כֵּן אָמַר לְבִי כִּי בְוַדַּאי, יֵשׁ לְיַחֵס וְלִרְמֹז תְּחִלָּה שֵׁם אֱלוֹקַי, וּבְתוֹרַת חֶסֶד עַל עָמְלִי וְטָרְחָתִי, אוֹסִיף בְּשִׁפּוּלֵי הַדְּבָרִים גַּם אוֹתִי:

כִּי הַשֵּׁם הַנִּקַּב הוּא "**פַּרְדֵּס רִמּוֹנִים**", רֹאשֵׁי תֵּיבוֹת: **פְּשֹׁט רֶמֶז דְּרֹשׁ סוֹד** הַקַּיָּמִים בָּ**רִמּוֹנִים** הֵן מִצְוֹות ה', וְרֹאשֵׁי תֵּיבוֹת: **פְּרַשׁ רַחֲמֵי דָּוִד ס**"ט אֶת **הָרִמּוֹנִים** הֵן מִצְוֹות ה'.

וְעַל צַד הַגִּימַטְרִיָּא חַפֵּשׂ וּמְצָא כִּי "**פַּרְדֵּס רִמּוֹנִים**" עוֹלֶה בְּגִי': "**אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב**" (690), וְכֵן עוֹלֶה: "**כִּי שְׁמִי בְּקִרְבּוֹ**", וְכֵן עוֹלֶה: "**אֲנִי דָּוִד רַחֲמֵי בֶּן מָרְדְּכַי הַי"ו**". וְשֵׁם הַבָּאוּר הַנִּלְוֶה אֵלָיו "**פְּרִי מְגָדִים**" עוֹלֶה בְּגִי': "**הוי"ה אֱלֹהֶיךָ מַחֲזִיק יְמִינְךָ**" (387), וְכֵן עוֹלֶה: "**דָּוִד רַחֲמֵי הק**'".

וְזֹאת לְמוֹדְעִי: כִּי בְּעֵת הַגִּישִׁי אֶת פַּרְדֵּס רִמּוֹנַי עַל שֻׁלְחַן מְלָכִים, הֵעִיר אֶת תְּשׁוּמֶת לִבִּי רֹאשׁ יְשִׁיבַת הַמְקֻבָּלִים הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק **רַבִּי בְּנָיָהוּ שְׁמוּאֵלִי** שְׁלִיטָ"א אוֹדוֹת שֵׁם הַסֵּפֶר "**פַּרְדֵּס רִמּוֹנִים**" כִּי שֵׁם גָּדוֹל וְעָצוּם הוּא, בִּהְיוֹתוֹ קָרוּי עַל יְדֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ **הורתו ולידתו בקדושה בשנת רפ"ב (שנת 1522 למניינם). למד אצל מרן הבית יוסף זצ"ל, הוסמך לדיינות על ידי רבינו יעקב בירב זצ"ל, נשא את אחות המקובל רבי שלמה אלקבץ זצ"ל, והיה רבם של רבינו האר"י ורבי חיים ויטאל ורבי אליהו די וידאש (בעל ה"ראשית חכמה") זצ"ל. וכתבו השל"ה הקדוש ומרן החיד"א זצ"ל שמקובל בידינו שרבינו הרמ"ק קיבל תורה מפי אליהו הנביא זכור לטוב. נפטר בכ"ג תמוז ש"ל בהיותו בן מ"ח שנה. זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל אמן. רַבִּי מֹשֶׁה קוֹרְדּוֹבֵּירוֹ**

(הָרַמָ"ק) זִיעָ"א עַל חִבּוּרוֹ הֶעָצוּם בְּבֵאוּר תּוֹרַת הַקַּבָּלָה וְעִקָּרֶיהָ, אוֹתוֹ חִבֵּר עוֹד בִּהְיוֹתוֹ צָעִיר לְיָמִים בֶּן כ"ו שָׁנָה.

וְעַל כֵּן, רָאִיתִי לְהָבִיא לִכְבוֹדוֹ בְּרֹאשׁ סִפְרִי מַאֲמָר תַּמְצִיתִי שֶׁכָּתַבְתִּי לְעַצְמִי בִּימֵי חָרְפִּי לִפְנֵי רַבּוֹת בַּשָּׁנִים עַל סִפְרוֹ "**תֹּמֶר דְּבוֹרָה**" בְּבֵאוּר י"ג מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים, וְהָיָה כָּמוּס עִמָּדִי עַד הִגִּיעָה כָּעֵת עִתּוֹ לַעֲלוֹת עַל מַכְבֵּשׁ הַדְּפוּס.

וִיהִי רָצוֹן שֶׁיְּהֵא לוֹ הַדָּבָר לְ"**דוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים**", לְמֶיעֱבַד לֵיהּ רוּחַ נִיחָא בִּשְׁמֵי מְרוֹמִים, וְאַף הוּא יַמְלִיץ עָלֵינוּ טוֹב בָּעֶלְיוֹנִים, שֶׁנִּזְכֶּה לְהַשְׁלִים אֶת **פַּרְדֵּס הָרִמּוֹנִים**, בְּבֵאוּר **תצ"ט** הַמְצִוּוֹת הַנּוֹתָרִים, לְהַשְׁקוֹת לְמֵי יֶשַׁע צְמֵאִים, מְיֵין הָרֶקַח וּמֵעָסִיס הָרִמּוֹנִים. וְגַם בְּשׂוּב נִשְׁמָתֵנוּ לִשְׁמֵי מְרוֹמִים, נִזְכֶּה לְהִתְאַבֵּק בַּעֲפַר הַצַּדִּיקִים וְהַחֲכָמִים, וּלְהִתְעַדֵּן בְּזִיו שְׁכִינַת הָאֵל לָעַד וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. **אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן**.

תהלים קל"ח. וכתבו המפרשים הקדושים כי במזמור זה בא דוד המלך ע"ה להודות להקדוש ברוך הוא קבל עם ועדה על כל החסד והטוב שגמל ה' עמו, ועל שקיים לו הבטחתו ונתן לו המלוכה על אף שהיו הכל אומרים כי לא יזכה עוד למלוכה אחר שראו טלטלותיו וצרותיו הרבות. וה' בטובו פדאו מכולן, ונתן בו עוז ותעצומות להתחזק בעבודת הבורא ברוך הוא. ועל כן הודהו בכל לבו, בדעתו ובשכלו, בפיו ובלשונו, וביקשו שכשם שהחל להיטיב עמו ולמלאות חפצו, כן יהיה חסדו עמו כל הימים, וישלים את בקשתו בבנין בית הבחירה. ואף אני הדל מכוון שפי כפיו ולבי כלבבו והודאתי כהודאתו. ויזכנו ה' במהרה בבוא אליה וינון, אז נבנה לעולמים את בית הלבנון, ושם נעשה לו מעצי הלבונה אפריון, ועם ישראל לבטח בארצו ישכון, אמן נצח סלה ועד.

"לְדָוִד אוֹדְךָ בְכָל לִבִּי, נֶגֶד אֱלֹהִים אֲזַמְּרֶךָּ, אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל הֵיכַל קָדְשֶׁךָ וְאוֹדֶה אֶת שְׁמֶךָ".

הַכּוֹתֵב וְחוֹתֵם, רֹאשׁ חֹדֶשׁ **הָאוּרִים** (כִּסְלֵו)

שְׁנַת "**כִּי נִשְׂגָּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ**" (**תשע"ג**)

ע"ה **דָּוִד** בֶּן מָרְדְּכַי **רַחֲמֵי** יצ"ו.

באור י"ג מדות של רחמים על פי הספר הקדוש "תמר דבורה" לרבנו הרמ"ק הקדוש זיע"א

מִי אֵל כָּמוֹךָ - מֶלֶךְ עָלוּב וְסָבְלָן שֶׁמֵּיטִיב וּמַשְׁפִּיעַ בְּרָכָה לִבְרִיּוֹתָיו עַל אַף שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁים בְּכָךְ כְּנֶגְדּוֹ, וּמַמְרִים אֶת פִּיו מוּלוֹ, וְאֵינוֹ נוֹטֵל מֵהֶם הַבְּרָכָה בַּחֲזָרָה.

נוֹשֵׂא עָוֹן - מְכַפֵּרְנֵס וּמַחֲזִיק וּמְחַיֶּה אֶת הַמַּזִּיקִים וְהַמַּשְׁחִיתִים שֶׁנִּבְרְאוּ מֵעָוֹנוֹת וּמִפִּשְׁעֵי הַחוֹטְאִים כְּנֶגְדּוֹ, עַד שֶׁיָּשׁוּבוּ הַחוֹטְאִים בִּתְשׁוּבָה וְיָסוּר עֲוֹנָם, וְאֵינוֹ מוֹאֵס בַּהֲטָבָתָם לַמְרוֹת רָעָתָם.

וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע - מוֹחֵל עֲוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל בָּנָיו, וּמַעֲבִיר וְרוֹחֵץ אֶת הַפְּשָׁעִים וְהַזְּהָמָה שֶׁל עֲוֹנוֹתֵיהֶם בְּעַצְמוֹ מַמָּשׁ וְלֹא עַל יְדֵי מַלְאָךְ.

לִשְׁאֵרִית נַחֲלָתוֹ - חָפֵץ תָּמִיד בְּטוֹבָתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם שְׁאֵרוֹ וְנַחֲלָתוֹ, וּבְכָל צָרָתָם מֵצַר וּמְצַטָּעֵר אַף הוּא עִמָּהֶם.

לֹא הֶחֱזִיק לָעַד אַפּוֹ - מֵפֵר וּמְבַטֵּל אֶת זַעְמוֹ עַל פִּשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל עַל אַף שֶׁלֹּא שָׁבוּ עֲדַיִן מִדַּרְכָּם הָרָעָה, וּמִתְנַהֵג עִמָּם פְּעָמִים בְּרַכּוּת וּפְעָמִים בְּקַשּׁוּת, כְּשֶׁהַכֹּל הוּא לְמַעֲנָם וּלְטוֹבָתָם.

כִּי חָפֵץ חֶסֶד הוּא - בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְעוֹרֵר חְלִילָה קִטְרוּג עַל בָּנָיו זוֹכֵר הוּא אֶת זְכֻיּוֹתֵיהֶם וּמַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים וּמַסְתִּיר פָּנָיו מִמַּעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים, וּבָזֶה מַמְתִּיק מֵעֲלֵיהֶם אֶת דִּינָם וּמַרְחִיק מֵעֲלֵיהֶם כָּל מַשְׁחִית וּמְקַטְרֵג.

יָשׁוּב יְרַחֲמֵנוּ - אוֹהֵב וּמוֹקִיר אֶת הַחוֹטֵא שֶׁשָּׁב בִּתְשׁוּבָה בְּאַהֲבָה שְׁלֵמָה וּגְמוּרָה, אַף יוֹתֵר מֵאֵת הַצַּדִּיק הַגָּמוּר שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא חָטָא.

יִכְבֹּשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ - טוֹמֵן וּמַחְבִּיא אֶת עֲוֹנוֹתָיו שֶׁל הָאָדָם עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה וְיִכַּפֵּר עֲלֵיהֶם, וְאֵלּוּ אֶת הַמְּצוּוֹת מַפְרִיחַ וּמַגְדִּיל לְהַרְבּוֹת זְכֻיּוֹתָיו שֶׁל הָאָדָם.

וְתַשְׁלִיךְ בִּמְצוּלוֹת יָם כָּל חַטֹּאותָם - מְקָרֵב אֶת הַשָּׁבִים אֲלָיו בִּתְשׁוּבָה וְאֵינוֹ זוֹכֵר מְאוּמָה מִמַּעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים, וְתוֹבֵעַ אֶת עֶלְבּוֹנָם וְנִפְרָע מִכָּל הַמֵּצֵר לָהֶם.

תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב - מְרַחֵם עַל הַבֵּינוֹנִיִּים הַנּוֹהֲגִים עַל פִּי הַדִּין וְאוֹחֲזִים בְּמִדַּת הָאֱמֶת, וְנוֹהֵג עִמָּהֶם בַּהֲטָבָה עַל פִּי דִּין כְּפִי שֶׁנּוֹהֲגִים הֵם עִמּוֹ.

חֶסֶד לְאַבְרָהָם - נוֹהֵג עִם הָעוֹשִׂים לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים מְרֻבִּים כְּשֵׁם שֶׁהֵם נוֹהֲגִים עִמּוֹ, וּמֵיטִיב עִמָּהֶם אַף שֶׁלֹּא מַגִּיעַ לָהֶם, כְּמוֹ אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה.

אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ - מַשְׁפִּיעַ וּמַעֲנִיק וְנוֹתֵן מֵאוֹצְרוֹתָיו לְאֵלּוּ שֶׁאֵינָם רְאוּיִים לְכָךְ בִּזְכוּת אֲבוֹתָם שֶׁנִּשְׁבַּע וְהִבְטִיחַ לָהֶם.

מִימֵי קֶדֶם - מְזַכִּיר וְאוֹסֵף כָּל מַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים שֶׁל בָּנָיו מִימֵי קֶדֶם וּבָזֶה נַעֲשִׂים הֵם רְאוּיִים לְקַבָּלַת הַשֶּׁפַע וְהַבְּרָכָה, עַל אַף שֶׁכְּעֵת כְּבָר אֵינָם אוֹחֲזִים בָּהֶם וְאֵינָם זַכָּאִים לְכָךְ.

מבוא

"**הֲלֹא כָתַבְתִּי לְךָ שָׁלִישִׁים בְּמוֹעֲצוֹת וָדָעַת, לְהוֹדִיעֲךָ קְשֹׁט אִמְרֵי אֱמֶת, לְהָשִׁיב אֲמָרִים אֱמֶת לְשֹׁלְחֶיךָ**" (מִשְׁלֵי כ"ב, כ'-כ"א)

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ בַּעַל ה"**מְצוּדַת דָּוִד**" זַצַ"ל בְּבֵאוּרוֹ עַל סֵפֶר מִשְׁלֵי, כּוֹתֵב כִּי פָּסוּק זֶה מְדַבֵּר אוֹדוֹת תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה הַמְשֻׁלֶּשֶׁת בְּתַבְנִיתָהּ, גְּדוּשָׁה וּמְלֵאָה בְּעֻצּוֹת חֲכָמוֹת וּבְדַעַת יְקָרוּת, לְלַמֵּד וּלְהַשְׂכִּיל אֶת הָאָדָם לְהַבְדִּיל בֵּין הָאֱמֶת וּבֵין הַשֶּׁקֶר. וּבִזְכוּתָהּ לֹא יִתְיָרֵא פֶּן יַדִּיחוּהוּ מִדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר, כִּי יוּכַל לְהָשִׁיב תְּשׁוּבָה נִצַּחַת לַמַּטְעִים וְלַמְשַׁלְּחִים אוֹתוֹ מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת.

וּנְקֻדָּה זוֹ כְּבָר נִזְכְּרָה בְּדִבְרֵי הַנָּשִׂר הַגָּדוֹל **רַבֵּנוּ מֹשֶׁה בֶּן מַיְמוֹן** (הֶרֶמְבַּ"ם) זַ"ל בְּאָמְרוֹ כִּי עִקַּר דִּינֵי הַתּוֹרָה הֵנָּם וכן כתב רבי שמעון בר יוחאי זיע"א בזוהר הקדוש (שמות דף פ"ב ע"ב) שתרי"ג המצוות הן תרי"ג דרכים ועצות לאדם היאך לא יסטה מדרכיו ימין ושמאל. עיין שם. **עֲצוּת נִשְׂגָּבוֹת** מִגְּדוֹל הָעֵצָה וְרַב הָעֲלִילִיָּה, הֵיאַךְ לְתַקֵּן הַדֵּעוֹת וּלְיַשֵּׁר הַמַּעֲשִׂים. וְכָל אֲשֶׁר יַחְפֹּץ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּדֶרֶךְ נְכוֹחָה, וּרְצוֹנוֹ לְהַגִּיעַ בְּשָׁלוֹם לְעוֹלַם הַנֶּצַח, עָלָיו לִדְבֹּק בְּמִצְוֹוֹת ה' וּבְעֵצוֹתָיו, עַל מְנָת שֶׁיִּזְכֶּה לַשָּׂכָר הַצָּפוּן לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבוֹא. שֶׁהֲרֵי מִי הַפֶּתִי לְהַעֲלוֹת עַל דַּעְתּוֹ שֶׁיֵּשׁ לַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא צֹרֶךְ כָּל שֶׁהוּא בְּמַעֲשֵׂינוּ וּבְמִצְוֹוֹתֵינוּ, הַנַּשְׁמִיִּים אוֹ הָרוּחָנִיִּים?! וַהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין בּוֹ שׁוּם חֶסֶר כְּלָל, וְכָל מַה שֶּׁעָשָׂה לֹא עָשָׂה אֶלָּא בִּשְׁבִילֵנוּ. אֶלָּא שֶׁכָּל מְגַמַּת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּמִצְוֹוֹתֶיהָ הִיא אַךְ וְרַק בְּכְדֵי לְהֵיטִיב עִמָּנוּ וכמאמר המפורסם של רבי חנניא בן עקשיא (מכות כ"ג ע"ב) "רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות". ועיין במהרש"א שם (בדבור המתחיל "תרי"ג מצוות") שביאר באורך ענין התרי"ג מצוות ושורשן ומהותן. ולמרות רוב חביבותם אין זה המקום והזמן להביאם. , וּלְפַלֵּס וּלְיַשֵּׁר נְתִיבוֹתֵינוּ בְּמַעְגְּלֵי יֹשֶׁר, לְמַעַן נִזְכֶּה וְנִחְיֶה וְנִירַשׁ טוֹבָה וּבְרָכָה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

"**אֲמַר רַב אָדָא: שֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִצְוּוֹת יֵשׁ בַּתּוֹרָה.**

מָאתַיִם וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה מִצְוּוֹת עֲשֵׂה כְּמִנְיַן הָאֵיבָרִים שֶׁבָּאָדָם, שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם צוֹעֲקִים עַל הָאָדָם עֲשֵׂה אוֹתָנוּ כְּדֵי שֶׁתִּחְיֶה וְתַאֲרִיךְ יָמִים.

וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְחָמֵשׁ מִצְוּוֹת לֹא תַּעֲשֶׂה כְּמִנְיַן יְמוֹת הַחַמָּה, שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם צוֹוֵחַת לְאָדָם אַל תַּעֲבֹר בִּי אֶת הָעֲבֵרָה הַזֹּאת שֶׁלֹּא תַּכְרִיעַ אוֹתְךָ וְאֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לְכַף חוֹבָה"

(מִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת כִּי תֵצֵא)

בְּהִתְבּוֹנְנוּת מַעֲמִיקָה עַל מַאֲמַר חֲזַ"ל זֶה, מְגַלִּים אָנוּ בְּעֶצֶם שֶׁבּוֹרֵא הָעוֹלָם גָּנַז וְטָמַן אֶת הָאָדָם כֻּלּוֹ וְאֶת הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ בְּתוֹךְ תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה. וְאִם נְבַקֵּשׁ לַעֲמֹד עַל טִיבוֹ שֶׁל הָאָדָם וּתְכוּנוֹתָיו, עָלֵינוּ פָּשׁוּט לְהִתְבּוֹנֵן בְּתַרְיַ"ג הַמִּצְוּוֹת הַמְחַיּוֹת וּמְקַיְּמוֹת אוֹתוֹ, וּמִמֵּילָא נוּכַל לְהָבִין אֶת טִבְעוֹ וּמַהוּתוֹ וראה בבית חדש (אורח חיים סימן מ"ז) שכתב שאם יעסוק אדם בתורה מתוך כוונה שלימה לקשר את כל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו לתרי"ג המצוות בהן

איבריו תלויים, אזי יזכה שכל גופו יהפך למרכבה לשכינה, והשכינה תשרה עליו כאן בארץ ממש ותאיר את כל גופו באור יקרות. .

כָּל קִיּוּמוֹ וְחַיּוּתוֹ שֶׁל הָאִישׁ הַיְהוּדִי הִנֵּה מִכֹּחַ תַּרְיָ"ג הַמִּצְוֹוֹת הַלָּלוּ, וּבְהֵעָדְרָן חָלִילָה תֹּאבַד חַיּוּת אֵיבָרָיו. מִטַּעַם זֶה ברכות י"ח ע"ב. אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁהָרְשָׁעִים אַף בְּחַיֵּיהֶם קְרוּיִים מֵתִים, בְּהֵיוֹת שֶׁאֵינָם מְקַיְּמִים אֶת תַּרְיָ"ג הַמִּצְוֹוֹת, וּמִמֵּילָא הַחַיּוּת הָרוּחָנִית שֶׁל אֵיבְרֵיהֶם נִפְסֶקֶת. וְאַף מוּם אוֹ חֹלִי **גּוּפָנִי** בְּאֶחָד מֵאֵיבָרָיו שֶׁל הָאָדָם יָכוֹל לְהֵעִיד לְעִתִּים עַל פֻּגָּם אוֹ חֶסֶר רוּחָנִי מְסֻיָּם בְּאוֹתוֹ אֵיבָר בּוֹ הוּא לוֹקֶה, כַּמּוּבָא בְּסִפְרֵי קַבָּלָה וַחֲסִידוּת ראה בזוהר הקדוש (שמות דף פ"ב ע"ב) שלכן במעמד הר סיני שקיבלו כולם את מצוות ה' נעשו כולם בריאים באיבריהם ולא היו סומין או חרשים וכיוב"ז, בהיות שהגיעו לשלימות בתרי"ג המצוות. .

וּכְבָר כָּתַב **רַבֵּנוּ חַיִּים וִיטָאל** זִיעַ"א בַּהַקְדָּמָה לְחִבּוּרוֹ "**שַׁעַר הַמִּצְוֹוֹת**" שֶׁכָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ הוּא בְּעֶצֶם נִיצוֹץ מִנְּשָׁמוֹת גְּדוֹלוֹת, כָּל אֶחָד לְפִי גָּדְלוֹ וְעֹנְיָנוֹ, אַךְ כֻּלָּנוּ חַיָּבִים בְּקִיּוּם מלבד אותן שאינן שייכות בו כלל כגון מצוות השייכות לכהן או ללוי או לנשים בלבד, או מצוות שלא נזדמנו לו כגון יבום וחליצה וכיוב"ז, שעליהן יבוא בסוד העבור לפי שעה לצורך קיומן. וכן מצוות שאינן ביד האדם כגון הקרבנות שאינן אלא בזמן המקדש, שאותן יקיים אי"ה כשיבנה בית המקדש. ומכל מקום מסתבר שגם אותן חייב האדם להשלים על ידי דברים השקולים כנגדן (כגון תפילה השקולה לקרבן וכיוב"ז) ועל ידי שיעסוק בלימוד אותן המצוות. כָּל תַּרְיָ"ג מִצְוֹוֹת הַתּוֹרָה כְּדֵי לְהַשְׂלִים עַל יָדָן אֶת תִּקּוּן נַפְשֵׁנוּ רוּחֵנוּ וְנִשְׁמָתֵנוּ ומכל מקום יתכן שירדו ניצוצות מסויימות במטרה לתקן רק מצוה פלונית או אלמונית, רק בהיות שאין הדבר בידיעתנו לכן כולנו חייבים בכל תרי"ג המצוות. ומכל מקום אם ידוע לאדם על מצוות מסויימות שבעבורן ירד לעולם ודאי שעליו להזהר בהן ביותר ולהקפיד על קיומן ביתר שאת, כמבואר באורך בשער הגלגולים (הקדמה י"א). . וּבְהֵעָדֵר אַחַת מֵהַמִּצְוֹוֹת נִמְצָא שֶׁעוֹלֶה הָאָדָם חֶסֶר לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וּמֻכְרָח לֵירֵד שׁוּב בְּגִלְגּוּל לְהַשְׁלִים אֶת אוֹתָהּ הַמִּצְוָה שֶׁחִסֵּר. וְלָכֵן גַּם מִצְוֹוֹת שֶׁהֵנָּן בְּגֶדֶר כגון מצות ציצית שאינה אלא למי שיש לו ארבע כנפות בבגדו וכיוצא בזה. רְשׁוּת, אוֹ שֶׁאֵינָן חָלוֹת עַל הָאָדָם אֶלָּא כגון מצות שילוח הקן ומצות פירוק משא וכיוצא בזה. בְּהִזְדַּמֵּן, גַּם אוֹתָן יֵשׁ לְאָדָם לְהִתְאַמֵּץ וּלְהִשְׁתַּדֵּל לְרִדּוּף אַחֲרֵיהֶן לְקַיְּמָן לְטוֹבַת הַשְׁלָמַת תִּקּוּן נִשְׁמָתוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם.

וְהִנֵּה יְדוּעִים הֵם דִּבְרֵי אימרת רבן גמליאל במסכת אבות (פרק ב' משנה ה'). חָזַ"ל הַקְּדוֹשִׁים שֶׁאֵין בּוּר יָרֵא חֵטְא, וְלֹא עַם הָאָרֶץ חָסִיד, וְאִם לֹא יִלְמַד אָדָם אֶת מִצְוֹוֹת הַבּוֹרֵא וַעֲצוֹתָיו אֵיךְ יֵדַע מַה טּוֹב וּמָה רַע, וּמַה מֻּתָּר וּמָה אָסוּר? **וּכְפִי** ראה ספר "מחמדי התורה" (עמוד ר"ד). ועוד עיין בדברי הגר"מ קליין

שליט"א בהקדמה לספרו משנה הלכות על ספר מצות המלך. וראה ב"שם הגדולים" למרן החיד"א זיע"א (מערכת ספרים סוף אות מ') שהגאון הרדב"ז זצ"ל היה נושא בתמידות באפונדתו קונטרס קצר שחיבר בעניין רמזי תרי"ג המצוות והיה מעיין בו בכל עת. שֶׁמְּסֻפָּר עַל הַגה"ק בַּעַל הַ"**דִּבְרֵי חַיִּים**" **מִצַּאנְז** זיע"א שֶׁעוֹד בְּשַׁחַר נְעוּרָיו כְּבָר הָיָה בָּקִיא בְּכָל תַּרְיָ"ג מִצְוֹות הַתּוֹרָה וּפְרָטֵיהֶן בְּצוּרָה מֻפְלָאָה, וּכְשֶׁנִּשְׁאַל לְפֶשֶׁר הַדָּבָר עָנָה: "**וְכִי כֵּיצַד יָכוֹל חַיָּל נֶאֱמָן לְשָׁרֵת בְּצָבָא הַמֶּלֶךְ מִבְּלִי לֵידַע אֶת כְּלָלֵי הַצָּבָא וְחֻקָּיו?!**". לְלַמְּדֵנוּ אֶת גֹּדֶל הַחִיּוּב הַמֻּטָּל עָלֵינוּ לִלְמֹד וּלְהָבִין הֵיטֵב כָּל מִצְוָה מִמִּצְוֹות הַתּוֹרָה בָּאֵר הֵיטֵב אמנם כבר כתב רבינו הרמב"ם ז"ל בספרו "מורה נבוכים" (חלק ג' פרק מ"ח) שמלבד טעמי המצוות המסורים והמקובלים בידינו, ישנם טעמים נוספים רמים ונשגבים מעבר להשגתנו ובינתנו, וכל מצוה יש בה את התועלת והחיוניות לתיקון נפשו רוחו ונשמתו של האדם. אלא שאנו איננו משיגים טעמן, ועבורנו הן כחק. והסכים עמו רבינו הרמב"ן ז"ל בפירושו על התורה (דברים כ"ב, ו'). וזהו שנאמר בתהלים (פ"א, ה'): "כי חק לישראל הוא, משפט לאלהי יעקב" שעם ישראל חייבים בקיום המצוות כחק בלא טעם, אולם לאלהי יעקב ודאי שכולן משפט ישר וסברה נכונה לתיקון העולם. והרה"ק רבי ברוך ממעז'יבוז' זיע"א (בספר "בוצינא דנהורא", עבודה אות י"ז) המליץ על כך את הפסוק (תהלים קל"ח, ב'): "כי הגדלת על כל שמך אמרתך" שאמנם כוונות וייחודים בשמות קודש במצוות הן דבר גדול ועצום, אולם הכוונה היותר גדולה היא "אמרתך", לקיים את אמרת הבורא וגזירתו. .

עוד ראה שער הגלגולים הקדמה י"א. כָּתַב **רַבֵּנוּ חַיִּים וִיטָאל** זִיעַ"א שֶׁכְּשֵׁם שֶׁחִיּוּב עַל הָאָדָם לְקַיֵּם אֶת כָּל תַּרְיָ"ג הַמִּצְוֹות **בְּמַעֲשֶׂה**, כָּךְ חִיּוּב עָלָיו לְקַיְּמָן **בְּדִבּוּר וּבְמַחְשָׁבָה**, דְּהַיְנוּ בְּלִמּוּד כָּל הַתַּרְיָ"ג מִצְוֹות וּבְהִתְבּוֹנְנוּת בְּטַעֲמֵיהֶן. וְאִם לֹא קִיֵּם אֶת שְׁלוֹשׁ הַבְּחִינוֹת הַלָּלוּ בִּשְׁלֵמוּתָן יִצְטָרֵךְ לַחְזֹר לָעוֹלָם בְּגִלְגּוּל עַד שֶׁיְּשַׁלִּים אֶת עַצְמוֹ בְּכָךְ.

וְהִנֵּה יָדוּעַ שֶׁתּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁקִּבַּלְנוּ בְּהַר סִינַי נִתְּנָה בְּאַרְבָּעָה רָבָדִים: **בְּפְשָׁט, בְּרֶמֶז, בִּדְרָשׁ וּבְסוֹד ואף בכל אחד מהם יש את ארבעת הרבדים, דהיינו פשט שבפשט, דרש שבפשט, רמז שבפשט וסוד שבפשט. וכן בדרש וברמז ובסוד. וראה עוד בשער מאמרי חז"ל מרבינו האריז"ל שהביא שגם הפשט שבידינו כיום אינו הפשט האמיתי, רק לפני חטא אדם הראשון היה יתר עמוק, וכן שאר הרבדים. עיין שם ותהנה.** . וְכָל רֹבֶד נִתָּן לְבֵאוּר וּלְפֵרוּשׁ **בְּשִׁבְעִים פָּנִים**

וְאֲפָנִים כן הובא בזוהר הקדוש (בראשית דף מ"ז ע"א) ובמדרש רבה (במדבר פרק י"ג). וראה שם שאמרו שלכן התורה נמשלה ליין ש"יין" בגימטרייא שבעים כנגד שבעים הפנים שלתורה. , כְּשֶׁהַכֹּל נִמְסַר לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה בְּהַר סִינַי, וּמִשָּׁם הָלְאָה לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת. וְאַף מַה שֶּׁעָתִיד תַּלְמִיד וָתִיק לְחַדֵּשׁ כְּבָר נִמְסַר וְנִתַּן לְמֹשֶׁה בְּסִינַי כן אמרו במדרש רבה (פרק י"ט). וראה בגמרא במנחות (כ"ט ע"ב) במעשה במשה רבינו ע"ה שהראהו הקב"ה את רבי עקיבא וחלשה דעתו על שלא ידע מה שרבי עקיבא ידע, ואם כן לכאורה הדבר סותר את הדברים הנ"ל שהכל ניתן למשה בסיני?! ועיין ב"עץ יוסף" שם שביאר שאמנם נמסרו למשה רבינו כל הדינים של התורה שבעל פה, אולם הדרשות והמקומות מהם נלמדים אותם הדינים זה לא נמסר למשה רבינו ע"ה, אלא רק לאחר מכן באו החכמים והתנאים וגילום. ועוד עיין ב"עיון יעקב" שם מה שכתב לבאר במעשה הנ"ל, ובדברי רבינו בעל "אור החיים" הקדוש על התורה (ויקרא פרק י"ג). ואכמ"ל. . וְאֶת כֻּלָּם יֵשׁ חִיּוּב עַל הָאָדָם לִלְמֹד וּלְהַשְׂלִים בָּהֶם אֶת נַפְשׁוֹ רוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ, וְאַף לְחַדֵּשׁ אֶת הַחִדּוּשִׁים הַשַּׁיְכִים לְשָׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ ומכל מקום יש סדר למשנה ולא ישלח אדם ידיו לקדשים בטרם הגיע לדרגה הראויה לכך. ראה מה שכתב בזה מרן הגר"ע יוסף שליט"א בשו"ת יחוה דעת (חלק ד' סימן מ"ז). . וְלָכֵן אַל תִּתְמַהּ אִם תִּרְאֶה מַחֲלוֹקוֹת אוֹ סְתִירוֹת בְּבֵאוּרֵי הַתּוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ, שֶׁהֲרֵי אַרְבָּעָה רְבָדִים יֵשׁ בָּהּ, וּבְכָל רֶבֶד אַרְבָּעָה רְבָדִים נוֹסָפִים, וְשִׁבְעִים פָּנִים בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְאֵין רְאִי זֶה כִּרְאִי זֶה. רַק הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶם ראה חגיגה (ג' ע"ב) שדרשו כן על הפסוק (קהלת י"ב, י"א): "נתנו מרועה אחד". שֶׁכֻּלָּם אֵל אֶחָד נְתָנָן וּפַרְנָס אֶחָד אֲמָרָן.

וְהִנֵּה בְּחִבּוּר זֶה קִבַּצְתִּי בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא בְּפֶנְדֵּק אֶחָד מִכְלוֹל אַרְבַּעַת הָרְבָדִים הַנִּזְכָּרִים עַל כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה מִמִּצְוֹוֹת הַתּוֹרָה, כָּךְ שֶׁאִם יְזַכֵּךְ אָדָם אֶת לִבּוֹ וְיִטַּהֵר רַעְיוֹנָיו, וְיָשִׂים אֶת עִקַּר מְגַמָּתוֹ בְּלִמּוּדוֹ זֶה לִהְיוֹת בִּבְחִינַת "**לוֹמֵד עַל מְנָת לְקַיֵּם**", מִמֵּילָא יִזְכֶּה לְהַטְעִים אֶת נִשְׁמָתוֹ מִכָּל אַרְבַּעַת רָבְדֵי הַתּוֹרָה, וּלְקָרְבָהּ לְיוֹצְרוֹ בְּדְבֵיקָה וּבַחֲשִׁיקָה בְּדְחִילוּ וּרְחִימוּ וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וְדַע, כִּי עַל אַף שֶׁכַּמָּה וְכַמָּה סְדָרִים שׁוֹנִים הוּבְאוּ בָּרִאשׁוֹנִים וּבַאַחֲרוֹנִים בִּרְשִׁימַת תַּרְיַ"ג הַמִּצְוֹוֹת וּבְבֵאוּרָן כן נחלקו רבינו הרמב"ם ז"ל ורבינו הרמב"ן ז"ל ועוד באופן מניית מצוות התורה, וכל אחד גם סידרן בדרך שונה. , וְכָל אֶחָד טָעֲמוֹ וְנִמּוּקוֹ עִמּוֹ, מִכָּל מָקוֹם אָנוּ בָּחַרְנוּ לְסַדְּרָן

עַל סֵדֶר פִּרְשִׁיּוֹת הַתּוֹרָה כְּמַעֲשֶׂה **רַבֵּנוּ חַיִּים וִיטָאל** זִיע"א בְּסִפְרוֹ "**שַׁעַר הַמִּצְוֹות**", וּלְדַעַת "**סֵפֶר הַחִנּוּךְ**" הַמְיֻחָס לְ**רַבִּי אַהֲרֹן הַלֵּוִי** זִיע"א.

וְעֵינַי לִשְׁמַיָּא נְטִילַת, שֶׁנִּזְכֶּה לְבָרֵךְ עַל הַמַּגְמָר בְּבֵאוּר כָּל תַּרְיַ"ג הַמִּצְוֹות עַל הַדֶּרֶךְ הַנַּ"ל מִתּוֹךְ בַּרְיוּת גּוּפָא וּנְהוֹרָא מְעַלְיָא וְסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא לָנוּ וּלְכָל אַחֵינוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל **אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן**.

המצוות

מצוה א': פריה ורביה

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (בראשית א', כ"ח.)

"**וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹקִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ וְכִבְשֻׁהָ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה עַל כָּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל לְיַשֵּׁב אֶת הָעוֹלָם בְּבָנִים וּבְבָנוֹת, שֶׁבְּכָךְ מְקַיֵּם הוּא אֶת מַעֲשֵׂי ה' וּמַמְשִׁיכִם כן בארו במשנה (גיטין מ"א ע"ב) שלא נברא העולם אלא כדי שיישבוהו בני האדם, ככתוב (ישעיה מ"ה, י"ח): "לא תהו בראה, לשבת יצרה". ראה בפירוש רש"י ז"ל שם. . מִצְוָה זוֹ חָלָה אַף וְרַק עַל הַגְּבָרִים וְלֹא עַל הַנָּשִׁים כך למדו בגמרא (יבמות ס"ה ע"ב) מהפסוק "מלאו את הארץ וכבשוה" – איש דרכו לכבוש, ואין אשה דרכה לכבוש. ולכן רק האיש מצווה על פרו ורבו ולא האשה. ומכל מקום, עיין במגן אברהם (אורח חיים סימן קנ"ג ס"ק ט') שכתב בשם התוספות (גיטין מ"א ע"ב) שעל אף שפטורה היא ממצות פרו ורבו, מכל מקום מצווה היא ב"לשבת יצרה". , וְלֹא יוֹצֵא הָאָדָם יְדֵי חוֹבַת הַמִּצְוָה עַד שֶׁיָּבִיא בֵּן וּבַת.

חִיּוּב הַמִּצְוָה חָל עַל הָאָדָם כפי שאמרו חז"ל (אבות פרק ה' משנה כ"א): בן שמונה עשרה לחופה. וכן פסק בשלחן ערוך (אבן העזר סימן א' סעיף ג'). והרמב"ם ז"ל בהלכותיו (הלכות אישות פרק ט"ו סעיף ב') כתב שהגיל הראוי הוא גיל שבע עשרה. ומכל מקום הכל מודים שמצוה להקדים עוד לפני זה. אלא שכל מקרה לגופו, וכבר דנו באחרונים מה הדין למעשה בימינו, עיין ספר "מנהג ישראל תורה" חלק ה' מה שכתב באורך בזה. מֵרֵגַע שֶׁמַּגִּיעַ לְפִרְקוֹ לִישָׂא אִשָּׁה, וְאַף לְאַחַר שֶׁקִּיֵּם אֶת הַמִּצְוָה כְּהִלְכָתָהּ, עֲדַיִן מְצֻוֶּה הוּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים לְהוֹסִיף וּלְהַמְשִׁיךְ בָּהּ ראה יבמות ס"ב ע"ב. , כְּמַאֲמַר קהלת י"א, ו'. הַכָּתוּב: "בַּבֹּקֶר זְרַע אֶת זַרְעֶךָ וְלָעֶרֶב אַל תַּנַּח יָדֶךָ".

נֶאֱמַר חגיגה י"ב ע"ב. בַּגְּמָרָא: לֹא נִבְרָא הָעוֹלָם אֶלָּא לְפִרְיָה וּרְבִיָּה, ישעיה מ"ה, י"ח. שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תֹהוּ בְרָאָהּ, **לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ**". דְּהַיְנוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם בְּמַטָּרָה שֶׁיִּפְרוּ

וְיִרְבּוּ בּוֹ, וְיִשְׁבּוּ אוֹתוֹ. נִמְצָא, שֶׁכָּל הָעוֹסֵק בְּמִצְוָה נַעֲלֵית זוֹ הֲרֵי זֶה נַעֲשֶׂה שֻׁתָּף בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית וּבְבְרִיאַת הָעוֹלָם, שֶׁכְּבָיְכוֹל מְסַיֵּעַ לְהַקָּבָ"ה בְּקִיּוּם הָעוֹלָם וּבְהֶמְשֵׁכְיוּתוֹ. וְאָמְרוּ אימרת רבי אסי ביבמות ס"ג ע"ב. בַּגְּמָרָא: אֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁיִּכְלוּ הַנְּשָׁמוֹת שֶׁגַּוּף. במסכת נדה י"ג ע"ב. וְהִסְבִּיר **רַשְׁ"י** ז"ל שֶׁבַּשָּׁמַיִם יֶשְׁנוֹ אוֹצָר גָּדוֹל שֶׁל נְשָׁמוֹת הָעוֹמֵד מִבְּרִיאַת הָעוֹלָם, וּמִמֶּנּוּ מוֹצְאוֹת וְיוֹרְדוֹת נְשָׁמוֹת לָעוֹלָם הַזֶּה, וְעַד שֶׁלֹּא יִתְרוֹקֵן אוֹתוֹ אוֹצָר וְיֵרְדוּ כָּל הַנְּשָׁמוֹת לָעוֹלָם לְהַשְׁלִים תִּקּוּנָן עָלַי אֲדָמוֹת לֹא יַגִּיעַ מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד וראה מה שהביא בשער הפסוקים (ישעיה סימן נ"ט) מרבינו האריז"ל על הפסוק "ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב נאם ה'" שראשי התיבות של "גואל ולשבי פשע" יוצא גו"ף לרמז לכך שלא יבוא לציון הגואל עד שיכלו הנשמות שבגוף ויבואו על תיקונן בתשובה. ועוד הביא שם כמה רמזים מענין זה ואכמ"ל. . נִמְצָא שֶׁגְּאֻלָּתֵנוּ תְּלוּיָה בְּמִצְוָה נַעֲלֵית זוֹ, וְשֶׁכָּל הָעוֹסֵק בְּמִצְוָה זוֹ הֲרֵי זֶה מִמְקָרְבֵי הַגְּאֻלָּה.

עוֹד דָּרְשׁוּ חֲכָמִים אימרת רבי אליעזר ביבמות שם, ממה שהסמיכה התורה את מצות "פרו ורבו" לאזהרה "שופך דם האדם באדם דמו ישפך". ועיין בגמרא שם עוד כמה דברים נוראים על המושך ידו ממצוה זו. וראה עוד בספר הקדוש "שערי קדושה" שכתב שהמתבטל ממצות פריה ורביה במזיד בעולם הזה לא יחיה לעולם הבא רחמנא ליצלן. שֶׁכָּל הַמִּתְבַּטֵּל מִמִּצְוַת פְּרִיָּה וּרְבִיָּה, וְנִמְנָע מִלִּשָּׂא אִשָּׁה וּמֵלְהָבִיא יְלָדִים לָעוֹלָם, נֶחְשָׁב הַדָּבָר כְּאִלּוּ שׁוֹפֵךְ דָּמִים במסכת נדה י"ג ע"ב. ה' יִשְׁמָרֵנוּ וְיַצִּילֵנוּ. וְקַל וָחֹמֶר עַד כַּמָּה גָּדוֹל עָנְשָׁם שֶׁל אוֹתָם פּוֹשְׁעִים הַשּׁוֹלְחִים יְדֵיהֶם בְּעֲבֵרֵיהֶם לְהָרְגָם בִּמְעֵי אִמָּם מַה שֶּׁנֶּחְשָׁב כְּרֶצַח, וְהָעוֹשֶׂה כֵּן הֲרֵי זֶה חַיָּב מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם וראה ברמב"ם (הלכות מלכים פרק ט') שכתב שבדבר זה דין הגוי חמור מדין ישראל, שבן נח שהרג עובר במעי אמו נהרג על כך בבית דין, מה שאין כן ישראל שחייב מיתה בידי שמים. .

וּרְאֵה בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ פרשת שמות דף ג' ע"ב. שֶׁכָּתַב: "יֶשְׁנָם בְּנֵי אָדָם הַהוֹרְגִים אֲנָשִׁים זָרִים, אֲבָל זֶה בָּא וְהוֹרֵג אֶת בְּנוֹ שֶׁלּוֹ, שֶׁזֶּה חָמוּר וְשָׁפֵל עֲשֶׂרֶת מוֹנִים. וְעַל כָּךְ אָמְרָה הַתּוֹרָה: שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם בָּאָדָם - דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ" עַד כָּאן לְשׁוֹן קָדְשׁוֹ.

רָמַז הַכָּתוּב - תּוֹלְדוֹתֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים

יָדוּעַ וּמְפֹרָסָם הַדָּבָר שֶׁהָאָבוֹת וְהָאִמָּהוֹת הַקְּדוֹשִׁים הָיוּ עֲקָרִים. וַחֲכָמֵינוּ זַ"ל בַּתַּלְמוּד מְבָאֲרִים סִבַּת הַדָּבָר בִּהְיוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל הַצַּדִּיקִים, לָכֵן מְיַסֵּר הוּא אוֹתָם בָּזֶה שֶׁלֹּא יִהְיוּ לָהֶם יְלָדִים בִּכְדֵי שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ אֵלָיו וְיוֹשִׁיעֵם יבמות ס"ד ע"ב. . וְרָאִינוּ לִפְנֵי זְמַן רַב בְּאוּר נִפְלָא לַדָּבָר, שֶׁלִּכְאוֹרָה מַדּוּעַ בָּחַר הַקָּבָ"ה דַּוְקָא בְּיִסּוּרִין כְּגוֹן אֵלּוּ כְּדֵי לְגָרֵם לָהֶם לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו? וְכִי אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹתָם עֲנִיִּים, אוֹ חוֹלִים אוֹ כָּל דָּבָר אַחֵר? **וְהַתְּשׁוּבָה** עַל כָּךְ שֶׁבֶּאֱמֶת אִם הָיוּ הָאָבוֹת וְהָאִמָּהוֹת הַקְּדוֹשִׁים מְקַבְּלִים יִסּוּרִין כְּגוֹן אֵלּוּ - הֵם לֹא הָיוּ מַטְרִיחִים אֶת הַקָּבָ"ה לְשַׁנּוֹת אֶת סִדְרֵי הַבְּרִיאָה בַּעֲבוּר פַּרְנָסָתָם אוֹ בְּרִיאוּתָם,

וְלֹא הָיוּ מְבַקְּשִׁים עַל כָּךְ כְּלָל, שֶׁכֵּן אֵלּוּ דְּבָרִים גַּשְׁמִיִּים וְחוֹלְפִים(!!!) מַה שֶּׁאֵין כֵּן הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת שֶׁהֵם עִקַּר מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים שֶׁל הָאָדָם כן אמרו במדרש רבה (בראשית פרק ל'): עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשיהם הטובים, ובארו במפרשים שהתולדות של האדם הם עיקר זכויותיו לעולם הבא. , וּבִלְעֲדֵיהֶם חָשׁוּב הָאָדָם כְּמֵת כן אמרו בנדרים (ס"ד ע"ב): ארבעה חשובים כמת: עני, מצורע, סומא ומי שאין לו בנים. , עַל כָּךְ רָאוּ גַּם רָאוּ הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים חוֹבָה קְדוֹשָׁה לְהִתְפַּלֵּל וְלִזְעֹק לְהַקָּבָ"ה עַד שֶׁיִּשְׁמַע אֶת תְּפִלָּתָם וְיוֹשִׁיעֵם. מִכָּאן לָמַדְתָּ עַד כַּמָּה גְּדוֹלָה וַחֲשׁוּבָה הִיא מִצְוָה זוֹ בְּעֵינֵי הָאָבוֹת וְהָאִמָּהוֹת הַקְּדוֹשִׁים, וּבְעֵינֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה.

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

רַבִּים מֵאַחֲרוֹנֵי זְמַנֵּנוּ הֶעֱלוּ בְּסִפְרוּתָם אֶת הַנִּדּוֹן הַסָּבוּךְ בְּעִנְיַן **הַהַפְרָיָה הַמְּלָאכוּתִית** שֶׁנִּתְחַדְּשָׁה לָאַחֲרוֹנָה בְּעוֹלַם הָרְפוּאָה, הַאִם הַדָּבָר מֻתָּר? וְאִם כֵּן בְּאֵיזֶה אֹפֶן, וְהַאִם נֶחְשָׁב שֶׁמְּקַיְּמִים בְּנֵי הַזּוּג בְּאֹפֶן זֶה אֶת מִצְוַת "פְּרוּ וּרְבוּ"?

וְלַהֲלָכָה אָמְנָם יֶשְׁנָם מֵהָאַחֲרוֹנִים הָאוֹסְרִים אֶת הַדָּבָר מִכַּמָּה טְעָמִים כן העלה הגאון בעל ה"משפטי עוזיאל" (חלק אבן העזר סימן י"ט) שהדבר אסור מן הדין, ושאף אם עשוהו אין העובר נחשב כבן הבעל. וכן הסיק בשו"ת "תשובה שלמה" חלק ב' (חלק אבן העזר סימן ד'). , אוּלָם לְמַעֲשֶׂה הַדֵּעָה הָרִוַּחַת בְּקֶרֶב רוֹב הַפּוֹסְקִים שֶׁזּוּג שֶׁעָבְרוּ עֲלֵיהֶם שָׁנִים רַבּוֹת שֶׁלֹּא נִפְקְדוּ יֵשׁ לְהַתִּיר לָהֶם לַעֲשׂוֹת אֶת הַדָּבָר בְּכָפוּף לְכַמָּה תְּנָאִים הִלְכָתִיִּים וּבְמַעֲקָב צָמוּד שֶׁל תַּלְמִיד חָכָם מוֹרֵה הוֹרָאָה, וּבְכָךְ נֶחְשָׁב לָהֶם שֶׁמְּקַיְּמִים הֵם אֶת מִצְוַת "פְּרוּ וּרְבוּ" כַּדָּת וְכַדִּין כן כתב ב"מנחת יצחק", וכן העלה ב"יביע אומר" חלק ב' (חלק אבן העזר סימן א') להתיר אחר עשר שנים שלא נפקדו וניסו בדרכים אחרות ללא הועיל, ובכך עולה להם שקיימו מצות פרו ורבו, ובלבד שיהיה בהשגחה מכמה חששות עיין שם במה שכתב. וכן כתב בשו"ת "שבט הלוי" להגאון רבי שמואל הלוי ואזנר שליט"א (חלק ט' סימן ר"ט). .

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוַת פְּרוּ וּרְבוּ עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רָאָה ראה שער הגילגולים (הקדמה י') מה שכתב בזה. ועוד עיין שם שהביא שהאב מעניק לולד אור מקיף והאם מעניקה לו אור פנימי, וכגודל טהרת כוונתם באותה העת כך זוכים למשוך לולד נשמה זכה וגבוהה, וגדולה השפעת כוונת האב מכוונת האם. עיין שם מה שכתב בזה. ועוד עיין במה שכתבנו בזה בסיעתא דשמיא לקמן (מצוה ל"ג) במצות כיבוד אב ואם. **בְּכְתְבֵי הָאֲרִיזַ"ל** שֶׁהֵבִיא כִּי מִצְוָה נַעֲלֵית זוֹ הִיא מֵהַמִּצְווֹת הַמְזַכּוֹת אֶת הָאָדָם בִּזְכֻיּוֹת רַבּוֹת לֶעָתִיד לָבוֹא, שֶׁכֵּן בְּעֵת הוֹרָדַת הַנְּשָׁמָה לָעוֹלָם הַזֶּה עַל יְדֵי הָאָב וְהָאֵם מַעֲנִיקִים הֵם לַוָּלָד חֵלֶק מִנִּשְׁמָתָם, הַמִּשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ בְּכָל

מַעֲשָׂיו וּמְסַיֵּעַ בְּיָדוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה ראה עוד בספר טעמי המצוות (פרשת בראשית) שהביא מרבינו האריז"ל שעד גיל עשרים ההורים הם המעניקים לילד את הכלים הרוחניים הנצרכים לו להתעלות בעבודת ה', ומאז כבר משתלם וממשיך הוא בעצמו עם מה שבידו. . נִמְצָא, שֶׁגַּם לְאַחַר פְּטִירַת הָאָדָם - עֲדַיִן מַמְשִׁיךְ הוּא לִצְבֹּר לְעַצְמוֹ זְכֻיּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים עַל יְדֵי גּוּף יְלָדָיו. וְזֶהוּ סוֹד הַפָּסוּק שמות ל"ד, ז'. וראה ברמב"ן ז"ל שם שהביא סודם של דברים ואכמ"ל. ועל זו הדרך גם כן יש לבאר את מאמר חז"ל "ברא מזכה אבא" (פירוש: הבן מזכה את האב), שנשמת האב גם כן משתתפת במעשי הבן. "**פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל בָּנִים**", וְזֶהוּ גַּם כֵּן הַטַּעַם לִנְבוּאַת יִרְמְיָה בְּעִנְיַן ירמיה ל"א, כ"ח. שם אומר הנביא שפעמים שרואים אנו בנים הלוקים בעוון אבותם, אך לעתיד לבוא לא יהא כן, אלא איש בעוונו ימות, שכן מבואר בכתבי האריז"ל שלעתיד לבוא חוזרות כל חלקי הנשמות להתאגד ולהתאחד כל אחת לשורשה ואף בין אב לבן פעמים שלא יהא יותר קשר, וממילא לא יהא אדם לוקה אלא בעוונו שלו בלבד. "**אָבוֹת אָכְלוּ בֹסֶר וְשִׁנֵּי בָנִים תִּקְהֶינָה**".

מצוה ב': המילה

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (בראשית י"ז, י'.)

"**הִמּוֹל לְךָ כָּל זָכָר**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה כן למדו בגמרא בקידושין (כ"ט ע"א) שעיקר המצוה היא דוקא על האב ולא על האם ולא על אף אחד אחר, וזה נלמד ממה שכתוב באברהם (בראשית כ"א, ד'): "וימל אברהם את יצחק כאשר צוה אותו אלקים" – אותו ולא אותה . ומכל מקום אם לא מל אותו האב אחראים בית הדין שבמקום למולו, ואם לא – לכשיגדל מחוייב הוא לדאוג למילת עצמו. ראה שלחן ערוך (יורה דעה סימן רס"א) ובנושאי כליו מה שכתבו בזה. עַל הָאָב לָמוּל אֶת בְּנוֹ בְּהַגִּיעוֹ כמו שכתוב (בראשית כ"א, ד'): וימל אברהם את יצחק בן שמונת ימים כאשר צוה אותו אלקים". וראה בזוהר הקדוש פרשת תזריע (דף מ"ד ע"א) שביאר הטעם על דרך הסוד שרצה הקב"ה שתעבור על הילד שבת אחת מחייו ויהיה בעל נפש ורק אז ימול. וכבר נתפרסם גילויים המדהים של המדענים בשנים האחרונות שביום השמיני להולדת הוולד יש את אחוזי קרישת הדם הגבוהים ביותר, וממילא גם מבחינה רפואית אין זמן מתאים יותר לקיום מצוה נעלית זו. לַיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְלֵידָתוֹ, וְרַבּוּ פְּרָטֶיהָ וְעִנְיָנֶיהָ הֵיאַךְ יוֹצְאִים יְדֵי חוֹבַת הַמִּצְוָה

כָּרָאוּי. קִיּוּם מִצְוָה זוֹ הִנּוֹ דַּוְקָא כן למדו מן הפסוקים במסכת מגילה (כ' ע"א). ולכתחילה לא ימולו לפני הנץ החמה, והזריזין מקדימין לפני חצות היום. וראה בשלחן ערוך (יורה דעה סימן רס"ב) היאך לחשב את יום המילה בכל מיני אופנים. בַּיּוֹם וְלֹא בַלַּיְלָה, וּלְכַתְּחִלָּה הַמִּצְוָה הִיא שֶׁהָאָב בְּעַצְמוֹ יָמוּל אֶת בְּנוֹ שֶׁלּוֹ וְלֹא אָדָם אַחֵר, וּמִכָּל מָקוֹם כְּשֶׁאִי אֶפְשָׁר הַדָּבָר מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לָמוּל אוֹ מִכָּל סִבָּה אַחֶרֶת וראה בשפתי כהן על השלחן ערוך (יורה דעה סימן רס"א) שאם עבר אחד ומל את הילד ללא רשות אביו נקרא שחטף ממנו את מצותו וחייב לפצותו על כך. עיין שם. יְמַנֶּה הָאָב אָדָם אַחֵר כְּשֶׁלּוּחוֹ לָמוּל אֶת בְּנוֹ, וּבָזֶה מְקַיֵּם הָאָב אֶת מִצְוָתוֹ.

שבת קל"ב ע"א. עיין שם במשנה ובגמרא, ובשלחן ערוך (יורה דעה סימן רס"ו) מה שכתב בעניין זה. **לְמִדּוּנוּ** רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל שֶׁמִּצְוָה זוֹ גָּדוֹל כֹּחָהּ עַד שֶׁדּוֹחָה הִיא אֶת הַשַּׁבָּת, וְיֵשׁ לְקַיְּמָהּ בְּעִתָּהּ וּבִזְמַנָּהּ אַף בְּשַׁבָּת קֹדֶשׁ, מִלְּבַד מִכְּשֶׁכְּבָר נִדְחֲתָה מִסִּבָּה אַחֶרֶת כָּל שֶׁהִיא שֶׁאָז יֵשׁ לְדָחוֹתָהּ עַד לְאַחַר הַשַּׁבָּת.

שבת קל"ג ע"א. הָאָב שֶׁנִּמְנַע מִלָּמוּל אֶת בְּנוֹ עֲבַר עַל מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה, וְהַבֵּן עַצְמוֹ מִשֶּׁהִגִּיעַ לְגִיל הַמִּצְווֹת (**שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד**) וְלֹא מָל עוֹבֵר גַּם כֵּן בָּזֶה. וְאִם מֵת בְּעַרְלוּתוֹ הֲרֵי זֶה חַיָּב כָּרֵת.

רָמַז הַכָּתוּב - מְסִירוּת נֶפֶשׁ (א)

מִצְוַת הַמִּילָה הִיא אוֹת הַבְּרִית שֶׁבֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: בראשית י"ז, י'. ''**זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ הִמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר**'' אמנם כבר עמדו רבותינו הפוסקים לדון אודות בני ישמעאל האם מחוייבים הם במצוה זו או לא: והנה הרמב"ם בהלכות מלכים (פרק י' הלכה ח') כתב שעל אף שבני ישראל אינם מצווים על מצות המילה, מכל מקום בני קטורה שהם זרע אברהם שבאו לאחר לידת יצחק אבינו ע"ה כן חייבים למול ביום השמיני ללידתם. אולם בשו"ת שאגת אריה (סימן מ"ט) כתב להוכיח מכמה מקומות בתלמוד שרק בני ישראל שייכים במצוה זו לדורות, מה שאין כן בני קטורה שלא נתחייבו בה אלא הם עצמם בלבד ולא הדורות שאחריהם. וראה בשו"ת ''תשובות והנהגות'' להגר"מ שטרנבוך שליט"א (חלק ג' סימן רח"צ) שהעלה שלמעשה כיום רוב בני ישמעאל אינם מבני קטורה וממילא אין לחייבם מספק, וכל שכן עלינו אין שום חיוב כלפיהם, ורק אם הם רוצים למול עצמם לשם מצוה אין צריך למנוע בעדם. . וְאָמְרוּ

בַּגְּמָרָא שבת קל"ז ע"ב. שֶׁאִלְמָלֵא דַּם הַבְּרִית לֹא נִתְקַיְּמוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר: ירמיה ל"ג, כ"ה. "**אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי**".

מִצְוָה יְקָרָה זוֹ הִיא אַחַת מֵאוֹתָן מִצְווֹת בּוֹדְדוֹת שֶׁהִבְטִיחוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל שֶׁלְּעוֹלָם לֹא יִבָּטְלוּ וְיִפָּסְקוּ מֵעַם יִשְׂרָאֵל, הוֹאִיל וּמָסְרוּ נַפְשָׁם עַל קִיּוּמָהּ. וְאָכֵן שָׁמַעְנוּ עַל מְסִירוּת הַנֶּפֶשׁ הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה בְּמֶשֶׁךְ הַדּוֹרוֹת עַל מִצְוָה זוֹ, וּבִפְרָט בִּזְמַן הַשּׁוֹאָה הָאֲרוּרָה, לֹא תָקוּם פְּעָמִים צָרָה.

ראה ספר "אש קדחה באפי" שהביא מעשה זה יחד עם עוד עדויות מזעזעות ומרטיטות מגודל מסירותם של עם ישראל הקדושים על קיום המצוות באותם ימים קשים. **מְסֻפָּר** כִּי פַּעַם אַחַת הִגִּיעָה אִשָּׁה יְהוּדִיָּה וְתִינוֹק קָטָן בִּזְרוֹעוֹתֶיהָ לִקְבוּצַת חַיָּלִים גֶּרְמָנִים בְּמַחֲנֵה הָרִכּוּז וְהֵחֵלָה לִצְעֹק בְּטֵרוּף "לֹא אֶעֱזֹב אֶת הַיֶּלֶד עַד שֶׁתִּתְּנוּ לְיָדֵי סַכִּין". הַנּוֹכְחִים נִסּוּ לְהַשְׁתִּיקָהּ וּלְהַרְגִּיעָהּ אַךְ לְלֹא הוֹאִיל, עַד שֶׁהִגִּיעַ אַחַד הַחַיָּלִים הַנָּאצִים ימ"ש וּבָיְדוֹ אוֹלָר וּמָסַרוֹ לְיָדָהּ, בְּחָשְׁבוֹ שֶׁנִּטְרְפָה עָלֶיהָ דַּעְתָּהּ וְכַוָּנָתָהּ לִרְצֹחַ אֶת בְּנָהּ אוֹ אֶת עַצְמָהּ. הָאִשָּׁה נָטְלָה אֶת הָאוֹלָר, הִנִּיחָה אֶת הַתִּינוֹק עַל הָאָרֶץ, הִתְכּוֹפְפָה אֵלָיו וְהוֹרִידָה אֶת כָּל עֻטִּיפוֹתָיו. גִּלְּתָה אֶת גּוּפוֹ וּמָלְאָה אֶת עָרְלַת בְּרִיתוֹ. לְאַחַר מִכֵּן הֶחֱזִירָה אֶת הָאוֹלָר לַחַיָּל הַגֶּרְמָנִי כְּשֶׁפָּנֶיהָ קוֹרְנוֹת מֵאֹשֶׁר. הִיא הֵרִימָה אֶת הַיֶּלֶד הַנִּמּוֹל וְאָמְרָה: "**רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! אַתָּה נָתַתָּ לִי יֶלֶד בָּרִיא, וַאֲנִי מַחְזִירָה לְךָ יֶלֶד יְהוּדִי!**" עַד כְּדֵי כָּךְ הִיא מְסִירוּת נַפְשָׁם שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל לְמִצְוַת הַמִּילָה.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

בְּשׁוּ"ת "**שֵׁבֶט הַלֵּוִי**" לְהַגָּאוֹן **רַבִּי שְׁמוּאֵל הַלֵּוִי וּאזְנֶר** שְׁלִיט"א דָּן אוֹדוֹת תִּינוֹק הַסּוֹבֵל מִמַּחֲלַת **הֵמוֹפִילְיָה** (**אבוד דם**), מַה שֶּׁמַּעֲלֶה סַכָּנָה לְחַיָּיו בַּעֲרִיכַת בְּרִית מִילָה כְּהֶרְגֵּלָהּ, הַאִם יְהֵא מֻתָּר לְמוּלוֹ עַל יְדֵי **קַרְנֵי לֵיזֶר** הַמּוֹנְעוֹת אִבּוּד דָּם מִיָּתֵר?

וְהֶעָלָה לְמַסְקָנָה שֶׁוַּדַּאי שֶׁאֵין בָּכָךְ קִיּוּם מִילַת הַתִּינוֹק כְּצִוּוּי הַתּוֹרָה, וּמִמֵּילָא מִצְוַת מִילָה אֵין כָּאן, וְלָכֵן בְּסָתָם אֵין לְקַיֵּם בָּזֶה אֶת מִצְוַת הַמִּילָה. אוּלָם מִכָּל מָקוֹם קִיּוּם הַבְּרִית שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם אַבְרָהָם אָבִינוּ בַּהֶסֶרַת הָעָרְלָה כֵּן יֵשׁ כָּאן, שֶׁסּוֹף סוֹף הָעָרְלָה הוּסָרָה. וְלָכֵן כְּשֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְקַיֵּם אֶת הַדָּבָר כְּמִצְוַת הַתּוֹרָה, הִכְרִיעַ שֶׁיֵּשׁ לְכָל הַפָּחוֹת לְקַיֵּם אֶת הַבְּרִית בַּהֶסֶרַת הָעָרְלָה עַל יְדֵי מַכְשִׁיר הַלֵּיְזֶר, וְאָז יְבָרֵךְ רַק אֶת בִּרְכַּת "לְהַכְנִיסוֹ בִּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ", וְלֹא אֶת בִּרְכַּת "עַל הַמִּילָה".

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוַת הַמִּילָה עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה פרשת לך לך. בְּסֵפֶר **טַעֲמֵי הַמִּצְוֹות** מֵרַבֵּנוּ **הָאֲרִיזַ"ל** שֶׁכָּתַב כִּי בְּעֵת הִוָּלֵד הָאָדָם יֶשְׁנָם כֹּחוֹת שֶׁל קְדֻשָּׁה הַמְיֹעָדִים לוֹ, וַאֲמוּרִים לֵירֵד וְלִשְׁרוֹת עַל כָּל גּוּפוֹ. אוּלָם בִּכְדֵי שֶׁלֹּא תִּקַּבֵּל הָעָרְלָה, הִיא הַקְּלִפָּה הַסּוֹבֶבֶת אֶת הַיְסוֹד שכן אותו מקום הוא המקום ממנו יוצאים מותרות הגוף, הם החיצונים שמקורם ההיפך מהקדושה, וכלל בידינו שהיכן שנמצאת הקדושה – שם נדבקת הטומאה לנסות לעשוק ולגנוב לחילותיה. וד"ל. , מִכֹּחוֹת קְדֻשָּׁה אֵלּוּ, לָכֵן נִמְנָעִים אוֹתָם חֲסָדִים מִלִּשְׁרוֹת שָׁם עַד עֵת הֲסָרַת הָעָרְלָה מִן הַיְסוֹד. וְרַק לְאַחַר שֶׁמְּסִירִים אָנוּ מִמֶּנּוּ אֶת הָעָרְלָה, וְשׁוֹרִים כֹּחוֹת הַקְּדֻשָּׁה עַל הַוָּלָד, אֲזַי נִשְׁלַם הָאָדָם בְּצַלְמוֹ וּבִקְדֻשָּׁתוֹ ולכן נקרא אותו המקום "חותם ברית קודש", ששם נחתמת ונשלמת קדושתו. ועוד עיין שם מה שכתב בסוד הפריעה והמציצה והחשיבות הגדולה בעשייתה בפה בדוקא ואכמ"ל. .

מצוה ג': שלא לאכל את גיד הנשה

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (בראשית ל"ב, ל"ג.)

"**עַל כֵּן לֹא יֹאכְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנָּשֶׁה**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל אֶת גִּיד הַנָּשֶׁה. וְכָתַב **סֵפֶר הַחִנּוּךְ** שֶׁבְּקִיּוּם מִצְוָה זוֹ אָנוּ מַזְכִּירִים וּמַנְצִיחִים אֶת אוֹתוֹ מַעֲמָד הִיסְטוֹרִי בּוֹ נֶאֱבַק יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה עִם שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו, עַד שֶׁלְּבַסּוֹף זָרְחָה לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ וְנִצְחוֹ, רַק שֶׁנִּפְצַע בִּירֵכוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בראשית ל"ב, כ"ו. "**וַתֵּקַע כַּף יֶרֶךְ יַעֲקֹב**". וּמַעֲשֶׂה הָאֲבוֹת הוּא סִימָן לְבָנִים, שֶׁאַף אָנוּ בְּנֵי עַם יִשְׂרָאֵל בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת קָמִים עָלֵינוּ כֹּחוֹת הָרֶשַׁע וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם לְכַלּוֹתֵנוּ וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם.

חולין פ"ט ע"ב. וראה בשלחן ערוך (יו"ד סימן ס"ה סעיף ה') שהביא כמה חילוקים בזה. **אִסּוּר** אֲכִילַת גִּיד זֶה חָל בְּכָל מִינֵי הַבְּהֵמוֹת וְהַחַיּוֹת אולם בבשר הבהמות והחיות הטמאות לא חל איסור גיד הנשה, כך למדו בגמרא (חולין ק"א ע"א) שדווקא זו שבשרה מותר באכילה גיד הנשה שלה אסור. ראה ערוך השלחן (סימן ס"ה סעיף ט"ו) מה שכתב בזה. הַטְּהוֹרוֹת, אַךְ לֹא בְּמִינֵי הָעוֹפוֹת. וַחֲכָמֵינוּ ז"ל הוֹסִיפוּ לֶאֱסֹר עוֹד גִּיד נוֹסָף הַנִּמְצָא בְּקִרְבָתוֹ וְאַף אֶת הַקְּנוֹקָנוֹת שֶׁעִמָּם. אֶת הַכֹּל יֵשׁ לְנַקֵּר וּלְהָסִיר מִן הַבָּשָׂר, וְרַק הַנּוֹתָר מֻתָּר בַּאֲכִילָה. כן מבואר בתלמוד (פסחים כ"ב ע"א) שגיד הנשה אסור באכילה ומותר בהנאה. וכן פסק השלחן ערוך (יורה דעה סימן ס"ה סעיף ה'). אולם בזוהר הקדוש (פרשת וישלח דף ק"ע ע"ב) כתב שגיד הנשה אסור בהנאה ואפילו לכלבים אין ליתנו. ולמעשה נכון להחמיר (וראה עוד מה שכתב הפרי חדש על דברי השלחן ערוך הנ"ל. ואכמ"ל). וְנָחְלְקוּ הַפּוֹסְקִים אִם מֻתָּר לֵהָנוֹת מִמֶּנּוּ שֶׁלֹּא בְּדֶרֶךְ אֲכִילָה, וּלְמַעֲשֶׂה נָכוֹן לְהִזָּהֵר בַּדָּבָר.

רָמַז הַכָּתוּב - סַכָּנַת הַנִּסָּיוֹן

הַגָּאוֹן **רַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁקאפּ** זַצַ"ל, בַּעַל הַ"**אִמְרֵי יֹשֶׁר**" שֶׁכֹּהֵן כְּרֹאשׁ יְשִׁיבַת "**עֲנַף עֵץ חַיִּים**" בַּעֲיָרָה מָאלְטָש, לָמַד מִמְּצִוַת גִּיד הַנָּשֶׁה מוּסַר הַשֵּׂכֶל גָּדוֹל לַחַיִּים: יֶשְׁנָם כַּאֲלוּ הַחוֹשְׁבִים לָצֵאת וּלְהִתְעָרְבֵב בְּחֶבְרַת אֲנָשִׁים רָעִים וְחַטָּאִים, וּבְכָל זֹאת לֹא לִהְיוֹת מֻשְׁפָּעִים וְנִזּוֹקִים מִכָּךְ, וּכְמַאֲמַר הַכּוֹפְרִים "הֱיֵה אָדָם בְּצֵאתֶךָ וְיהוּדִי בְּבֵיתֶךָ". אַךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ שֶׁלֹּא כָּךְ הֵם פְּנֵי הַדְּבָרִים. וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ פרק ששי מהלכות דעות הלכה א'. **הָרַמְבַּ"ם** ז"ל שֶׁדֶּרֶךְ בְּרִיָּתוֹ שֶׁל אָדָם הִיא לִהְיוֹת נִמְשָׁךְ בְּדֵעוֹתָיו וּבְמַעֲשָׂיו אַחַר רֵעָיו וַחֲבֵרָיו, וְלִנְהֹג כְּמִנְהַג אַנְשֵׁי מְדִינָתוֹ.

וְהַמְשִׁילוּ זֹאת רַבּוֹתֵינוּ לְאָדָם הַנִּכְנָס לְבַרְסְקִי (**מָקוֹם לְעִבּוּד עוֹרוֹת שֶׁרֵיחוֹ רַע**) שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִקָּלֵט מְעַט מֵהָרֵיחַ הָרַע שֶׁבַּמָּקוֹם בִּבְגָדָיו, כָּךְ גַּם אָדָם הַמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ לְמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ תּוֹאֵם לְרוּחַ הַתּוֹרָה, אַף עַל פִּי שֶׁחוֹשֵׁב הוּא שֶׁהִנּוֹ מְחֻסָּן וְיַצִּיב לַעֲמֹד מוּל כָּל דֵּעָה פְּסוּלָה - בְּכָל זֹאת אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִדְבַּק בּוֹ מַשֶּׁהוּ מֵאוֹתָהּ חֶבְרָה וְיַזִּיקֵהוּ בְּרוּחָנִיּוּתוֹ.

וְדָבָר זֶה אָנוּ לְמֵדִים מִיַּעֲקֹב אָבִינוּ, הַבָּחִיר שֶׁבָּאבוֹת, שֶׁהַתּוֹרָה מְעִידָה עָלָיו בראשית ל"ב, כ"ט. "**כִּי שָׂרִיתָ עִם אֱלֹקִים וְעִם אֲנָשִׁים וַתּוּכָל**". זֶה שֶׁנִּדַּל עִם עֵשָׂו הָרָשָׁע וְלֹא הָלַךְ בִּדְרָכָיו, חַי עֶשְׂרִים שָׁנָה עִם לָבָן הָרַמַּאי וְלֹא לָמַד מִמַּעֲשָׂיו, וְעִם כָּל זֹאת וְלַמְרוֹת הַכֹּל כְּשֶׁנִּלְחַם עִם שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו וְנִצְחוֹ - עָדַיִן יָצָא עִם נֶזֶק מְסֻיָּם וְנִשְׁאַר צוֹלֵעַ בִּירֵכוֹ.

וְאֶת זֹאת בָּאָה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לְלַמְּדֵנוּ בְּמִצְוַת גִּיד הַנָּשֶׁה: שֶׁהַמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ מֵרְצוֹנוֹ לְמַאֲבָק וּלְהִתְמוֹדְדוּת עִם הַסִּטְרָא אַחֲרָא לְעוֹלָם לֹא יֵצֵא מֵרֶוַח מֵהַדָּבָר, שֶׁאֵין לָאָדָם לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ לְנִסָּיוֹן, אֶלָּא אַדְרַבָּה יַעֲשֶׂה כָּל הִשְׁתַּדְּלֻיּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִבְרֹחַ וּלְהִתְרַחֵק מִן הַנִּסָּיוֹן, וּבִזְכוּת זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַצִּילֵהוּ מִן הַבְּזָיוֹן.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

בְּסִפְרֵי הַפּוֹסְקִים הָעֱלְתָה הַשְּׁאֵלָה הַאִם בִּבְשַׂר **מְהַלְּכֵי שְׁתַּיִם** (**בְּשַׂר אָדָם**) קַיָּם אִסּוּר אֲכִילַת גִּיד הַנָּשֶׁה, אוֹ שֶׁמָּא דַּוְקָא בִּבְהֵמָה וּבְחַיָּה חָל אִסּוּר זֶה?

וְהִנֵּה בְּשׁוּ"ת חלק א' סימן שס"ד. **הָרַשְׁבָּ"א** כָּתַב מְפֹרָשׁוֹת שֶׁגַּם בִּבְשַׂר אָדָם קַיָּם אִסּוּר אֲכִילַת גִּיד הַנָּשֶׁה שֶׁלּוֹ, הוֹאִיל וְעִקַּר הַצִּוּוּי וְהַמַּעֲשֶׂה הָיָה בְּגִיד יֶרֶכוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ. וְכֵן כָּתְבוּ בפרק ח' מהלכות מאכלות אסורות. **הַמְּשָׁנֶה לַמֶּלֶךְ** ביורה דעה סימן ס"ה. **וְהַפְּרִי חָדָשׁ**. **אוּלָם** על יורה דעה (סימן ס"ה ס"ק ט"ו). ומכל מקום ראה בברכי יוסף (יורה דעה סימן ס"ה ס"ק ח') שהעלה שאף לסוברים שבשר אדם מותר באכילה מהתורה, מכל מקום יודו שאיסור גיד הנשה יש בו, הואיל ובו היה המעשה, והואיל ויש באדם כף ירך כבבהמה ובחיה. בַּעַל "**עָרוּךְ הַשֻּׁלְחָן**" זצ"ל הֶעֱלָה בְּדַעַת **הָרַמְבַּ"ם** ז"ל שֶׁלֹּא חָל אִסּוּר גִּיד הַנָּשֶׁה עַל בְּשַׂר אָדָם, הוֹאִיל וּבָשָׂר זֶה

(לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם) אָסוּר בַּאֲכִילָה מֵהַתּוֹרָה, וְכָל שֶׁבְּשָׁרוֹ אָסוּר בַּאֲכִילָה לֹא חָל עָלָיו אִסּוּר גִּיד הַנָּשֶׁה.

בְּסוֹד עֻבָּדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוָה זוֹ עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד כָּתַב **רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי** זִיע"א **ראה פרשת וישלח** (**בראשית** דף ק"ע ע"ב). **בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ** שֶׁכָּל אֵיבָר מֵאֵיבְרֵי הָאָדָם מְשַׁמֵּשׁ כְּמִשְׁכָּן לְהַחֲזִיק חֵלֶק מִגּוּף נִשְׁמָתוֹ, וְגִיד הַנָּשֶׁה הוּא הָאֵיבָר הַמַּחֲזִיק אֶת הַיֵּצֶר הָרָע וְחֵילוֹתָיו. וְלָכֵן שָׁרוֹ שֶׁל עֵשָׂו כְּשֶׁרָאָה שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל מוּל יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה - נָגַע בְּגִיד הַנָּשֶׁה, מִשָּׁם קִבֵּל כֹּחוֹת מֵהַסִּטְרָא אַחֲרָא וּפָגַע בְּיַעֲקֹב ולכן נעשה יעקב אבינו ע"ה צולע ולא יכל אחר כך ללילך על עקבו, כי לקח ושאב המלאך ממנו את כל הכחות שהיו באותו המקום (זוהר הקדוש בראשית דף קע"א ע"א). וזהו סוד הכתוב ביעקב "וידו אוחזת בעקב עשו" שיעקב שלט על כחות הסיטרא אחרא הנמצאים בגיד הנשה שבעקב (תיקוני הזוהר דף צ"א ע"א). ואגב שמעתין אביא מה שהביא מרן החיד"א זיע"א בספרו מדבר קדמות (ערך גיד הנשה) בשם רבינו אלעזר מגרמיזא זצ"ל (פרשת וישלח) שאין לאדם ליתן ידו על גיד הנשה שברגלו, שחלומות יבהלוהו. . וּמִטַּעַם זֶה נִקְרָא "גִּיד הַנָּשֶׁה" עַל שֶׁמְּשַׁכֵּחַ וּמְנַשֶּׁה אֶת הָאָדָם מֵעֲבוֹדַת בּוֹרְאוֹ. וְלָכֵן נִצְטַוּוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא לְאָכְלוֹ כְּלָל.

מצוה ד': קדוש החדש

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות י"ב, ב'.)

"**הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

נִצְטַוִּינוּ בְּתוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה עַל שְׁמִירַת שִׁלְשֶׁת הָרְגָלִים בְּשָׁנָה, וְעוֹד כַּמָּה וְכַמָּה מוֹעֲדִים וּזְמַנִּים, כְּשֶׁבִּכְדֵי לְקַיְּמָם בְּמוֹעֲדָם, מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה הִיא לַעֲקֹב אַחַר הִלּוּךְ הַלְּבָנָה וּלְקַדֵּשׁ אֶת הַחֹדֶשׁ בִּתְחִלָּתוֹ מִיּדֵי חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ, וְלִקְבֹּעַ רָאשֵׁי חֳדָשִׁים עַל פִּי עֵדוּת שְׁנֵי עֵדִים כְּשֶׁרִים מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁיָּעִידוּ בְּבֵית הַדִּין שֶׁרָאוּ אֶת הַסִּימָנִים הַנִּדְרָשִׁים לְקִבּוּעַ וּלְקִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ כַּמְּבֹאָר בַּגְּמָרָא.

לְצֹרֶךְ הָעִנְיָן, ראה ראש השנה (כ"ג ע"ב) כל הענין, ועיין שם שאמרו שלרבן גמליאל היו מעין תרשימים וצורות של לבנה בהם היה נעזר כדי לברר את עדות העדים. הָיוּ מַגִּיעִים לְבֵית הַדִּין עֵדִים מִיִּשְׂרָאֵל לְהָעִיד בְּפָנֵי וָקָא סְא סִיקְדּוּבּוּ סִירְקּוֹוּח ·וְיָה סִינְיַדְהוּ ,הָנְבְּלַה ׳שּוּדּח לַע סִינְיַדָּה עֲדוּתָם נְכוֹנָה וַאֲמִתִּית. וּמִשֶּׁנִּמְצְאָה עֲדוּתָם מְכֻוֶּנֶת וַאֲמִתִּית - הָיָה רֹאשׁ בֵּית הַדִּין מַכְרִיז עַל קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ, וְהַכֹּל הָיוּ יוֹדְעִים לְפִי זֶה אֶת מוֹעֲדֵי יִשְׂרָאֵל וּזְמַנִּיהֶם.

אָמְנָם, לֹא קַלָּה הָיְתָה מְלֹאכָה זוֹ, לְהַכְרִיעַ וְלִפְסֹק בְּקִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ וּבְקִבּוּעוֹ, וּפְעָמִים שֶׁהָיָה צֹרֶךְ לְעַבֵּר אֶת הַחֹדֶשׁ אוֹ אֶת הַשָּׁנָה, מַה שֶּׁהָיָה דּוֹרֵשׁ חָכְמָה וּבִינָה יְתֵרָה בְּעִנְיַן חִשּׁוּב הַתְּקוּפוֹת וְהַמַּזָּלוֹת. וּכְמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חַזַ"ל עַל הַפָּסוּק דברים ד', ו'. "**כִּי הִיא חָכְמַתְכֶם**

וּבִינַתְכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים'' - שבת ע''ה ע''א. אֵיזוֹהִי חָכְמָה וּבִינָה שֶׁהִיא לְעֵינֵי הָעַמִּים? הֱוֵי אוֹמֵר זֶהוּ חִשּׁוּב הַתְּקוּפוֹת וְהַמַּזָּלוֹת, שֶׁבַּדָּבָר הַזֶּה רָאוּ כָּל הָעַמִּים בְּעֵינֵיהֶם עַד כַּמָּה גְּדוֹלָה הִיא חָכְמַת יִשְׂרָאֵל.

בְּיָמֵינוּ אֵין לָנוּ חֲכָמִים מֻסְמָכִים בְּבֵית דִּין שֶׁיְקַבְּעוּ לָנוּ אֶת קִבּוּעַ הַחֹדֶשׁ וְקִדּוּשׁוֹ, וּמִמֵּילָא אֵין לָנוּ אֶלָּא לְהִסְתַּמֵּךְ עַל הַחִשּׁוּב שֶׁתִּקֵּן הִלֵּל הַזָּקֵן נְשִׂיא יִשְׂרָאֵל שֶׁחִשֵּׁב וְקָבַע תַּאֲרִיכִים קְבוּעִים לְמוֹעֵד קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה מִידֵי חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ, לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת, עַד שֶׁנִּזְכֶּה בְּמְהֵרָה לְבִיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ שֶׁיְּשִׁיב לָנוּ אֶת שׁוֹפְטֵינוּ כְּבָרִאשׁוֹנָה וְיוֹעֲצֵינוּ כְּבַתְּחִלָּה.

רָמַז הַכָּתוּב - לֹא בַּשָּׁמַיִם הִיא

רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה לְמֵדִים מֵהַפָּסוּק ויקרא כ''ג, ד'. ראה בגמרא (ראש השנה כ''ה ע''א) וברש''י שם שדרש רבי עקיבא שבקריאת בית הדין תלה הכתוב את קידוש החודש. ''אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה' מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם'' שֶׁמִּצְוַת קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ הִיא מִצְוָה הַמְּסוּרָה בְּיַד הַחֲכָמִים, וּנְתוּנָה לְשִׁקּוּל דַּעְתָּם הַמַּחְלֶטֶת עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁאִם יַחְלִיטוּ חֲכֵמֵי אוֹתוֹ הַדּוֹר לִדְחוֹת אוֹ לְהַקְדִּים אֶת תַּאֲרִיךְ קִבּוּעַ הַחֹדֶשׁ אֲפִלּוּ נֶגֶד הַמְּצִיאוּת הַנִּרְאֵית - בְּכָל זֹאת יִקָּבַע הַחֹדֶשׁ כְּדִבְרֵיהֶם. כֵּיוָן שֶׁהַתּוֹרָה לֹא בַּשָּׁמַיִם הִיא, אֶלָּא ראה שבת פ''ח ע''ב – פ''ט ע''א. חֻמְדָּה גְּנוּזָה שֶׁהָיְתָה טְמוּנָה בְּאוֹצְרוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁנִּתְּנָה לְעַם יִשְׂרָאֵל בְּמַתָּנָה, וּמִנִּי אָז נִתְּנָה הַסַּמְכוּת הַבִּלְעָדִית בִּידֵי חֲכֵמֵי יִשְׂרָאֵל לִפְסֹק וּלְהַכְרִיעַ בְּדִינֵי הַתּוֹרָה: לְזַכּוֹת וּלְחַיֵּב, לְטַמֵּא וּלְטַהֵר, לֶאֱסֹר וּלְהַתִּיר. וּמִמֵּילָא, אִם הוֹרוּ חֲכָמִים הוֹרָאָה כָּל שֶׁהִיא מִכֹּחַ תּוֹרָתָם, מִיָּד מִתְכּוֹפֶפֶת הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ וּמִשְׁתַּנֵּית הַמְּצִיאוּת בָּעוֹלָם עַל פִּי מוֹצָא פִּיהֶם.

בבא מציעא נ''ט ע''ב. **הַגְּמָרָא** מְסַפֶּרֶת שֶׁפַּעַם אַחַת נָחְלְקוּ **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וַחֲכָמִים** בְּדִין תַּנּוּרוֹ שֶׁל עַכְנַאי אִם טָמֵא הוּא אוֹ טָהוֹר. וְהָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מֵבִיא כָּל מִינֵי רְאָיוֹת וְהוֹכָחוֹת לְדַעְתּוֹ וּבְכָל זֹאת לֹא הִסְכִּימוּ עִמּוֹ חֲכָמִים. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אִם אָכֵן הֲהֶלָכָה כְּמוֹתִי עֵץ הֶחָרוּב יוֹכִיחַ! וּלְפֶתַע עֵץ הֶחָרוּב שֶׁשָּׁכַן בְּסָמוּךְ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ נֶעֱקַר מִמְּקוֹם גִּדּוּלוֹ וְעָף לְמֶרְחוֹק, וּבְכָל זֹאת לֹא קִבְּלוּ חֲכָמִים אֶת דְּבָרָיו. חָזַר וְאָמַר: אִם אָכֵן הֲהֶלָכָה כְּמוֹתִי אַמַּת הַמַּיִם תּוֹכִיחַ! וּפִתְאוֹם הֵחֵל הַנָּהָר שֶׁהָיָה זוֹרֵם לְיַד בֵּית הַמִּדְרָשׁ לִזְרֹם לַכִּוּוּן הֶהָפוּךְ, וַעֲדַיִן לֹא קִבְּלוּ אֶת דְּבָרָיו. אָמַר: אִם הֲהֶלָכָה כְּמוֹתִי כְּתָלֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ יוֹכִיחוּ! וְהֵחֵלּוּ כָּתְלֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ לִנְטוֹת וְלִנְטוֹת עַד שֶׁכִּמְעַט וְקָבְרוּ אֶת כָּל הַנּוֹכְחִים חַיִּים. מִיָּד גָּעַר בָּהֶם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְאָמַר: אִם תַּלְמִידֵי חֲכָמִים נוֹצְחִים זֶה אֶת זֶה בַּהֲלָכָה - אַתֶּם מַה טִּיבְכֶם לְהִתְעָרֵב?! וְנֶעֶמְדוּ הַכְּתָלִים בִּמְקוֹמָם מִפְּנֵי כְּבוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְלֹא זָקְפוּ מִפְּנֵי כְּבוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וּבְכָל זֹאת לֹא הִסְכִּימוּ עִמּוֹ חֲכָמִים. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אִם הֲהֶלָכָה כְּמוֹתִי מִשָּׁמַיִם יוֹכִיחוּ! וּלְפֶתַע יָצְאָה בַּת קוֹל מִן הַשָּׁמַיִם וְאָמְרָה: מַה לָּכֶם אֵצֶל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁהֲלָכָה

כְּמוֹתוֹ בְּכָל מָקוֹם! נֶעֱמַד רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עַל רַגְלָיו וְאָמַר: לֹא בַּשָּׁמַיִם הִיא! שֶׁכְּבָר נִתְּנָה תּוֹרָה בְּהַר סִינַי וְאֵין מַשְׁגִּיחִין בְּבַת קוֹל. וְהוֹאִיל וְכָתוּב בַּתּוֹרָה ''אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת'' אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר!

מְסַפֶּרֶת הַגְּמָרָא שֶׁלְּאַחַר זְמַן פָּגַשׁ רַבִּי נָתָן שֶׁהָיָה מֵהַנּוֹכְחִים בְּאוֹתוֹ הַמַּעֲמָד אֶת אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא זְכוּר לַטּוֹב, וּשְׁאָלוֹ מֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה? עָנָהוּ אֵלִיָּהוּ שֶׁהָיָה הַקָּבָ''ה מְחַיֵּךְ וְאוֹמֵר ''**נִצְּחוּנִי בָּנַי, נִצְּחוּנִי**''. עַד כַּמָּה גָּדוֹל וְנִפְלָא הוּא הַכֹּחַ שֶׁהַפְקַד בִּידֵיהֶם שֶׁל גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל וְחַכְמֵי הַתּוֹרָה, שֶׁאֲפִלּוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם אָמְרוּ הֲלָכָה כְּךָ בְּכָל זֹאת נִפְסְקָה הֲלָכָה עַל פִּי דַּעַת קָדְשָׁם, וְעַל פִּי כְּלָלֵי תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה הַמְּסוּרִים בְּיָדֵינוּ.

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

עַל אַף שֶׁכַּיּוֹם אֵין אָנוּ מְקַדְּשִׁים אֶת הַחֹדֶשׁ בִּרְאִיָּה, מִכָּל מָקוֹם מְבָרְכִים אָנוּ אֶת ''**בִּרְכַּת הַלְּבָנָה**'' ראה מסכת סופרים פרק י''ט הלכה ט'. ועוד עיין בירושלמי בסנהדרין (פרק ח' הלכה ב') שהיו בית הדין עורכים סעודת מצוה בבית הכנסת לרגל קידוש החודש. שֶׁהָיוּ בֵּית הַדִּין מְבָרְכִים בְּעֵת קִדּוּשָׁהּ.

כן כתב הרמ''א ז''ל בהגהותיו על השלחן ערוך (סימן תכ''ו סעיף ד') בשם ההגהות אלפסי החדשות.

בַּפּוֹסְקִים הוּבָא כִּי אֶת בִּרְכַּת הַלְּבָנָה יֵשׁ לְהַקְפִּיד לְבָרֵךְ מִחוּץ לְבֵיתוֹ, תַּחַת כִּפַּת הַשָּׁמַיִם. וְזֶה בִּהְיוֹת שֶׁזּוֹהִי כְּעֵין הַקְבָּלַת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ, וְהַדֶּרֶךְ הַנָּאוֹתָה הִיא לָצֵאת הַחוּצָה לְהַקְבִּיל אֶת פָּנָיו כך כתב בעל ה''בית חדש'' על השלחן ערוך שם. ובמהרי''ל כתב שהטעם הוא כדי שלא תאהיל עליו שום טומאה בעת שמקבל פני השכינה. .

וּבְשׁוּ''ת בחלק א' סימן ר''כ. והביאו גם כן הגאון הרב יצחק יוסף שליט''א בספרו ''ילקוט יוסף'' (שבת כרך ה' עמוד של''ג). ''**רִבְבוֹת אֶפְרַיִם**'' דָּן אוֹדוֹת אָדָם הַנִּמְצָא בְּמָטוֹס וְחוֹשֵׁשׁ שֶׁזְּמַן בִּרְכַּת הַלְּבָנָה יַחֲלֹף, הַאִם רַשַּׁאי הוּא לְבָרֵךְ בְּתוֹךְ הַמָּטוֹס בִּרְאוֹתוֹ אֶת הַלְּבָנָה?

וְהָעֲלָה לְמַעֲשֶׂה שֶׁאֵין הַדָּבָר מְעַכֵּב בַּבְּרָכָה, וּבְאֹפֶן שֶׁכְּזֶה אוֹ בְּדוֹמֶה לוֹ שֶׁאֵין אֶפְשָׁרוּת לְאָדָם לָצֵאת תַּחַת כִּפַּת הַשָּׁמַיִם וַדַּאי שֶׁאֵין לְהַפְסִיד אֶת הַבְּרָכָה בַּעֲבוּר כָּךְ, אֶלָּא יְבָרֵךְ מֵהַמָּקוֹם בּוֹ הוּא נִמְצָא, וּבִלְבַד שֶׁרוֹאֶה הוּא אֶת הַלְּבָנָה.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן בִּרְכַּת הַלְּבָנָה עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רָאָה לְהַגָּאוֹן **רַבִּי מֹשֶׁה אִיסֶרְלִישׁ** (הָרַמ''א) זַצַ''ל בְּחִבּוּרוֹ על הטור סוף סימן תכ''ו. ''**דַּרְכֵי מֹשֶׁה**'' שֶׁכָּתַב בְּעִנְיַן **הָרִקּוּד** הַנָּהוּג בְּבִרְכַּת הַלְּבָנָה בְּעֵת אֲמִירַת ''כְּשֵׁם שֶׁאָנוּ מְרַקְּדִים כְּנֶגְדֵּךְ...'' וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: ''וְדַע כִּי כָּל עִנְיָנִים אֵלּוּ שֶׁצְּרִיכִים לִהְיוֹת **בְּשִׂמְחָה** בְּקִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ וראה במגיד מישרים (פרשת וזאת

הברכה) שמסר למרן הבית יוסף סימן מובהק: שבחודש שלא יתאפשר לברך ברכת הלבנה חלילה אזי לא יהא אותו החודש מוצלח בענייניו, וכן להיפך בחודש שיברכו. וְעִנְיַן הָרְקוּדִים יֵשׁ לוֹ סוֹד גָּדוֹל בְּדִבְרֵי הַקַּבָּלָה וּכְבָר הֶאֱרַכְתִּי בּוֹ שֶׁכֻּלָּם הֵם עִנְיְנֵי ראה ספר הפליאה שהביא שהלבנה קשורה ויונקת כחה מהשכינה הקדושה, והתחדשות זו של הלבנה לינק מהשכינה היא בחינת הנישואין האמורה. וידוע שהאשה יש לה קשר עם השכינה, ותיקון מסויים עם הלבנה ופגימתה כמובא בכמה וכמה ענינים, ולכן אין לה שייכות במצוה זו כלל. וממילא אנו למדים שבברכה זו אנו מברכים כביכול את השכינה הקדושה. וזהו סוד מאמר חז"ל (סנהדרין מ"ב ע"א) "כל המברך על החודש בזמנו כאילו מקבל פני שכינה". ולכן אנו אומרים באותה העת "אלמלי לא זכו ישראל להקביל פני אביהם שבשמים אלא פעם אחת בחודש דיים", שזוהי הקבלת פני שכינה ממש. שִׁמְחַת נִשּׂוּאִין שֶׁהָאִשָּׁה חוֹזֶרֶת וּמִתְקַדֶּשֶׁת לְבַעְלָהּ, וְהוּא ראה בזוהר הקדוש (בראשית דף ס"ד ע"א) שביאר ענין קידוש הלבנה על דרך זו, וראה עוד בסידור הרש"ש בענין ברכת הלבנה שהביא טעם וכוונות לריקוד זה על פי הסוד. ובשל"ה הקדוש (שער האותיות אות ק') העיר להזהר שלא לכרוע בפני הלבנה בעת ריקודו, שלא יהא נראה כמשתחווה לה חלילה. סוֹד קְדוּשׁ הַחֹדֶשׁ. וְהַמַּשְׂכִּיל יָבִין". עַד כָּאן לְשׁוֹן קָדְשׁוֹ.

מצוה ה': שחיטת קרבן הפסח
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות י"ב, ו'.)
"וְשָׁחֲטוּ אֹתוֹ כֹּל קְהַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַרְבָּיִם".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה הִיא שֶׁבְּעֶרֶב חַג הַפֶּסַח, בְּיוֹם י"ד בְּנִיסָן בֵּין הָעַרְבַּיִם, יִתְקַבְּצוּ וְיִתְאַרְגְּנוּ כָּל עַם יִשְׂרָאֵל, הֵן הַגְּבָרִים וְהֵן הַנָּשִׁים חֲבוּרוֹת חֲבוּרוֹת בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וְכָל חֲבוּרָה תִּקָּנֶה גְּדִי אוֹ שֶׂה תְּמִים בֶּן שָׁנָה, וְיִשְׁחֲטוּהוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בֵּין הָעַרְבַּיִם וְיִצְלוּהוּ שָׁלֵם כְּמוֹת שֶׁהוּא, וְיַשְׁאִירוּהוּ לְאָכְלוֹ בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה, הוּא לֵיל הַסֵּדֶר. דָּבָר זֶה נִצְטַוֵּינוּ לַעֲשׂוֹת זֵכֶר לַעֲשֵׂה הַתָּמִים שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל שָׁחֲטוּ בְּלֵיל צֵאתָם מִמִּצְרַיִם וּמָרְחוּ אֶת דָּמוֹ עַל הַמַּשְׁקוֹף כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּנֵס הַמַּשְׁחִית אֶל תּוֹךְ בָּתֵּיהֶם וְלֹא יִלְקוּ בְּמַכַּת הַבְּכוֹרוֹת.

רַבִּים הֵם פְּרָטֵי הַדִּינִים הַיֹּאֵךְ לְקַיֵּם מִצְוָה זוֹ, מִי הֵם הַכְּשֵׁרִים לְשָׁחֲטוֹ וְהֵיכָן, וּמֵהֶם הָאֲפָנִים וְהַשְּׁלַבִּים בַּעֲבוֹדָתוֹ וּמַהוּ סֵדֶר עֲשִׂיָּתוֹ, וּלְכָךְ יֵחָדוּ ראה ברמב"ם הלכות קרבן הפסח. עֲשָׂרָה פְּרָקִים שְׁלֵמִים בְּהִלְכוֹת קָרְבָּנוֹת לְרַבֵּנוּ **הָרַמְבָּ"ם** זַ"ל, "הַנֶּשֶׁר הַגָּדוֹל".

רָמַז הַכָּתוּב - עֲלִילוֹת דָּם

יָדוּעַ וּמְפֹרָסָם שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל סָבְלוּ רַבּוֹת בְּהֵיוֹתָם בְּאַרְצוֹת הַגּוֹלָה מֵעֲלִילוֹת דָּם שֶׁהָיוּ הַגּוֹיִים מַעֲלִילִים עֲלֵיהֶם בְּהִתְקָרֵב חַג הַפֶּסַח, בְּטַעֲנוֹת שָׁוְא וּמַדּוּחִים שֶׁהֵם שׁוֹחֲטִים מִילָדֵי הַגּוֹיִים וּמְעָרְבִים אֶת דָּמָם בַּמַּצּוֹת. וּמַעֲשֶׂה הָיָה **בְּרַבֵּנוּ קָלוֹנִימוֹס הַקָּדוֹשׁ זִיע"א** שֶׁפַּעַם אַחַת בְּהִתְקָרֵב חַג הַפֶּסַח תָּפְסוּ הַגּוֹיִים אֶת בֶּן הַמֶּלֶךְ הַגּוֹי וּרְצָחוּהוּ בַּסֵּתֶר, וּלְאַחַר מִכֵּן הָלְכוּ וְהֶעֱלִילוּ אֲצָל הַמֶּלֶךְ שֶׁהַיְּהוּדִים רָצְחוּ אוֹתוֹ בְּכְדֵי לִיקַּח מִדָּמוֹ לַאֲפִיַּת הַמַּצּוֹת. הַדָּבָר הָיָה בְּעִצּוּמוֹ שֶׁל יוֹם הַשַּׁבָּת, וְהַמֶּלֶךְ בַּחֲמָתוֹ קָרָא לְרַב הַיְּהוּדִים, רַבֵּנוּ קָלוֹנִימוֹס הַקָּדוֹשׁ, וְאָמַר לוֹ שֶׁאִם עַד עוֹד שְׁעָתַיִם תְּמִימוֹת לֹא יָבִיאוּ לוֹ הַיְּהוּדִים אֶת הָרוֹצֵחַ - יִגְזֹר לְכַלּוֹת לְאַבֵּד וּלְהַשְׁמִיד חָלִילָה אֶת כָּל יְהוּדֵי הַקְּהִלָּה מִנַּעַר וְעַד זָקֵן.

הָרַב שָׁקַע לְמִסְפֵּד רָגָעִים בְּמַחְשָׁבָה, וּלְפֶתַע בִּקֵּשׁ מֵהַמֶּלֶךְ שֶׁיְּכַנֵּס אֶת כָּל רָאשֵׁי הַמְּלוּכָה וְהַכְּנֵסִיָּה וְהוּא כְּבָר יִדְאַג לְהָבִיא אֶת הָרוֹצֵחַ. הָלַךְ הָרַב וְטָבַל בְּמִקְוֶה טְהֳרָה וְקִדֵּשׁ וְטִהֵר אֶת עַצְמוֹ בְּסִלּוּדִין, וּבָא לְאוּלָם בֵּית הַמִּשְׁפָּט מוּל כָּל הַשָּׂרִים וְהַכְּמָרִים וְהַבִּישׁוֹפִים וּבִקֵּשׁ לְהָבִיא אֶת גּוּפַת הַנַּעַר הַמֵּת. לְאַחַר מִכֵּן הוֹצִיא הָרַב מִכִּיסוֹ קְלָף וְקֻלְמוּס וּדְיוֹ, וְכָתַב בְּעֶצֶם יוֹם הַשַּׁבָּת דְּבַר מָה עַל הַקְּלָף וְהִדְבִּיקוּ בְּמִצְחוֹ שֶׁל הַנַּעַר. לְפֶתַע **קָם הַנַּעַר הַמֵּת**, פָּקַח אֶת עֵינָיו וְהֵחֵל לְסַפֵּר וּלְתָאֵר בְּדִיּוּק כֵּיצַד חָטְפוּ אוֹתוֹ הַשָּׂרִים, וְאֵיךְ כֹּמֶר פְּלוֹנִי קָשַׁר אוֹתוֹ וּבִישׁוֹף פְּלוֹנִי רָצַח אוֹתוֹ וְשַׂר פְּלוֹנִי הִשְׁלִיכוֹ בַּחֲצַר בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁל הַיְּהוּדִים וְכוּ' וְכוּ', כָּךְ גּוֹלֵל בִּפְנֵי כָּל הַקָּהָל וְהַמֶּלֶךְ אֶת כָּל הַמְּאֹרָע כַּהֲוָיָתוֹ, וּמִשֶּׁכִּלָּה דְּבָרָיו שָׁלַף הָרַב אֶת הַקְּלָף מִמִּצְחוֹ וְנָפַל הַנַּעַר בַּחֲזָרָה לִהְיוֹת לְפֶגֶר מֵת. רָאָה הַמֶּלֶךְ אֶת הָאֱמֶת וְהוֹצִיא לַהֹרֶג אֶת כָּל הָרְשָׁעִים הַשֻּׁתָּפִים בַּמַּעֲשֶׂה, וְלַקְּהִלָּה הַיְּהוּדִית הֵיטִיב וְסִיַּע רַבּוֹת וּנְצוּרוֹת.

לְאַחַר שָׁנִים, כְּשֶׁנִּפְטַר רַבֵּנוּ קָלוֹנִימוֹס הַקָּדוֹשׁ, פָּתְחוּ אֶת צַוָּאָתוֹ וּמָצְאוּ שֶׁצִּוָּה שֶׁיְּחַקְּקוּ עַל מַצֶּבֶת מנוחתו כבוד בהר הזיתים לצד קבר רבינו עובדיה מברטנורא זיע"א. קִבְּרוּ שֶׁכָּל מִי שֶׁיַּגִּיעַ אֵלָיו שֶׁיִּנִּיחַ אֶבֶן עַל קִבְרוֹ, שֶׁזֶּה יִהְיֶה לוֹ לְכַפָּרָה עַל עֹנֶשׁ הַסְּקִילָה שֶׁנִּתְחַיֵּב עַל שֶׁכָּתַב בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בִּכְדֵי לְהַצִּיל אֶת הַקְּהִלָּה הַיְּהוּדִית.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

כַּיּוֹם בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים נִבְצַר מִיָּדֵינוּ מִלְקַיֵּם מִצְוָה יְקָרָה זוֹ, אוּלָם כן הובא בפסחים (ק"כ ע"ב): אמר רבא אכל מצה בזמן הזה אחר חצות הלילה לרבי אלעזר בן עזריה לא יצא ידי חובתו, כיון שהוקשה המצה לקרבן הפסח. שנאמר: "צלי אש ומצות". בַּגְּמָרָא הוּבָא שֶׁמִּצְוַת אֲכִילַת הַמַּצָּה בְּלֵיל הַסֵּדֶר הֻקְּשָׁה לְמִצְוַת קָרְבַּן הַפֶּסַח. וּמִכָּאן עָמְדוּ רַבּוֹתֵינוּ לָדוּן בַּשְּׁאֵלָה הַאִם אֶת מַצַּת לֵיל הַסֵּדֶר צָרִיךְ לֶאֱפוֹת דַּוְקָא מֵחִצּוֹת יוֹם י"ד בְּנִיסָן, כְּמוֹ שֶׁאֶת קָרְבַּן הַפֶּסַח אָסוּר לִשְׁחֹט לִפְנֵי כֵן, אוֹ שֶׁמָּא לְעִנְיַן זֶה לֹא הֻשְׁוְתָה הַמַּצָּה לְקָרְבַּן הַפֶּסַח?

וְהִנֵּה לְדַעַת בספר "הפרדס" דף י"ד ע"א. וכן הובא בפרדס הגדול סימן קכ"ט. **רַשַׁ"י זַ"ל** אֵין לֶאֱפוֹת אֶת מַצַּת הַמִּצְוָה אֶלָּא בְּעֶרֶב פֶּסַח לְאַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם, כְּדִין שְׁחִיטַת קָרְבַּן הַפֶּסַח, הוֹאִיל וְהַקְּשָׁה הַמַּצָּה אֵלָיו. וְכֵן כָּתַב סוף פרק א' מפסחים סימן תקמ"ג. עיין שם שהביא שהר"ש משאנץ נשאל אודות ערב פסח בשבת אם רשאים לאפות המצות לפני השבת והשיב שאין לאפות אלא במוצאי השבת. **הַמְּרְדְּכִי** בְּשֵׁם הָרַ"שׁ **מִשַּׁאנְץ**. וְכֵן הוּבָא בְּשֵׁוּ"ת סוף סימן כ"ד. שם הובא מעשה שהיה ביהודי אחד שאפה את מצת המצוה לפני חצות היום, ופסלו חכמים את המצה לליל הסדר, כיון שהוקשה המצה לקרבן הפסח ששחיטתו מחצות היום. "**מַעֲשֵׂה הַגְּאוֹנִים**" לְפָסֵל מַצָּה שֶׁנֶּאֱפְתָה לִפְנֵי כֵן לְמַצַּת הַמִּצְוָה.

אוּלָם חלק ב' סימן ר"נ. בָּ"**אוֹר זָרוּעַ**" הֵבִיא כַּמָּה רְאָיוֹת לְהַתִּיר לֶאֱפוֹת את מַצַּת הַמִּצְוָה עוֹד מִלִּפְנֵי כֵן, שֶׁלֹּא הֻשְׁוְתָה הַמַּצָּה לְקָרְבַּן הַפֶּסַח לְעִנְיָן זֶה. וְכֵן פָּסַק פרק א' מהלכות קרבן הפסח הלכה ה'. **הָרַמְבַּ"ם** זַ"ל בסימן רפ"א. וּבְסֵפֶר **הָרוֹקֵחַ** בהלכות חמץ ומצה סימן קכ"א. **וּבָאוֹרְחוֹת חַיִּים** וְעוֹד.

וּלְמַעֲשֶׂה הִכְרִיעוּ כן כתב הרדב"ז בתשובה (חלק ו' סימן ב' אלפים רי"ג), וכן עולה מלשון השלחן ערוך (סימן תנ"ח), וכן הורו למעשה בשו"ת שואל ונשאל (חלק ג' סימן ק"ס) ובספר חזון עובדיה (פסח, עמוד קס"ז). **הָאַחֲרוֹנִים** שֶׁוַּדַּאי לְכַתְּחִלָּה יֵשׁ לְהִשְׁתַּדֵּל לֶאֱפוֹת אֶת מַצַּת הַמִּצְוָה בְּעֶרֶב הַפֶּסַח, וּמִכָּל מָקוֹם בְּדִיעֲבַד יוֹצְאִים יְדֵי חוֹבָה גַּם בְּמַצָּה שֶׁנֶּאֱפְתָה לִפְנֵי כֵן.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוַת הַקְרָבַת קָרְבַּן הַפֶּסַח עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד כָּתַב בְּסֵפֶר לרבי משה איסרליש זצ"ל בעל ההגהות על השלחן ערוך. **תּוֹרַת הָעוֹלָה** לְבָאֵר כִּי מִצְוָה זוֹ הַמִּתְקַיֶּמֶת בְּאֶמְצַע הַחֹדֶשׁ מְרַמֶּזֶת עַל יְמֵי הָעֲמִידָה שֶׁל הָאָדָם, מִשֶּׁנִּסְתַּיְּמוּ יְמֵי עֲלִיָּתוֹ וּבְטֶרֶם הֵחֵלּוּ יְמֵי יְרִידָתוֹ ולכן באותם ימים הלבנה נמצאת בין עלייתה לירידתה, ועם ישראל נמשלו ללבנה כאמור "שגם הם עתידים להתחדש כמותה". ולכן באותו זמן דווקא יצאו עם ישראל ממצרים, שכן אז שהגיעו לשיא שלמותם וכחם. וראה מה שכתב בטעמי המצוות לרבינו האריז"ל בענין הספירות של אותם ימים מה שכתב לבאר בזו הדרך, וכבוד אלקים הסתר דבר. , שֶׁבְּאוֹתָם יָמִים טֶבַע הָאָדָם עוֹד לִרְדֹּף אַחַר הַכֶּסֶף וְהַמָּמוֹן, וְלָכֵן נִצְטַוֵּינוּ לִשְׁחֹט אֶת הַכֶּבֶשׂ הָרוֹמֵז לִרְכוּשׁוֹ וּמָמוֹנוֹ שֶׁל הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, לְהוֹרוֹת שֶׁאֵינֶנּוּ רְדוּפִים אוֹ לְהוּטִים אַחַר הַמָּמוֹן, אֶלָּא קְרֵבִים וּמִתְקָרְבִים לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא וּלְיִרְאָתוֹ.

מצוה ו': אכילת בשר הפסח

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות י"ב, ח'.)

"**וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוָה זוֹ הִיא הֶמְשֵׁךְ לַמִּצְוָה הַקּוֹדֶמֶת שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא, מִצְוֹת שְׁחִיטַת קָרְבַּן הַפֶּסַח, וְכָאן הוֹסִיפָה וְצִוְּתָה אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה **לֶאֱכֹל** אֶת בְּשַׂר קָרְבַּן הַפֶּסַח בַּלַּיְלָה שֶׁל ט"ו בְּנִיסָן, הוּא לֵיל הַסֵּדֶר, בְּכְדֵי לְזָכֹר אֶת הַנֵּס הַגָּדוֹל שֶׁעָשָׂה לָנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּהַצִּיל אוֹתָנוּ מִמַּכַּת הַבְּכוֹרוֹת בְּמִצְרַיִם. וְזֶה עַל דֶּרֶךְ מָשָׁל לְאָדָם שֶׁקִּבֵּל טוֹבָה גְּדוֹלָה אוֹ שֶׁנִּצַּל מִדָּבָר קָשֶׁה וְעוֹשֶׂה סְעוּדַת הוֹדָיָה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל שֶׁהִצִּילוֹ מֵאוֹתָהּ הַצָּרָה, כָּךְ נִצְטַוִּינוּ אָנוּ לֶאֱכֹל אֶת בְּשַׂר קָרְבַּן הַפֶּסַח וּלְהוֹדוֹת וּלְשַׁבֵּחַ לְהַקָּבָ"ה עַל שֶׁהִצִּילָנוּ מִמַּכַּת הַבְּכוֹרוֹת.

הַחִיּוּב הוּא לֶאֱכֹל לְכָל הַפָּחוֹת כַּזַּיִת מִן הַבָּשָׂר, וְאֵינוֹ רַשַּׁאי לֶאֱכָלוֹ אֶלָּא בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה בִּלְבַד, וראה ברמב"ם (הלכות קרבן הפסח פרק ח' הלכה ה') שכתב שמי שאכל כזית מבשר הפסח לפני שהחשיך עבר על מצות עשה. וְלֹא מִבְעוֹד יוֹם וְלֹא בַּיּוֹם שֶׁלְּמָחֳרָת, וְרַק בַּחֲבוּרָתוֹ עִמָּה נִמְנָה וְנִשְׁתַּתֵּף בִּרְכִישַׁת הַקָּרְבָּן וּבְהַקְרָבָתוֹ. וְיֶתֶר פְּרָטֵי הַדִּינִים מְבֹאָרִים בָּאֹר הֵיטֵב **בָּרַמְבָּ"ם** ז"ל הלכות קרבן הפסח פרק ח'. בְּהִלְכוֹת הַקָּרְבָּנוֹת, עַיֵּן שָׁם.

רָמַז הַכָּתוּב - הָעִקָּר הַכַּוָּנָה

מסכת נזיר דף כ"ג ע"א בשם רבי יוחנן. **הַגְּמָרָא** דּוֹרֶשֶׁת עַל הַפָּסוּק הושע י"ד, י'. "**כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה'** וְ**צַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם**" - מָשָׁל לִשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁצָּלוּ אֶת פִּסְחֵיהֶם: אֶחָד אָכַל לְשֵׁם מִצְוָה, וְאֶחָד אָכַל לְשֵׁם אֲכִילָה גַּסָּה (תַּאֲוָה). עַל זֶה שֶׁאָכַל לְשֵׁם מִצְוָה נֶאֱמַר "**צַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם**", וְעַל זֶה שֶׁאָכַל לְשֵׁם אֲכִילָה גַּסָּה נֶאֱמַר "**פֹּשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם**". לְמַדְנוּ בָּזֶה, עַד כַּמָּה חֲשׁוּבָה הִיא **הַכַּוָּנָה** בַּעֲשִׂיַּת הַמִּצְוָה, וְשֶׁלֹּא דַּי לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה גְּרִידָא מִבְּלִי לְהַטּוֹת אֶת כַּוָּנָתֵנוּ לְתַכְלִית הַמְבֻקֶּשֶׁת בַּעֲשִׂיַּת הַמִּצְוֹות. כִּי ראה פירוש רש"י בסנהדרין (ק"ו ע"ב) ד"ה "רבותא". רַחֲמָנָא לִבָּא בָּעֵי, וְאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָפֵץ שֶׁנְּקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו כְּמִצְוֹת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה, אֶלָּא בְּכַוָּנָה זַכָּה וּטְהוֹרָה לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה. וְכִלְשׁוֹן **רַבֵּנוּ בַּחְיֵי** זַ"ל בְּסִפְרוֹ "**חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת**": "הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הֵם מִבְּלִי כַּוָּנַת מְכַוֵּן, לֹא יִמָּצֵא בְּמְאוּמָה מֵהֶם סִימָן לְחָכְמָה וְלִיכֹלֶת".

פְּעָמִים רַבּוֹת אָנוּ רוֹאִים שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם הָעוֹשִׂים אֶת אוֹתָהּ הַמִּצְוָה, בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן, אֲבָל אֶחָד עוֹלֶה וּמִתְעַלֶּה מִמֶּנָּה וּמִתְקַדֵּם בַּעֲבוֹדַת ה', וְאִלּוּ הַשֵּׁנִי כּוֹשֵׁל וְנוֹפֵל מִמֶּנָּה וְאֵינוֹ מַצְלִיחַ לְהַחֲזִיק בָּהּ וּלְהַמְשִׁיךְ לְקַיְּמָהּ. וְזֶה מֵהַטַּעַם הַנִּזְכָּר שֶׁמִּי שֶׁמַּעֲשָׂיו בֶּאֱמֶת לְשֵׁם שָׁמַיִם יְחוּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ, וְלֹא בִּשְׁבִיל אִינְטֶרְסִים וְנִגְיעוֹת אִישִׁיּוֹת, אֲזַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְסַיְּעוֹ וּמְחַזְּקוֹ, וְעַל יְדֵי אוֹתָן הַכַּוָּנוֹת וְהַמַּעֲשִׂים הוּא עוֹלֶה וּמִתְעַלֶּה יוֹתֵר וְיוֹתֵר. אֲבָל מִי שֶׁכָּל כַּוָּנָתוֹ הִיא לְהֲנָאָתוֹ וּלְטוֹבַת עַצְמוֹ - לְקַבֵּל כָּבוֹד אוֹ

מָמוֹן אוֹ מְנִיעִים אֲחֵרִים, אֲזַי מַעֲשָׂיו אֵינָם מִתְקַיְּמִים, וְאֵינוֹ זוֹכֶה לִרְאוֹת בְּרָכָה בַּעֲמָלוֹ, וְאַף לֹא בְּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים.

מַעֲשֶׂה הָיָה בְּחָסִיד אֶחָד שֶׁהָלַךְ בַּדֶּרֶךְ בִּרְחוֹבָהּ שֶׁל עִיר, וּלְפֶתַע שָׁמַע קוֹלוֹת שֶׁל צְחוֹק וַהֲמוּלָה הַבּוֹקְעִים מֵאַחַד הַבָּתִּים. הָלַךְ וְרָאָה חֲבוּרַת בַּטְלָנִים הַיּוֹשְׁבִים וּמְהַמְּרִים, שׁוֹתִים וּמְעַשְּׁנִים, וּשְׂאָר מַעֲשִׂים רָעִים וּבִישִׁין. הִזְדַּעֲזַע הֶחָסִיד מֵהַמַּחֲזֶה הַמַּחְרִיד וְהֵחֵל לְצַעֵק עֲלֵיהֶם צְעָקוֹת גְּדוֹלוֹת וּלְהוֹכִיחָם עַל מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים, עַד שֶׁהֵחֵלּוּ הַלֵּלוּ לִבְכּוֹת וּלְיַלֵּל מֵרֹב צַעַר וַחֲרָטָה וּמָסְרוּ לְיָדָיו אֶת כָּל כַּסְפָּם שֶׁהִרְוִיחוּ בְּהִמּוּרֵיהֶם וְהָלְכוּ בְּפַחֵי נֶפֶשׁ וּבְשִׁבְרוֹן לֵב לְבֵיתָם. לְיָמִים, שׁוּב עָבַר אוֹתוֹ חָסִיד בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם, וְשָׁמַע בַּשֵּׁנִית אֶת קוֹל הַהֲמוּלָה מֵאוֹתוֹ הַבַּיִת. הָלַךְ וְהִצִּיץ, וְרָאָה שֶׁשּׁוּב הֵם יוֹשְׁבִים וּמְשַׂחֲקִים וּמְהַמְּרִים. אָמַר לְעַצְמוֹ: אֵלֵךְ וְאֶצְעַק עֲלֵיהֶם כְּבַפַּעַם שֶׁעָבְרָה, וּבְוַדַּאי שׁוּב יִתְּנוּ לִי אֶת כָּל כַּסְפָּם וּזְהָבָם. נִכְנַס לַבַּיִת וְהֵחֵל לִצְעֹק וּלְהוֹכִיחָם שׁוּב בְּצְעָקוֹת יוֹתֵר גְּדוֹלוֹת, אַךְ הַפַּעַם הֵחֵלּוּ הַלֵּלוּ לִזְרֹק עָלָיו קְלִפּוֹת גַּרְעִינִים וּשְׂאָר דְּבָרִים עַד שֶׁסִּלְקוּהוּ מִמְּקוֹמָם. חָזַר הֶחָסִיד בְּפַחֵי נֶפֶשׁ לְרַבּוֹ וּשְׁאָלוֹ: "מַדּוּעַ בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה קִבְּלוּ הַלֵּלוּ אֶת דְּבָרַי וְהִתְחָרְטוּ עַל מַעֲשֵׂיהֶם, וְאִלּוּ בַּפַּעַם הַשְּׁנִיָּה קָצוּ בְּתוֹכַחְתִּי?" עָנָה לוֹ רַבּוֹ: בְּנִי יַקִּירִי! בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהוֹכַחְתָּ אוֹתָם, הָיְתָה כַּוָּנָתְךָ בֶּאֱמֶת לְשֵׁם שָׁמַיִם לְהַחְזִירָם לַמּוּטָב, וּדְבָרִים הַיּוֹצְאִים מִן הַלֵּב נִכְנָסִים אֶל הַלֵּב, וּמִתְקַבְּלִים עַל לֵב שׁוֹמְעֵיהֶם וְעוֹשִׂים פֵּרוֹת וּמוֹעִילִים. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּפַּעַם הַשְּׁנִיָּה שֶׁכְּבָר נִכְנְסָה אָצְלְךָ גַּם כֵּן כַּוָּנָה אַחֶרֶת וְאִינְטֶרֶס אִישִׁי לְקַבֵּל עַל כָּךְ כֶּסֶף - זוֹ כְּבָר לֹא תּוֹכָחָה טְהוֹרָה לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְלֹא יָצְאָה כָּל כֵּלָּהּ מִתּוֹךְ לִבְּךָ, וּמִמֵּילָא לֹא נִתְקַבְּלוּ דְּבָרֶיךָ עַל לִבָּם.

מַבְהִיל הָרַעְיוֹן לַחְשֹׁב עַד כַּמָּה יְכוֹלָה הַכַּוָּנָה לְשַׁנּוֹת וּלְהַשְׁפִּיעַ, וְעַל זֶה וְעַל כְּגוֹן זֶה נִתַּן בֶּאֱמֶת לוֹמַר אֶת הַפִּתְגָּם הַשָּׁגוּר בְּפִי דַּלַּת הָעָם שֶׁ"**הָעִקָּר הַכַּוָּנָה**". וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ **הָרַמְבַּ"ם** זַ"ל הלכות דעות פרק ג' הלכה ב'. בְּהִלְכוֹתָיו בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "**צָרִיךְ הָאָדָם לְכַוֵּן אֶת לִבּוֹ וְכָל מַעֲשָׂיו לְדַעַת אֶת ה' בָּרוּךְ הוּא בִּלְבָד. כֵּיצַד? כְּשֶׁיִּשְׂא וְיִתֵּן אוֹ יַעֲשֶׂה מְלָאכָה לְטוֹל שָׂכָר, לֹא יַחְשֹׁב בְּלִבּוֹ לִקְבֹּץ מָמוֹן בִּלְבָד, אֶלָּא יַעֲשֶׂה אוֹתָם כְּדֵי שֶׁיִּמְצָא הַדְּבָרִים הַצְּרִיכִים בְּיוֹתֵר לַגּוּף כְּדֵי לְהַבְרוֹת גּוּפוֹ, שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּבְיַן וְיַשְׂכִּיל בְּחָכְמַת הַתּוֹרָה וְהוּא רָעֵב וְחוֹלֶה. וַאֲפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁהוּא יָשֵׁן, יַחְשֹׁב שֶׁהוּא בַּעֲבוּר שֶׁיָּנוּחַ גּוּפוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יֶחֱלֶה גּוּפוֹ, שֶׁאָז לֹא יוּכַל לַעֲבֹד אֶת ה' כְּשֶׁהוּא חוֹלֶה. נִמְצָא שֶׁגַּם שֵׁינָתוֹ עֲבוֹדָה לַה' יִתְבָּרַךְ**". עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ, וְאַשְׁרֵי הַמַּקְיְּמָם.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

חֲזָכָר לְעֵיל שֶׁזְּמַן אֲכִילַת קָרְבַּן הַפֶּסַח הוּא **בַּלַּיְלָה** שֶׁל ט"ו בְּנִיסָן בִּלְבַד, וְלֹא לִפְנֵי כֵן מִבְּעוֹד יוֹם. וּמִכָּאן יָצְאוּ הַפּוֹסְקִים לָדוּן הָאִם גַּם אֶת מְצוַת אֲכִילַת הַמַּצָּה בְּלֵיל הַסֵּדֶר וְאֶת שְׁאָר מִצְוֹוֹת הַלַּיְלָה אֵין לְקַיֵּם אֶלָּא **מִשֶּׁתַּחְשַׁךְ**, אוֹ שֶׁמָּא אוֹתָן נִתָּן לְקַיְּמָן אַף **מִבְּעוֹד יוֹם**? **וְהִנֵּה** בְּשׁוּ"ת בחלק אורח חיים סימן ק"כ. עיין שם שהביא כמה ראיות וסברות לדבריו. וכן כתב בספר "מגיד דבריו" (דף ט"ו ע"א). "**פְּנֵי מֵבִין**" כָּתַב לְהוֹכִיחַ שֶׁדַּוְקָא בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ קָרְבַּן פֶּסַח אָנוּ מְצֻוִּים לֶאֱכֹל אֶת הַמַּצָּה וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה עִמּוֹ מִשֶּׁתַּחְשַׁךְ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כַּיּוֹם שֶׁבַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים אֵין אֶת קָרְבַּן הַפֶּסַח, מִמֵּילָא בָּטֵל הַהֶקֵּשׁ, וּמֻתָּר לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹוֹת הַלַּיְלָה אַף מִבְּעוֹד יוֹם, כְּדִין בו לדעת רוב הפוסקים ניתן לצאת ידי חובה בשעת הדחק אף מבעוד יום, ראה שו"ת חזון עובדיה (ח"א סימן א'). הַקְּדוּשׁ.

אוּלָם בְּשׁוּ"ת חלק א' סימן א'. ועוד ראה מה שכתב בהלכותיו (חזון עובדיה הלכות ליל פסח עמוד ב' והלאה). "**חָזוֹן עוֹבַדְיָה**" דָּחָה אֶת דְּבָרָיו מִכַּמָּה רְאָיוֹת, וְהֵבִיא שֶׁלְּדַעַת כן כתבו התוספות בפסחים (צ"ט ע"ב) בשם המהר"י מקורביל, וכן דעת הרא"ש והמהר"ם חלאוה, וכן פסקו הרמב"ם (בהלכות קרבן הפסח פרק ח' הלכה ה'). והטור (סימן תע"ב) והשלחן ערוך (שם). וכן עיקר. הָרִאשׁוֹנִים גַּם כַּיּוֹם אֵין לְהַתְחִיל אֶת סֵדֶר לֵיל פֶּסַח, אֲכִילַת הַמַּצָּה וּמְצוֹת "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ" אֶלָּא לְאַחַר צֵאת הַכּוֹכָבִים, שֶׁאָז נֶחְשָׁב כְּלַיְלָה וַדַּאי, וְלֹא לִפְנֵי כֵן. וְכֵן יֵשׁ לִנְהֹג לְמַעֲשֶׂה.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוֹת אֲכִילַת קָרְבַּן הַפֶּסַח עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה פרשת בא, בענין אכילת קרבן הפסח. בְּסֵפֶר **טַעֲמֵי הַמִּצְוֹוֹת** מֵרַבֵּנוּ **הָאֲרִיזַ"ל** שֶׁכָּתַב כִּי זְמַן אֲכִילַת קָרְבַּן הַפֶּסַח - ט"ו בְּנִיסָן - מַשְׁמָעוּת רַבָּה טְמוּנָה בּוֹ, וְזֶהוּ תֹּכֶן דְּבָרָיו: שֶׁכֵּן ט"ו מֵכִיל **י' - ה'**, עַל שֶׁקָּרְבַּן הַפֶּסַח בְּמִצְרַיִם הָיָה מִקְחוֹ **בָּעָשׂוֹר** לַחֹדֶשׁ (י') כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "...**בָּעָשׂר** לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְיִקְחוּ לָהֶם..."', וְעָלָיו נוֹסְפוּ **חֲמִשָּׁה** יָמִים (ה') עַד לְלֵיל חַג הַפֶּסַח, מַה שֶּׁמַּשְׁלִים לַשֵּׁם **י"ה** שֶׁהוּא שְׁלֵמוּת הַבְּחִינָה שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם וְהַחֹדֶשׁ ועוד יש אריכות בדבריו, אלא שדי בזה ובמופלא ממך אל תדרוש. .

מצוה ז': שלא לאכל את בשר קרבן הפסח כשהוא נא או מבשל

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות י"ב, ט'.)

"**אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבָשֵׁל מְבֻשָּׁל בַּמָּיִם כִּי אִם צְלִי אֵשׁ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

הַזְהִירָה הַתּוֹרָה אֶת יִשְׂרָאֵל בְּמִצְוֹת לֹא תַּעֲשֶׂה בְּעֵת שֶׁבָּאִים הֵם לֶאֱכֹל אֶת בְּשַׂר קָרְבַּן הַפֶּסַח שֶׁלֹּא יֹאכְלוּהוּ ראה ברמב"ם (פרק ח' מהלכות קרבן הפסח) בדיני הענין, וראה עוד ב"מנחת חינוך" על מצוה זו שדן אם הכלל של "מליח כמבושל" חל גם כאן והעלה שלא. **מְבֻשָּׁל**, וְלֹא **נָא**

(חֲצִי מְבַשָּׁל), אֶלָּא צָלוּי בָּאֵשׁ בִּלְבַד. וְהָאוֹכֵל כַּזַּיִת מִבְּשַׂר קָרְבַּן הַפֶּסַח בְּלֵיל הַפֶּסַח כְּשֶׁהוּא מְבֻשָּׁל בַּמַּיִם אוֹ נָא הֲרֵי זֶה חַיָּב מַלְקוֹת.

רמב"ם שם. הַגְּדֵרַת "**נָא**" הִיא כָּל שֶׁעֲדַיִן אֵינוֹ רָאוּי לַאֲכִילַת אָדָם. וְאִם לֹא נִתְבַּשֵּׁל כְּלָל אֶלָּא אֲכָלוֹ חַי כְּמוֹת שֶׁהוּא אֵינוֹ עוֹבֵר בְּלָאו, אוּלָם בִּטֵּל מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל אֲכִילַת הַקָּרְבָּן כְּשֶׁהוּא צָלוּי כְּדִלְקַמָּן.

הַגְּדֵרַת "**מְבֻשָּׁל**" הִיא כָּל שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל כן למדו בגמרא (פסחים מ"א ע"א) מלשון הכתוב "ובשל מבושל" – לרבות כל אופן של בישול. בֵּין בְּמַיִם וּבֵין בִּשְׁאָר מַשְׁקִין. וְאַף אִם צָלָהוּ וּלְאַחַר מִכֵּן בִּשְּׁלוֹ אוֹ בִּשְּׁלוֹ וּלְאַחַר מִכֵּן צָלָהוּ הֲרֵי זֶה חַיָּב מַלְקוֹת.

רָמַז הַכָּתוּב - בְּנֵי מְלָכִים

בְּסֵפֶר **הַחִנּוּךְ** בֵּאֵר שֶׁהַטַּעַם שֶׁצִּוָּתָה אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לֶאֱכֹל אֶת קָרְבַּן הַפֶּסַח דַּוְקָא כְּשֶׁהוּא צָלוּי הוּא שֶׁכָּךְ הִיא דַּרְכָּם שֶׁל הָעֲשִׁירִים וְהַמְּלָכִים לֶאֱכֹל אֶת בְּשָׂרָם צָלִי אֵשׁ, שֶׁזֶּהוּ מַאֲכָל מְשֻׁבָּח וּמְעֻלֶּה. כן למדו חכמי הגמרא (פסחים קט"ז ע"ב) מהפסוק (שמות י"ג, ח') "והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים". וּבְכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם, וְלִנְהֹג בְּלֵיל הַסֵּדֶר בְּמִנְהָג שִׁרָרָה וְחֵרוּת, לָכֵן נִצְטַוֵּינוּ לֶאֱכֹל אֶת קָרְבַּן הַפֶּסַח צְלִי אֵשׁ. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר **רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי** זִיע"א שבת קי"ב ע"א. בַּגְּמָרָא: "**כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים הֵם**", וְעַל בָּנוֹת יִשְׂרָאֵל אָמַר **דָּוִד הַמֶּלֶךְ** ע"ה: תהלים מ"ה, י"ד. "**כָּל כְּבוּדָּה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה**".

מֵחוֹבָתוֹ שֶׁל יְהוּדִי עוֹבֵד ה' אֲמִתִּי הִיא לֹא רַק לִזְכֹּר וּלְהַכִּיר אֶת מַעוּט עֶרְכּוֹ וְשִׁפְלוּתוֹ מוּל בּוֹרְאוֹ, וְעַד כַּמָּה תְּלוּיִים אָנוּ בְּחַסְדֵי ה' וּבְרַחֲמָיו הַמְרֻבִּים, אֶלָּא גַּם לְהָבִין וְלָדַעַת כִּי זְכוּת וּמְחֻיָּבוּת גְּדוֹלָה נָפְלָה בְּחֶלְקֵנוּ לִהְיוֹת מִמְּשָׁרְתֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּרוֹבִים לַמַּלְכוּת וְזוֹכִים לְשַׁמְּשׁוֹ מִידֵי יוֹם בְּמַעֲשֵׂינוּ וּבְמַחְשְׁבוֹתֵינוּ. וְאָדָם שֶׁשּׁוֹכֵחַ נְקֻדָּה יְקָרָה זוֹ עָלוּל חָלִילָה לְאַבֵּד אֶת דַּרְכּוֹ בָּעוֹלָם וְלִתְעוֹת בִּדְרָכִים עֲקַלְקַלּוֹת בִּהְיוֹת שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר אֶת עֶרְכּוֹ וְיִקְרָתוֹ.

דַּי לָנוּ אימרת ריש לקיש במדרש רבה (בראשית פרשה פ'). בְּבִטּוּיֵי הַחִבָּה וְהָאַהֲבָה שֶׁמַּרְעִיף עָלֵינוּ הַבּוֹרֵא בְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה וְהַנְּבִיאִים בִּכְדֵי לְהָבִין עַד כַּמָּה יְקָרִים וַחֲבִיבִים אָנוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה: שנאמר (דברים ד', ד'): "ואתם הדבקים בה' אלקיכם". "**בִּדְבֵיקָה**", שנאמר (דברים ז', ז'): "חשק ה' בכם". "**בַּחֲשִׁיקָה**" ו שנאמר (מלאכי ג', י"ב): "כי תהיו אתם ארץ חפץ". "**בַּחֲפִיצָה**". מלאכי א', ב'. וְאוֹמַר: "**אֲהַבְתִּי** אֶתְכֶם אָמַר ה'". הֲקַל בְּעֵינֵינוּ לְקַבֵּל בִּטּוּיֵי הָעֲרָכָה וְחִבָּה שֶׁכָּאֵלּוּ מִבּוֹרֵא כָּל הָעוֹלָמוֹת?! וְאִם רַק יִזְכֹּר הָאִישׁ הַיְהוּדִי אֶת הַדָּבָר הַזֶּה - כְּבָר לֹא יוּכַל לְהַעֲלוֹת עַל דַּעְתּוֹ וְלוּ לְרֶגַע אֶחָד לָסוּר חָלִילָה מִמִּצְוֹוֹת ה' וּגְזֵרוֹתָיו.

אָמְנָם, עִם כָּל זֹאת עָלֵינוּ לִזְכֹּר תָּמִיד גַּם אֶת מִעוּט עֶרְכֵּנוּ, וּכְפִי ראה ספר שפתי צדיקים (פרשת בשלח). וספר תורת המגיד (בליקוטים). שֶׁמְּסַפֵּר עַל הָאַחִים הַקְּדוֹשִׁים **רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ מִלִּיזֶ'ענְסְק וְרַבִּי זוּשָׁא מֵאֲנִיפּוֹלִי** זִיעַ"א שֶׁהָיוּ חֲלוּקִים בְּדֵעוֹתֵיהֶם אֵיזוֹהִי דֶּרֶךְ יְשָׁרָה שֶׁיַּעֲבֹד בָּהּ הָאָדָם אֶת קוֹנוֹ: הָר"ר אֱלִימֶלֶךְ אָמַר לְהִסְתַּכֵּל בַּתְּחִלָּה עַד כַּמָּה ה' גָּדוֹל וּמְרוֹמָם, וּמִזֶּה לְהַגִּיעַ לַהֲבָנָה עַד כַּמָּה אֲנַחְנוּ קְטַנִּים וּשְׁפָלִים. וְאִלּוּ אָחִיו הָר"ר זוּשָׁא אָמַר לְהִסְתַּכֵּל בַּתְּחִלָּה עַד כַּמָּה אָנוּ קְטַנִּים וּשְׁפָלִים, וּמִזֶּה נָבִין אֶת גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. הָלְכוּ אוֹתָם שְׁנֵי צַדִּיקִים אֶל רַבָּם הַקָּדוֹשׁ **הַמַּגִּיד מִמֶּעזֶרִיטְשׁ** זִיעַ"א וְשָׁטְחוּ בְּפָנָיו אֶת מַחְלֹקְתָּם, בְּבַקָּשָׁה שֶׁיַּכְרִיעַ הָרַב מִי מִבֵּינֵיהֶם הוּא הַצּוֹדֵק.

פָּנָה הַמַּגִּיד לְרַבִּי אֱלִימֶלֶךְ וְאָמַר: "אָמְנָם אֵלּוּ וְאֵלּוּ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, וּשְׁתֵּי הַדְּרָכִים צוֹדְקוֹת וַאֲמִתִּיוֹת, וּשְׁתֵּיהֶן מוֹבִילוֹת לְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם, אוּלָם דַּרְכּוֹ שֶׁל אָחִיךָ הִיא הָעֲדִיפָה. שֶׁכֵּן אִם יַעֲלֶה הָאָדָם וְיִסְתַּכֵּל לְמַעְלָה עַל גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא - עָלוּל הוּא לִפּוֹל מַטָּה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם יַשְׁפִּיל עַצְמוֹ וְיִסְתַּכֵּל לְמַטָּה עַל שְׁפָלוּת עַצְמוֹ - הֲרֵי הוּא כָּבָר לְמַטָּה, וּמִלְּמַטָּה לְעוֹלָם אֵי אֶפְשָׁר לִפּוֹל". **וּבֵינוּ נָא זֹאת כִּי נוֹרָא הוּא!**

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

כַּיּוֹם שֶׁבַּעֲווֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים חָרַב בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ, וְאֵין אָנוּ רַשָּׁאִים לְהַקְרִיב אֶת קָרְבַּן הַפֶּסַח כְּהִלְכָתוֹ, דָּנִים רַבּוֹתֵינוּ הַפּוֹסְקִים הַאִם יֵשׁ לֶאֱסֹר אֲכִילַת מַאֲכָל צָלוּי בְּלֵיל הַסֵּדֶר מֵחֲשָׁשׁ לְמַרְאִית עַיִן שֶׁנִּרְאֶה כְּאוֹכֵל קָרְבַּן פֶּסַח מִחוּץ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ?

פסחים נ"ג ע"א. בַּמִּשְׁנָה **בִּפְסָחִים** נֶאֱמַר: מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לֶאֱכֹל צְלִי בְּלֵילֵי פְּסָחִים אוֹכְלִים, וּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל אֵין אוֹכְלִים.

וְכָתְבוּ כן כתב בשו"ת מהרי"ו (לרבי יעקב ויילי, סימן קצ"ג), וכן כתב הפרי חדש (סוף סימן תע"ג) והפרי מגדים (שם במשבצות זהב ס"ק ד'). **הַפּוֹסְקִים**: שֶׁאַף לַנּוֹהֲגִים לֶאֱכֹל צְלִי בְּלֵיל הַסֵּדֶר - מִכָּל מָקוֹם אֶת הַזְּרוֹעַ הַמֻּגֶּשֶׁת בְּצַלַּחַת הַפֶּסַח יֵשׁ לְהִמָּנַע מִלֶּאֱכֹל, הוֹאִיל וְנֶעֱשְׂתָה בְּמֵיָחֵד לְזֵכֶר קָרְבַּן הַפֶּסַח, וְיֵשׁ יוֹתֵר חֲשָׁשׁ לְמַרְאִית הָעַיִן בַּדָּבָר.

וּבְסֵפֶר סדר ליל פסח ע' ק"ג. "חָזוֹן עוֹבַדְיָה" כָּתַב שֶׁהַמִּנְהָג הָרוֹוֵחַ כַּיּוֹם הוּא שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל דווקא בלילה, אבל ביום פסח ראה ביחוה דעת (חלק ג' סימן כ"ז) שהעלה שמותר לאכול צלי לכתחילה. בְּלֵיל פֶּסַח ודווקא בשר או עוף, אבל דגים וביצים וכיוצא בזה צלויים לכולי עלמא מותר. מגן אברהם (סימן תע"ו ס"ק ג') וערוך השלחן (שם ס"ד). בְּשַׂר צְלִי כְּלָל, אֶלָּא ועל אף שהפרי מגדים (שם) כתב להחמיר אף באכילת זרוע מבושלת, מכל מקום עיין ביחוה דעת (חלק ג' סימן כ"ז) שהעלה להתיר.

וכן כתב בנטעי גבריאל (הלכות פסח חלק ב' פרק צ"ו. ועוד עיין שם מה נקרא צלוי ומה לא).
מְבֻשָּׁל בִּלְבַד. וְכֵן מִנְהָגֵנוּ בְּל"נ.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוָה זוֹ עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד כָּתַב **רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי** זִיעָ"א פרשת בא (שמות דף ל"ט ע"ב). ועוד עיין שם בפרשת פקודי (שמות דף רל"ז ע"ב) שכתב שעל ידי שצולים את קרבן הפסח ריחו נודף למרחקים והקב"ה עושה דין לא רק באותו חיל אלא גם בשאר חילות הסטרא אחרא. **בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ** שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: עֲשׂוּ אַתֶּם מַעֲשֶׂה מִלְמַטָּה, וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה מַעֲשֶׂה מִלְמַעְלָה! שֶׁהַשֶּׂה שֶׁל קָרְבַּן הַפֶּסַח מְרַמֵּז לֵאלֹהֵיהֶם שֶׁל מִצְרַיִם, וְעַל יְדֵי שֶׁיִּשְׂרָאֵל צוֹלִים אוֹתוֹ בָּאֵשׁ מִלְמַטָּה - אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צוֹלֶה אֶת הַשֹּׂר שֶׁלָּהֶם מִלְמַעְלָה, וְעוֹשֶׂה בּוֹ שְׁפָטִים עַל שֶׁהֶעֱבִידוּ מִצְרַיִם אֶת יִשְׂרָאֵל בְּפָרֶךְ. וְלָכֵן חִיְּבָה הַתּוֹרָה לִצְלוֹתוֹ בָּאֵשׁ דַּוְקָא, שֶׁעַל יְדֵי זֶה מַכְנִיסוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאֵשׁ שֶׁל נָהָר דִּינוּר וּמַעֲנִישׁוֹ ועוד עיין בספר טעמי המצוות לרבינו האריז"ל שכתב בביאור מצוה זו שהמילה נ"א היא ראשי תיבות של חיל מסויים מהסטרא אחרא, והאוכל את קרבן הפסח נא נותן משפע המצוה הזו לאותו חיל, ולכן הוזהרנו שלא לאוכלו נא. .

מצוה ח': **שלא להותיר מבשר קרבן הפסח**
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות י"ב, י'.)
"**לֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר**".

לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

כְּבָר נִתְבָּאֵר ראה מה שכתבנו בסיעתא דשמיא לעיל מצוה ו'. לְעֵיל שֶׁזְּמַן אֲכִילַת בְּשַׂר קָרְבַּן הַפֶּסַח הוּא בְּלֵיל ט"ו בְּנִיסָן, הוּא לֵיל הַסֵּדֶר. וְכָאן מַזְהִירָה אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה בְּמִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה לְבַל נוֹתִיר כְּלָל מִבְּשַׂר הַקָּרְבָּן עַד לִשְׁעַת עֲלוֹת הַשַּׁחַר, אֶלָּא נִסַּיֵּם לֶאֱכֹל אֶת כֻּלּוֹ בְּעוֹד לַיְלָה.

כן כתב הרמב"ם בהלכות קרבן הפסח (פרק ח' הלכה י"ד). ויש אומרים שדין תורה הוא שאין לאוכלו אלא עד חצות הלילה, ראה בגמרא זבחים (נ"ז ע"ב) ובראשונים שם. **אוּלָם** חֲכָמֵינוּ זַ"ל בִּקְּשׁוּ לְהַרְחִיק אֶת הָאָדָם מִן הָעֲבֵרָה, וְלָכֵן גָּזְרוּ שֶׁיֹּאכַל אָדָם אֶת בְּשַׂר קָרְבַּן הַפֶּסַח לֹא יְאֻחַר מֵחֲצוֹת הַלַּיְלָה. וְאִם בְּכָל זֹאת עָבַר אָדָם וְהוֹתִיר מִן הַקָּרְבָּן אַחַר עֲלוֹת הַשַּׁחַר - הֲרֵי זֶה ומכל מקום אין חייבים מלקות על לאו זה, הואיל והוא ניתק לעשה של "והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו", וכל לאו הניתק לעשה אין לוקים עליו. ראה ברמב"ם הלכות קרבן הפסח פרק י' הלכה י"א. עָבַר עַל לָאו מִן הַתּוֹרָה.

רָמַז הַכָּתוּב - פַּרְנָסָה מִשָּׁמַיִם

יָדוּעַ וּמְפֻרְסָם בְּקֶרֶב כַּמָּה מִגְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ נִזְהָרִים וּמַקְפִּידִים שֶׁלֹּא לְהַשְׁאִיר מִמַּאֲכָלָם לְיוֹם הַמָּחֳרָת, בְּכְדֵי לְהַחְדִּיר וּלְהַשְׁרִישׁ בְּלִבָּם אֶת הֶאֱמוּנָה הַתְּמִימָה וְהַשְּׁלֵמָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא אֵל זָן וּמְפַרְנֵס לַכֹּל, וְשֶׁהוּא זֶה שֶׁיְּדַאֵג לְפַרְנָסָתָם גַּם לְמָחָר ונראה שבזה מרויחים גם כן שניצולים ממאמר חז"ל (סוטה מ"ח ע"ב): "כל שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר הרי זה מקטני אמנה", וממילא כשאין לאדם פת בסלו ומתגנבת למוחו חששא כל שהיא על המחר אינו נכלל בין קטני האמנה... . שֶׁבְּהֶיוֹת וְהָאָדָם מְטֻבְּעוֹ שכן כולנו יציר כפיו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, ולעולם התולדות דומים לאב והיציר דומה ליוצר, ולכן הקב"ה שהוא בלתי תלותי וכל כולו נותן מבלי לקבל, כך אנו מעשי ידיו מטבענו אוהבים להיות עצמאיים ובלתי תלויים בזולת. אֵינוֹ אוֹהֵב לְהַרְגִּישׁ תְּלוּי בְּאַף אֶחָד, **וְאַף לֹא בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא**(!!!), וּכְשֶׁאֵין בְּיָדוֹ מְאוּמָה - בְּעַל כָּרְחוֹ מֻכְרָח הוּא לְהַאֲמִין שֶׁהַקָּבָ"ה יְמַלֵּא אֶת חֶסְרוֹנוֹ, לָכֵן מְמַהֵר הוּא לְהָצֵר אֶת צָרַת הַמָּחָר וְלִדְאֹג "לְהָכִין" אֶת עַצְמוֹ לִקְרַאת הַבָּאוֹת. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ילקוט שמעוני פרשת עקב. בַּמִּדְרָשׁ עַל הַפָּסוּק "וַיְעַנְּךָ וַיַּרְעִבֶךָ וַיַּאֲכִלְךָ אֶת הַמָּן" - וְכִי מַהוּ הָעִנּוּי שֶׁהָיָה בַּאֲכִילַת הַמָּן? אֶלָּא שֶׁהָיָה הַמָּן יוֹרֵד בְּכָל יוֹם לְאוֹתוֹ הַיּוֹם בִּלְבַד, מִבְּלִי שׁוּם יִתְרָה לְיוֹם הַמָּחָר, וְהָיוּ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ דּוֹאֲגִים בְּכָל יוֹם עַל יוֹם הַמָּחָר, שֶׁזֶּהוּ עִנּוּי גָּדוֹל שֶׁאֵין כְּדֻגְמָתוֹ. שֶׁכָּךְ יומא ס"ז ע"א. לִמְּדוּנוּ רַבּוֹתֵינוּ: אֵינוֹ דּוֹמֶה מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ לְמִי שֶׁאֵין לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ.

מְפֻרְסָמֶת הָעֲבָדָה שֶׁלְּרַבֵּנוּ הָ"**חַפֵּץ חַיִּים**" זִיע"א הָיְתָה מַכֹּלֶת שֶׁמִּמֶּנָּה הָיָה מִתְפַּרְנֵס, כמו שאמרו חז"ל (ברכות ח' ע"א) גדול הנהנה מיגיע כפיו יותר מירא שמים. וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁלֹּא רָצָה לֵהָנוֹת מִמַּתָּנַת בָּשָׂר וָדָם וְלִהְיוֹת סָמוּךְ עַל שֻׁלְחָנָם שֶׁל אֲחֵרִים. אַךְ הַמְיֻחָד שֶׁבּוֹ הָיָה שֶׁמִּיָּד מִשֶּׁהָיָה מַשִּׂיג אֶת הַסְּכוּם הַנִּצָּרְךָ לוֹ לְפַרְנָסַת אוֹתוֹ הַיּוֹם בִּלְבַד, הָיָה סוֹגֵר אֶת מַכֹּלְתּוֹ מִבְּלִי לְהִתְמַהְמֵהַּ, וְרָץ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ בְּשִׂמְחָה לָשׁוּב לְלִמּוּדָיו.

כֻּלָּנוּ אוֹמְרִים בְּפֶה מָלֵא שֶׁפַּרְנָסָה מִן הַשָּׁמַיִם, וְכֻלָּנוּ מַאֲמִינִים כך אמר רב תחליפא בביצה (ט"ז ע"א): כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכיפורים, חוץ מהוצאות שבתות וימים טובים ותלמוד תורה. שֶׁמְּזוֹנוֹתָיו שֶׁל הָאָדָם קְצוּבִים וּכְתוּבִים לוֹ כְּבָר מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה, אוּלָם כַּמָּה מֵאִתָּנוּ מְקַיְּמִים אֶת הַדָּבָר בֶּאֱמֶת לַהֲלָכָה וּלְמַעֲשֶׂה שֶׁלֹּא לִדְאֹג לְיוֹם הַמָּחָר? אֲנָשִׁים אוֹסְפִים וְאוֹגְרִים כַּסְפָּם וְזָהָבָם, שׁוֹמְרִים הַכֹּל בְּכַסָּפוֹת נְעוּלוֹת, וְחוֹשְׁבִים שֶׁיִּחְיוּ לָנֶצַח נְצָחִים. וּבֵינְתַיִם - לֹא מַשְׂכִּילִים הֵם לְנַצֵּל אֶת כַּסְפָּם וְזָהָבָם בַּדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה וְהָאֲמִתִּית, לְהַרְבּוֹת וּלְהַגְדִּיל אֶת חֶלְקָם בָּעוֹלָם הַבָּא בַּעֲשִׂיַּת צְדָקָה וְחֶסֶד, וּבְהַחְזָקַת תּוֹרָה וּבְזִכּוּי הָרַבִּים, הַדָּבָר הַיְחִיד שֶׁיַּעֲמֹד לוֹ לָאָדָם לְעָתִיד לָבוֹא לְמֵלִיץ יֹשֶׁר אֲמִתִּי בְּיוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא.

בַּמִּדְרָשׁ מְסֻפָּר עַל נְבוּכַדְנֶצַּר הָרָשָׁע, שֶׁם רְשָׁעִים יִרְקָב, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁנַּעֲשָׂה מֶלֶךְ עַל כָּל הָעוֹלָם עָמַד וְקִבֵּץ לְעַצְמוֹ מָמוֹן רַב כְּחוֹל הַיָּם. אוּלָם עֵינוֹ הָיְתָה צָרָה בְּמָמוֹנוֹ, וַאֲפִלּוּ לֹא רָצָה שֶׁבְּנוֹ שֶׁלּוֹ יֵהָנֶה מִמֶּנּוּ. לָכֵן מֶה עָשָׂה? עָמַד וּבָנָה אֲנִיּוֹת עֲשׂוּיוֹת נְחֹשֶׁת, וְהִטְמִין בְּתוֹכָן אֶת רוֹב מָמוֹנוֹ, וְהָלַךְ **וּשְׁקָעָן בַּיָּם שֶׁלֹּא יִטּוֹל מִמָּמוֹנוֹ שׁוּם אָדָם**. וַדַּאי שֶׁכָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ יֹאמַר שֶׁזֶּה מַעֲשֶׂה שְׁגָעוֹן, וְשֶׁמָּמוֹנוֹ כַּנִּרְאֶה הֶעֱבִירוֹ עַל דַּעְתּוֹ, אֲבָל כַּמָּה אֲנָשִׁים "נוֹרְמָלִים" אוֹסְפִים וְאוֹסְפִים כְּמוֹהוּ מִבְּלִי גְּבוּל וּמִדָּה, וּמִבְּלִי שׂוּם צֹרֶךְ לְכָךְ, וְאֵינָם מַשְׂכִּילִים לֶהָנוֹת מִיגִיעַ כַּפָּם עַד שֶׁלְּבַסּוֹף בָּא אֵיזֶה אָדָם קָרוֹב אוֹ זָר וְאוֹכֵל אֶת כָּל מַה שֶּׁאָסְפוּ, וְכָל טָרְחָם וְיִגִיעָם הוֹלֵךְ לְטִמְיוֹן?! וְסִפְּרוּ לָנוּ עַל אָדָם אֶחָד עָשִׁיר בְּאַרְהָ"ב שֶׁהָיָה לֹא עָלַינוּ עֲרִירִי, וּבְמוֹתוֹ הוֹרִישׁ אֶת כָּל הַ"מִּלְיוֹנִים" שֶׁלּוֹ לַ... **כֶּלֶב שֶׁלּוֹ**!!! הֱיֵשׁ עֶרֶךְ לְעֹשֶׁר שֶׁכָּזֶה הַשָּׁמוּר לִבְעָלָיו לְרָעָתוֹ?! וְאָכֵן נִתַּן לְהַמְלִיץ עַל שֶׁכְּמוֹתוֹ אֶת דִּבְרֵי חֲזַ"ל: סוטה מ"ט ע"ב. "**פְּנֵי הַדּוֹר כְּפְנֵי הַכֶּלֶב**"!

וְכָךְ לִמְּדָנוּ רבי שלמה אבן גבירול זצ"ל. הֶחָכָם בְּחָכְמָתוֹ: **אָדָם דּוֹאֵג עַל אִבּוּד דָּמָיו, וְאֵינוֹ דּוֹאֵג עַל אִבּוּד יָמָיו. אֲבָל דָּמָיו אֵינָם עוֹזְרִים, וְיָמָיו אֵינָם חוֹזְרִים, לָכֵן רְדֹף אַחַר הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת - כִּי הֵם לָעַד קַיָּמִים!**

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

הַגְּמָרָא דף מ"ג ע"ב. ראה שם כל הסוגיה והראיות באורך. בְּמַסֶּכֶת זְבָחִים מְחַדֶּשֶׁת כִּי בְּשַׂר קָרְבָּן שֶׁנּוֹתַר לְאַחַר הַזְּמַן שֶׁנִּקְצַב לְהַקְרָבָתוֹ וְלַאֲכִילָתוֹ, אִם בְּכָל זֹאת לְקָחוּהוּ וְהֶעֱלוּהוּ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ לְהַקְרִיבוֹ, וְשָׁלְטָה בּוֹ הָאוּר - פָּקַע אִסּוּרוֹ וְחוֹזֵר לִהְיוֹת מֻתָּר בַּאֲכִילָה.

ראה בספר "ידי סופר" (סימן ז') שהביא צדדים לדבר ואכמ"ל. וְנָחְלְקוּ רַבּוֹתֵינוּ הַאִם צָרִיךְ שֶׁתִּשְׁלֹט הָאוּר **בְּרֻבּוֹ** שֶׁל הַקָּרְבָּן, אוֹ שֶׁדַּי אַף שֶׁתִּשְׁלֹט **בְּמִקְצָתוֹ**. וְלַהֲלָכָה רָאָה בפרק י"ח מהלכות פסולי המוקדשין הלכה כ"א. **בָּרַמְבַּ"ם** ז"ל בְּהִלְכוֹתָיו שֶׁכָּתַב שֶׁדַּוְקָא מִשֶּׁשָּׁלְטָה בְּרֻבּוֹ פָּקַע אִסּוּרוֹ וְלֹא לִפְנֵי כֵן.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוַת "לֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר" עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה **בְּסֵפֶר הַפְּלִיאָה** שֶׁכָּתַב שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סוֹד גָּדוֹל עָמֹק וְנִסְתָּר, סָתַם וְלֹא פֵּרֵשׁ. וּכְבוֹד אֱלֹקִים הַסְתֵּר דָּבָר.

מצוה ט': השבתת החמץ

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות י"ב, ט"ו.)

"**אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תַּשְׁבִּיתוּ שְׂאֹר מִבָּתֵּיכֶם**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה עַל כָּל אִישׁ וְאִשָּׁה מִיִּשְׂרָאֵל לְבָעֵר וּלְאַבֵּד כָּל חָמֵץ מִבֵּיתֵנוּ וּמִרְשׁוּתֵנוּ בְּעֶרֶב חַג הַפֶּסַח בְּטֶרֶם הִתְקַדֵּשׁ הֶחָג. וַחֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה תִּקְּנוּ לָנוּ כַּמָּה וְכַמָּה אֲפָנִים לְקִיּוּם מִצְוָה זוֹ, וְנָזְרוּ כַּמָּה וְכַמָּה גְּדָרִים וְהַרְחָקוֹת בִּכְדֵי וראה בספר "דבש לפי" למרן החיד"א זצ"ל (מערכת ח' אות י"ח) שהביא מגורי האריז"ל שהנזהר מחמץ בכל שהוא בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה. ורמז לדבר מדרשת חז"ל על הפסוק "ושמרתם את המצות" ודרשו "את המצוות", שאם שמרתם את ענין המצות כראוי אזי מובטחים אתם שתשמרו גם כן את המצוות לבלתי תחטאו. ושפתיים יישק. לְוַדָּא שֶׁלֹּא נִכָּשֵׁל חָלִילָה בְּהַשְׁאָרַת חָמֵץ כָּל שֶׁהוּא בִּרְשׁוּתֵנוּ בְּיוֹדְעִין אוֹ בִּלֹּא יוֹדְעִין:

בְּלֵיל אַרְבָּעָה עָשָׂר בְּנִיסָן, תַּקָּנַת חֲכָמִים לַעֲרֹךְ כמבואר בריש מסכת פסחים, וכנפסק בשלחן ערוך (אורח חיים סימן תל"א והלאה). **בְּדִיקַת חָמֵץ** לְאוֹר הַנֵּר בַּחֲדָרִים וּבַסְּדָקִים שֶׁבְּכָתְלֵי הַבַּיִת, וְאֶת הֶחָמֵץ שֶׁמּוֹצְאִים שׁוֹמְרִים לְבִעוּר הֶחָמֵץ שֶׁלְּמָחָרָת. לְאַחַר מִכֵּן אוֹמְרִים אֶת נֻסַּח כנזכר בפסחים (ו' ע"ב) ובראשונים שם. וראה בירושלמי (פסחים פרק ב' הלכה ב') לשון הביטול, וכן פסק הרמב"ם בהלכות חמץ ומצה (פרק ג' הלכה ז') והשלחן ערוך (סימן תל"ד). **בְּטוּל הֶחָמֵץ** שֶׁתִּקְּנוּ לָנוּ חֲכָמִים, וּמְכַוְּנִים עַל כָּל חָמֵץ שֶׁיִּתָּכֵן שֶׁנִּשְׁאַר בִּרְשׁוּתֵנוּ מִבְּלִי יְדִיעָתֵנוּ שֶׁהֲרֵי הוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל כְּחֹרֶס הַנִּשְׁבָּר וּכְדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ מַמָּשׁ, וְכָל זֶה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא מֵהֶחָמֵץ בִּרְשׁוּתֵנוּ בְּהִכָּנֵס חַג הַפֶּסַח. לְמָחָרָת בַּבֹּקֶר לוֹקְחִים אֶת כָּל הֶחָמֵץ הַנּוֹתָר בִּרְשׁוּתֵנוּ וְאֶת הֶחָמֵץ שֶׁמָּצָאנוּ בְּעֵת הַבְּדִיקָה, כדעת רבי יהודה במשנה בפסחים (כ"א ע"א) שאין ביעור אלא בשריפה. וכפי שהובא בשלחן ערוך (סימן תמ"ה סעיף א') ובהגהת הרמ"א שם. **וּמְבַעֲרִים** אוֹתוֹ בָּאֵשׁ אוֹ **מַשְׁלִיכִים** לַיָּם אוֹ **מְפַזְּרִים** בָּרוּחַ בְּמָקוֹם שֶׁאֵין יַד אָדָם מַשֶּׂגֶת בּוֹ.

רָמַז הַכָּתוּב - חָמֵץ הַנֶּפֶשׁ

רַבּוֹתֵינוּ בַּעֲלֵי הַמּוּסָר לִמְּדוּנוּ שֶׁמִּלְבַד בִּעוּר הֶחָמֵץ הַ"**נִּשְׁמִי**" הַיְדוּעַ לְכֻלָּנוּ, יֵשׁ לְאָדָם לַעֲרֹךְ בְּעֶרֶב חַג הַפֶּסַח גַּם כֵּן בִּעוּר חָמֵץ "**רוּחָנִי**" בְּתוֹךְ נִבְכֵי נַפְשׁוֹ. דְּהַיְנוּ לַחְפֹּר עָמֹק עָמֹק בְּתוֹךְ הַנֶּפֶשׁ וְלַעֲקֹר וּלְהָסִיר מִלִּבֵּנוּ כָּל מִינֵי רְגָשׁוֹת פְּסוּלִים וּמַחְשָׁבוֹת וְדֵעוֹת כּוֹזְבוֹת, וְכָל מִינֵי מַעֲשִׂים אֲסוּרִים שֶׁנָּהַגְנוּ בָּהֶם - יֵשׁ לָקוּם וּלְהִתְנַעֵר וּלְהִתְנַקּוֹת מֵהֶם. וְכָךְ נָהֲגוּ גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל בְּמֶשֶׁךְ הַדּוֹרוֹת לְהַקְדִּישׁ שָׁעָה מְיֻחֶדֶת בְּעֶרֶב חַג הַפֶּסַח לַעֲרֹךְ לְעַצְמָם בְּדִיקַת וּבִעוּר חָמֵץ בַּחֹרִין וּבַסְּדָקִין שֶׁל עִמְקֵי לִבָּם, וְלִבְחֹן הַאִם לִבָּם וּמֹחָם בֶּאֱמֶת נָקִי וּמְשֻׁעְבָּד אַךְ וְרַק לַה' יִתְבָּרַךְ אוֹ שֶׁמָּא חָלִילָה נִכְנָסָת וּמִתְגַּנֶּבֶת לָהּ אֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה לֹא טוֹבָה אוֹ כַּוָּנָה שֶׁאֵינָהּ יְשָׁרָה בְּתוֹךְ מַעֲשֵׂיהֶם.

כָּךְ ראה ספר "קדוש ישראל" ויז'ניץ (חלק א' פרק י"ד) שהביא המעשה. מְסֻפָּר עַל הָרה"ק בַּעַל ה"**אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל**" מִוִּיז'נִיץ זַצוּק"ל שֶׁבְּלֵיל עֶרֶב פֶּסַח לְאַחַר שֶׁסִּיֵּם אֶת בְּדִיקַת הֶחָמֵץ

בְּבֵיתוֹ, פָּנָה אֵלָיו הַשַּׁמָּשׁ וְשָׁאַל: "הַאִם הָרַבִּי סִיֵּם אֶת בְּדִיקַת הֶחָמֵץ?" עָנָה לוֹ הָרה"ק: אָמְנָם סִיַּמְתִּי אֶת בְּדִיקַת הֶחָמֵץ **בְּבֵיתִי**, אֲבָל כָּעֵת עָלַי לַעֲרֹךְ בְּדִיקַת חָמֵץ **בְּלִבִּי**, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּגְּמָרָא ברכות י"ז ע"א. וראה בפרוש רש"י שם שפירש: יצר הרע שבלבבנו המחמיצנו. "**שְׁאוֹר שֶׁבָּעִסָּה הוּא הַמְעַכֵּב**", שכן אמרו בברכות (ס"א ע"א) שהיצר הרע דומה לחיטה. וְהַשְּׂאוֹר הוּא סֵמֶל לַיֵּצֶר הָרַע. וְלָכֵן מִצְוָה עָלַי לְבַעֲרוֹ וּלְבַטְּלוֹ בְּכָל יוֹם וְיוֹם, וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּעֶרֶב חַג הַפֶּסַח!

יָדוּעַ שֶׁבְּלֵיל הַסֵּדֶר הַמִּצְוָה הָעִקָּרִית וְהַמֻּרְכָּזִית בְּיוֹתֵר הִיא מִצְוַת אֲכִילַת **הַמַּצָּה**, וְהָאִסּוּר הָעִקָּרִי שֶׁבְּחַג הַפֶּסַח הוּא אֲכִילַת **הֶחָמֵץ**. וּמִי שֶׁמִּתְבּוֹנֵן רוֹאֶה שֶׁהַמִּלִּים **מַצָּ**"**ה** וְ-**חָמֵ**"**ץ** הֵן קְרוֹבוֹת וְדוֹמוֹת מְאֹד זוֹ לְזוֹ בְּאוֹתִיּוֹתֵיהֶן, רַק הַהֶבְדֵּל הַיְחִידִי הוּא הַנְּקֻדָּה הַקְּטַנָּה הַמְחַבֶּרֶת אֶת רֶגֶל הָהֵ"א לְרֹאשָׁהּ וְהוֹפֶכֶת אוֹתָהּ לְחֵי"ת. וְעַל כָּךְ ראה ספר "חסידים מספרים" ריש חלק ג' שהביא פירוש זה בשמו. הָיָה אוֹמֵר הָרה"ק **רַבִּי שִׁמְעוֹן מִירוֹסְלָב** זַצוּק"ל שֶׁהַמֶּרְחָק בֵּין מִצְוָה לַעֲבֵרָה הוּא קָטָן מְאֹד: פְּסִיק קָטָן שֶׁבֵּין הַיֵּצֶר הָרָע לַיֵּצֶר הַטּוֹב. וְאִם רַק נִמְחַק נְקֻדָּה קְטַנָּה מֵהַחֵי"ת (**מִלְּשׁוֹן חֵטְא**), מִיָּד תַּהֲפֹךְ הִיא לְהֵ"א שֶׁהִיא שֵׁם ה' הַמַּאִיר אֶת נִשְׁמָתוֹ שֶׁל הָאָדָם בְּאוֹר יְקָרוֹת. וְאָז בִּמְקוֹם **חָמֵ**"**ץ** נִהְיֶה **מַצָּ**"**ה**, כן כתב הזוהר הקדוש (שמות דף קפ"ג ע"ב) שהמצה היא הרפואה לזכות לסוד האמונה. עיין שם מה שכתב באורך בדבר. שֶׁהִיא סֵמֶל הָאֱמוּנָה וְהַדְּבֵקוּת בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

נָחְלְקוּ רַבּוֹתֵינוּ **הַפּוֹסְקִים** בְּדִין בְּדִיקַת הֶחָמֵץ הַנֶּעֱרֶכֶת בְּלֵיל י"ד בְּנִיסָן, הַאִם יֶשְׁנוֹ חִיּוּב לִבְדֹּק גַּם בְּחֶדֶר שֶׁהֻקְצָה לְדִבְרֵי חָמֵץ וְעָתִיד לְהִמָּכֵר לְמָחֳרָת לְגוֹי וּלְהִנָּעֵל לְמֶשֶׁךְ יְמוֹת הַפֶּסַח, אוֹ שֶׁמָּא אֵין עִנְיָן וְחִיּוּב בִּבְדִיקָתוֹ?

וְהִנֵּה הַגָּאוֹן **רַבִּי שְׁלֹמֹה גַּאנְצְפְּרִיד** זַצ"ל בכלל קי"ט סימן י"ח. בְּחִבּוּרוֹ "**חַיֵּי אָדָם**" פָּסַק לְחַיֵּב אֶת בַּעַל הַבַּיִת בִּבְדִיקַת הַחֶדֶר הַנַּ"ל, הוֹאִיל וַעֲדַיִן לֹא מָסְרוֹ לִרְשׁוּת הַגּוֹי עַד לְיוֹם י"ד שַׁחֲרִית, וְנִמְצָא שֶׁבְּלֵיל י"ד עֲדַיִן הַמָּקוֹם וָכָו .לז·ונימכח תנקותכ וֹתקידבב אוה בייחמו וֹתקזחבו וֹתושרב בסימן תל"ו סק"ד. וראה בשו"ת האלף לך שלמה (חלק אורח חיים סימן שצ"ב) שכתב למעשה לחוש לדברי ה"מקור חיים" הנ"ל ולבדוק את החדר. כָּתַב "**הַמְקוֹר חַיִּים**" עַל הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ.

אוּלָם הַגָּאוֹן בַּעַל הַ"**חָתָם סוֹפֵר**" זַצ"ל בחלק אורח חיים סימן קל"א. כָּתַב שֶׁהוֹאִיל וְהַחֶדֶר עָתִיד לְהִכָּנֵס לִרְשׁוּת הַגּוֹי, מֵמֵילָא אֵין שׁוּם חִיּוּב עַל הַיְּהוּדִי לְבָדְקוֹ עַתָּה עַל אַף שֶׁבְּפֹעַל עֲדַיִן לֹא הָעֲבַר לִרְשׁוּתוֹ שֶׁל הַגּוֹי. וְכֵן ב"אשל אברהם" סימן תל"ג. כָּתַב **הַגָּאוֹן מִבּוּטְשַׁאטְש** זַצ"ל. וְכֵן פָּסַק לְהָקֵל כְּמוֹתָם עמוד נ"א. שם הביא דברי הפוסקים הנ"ל. אמנם יש המחמירים

לערוך שתי מכירות לגוי: האחת בליל י"ד למקומות שהוקצו לדברי החמץ והשניה ביום י"ד לשאר הבית. ובזה יוצאים הם מידי המחלוקת הנ"ל. ותע"ב. בְּסֵפֶר "**חֲזוֹן עוֹבַדְיָה**".

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוַת הַשְׁבָּתַת הֶחָמֵץ עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד כָּתַב בַּעַל הָ"**עֵיר מִקְלָט**" שֶׁבָּעוֹלָם יֶשְׁנָם עֲשָׂרָה סוּגֵי קְדוֹשִׁים וְהֵם: חַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ, אוֹפַנִּים, אֲרֶאלִים, חַשְׁמַלִּים, שְׂרָפִים, מַלְאָכִים, אֱלֹהִים, בְּנֵי אֱלֹהִים, כְּרוּבִים וְאִישִׁים. וּכְנֶגְדָּם יֶשְׁנָם עֲשָׂרָה סוּגֵי טְמֵאִים וְהֵם: מַזִּיקִין, שֵׁדִים, רוּחִין, לֵלִין, רְשָׁפִים, פְּרָחִים, טַלְטַלְנִים, שְׁעִירִים וּשְׂטָנִים. וְאֵלֶּה לְעֻמַּת אֵלֶּה עָשָׂה אֱלֹקִים. וּבְפָעֳלַת הַשְׁבָּתַת הֶחָמֵץ מְבַיְּתִנוּ אָנוּ מַשְׁבִּיתִים אֶת אוֹתָם כָּל כֹּחוֹת הַטֻּמְאָה מִמַּחֲנֵנוּ וראה בספר "טעמי הבש"ם" שמזה הטעם מניחים עשרה פתיתים בבדיקת החמץ. ועוד עיין בספר הקדוש "קב הישר" שכתב שהם מכוונים גם כן כנגד עשרת המכות שהביא הקב"ה על המצרים, וכנגד עשרת הדינים שעתיד הקב"ה לדון את כל מי שהיצר לישראל והם: לבער, לנער, לכרות, להמם, להרוס, לעקור, לנתוץ, לנתוש, לכלות, ולקעקע. וכנגדם יקדש הקב"ה את ארץ ישראל בעשר קדושות. , וְנִצּוֹלִים מִכָּל מִינֵי הֶזִּקִים רוּחָנִיִּים וְנַשְׁמִיִּים הַמִּתְרַגְּשִׁים לָבוֹא לָעוֹלָם.

מצוה י': אכילת המצה

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות י"ב, י"ח.)

"**בָּרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מַצֹּת**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

בְּשָׁעָה שֶׁיָּצְאוּ אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, הָיְתָה יְצִיאָתָם בְּמְהִירוּת וּבְחִפָּזוֹן. וּבַהֲכִינָם צֵידָה לַדֶּרֶךְ, לֹא הִסְפִּיק בְּצֵקָם לְשֶׁהוֹת וְלִתְפּוֹחַ כָּרָאוּי וכמו שכתוב (שמות י"ב, ל"ג-ל"ד): "ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם...וישא העם את בצקו טרם יחמץ". . אֶת הַלֶּחֶם הַזֶּה אָכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵת יְצִיאָתָם, וְלָכֵן צִוָּתָה אוֹתָנוּ תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה מִידֵי שָׁנָה בְּשָׁנָה בְּלֵיל חַג הַפֶּסַח לֶאֱכֹל כָּל אִישׁ וְאִשָּׁה מִיִּשְׂרָאֵל אֶת הַמַּצָּה, שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִזְכֹּר אֶת הַמַּצּוֹת שֶׁאָכְלוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם, וְאֶת הַנִּסִּים וְהַחֲסָדִים הַגְּדוֹלִים שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעַמּוֹ בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן. **מִדִּינֵי** הַמִּצְוָה, שֶׁתְּהֵא הַמַּצָּה כן למדו בפסחים (ל"ח ע"א) מן הפסוקים, וכן פסק השלחן ערוך (אורח חיים סימן תנ"ד סעיף ד'). בְּבַעֲלוּתוֹ וּבְקִנְיָנוֹ שֶׁל הָאָדָם. לדעת התוספות בחולין (ק"ג ע"ב) כזית הוא כחצי ביצה (כעשרים וששה גרם) וכן כתב הרא"ה (בדק הבית דף קצ"ו) והמרדכי (סוף פרק י' מפסחים) ועוד. אולם ברמב"ם כתבו האחרונים לדייק שסובר ששיעור הכזית הוא כשליש ביצה (כשמונה עשרה גרם) וכן כתבו האחרונים להוכיח בדעת הרי"ף והרא"ש. ולמעשה ראה בשלחן ערוך (אורח חיים סימן תע"ה) שפסק לחומרא כהתוספות, ועוד עיין בנושאי כליו ובאחרונים מה שכתבו בענין זה, ואכמ"ל. וְשִׁעוּר הַמִּצְוָה הוּא בְּכַזַּיִת, וְהַמַּחְמִירִים אוֹכְלִים שְׁנֵי כְּזֵיתוֹת: אֶחָד לְמַצַּת מִצְוָה, וְאֶחָד לְלֶחֶם מִשְׁנֶה. יֵשׁ לְאָכְלָהּ לְכַתְּחִלָּה תּוֹךְ לֹא יוֹתֵר מִ- 4.5 דַּקּוֹת, וּבְדִיעֲבַד עַד

תוֹךְ 7 דַּקוֹת, וְאֵין לְלַפֵּת עִמּהּ שׁוּם לִפְתָּן אוֹ תּוֹסֶפֶת אוֹ רֹטֶב כָּל שֶׁהוּא, אֶלָּא הִיא לְבַדָּהּ בְּלִי כְּלוּם. וְאוֹכְלָהּ בַּהֲסַבָּה עַל צַד שְׂמֹאל דֶּרֶךְ שְׂרָרָה וְחֲרוּת.

רֶמֶז הַכָּתוּב - מְסִירוּת נֶפֶשׁ (ב)

יְדוּעָה וּמְפֻרְסֶמֶת הִיא עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ שֶׁל הַצַּדִּיקִים בְּמִצְוַת אֲכִילַת הַמַּצָּה בְּלֵיל הַסֵּדֶר, אֲשֶׁר הָיוּ מוֹסְרִים נַפְשָׁם עַל מִצְוָה יְקָרָה זוֹ וּמְקַדְּשִׁים אֶת עַצְמָם בְּסִלּוּדִין, עַד שֶׁהֵעִידוּ תַּלְמִידֵיהֶם כִּי בְּעֵת הָאֲכִילָה הָיָה קְלַסְתֵּר פְּנֵיהֶם מִשְׁתַּנֶּה וְנִדְמִים הָיוּ לְמַלְאַךְ ה' צְבָאוֹת מְגֹדָּל הִתְלַהֲטוּתָם וְהִתְרַגְּשׁוּתָם בְּקִיּוּם הַמִּצְוָה, וּדְבֵקוּתָם הַגְּדוֹלָה בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָם רְגָעִים נִשְׂגָּבִים.

הַגּה"ק **רַבִּי חַיִּים מִצַּאנְז** זִיע"א בַּשָּׁנָה הָאַחֲרוֹנָה לְחַיָּיו הָיָה חוֹלֶה וְחָלוּשׁ מְאֹד, וּבְלֵיל הַסֵּדֶר בְּהַגִּיעַ זְמַן אֲכִילַת הַמַּצָּה נָטַל הָרַב אֶת **הַמַּצָּה** בְּיָדוֹ וְאָמַר: "רְצוֹנִי לְלַמֵּד אֶת בָּנַי הֵיאַךְ מְחֻיָּבִים אָנוּ לְמָסֹר נֶפֶשׁ בְּפֹעַל מַמָּשׁ עַל כָּל מִצְוָה מִמִּצְווֹת הַתּוֹרָה", וְאָכַל אֶת הַמַּצָּה בְּקֹשִׁי רַב לְמָרוֹת מַצָּבוֹ הַבְּרִיאוּתִי הַקָּשֶׁה. לְאַחַר מִכֵּן נָטַל אֶת **הַמָּרוֹר** בְּיָדוֹ וְאָמַר: "בִּרְצוֹנִי שֶׁיִּרְאוּ בָּנַי שֶׁגַּם עַל מִצְוָה מִדְּרַבָּנָן יֵשׁ לְמָסֹר אֶת הַנֶּפֶשׁ", וַאֲכָלוֹ וחשוב לציין שהירק בו מקיימים יוצאי ארצות אשכנז את מצות המרור הוא לא בדיוק ערב לחיך, בלשון המעטה... בְּקֹשִׁי וּבְיִסּוּרִין. לְבַסּוֹף נָטַל בְּיָדוֹ אֶת **הַכּוֹרֵךְ** וְאָמַר: "בִּרְצוֹנִי לְלַמֵּד אֶת בָּנַי שֶׁאֲפִלּוּ עַל מִנְהָג פָּשׁוּט שֶׁנָּהֲגוּ יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לְמָסֹר אֶת הַנֶּפֶשׁ מַמָּשׁ", וְאָכַל אֶת הַכּוֹרֵךְ בִּשְׁאֵרִית כֹּחוֹתָיו.

זוֹהִי מְסִירוּת הַנֶּפֶשׁ שֶׁעָשׂוּ רַבּוֹתֵינוּ עַל מִצְוַת אֲכִילַת הַמַּצָּה, למותר לציין שמעשה זה לא בא ללמד לאדם למעשה כיצד לנהוג, שכן פקוח נפש דוחה את כל התורה, רק מוסר ההשכל וההתבוננות במעשי הצדיקים הוא שמועיל לנו ממעשי צדיקים אלה. ועוד עיין שו"ת תשובות והנהגות (חלק ב' סימן רמ"א) מה שכתב בענין זה. **וְכָזֶה רְאֵה וְקַדֵּשׁ!**

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

בְּעִקְבוֹת הַדִּין שֶׁהֶזְכֵּר לְעֵיל, שֶׁמַּצַּת הַמִּצְוָה חַיֶּבֶת לִהְיוֹת קְנִינוֹ שֶׁל הָאָדָם, עָמְדוּ **הַפּוֹסְקִים** לָדוּן בָּאָדָם הַמִּתְאָרֵחַ בְּלֵיל הַסֵּדֶר בְּבֵית חֲבֵרוֹ אוֹ קְרוֹבוֹ, וְאוֹכֵל מִמַּצָּתוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, הַאִם יוֹצֵא הוּא בְּכָךְ יְדֵי חוֹבַת הַמִּצְוָה שֶׁל אֲכִילַת הַמַּצָּה בְּלֵיל הַפֶּסַח בִּהְיוֹת הַמַּצָּה רְכוּשׁ שֶׁל אָדָם אַחֵר?

הַגּה"ק בַּעַל **הַ"שְּׁפַת אֱמֶת"** **מִגּוּר** זִיע"א על מסכת סוכה (דף ל"ה) ד"ה "בגמרא". שם הוכיח כן על פי דעת הרא"ש בנדרים שהמתארח אצל חביבו אינו קונה האוכל שאוכל. וראה עוד בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ב סימן ר"מ) שהביא בשם הגרי"ז מבריסק זצ"ל וה"שבט סופר" זצ"ל כעין זה. ועוד עיין בשו"ת שלמת חיים להגרי"ח זוננפלד זצוק"ל (סימן רח"צ) ובספר נטעי גבריאל (הלכות פסח סימן צ' סעיף כ"ב) מה שכתב בזה. בְּחִדּוּשָׁיו כָּתַב בְּזוֹ הַלְּשׁוֹן: "צְרִיכִים לְהִזָּהֵר בַּמַּצָּה

שֶׁל מִצְוָה שֶׁתִּהְיֶה הַמַּצָּה שָׁלוֹ בְּדַוְקָא, וְלָאוֹרֵחַ הַמֵּסֵב עַל שֻׁלְחַן בַּעַל הַבַּיִת יֵשׁ לִיתֵּן אֶת הַמַּצָּה בְּמַתָּנָה, וְלֹא דַּי בָּזֶה שֶׁהִרְשָׁהוּ לֶאֱכֹל. שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת שֶׁלּוֹ מַמָּשׁ שֶׁיּוּכַל אַף לְמָכְרוֹ וּלְהַקְדִּישׁוֹ, וְהָעוֹלָם אֵינָם נִזְהָרִים בָּזֶה''.

אוּלָם לְמַעֲשֶׂה כָּתְבוּ כן כתב בספר ''אמרי בינה'' על הלכות פסח (סימן כ''ד) שכל מה שבא לפיו של האורח נקנה לו ממילא. ובספר יד המלך (בהלכות חמץ ומצה פרק ו' הלכה ז'). ועוד עיין בשו''ת ציץ אליעזר (חלק י''ב דף צ''ט ע''א) ובספר חזון עובדיה (פסח עמוד פ''ט בהערות). **הָאַחֲרוֹנִים** לְהָקֵל בַּדָּבָר, שֶׁיֵּשׁ לִתְלוֹת שֶׁוַּדַּאי דַּעַת בַּעַל הַבַּיִת לְהַקְנוֹת לְאוֹרְחָיו אֶת הַמַּצּוֹת עַל הַצַּד הַטּוֹב בְּיוֹתֵר עַל פִּי הַהֲלָכָה, וּמִמֵּילָא בְּדַעְתּוֹ לְהַקְנוֹת לָהֶם אוֹתָן בְּקִנְיָן גָּמוּר עַל מְנָת שֶׁיֵּצְאוּ בָּהֶן יְדֵי חוֹבַת הַמִּצְוָה.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוֹת אֲכִילַת הַמַּצָּה עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד כָּתַב בְּסֵפֶר חלק ג' פרק חמישים ואחד. ''**תּוֹרַת הָעוֹלָה**'' כִּי אֲכִילַת הַמַּצָּה בְּפֶסַח בָּאָה לְרַמֵּז וּלְהוֹרוֹת עַל מַעֲשֵׂה הָאָדָם שֶׁהוּא מֻגְבָּל בִּיכָלְתּוֹ לַעֲשׂוֹת יֵשׁ מִיֵּשׁ בִּלְבַד, וְאֵינוֹ כְּמַעֲשֵׂה הָאֱלֹקִים שֶׁעֲשָׂה יֵשׁ מֵאַיִן ומכל מקום עיין בספר הקדוש ''ליקוטי מוהר''ן'' (תורה ס''ד) שכתב שאף מעשי ידיו של הקב''ה בהכרח שאינם יש מאין, שהרי מציאותו יתברך היא מוכרחת בעולם ולא תיתכן לעולם מציאות של אין, רק ישנה בחינה של ''חלל הפנוי'' שאותה אי אפשר להשיג ולהבין אלא לעתיד לבוא. עיין שם בעומקן של הדברים. .

וְזֶה נִרְמָז בַּמַּצָּה שֶׁלֹּא שִׁנְּתָה מַרְאִיתָהּ מִמַּרְאֵה הָעִסָּה, וְנִשְׁאֲרָה דַּקָּה כְּמוֹת שֶׁהָיְתָה לִפְנֵי כֵּן, שֶׁלֹּא כְּמוֹ הַלֶּחֶם שֶׁשִּׁנָּה מַרְאִיתוֹ בְּחִמּוּצוֹ וּבְתִפּיחָתוֹ וּפָנִים חֲדָשׁוֹת בָּאוּ לְכָאן. וְלָכֵן גַּם כֵּן נִקְרֵאת ''**מַצָּה**'' מִלְּשׁוֹן ''**מָצוּי**'' וְקַיָּם, לְהוֹרוֹת שֶׁלֹּא יָכוֹל הָאָדָם לַעֲשׂוֹת אֶלָּא מִמַּעֲשֵׂה הָאֵל הַמְּצוּי וְהַקַּיָּם בָּעוֹלָם, וְלֹא יוֹתֵר מִזֶּה וכל זה כפתור ופרח עם האמור לעיל שעיקר ענין החג הזה ומצוותיו הוא לחזק את כח האמונה בה' יתברך. ובשער הכוונות (דרושי הפסח דרוש ו') האריך בכוונות הראויות למצוה זו ואינו אלא ליודעי ח''ן. .

מצוה י''א: שלא ימצא חמץ ברשותנו
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות י''ב, י''ט.)
''**שִׁבְעַת יָמִים שְׂאֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם**''.

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

אַזְהָרַת הַתּוֹרָה לְבַל יִמָּצֵא כָּל חָמֵץ בִּרְשׁוּתֵנוּ בִּימֵי חַג הַפֶּסַח. כן הובא בפסחים ה' ע''ב. וְהָעוֹבֵר עַל כָּךְ הֲרֵי זֶה עוֹבֵר עַל שְׁנֵי לָאוִין: **בַּל יֵרָאֶה וּבַל יִמָּצֵא**. קִיּוּם הַצִּוּוּי נַעֲשָׂה עַל יְדֵי שֶׁמְּבַעֵר וּמְסַלֵּק הָאָדָם אֶת כָּל הֶחָמֵץ וְהַשְׁאוֹר שֶׁבִּרְשׁוּתוֹ עוֹד לִפְנֵי כְּנִיסַת הֶחָג כְּפִי שֶׁנִּתְבָּאֵר ראה מה שכתבנו בסיעתא דשמיא לעיל במצוה ט'. לְעֵיל, וְאַף בְּתוֹךְ יְמֵי חַג הַפֶּסַח אִם יִמָּצֵא חָמֵץ בִּרְשׁוּתוֹ - מִצְוָה עַל הָאָדָם לִדְאֹג לְכַלּוֹתוֹ וּלְבַעֲרוֹ.

חַכְמֵי הַגְּמָרָא דָּנוּ בָּאֲפָנִים שׁוֹנִים אִם נֶחְשָׁב הַדָּבָר לְאִסּוּר "בַּל יֵרָאֶה וּבַל יִמָּצֵא" אוֹ לֹא, ראה כל זה בפסחים (ה' ע"ב) ובראשונים שם, ובשלחן ערוך (אורח חיים סימן ת"מ) ובאחרונים. כְּגוֹן אָדָם שֶׁהִפְקִיד אֶת חָמֵצוֹ מִלִּפְנֵי חַג הַפֶּסַח אֵצֶל אֲחֵרִים, אוֹ שֶׁאֲחֵרִים הִפְקִידוּ אֶצְלוֹ, מֵרְצוֹנוֹ אוֹ שֶׁלֹּא מֵרְצוֹנוֹ, גּוֹיִים אוֹ יְהוּדִים, וְעוֹד כַּמָּה מִקְרִים דּוֹמִים שֶׁרַבּוֹתֵינוּ דָּנוּ בָּהֶם לַהֲלָכָה.

רָמַז הַכָּתוּב - וַעֲשׂוּ מִשְׁמֶרֶת לְמִשְׁמַרְתִּי

אִסּוּרִים שׁוֹנִים אָסְרָה עָלֵינוּ תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה: חֶלְקָם אִסּוּרֵי אֲכִילָה, וְחֶלְקָם אִסּוּרֵי לְבִישָׁה, וְחֶלְקָם אַף אִסּוּרֵי הֲנָאָה. אוּלָם בְּאִסּוּר הֶחָמֵץ מָצִינוּ שֶׁהַתּוֹרָה הִרְחִיקָה לֶכֶת עַד שֶׁאָסְרָה אַף אֶת הַמְּצָאוּת הַדָּבָר בִּרְשׁוּתֵנוּ, מַה שֶּׁמְּעוֹרֵר בְּלֵב כָּל יְהוּדִי אֶת הַשְּׁאֵלָה: לָמָּה?? מַהוּ סוֹדוֹ שֶׁל הֶחָמֵץ שֶׁרָאֲתָה הַתּוֹרָה לְנָכוֹן לֶאֱסֹר כָּל מְצִיאוּת שֶׁלּוֹ בִּרְשׁוּתֵנוּ בְּאוֹתָם הַיָּמִים?!

וְיֵשׁ לְבָאֵר בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא **שֶׁדֶּרֶךְ חַיִּים** מְלַמֶּדֶת הַתּוֹרָה לָאָדָם: שֶׁלֹּא דַּי שֶׁלֹּא נִתַּן לַיֵּצֶר הָרַע כֹּחַ וּמֶמְשָׁלָה בְּפֹעַל בֵּינֵינוּ, לְחַבֵּל בִּכְרָמֵינוּ וְלִרְעוֹת בִּשְׂדוֹתֵינוּ, אֶלָּא צָרִיךְ שֶׁאַף לֹא יִמָּצֵא בֵּינוֹתֵינוּ וּבְקִרְבָתֵנוּ לְלֹא מַעֲשׂ. שֶׁכֵּן עֶצֶם הִמָּצְאוּתוֹ בְּפָנֵינוּ וּשְׁהִיָּתוֹ בִּקְרֵבֵנוּ הִיא לָנוּ לְאוֹיֵב וּלְרוֹעַ. כַּמָּה פְּעָמִים אָדָם מֵקֵל בְּגִדְרֵי חֲכָמִים וּבַגְּבוּלוֹת שֶׁהִצִּיבוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ בְּטַעֲנָה שֶׁ כך אמר התנא רבי ישמעאל בן אלישע על גזירת חכמים שלא לקרוא בשבת לאור הנר שמא יטהו, ולבסוף כמעט ונכשל להטות. ראה שבת (י"ב ע"ב). "**אֲנִי אֶקְרָא וְלֹא אַטֶּה**", וְ"**לִי זֶה לֹא מַפְרִיעַ**", וְ"**אַל תִּדְאַג, אֲנִי לֹא נִכְנַס לְדָבָרִים אֲסוּרִים**", וְאוּלַי לְעֵת עַתָּה אֱמֶת צַדְקוּ דְּבָרָיו, וּשְׁפָתָיו אֱמֶת מִלְּלוּ, אוּלָם בְּרֹבוֹת הַיָּמִים כִּי תִּמְצָאֵנוּ נָתוּן בִּידֵי הַיֵּצֶר הַצּוֹרֵר שֶׁאַט אַט מְשָׁכוֹ בַּעֲבוֹתוֹת שֶׁל תַּאֲוָה, עַד שֶׁנַּעֲשָׂה זֶה עֶבֶד מָסוּר וְנֶאֱמָן לַיֵּצֶר הָרָע וּלְחֵילוֹתָיו אחר כותבי זאת הוקרו לידי דברי הרדב"ז (ח"ג סימן תקמ"ו) וז"ל: "אמרו רז"ל במדרשות כי חמץ בפסח רמז ליצר הרע, והוא שאור שבעיסה, ולכן כלה גרש יגרש אותו האדם מעליו ויחפש ויחפש עליו בכל מחבואות מחשבותיו ואפילו כל שהוא לא בטל והרי זה נכון". עד כאן לשונו. .

לְפִיכָךְ הִזְהִירָה אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁאַף לֹא יִמָּצֵא הֶחָמֵץ (הָרוֹמֵז לַיֵּצֶר הָרָע) בִּגְבוּלֵנוּ, פֶּן יִפְתֶּה לְבָבֵנוּ וְנָסוּר חָלִילָה מֵאֱלֹקֵינוּ. אֶלָּא כן אמרו בחולין (מ"ד ע"ב). וראה רש"י בפירושו על מסכת בבא בתרא (נ"ז ע"ב) שביאר לפי זה את מאמר חז"ל שהעובר במקום פרוץ בעריות ויש לו דרך אחרת לעבור בה על אף שאינו מסתכל נקרא רשע, שלא די להנצל מן העבירה, אלא יש גם להתרחק ממנה, וכמו שאמרנו. **הַרְחֵק** מִן הַכִּעוּר וּמִן הַדּוֹמֶה לוֹ, דברים כ"ב, ז'. לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

הֵעִירוּ הַפּוֹסְקִים: יֶשְׁנָם אֲנָשִׁים שֶׁלִּפְנֵי חַג הַפֶּסַח מַשְׁלִיכִים כְּכָרוֹת לֶחֶם עַל אֶדֶן חַלּוֹנָם אוֹ בְּרְחוֹבָהּ שֶׁל עִיר, וְהַלֶּחֶם נִשְׁאָר שָׁם גַּם בְּעֵת הִתְקַדֵּשׁ הֶחָג, וְנִכְנָסִים הֵם בְּכָךְ לִשְׁאֵלוֹת וְלִסְפֵקוֹת בַּהֲלָכָה הַאִם אָדָם עוֹבֵר בָּזֶה עַל אִסּוּר בַּל יֵרָאֶה אוֹ בַּל יִמָּצֵא אוֹ לֹא. וְלָכֵן כָּתְבוּ גְּדוֹלֵי הַפּוֹסְקִים לְהִמָּנַע מִלַּעֲשׂוֹת זֹאת ראה שו"ת תשובות והנהגות (חלק א' סימן רפ"ט) שמצדד שלא להשליך חמץ בערב פסח בפח האשפה המשותף בבניין שעדיין נשאר הוא ברשותם, ומכל מקום יראה להכלילו בנוסח הביטול. .

כְּמוֹ כֵן: אָדָם הָרוֹאֶה בְּמַהֲלַךְ חַג הַפֶּסַח לֶחֶם הַמֻּטָּל עַל הָרִצְפָּה בְּרְחוֹבָהּ שֶׁל עִיר, עַל אַף שֶׁבְּמֶשֶׁךְ הַשָּׁנָה יֵשׁ לְהַגְבִּיהוּ דֶּרֶךְ כָּבוֹד, מִכָּל מָקוֹם בִּימוֹת חַג הַפֶּסַח הָעִירוּ הָאַחֲרוֹנִים שֶׁאֵין לְהָזִיזוֹ לְצִדֵּי הַדְּרָכִים, שֶׁבָּזֶה עָלוּל הוּא לְהִכָּנֵס לִסְפֵקוֹת הִלְכָתִיּוֹת בַּדָּבָר הַאִם נֶחְשָׁב מַעֲשֶׂה הַהַגְבָּהָה לְקִנְיָן וּבָזֶה עוֹבֵר עַל בַּל יֵרָאֶה וּבַל יִמָּצֵא ראה שו"ת תשובות והנהגות (חלק ב' סימן רכ"ט) שדן במוצא חמץ בתוך הפסח במקום שרשם למוכרו לגוי אם יש בבעורו חשש גזל. .

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מְצָוָה זוֹ עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד כָּתַב **רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי** זִיע"א **פרשת בא** (**שמות דף מ' ע"א**). **בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ** כִּי הֶחָמֵץ וְהַשְּׂאוֹר רוֹמְזִים הֵם לְאוֹתָם שַׂלִּיטִים אָרְטָס ,עָרָה רָצִי וְוּגְ ,סִימַעָה רָאשׁ לַע סִינוֹוִילֶעָב סִינֶמַמָה סִירְשׁוּ אַחֲרָא, אֵל נֵכָר וְכַדּוֹמֶה, וּבְהִיוֹתֵנוּ בְּמִצְרַיִם הָיִינוּ עֲבָדִים לְאוֹתָם כֹּחוֹת. אַךְ עַתָּה בְּמַעֲשֵׂה הַשְׁבָּתַת הֶחָמֵץ מֵרְשׁוּתֵנוּ אָנוּ מַרְאִים שֶׁאֵין לָהֶם עוֹד שְׁלִיטָה עָלֵינוּ, וּבְנֵי חוֹרִין אָנוּ מֵאוֹתָם כֹּחוֹת הַטֻּמְאָה ועוד עיין שם ובשער הכוונות דרושי הפסח (דרוש ד') שהוסיפו לבאר מדוע נאסרנו בחמץ רק בפסח ולא כל השנה. ואכמ"ל. .

מצוה י"ב: שלא לאכל מכל דבר שיש בו חמץ
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות י"ב, כ'.)
"**כָּל מַחְמֶצֶת לֹא תֹאכֵלוּ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

צִוָּתָה אוֹתָנוּ תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁכָּל דָּבָר הַמְּעֹרָב בּוֹ חָמֵץ נִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ וְנִמְנַע מִלְּאָכְלוֹ בְּמֶשֶׁךְ חַג הַפֶּסַח, בִּכְדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָנוּ שׁוּם קֶשֶׁר וְקִרְבָה לְחָמֵץ בִּימוֹת הַפֶּסַח.

וּלְחִזּוּק הַדְּבָרִים, ראה מאמר רבא בפסחים (ל' ע"א), ונחלקו הראשונים בטעם הדבר אם בגלל שזהו דבר שיש לו מתירין (כן כתב הרמב"ם בפרק ט"ו מהלכות מאכלות אסורות), או בגלל שאנשים רגילים בחמץ ועלולים להכשל בו בקל (כן כתב הרא"ש בשלהי מסכת עבודה זרה). וראה הפסק בשלחן ערוך (אורח חיים ריש סימן תמ"ז). הוֹרוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁהֶחָמֵץ בְּפֶסַח אָסוּר וְאוֹסֵר בְּכָל שֶׁהוּא, וַאֲפִלּוּ אֶחָד בְּאֶלֶף אוֹסֵר אֶת כָּל הַתַּעֲרֹבֶת וְאֵינוֹ בָּטֵל.

רָמַז הַכָּתוּב - בְּנֵי חוֹרִין

יָדוּעַ שֶׁאֶחָד מִכִּנּוּיָיו שֶׁל חַג הַפֶּסַח הוּא "**חַג הַחֵרוּת**". וְלִכְאוֹרָה אִם נִתְבּוֹנֵן נִרְאֶה שֶׁאֵין בְּחַגֵּי יִשְׂרָאֵל חַג יוֹתֵר מָגֻבָּל וְאָסוּר מֵחַג הַפֶּסַח, בּוֹ צְרִיכִים אָנוּ לְהִזָּהֵר בְּכָל תְּזוּזָה שֶׁלֹּא לְהִכָּשֵׁל בְּחָמֵץ, וְכִמְעַט וְאֵין מַה לֶּאֱכֹל, וְהַהֲכָנוֹת הָרַבּוֹת שֶׁלִּפְנֵי כֵּן יְעִידוּ עַד כַּמָּה גְּדוֹלָה הִיא הַזְּהִירוּת הַנִּדְרֶשֶׁת מֵאִתָּנוּ בֶּחָג עַצְמוֹ. וְאִם כֵּן, אֵיזוֹ מִן חֵרוּת הִיא זוֹ כְּשֶׁהַכֹּל מֻגְבָּל וְאָסוּר?

אַךְ הָאֱמֶת הִיא שֶׁהַהֶפֶךְ הוּא הַנָּכוֹן: שֶׁבְּחַג הַפֶּסַח אָנוּ נִזְהָרִים בְּיוֹתֵר וְנִמְנָעִים מִלֶּאֱכֹל מִכָּל הַבָּא לַיָּד, וּמִתְרַחֲקִים אָנוּ אֲפִלּוּ מִן הַדְּבָרִים הַמֻּתָּרִים שֶׁמָּא בְּטָעוּת נַגִּיעַ לַדְּבָרִים הָאֲסוּרִים, וְגוֹדְרִים אָנוּ אֶת עַצְמֵנוּ בְּכָל מִינֵי גְּדֵרִים וּסְיָגִים, מַה שֶּׁמּוֹכִיחַ לָנוּ **שֶׁאָכֵן אָנוּ נְתוּנִים בְּרִשׁוּת עַצְמֵנוּ**, וְאֵיננוּ מֻנְהָגִים עַל יְדֵי הַיֵּצֶר הַשּׁוֹכֵן בְּקִרְבֵּנוּ וּמְנַסֶּה לִטּוֹל אֶת הַמּוֹשְׁכוֹת לְיָדָיו.

אֵין לְךָ בֶּן חוֹרִין יוֹתֵר גָּדוֹל מִזֶּה שֶׁאֵינוֹ כָּבוּל בְּכַבְלֵי הַיֵּצֶר הָרָע, וְאֵינוֹ מְשֻׁעְבָּד לְדָחְפִים כְּאֵלּוּ וַאֲחֵרִים הַמַּכְתִּיבִים לוֹ אֶת אֹרַח חַיָּיו. וְלָכֵן נָאֶה וְיָאֶה לְכַנּוֹת אֶת חַג הַפֶּסַח בְּשֵׁם "**חַג הַחֵרוּת**", שֶׁבּוֹ נַעֲשִׂים **אָנוּ** לִבְנֵי חוֹרִין מִתַּאֲוֹת וּרְצוֹנוֹת כָּאֵלּוּ וַאֲחֵרִים, וְכוֹבְשִׁים אֶת יְצָרֵינוּ וְשׁוֹלְטִים עַל מַעֲשֵׂינוּ וראה בספר הקדוש "היכל הברכה" (קאמארנא) פרשת ראה שכתב שעל אף שבכל איסורי התורה יש לאדם לחשוב ולומר "הייתי רוצה לעשות זאת, אלא שאבי שבשמים אסר עלי ולכן אני פורש", מכל מקום באיסור החמץ בפסח לא יאמר כך, שכן החמץ בפסח הוא כדוגמת עבודה זרה, ואסור לאדם אף לחשוב בעבודה זרה. .

וּבִכְדֵי לְהָבִין וּלְהַמְחִישׁ לְעַצְמֵנוּ אֶת הָאֱמוּר עַד כַּמָּה עָלֵינוּ לִהְיוֹת בְּנֵי חוֹרִין מִן הַתַּאֲוֹות, נָבִיא מַעֲשֶׂה שֶׁהוּבָא בַּסְּפָרִים בְּגַנָּב צָעִיר שֶׁנִּתְפַּס בְּגָנְבָתוֹ, וְהַשּׁוֹטֵר שֶׁתָּפְסוֹ אָסַר אֶת יָדוֹ הָאַחַת בְּאָזִיק, וּבִכְדֵי שֶׁלֹּא יִמָּלֵט מִיָּדוֹ אָסַר אֶת הָאָזִיק הַשֵּׁנִי בְּיָדוֹ שֶׁלּוֹ וְהוֹבִילוֹ לְכִוּוּן בֵּית הָאֲסוּרִים. בַּדֶּרֶךְ, עָבְרוּ הַשְּׁנַיִם עַל פְּנֵי יְרִידָיו שֶׁל הַגַּנָּב, וְהֵם בִּרְאוֹתָם אוֹתוֹ הֵחֵלּוּ לִצְחֹק וּלְהִתְבַּדֵּחַ עַל מַר גּוֹרָלוֹ. מְיֻדָּעֵנוּ, כְּטִבְעָם שֶׁל הָרֵיקִים וְהַמְנֹעָרִים מִן הַמִּצְוֹות, רָצָה לְהָרִים אֶת כְּבוֹדוֹ הַמֻּשְׁפָּל בָּעָפָר, וְקָרָא בְּקוֹל גָּדוֹל לְעֻבְרָם: "**זֶה בְּסֵדֶר, הַשּׁוֹטֵר הוּא זֶה שֶׁאָסוּר בְּיָדַי, וַאֲנִי הוּא זֶה שֶׁמּוֹבִילוֹ לַמָּקוֹם בּוֹ חָפַצְתִּי!**". חֲבֵרָיו, בִּהְיוֹתָם מְבִינֵי עִנְיָן בַּנּוֹשֵׁא, וּבְיוֹדְעָם שֶׁלֹּא כָּךְ הֵם הַדְּבָרִים, קָרְאוּ לְעֻבְרוֹ בַּחֲזָרָה: "**אִם אַכֵּן אַתָּה הוּא הַשּׁוֹלֵט וְהַמּוֹבִיל - הָבָה וְנִרְאֶה אִם בִּיכָלְתְּךָ לַעֲצֹר אֶת עַצְמְךָ אוֹ לְשַׁנּוֹת כִּוּוּן!**" הַלָּה כַּמּוּבָן לֹא יָכֹל לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה, וּמֵמֵילָא הוּכַח שֶׁהוּא הָאָסוּר וְלֹא הָאוֹסֵר, הַמּוּבָל וְלֹא הַמּוֹבִיל...

כָּךְ גַּם הָאָדָם אִם אֵינֶנּוּ מְסֻגָּל לְהִשְׁתַּחְרֵר וְלִפְרֹשׁ מִמַּנְעַמֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה וּלְהַגְבִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּעִתִּים מְסֻיָּמִים - אֵין לְךָ מוֹפֵת גָּדוֹל מִזֶּה שֶׁהוּא הָאָסוּר בְּיֵדֵי יְצָרוֹ וְנִשְׁלָט עַל יָדוֹ.

עַל אֶחָד **מֵאַדְמוֹ**''**ר גּוּר** מְסֻפָּר שֶׁהָיָה רָגִיל בְּעִשּׂוּן (**בְּטֶרֶם נִתְגַּלָּה הַנָּזִק הַבְּרִיאוּתִי שֶׁבַּדָּבָר**), וְיוֹם אֶחָד רָאוּהוּ חֲסִידָיו שֶׁהִפְסִיק מִלְּעַשֵּׁן. הִתְפַּלְּאוּ וְאָמְרוּ שֶׁכַּנִּרְאֶה חָפֵץ הוּא לְהַזִּיר אֶת עַצְמוֹ מִתַּעֲנוּגוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא שֶׁתְּמִיהָתָם גְּדוֹלָה כִּפְלַיִם בִּרְאוֹתָם שֶׁלְּאַחַר שֶׁבוּעַ חָזַר הָאַדְמוֹ''ר לְעַשְּׁנוֹ. לַחְשֹׁד בּוֹ שֶׁלֹּא עָמַד בְּקַבָּלָתוֹ לֹא עָלָה עַל דַּעְתָּם, וְלָכֵן פָּנוּ אֵלָיו וּשְׁאָלוּהוּ לְפֶשֶׁר הַדָּבָר.

אָמַר לָהֶם הַצַּדִּיק: ''בִּהְיוֹתִי רָגִיל בְּעִשּׂוּן, חָשַׁשְׁתִּי שֶׁמָּא חֲלִילָה נַעֲשֵׂיתִי מְשֻׁעְבָּד וּמָכוּר לַדָּבָר, וְלָכֵן רָצִיתִי לִבְדֹּק בְּעַצְמִי אִם יָכוֹל אֲנִי לְהִמָּנַע וְלִפְרֹשׁ מִכָּךְ. וּבַחֲלֹף שָׁבוּעַ, אָז נוֹכַחְתִּי לִרְאוֹת שֶׁעֲדַיִן הַמּוֹשְׁכוֹת בְּיָדִי וְשֶׁאֵינִי כָּפוּף לִרְצוֹנוֹתַי וְלַחֲשָׁקַי, הֲרֵי שֶׁיָּכוֹל אֲנִי לְהַמְשִׁיךְ בְּהֶרְגֵּלִי, וְאֵין לִי בָּזֶה כָּל חֲשָׁשׁ!''.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

עַל שֻׁלְחַן **הַפּוֹסְקִים** הָעֶלְתָה הַשְּׁאֵלָה הַאִם יֵשׁ לֶאֱסֹר אֶת **הָעִשּׂוּן** בִּימוֹת הַפֶּסַח, בִּהְיוֹת שֶׁפְּעָמִים כן כתב המגן אברהם (סימן תס''ז ס''ק י') שהדרך לשרות את הטבק בשכר חמץ, ובשו''ת ''לב חיים'' כתב הגר''ח פלאג'י שהדבק בו מדבקים הסיגריה מכיל קמח שיש בו איסור חמץ. שֶׁחֵלֶק מֵרְכִיבָיו הִנָּם מֵחָמֵץ, וְהָאָדָם מַכְנִיס דְּבָרִים אֵלּוּ לְתוֹךְ פִּיו בְּעֵת עִשּׂוּנוֹ?

וְהִנֵּה הַגה''ק **רַבִּי חַיִּים פַּלַאגִ'י** זַצַ''ל בְּסִפְרוֹ דף ק''ו ע''ב. וכן כתב בשו''ת שלו ''לב חיים'' (חלק ב' סוף סימן ק''ו). עיין שם מה שכתב באורך בזה. ''**חַיִּים לְרֹאשׁ**'' כָּתַב לֶאֱסֹר אֶת הָעִשּׂוּן בְּפֶסַח מֵהַחֶשְׁשׁוֹת הַנַּ''ל, וַאֲפִלּוּ שֶׁיָּכִינוּ אֶת הַסִּיגָרִיָּה מִלִּפְנֵי הַפֶּסַח כָּתַב לֶאֱסֹר. וְכֵן פָּסְקוּ בסימן תס''ז ס''ק י'. **הַמָּגֵן אַבְרָהָם** בשלחן ערוך שלו סימן תס''ז סעיף כ''ד. וְהַגָּאוֹן **רַבֵּנוּ זַלְמָן** שם ק''ס ל''ג. **וְהַמִּשְׁנָה בְּרוּרָה** וְעוֹד כַּמָּה אַחֲרוֹנִים.

אוּלָם הַגָּאוֹן **הַיַּעֲבֵ**''**ץ** זַצַ''ל בְּסִפְרוֹ ''**מוֹר וּקְצִיעָה**'' הֶעֱלָה לְהַתִּיר אֶת הַדָּבָר בְּשׁפֵי, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ חֻמֵּץ הַמְעֹרָב בַּסִּיגַרְיָה נִפְסָל לַאֲכִילַת כֶּלֶב כְּבָר בְּעֵת שְׁרָפָתוֹ בְּשֵׂכָר כְּדֶרֶךְ הֶכָּנַת הַדָּבָר, וּמִמֵּילָא בָּטֵל מִמֶּנּוּ שֵׁם חָמֵץ וּמֻתָּר הוּא בַּהֲנָאָה. וְאַף הוֹסִיף שֶׁאָבִיו הַ''**חָכָם צְבִי**'' זַצַ''ל הָיָה **שׁוֹחֵק** עַל הַמִּתְחַסְּדִים לְחַזֵּר אַחַר טַבָּק כָּשֵׁר לְפֶסַח. וְכֵן כָּתַב בְּשׁוּ''ת להגאון הקדוש רבי חיים מצאנז זצוק''ל בחלק יו''ד סימן כ'. ''**דִּבְרֵי חַיִּים**'' לְהַתִּיר אֶת הַדָּבָר, וְכֵן כָּתְבוּ **עוֹד** ראה שו''ת ''טוב טעם ודעת'' (תליתאה, חלק א' סימן קל''א), וב''שדי חמד'' (מערכת חמץ ומצה סימן א' אות ג') ובשו''ת ''יחוה דעת'' (חלק ב' סימן ס''א). **פּוֹסְקִים רַבִּים**. **וְכֵן עִקָּר**.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוָה זוֹ עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד כָּתַב בְּסֵפֶר חלק שלישי (פרק חמישים ושבע) בשם הזוהר הקדוש (פרשת פנחס). וכן הביא בספר הקדוש ''צדקת הצדיק'' לרבי צדוק הכהן מלובלין זצוק''ל שהיצר הרע נקרא בירושלמי (שבת פרק י''ד הלכה ג') ''חולי רע'', והמצה המסלקת את השאור שבעיסה

המעכב, הוא היצר הרע, נקראת "נהמא דאסוותא" (לחם הרפואה). "**תּוֹרַת הָעוֹלָה**" שֶׁבְּפִסַּח אָנוּ מִתְרַפְּאִים מִתַּחֲלוּאֵי הַנֶּפֶשׁ עַל יְדֵי אֲכִילַת הַמַּצָּה שֶׁהִיא הַלֶּחֶם הַיּוֹתֵר מְעֻלֶּה, וְלָכֵן אֵין זֶה מִן הָרָאוּי שֶׁתֹּאכַל הַמַּצָּה יַחַד עִם הֶחָמֵץ שֶׁהוּא הַלֶּחֶם הַפָּחוֹת מְעֻלֶּה בְּאוֹתָם יָמִים. וְכַמָּשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁבָּנוֹ יְחִידוֹ נִצְרַךְ לִתְרוּפָה מְסֻיֶּמֶת לְחוֹלְיוֹ, וְלָכֵן הֶעְלִים מִמֶּנּוּ אָבִיו אֶת שְׁאָר מִינֵי הַמַּאֲכָלִים עַד שֶׁאָכַל מֵאוֹתָהּ הָרְפוּאָה, וּמֵאָז כְּבָר יָכֹל לֶאֱכֹל אַף מִשְּׁאָר מִינֵי הַמַּאֲכָלִים מִבְּלִי חֶשְׁשׁ לְהִנָּזֵק.

מצוה י"ג: שלא נאכיל מן הפסח לישראל משמד
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות י"ב, מ"ג.)
"**כָּל בֶּן נֵכָר לֹא יֹאכַל בּוֹ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת לֹא תֵּעָשֶׂה מִן הַתּוֹרָה הִיא שֶׁלֹּא נִתֵּן מִבְּשַׂר קָרְבַּן הַפֶּסַח לְבֶן יִשְׂרָאֵל שֶׁהִשְׁתַּמֵּד. וּפִרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁזֶּהוּ בֶּן יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּתְנַכֵּר בְּמַעֲשָׂיו לְאָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וּפֵרַשׁ מִקְיוּם חֻקֵּי הַתּוֹרָה וּמִצְוֹותֶיהָ - שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי לֶאֱכֹל מִקָּרְבַּן הַפֶּסַח.

וְכָתַב רַבֵּנוּ בהלכות קרבן הפסח פרק ט' הלכה ז'. והטעם שאינו לוקה על לאו זה הואיל ויכול לעבור עליו אף בלא מעשה, כגון כשאינו מונעו מלאכול מפסחו, שכבר בזה מתחייב, וכל לאו שאפשר לעבור עליו ללא מעשה אין לוקים עליו אפילו כשעבר עליו במעשה. **הָרַמְבַּ"ם** ז"ל בְּהִלְכוֹתָיו שֶׁהַמַּאֲכִיל מִבְּשַׂר הַפֶּסַח לְמְשֻׁמָּד אֵינוֹ לוֹקֶה, אַף מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת.

רָמַז הַכָּתוּב - כֹּחַ הָאֱמוּנָה

יָדוּעַ שֶׁתּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה משלי ג', י"ז. דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם, וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם. דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה הִיא לְקָרֵב אֶת הָרְחוֹקִים וְלֶאֱהֹב כָּל יְהוּדִי בַּאֲשֶׁר הוּא. לֹא הֻתַּר לָנוּ לִשְׂנֹא אַף יְהוּדִי עַל אַף מַעֲשָׂיו הָרָעִים, רַק לִכְאֹב עַל מַר גּוֹרָלוֹ וְעַל מַעֲלָלָיו הַמְקֻלְקָלִים שישראל אף על פי שחטא – ישראל הוא (סנהדרין מ"ד ע"א). וכמו שאמרה בגמרא (ברכות י' ע"א) ברוריה לרבי מאיר בעלה: "יתמו חטאים מן הארץ" כתוב, ולא "יתמו חוטאים". עיין שם כל המעשה. וראה לרשב"א בתשובה (חלק א' סימן קצ"ד) שכתב שלדעת רבי מאיר שאמר (קידושין ל"ו ע"א) ישראל אף בזמן שאינם נוהגים כמנהג בנים בכל זאת קרויים בנים - אף משומד הוא בכלל "בנים אתם לה' אלקיכם". ועוד עיין בספר "בר לבב" פרק ל"ו מה שכתב דברים נפלאים בנושא. . וּבָטַח שֶׁאִם בָּא אֶחָד שֶׁכָּזֶה עִם רָצוֹן טוֹב לְקַיֵּם מִצְוָה מִמִּצְוֹות הַתּוֹרָה כָּל שֶׁכֵּן שֶׁיֵּשׁ לָנוּ לְקָרְבוֹ בְּחֹם וּלְקַבְּלוֹ, וּכְמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חֲזַ"ל עַל הַפָּסוּק ישעיה נ"ז, י"ט. "**שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב אָמַר ה'**" - ראה ברכות (ל"ד ע"ב) שנחלקו האמוראים בפירוש פסוק זה. בַּתְּחִלָּה לָרָחוֹק מִן הַמִּצְוֹות, וְאַחַר כָּךְ

לַקָּרוֹב. וְאִם כֵּן, מַדּוּעַ לְכְאוֹרָה בְּמִצְוָה זוֹ מְשַׁנָּה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה אֶת דַּרְכָּהּ וּפוֹטֶרֶת אֶת הַמְּשֻׁמָּד מִמִּצְוָה זוֹ, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁגַּם אוֹסֶרֶת עָלֵינוּ לְאַפְשֵׁר לוֹ לְקַיְּמָהּ, מַה שֶּׁלֹּא מָצָאנוּ בִּשְׁאָר מִצְווֹת הַתּוֹרָה?

אָמְנָם בְּסֵפֶר **הַחִנּוּךְ** כָּתַב בְּבֵאוּר מִצְוָה זוֹ דָּבָר נִפְלָא: שֶׁהֲרֵי עִקַּר עִנְיַן אֲכִילַת קָרְבַּן הַפֶּסַח הוּא כְּדֵי לְהַרְאוֹת לַכֹּל שֶׁאֵינֶנּוּ מוֹדִים בָּעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל מִצְרַיִם, וּלְחַזֵּק אֶת אֱמוּנָתֵנוּ בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וּמִתּוֹךְ כָּךְ נָבוֹא לְהוֹדוֹת עַל שֶׁגְּאָלָנוּ מִמִּצְרַיִם וְהוֹצִיאָנוּ מֵעַבְדוּת לְחֵרוּת וּנְשָׁאָנוּ עַל כְּנָפָיו דברים ל"ב, י"א. כְּנֶשֶׁר יָעִיר קִנּוֹ עַל גּוֹזָלָיו יְרַחֵף, לָכֵן נִצְטַוֵּינוּ עַל אֲכִילַת קָרְבַּן הַפֶּסַח. וְאִם כֵּן, אֵין זֶה מִן הָרָאוּי שֶׁנַּאֲכִיל מֵאוֹתוֹ קָרְבָּן לְאָדָם הַמַּכְחִישׁ וּמוֹרֵד בֶּאֱמוּנָה זוֹ, וּמוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַכְּלָל וְכוֹפֵר בָּעִקָּר!

עַם יִשְׂרָאֵל כֻּלָּם בֶּאֱמוּנָתָם, וְחַג הַפֶּסַח נִקְרָא "**חַג הָאֱמוּנָה**" כֵּיוָן שֶׁרַק בְּכֹחָהּ וּבִזְכוּתָהּ נִשְׁאֲרוּ עַם יִשְׂרָאֵל חַיִּים וְקַיָּמִים בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת וְהַגָּלֻיּוֹת.

מְסֻפָּר עַל הָרה"ק **רַבִּי לֵוִי יִצְחָק מִבֶּרְדִּיטְשׁוֹב** זִיע"א, שֶׁשָּׁנָה אַחַת בְּעֶרֶב חַג הַפֶּסַח לְאַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם יָצָא לַשּׁוּק, קָרָא לְגוֹי אֶחָד וְאָמַר לוֹ: "הֵרֵי לְךָ קוֹפִּיקָא (**מַטְבֵּעַ**), לֵךְ וְהָבֵא לִי מְעַט טָבָק תּוֹצֶרֶת חוּץ". אוֹתוֹ טָבָק הָיָה אָסוּר בְּמִסְחָר בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, אֲבָל הַגּוֹי נָטַל אֶת הַמַּטְבֵּעַ וְכַעֲבֹר כַּמָּה רְגָעִים הֵבִיא אֶת הַסְּחוֹרָה הָאֲסוּרָה. הוֹדָה לוֹ הָרַבִּי וְהִמְשִׁיךְ בְּדַרְכּוֹ לִיהוּדִי אֶחָד וְאָמַר לוֹ: "הֵרֵי לְךָ קוֹפִּיקָא, הָבֵא לִי כִּכַּר לֶחֶם מִבֵּיתוֹ שֶׁל אֵיזֶה יְהוּדִי". נֶחֱרַד הַיְּהוּדִי וּשְׁאָלוֹ: "רַבִּי! הֲרֵי עֶרֶב פֶּסַח הַיּוֹם, וְאֵין לִמְצֹא חָמֵץ כָּל שֶׁהוּא אֲצֶל אַף אֶחָד מֵהַיְּהוּדִים!". נָשָׂא הָרה"ק אֶת עֵינָיו לַשָּׁמַיִם וְאָמַר: "רְאֵה רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מִי כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל! הַדָּכָס אָסַר עַל הַמִּסְחָר בְּטָבָק סַךְ הַכֹּל לִפְנֵי יָמִים אֲחָדִים, וְהֶעֱמִיד אַלְפֵי שׁוֹטְרִים וּפַקָּחִים, וְהִזְהִיר בְּכַמָּה בְּקָנָסוֹת וְעֹנָשִׁים, וְעִם כָּל זֹאת בְּנֵי הַמְּדִינָה מַבְרִיחִים בַּסֵּתֶר כַּמָּיוֹת מֵהַסְּחוֹרָה הָאֲסוּרָה. וְאִלּוּ אַתָּה רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם כָּתַבְתָּ בְּתוֹרָתְךָ לִפְנֵי אַלְפֵי שָׁנִים אַרְבַּע מִלִּים: "**לֹא יֵרָאֶה לְךָ חָמֵץ**" וְלֹא הִצַּבְתָּ שׁוּם שׁוֹטֵר אוֹ פַּקָּח, וּבְכָל זֹאת אֵין לְהַשִּׂיג בְּבָתֵּי יִשְׂרָאֵל כָּל שֶׁהוּא שֶׁל חָמֵץ! **מִי כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל!**

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

בַּסְּפָרִי הִפּוֹסְקִים הָעֶלְתָה שְׁאֵלָה קָשָׁה וְכוֹאֶבֶת הַאִם נִתָּן לְצָרֵף אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל הַמְחַלֵּל שַׁבָּת בְּפַרְהֶסְיָא לְמִנְיָן לְקַדִּישׁ אוֹ לְקְדֻשָּׁה וּלְכֹהֵן בָּזֶה, אוֹ שֶׁמָּא מֵחֲמַת מַעֲשָׂיו אִבֵּד הוּא אֶת הַמַּעֲלָה לְהֶחָשֵׁב כְּאֶחָד מִן הַמִּנְיָן?

וְהִנֵּה בַּעַל הַ"**פְּרִי מְגַדִּים**" בסימן נ"ה, וב"אשל אברהם" ס"ק ד'. וראה במשנה ברורה שם ס"ק מ"ו שפסק כמותו. כּוֹתֵב שֶׁעַל אַף שֶׁבִּשְׁאָר אִסּוּרֵי הַתּוֹרָה אָנוּ אוֹמְרִים "אַף עַל פִּי שֶׁחָטָא יִשְׂרָאֵל הוּא", עִם כָּל זֹאת והוא הדין בעובד

עבודה זרה ובמומר להכעיס. וגבי חילול שבת אם זה דווקא באיסורים מדאורייתא או אפילו באיסורים מדרבנן עיין בספר "ילקוט יוסף" להרה"ג רבי יצחק יוסף שליט"א שהכריע כהמקילים שדווקא במחלל מדאורייתא יש לפוסלו למנין. **הַמְחַלֵּל שַׁבָּת בְּפַרְהֶסְיָא דִּינוֹ כְּגוֹי וְאֵינוֹ מִצְטָרֵף לְמִנְיָן כְּלָל.** וְכֵן בשו"ת רב פעלים חלק ב' סימן י"א. וכן כתבו עוד כמה אחרונים. **הֶעֱלָה לַהֲלָכָה וּלְמַעֲשֶׂה רַבֵּנוּ יוֹסֵף חַיִּים זְיַע"א בַּתְּשׁוּבָה.**

אוּלָם בחלק אורח חיים סימן כ"ט. בְּשׁוּ"ת "**מַלַּמֵּד לְהוֹעִיל**" כָּתַב שֶׁבִּהְיוֹת שֶׁאֵין הֶהָמוֹן מוּדָעִים בֶּאֱמֶת לְגֹדֶל חֻמְרַת הֶעָוֹון, לָכֵן אֵין לִפְסֹל מְחַלְּלֵי שַׁבָּת בְּיָמֵינוּ מִלְּצָרְפָם לְמִנְיָן. וְכֵן כן הובא בדבריו בחזון איש על יורה דעה (סימן ב' אות כ"ח). וכן כתבו עוד כמה אחרונים. וסיפר לי כ"ק האדמו"ר מצאנז שליט"א שזוכר שאביו בעל ה"דברי יציב" זצוק"ל שלח פעם אחת במוצאי שבת להוציא ממועדון של פורקי עול בחור כדי להשלים לו מנין לתפילת ערבית(!!!). דַּעַת הַגְּאוֹן הַ"חֲזוֹן **אִישׁ**" זַצַ"ל שֶׁבִּהְיוֹת שֶׁאֵינָנוּ יוֹדְעִים כַּיּוֹם לְהוֹכִיחַ כָּרָאוּי, מִמֵּילָא רוֹב מְחַלְּלֵי הַשַּׁבָּת שֶׁל יָמֵינוּ הֵם בְּגֶדֶר תִּינוֹקוֹת שֶׁנִּשְׁבּוּ בֵּין הַגּוֹיִם וְכַאֲנוּסִים לַדָּבָר. וְלָכֵן אֵין לְפָסְלָם מִלְּהִצְטָרֵף לְמִנְיָן, בִּהְיוֹת שֶׁאֵינָם נֶחְשָׁבִים כְּפוֹרְקֵי עֹל בְּמֵזִיד.

וּלְמַעֲשֶׂה רְאֵה בחלק ט' סימן ק"ח אות ל"ד. **בְּשׁוּ"ת "יַבִּיעַ אֹמֶר" שֶׁהִכְרִיעַ שֶׁלְּכַתְּחִלָּה יֵשׁ לְהִזָּהֵר בַּדָּבָר, וּבִשְׁעַת הַדְּחָק הַמֵּקֵל בְּכָךְ יֵשׁ לוֹ עַל מַה לִּסְמֹךְ** וראה עוד בשו"ת "תשובות והנהגות" להגר"מ שטרנבוך שליט"א (בחלק א' סימן תס"ט) שהסתפק אודות קהילה בחו"ל שבה בעווה"ר רוב התושבים הינם מחללי שבת בפרהסיה האם יש להקל בדבר לקיים מנין של מחללי שבת בכדי שלא ייבטלו לגמרי מתפילה ומקריאת התורה, עיין שם שהעלה שיש להיוועץ עם תלמיד חכם מופלג וירא שמיים בכל מקרה לגופו. .

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן הַרְחָקַת הָרְשָׁעִים עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד הוּבָא **בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים** כִּי יֵשׁ לְהִזָּהֵר מִלְּקַלֵּל אוֹ לְבַקֵּשׁ רָעַת אָדָם רָשָׁע, שֶׁעַל יְדֵי זֶה יָכוֹל לְפָעְמִים לִגְרֹם לְפָעֳלָה הֲפוּכָה שֶׁהָרָשָׁע יִתְעֲלֶה עַל יְדֵי כֵּן זהו עומק דברי חז"ל (ברכות י' ע"א) "יתמו חטאים ולא חוטאים", וכן הביא בספר "מדרשי פנחס" מהרה"ק רבי פנחס מקוריץ זיע"א (קונטרס ב', כ"ד) שפעמים על ידי שמקללים את הרשע מעניקים לו כח וחיות. וכן אמר לי פעם הגה"צ הרב אהרן דויד שליט"א שיש להזהר אפילו לא להזכיר את שם אויביו ורודפיו בפיו לגנאי, שעל ידי זה עלול לחדש

כחם ולעורר עליהם זכות. . וְכָתַב הַגה''ק **רַבִּי צָדוֹק הַכֹּהֵן מִלֶּבְּלִין זַצוּק''ל** שֶׁהַיָּחִיד שֶׁמֻּתָּר לְקַלְלוֹ וּלְבַקֵּשׁ רָעָתוֹ הוּא אָדָם שֶׁהוּא רַע לַבְּרִיּוֹת כן כתב בספר הקדוש ''צדקת הצדיק'' (אות ע''א), שכן מצינו באלישע שקילל הנערים על שניסו להרע לבריות (עיין מסכת סוטה מ''ו ע''ב ובפירוש רש''י שם), וכן בדוד המלך ע''ה בתהלים (מזמור ק''ט) שקילל על שהיו מרעים לו. ומקרא מלא הוא שכתוב ''ומקללך אאר'' – את המקלל אדם דווקא. , וְגַם זֶה בְּתְנַאי שֶׁעוֹשֶׂה בֵּן מִתּוֹךְ דַּעַת תּוֹרָה טָהוֹרָה מִבְּלִי שׂוּם נְגִיעָה עַצְמִית כפי שאמר דוד המלך ע''ה (תהלים פרק ק''ט) ''לבי חלל בקרבי'' ודרשו חז''ל (מסכת עבודה זרה ד' ע''ב) שהרג את יצרו הרע, ורק אז קילל את אויביו כנזכר שם. .

מצוה י"ד: שלא נאכיל מקרבן הפסח לגר ולתושב

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות י''ב, מ''ה.)

''**תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר לֹא יֹאכַל בּוֹ**''.

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

הַתּוֹשָׁב הוּא גּוֹי שֶׁקִּבֵּל עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא לַעֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה, אַךְ עֲדַיִן נִשְׁאַר בְּגוֹיוּתוֹ וְאוֹכֵל נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. הַשָּׂכִיר הוּא גֵּר שֶׁבָּא לְהִתְגַּיֵּר, וּכְבָר מָלוּ אוֹתוֹ לְשֵׁם גֵּרוּת, אַךְ עֲדַיִן לֹא הִשְׁלִים אֶת גֵּרוּתוֹ בְּטְבִילַת הַמִּקְוֶה, וְלָכֵן עֲדַיִן לֹא נִקְרָא שֶׁבָּא בִּבְרִית עִם יִשְׂרָאֵל. וּשְׁנֵי הָאֲנָשִׁים הַלָּלוּ אֵינָם רַשָּׁאִים לֶאֱכֹל מִקָּרְבַּן הַפֶּסַח, אֶלָּא דָּוְקָא גֵּר שֶׁלֹּם הַמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ אֶת כָּל מִצְוֹוֹת הַתּוֹרָה וְדִינֶיהָ הוּא הָרַשַּׁאי לֶאֱכֹל מִבְּשַׂר הַקָּרְבָּן.

רֶמֶז הַכָּתוּב - שְׁלֵמוּת הָעֲבוֹדָה

הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִקְפִּידָה שֶׁכְּדֵי לִזְכּוֹת לְהִקָּרֵא חֵלֶק מֵעַם הַיְּהוּדִים צָרִיךְ הַגֵּר לִהְיוֹת מֻשְׁלָם, וְלֹא מַסְפִּיק לַעֲבֹר רַק חֵלֶק מִתַּהֲלִיךְ הַהִתְגַּיְּרוּת בִּכְדֵי לְהִכָּלֵל בְּעַם יִשְׂרָאֵל. **פְּעָמִים** רַבּוֹת אָנוּ פּוֹגְשִׁים אֲנָשִׁים הַמְזַלְזְלִים בְּמִצְוֹוֹת כְּאֵלּוּ וַאֲחֵרוֹת, וּבְכָל זֹאת קוֹרְאִים לְעַצְמָם ''שׁוֹמְרֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹוֹת''. אֲבָל הַתּוֹרָה שֶׁלָּנוּ תּוֹרַת אֱמֶת לֹא מְקַבֶּלֶת זֹאת, אֶלָּא עָלֶיךָ לִהְיוֹת כָּל כֶּלְךָ דָּבֵק בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹוֹתֶיהָ וְרַק אָז תִּקָּרֵא עֶבֶד ה' אֱמִתִּי. וְלָכֵן פּוֹסֵק **הָרַמְבָּ"ם** זַ''ל בְּהִלְכוֹתָיו שֶׁאָדָם הַמְקַיֵּם אֶת כָּל הַמִּצְוֹוֹת כֻּלָּן בְּדִקְדּוּק רַב, רַק מִצְוָה אַחַת מִדְּאוֹרָיְתָא אוֹ מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים אוֹמֵר הוּא שֶׁאֵינוֹ חָפֵץ וּמְעֻנָּיָן לְקַיְּמָהּ - הֲרֵי זֶה נִקְרָא **מוּמָר** לְאוֹתוֹ דָּבָר. **וְרַבֵּנוּ יוֹנָה** זַ''ל בְּסִפְרוֹ עיין שם בשער הראשון מה שכתב באורך בנושא. ''**שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה**'' הִמְשִׁיל זֹאת לְעֶבֶד שֶׁיֹּאמַר לְרַבּוֹ ''כָּל אֲשֶׁר תֹּאמַר לִי אֶעֱשֶׂה, חוּץ מִדָּבָר אֶחָד שֶׁאוֹתוֹ לֹא אֶעֱשֶׂה'' - הֲרֵי שֶׁבָּזֶה שָׁבַר אֶת עֹל אֲדוֹנָיו מֵעָלָיו וְאֵינוֹ נִקְרָא כְּלָל ''עֶבֶד''.

מִדַּת הַשְּׁלֵמוּת הִיא אֶחָד מִתְּנָאֵי הַיְסוֹד שֶׁבְּתוֹרַת יִשְׂרָאֵל. וּמָצִינוּ ראה מדרש תנחומא פרשת שמיני פיסקה ט' בשם רבי שמעון. בַּמִּדְרָשׁ שֶׁאָמַר **רַבִּי שִׁמְעוֹן**: כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ "**וַיְהִי**" אֵינוֹ אֶלָּא לְשׁוֹן צַעַר. שְׁאָלוּהוּ חֲכָמִים וַהֲלֹא בְּמַעֲשֵׂה הַבְּרִיאָה כָּתוּב "**וַיְהִי** עֶרֶב **וַיְהִי** בֹּקֶר" וְזוֹ שֶׁל שִׂמְחָה? אָמַר לָהֶם אַף זוֹ אֵינָהּ שֶׁל שִׂמְחָה! שֶׁכֵּן הָיוּ הַדְּבָרִים חֲסֵרִים תִּקּוּן - הַחֹטְאִים לִטְחוֹן, הַצֶּמֶר לִגְזֹז וְכוּ', וְכֵיוָן שֶׁהַבְּרִיאָה חֲסֵרָה אֵין זוֹ שִׂמְחָה. עַד כָּאן לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ.

וּמִדְּבָרִים אֵלּוּ לָמַדְנוּ בְּסִיָּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא, שֶׁבִּדְבָרִים חֲשׁוּבִים וּמַהוּתִיִּים כָּל חִסָּרוֹן קָטָן בַּשְּׁלֵמוּת מְהַוֶּה וְנֶחְשָׁב לְחִסָּרוֹן גָּדוֹל. וּכְמוֹ שֶׁכָּל בַּר דַּעַת מֵבִין שֶׁבָּחוּר שֶׁיֹּאמַר לְמְשַׁדַּכְתּוֹ "**כָּל הַשָּׁנָה כֻּלָּהּ אָהְיֶה לָךְ לְבַעַל אוֹהֵב וּמְסוּר, רַק פַּעַם בְּשָׁנָה בִּרְצוֹנִי לִהְיוֹת בַּעַל לְאִשָּׁה **אַחֶרֶת**" - יְאַבֵּד בְּכָךְ אֶת כָּל הַקֶּשֶׁר עִמָּהּ! כָּךְ גַּם כֵּן רְצוֹנוֹ שֶׁל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּהְיֶה כָּל כֻּלָּנוּ שֶׁלּוֹ, וְרַק שֶׁלּוֹ.

יֶשְׁנָם כָּאֵלּוּ הַחוֹשְׁבִים שֶׁהָעִקָּר לַעֲשׂוֹת אֶת הַדְּבָרִים הַ"גְּדוֹלִים" כְּמוֹ לֹא לִגְנֹב וְלֹא לִרְצֹחַ, אֲבָל בִּפְרָטֵי הַמִּצְוֹות וּבִדְקְדּוּקָן אֵינָם נִזְהָרִים, כְּמוֹ כֵן כתב הרמב"ם בהלכות תשובה פרק ד' הלכה ד'. והביא שזהו אחד מהדברים המעכבים ומונעים מהאדם להתעורר לתשובה. מֵלֶאֱכֹל מִסְעוּדָה שֶׁאֵינָהּ מַסְפֶּקֶת לִבְעָלֶיהָ - שֶׁזֶּהוּ אֲבַק גֶּזֶל, שהמלבין פני חבירו ברבים כאילו שפך את דמו, כידוע. וּמִלְּהוֹכִיחַ אָדָם בִּפְנֵי אֲחֵרִים לְלֹא הַצְדָּקָה - שֶׁזֶּהוּ אֲבַק רֶצַח, כן הזהיר רבי יוסי בן יוחנן איש ירושלים באבות (פרק א' משנה ה') שהמרבה שיחה עם האשה הרי זה גורם רעה לעצמו, ובוטל מדברי תורה, וסופו יורש גיהנם. וּמִלְּשׂוֹחֵחַ שִׂיחָה יְתֵרָה עִם אִשָּׁה זָרָה - שֶׁזֶּהוּ אֲבַק גִּלּוּי עֲרָיוֹת. אֲנָשִׁים שֶׁכָּאֵלּוּ עֲנָשָׁם חָמוּר עוֹד יוֹתֵר, כֵּיוָן שֶׁיּוֹדְעִים הֵם אֶת הָאִסּוּר וְאֶת חֻמְרָתוֹ, וְעָם כָּל זֹאת מַשְׁקִיטִים אֶת מַצְפּוּנָם בְּכַמָּה דְּבָרִים שֶׁאֵכֶן הֵם מְקֵיָּמִים. אֲבָל יְהוּדִי אֲמִתִּי אֵינוֹ מְוַתֵּר אֲפִלּוּ עַל קָצוֹ שֶׁל יו"ד, וְנִזְהָר בְּמִצְוָה קַלָּה כְּבַחֲמוּרָה וּבְכָל פְּרָט וְסָעִיף בַּהֲלָכָה.

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

אֶחָד מִשְּׁלֹבֵי הַהִתְגַּיְרוּת הָעִקָּרִיִּים - הוּא הַקְרָבַת הַמִּתְגַּיֵּר אֶת "**קָרְבַּן הַגֵּר**", כן כתב הרמב"ם בהלכות מחוסרי כפרה ריש פרק א'. הַמַּעֲכֵבוֹ מִלִּהְיוֹת גֵּר גָּמוּר וּכְכָל כְּשֵׁרֵי יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁיַּקְרִיבֶנּוּ, שֶׁעַד אָז אָסוּר הוּא בְּכָל הַקְּשׁוּר לְקָדְשִׁים.

וּמִכָּל מָקוֹם, הַגָּאוֹן רַבִּי **מֵאִיר שְׂמָחָה מִדְּוִינְסְק** זַצ"ל בְּסִפְרוֹ פרק א' דמחו"כ. ראה שו"ת תשובות והנהגות (חלק ג' סימן ש"ז) שהביא דבריו, והוסיף מהגמרא (כריתות ח' ע"א) שכיום אין הגרים מביאים קרבן גרות, אבל לכשיבנה בית המקדש במהרה בימינו יחוייבו כל הגרים בהבאתו למפרע. "**אוֹר שְׂמֵחַ**" עָמַד לְהוֹכִיחַ מֵהַגְּמָרָא שֶׁאֶת **קָרְבַּן הַפֶּסַח** רַשַּׁאי הַגֵּר לְהַקְרִיב וְלֶאֱכֹל אַף בְּטֻרֶם הֶבְאָתוֹ אֶת קָרְבַּן גֵּרוּתוֹ, וְזֶה מֵהַטַּעַם שֶׁהֶזְכֵּר ראה מה שכתבנו בסיעתא דשמיא

ריש מצוה י"ג בשם ספר החינוך. לְעֵיל: שֶׁהוֹאִיל וְעִקַּר מַשְׁמָעוּת קָרְבַּן הַפֶּסַח הִיא קַבָּלַת עֹל הַתּוֹרָה וְהָאֱמוּנָה בַּה', לָכֵן זֶה שֶׁקִּבֵּל עַל עַצְמוֹ אֶת כָּל זֹאת - בַּדִּין הוּא שֶׁיִּשְׁתַּתֵּף בְּזוֹ הַמִּצְוָה וְיִהְיֶה רַשַּׁאי לְקַיְּמָהּ, עַל אַף אוֹתוֹ חִסָּרוֹן שֶׁל הֶבְאַת קָרְבַּן גֵּרוּתוֹ.

בְּסוֹד עֵבֶדְיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוָה זוֹ עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בַּסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ אות רמ"ה. "**צִדְקַת הַצַּדִּיק**" לְהַגה"ק **רַבִּי צָדוֹק הַכֹּהֵן מִלֶּבְלִין** זַצוּקַ"ל שֶׁכָּתַב שֶׁחֲסִידֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם מְכֻנִּים "**גֵּר תּוֹשָׁב**" וְזֶה מִפְּנֵי שֶׁשָּׁרְשָׁם הָרִאשׁוֹנִי הוּא מִמָּקוֹר שֶׁאֵינוֹ בְּקְדֻשָּׁה, אֶלָּא שֶׁנִּדְבָּקִים הֵם לַקְּדֻשָּׁה וּבְכָךְ זוֹכִים הֵם לְהֵהָפֵךְ מֵאַיִן לְטוֹב והביא שם לבאר לפי זה את המובא בגמרא (ערכין כ"ט ע"א) וברמב"ם (הלכות מלכים) שכיום שאין היובל נוהג אין מקבלים גר תושב, והענין הוא שהיובל בכחו להכניס אף את אותן נשמות לקדושה ולקשרן לישראל, ולכן בימים שאין היובל נוהג אי אפשר להעלותן לקדושה וממילא אין לקבלן. ועיין עוד מה שכתבנו בסיעתא דשמיא לקמן במצוה ס"ד. . וְלָכֵן אִי אֶפְשָׁר לְשַׁתְּפָם בְּמִצְוַת אֲכִילַת קָרְבַּן הַפֶּסַח הַשַּׁיֶּכֶת אַךְ וְרַק בְּנִשְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים מִבֶּטֶן וּמִלֵּדָה עיין בספר "מגיד מישרים" ריש פרשת כי תבא שמטעם זה אין מביאים הגרים ביכורים, הואיל ושורשם הראשוני אינו מן הקדושה. וראה בספר "מדבר קדמות" למרן החיד"א זצ"ל (ערך גר) מה שכתב מעניין זה. וראה עוד בספר "וזאת ליהודה" להגה"צ רבי יהודה לייבוביץ' זצ"ל (חלק א' עמוד קפ"א) שאף הגרים השלמים אינם בדרגת ישראל הקדושים, שישראל הם בבחינת על כנפי השכינה (כמו שכתוב "ואשא אתכם על כנפי נשרים"), ואילו הגרים הם בבחינת תחת כנפי השכינה. עיין שם מה שכתב באורך ואכמ"ל. ומכל מקום כמובן שאין בזה חלילה שום המעטה בהערכתם ובמעלתם הנשגבה של הגרים, להם העניקה התורה זכויות מיוחדות ויחס מיוחד, כמבואר באורך לקמן במצוות ס"ג, ס"ד. עיין שם. .

מצוה ט"ו: שלא להוציא מבשר הפסח חוצה

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות י"ב, מ"ו.)

"**לֹא תוֹצִיא מִן הַבַּיִת מִן הַבָּשָׂר חוּצָה**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

בְּעֶרֶב חַג הַפֶּסַח, בַּחֲצוֹת הַיּוֹם, הָיוּ מִתְאַגְּדִים כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲבוּרוֹת חֲבוּרוֹת בְּעֶזְרַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כְּדֵי לְהַקְרִיב אֶת קָרְבַּן הַפֶּסַח, וּלְאַחַר מִכֵּן הָיוּ נִשְׁאָרִים שָׁם עַל מְנָת לְאָכְלוֹ בְּלֵיל

הַסֵּדֶר כַּנַּדְרָשׁ. וְכָאן מַזְהִירָה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא אֶת בְּשַׂר קָרְבַּן הַפֶּסַח מְחוּץ לְכָתְלֵי עֲזָרַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אֶלָּא לְאָכְלוֹ אַךְ וְרַק בִּמְקוֹם הַחֲבוּרָה בָּעֲזָרָה.

וְרַבֵּנוּ ברוך בריש פרק ט' מהלכות קרבן הפסח. **הָרַמְבַּ"ם** ז"ל הֵבִיא בְּהִלְכוֹתָיו שֶׁכָּל חֲבוּרָה הָיְתָה עוֹשָׂה לְעַצְמָהּ מְחִצּוֹת, וּבְתוֹכָן הָיְתָה צְרִיכָה לֶאֱכֹל אֶת הַקָּרְבָּן. וְאִם רַק הוֹצִיאוּהוּ מְחוּץ לְמְחִצּוֹתֵיהֶם - מִיָּד נִפְסַל הַקָּרְבָּן, וְהַבָּשָׂר נֶאֱסַר בַּאֲכִילָה.

רָמַז הַכָּתוּב - כְּאִישׁ אֶחָד בְּלֵב אֶחָד

מַעֲלָה גְּדוֹלָה יֵשׁ עַל פִּי תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה בְּהִתְאַגְּדוּת וּבְהִתְאַחֲדוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל זֶה עִם זֶה בַּחֲבוּרָה. מכות י' ע"א. וְכִדְרָשַׁת רַבּוֹתֵינוּ ז"ל עַל קהלת ה', ט'. הַפְּסוּק: "**מִי אֹהֵב בֶּהָמוֹן לֹא תְבוּאָה**" - שֶׁמִּי שֶׁאוֹהֵב לִלְמֹד בְּרַבּוּי חֲבֵרִים וְתַלְמִידִים הוּא זֶה שֶׁיִּזְכֶּה לִתְבוּאַת הַתּוֹרָה. וְעוֹד ברכות ס"ג ע"ב. דָּרְשׁוּ עַל ירמיה נ', ל"ו. הַפָּסוּק: "חֶרֶב אֶל הַבַּדִּים **וְנֹאָלוּ**" - תָּבוֹא חֶרֶב עַל שׁוֹנְאֵיהֶם שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הַיּוֹשְׁבִים וְלוֹמְדִים כָּל אֶחָד לְבַדּוֹ וְלֹא בַּחֲבוּרָה.

וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב **רַבִּי מֹשֶׁה אִבְּן עֶזְרָא** זַצַ"ל שֶׁהַמִּתְבּוֹדֵד מֵחֶבְרַת בְּנֵי אָדָם דּוֹמֶה הוּא לְצֶמַח מִבְּלִי אֲדָמָה וּמַיִם, שֶׁסּוֹפוֹ שֶׁיִּכְמֹשׁ וְלֹא יַפְרִיחַ, יִבֹּל וְלֹא יַצְמִיחַ.

הַמַּהֲרָ"ל מִפְּרָג זִיעָ"א מֵבִיא בספרו "נתיבות עולם" נתיב הצדקה פרק ו'. בְּכָתְבָיו שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם בְּאֹפֶן שֶׁכָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ וְכָל הַנִּמְצָאִים בָּהּ תְּלוּיִים הֵם זֶה בָּזֶה וּקְשׁוּרִים זֶה לָזֶה בְּקֶשֶׁר חָזָק וְאַמִּיץ בַּל יִנָּתֵק, הַהוֹפְכָם לְדָבָר אֶחָד וּלְמִקְשָׁה אַחַת גְּדוֹלָה הַנִּקְרֵאת "הַבְּרִיאָה". כְּךָ שכן תראה שגם לאחר שהבדיל הקדוש ברוך הוא בין היום לבין הלילה עדיין מתמזגים הם זה בזה ומשמשים יחד בעת התחלפם, ולכאורה למה לא עשה הקב"ה הבדלה מוחלטת ביניהם? אלא כוונת תחילה יש בדבר למזג את כל הנבראים זה בזה ולחברם כאחד.

הַיּוֹם לוֹוֶה מִן הַלַּיְלָה וְהַלַּיְלָה מִן הַיּוֹם, הָאוֹר מִן הַחֹשֶׁךְ וְהַחֹשֶׁךְ מִן הָאוֹר, כן המתבונן יראה נפלאות: איך בעלי החיים צורכים חמצן לנשימתם ופולטים דו תחמוצת הפחמן, והצמחים צורכים דו תחמוצת הפחמן לבניית תאיהם ופולטים חמצן. החרקים נהנים מצוף הפרחים למזונם והפרחים נהנים מכך שהחרקים מפיצים על ידי זה את האבקנים שלהם ומפרים אותם. ואמר לנו פעם אדם שהוא אגרונום במקצועו שרק מנושא הצומח כבר רואים את חותם יד ה' הגדולה והמופלאה הטבועה במעשה הבריאה. הַחַי מִן הַצּוֹמֵחַ וְהַצּוֹמֵחַ מִן הַחַי, שכך למדונו חכמינו ז"ל שיותר ממה שעושה העשיר עם העני עושה העני עם העשיר. וראה מה שהבאנו בס"ד מענין זה לקמן במצוה צ"ו. הֶעָנִי מֵהֶעָשִׁיר וְהֶעָשִׁיר מֵהֶעָנִי, שהרי זה בלא זו וזו בלא זה אין להם קיום והמשך. וכמאמר חז"ל (מדרש רבה בראשית ה', ט'): "לא איש בלא אשה, ולא אשה בלא איש, ולא שניהם בלא שכינה!". הָאִישׁ מִן הָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה מִן הָאִישׁ, וְכֵן כָּל הַנִּבְרָאִים כֻּלָּם. מַה שֶּׁהוֹפֵךְ אֶת הַכֹּל לְדָבָר אֶחָד וּמְאֻחָד בִּלְתִּי נִפְרָד. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר אֶחָד מֵחַכְמֵי הָעוֹלָם: "**הַבְּרִיאָה קְשׁוּרָה מְאֻחֶדֶת זֶה בָּזֶה, עַד**

שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִקְטֹף פֶּרַח - מִבְּלִי לְגָרֵד כּוֹכָבִים". וְלָכֵן עַל הָאָדָם לְהָבִין שֶׁחֲשִׁיבוּת גְּדוֹלָה יֵשׁ לִהְיוֹתוֹ מְחֻבָּר לְחֶבְרָה טוֹבָה וִישָׁרָה.

הַכֹּל יוֹדְעִים שֶׁבִּצְרוֹר מַפְתְּחוֹת כָּל מַפְתֵּחַ לִכְשֶׁעָצְמוֹ הוּא חָשׁוּב עַד לִמְאֹד, בִּהְיוֹתוֹ מְסֻגָּל לִפְתֹּחַ מַה שֶּׁהָאֲחֵרִים אֵינָם מְסֻגָּלִים. אוּלָם, לְלֹא חֲתִיכַת הַמַּתֶּכֶת הָאוֹגֶדֶת אֶת כָּל הַמַּפְתְּחוֹת יַחַד - עָלוּל הוּא לְהֵאָבֵד מִבְּלִי לָשִׂים לֵב, וְיוֹתֵר לֹא תְּהֵא בּוֹ שׁוּם תּוֹעֶלֶת. כָּךְ הוּא הָאָדָם כָּל זְמַן שֶׁהוּא נִמְנֶה עִם חֶבְרָה אוֹ קְהִלָּה מְסֻיֶּמֶת, אִרְגּוּן אוֹ צִבּוּר כָּל שֶׁהוּא - יֵשׁ לוֹ אֶת הַדָּבָר הַשּׁוֹמֵר עָלָיו שֶׁלֹּא יֵלֵךְ לְאִבּוּד, וְשֶׁלֹּא יִפֹּל בֵּין הַכִּסְאוֹת. אַךְ בִּלְי זֶה סַכָּנָה גְּדוֹלָה אוֹרֶבֶת לוֹ, וְרַבִּים חֲלָלִים הִפִּילָה.

שָׁאַלְנוּ פַּעַם קַבְּלַן בִּנְיָן: מָה עוֹשֶׂה אַתָּה בִּשְׁלַבֵּי בְּנִיַּת בִּנְיָן, בִּכְדֵי שֶׁלֹּא יִגְנְבוּ מֵעֲרָמוֹת הַלְּבֵנִים הַמֻּנָּחוֹת בְּקֶרֶן זָוִית? וְעָנָה שֶׁמַּעֲמִיד שׁוֹמֵר מְיֻחָד לְשָׁמְרָן. שְׁאַלְנוּהוּ: אִם כֵּן, מַדּוּעַ לְאַחַר סִיּוּם הַבְּנִיָּה לֹא מַעֲמִידִים שׁוֹמֵר שֶׁכָּזֶה לְיַד כָּל בִּנְיָן לְוַדָּא שֶׁלֹּא יִגְנְבוּ מֵהַלְּבֵנִים שֶׁבַּכְּתֶל? צָחַק וְאָמַר: מִשֶּׁדָּבְקוּ הַלְּבֵנִים זוֹ בְּזוֹ וְחִבְּרוּם זוֹ לְזוֹ - כְּבָר אֵין חֶשֶׁשׁ שֶׁיִּגְנְבוּם! הוֹדֵינוּ לוֹ עַל הַדָּבָר, וְלָמַדְנוּ לְעַצְמֵנוּ מוּסָר: **כְּשֶׁכְּלָנוּ מְדֻבָּקִים וּמְאֻחָדִים, וּכְאִישׁ אֶחָד מְגֻבָּשִׁים, שְׁמוּרִים אָנוּ מִכָּל מִשְׁמָר, וּמוּגָנִים מִכָּל דָּבָר!**

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

הַמִּשְׁנָה דף פ"ה ע"ב. **בְּפִסְחִים** מַעֲלָה מְקֻרֶה בּוֹ תּוֹךְ כְּדֵי הַהִתְעַסְּקוּת עִם קָרְבַּן הַפֶּסַח וַאֲכִילָתוֹ, יָצָא **אֶחָד** מֵאֵיבְרֵי הַקָּרְבָּן מִחוּץ לַמְּחִצּוֹת שֶׁהִצִּיבוּ בְּנֵי הַחֲבוּרָה. מַה דִּין אוֹתוֹ הַקָּרְבָּן כֻּלּוֹ?

וּמְלַמֶּדֶת הַמִּשְׁנָה שֶׁיֵּשׁ לְקַלֵּף מֵהַבָּשָׂר אֶת הַחֵלֶק שֶׁיָּצָא חוּצָה וּלְשָׂרְפוֹ, שֶׁהוּא וְרַק הוּא נֶאֱסַר בַּאֲכִילָה, וְאִלּוּ אֶת יֶתֶר הַבָּשָׂר שֶׁלֹּא יָצָא רַשָּׁאִים הֵם לֶאֱכֹל. וְכֵן פָּסַק רַבֵּנוּ **הָרַמְבַּ"ם** זַ"ל ראה בהלכות קרבן הפסח פרק ט' שהביא את כל הדינים השייכים לכך, ויזכנו ה' לקיימם במהרה אמן. בְּהִלְכוֹתָיו.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן אַחְדוּתָם שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד הוּבָא בְּסֵפֶר **שַׁעַר הַפְּסוּקִים** בשער הפסוקים (פרשת בראשית דרוש ג'). מֵרַבֵּנוּ **הָאֲרִיזַ"ל** כִּי כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מְקוֹרָן וְשָׁרְשָׁן מִנִּשְׁמַת אָדָם הָרִאשׁוֹן, מִשָּׁם נֶחְצְבוּ וְנֶחְלְקוּ לְשֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. כן הובא בספר "נשמת אדם" מאחד הקדמונים. וְנִשְׁמַת אָדָם הָרִאשׁוֹן הִיא רוּחַ נִיצוֹץ קָדוֹשׁ שֶׁנֶּאֱצַל מֵה' הַגָּדוֹל וְהַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא. וְלָכֵן כְּשֵׁם שֶׁה' יִתְבָּרַךְ הוּא אֶחָד בְּתַכְלִית הָאַחְדוּת וְלֹא שַׁיָּךְ אֶצְלוֹ חִלּוּק אוֹ פֵּרוּד חָלִילָה, כָּךְ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הֵן מֵאֶחָדוֹת בְּאַחוּד גָּמוּר וְאֵינָם נֶחְשָׁבִים אֶלָּא כְּאֶחָד וכמו שכתוב (שמואל ב' ז', כ"ג): "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ". וראה בספר הקדוש "יסוד

האמונה'' (פרשת כי תשא) שבנשמה לא שייך החלקות או התקטנות או התמעטות, ולכן בהיותה בגוף האדם אם יחתך אחד מאיברי הגוף מיד תסתלק החיות מאותו האיבר. ונשמה של ילד קטן תוכל להתפשט אף בגוף גדול כשל עוג מלך הבשן. והכל מהטעם הנ''ל שמקורה ושורש מחצבתה כביכול מהבורא ברוך הוא. וראה עוד מה שכתבנו בסיעתא דשמיא בספרנו הדל ''דובב שפתי ישנים'' (עמוד תק''נ) ותהנה. . וְזֶהוּ שֹׁרֶשׁ אַזְהָרַת בראשית ט', ו'. ''**שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ**'' וּמִצְוַת ויקרא י''ט, י''ח. ''**וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ**''. וְדַי לַמֵּבִין.

מצוה ט''ז: שלא לשבר עצם מעצמות קרבן הפסח

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות י''ב, מ''ו.)

''**וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ**''.

לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

כָּאָמוּר לְעֵיל, נִצְטַוֵּינוּ בָּאֲכִילַת קָרְבַּן הַפֶּסַח בְּלֵיל חַג הַפֶּסַח. כן ביאר בספר החינוך את טעם מצוה זו. וּבִהְיוֹת שֶׁמַּחוֹבָתֵנוּ לְנַהֵג בַּלַּיְלָה הַזֶּה כִּבְנֵי חוֹרִין וּכְמַנְהַג הַשָּׂרִים וְהַמְּלָכִים, לָכֵן הִזְהִירָה אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה בְּלָאו שֶׁלֹּא נַלֵּךְ אַחַר הֶרְגֵּלֵנוּ בָּאֲכִילָה לִשְׂבֹּר אֶת הָעֲצָמוֹת וּלְמוֹצְצָן, שֶׁזּוֹהִי דַּרְכָּם שֶׁל הָעֲנִיִּים וְהָרְעֵבִים וְהַמִּסְכֵּנִים הַחָסִים עַל הָעֲצָמוֹת וְשׁוֹבְרִים אוֹתָן כְּדֵי לֶאֱכָלָן. מַה שֶּׁאֵין כֵּן הַמְּלָכִים וְהַסְּמוּכִים עַל שֻׁלְחָנָם, שֶׁאֵינָם חָסִים עַל הָעֲצָמוֹת וּמִמֵּילָא אֵינָם שׁוֹבְרִים אוֹתָן בַּאֲכִילָתָם.

וְהַשּׁוֹבֵר עֶצֶם מֵעַצְמוֹת קָרְבַּן הַפֶּסַח הֲרֵי זֶה מִתְחַיֵּב בִּשְׁלֹשִׁים וְתֵשַׁע מַלְקִיּוֹת עַל כָּךְ ראה פסחים (פ''ד ע''א) וברמב''ם הלכות קרבן הפסח פרק י' כל דיני המצוה הזו. .

רָמַז הַכָּתוּב - קַדֵּשׁ עַצְמְךָ

בספרי פרשת ראה דף ק''ב. ועוד עיין ב''כלי יקר'' על התורה (ויקרא י''ט). **רַבּוֹתֵינוּ** ז''ל לִמְּדוּנוּ שֶׁבִּכְדֵי לְהִנָּצֵל מִן הָעֲבֵרָה, עָלֵינוּ לִפְרֹשׁ בִּמְעַט מִמַּנְעַמֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְלִגְדֹּר אֶת עַצְמֵנוּ אַף בַּדְּבָרִים הַמֻּתָּרִים לָנוּ, בִּבְחִינַת ''קַדֵּשׁ עַצְמְךָ בַּמֻּתָּר לְךָ''. מִטַּעַם זֶה נִצְטַוּוּ עַם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מַתַּן תּוֹרָה שמות י''ט, ט''ו. ''**אַל תִּגְּשׁוּ אֶל אִשָּׁה**'', וְלָכֵן גַּם כֵּן נִקְרְאוּ בְּשֵׁם שמות י''ט, ו'. ''**גּוֹי קָדוֹשׁ**'', שֶׁקְּדֻשָּׁה מַשְׁמָעוּתָהּ יִחוּד וּפְרִישָׁה מִן הַכְּלָל. גַּם הַנְּזִיר בִּהְיוֹת שֶׁהִזִּיר עַצְמוֹ מִן הַיַּיִן, לָכֵן זָכָה לְהִקָּרֵא בַּתּוֹרָה במדבר ו', ח'. ''**קָדוֹשׁ הוּא לַה**''.

יְהוּדִי צָרִיךְ לְהָבִין שֶׁכְּדֵי לְשֵׁאת בְּתֹאַר הַכָּבוֹד שֶׁל ''**בֶּן הַמֶּלֶךְ**'' עָלָיו לַעֲמֹד גַּם כֵּן בִּמְחֻיָּבֵיּוֹת מְסֻיָּמוֹת, שֶׁפְּעָמִים גּוֹבְלוֹת גַּם בְּוִתּוּר עַל דְּבָרִים אֲשֶׁר בְּעֵינֵי אֲחֵרִים נֶחְשָׁבִים כִּדְבָרִים הַמֻּתָּרִים. כָּלְנוּ מְבִינִים הֵיטֵב שֶׁרֹאשׁ מֶמְשָׁלָה אוֹ נָשִׂיא אֵינוֹ רַשַּׁאי לְהִסְתּוֹבֵב בְּחוּצוֹת הָעִיר עִם מִכְנָס קָצָר אוֹ בְּנַעֲלֵי בַּיִת. וְלָמָּה?! וְכִי יֶשְׁנוֹ חֹק כָּלְשֶׁהוּ הָאוֹסֵר דָּבָר שֶׁכָּזֶה? אֶלָּא שֶׁהַיְצוּגִיּוּת שֶׁל אוֹתָהּ הָאִישִׁיּוּת מְחַיֶּבֶת אוֹתוֹ לְשֵׁאת בַּתֹּאַר הַזֶּה בְּכָל עֵת וּבְכָל זְמַן, וּפְעָמִים אַף יוֹתֵר מִשֶּׁאָר הָאֲנָשִׁים. כָּךְ עָלֵינוּ לְהָבִין שֶׁבְּנוֹשְׂאֵנוּ אֶת הַתֹּאַר ''**יְהוּדִי**'' נִדְרָשׁ

מֵאִתָּנוּ לִפְעָמִים לִמְשֹׁךְ יָדֵינוּ גַּם מִדְּבָרִים שֶׁאֵינָם בְּגֶדֶר אִסּוּר גָּמוּר, אֶלָּא **כִּסְיָג**, שֶׁלֹּא נִגֵּשׁ וְנַגִּיעַ לַכִּעוּר וְלַדּוֹמֶה לוֹ.

מְסֵפֶּר עַל בָּחוּר יְהוּדִי שֶׁהִגִּיעַ אֶל רַבֵּנוּ הֶ"**חָפֵץ חַיִּים**" זַצוּק"ל וּשְׁאֵלָה בְּפִיו: הַצָּבָא הָרוּסִי מְגַיְּסוֹ לַשֵּׁרוּת הַצְּבָאִי בְּסִבִּיר בְּעַל כָּרְחוֹ, וְשָׁם חַיָּבִים לֶאֱכֹל בָּשָׂר בִּכְדֵי לְהִתְחַזֵּק וְלַעֲמֹד בַּקֹּר הַנּוֹרָא וּבַטַּלְטֵלוֹת הַקָּשׁוֹת. וּשְׁאָלוֹ הַאִם מֻתָּר לוֹ הַדָּבָר לֶאֱכֹל מִבְּשָׂרָם בְּשַׁר נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת, אוֹ שֶׁמָּא עָלָיו לִמְסֹר נַפְשׁוֹ עַל כַּשְׁרוּת הַמַּאֲכָלִים? עָנָה לוֹ הֶ"חָפֵץ חַיִּים": בְּוַדַּאי זֶהוּ פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ, וּמִמֵּילָא מֻתָּר וּמֻכְרָח אַתָּה לֶאֱכֹל, רַק זְכֹר נָא בְּנִי **שֶׁלֹּא לִמְצֹץ אֶת הָעֲצָמוֹת בְּסוֹף אֲכִילָתְךָ!** שְׁאָלוֹ הַבָּחוּר מַה זֹּאת אוֹמֶרֶת? וְהִסְבִּיר לוֹ הָרַב שֶׁאָמְנָם הִתִּירָה הַתּוֹרָה לְאָדָם לֶאֱכֹל דְּבָרִים אֲסוּרִים אֲלוּ בְּמַצָּב שֶׁל פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ, אוּלָם לֹא הֻתַּר לָנוּ **לֲהָנוֹת** מִכָּךְ, אוֹ לִשְׁמֹחַ בַּדָּבָר. וְלָכֵן אִם תִּמְצֹץ אֶת הָעֲצָמוֹת, הֲרֵי הוֹכַחְתָּ בְּמַעֲשֶׂיךָ שֶׁנֶּהֱנֵה אַתָּה וְשָׂמֵחַ מִן הָאֲכִילָה, וְאֶת זֶה הַתּוֹרָה לֹא הִתִּירָה!

עִקָּר עֲבוֹדַת הָאָדָם בָּזֶה הָעוֹלָם, הִיא לַהֲפֹךְ אֶת הַחֹמֶר לְצוּרָה. דְּהַיְנוּ לָקַחַת אֶת הַגּוּף שֶׁהוּא כֵּלּוֹ גַּשְׁמִי וְחָמְרִי, וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּצוּרָה רוּחָנִית - מַה שֶּׁמַּעֲלֶה וְהוֹפֵךְ גַּם אֶת הַגַּשְׁמִיּוּת לְרוּחָנִיּוּת. וְכָתוּב בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁלְּכֶן נִבְרָא הָאָדָם מִשְּׁנֵי הַיְסוֹדוֹת הַקְּטֻבִּיִּים בְּיוֹתֵר שֶׁבַּבְּרִיאָה - מִן הוא הגוף, כמו שכתוב: "וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה", והוא היסוד הנמוך ביותר בבריאה המושך את האדם מטה מטה אל תאוות ועניני העולם הזה. **הֶעָפָר** וּמִן היא הנשמה, כמו שכתוב: "ויפח באפיו רוח נשמת חיים", והוא היסוד המושך את האדם מעלה אל מקורו – הוא הבורא ברוך הוא. **הָרוּחַ**, כְּדֵי שֶׁיִּבְחַר בְּאֵיזוֹ דֶּרֶךְ רוֹצֶה הוּא לֵילֵךְ: אִם לְהַעֲלוֹת אֶת הָעַפְרוּרִיּוּת לְמַעְלָה וּלְהָפְכָהּ לְרוּחָנִיּוּת, אוֹ חָלִילָה לְגַשֵּׁם אֶת עַצְמוֹ וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֹחוֹתָיו הַנִּשְׂגָּבִים לְדְבָרִים חֳמָרִיִּים וּנְחוּתִים.

מַעֲלָתוֹ וּגְדֻלָּתוֹ שֶׁל הָעָם הַיְּהוּדִי הִיא שֶׁאֵינוֹ בְּכָךְ דּוֹגֵל בִּפְרִישׁוּת גְּמוּרָה מִכָּל עִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא אַדְרַבָּה: מְעוֹדֵד הוּא אֶת מִזּוּג שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, וּשְׁמִירַת הַקְּדֻשָּׁה וְהַיִּחוּדִיּוּת שֶׁבָּנוּ יַחַד עִם הַשִּׁמּוּשׁ בְּאֶמְצָעֵי הָעוֹלָם. כָּךְ מוֹרָה לָנוּ הַתּוֹרָה לָדֶגֶמָא: אימרת שמעיה במסכת אבות (פרק א' משנה י'). "**אֱהֹב אֶת הַמְּלָאכָה**", וְכן נאמר בשם רב בירושלמי (סוף קידושין), והובא גם כן במגן אברהם ובמשנה ברורה בסימן רכ"ה). "**עָתִיד אָדָם לִיתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן עַל כָּל מַה שֶּׁרָאֲתָה עֵינוֹ וְלֹא אָכַל**". גַּם מִצְוֹת אִישׁוּת הַנִּרְאִית כִּבְזוּיָה בְּעֵינֵי דְּתוֹת מְסֻיָּמוֹת הִיא הַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה הַנִּזְכֶּרֶת בַּתּוֹרָה. הַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ שֶׁבְּתוֹךְ כָּל הַגַּשְׁמִיּוּת צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת אֶת הַחֹמֶר וּלְהָפְכוֹ לְצוּרָה, וְלֹא לְהִתְכּוֹפֵף וְלָרֶדֶת אֵלָיו. וּכְפִי שֶׁאָמַר **הַשָּׂרָף מִקָּאצְק** זִיע"א **שֶׁחֲסִיד אֲמִתִּי הוּא זֶה שֶׁיָּכוֹל לִצְעֹק בִּשְׁתִיקָה, וּלְהִתְכּוֹפֵף בַּעֲמִידָה, וּלְהִתְבּוֹדֵד בְּחֶבְרַת בְּנֵי אָדָם**. שֶׁלֹּא יִהְיֶה אָדָם כָּפוּף לַחֹמֶר, אֶלָּא יְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ וְיַעֲלֵהוּ אֶל הָרוּחָנִיּוּת.

וּלְאוֹר זֹאת נִתַּן לְהָבִין אֶת דִּבְרֵי הָרה"ק **רַבִּי מָנַחֵם מֶנְדֶל מִקאצְק** זִיע"א שֶׁאָמַר פַּעַם לְמְקֹרָבָיו: אֵינִי מֵבִין מַדּוּעַ אֲנָשִׁים מַקְפִּידִים לִטְבֹּל רַק לִפְנֵי הַתְּפִלָּה? זוֹ לֹא חָכְמָה גְּדוֹלָה לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה! הָיָה רָאוּי יוֹתֵר לִטְבֹּל לִפְנֵי **הָאֲכִילָה**, שֶׁכֵּן זוֹהִי מִלְחָמָה אֲמִתִּית וּגְדוֹלָה בְּהַרְבֵּה יוֹתֵר, אִם יַשְׂכִּיל זֶה הָאָדָם לֶאֱכֹל אֶת אֲכִילָתוֹ לְשֵׁם שָׁמַיִם אוֹ שֶׁיִּטְבַּע בְּעֻמְקֵי הַתַּאֲוָה וְהַחֻמְרִיּוּת. וְעַל כָּךְ הָיָה יוֹתֵר רָאוּי לִטְבֹּל! וְהַדְּבָרִים בְּרוּרִים...

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

דַּנוּ **הַפּוֹסְקִים** בְּאִסּוּר שְׁבִירַת הָעֶצֶם בְּקָרְבַּן הַפֶּסַח מַהִי הַשְּׁבִירָה הָאֲסוּרָה?

ראה חולין סוף י"ז ע"ב ובפרוש רש"י שם. **בַּתַּלְמוּד הַבַּבְלִי** נִזְכָּר שֶׁכְּבָר **בִּפְגִימַת** הָעֶצֶם מִתְחַיֵּב הָאָדָם לְעִנְיַן "וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ".

אוּלָם **בַּתַּלְמוּד הַיְרוּשַׁלְמִי** נֶאֱמַר שֶׁלֹּא מִתְחַיֵּב עַד שֶׁיִּקַּח אֶבֶן וִירַסֵּק אֶת הָעֶצֶם, דְּהַיְנוּ **שֶׁיְּשַׁבְּרֶנָּה מַמָּשׁ**.

ראה מה שכתב בחלק ה' "קונטרס המצוות" סימן ג'. וּבְשו"ת "**שֶׁבֶט הַלֵּוִי**" כָּתַב לְלַמֵּד בְּדַעַת **הָרַמְבָּ"ם** ז"ל שֶׁסָּבַר כְּהַיְרוּשַׁלְמִי שֶׁלֹּא עוֹבֵר אָדָם אִסּוּר זֶה אֶלָּא כְּשֶׁשּׁוֹבְרָהּ לְגַמְרֵי. אוּלָם בבאור מצוה זו. ועיין שם שדן מהו שיעור "פגימה". ואכמ"ל. הַ"**מְנַחַת חִנּוּךְ**" כָּתַב בְּאֹרֶךְ לְהוֹכִיחַ שֶׁכְּבָר בִּפְגִימַת הָעֶצֶם מִתְחַיֵּב.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר אִסּוּר שְׁבִירַת הָעֶצֶם עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בְּסֵפֶר "**תּוֹרַת הָעוֹלָה**" שֶׁכָּתַב לְבָאֵר שֶׁהָעֶצֶם הִיא בְּנְיָנוֹ וְיסוֹדוֹ שֶׁל הָאָדָם, בִּזְכוּתָהּ הָאָדָם עוֹמֵד יָשָׁר וְיַצִּיב, וְקָרְבַּן הַפֶּסַח מְרַמֵּז לְמָמוֹנוֹ שֶׁל הָאָדָם שֶׁהוּא כדרשת חז"ל על הכתוב בקרח ובעדתו "ואת כל היקום אשר ברגליהם" – זהו ממונו של האדם שמעמידו על רגליו. וראה מה שכתבנו בסיעתא דשמיא בספרנו הדל "דובב שפתי ישנים" פרשת קרח בענין זה ויערב לך. הַמַּעֲמִידוֹ עַל רַגְלָיו, וְעַל זֶה בָּאָה מִצְוָה זוֹ לְרַמֵּז שֶׁעִקַּר מַטָּרַת מָמוֹנוֹ שֶׁל הָאָדָם הִיא בִּכְדֵי לְקַיְּמוֹ וּלְהַעֲמִידוֹ שֶׁלֹּא יִמּוֹט, וְלֹא בִּכְדֵי לִרְדֹּף אַחַר תַּעֲנוּגוֹת וּמַנְעַמֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה.

מצוה י"ז: שלא יאכל ערל מקרבן הפסח

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות י"ב, מ"ח.)

"**וְכָל עָרֵל לֹא יֹאכַל בּוֹ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה עַל כָּל יְהוּדִי שֶׁלֹּא נִמּוֹל מִכָּל סִבָּה שֶׁתִּהְיֶה: בֵּין בְּרָצוֹן כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁתַּמֵּד וְהֵמִיר אֶת דָּתוֹ, וּבֵין בְּאֹנֶס שֶׁמָּנְעוּ מִמֶּנּוּ בְּעַל כָּרְחוֹ מִלָּמוּל, וּבֵין שֶׁפָּטוּר מֵהַמִּלָּה מֵחֲמַת שֶׁמֵּתוּ אֶחָיו שֶׁנִּמּוֹלוּ לְפָנָיו כמבואר בגמרא ביבמות (ס"ד ע"ב) וכנפסק בשלחן ערוך (יורה

דעה סימן רס"ג סעיף ב'). , בְּכָל מְקֹרֶה נִקְרָא הוּא "**עֲרֵל**", וּמֻזְהָר בְּלָאו מִן הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל מִבְּשַׂר קָרְבַּן הַפֶּסַח.

כן פסק הרמב"ם בהלכות קרבן הפסח (פרק ט' הלכה ח'). וְאִם אָכַל עֲרֵל זֶה כַּזַּיִת מִן הַקָּרְבָּן הֲרֵי זֶה חַיָּב מַלְקוֹת.

רָמַז הַכָּתוּב - קְדֻשַּׁת הַבְּרִית

חִדּוּשׁ גָּדוֹל הוּא הַצִּוּוּי לְהַרְחִיק אָדָם מִמִּצְוֹוֹת הַתּוֹרָה מֻחָמַת חִסָּרוֹן אוֹ חֹלִי מְסֻיָּם שֶׁבְּגוּפוֹ שֶׁבְּגָלָלוֹ נִבְצָר מִמֶּנּוּ מִלְקַיֵּם אֶת מִצְוַת הַמִּילָה, וְלָכֵן מוֹנְעִים מִמֶּנּוּ מִלְהִשְׁתַּתֵּף בַּמַּעֲמָד הַנִּלְבָּב וְהַמְרֻגָּשׁ שֶׁל הַקְרֵבַת קָרְבַּן הַפֶּסַח וַאֲכִילָתוֹ. מַה שֶּׁמַּעִיד וּמוֹכִיחַ עַל גֹּדֶל קְדֻשַּׁת וּמַעֲלַת הַחוֹתָם בְּרִית הַקֹּדֶשׁ שֶׁבְּבְשָׂרֵנוּ עַד כַּמָּה גְּדוֹלָה וַחֲשׁוּבָה הִיא, וְעַד כַּמָּה יֵשׁ לָאָדָם לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ שֶׁלֹּא לְהַפְרָה וְשֶׁלֹּא לְחַלְּלָהּ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי זִיע"א כָּתַב פרשת שמות דף ג' ע"ב. עיין שם מה שכתב עוד באורך בדבר.

בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ עַל הַפָּסוּק "כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן ה' אֱלֹקִים" - זוֹהִי בְּרִית הַקֹּדֶשׁ שֶׁבָּאָדָם, שֶׁמְּאִירָה וּמַזְהִירָה אֶת הָאָדָם כַּשֶּׁמֶשׁ, וּמְגִנָּה עָלָיו עַד שֶׁאֵין שׁוּם מַזִּיק שֶׁבָּעוֹלָם יָכוֹל לְהַזִּיקוֹ. וְהוֹסִיף שֶׁהַמְחַלֵּל בְּרִיתוֹ חָלִילָה נֶחְשָׁב שֶׁהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּחוֹתָמוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ לְדִבְרֵי שֶׁקֶר וּמִרְמָה, וְעַל כָּךְ אֵין לוֹ חֵלֶק בֶּאֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל אִם לֹא עַל יְדֵי תְּשׁוּבָה חֲזָקָה וּתְדִירָה.

כֹּחַ עֲצוּם הֻפְקַד בְּיָדָיו שֶׁל הָאָדָם, לִהְיוֹת שֻׁתָּף בְּקִיּוּם הַבְּרִיאָה וּבַהֲבָאַת תּוֹלְדוֹת לָעוֹלָם, מַה שֶּׁלֹּא נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיִדֵי שׁוּם מַלְאָךְ וְשָׂרָף כמו שאמרו חז"ל (תענית ב' ע"א) שאת מפתח הילודה לא מסר הקב"ה לשום שרף ומלאך שבעולם, אלא הוא בעצמו פותח את רחם האשה לקבל הטיפה ולהתעבר ממנה, ככתוב: "ויזכור אלקים את רחל וישמע אליה אלקים ויפתח את רחמה". , וּמַה שֶּׁהָיָה צָרִיךְ לְכָאוֹרָה לְהִשָּׁאֵר בִּידֵי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לַעֲשׂוֹת זֹאת בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ כְּמוֹ שְׁאָר מַעֲשֵׂי הַבְּרִיאָה. אֲבָל כן אמר ישעיה הנביא לחזקיה המלך על שנמנע מלישא אשה מחשש לבנים שאינם הגונים. ותרגומו: "מה לך להתעסק בסתריו של הקב"ה?" "**בַּהֲדֵי כְּבֻשַּׁי דְּרַחֲמָנָא לָמָּה לָךְ**?", שֶׁכָּךְ גָּזְרָה חָכְמַת הַבּוֹרֵא, רַק אוֹתָנוּ הַדָּבָר מְחַיֵּב לְהָבִין אֶת חֲמֻרַת הַדָּבָר, וְאֶת גֹּדֶל יִקְרַת הַפִּקָּדוֹן שֶׁהֻפְקַד בְּיָדֵינוּ לְשָׁמְרוֹ מִכָּל מִשְׁמָר לְבַל נְחַלְּלוֹ חָלִילָה.

וּכְבָר הֵבִיא הַגה"ק **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פָּאפּוֹ** זִיע"א בְּסִפְרוֹ ערך "קדושה". "**פֶּלֶא יוֹעֵץ**" אֶת דִּבְרֵי הַמְקֻבָּלִים שֶׁאָמְרוּ שֶׁכָּל עֲבֵרָה שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה מַשְׁרָה הִיא רוּחַ טֻמְאָה עַל אוֹתוֹ הָאֵיבָר שֶׁבּוֹ חָטָא, בְּגוּפוֹ וּבְנִשְׁמָתוֹ בכתבי האריז"ל מובא שכשם שגוף האדם מורכב ובנוי מאיברים וגידים, כך נשמתו מורכבת מאיברים וגידים, ולכן כל פגם בגוף החומרי – יוצר פגם גם בגוף הרוחני. . אַךְ הַמְחַלֵּל בְּרִיתוֹ חָלִילָה מְטַמֵּא הוּא בָּזֶה **אֶת כָּל גּוּפוֹ וְנִשְׁמָתוֹ** מִכַּף רַגְלוֹ וְעַד רֹאשׁוֹ רַחֲמָנָא לִיצְלָן.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

דָּנִים רַבּוֹתֵינוּ **הַפּוֹסְקִים**: הַאִם כְּשֵׁם שֶׁהֶעֱרֵל נִפְסָל מֵאֲכִילַת קָרְבַּן הַפֶּסַח, כָּךְ כֹּהֵן עֲרֵל יִפָּסֵל מִלַּעֲלוֹת לַדּוּכָן וְלִשָּׂא כַּפָּיו בִּבְרכַּת הַכֹּהֲנִים?

רַבִּי יוֹאֵל סִירְקִישׁ זַצַ"ל בַּעַל ה"**בַּיִת חָדָשׁ**" ראה באורח חיים (סימן קכ"ח) שם צידד לפוסלו ממה שלמדו בזבחים (ט"ו ע"ב) שכהן ערל אפילו מחמת אחיו שמתו פסול להקרבה, וחזר וצידד להכשירו מטעם "כל שבביאת המקדש פטור מותר בנשיאת כפים". מְסִתַּפֵּק הַאִם יֵשׁ לִפְסֹל כֹּהֵן עֲרֵל לְכָךְ כְּשֵׁם שֶׁפָּסוּל הוּא בְּהַקְרָבַת וּבַאֲכִילַת הַקָּרְבָּנוֹת אוֹ לֹא, וְנִשְׁאַר בְּסָפֵק בַּדָּבָר.

אוּלָם אורח חיים סימן קכ"ח ס"ק נ"ד. עיין שם מה שכתב להקשות על דברי הפוסלים. **הַמָּגֵן אַבְרָהָם** כָּתַב בְּפַשְׁטוּת לְהַכְשִׁירוֹ, וַאֲפִלּוּ שֶׁלֹּא מָל בְּזָדוֹן. וְכֵן כָּתַב שם אות צ'. וכן כתב רבינו זלמן באות נ"א. **הָעוֹלַת תָּמִיד**.

וְלַהֲלָכָה הֶעֱלָה שם אות ט"ל. ומטעם אחר, עיין שם. **הַפְּרִי חָדָשׁ** שֶׁלֹּא יִשָּׂא זֶה אֶת כַּפָּיו, וְכֵן כָּתַב בַּעַל שם בהגהות הבית יוסף אות כ"ד. **שְׁיָרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה** שם אות ס"ט. **וְהָאֵלִיָּה רַבָּה** וְכֵן עִקֵּר.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן הָסֵרַת הָעָרְלָה עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רָאֶה בְּסֵפֶר "**שָׁקֶל הַקֹּדֶשׁ**" שֶׁהֵבִיא שֶׁהָעֲבָרַת הָעָרְלָה בַּמִּילָה וְגִלּוּי הָעֲטָרָה בַּפְּרִיעָה זֶהוּ הָאֶמְצָעִי לְקִנְיַת הָאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה. וּכְמַאֲמַר רַבִּי אַבָּא עַל הַפָּסוּק שמות כ', כ"א. "**מִזְבַּח אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה לִּי וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֹלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלָמֶיךָ**" זֶהוּ הַמִּזְבֵּחַ שֶׁהָאָדָם בּוֹנֶה בְּהַעֲלוֹתוֹ אֶת בְּנוֹ לַחִתּוּךְ אֶת עָרְלָתוֹ, שֶׁחֲבִיב הַדָּבָר לִפְנֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא כְּאִלּוּ הִקְרִיב כָּל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. וְעַל יְדֵי כֵּן נִתְקַן וְנִכְשָׁר הַנִּמּוֹל לְהִכָּנֵס בְּשַׁעֲרֵי הָאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה. עַד כָּאן תְּכֶן דְּבָרָיו. וּמִזֶּה הַטַּעַם מֻפְרָשׁ וּמֻבְדָּל הֶעָרֵל מִמִּצְוַת קָרְבַּן הַפֶּסַח, שֶׁכָּל עִנְיָנָהּ הוּא אַדְרַבָּה לְהַרְאוֹת אֶת הָאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה שֶׁלָּנוּ בַּה' יִתְבָּרַךְ כַּנִּזְכָּר במצוה י"ג. עיין שם. לְעֵיל.

מצוה י"ח: קדוש הבכורות בארץ ישראל

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות י"ג, ב'.)

"**קַדֶּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה לִי הוּא**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

חֻקַּת הַתּוֹרָה הִיא, אף כהנים ולויים. בכורות י"ג ע"א. וראה ברמב"ם (פרק א' מהלכות בכורות) ובשלחן ערוך (יורה דעה סימן ש"כ סעיף א') כיצד עליהם לנהוג במצוה זו. וכמובן שדוקא בישראל, אבל בגוי לא. שֶׁכָּל וָלָד רִאשׁוֹן בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹ בַּבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וְהוּא זָכָר הֲרֵי הוּא קָדוֹשׁ בְּקְדֻשַּׁת בְּכוֹר, וְשַׁיָּךְ הוּא לַכֹּהֲנִים. אֶת הַבְּכוֹר בָּאָדָם מִצְוַת עֲשֵׂה עַל אָבִיו לְפָדוֹתוֹ, כְּפִי שֶׁיִּתְבָּאֲרוּ פְּרָטֵי דִּינָיו אִם יִרְצֶה ה' בביאור מצוה שצ"ב. לְקַמָּן. וְאֶת הַבְּכוֹר בַּבְּהֵמָה מִצְוַת

עֲשֵׂה עַל הַבְּעָלִים כן למדו רבותינו ממה שכתוב (דברים ט''ו, י''ט): ''תקדיש לה' אלקיך''. וכתב הרמב''ם (בהלכות בכורות פרק א' הלכה ד') שמכל מקום אף אם לא מקדישו בפיו בכל זאת מתקדש הוא מאיליו, שקדושתו מרחם היא. לְהַקְדִּישׁוֹ בְּפִיו וְלוֹמַר עָלָיו ''הֲרֵי זֶה קָדֵשׁ'', ראה כל פרטי המצוה במסכת בכורות פרק א' וברמב''ם בהלכות בכורות. וּלְהַשְׁאִירוֹ לְגַדְּלוֹ וּלְטַפֵּל בּוֹ בְּבֵיתוֹ לְמֶשֶׁךְ שְׁלוֹשִׁים יוֹם לִבְהֵמָה דַּקָּה וַחֲמִשִּׁים יוֹם לִבְהֵמָה גַּסָּה, וְאַחֲרֵי כֵן לְלוֹקְחוֹ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ אֶל ונבדל בכור בהמה מבכור אדם שכאן אף הכהן והלוי חייבים בבכור בהמה טהורה, אלא שהכהן מפרישו ומעכבו לעצמו מבלי להשתמש בו עד שיפול בו מום ויאכלנו במומו. ראה ברמב''ם (הלכות בכורות פרק א' הלכה ז') ובשלחן ערוך (יורה דעה סימן ש''כ סעיף א') ובשפתי כהן (שם ס''ק ב'). הַכֹּהֲנִים וְשָׁם הֵם מַקְרִיבִים אֶת חֶלְבּוֹ וְדָמוֹ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, וְאוֹכְלִים אֶת הַבָּשָׂר בְּתוֹךְ חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם, וּבָזֶה קִיֵּם אֶת מִצְוַת קִדּוּשׁ הַבְּכוֹרוֹת.

מִצְוָה זוֹ חָלָה אַךְ וְרַק עַל הַבְּהֵמוֹת הַטְּהוֹרוֹת, דְּהַיְנוּ: שׁוֹר, עֵז וְכֶבֶשׂ, וְלֹא עַל חַיּוֹת וּשְׁאָר בַּעֲלֵי חַיִּים. וּמֵהַטְּמֵאוֹת יֵשׁ חִיּוּב רַק בַּחֲמוֹר, כְּפִי שֶׁיִּבאַר בְּעֶזְרַת ה' במצוה כ''ב. עיין שם הטעם לכך שנשתנה החמור מכל שאר החיות הטמאות. לְקַמָּן. וְכָל זְמַן חִיּוּתוֹ שֶׁל הַבְּכוֹר ראה בשלחן ערוך (יורה דעה סימן ש''ח) ובנושאי כליו שם. אֲסוּר הוּא בִּמְלָאכָה וּבַהֲנָאָה, כּוֹלֵל הֲנָאָה מִצִּמְרוֹ וּמִשְּׁאָר אֵיבָרָיו, וּרְאֵה יורה דעה סימנים ש''ו-ש''כ. **בַּשַּׁלְחָן עָרוּךְ** אֶת יֶתֶר הַדִּינִים בָּזֶה. **רַבּוֹתֵינוּ** חַכְמֵי הַגְּמָרָא לִמְּדוּנוּ שֶׁהַרְבֵּה תְּנָאִים נִדְרָשִׁים בִּכְדֵי שֶׁיִּתְחַיֵּב אָדָם בְּמִצְוָה זוֹ. כָּךְ לְמָשָׁל אֵין חִיּוּב בְּמִצְוָה זוֹ אֶלָּא לְמִי שֶׁגָּר בְּקִרְבַת מָקוֹם לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, דְּהַיְנוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל הַדָּר בְּחוּץ לָאָרֶץ שֶׁקָּשֶׁה עָלָיו לְהַגִּיעַ לִירוּשָׁלַיִם הֲרֵי זֶה ואף אם מביאו מרצונו במיוחד אין מקבלים ממנו (רמב''ם הלכות בכורות פרק א' הלכה ה'). פָּטוּר מִן הַחִיּוּב לַעֲלוֹת עִם הַבְּהֵמָה, וּמְקַיֵּם הוּא אֶת הַמִּצְוָה עַל יְדֵי שֶׁסּוֹגֵר אֶת הַבְּכוֹר בְּחֶדֶר נָעוּל עַד שֶׁיָּמוּת. וְיֵשׁ הָאוֹמְרִים שֶׁבְּכָל זֹאת עָלָיו לְהַמְשִׁיךְ לְגַדְּלוֹ בְּבֵיתוֹ עַד שֶׁיִּזְדַּמֵּן לוֹ לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֶל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

בְּנוֹסָף לְכָךְ, אֵין חִיּוּב קִדּוּשׁ הַבְּכוֹרוֹת וְהַקְרָבָתָן אֶלָּא בִּבְכוֹר שֶׁאֵין בּוֹ שׁוּם פְּגָם אוֹ מוּם, אֲבָל אִם יֵשׁ בּוֹ מוּם - יָכוֹל הַכֹּהֵן לִיתֵּן אֶת בְּשָׂרוֹ לְמִי שֶׁיִּרְצֶה, וְנִתָּן לְאָכְלוֹ בְּכָל מָקוֹם שֶׁיִּרְצֶה, וְלָאו דַּוְקָא בִּירוּשָׁלַיִם. וְעַל כָּךְ אָמְרָה הַתּוֹרָה: דברים י''ב, ט''ו. ''הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יֹאכְלֶנּוּ כַּצְּבִי וְכָאַיָּל''.

בַּזְּמַן הַזֶּה שֶׁבַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים אֵין לָנוּ בֵּית מִקְדָּשׁ, כן הובא בשלחן ערוך (שם סימן ש''ו) כדברי הגמרא. **יֵשׁ לְהַשְׁהוֹת אֶת הַבְּכוֹר עַד שֶׁיִּפֹּל בּוֹ מוּם, וְאָז רַשַּׁאי בְּעָלָיו לְשָׁחֲטוֹ. וְאִם** ואם נמצא טריפה או שמת מאיליו פסקו הטור והשלחן ערוך (סימן ש''ז) שאסור הוא בהנאה, כולל עורו ובשרו, וטעון קבורה. והרמב''ם

בהלכותיו (פרק ג' מהלכות בכורות הלכה י') הלך בדרך קצת שונה, עיין שם בדבריו. והתוספות (במסכת עבודה זרה ס"ב ע"ב בדבור המתחיל "ולקברינהו בעינייהו") הוסיפו שהמנהג לקוברו בבית העלמין בעומק עטוף בסדין, בכדי שלא יבואו אנשים לחטט אחריו ולהוציאו להשתמש בחלקיו, וכן כתב ה"בית הלל" בשמם, וכן כתב למעשה בשו"ת רב פעלים (חלק ד' יורה דעה סימן ל"ה). עיין שם באורך. אֵינוֹ טָרֵפָה יָכוֹל לְאָכְלוֹ בְּכָל מָקוֹם, וּמֻתָּר לְכָל אָדָם.

רְמַז הַכָּתוּב - חֲשִׁיבוּת הַהוֹדָאָה

כן כתב בספר החינוך בבאור מצוה זו. **שֹׁרֶשׁ** מִצְוָה זוֹ הוּא בִּכְדֵי לְהוֹדוֹת לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל שֶׁהִצִּילָנוּ מֵעֹנֶשׁ מַכַּת הַבְּכוֹרוֹת בְּמִצְרַיִם, וְהִבְדִּילָנוּ מִבְּכוֹרֵיהֶם לְשָׁמְרֵנוּ וּלְהַצִּילֵנוּ מִכָּל מִיתָה מְשֻׁנָּה, וְהוֹצִיאָנוּ מֵעַבְדוּת לְחֵרוּת וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹרָה. וּמִכָּאן רוֹאִים אָנוּ אֵיזוֹ חֲשִׁיבוּת גְּדוֹלָה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מַיְחֶסֶת לְעִנְיַן זְכִירַת הַטּוֹבָה שֶׁנַּעֲשֵׂית לְאָדָם, וְהוֹדָאָתוֹ עָלֶיהָ.

אָדָם שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהַעֲרִיךְ וּלְהוֹדוֹת עַל טוֹבָה שֶׁנֶּעֶשְׂתָה עִמּוֹ - נִקְרָא בְּפִי הַתּוֹרָה כמו שהוכיח משה רבינו באחרית ימיו (פרשת האזינו) את ישראל על כפיות טובתם לה': "הלה' תגמלו זאת, עם נבל ולא חכם, הל הוא אביך קנך הוא עשך ויכוננך" וכו'. וראה ברש"י וברמב"ן שם. ועוד עיין בספר "לב אליהו" לג"ר אליהו לאפיאן זצוק"ל (מערכות התשובה סימן א'). "נָבָל", וְנָדוֹל עֲוֹונוֹ מִנְּשׂוֹא. וְעַד כַּמָּה יֵשׁ לִזְכֹּר טוֹבָה וּלְהוֹדוֹת עָלֶיהָ נוּכַל לִלְמֹד מִמַּאֲמַר חֲזַ"ל אוֹדוֹת **לֵאָה** אִמֵּנוּ ע"ה, אֲשֶׁר בְּעֵת לֵידָתָהּ אָמְרָה: בראשית כ"ט, ל"ה. "הַפַּעַם **אוֹדֶה** אֶת ה' עַל כֵּן קָרְאָה שְׁמוֹ **יְהוּדָה**". וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי: מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּבָ"ה אֶת עוֹלָמוֹ לֹא הָיָה אָדָם שֶׁהוֹדָה לְהַקָּבָ"ה עַד שֶׁבָּאָה לֵאָה וְהוֹדָתוֹ.

וְהַדְּבָרִים תְּמוּהִים: שֶׁהֲרֵי מָצִינוּ ראה מדרש רבה בראשית פרשה כ"ב שמזמור זה (תהלים צ"ב) אדם הראשון אמרו, ונשתכח מדורו ובא משה רבינו וחידשו. **בְּאָדָם הָרִאשׁוֹן** שֶׁהוֹדָה וְאָמַר "טוֹב לְהוֹדוֹת לַה'", וְכֵן כן כתב ה"שפתי חכמים" בבראשית פרק ז'. **נֹחַ** בְּצֵאתוֹ מִן הַתֵּבָה הוֹדָה לַה' וְהִקְרִיב לְפָנָיו קָרְבָּן, וְכֵן ראה ברמב"ן בפירושו על התורה (בראשית פרק י"ב פסוק ז'). **אַבְרָהָם אָבִינוּ** ע"ה מִשֶּׁנִּתְבַּשֵּׂר עַל הָאָרֶץ וְהַזֶּרַע בָּנָה מִזְבֵּחַ וְהוֹדָה לַה' עַל הַבְּשׂוֹרָה, וְאִם כֵּן הֵיאַךְ אָמַר רַשְׁבַּ"י שֶׁלֹּא הָיָה מִי שֶׁהוֹדָה לַה' עַד שֶׁבָּאָה לֵאָה?!

וּבֵאֵר הַגה"צ רַבִּי **אֵלְיָהוּ לָאפְיָאן** זַצוק"ל שֶׁהוֹדָאָה שְׁלֵמָה וַאֲמִתִּית צְרִיכָה **לְהֻחֲרַט וּלְהִשָּׁאֵר לְעוֹלָמִים**. וְלֵאָה הָיְתָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁעָשְׂתָה זִכָּרוֹן תְּמִידִי לַטּוֹבָה שֶׁקִּבְּלָה וּלְהוֹדָאָתָהּ עָלֶיהָ, בְּכָךְ שֶׁקָּרְאָה אֶת שֵׁם בְּנָהּ "יְהוּדָה", וְזוֹהִי מַשְׁמָעוּת דִּבְרֵי רַשְׁבַּ"י. כְּךְ גַּם כֵּן בְּמִצְוַת קִדּוּשׁ הַבְּכוֹרוֹת אָנוּ מַנְצִיחִים וּמַזְכִּירִים לְעוֹלָם אֶת טוֹבַת ה' עָלֵינוּ, וְאֶת הוֹדָאָתֵנוּ הַגְּדוֹלָה עַל כָּךְ.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

הִסְתַּפְּקוּ **הָאַחֲרוֹנִים** בְּדִין **בָּהֶמַת הֶפְקֵר** שֶׁאֵינָהּ שַׁיֶּכֶת לְשׁוּם אָדָם הַאִם חָל עָלֶיהָ דִּין קְדֻשַּׁת בְּכוֹרוֹת אוֹ לֹא?

לְדַעַת הַ בחידושיו למסכת ראש השנה (י"ג ע"א). ראה שם מנין הוכיח זאת. "**טוּרֵי אֶבֶן**" גַּם בָּהֶמַת הֶפְקֵר קְדוּשָּׁה בִּקְדֻשַּׁת בְּכוֹר מֵהַתּוֹרָה, וְהַמּוֹצְאָהּ מִתְחַיֵּב בְּכָל דִּינֶיהָ.

וּלְדַעַת בַּעַל סימן כ"ה. מחשש הערמה ועוד חששות. "**עֲבוֹדַת הַגֵּרְשֹׁנִי**" בָּהֶמַת הֶפְקֵר מֵהַתּוֹרָה פְּטוּרָה מִקְּדֻשַּׁת בְּכוֹר, אוּלָם מִדְּרַבָּנָן חִיְּבוּ חֲכָמִים לִנְהֹג בָּהּ קְדֻשָּׁה מִכַּמָּה טְעָמִים וַחֲשָׁשׁוֹת.

וּלְדַעַת הַ בשו"ת שלו חלק יורה דעה סימן שט"ז ושי"ז. עיין שם שכתב לדחות הדעות הנ"ל. "**חֲתַם סוֹפֵר**" בָּהֶמַת הֶפְקֵר פְּטוּרָה לְגַמְרֵי מִדִּינֵי בְּכוֹרוֹת, וְאַף מִדְּרַבָּנָן לֹא חִיְּבוּ חֲכָמִים בַּדָּבָר.

וּרְאֵה חלק ו' סימן ק"ע. בְּשׁוּ"ת "**שֵׁבֶט הַלֵּוִי**" "**לְהַגָּרְ"שׁ וְאֶזְנָר**" שְׁלִיטָ"א שֶׁצִּדֵּד לְהָקֵל לְמַעֲשֶׂה כְּדַעַת הַ"חֲתַם סוֹפֵר" שֶׁאֵין בְּבָהֶמַת הֶפְקֵר קְדֻשַּׁת בְּכוֹרוֹת כְּלָל.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוָה זוֹ עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה לג"ר צבי הירש הלוי הורוויץ זצ"ל בסוף חומש דברים. בַּסֵּפֶר "**אַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה**" שֶׁתָּמַהּ לְכְאוֹרָה מַדּוּעַ הִכָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דַּוְקָא אֶת בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם, וְלֹא אֶת שָׂרֵיהֶם וְשׁוֹפְטֵיהֶם שֶׁל הַמִּצְרִים שֶׁהָיוּ יוֹתֵר בַּמַּעַל לְשַׁעְבֵּד אֶת יִשְׂרָאֵל וּלְהַעֲבִידָם בְּפָרֶךְ?

וְהִסְבִּיר שֶׁהַמִּצְרִים עִקַּר עֲבוֹדָתָם הָיְתָה לְמַזָּל טָלֶה, שֶׁהוּא הַבְּכוֹר שֶׁבַּמַּזָּלוֹת ולכן גם כן שליטתו בחודש ניסן שהוא הראשון שבחודשים. . וְהֵם הֶאֱמִינוּ כִּי הוּא הַנּוֹתֵן כֹּחַ לְכָל הַבְּכוֹרִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְשֶׁאֵין אֱלוֹהַּ בָּעוֹלָם חָזָק מִמֶּנּוּ שֶׁיּוּכַל לִגְבֹּר עָלָיו. אֲבָל הַקָּבָ"ה הֶרְאָם אֶת יָדוֹ הַחֲזָקָה שֶׁהוּא הַשּׁוֹלֵט עַל כָּל מַעַרְכוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַכּוֹתוֹ אֶת אוֹתָם בְּכוֹרִים הַנִּמְצָאִים תַּחְתָּיו וּבִשְׁלִיטָתוֹ ולכן גם כן קבעו לנו במצות התפילין לקרוא את הפרשיות "שמע" ו"קדש לי" ששתיהן מורות על אותו הענין – מלכותו ושליטתו של הקב"ה בעולמו. , מַה שֶּׁיִּוֹתֵר הֶרְאָה אֶת יַד ה' הַחֲזָקָה הַשּׁוֹלֶטֶת בָּעוֹלָם. וְלָכֵן הַכָּאתוֹ הָיְתָה דַּוְקָא בַּבְּכוֹרִים.

מצוה י"ט: שלא לאכל חמץ בפסח

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות י"ג, ג'.)

"**וְלֹא יֵאָכֵל חָמֵץ**".

לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

הַזְהִירָה אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּמִצְוֹת לֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁלֹּא נֹאכַל דְּבַר חָמֵץ בְּפֶסַח, כְּשֶׁבַּמִּלָּה "חָמֵץ" כְּלוּלִים חֲמִשָּׁה מִינֵי דָּגָן הַנִּזְכָּרִים בַּתּוֹרָה וְהֵם: חִטָּה, שְׂעוֹרָה, כֻּסֶּמֶת, שִׁבֹּלֶת שׁוּעָל וְשִׁיפוֹן.

מִטָּבַע הַדְּבָרִים, כַּאֲשֶׁר בָּא אֶחָד מֵחֲמֵשֶׁת הַמִּינִים הַלָּלוּ בְּמַגָּע עִם מַיִם, מִיָּד מַתְחִילָה הָעִסָּה לְתְפֹּחַ וְלַעֲלוֹת, וְתַהֲלִיךְ זֶה נִקְרָא בִּלְשׁוֹן חֲז"ל "**חִמּוּץ**". רַבּוֹתֵינוּ גִּלּוּ לָנוּ בְּמָסֹרֶת שֶׁרַק **מַיִם** יֵשׁ בְּכֹחָם לְהַחְמִיץ אֶת הַדָּגָן, מַה שֶּׁאֵין כֵּן מֵי פֵּרוֹת אוֹ חָלָב וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה דְּבָרִים שֶׁאֵין בָּהֶם מֶרְכָּבוּת שֶׁל מַיִם - בָּהֶם אֵין חֲשַׁשׁ חִמּוּץ, וַאֲפִלּוּ שֶׁהָעִסָּה תּוֹפַחַת אֵין הַדָּבָר נִקְרָא חִמּוּץ, וּמֻתָּר לְאָכְלוֹ בְּחַג הַפֶּסַח כן הובא בגמרא (פסחים ל"ה) בשם רבי יהושע בן לוי, ונפסק בשלחן ערוך (אורח חיים סימן תס"ב). עיין שם ובמה שכתבו האחרונים על כך. .

בְּנוֹסָף עַל אִסּוּר זֶה, גָּזְרוּ חֲכָמִים חֲמוּרוֹת וּסְיָגִים רַבִּים נוֹסָפִים בְּכְדֵי לְהַרְחִיק אֶת הָאָדָם מִמִּכְשׁוֹל אֲכִילַת הֶחָמֵץ בְּפֶסַח, וּלְהַצִּילוֹ מֵאִסּוּר חָמוּר זֶה. אַחַת הַגְּזֵרוֹת שֶׁגָּזְרוּ חֲכָמִים בְּעִנְיַן הֶחָמֵץ בְּפֶסַח הִיא שֶׁגָּרְגִּיר חָמֵץ שֶׁנִּתְעָרֵב בְּפֶסַח בַּתַּבְשִׁיל אֲפִלּוּ אֶחָד בְּאֶלֶף אֵינוֹ בָּטֵל, וְאוֹסֵר אֶת כָּל הַתַּבְשִׁיל כן הובא בגמרא (פסחים ל' ע"א), ופסקו השלחן ערוך בסימן תמ"ז. וראה לעיל מצוה י"ב מה שכתבנו בזה בסיעתא דשמיא. .

רָמַז הַכָּתוּב - זְהִירוּת בַּדְּרָכִים

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ **רַבֵּנוּ יוֹסֵף חַיִּים** זצוק"ל בַּעַל ה"**בֶּן אִישׁ חַי**" סִפֵּר מַעֲשֶׂה בְּחָסִיד אֶחָד שֶׁהָיָה זָהִיר וּמַחְמִיר גָּדוֹל בְּעִנְיְנֵי חַג הַפֶּסַח, וְשָׁנָה אַחַת לְאַחַר שֶׁסִּיֵּם לַעֲרֹךְ אֶת לֵיל הַסֵּדֶר כְּהִלְכָתוֹ חָטְפָתּוּ שֵׁינָתוֹ, וְהִנֵּה בַּחֲלוֹמוֹ הוּא רוֹאֶה שֶׁאוֹמְרִים לוֹ שֶׁבְּלֵיל הַסֵּדֶר עַצְמוֹ הוּא נִכְשַׁל בַּאֲכִילַת חָמֵץ גָּמוּר, וְזֶה מְכֻיָּן שֶׁהָיָה לוֹ חֹר בְּאַחַת מִשִּׁנָּיו, וְנִתְקַעָה שָׁם חֲתִיכַת פַּת מִלְּפָנֵי הֶחָג. וּבִהְיוֹת שֶׁלֹּא דָּאַג לְצַחְצֵחַ אֶת שִׁנָּיו - נִשְׁאַר הֶחָמֵץ בְּשִׁנָּיו, וּבְלֵיל הַסֵּדֶר בְּעֵת שֶׁלָּעַס אֶת הַמַּצָּה יָצְאָה חֲתִיכַת הֶחָמֵץ מִשִּׁנָּיו וְנִבְלְעָה בְּתוֹךְ גְּרוֹנוֹ. וּמִכָּאן מֵבִיא רַבֵּנוּ יוֹסֵף חַיִּים זִיע"א עַד כַּמָּה צָרִיךְ הָאָדָם לִהְיוֹת זָהִיר בְּמַעֲשָׂיו, וְלַמָּזְהִיר וְלַנִּזְהָר שְׁלוֹמִים תֵּן כְּמֵי נָהָר.

רַבּוֹתֵינוּ כן דרשו בחגיגה (י"ד ע"ב) מהפסוק (איוב כ"ח, י"ז): "לֹא יַעַרְכֶנָּה זְהַב וְזכוכית וְתמורתה כְּלִי פָז". מְלַמְּדִים כִּי דִּבְרֵי תּוֹרָה קָשֶׁה לִקְנוֹתָם כִּכְלֵי זָהָב, וְקַל לְאַבְּדָם כִּכְלֵי זְכוּכִית. שֶׁמַּעַט חִסָּר זְהִירוּת וְאֵי שִׂימַת לֵב וְאָדָם עָלוּל לְאַבֵּד אֶת כָּל עוֹלָמוֹ בְּרֶגַע. וְלָכֵן נִדְרֶשֶׁת מֵאִתָּנוּ עֵרְנוּת יֶתֶר בְּכָל הַקָּשׁוּר לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא, לְפַקֵּחַ עֵינֵינוּ הֵיטֵב בְּכָל עֵת הַאִם עוֹשִׂים אָנוּ אֶת הַדָּבָר הַנָּכוֹן? וְהַאִם לֹא קְרוֹבִים אָנוּ לְמִכְשׁוֹל כָּזֶה אוֹ אַחֵר. וּבֶאֱמֶת חֲז"ל הַקְּדוֹשִׁים במסכת עבודה זרה (כ' ע"ב). וראה לרבינו הרמח"ל זיע"א בספרו הנודע "מסילת ישרים" מה שהביא באורך בביאור מדה יקרה זו. הֵבִיאוּ אֶת מִדַּת **הַזְּהִירוּת** רֹאשׁוֹנָה לְכָל הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת, לְלַמְּדֵנוּ שֶׁלְּלֹא מִדָּה חֲשׁוּבָה זוֹ לֹא יִהְיֶה כָּל עֲרֵךְ לְכָל עֲמָלֵנוּ וְטָרְחֵנוּ בְּקִיּוּם הַמִּצְווֹת. בִּהְיוֹת שֶׁאָדָם שֶׁאֵינוֹ זָהִיר וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁמֹר אֶת שֶׁבְּיָדוֹ - בְּרֶגַע קַל שֶׁל הֶסֵּחַ הַדַּעַת עָלוּל לְאַבֵּד אֶת כָּל עֲמָלוֹ וְכָל עֲבוֹדָתוֹ תֵּרֵד חָלִילָה לְטִמְיוֹן.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

חֲכָמַי הַגְּמָרָא כן הובא במשנה בפסחים (כ"א ע"א) שהחמץ אסור מדאורייתא באכילה משעה ששית של י"ד בניסן, וכן פסקו הראשונים והשלחן ערוך (אורח חיים סימן תמ"ג סעיף א'). לָמְדוּ מִפְּסוּקֵי הַתּוֹרָה כִּי הָאַזְהָרָה שֶׁהֻזְהַרְנוּ שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל חָמֵץ בְּפֶסַח מַתְחִילָה כְּבָר מֻחָצוֹת הַיּוֹם שֶׁל עֶרֶב חַג הַפֶּסַח, וְהָאוֹכֵל חָמֵץ מֵאוֹתָהּ שָׁעָה הֲרֵי זֶה חַיָּב מֵהַתּוֹרָה. וְנֶחְלְקוּ **הַפּוֹסְקִים** עַל אֵיזֶה אִסּוּר עוֹבֵר הוּא בְּאוֹתָן שָׁעוֹת:

לְדַעַת כן כתב בפרק א' מהלכות חמץ ומצה הלכה ח'. ופסק כדעת רבי יהודה בפסחים (כ"ח ע"ב). עיין שם. **הָרַמְבַּ"ם** ז"ל זֶהוּ לָאו מִן הַתּוֹרָה הַנִּלְמָד מִן הַפָּסוּק: "לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ", וְלוֹקֶה עָלָיו. וְכֵן כָּתַב על דברי הרמב"ם שם. **הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה** לְהוֹכִיחַ בְּדַעַת הַגְּאוֹנִים, וְכֵן לָמַד **הַגָּר"א** זצ"ל בְּדַעַת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ.

אוּלָם **הָרַאֲבַ"ד וְהַסְּמַ"ג** ז"ל וְעוֹד כַּמָּה רִאשׁוֹנִים כן כתב הבאר היטב בסימן תמ"ג. וכן דעת כמה מהאחרונים. וְאַחֲרוֹנִים סוֹבְרִים שֶׁאֵינוֹ עוֹבֵר בְּלָאו, אֶלָּא בְּבִטּוּל מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל: "תַּשְׁבִּיתוּ שְׂאוֹר מִבָּתֵּיכֶם" בְּלָבַד, וּמִמֵּילָא אֵינוֹ לוֹקֶה עַל דָּבָר זֶה.

בְּנוֹסָף עַל כָּךְ, ראה פסחים (ב' ע"ב) וברמב"ם (הלכות חמץ ומצה פרק א' הלכה ט') ובשלחן ערוך (סימן תמ"ג סעיף א'). עִשּׂוּ חֲכָמִים הָרְחָקָה לְדָבָר שֶׁכְּבָר **מִשְּׁלִישׁ הַיּוֹם** יִהְיֶה אָסוּר לֶאֱכֹל חָמֵץ, דְּהַיְנוּ מַתְחִילַת שָׁעָה חֲמִישִׁית, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְעֶה אָדָם אוֹ יְגָרֵר וְיִכָּשֵׁל בְּאִסּוּר הַתּוֹרָה הֶחָמוּר. וְכָךְ הִיא הַהֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה כַּיּוֹם שֶׁכְּבָר מִשְּׁלִישׁ הַיּוֹם נִמְנָעִים מֵאֲכִילַת הֶחָמֵץ.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר אִסּוּר אֲכִילַת הֶחָמֵץ בְּפֶסַח עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד כְּתַב **הַשֶּׁלְ"ה הַקָּדוֹשׁ** זִיעָ"א כִּי הָאָדָם הָרִאשׁוֹן נִקְרָא "**עֹשֶׂה**", בְּהִיוֹת שֶׁנַּעֲשָׂה מֵעָפָר וּמַיִם כְּמוֹ הַקֶּמַח וְהַמַּיִם שֶׁבָּעִסָּה, וּכְפִי שֶׁכִּנּוּהוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל "**חַלָּתוֹ שֶׁל עוֹלָם**". וּבְשָׁעָה שֶׁעָבַר הָאָדָם עַל צִוּוּי הַבּוֹרֵא וְאָכַל מֵעֵץ הַדַּעַת נִכְנְסָה בּוֹ זֶהֱמַת הַנָּחָשׁ שֶׁהֶחְמִיצָה אֶת הָעִסָּה וּפָגְמָה בָּהּ וכמו שכתב בעל ה"חסד לאברהם" זצ"ל שהמילה "חמץ" בגימטרייא עולה "פגימה", שזוהי עיקר פעולת החמץ. , וּבָזֶה נַעֲשָׂה גּוּפוֹ עָטוּף בְּעוֹר מְגֻשָּׁם וְיָרְדָה מִיתָה לָעוֹלָם ורמוז הדבר במילה "מחמצת" שאם תוציא ממנה את המילה "חמץ" ישאר "מת". . וְלָכֵן בְּחַג הַפֶּסַח עַל יְדֵי הַהִתְמָנְעוּת מֵאֲכִילַת הֶחָמֵץ אָנוּ מְתַקְּנִים אֶת עִנְיַן אֲכִילַת הָאָדָם הָרִאשׁוֹן מֵעֵץ הַדַּעַת.

מצוה כ: שלא יראה לנו חמץ בפסח
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות י"ג, ז'.)
"וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ חָמֵץ וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֹר בְּכָל גְּבֻלֶךָ".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

כְּבָר הֻזְכְּרָה ראה מה שכתבנו בסיעתא דשמיא לעיל במצוה י"א. לְעֵיל אַזְהָרַת הַתּוֹרָה "**שִׁבְעַת יָמִים שְׂאֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם**". וְכָאן הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מוֹסִיפָה עַל כְּךְ מִצְוֹת לֹא תַּעֲשֶׂה נוֹסֶפֶת שֶׁאַף לֹא **יֵרָאֶה** לָנוּ הֶחָמֵץ שֶׁבִּרְשׁוּתֵנוּ בְּאוֹתָם הַיָּמִים. וּפְרָטֵי הַדִּינִים שֶׁל מִצְוָה זוֹ כַּנִּזְכָּר לְעֵיל בַּמִּצְוָה הַנַּ"ל.

רֶמֶז הַכָּתוּב - בְּעַל שֵׁם טוֹב

עַל דֶּרֶךְ הַמּוּסָר נִרְאֶה לְבָאֵר בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא שֶׁהֶחָמֵץ כַּיָּדוּעַ וְכַנִּזְכָּר לְעֵיל רוֹמֵז לְעִנְיְנֵי הָאָסוּר וְהַפָּסוּל, וְעַל כָּךְ אוֹמֶרֶת לָנוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּאַזְהָרָה חֲמוּרָה: לֹא דַּי בְּכָךְ שֶׁלֹּא תַּעֲבֹר עַל אִסּוּר וְלֹא תִּכָּשֵׁל בּוֹ, אֶלָּא עָלֶיךָ לִדְאֹג שֶׁאֲפִלּוּ שֶׁלֹּא יֵרָאֶה כְּאִלּוּ יֵשׁ עָלֶיךָ מַשֶּׁהוּ שֶׁל אִסּוּר אוֹ מַרְאִית עַיִן שֶׁל עֲבֵרָה כָּל שֶׁהִיא!

מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְדִינֶיהָ הֵם הַמְשַׁקְּפִים בְּפָנֵינוּ אֶת רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ מֵהָאָדָם. וְהִנֵּה נִצְטַוֵּינוּ בְּתוֹרָתֵנוּ: במדבר ל"ב, כ"ב. ושלמה המלך אומר במשלי (ד', כ"ד): "הסר ממך עקשות פה ולזות שפתים הרחק ממך". "**וְהִיִּיתֶם נְקִיִּם מֵה' וּמִיִּשְׂרָאֵל**", שֶׁעַל הָאָדָם לִהְיוֹת נָקִי מִכָּל חֶשְׁדּוֹת וּשְׁמוּעוֹת רָעוֹת עָלָיו וַאֲפִלּוּ שֶׁאֵינָן נְכוֹנוֹת, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ"ל: אימרת רבי שמעון במסכת אבות (פרק ד' משנה י"ג). שְׁלוֹשָׁה כְּתָרִים הֵם: כֶּתֶר תּוֹרָה כֶּתֶר כְּהוּנָּה וְכֶתֶר מַלְכוּת, **וְכֶתֶר שֵׁם טוֹב** - עוֹלֶה עַל כֻּלָּם!

אָדָם שֶׁשְּׁמוֹ הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְפָנָיו, וְאָהוּב וְחָבִיב הוּא אֵצֶל ומכל מקום יש להדגיש מה שהעירו המפרשים על כך: שהמעלה להיות אהוב ונוח על הבריות – היא דוקא בבריות שהתורה מכנה אותם כבריות הגונות, דהיינו תלמידי החכמים וכיוצא בהם, ולא חלילה פורקי העול וריקים למיניהם... הַבְּרִיּוֹת, הֲרֵי זֶהוּ סִימָן וְאוֹת שֶׁגַּם בַּשָּׁמַיִם הוּא מְקֻבָּל וְרָצוּי. שֶׁכֵּן לִמְּדוּ חֲכָמִים: מסכת אבות ג', י'. כָּל שֶׁרוּחַ הַבְּרִיּוֹת נוֹחָה הֵימֶנּוּ - בְּיָדוּעַ שֶׁאַף רוּחַ הַמָּקוֹם נוֹחָה הֵימֶנּוּ. וּכְפִי ראה מסכת עבודה זרה (ל"ה ע"ב). שֶׁדָּרְשׁוּ חֲזַ"ל עַל הַפָּסוּק שיר השירים א', ג'. בְּתְחִלַּת שִׁיר הַשִּׁירִים "**לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוּרַק שְׁמֶךָ עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ**" - אַל תִּקְרֵי **עֲלָמוֹת** אֶלָּא **עוֹלָמוֹת**, שֶׁכָּל הַקּוֹנֶה לְעַצְמוֹ שֵׁם טוֹב כְּמוֹ שכן דימה שלמה המלך את השם הטוב לשמן הטוב, כמו שכתוב (קהלת ז', א'): "טוב שם משמן טוב". והרבה באורים נאמרו על הדבר מדוע מדמה שלמה המלך את השם הטוב של האדם ליותר משמן? ולמה לא דימהו לזהב, או לאבנים טובות ולמרגליות? והנה יש המבארים הטעם הואיל ובשמן ישנן כמה וכמה תועלויות בדבר

אחד: אכילה, סיכה, הסקה, רפואה ועוד, כך שם טוב רבות מעלותיו. ויש המבארים שהשמן כמה שינסו להשקיעו ולהטמינו - לעולם יעלה לבסוף ויהא ניכר לעיני כל, כך שם טוב מכסה על כל פשעים. ולפני זמן הוקרה לעיני באור נפלא של אחד המפרשים (אינני זוכר שמו) שהשמן, על אף שתועלתו מרובה – עם כל זאת יש לו סוף, ובכל פעם שמשתמשים בו להסקה או לאכילה – הוא הולך ומתמעט ונחסר, מה שאין כן השם הטוב – שככל שישתמשו בו ויראו אותו – הוא רק הולך וגדל ומשתבח, נמצא שטוב שם טוב (יותר) משמן טוב. ושפתיים ישק משיב דברים נכוחים! **שֶׁמֶן טוֹב - זוֹכֶה וְנוֹחֵל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת: גַּם עוֹלָם הַזֶּה וְגַם עוֹלָם הַבָּא.**

בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ אָנוּ מוֹצְאִים זְהִירוּת יְתֵרָה בְּנוֹשֵׂא רָגִישׁ זֶה שֶׁל "וְהִייתֶם נְקִיִּם", שֶׁלֹּא תִּהֶא לִבְנֵי אָדָם שׁוּם סִבָּה לַחְשֹׁד חֲשָׁדוֹת כָּל שֶׁהֵן. כְּךָ תִּקְּנוּ רַבּוֹתֵינוּ לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת שֶׁכָּל כֹּהֵן הָעוֹלֶה לְיִשָּׂא כַּפָּיו עַל הַדּוּכָן חַיָּב לַחְלֹץ מִנְעָלָיו, מֵאֵיזֶה טַעַם? כך הסבירו בסוטה מ' ע"א. שֶׁמָּא כֹּהֵן אֶחָד תִּקְרַע רְצוּעַת מִנְעָלוֹ, וּמִפְּנֵי כֵן יִתְבַּיֵּשׁ וְלֹא יַעֲלֶה לַדּוּכָן, וְהַנּוֹכְחִים בַּמָּקוֹם עֲלוּלִים לַחְשֹׁד בּוֹ שֶׁהוּא בֶּן גְּרוּשָׁה. רְאוּ עַל מָה וְלָמָּה: **אוּלַי** תִּקְרַע, **וְאוּלַי** לֹא יַעֲלֶה , **וְאוּלַי** יַחְשְׁדוּהוּ - וְעַל זֹאת תִּקְּנוּ לְכָל הַכֹּהֲנִים וּלְכָל הַדּוֹרוֹת!

כָּךְ מָצִינוּ גַּם כֵּן בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ רוֹצִים לִמְנוֹת אֶת הַתְּרוּמוֹת שֶׁנֶּאֶסְפוּ בַּקֻּפּוֹת וּלְחַלֵּק הַקְּצָבָאוֹת לַלְּשָׁכוֹת, הָיָה נִכְנָס הַגַּבַּאי בְּבִגְדִים לְלֹא בִּטְנָה (**שֶׁלֹּא יַחְשְׁדוּהוּ שֶׁהִטְמִין בְּפִנִּים מָעוֹת**), וּלְלֹא תְּפִלִּין (**שֶׁלֹּא יַחְשְׁדוּהוּ שֶׁהִתִּיר הַתֶּפֶר וְהֶחְבִּיא שָׁם**!!!), וְאִם שְׁעָרוֹ הָיָה אָרֹךְ הָיָה מְסֹתָּפֵר לִפְנֵי כֵן (**שֶׁלֹּא יַחְשְׁדוּהוּ שֶׁהֶחְבִּיא בְּשִׂעָרוֹ**), וּכְשֶׁהָיָה יוֹצֵא הָיוּ מְדַבְּרִים עִמּוֹ (**שֶׁלֹּא יַחְשְׁדוּהוּ שֶׁהֶחְבִּיא מָעוֹת בְּפִיו**). וַהֲרֵי לְתַפְקִיד מְרוֹמָם וְחָשׁוּב שֶׁכָּזֶה וַדַּאי שֶׁלֹּא הָיוּ לוֹקְחִים אָדָם קַל אוֹ חָשׁוּד ראה ברמב"ם (הלכות שקלים פרק ב' הלכה י') שכתב שעל אף שהיו נזהרים בכל הזהירויות הללו – עם כל זאת לא היו ממנים לתרומת הלשכה אדם שהוא נזקק או מי שהוא נבהל להון ולממון. , אֶלָּא בַּעַל דַּרְגָּה וְרָאוּי, וְעִם כָּל זֹאת הָיוּ עוֹשִׂים אֶת כָּל אוֹתָם הַדְּבָרִים, לָמָּה? אוֹמְרִים חֲזַ"ל: כך נאמר במפורש בבבא בתרא (ט' ע"א) שאין מחשבים עם גזברי בית המקדש, אלא סומכים עליהם בכל מעשיהם בעינים עצומות!!! ועוד עיין בספר "ארח מישרים" לרבי מנחם טרויש זצ"ל (בבאורים לסימן י"ד) מה שכתב בענין זה. לֹא שֶׁהַתּוֹרָה חוֹשֶׁדֶת בּוֹ, אֶלָּא טוֹבָתוֹ הִיא לִהְיוֹת נָקִי מִכָּל חֶשְׁד בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת, שֶׁמָּא יֵעָנֵי - וְיֹאמְרוּ שֶׁמֵּעָוֹן הַגְּנֻבָה הֶעָנֵי, וְשֶׁמָּא יַעֲשִׁיר - וְיֹאמְרוּ שֶׁמִּגְּנֵבָה מֵהַמִּקְדָּשׁ הֶעֱשִׁיר. עַד כַּמָּה צָרִיךְ אָדָם לְהִתְרַחֵק וּלְהִתְנַקּוֹת מִכָּל חֶשְׁד שֶׁיִּהְיֶה!

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

הֵעִירוּ **אַחֲרוֹנֵי זְמַנֵּנוּ**: אוֹדוֹת בַּעֲלֵי מַכּוֹלוֹת וּקְיוֹסְקִים לְמִינֵיהֶם הָעוֹרְכִים מְכִירַת חָמֵץ לְמוּצָרִים שֶׁאֵינָם כְּשֵׁרִים לְפֶסַח שֶׁבַּחֲנֻיּוֹתֵיהֶם, שֶׁעֲלֵיהֶם לְהַקְפִּיד לְכַסּוֹתָם הֵיטֵב לְבַל יֵרָאוּ לְבַחוּץ, וּלְבַל יִמָּכְרוּ מֵאוֹתָם מוּצָרִים לְאַף אָדָם, ראה ספר חזון עובדיה הלכות פסח (עמוד פ"א) מה שהעיר בענין. כַּנִּזְכָּר בְּסִפְרֵי הַפּוֹסְקִים.

וּבְדַבְרִי עִם רַבָּהּ הָרֹאשִׁי שֶׁל חוֹלוֹן הַגָּאוֹן הַגָּדוֹל **הָרַב אַבְרָהָם יוֹסֵף** שְׁלִיטָ"א בְּסָמוּךְ לְיָמוֹת הַפֶּסַח, הֶעֱלֵיתִי בְּפָנָיו אֶת הַבְּעָיָה הַמִּתְעוֹרֶרֶת מִידֵי שָׁנָה בַּחֲנֻיּוֹת מָזוֹן וּבְמַכּוֹלוֹת לְמִינֵיהֶן הָעוֹרְכוֹת לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח אֶת מְכִירַת חָמֵץ כַּדָּת וְכַדִּין, אֶלָּא שֶׁבְּמֶשֶׁךְ הַפֶּסַח נִכָּנָסִים אֲלֵיהֶם וכמובן שדנים אנו את ישראל לכף זכות, וכפי הנראה אותם לקוחות הם אינם יהודים... לָקוֹחוֹת וּמְבַקְּשִׁים לִרְכֹּשׁ מֵהַמּוּצָרִים שֶׁאֵינָם כְּשֵׁרִים לְפֶסַח, וּפְעָמִים שֶׁאַף מִתְפַּתִּים הַמּוֹכְרִים לְמָכֹר. וּשְׁאֵלְתִּיו אוֹדוֹת חֻלּוֹת מְכִירַת הֶחָמֵץ הַאִם הִיא נִפְקַעַת בְּכָךְ, וְהַאִם יֶתֶר הַמּוּצָרִים נֶחְשָׁבִים לֶחָמֵץ שֶׁעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח כמבואר בגמרא (פסחים כ"ח ע"א) ובשלחן ערוך (אורח חיים סימן תמ"ח סעיף ג'). וְנֶאֱסָרִים בְּשִׁמּוּשׁ וּבַהֲנָאָה?

וַהֲשִׁיבָנִי דְּבָרִים נְכוֹחִים, שֶׁעוֹד בְּמַעֲשֶׂה הַמְּכִירָה לְגוֹי מַכְלִילִים הֵם סָעִיף מְיֻחָד בּוֹ מֻסְכָּם כִּי בְּאִם בְּמֶשֶׁךְ הֶחָג יֶחְסַר מִן הֶחָמֵץ שֶׁנִּמְכַּר מִכָּל סִבָּה שֶׁתִּהֱא, הֲרֵי שֶׁלְּאַחַר הֶחָג בְּאִם יַחְפֹּץ הַגּוֹי יָבוֹאוּ עִמּוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן עַל הַנֶּחְסָר. וּמִכֹּחַ סָעִיף זֶה נִשְׁאֶרֶת הַמְּכִירָה קַיֶּמֶת וּעוד כמה תועלויות הציג בפני מכח סעיף זה, כגון שיכולים ישראל לאכול מהחמץ מיד במוצאי הפסח על אף שעל פי הדין עדיין לא חזר החמץ לרשותנו. . אוּלָם מִכָּל מָקוֹם וַדַּאי שֶׁהַקּוֹנִים וְהַמּוֹכְרִים בְּמֶשֶׁךְ הַפֶּסַח עֲתִידִים הֵם לִיתֵּן אֶת הַדִּין עַל מַעֲשֵׂיהֶם.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוַת הַהַרְחָקָה מֵרְאִית חָמֵץ בְּפֶסַח עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד הוּבָא בְּסֵפֶר **ענין הפסח תחילת דרוש ה'**. **שַׁעַר הַפְּנִימִיּוֹת** מַרְבֵּנוּ **הָאֲרִיזַ"ל** כִּי יְמֵי הַפֶּסַח הֵם יָמִים בָּהֶם מִתְעַלִּים יִשְׂרָאֵל וְנִכְנָסִים בְּתוֹךְ חֲמִשִּׁים שַׁעֲרֵי הַבִּינָה, כַּהֲכָנָה לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה בְּשָׁבוּעוֹת, וּכְדֶגְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁיָּצְאוּ בְּאוֹתָם הַיָּמִים מִמִּצְרַיִם וְנִכְנְסוּ בַּחֲמִשִּׁים שַׁעֲרֵי הַקְּדֻשָּׁה. וּבְהִיוֹת שֶׁהֶחָמֵץ וְהַשְׂאוֹר בְּחִינָתָם הִיא מֵאוֹתָם הַיָּמִים שהחמץ שורשו בחסד, והשאור (שחימוצו קשה יותר) שרשו בגבורה. עיין שם בדבריו ואכמ"ל. , לָכֵן יֶשְׁנוֹ חֲשָׁשׁ שֶׁיִּתְאַחֲזוּ בָּהֶם הַחִיצוֹנִים בְּאוֹתָם יָמִים לְהַטּוֹתָם לְרָעָה. וְלָכֵן נִצְטַוֵּינוּ לְבַעֲרָם כָּלִיל לְבַל יֵרָאוּ בִּימוֹת הַפֶּסַח, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְשַׁמְּשׁוּ לַחִיצוֹנִים כְּאֶמְצָעֵי לֵינֹק כֹּחַם וְחֵילָם.

מצוה כ"א: **ספור יציאת מצרים**
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות י"ג, ח'.)
"**וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

בְּלֵיל ט"ו בְּנִיסָן, בְּשָׁעָה שֶׁמְּסֻבִּים כָּל בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה סְבִיב הַשֻּׁלְחָן בְּלֵיל הַסֵּדֶר, מִצְוָה עַל כָּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל לְסַפֵּר לְבָנָיו מַעֲנְיֵנֵי הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּבָ"ה לְעַם יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם, כַּכָּתוּב: "**וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם**". וְאִם אֵין לָאָדָם וראה שו"ת חזון עובדיה (סימן כ"א) מהם סדרי הקדימה בדבר, ואכמ"ל. בֵּן - יְסַפֵּר לִבְנוֹתָיו, אוֹ לְאִשְׁתּוֹ, אוֹ לַחֲבֵרָיו, וַאֲפִלּוּ לְעַצְמוֹ. לשון ההגדה בתחילת ה"מגיד". וְכָל הַמַּאֲרִיךְ וּמַרְבֶּה בְּסִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח.

מִצְוָה זוֹ חָלָה עַל כָּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל, אמנם הדבר שנוי במחלוקת ראשונים אם חיוב הנשים בהגדה מדאוריתא או מדרבנן: שהתוספות (סוכה ל"ח ע"א) כתבו שחיוב הנשים הוא רק מדרבנן, אולם מהרמב"ם (בספר המצוות) מוכח שסובר שחייבות מהתורה כמו שאר חיובי ליל הסדר שחייבות מהתורה. וכן כתב ספר החינוך. (וראה בברכי יוסף אורח חיים סימן תע"ג ס"ק ט"ו שהביא דעת הרב "בית דוד" שנשים פטורות לגמרי ממצות ההגדה, ודחה דבריו). וראה ביחוה דעת (חלק ב' סימן ס"ה) שכתב מחמת המחלוקת שעדיף שהאשה לא תוציא את הגבר ידי חובה בדבר. **וְאַף הַנָּשִׁים מְחֻיָּבוֹת בָּהּ, וְלָכֵן יֵשׁ לָכָל בְּנֵי הַבַּיִת לְהִשְׁתַּתֵּף** והעירו הפוסקים שבמצוה זו צריך שיוציא בפיו, כמו שכתוב "והגדת לבנך", ולא יוצאים ידי חובה בהרהור הלב. ראה שו"ת בשמים ראש (סימן קע"ג) ושו"ת האלף לך שלמה (בהמשטות לאורח חיים, סימן מ'). **בְּקְרִיאַת הַהַגָּדָה אוֹ** כן כתב מרן החיד"א בספרו כסא דוד (קונטרס גאולת עולם דף ק"י). ובעל כנסת הגדולה (סימן תע"א). וכן הובא בספר מעשה רב (סימן קפ"ז) שהגר"א היה מספר ביציאת מצרים וכולם היו שומעים. ועוד עיין באורך בספר חזון עובדיה הלכות ליל הסדר (עמוד מ"ח). **לְכַוֵּן לָצֵאת יְדֵי חוֹבָתָם בִּשְׁמִיעָה מִבַּעַל הַבַּיִת. וְזוֹ לְשׁוֹן רַבֵּנוּ יַעֲקֹב באורח חיים סימן תפ"א. והובאו דבריו בשלחן ערוך שם סעיף ב'. בַּעַל הַטּוּרִים**: "חַיָּב אָדָם לַעֲסֹק בְּהִלְכוֹת פֶּסַח וּבִיצִיאַת מִצְרַיִם, וּלְסַפֵּר בַּנִּסִּים וּבַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּבָ"ה לַאֲבוֹתֵינוּ וראיתי באור נפלא של הצדיק רבי שלום שבדרון זצ"ל למה שאמרו "עד שתחטפנו שינה": שידוע שישנן דעות בפוסקים שבליל הסדר פטורים אנו מקריאת שמע שעל המטה (או לכל הפחות מפרשה שנייה ואילך), והסביר הענין שהואיל וחיוב קריאת שמע שעל המטה הוא מדרבנן, ואילו מצות "והגדת" היא מדאורייתא, לכן אם עדיין נותר בו כח – מוטב שינצלו להמשיך בסיפור יציאת מצרים. ודפח"ח. עַד

שֶׁתַּחְטִפֵנוּ שֵׁינָה. וְזֶהוּ שֶׁשָּׁנִינוּ מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁהָיוּ מְסַפְּרִים בִּיצִיאַת מִצְרַיִם כָּל הַלַּיְלָה''.

רָמַז הַכָּתוּב - בַּיָּמִים הָהֵם בַּזְּמַן הַזֶּה

אַחַד הַדְּבָרִים שֶׁמְּצַוִּים אָנוּ לִזְכֹּר בְּכָל יוֹם וְיוֹם הוּא עִנְיַן יְצִיאַת מִצְרַיִם, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר הַפָּסוּק: דברים ט''ז, ג'. ''לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם **כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ**''. כמבואר בגמרא (ברכות י''ב ע''ב) וברמב''ם (הלכות קריאת שמע פרק א' הלכה ג'). וְלָכֵן תִּקְּנוּ לָנוּ חֲכָמִים לוֹמַר בְּכָל יוֹם בַּקֶּר וְעֶרֶב בִּקְרִיאַת שְׁמַע אֶת פָּרָשַׁת צִיצִית שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מַעֲנְיַן יְצִיאַת מִצְרַיִם. הָרַה''ק **רַבִּי צְבִי אֱלִימֶלֶךְ מִדִּינוֹב** זַצוּק''ל הֵבִיא בְּסִפְרוֹ ''**בְּנֵי יִשָּׂשכָר**'' בֵּאוּר נִפְלָא בְּעִנְיַן זֶה מַדּוּעַ מְצַוָּה אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לִזְכֹּר אֶת אוֹתָם נִסִּים בְּכָל יוֹם? וַהֲרֵי זֶה דָּבָר שֶׁהָיָה וְנִגְמַר, וּמָה הַתּוֹעֶלֶת לְכְאוֹרָה בִּזְכִירַת דָּבָר שֶׁכָּזֶה? וְאִם בִּשְׁבִיל לִזְכֹּר וּלְהוֹדוֹת - וְכִי חֲסֵרִים לְעַם יִשְׂרָאֵל נִסִּים וְנִפְלָאוֹת הַנַּעֲשִׂים לָהֶם יוֹם יוֹם וְרֶגַע רֶגַע שֶׁנּוֹתֵן לְהוֹדוֹת עֲלֵיהֶם?

וּמֵבִיא הָרַה''ק בְּשֵׁם ראה בזוהר הקדוש (פרשת בא) שכתב שעל ידי שאדם מספר מהגבורות והנפלאות שעשה הקב''ה עם ישראל בעבר מעורר הוא בשמיים חסדים גדולים ורחמים מרובים עליו ועל ישראל. בַּעֲלֵי **הַקַּבָּלָה** שֶׁאִם מְזַדַּמֵּן לְאָדָם שֶׁצָּרִיךְ הוּא אֵיזוֹ יְשׁוּעָה אוֹ הַצָּלָה מֵחֹלִי אוֹ מִצָּרָה חָלִילָה, אוֹ שֶׁחָפֵץ הוּא לַעֲבֹר אֵיזֶה דָּבָר בְּשָׁלוֹם מִבְּלִי מִכְשׁוֹל, אֲזַי סְגֻלָּה גְּדוֹלָה שֶׁיַּזְכִּיר בְּפִיו אֵיזֶה נֵס מֵהַנִּסִּים שֶׁנַּעֲשׂוּ לַאֲבוֹתֵינוּ מֵאוֹתוֹ הָעִנְיָן שֶׁנִּצְרָךְ לוֹ, וּבְכָךְ יִתְעוֹרְרוּ עָלָיו רַחֲמֵי שָׁמַיִם וְיִסְיְעוּ לוֹ לַעֲבֹר אֶת אוֹתוֹ הַדָּבָר בְּשָׁלוֹם עַל אַף שֶׁאֵין בְּיָדוֹ דַּי זְכֻיּוֹת לְכָשֶׁעַצְמוֹ, רַק בִּזְכוּת אוֹתָם הַקְּדָמוֹנִים שֶׁנִּצָּלוּ יִזְכֶּה גַּם הוּא לְהִנָּצֵל עַל יְדֵי שֶׁיִּעוֹרֵר וְיַזְכִּיר מִנִּסֵּיהֶם. וְלָכֵן, הִסְבִּיר הָרַה''ק, צִוְּתָה אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת לִזְכֹּר וּלְהַזְכִּיר מִיְּדֵי יוֹם וְיוֹם אֶת נֵס יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהוּא ראה ברכות (י''ב ע''ב) שאמרו שלעתיד לבא בימות משיח ניסי יציאת מצרים יהיו טפלים ושוליים לעומת הניסים שיעשו לישראל באותם ימים. ומכלל הדברים אתה שומע שכיום אין לך גדול יותר מנס יציאת מצרים... הַגָּדוֹל שֶׁבַּנִּסִּים וְהַכּוֹלֵל אֶת כֻּלָּם, כְּדֵי שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִתְעוֹרְרוּ רַחֲמִים וִישׁוּעוֹת עַל עַם יִשְׂרָאֵל.

וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּחַג הַפֶּסַח, שֶׁהוּא הַזְּמַן שֶׁבּוֹ נַעֲשׂוּ כָּל אוֹתָם נִסִּים גְּדוֹלִים לְיִשְׂרָאֵל - וַדַּאי שֶׁהַזְּמַן גּוֹרֵם וּמְסֻגָּל לְעוֹרֵר טוֹבוֹת רַבּוֹת וּנְצוּרוֹת ולכן נקרא ליל פסח ''ליל שימורים'', שהוא לילה השמור מן המזיקים, שעל ידי שמזכירים את השמירה הגדולה ששמר ה' את ישראל במצרים ממילא מתעוררת שמירה חדשה גם בימינו אלה.. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמְרִים אָנוּ בַּחֲנֻכָּה וּבְפוּרִים: ''**בַּיָּמִים הָהֵם בַּזְּמַן הַזֶּה**'' - שֶׁגַּם בִּזְמַנֵּנוּ זֶה מַמְשִׁיכִים הַחֲסָדִים שֶׁל אוֹתָם יָמִים נַעֲלִים לְעוֹרֵר אוֹתָנוּ לֶאֱמוּנָה חֲזָקָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וּלְסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא בְּכָל הָעִנְיָנִים.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

דָּנוּ **הַפּוֹסְקִים**: הַאִם אֶת הַהַגָּדָה יֵשׁ לִקְרֹא בַּהֲסַבָּה אוֹ בְּלֹא הֲסַבָּה?

מָרָן **הַגְּרַ"ע יוֹסֵף** שְׁלִיט"א בְּסִפְרוֹ "**חָזוֹן עוֹבַדְיָה**" הֶעֱלָה שֶׁאֶת הַהַגָּדָה יָכוֹל אָדָם לִקְרֹא בֵּין יוֹשֵׁב וּבֵין מֻסָּב, וְאֵין קְפִידָא בַּדָּבָר.

אוּלָם כן הביא האליה רבא (סימן תע"ג ס"ק ל"ד) בשמו, וכן כתב הפרי מגדים (ב"אשל אברהם" ס"ק כ"ט). והביאם ספר "נטעי גבריאל" (פסח חלק ב' פרק פ"ד). **הַשְּׁלָ"ה הַקָּדוֹשׁ** זַצַ"ל כָּתַב שֶׁבִּזְמַן הַהַגָּדָה אֵין לְהָסֵב, וְזֶה עַל פִּי דִּבְרֵי פרשת בא (שמות דף מ'). ועיין שם מה שכתב דברים נפלאים על אותם רגעים מרוממים אשר ישראל עוסקים בסיפור יציאת מצרים. **הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ** שֶׁכָּתַב שֶׁבְּאוֹתוֹ הַזְּמַן יוֹרְדִים מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת אֶל בָּתֵּי יִשְׂרָאֵל לִשְׁמֹעַ אֶת קְרִיאָתָם, וּמִפְּאַת כְּבוֹדָם וּכְבוֹד שׁוֹלְחָם אֵין זֶה נָכוֹן לְהָסֵב בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, אֶלָּא לֵישֵׁב בְּאֵימָה וּבִרְעָדָה וּבְשִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה כְּיוֹשֵׁב מַמָּשׁ לִפְנֵי הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוָה זוֹ עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד הוּבָא בַּסֵּפֶר פרשת בא. "**טַעֲמֵי הַמִּצְוֹות**" מֵרַבֵּנוּ **הָאֲרִיזַ"ל** שֶׁעִקַּר מִצְוֹות הַפֶּסַח כַּיָּדוּעַ הִנָּן בְּפֶה - לֶאֱכֹל הַמַּצָּה וְהַמָּרוֹר, וְלֹא לֶאֱכֹל חָמֵץ, וּלְסַפֵּר מִיצִיאַת מִצְרַיִם, וְאַף בְּשֵׁם הֶחָג נִרְמָז הַדָּבָר - "**פֶּסַח**" מִלְּשׁוֹן "**פֶּה - סָח**" ועוד עיין בשער הכוונות ענין הפסח (דרוש ג') שגם ימי העומר ענינם בפה – בספירת הימים, ובתבואה הניתרת באותם הימים להיאכל. . וּבֵאֵר הַטַּעַם לְכָךְ שֶׁגְּרוֹנוֹ שֶׁל הָאָדָם הוּא בִּבְחִינַת "**מִצְרַיִם**", וְהַדִּבּוּר שֶׁמּוֹצִיא מִגְּרוֹנוֹ וְהַמִּצְוֹות שֶׁמְּקַיֵּם בְּפִיו בְּעִנְיְנֵי הַחֵרוּת וְהַגְּאֻלָּה הֵם בִּבְחִינַת "**יְצִיאַת מִצְרַיִם**". וְזֶהוּ סוֹד "**בְּכָל דּוֹר וְדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם**".

מצוה כ"ב: **פדיון פטר חמור**

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות י"ג, י"ג.)

"**וְכָל פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְשֶׂה**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

כְּבָר נִתְבָּאֵר בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא ראה מצוה י"ח מה שכתבנו בזה בסיעתא דשמיא. לְעֵיל שֶׁכָּל וָלָד רִאשׁוֹן לִבְהֵמָה טְהוֹרָה אוֹ לַחֲמוֹר הוּא קָדוֹשׁ מֵרֶחֶם. וְנִתְוַסְּפָה בְּפֶטֶר הַחֲמוֹר מִצְוָה נוֹסֶפֶת בכורות י"ג ע"א, ממה שכתוב "ואם לא תפדה – וערפתו". וכן פסק בשלחן ערוך (יורה דעה סימן שכ"א סעיף י"ב). לִפְדּוֹת אֶת קְדֻשָּׁתוֹ שֶׁל הַחֲמוֹר בְּעֵד שֶׂה אוֹ דְּמֵי שֶׂה, וְלִתְּנָם לַכֹּהֵן בְּמַתָּנָה, כָּל אָדָם לְפִי יְכָלְתּוֹ וּרְצוֹנוֹ: עַיִן יָפָה בְּסֶלַע (**אוֹ שֶׂה שָׁוֶה סֶלַע**) וְעַיִן רָעָה בַּחֲצִי סֶלַע (**אוֹ שֶׂה שָׁוֶה חֲצִי סֶלַע**) וְעַיִן בֵּינוֹנִית בִּשְׁלוֹשָׁה זוּזִים (**אוֹ שֶׂה שָׁוֶה שְׁלוֹשָׁה זוּזִים**). וְעַל יְדֵי כֵּן נַעֲשָׂה הַשֶּׂה

קֹדֶשׁ לאו היינו שנעשה קדוש בקדושת הבכור להיאסר בגיזה ובעבודה, אלא שנעשה מוקדש ומיועד לכהן. וראה רש"י בחולין (קל"ד סוף ע"א). , וְהַחֲמוֹר יוֹצֵא לְחֻלִּין לִרְשׁוּת בְּעָלָיו.

בְּשׁוֹנָה מִמְּצִוַת בְּכוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה, כָּאן לֹא חִיְּבָה הַתּוֹרָה בִּפְדִּיַת (**אוֹ בַּעֲרִיפָה**) הַחֲמוֹר אֶלָּא אֶת הַיִּשְׂרְאֵל, אֲבָל הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּים פְּטוּרִים מִמִּצְוָה זוֹ כן מסקנת הגמרא בבכורות (ד' ע"א), וכן פסק השלחן ערוך (סימן שכ"א סעיף י"ט. וראה שם בהגהת הרמ"א ובאחרונים מה דין כהנת ולוייה ובעליהן, ואכמ"ל.). . וְנָתְנָה הַתּוֹרָה רְשׁוּת לִפְדּוֹתוֹ בְּכָל זְמַן, מֵרֶגַע לֵידָתוֹ וְעַד מוֹתוֹ, אוּלָם מִשּׁוּם חִבּוּב מִצְוָה אָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁאֵין לְהַשְׁהוֹת אֶת הַמִּצְוָה, וּלְהַזְדֵּרֵז בְּפִדְיוֹנוֹ ראה בכורות (י"ב ע"ב) שנחלקו חכמי הגמרא בזמן פדיונו, וברמב"ם (הלכות בכורות פרק י"ב הלכה ו') כתב שלאחר שלושים יום כבר נקרא שאיחר הזמן ועובר איסור, אולם לדעת רוב הפוסקים אין הדין כן, וכן פסקו גם כן הטור והשלחן ערוך (יורה דעה ריש סימן שכ"א) שרק משום "אין משהין את המצוות" יש להזדרז בפדיון. .

רָמַז הַכָּתוּב - שׁוֹלֵט וְנִשְׁלָט

יָדוּעַ מַה שֶּׁכָּתְבוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל שֶׁהַחֲמוֹר הוּא רֶמֶז לַחָמְרִיּוּת וְלַעֲבִיוּת. וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ **בְּאַבְרָהָם אָבִינוּ** ע"ה בְּשָׁעָה שֶׁהָלַךְ לַעֲקֹד אֶת יִצְחָק בְּנוֹ בְּצִוּוּי ה', שָׁם כָּתוּב עָלָיו בראשית כ"ב, ג'. וכך ביארו המפרשים את הדו- שיח שבין אברהם ליצחק: "ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני" – שאברהם טבעו ומדתו מצד החסד והרחמים, ויצחק מדתו מצד הגבורה והדין, ובאותה שעה ראה יצחק שאברהם כובש את טבעו ולובש את מדת הגבורה, ולכן שאלו "ויאמר..ויאמר אבי?!" ששאלו האתה הוא אבי?! ועל כך אברהם ענהו "הנני בני", שכעת אני דובק במדתך מדת הגבורה לכבוש את טבעיי למען קיום צווי הבורא. "**וַיַּחֲבֹשׁ אֶת חֲמֹרוֹ**". וּבֵאֲרוּ הַמְּפָרְשִׁים שֶׁעָרְמָה הַתּוֹרָה בָּזֶה שֶׁכְּבַשׁ אֶת רִגְשׁוֹתָיו וּטְבָעָיו וְרַחֲמָיו וְהָלַךְ לְקַיֵּם אֶת צִוּוּי ה' בְּשִׂמְחָה. וְכֵן **בְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ** ע"ה כְּשֶׁנִּשְׁלַח לְמִצְרַיִם לִגְאֹל אֶת יִשְׂרָאֵל כָּתוּב שמות ד' כ'. ומוכח היטב מלשון הכתוב בשני המקומות הללו שכתוב "חמֹר" בכתיב חסר, לרמוז למילה "חֹמר". כנלע"ד. "וַיִּרְכְּבֵם **עַל הַחֲמֹר**", שֶׁהִתְגַּבֵּר עַל פַּחְדּוֹ מִפַּרְעֹה וְכָבַשׁ אֶת חֲשָׁשׁוֹתָיו שֶׁמָּא שמות ד', א'. "לֹא יַאֲמִינוּ לִי" וְהָלַךְ לְהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל. וְכֵן עַל **מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ** הֶעָתִיד לָבוֹא בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ כָּתוּב זכריה ט', ט'. "**וְרֹכֵב עַל חֲמוֹר**" שֶׁהוּא יִהְיֶה בִּבְחִינַת רוֹכֵב עַל הַחָמְרִיּוּת שֶׁלּוֹ וְשׁוֹלֵט עָלֶיהָ. **וּלְפִי זֶה** יוּבְנוּ גַּם כֵּן דִּבְרֵי חַזַ"ל בַּמִּדְרָשׁ שֶׁחֲמוֹרוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ הוּא אוֹתוֹ הַחֲמוֹר שֶׁרָכַב עָלָיו מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְאוֹתוֹ הַחֲמוֹר שֶׁעָתִיד מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ לִרְכֹּב עָלָיו. וְכִי יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת שֶׁחֲמוֹר יִהְיֶה לְאֹרֶךְ זְמַן כֹּה רַב? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ שֶׁרָצוּ חֲכָמֵינוּ לְלַמֵּד בְּכָךְ שֶׁגַּם אַבְרָהָם אָבִינוּ וְגַם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְגַם מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ שְׁלִשְׁתָּם מַעֲלָתָם הָיְתָה בְּכָךְ שֶׁשָּׁלְטוּ עַל הַחָמְרִיּוּת וְכָבְשׁוּ אֶת רִגְשׁוֹתֵיהֶם, וּבִזְכוּת כָּךְ נַעֲשׂוּ לִמְאוֹרֵי וּמַנְהִיגֵי יִשְׂרָאֵל.

מֵאִידָךְ גִּיסָא, מָצִינוּ בַּמִּדְרָשׁ **בִּבְלִעָם הָרָשָׁע** שֶׁהוּא ''**הִתְחַתֵּן**'' עִם הָאָתוֹן שֶׁלּוֹ. וְלִכְאוֹרָה מַה זֹּאת אוֹמֶרֶת הִתְחַתֵּן? וְכִי אֶפְשָׁר לִישָׂא חֲמוֹר? וְכִי בְּאֵיזֶה אוּלָם עָשׂוּ זֹאת וּמִי עָרַךְ לָהֶם חֻפָּה וְקִדּוּשִׁין? אֶלָּא מְבָאֲרִים הַמְפָרְשִׁים שֶׁבִּלְעָם **הִתְמַזֵּג** עִם הַחָמְרִיּוּת וְנִקְשָׁר אֵלֶיהָ בְּכָל אֵיבָרָיו וְגִידָיו עַד שֶׁנַּעֲשָׂה אָחוּז וְתָלוּי בָּהּ. וְלָכֵן נִקְרָא ''בִּלְעָם הָרָשָׁע'', שֶׁכָּל מַהוּתוֹ וְתָכְנוֹ נַעֲשׂוּ חֵטְא וְרֶשַׁע ונראה בסיעתא דשמיא לבאר על זו הדרך גם כן את מאמר חז''ל בגמרא (חגיגה ט' ע''ב) על הפסוק ''ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע ובין עובד אלקים לאשר לא עבדו'' ודרשו: לא דומה השונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד פעמים, משל לאדם הלוקח חמור לרכב עליו – על עשר פרסאות משלם זוז אחד, ועל פרסה אחת נוספת צריך לשלם זוז נוסף. כך השונה מאה פעם נקרא לא עבדו, ובפעם אחת נוספת כבר נכנס בגדר עובד אלקים. עכת''ד הגמרא. ונראה לומר בסיעתא דשמיא שגם כאן במשל זה רצו לרמז שעבד ה' משול לרוכב על החמור היינו על החומר, ושככל שרוכב וגובר יותר על החומר - כך נקרא הוא יותר עובד אלקים. וראה בבן יהוידע על דברי גמרא זו שפירשה על פי הכתוב על שבט יששכר, הוא שבט לומדי התורה, המכונה (בראשית מ''ט, י''ד) ''יששכר חמור גרם''. עיין שם ותהנה. .

וּלְאוֹר דְּבָרִים אֵלּוּ נִרְאֶה לוֹמַר בְּסִיעְתָּא דִּשְׁמַיָּא שֶׁבָּאָה הַתּוֹרָה לִרְמֹז לָנוּ בְּמִצְוָה זוֹ שֶׁל פִּדְיוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם ''**לִפְדּוֹת**'' אֶת עַצְמוֹ מִן הַחָמְרִיּוּת וּלְהִתְנַתֵּק מִמֶּנָּה, שֶׁלֹּא יִהְיֶה כָּפוּף אֵלֶיהָ וְשֶׁלֹּא יִהְיֶה תָּלוּי בָּהּ, אֶלָּא לְהֵפֶךְ: שֶׁיִּהְיֶה הוּא הָרוֹכֵב עַל הַחָמְרִיּוּת וְהַשּׁוֹלֵט עָלֶיהָ בְּכָל עִנְיָנֶיהָ.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

חולין קל''ד סוף ע''א בשם רבי חייא. **חַכְמֵי הַגְּמָרָא** נִסְתַּפְּקוּ אוֹדוֹת גּוֹי שֶׁנִּתְגַּיֵּר וְנוֹלַד לוֹ חֲמוֹר בְּכוֹר, וּמְסֻפָּק הוּא אִם בִּכְּרָה הַאִם בְּטֶרֶם נִתְגַּיֵּר וּפָטוּר הוּא מִמִּצְוַת הַבְּכוֹרוֹת, אוֹ שֶׁמָּא בִּכְּרָה לְאַחַר שֶׁנִּתְגַּיֵּר וְחַיָּב. כֵּיצַד עָלָיו לִנְהֹג?

וּבַמַּסְקָנָה הָעֱלָה ראה בפרוש רש''י על הגמרא שם ובראב''ד שם שכתבו שלענין לפדותו היות והמבטלו יש בו חיוב מיתה או כרת לכן צריך מספק להחמיר ולפדותו. אולם לענין ליתנו בפועל לכהן לאחר פדייתו אין בזה אלא דין ממוני שהבכור הפדוי שייך לכהן, ואם כן באופן שכזה שיש ספק אם בכלל חל כאן חיוב פדיון הבכור או לא אזי אומרים העמד את הממון בחזקת בעליו, והמוציא מחבירו עליו להביא ראיה שאכן ביכרה האם רק משנתגייר. ועוד עיין במה שכתב ה''בית הלל'' על סימן שי''ח סעיף ה',

ואכמ"ל. שֶׁעַל הַבְּעָלִים לַעֲרֹךְ אֶת פְּדִיַּת קְדֻשַּׁת הַבְּכוֹר עַל הַשֶּׂה מֵחָמַת הַסָּפֵק, אוּלָם לִתְּנוֹ בְּפֹעַל אֵין עָלָיו חִיּוּב. וְכֵן נִפְסַק **בחלק יורה דעה סימן שי"ח סעיף ה'**. **בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ**.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוָה זוֹ עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד כָּתַב הַגה"ק **רַבִּי צָדוֹק הַכֹּהֵן מִלֶּבְלִין** זַצַ"ל בְּסִפְרוֹ חלק א' עמוד ק"ו. עיין שם בלשונו. "**פְּרִי צַדִּיק**" שֶׁהַחֲמוֹר מְסַמֵּל אֶת שׁוֹרֶשׁ קְלִפַּת הַתַּאֲוָה וְהָעֲבִיּוּת, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם "בְּשַׂר **חֲמוֹרִים** בְּשָׂרָם". וּבְאֶרֶץ מִצְרַיִם הָיוּ שְׁקוּעוֹת הַרְבֵּה נִיצוֹצוֹת קְדֻשָּׁה בָּהֶן הָיוּ מִשְׁתַּמְּשִׁים הַמִּצְרִיִּים לְהַשָּׂגַת שֶׁפַע וְחָכְמָה, וּמִכָּךְ נַעֲשׂוּ הַמִּצְרִיִּים חֲכָמִים וַעֲשִׁירִים גְּדוֹלִים. וְלָכֵן כָּתוּב שֶׁיּוֹסֵף הַצַּדִּיק שָׁלַח לְאָבִיו "עֲשָׂרָה **חֲמֹרִים** נֹשְׂאִים מִטּוּב מִצְרָיִם", דְּהַיְנוּ מֵהַחָכְמָה וְהַנִּיצוֹצוֹת שֶׁהָיוּ טְבוּעִים שָׁם. וְכֵן בְּשָׂעָה שֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם ראה בכורות (ה' ע"ב). כָּתוּב בַּחֲזַ"ל שֶׁכֹּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הָיוּ עִמּוֹ תִּשְׁעִים חֲמוֹרִים טְעוּנִים מִכַּסְפָּהּ וּזְהָבָהּ שֶׁל מִצְרַיִם, דְּהַיְנוּ נִיצוֹצוֹת הַקְּדֻשָּׁה שֶׁהָיוּ שְׁקוּעִים אֶצְלָם. וְזוֹהִי כַּוָּנַת הַהַבְטָחָה שֶׁהִבְטִיחַ הַקָּבָ"ה לְאַבְרָהָם "וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ **בִּרְכוּשׁ גָּדוֹל**", הַיְנוּ עִם אוֹתָן נִיצוֹצוֹת שֶׁל קְדֻשָּׁה. וּבְהִיוֹת שֶׁלְּכָל זֶה סִיְּעוּ הַחֲמוֹרִים שֶׁהֵם הַקִּלְפָּה שֶׁל אוֹתָהּ אֻמָּה, לָכֵן בְּשָׂכָר זֶה נִשְׁתַּנּוּ הַחֲמוֹרִים מִכָּל הַחַיּוֹת הַטְּמֵאוֹת לְהִתְקַדֵּשׁ בִּקְדֻשַּׁת הַבְּכוֹרוֹת.

מצוה כ"ג: עריפת פטר חמור
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות י"ג, י"ג.)
"**וְאִם לֹא תִפְדֶּה וַעֲרַפְתּוֹ**".

לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

בְּהֶמְשֵׁךְ לַמִּצְוָה הַקּוֹדֶמֶת, בָּהּ נִתְבָּאֵר עִנְיַן פְּדִיַּת הַחֲמוֹר הַבְּכוֹר מִקְּדֻשָּׁתוֹ, מוֹסִיפָּה הַתּוֹרָה וְאוֹמֶרֶת שֶׁבְּאִם לֹא יִרְצֶה הַבְּעָלִים לִפְדּוֹת אֶת חֲמוֹרוֹ בְּשֶׂה כַּנִּזְכָּר, אֲזַי חָלָה חוֹבָה עַל בַּעַל הַחֲמוֹר לַעֲרֹף אֶת רֹאשׁוֹ שֶׁל הַחֲמוֹר, כְּמַאֲמַר הַכָּתוּב: "וְאִם לֹא תִפְדֶּה - וַעֲרַפְתּוֹ".
רמב"ם הלכות בכורים (פרק י"ב הלכה ז'). עֲרִיפַת הַחֲמוֹר נַעֲשֵׂית בִּכְלִי הַנִּקְרָא "קוֹפִּיץ" הָעוֹרֵף אֶת רֹאשׁוֹ שֶׁל הַחֲמוֹר מֵאֲחוֹרָיו, וְאֵין לְהָרְגוֹ בַּמַּקֵּל אוֹ בְּסַכִּין אוֹ בְּכָל כְּלִי אַחֵר. כמבואר בבכורות (י"ג ע"א) ובשלחן ערוך (יורה דעה סימן שכ"א ס"ח). וְאָז נִבְלַת הַחֲמוֹר אֲסוּרָה בְּכָל שִׁמּוּשׁ, וַאֲפִלּוּ בַּהֲנָאָה כְּגוֹן לִמְכֹּר אֶת בְּשָׂרָהּ אוֹ אֶת עוֹרָהּ וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה אָסוּר.

רָמַז הַכָּתוּב - הַהִתְנַתְּקוּת

עַל פִּי הַבֵּאוּר שֶׁכָּתַבְנוּ בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא בַּמִּצְוָה הַקּוֹדֶמֶת, יֵשׁ לוֹמַר שֶׁכָּאן בָּאָה הַתּוֹרָה לְלַמְּדֵנוּ שֶׁפְּעָמִים שֶׁהָאָדָם רוֹאֶה שֶׁאֵין בְּיִכְלְתּוֹ לִיקַּח אֶת הַחֹמֶר וְלִרְכַּב עָלָיו וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לַעֲבוֹדַת ה', וְאַדְרַבָּה רוֹאֶה הוּא שֶׁהַחֹמֶר מִתְגַּבֵּר וּמִשְׁתַּלֵּט עָלָיו וּכְבָר אֵינוֹ מְסֻגָּל לְהִפָּדוֹת

מִמֶּנּוּ - אֲזַי חַיָּב הָאָדָם "**לַעֲרֹף**" אוֹתוֹ וּלְהַפְרֵד מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי, וּלְהִתְנַתֵּק מִמֶּנּוּ בְּתַכְלִית, וְרַק כָּךְ יוּכַל לַחְזֹר וְלַעֲבֹד אֶת ה'.

מִקְרֶה כְּגוֹן זֶה נִתָּן לִמְצֹא אֵצֶל אָדָם הַמִּתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה, וְחָפֵץ הוּא לְהִתְחַזֵּק וּלְהִתְקָרֵב לְדֶרֶךְ הַתּוֹרָה, אֶלָּא שֶׁעֲדַיִן מִתְקַשֶּׁה הוּא לְהִתְנַתֵּק מַעֲבָרוֹ הָרַע וּמִידֵידָיו הַמְקָרְרִים וּמַחְלִישִׁים אוֹתוֹ בֶּאֱמוּנָתוֹ. וּפֹה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מְצַוָּה אוֹתוֹ "לַחְתֹּךְ בַּבָּשָׂר הַחַי" וּלְהִתְנַתֵּק לְגַמְרֵי מִכָּל גּוֹרֵם זָר הֶעָלוּל לְהוֹרִידוֹ בְּרוּחָנִיּוּתוֹ, לשון הזהב של הרמב"ם בהלכות דעות פרק ו' הלכה א'. בִּהְיוֹת שֶׁדַּרְכּוֹ בְּרִיָּתוֹ שֶׁל הָאָדָם לִהְיוֹת נִמְשָׁךְ בְּדֵעוֹתָיו וּבְמַעֲשָׂיו אַחַר רֵעָיו וַחֲבֵרָיו, וְסוֹפוֹ שֶׁל הָאִישׁ הַזֶּה שֶׁיְּאַבֵּד בִּגְלָלָם כָּל מִדָּה טוֹבָה וְכָל קַבָּלָה וְהִתְחַזְּקוּת שֶׁאָחַז בָּהּ עַד עַתָּה.

וְאֶת יְסוֹד זֶה אָנוּ מוֹצְאִים בְּמִפְרָשׁ בַּחַזַ"ל הַקְּדוֹשִׁים שֶׁיְּעָצוּנוּ אימרת רבי מתיא בן חרש במסכת אבות (פרק ד' משנה ט"ו). והובא בספרים פירוש נאה על דברים אלו: שמדרך הארי שבשעה שמגרד לו בראשו מביא הוא את זנבו לקדימה ומגרד בו בראשו, ואילו השועל כשמגרד לו בראשו מביאו לאחור אל זנבו ומתגרד בו. ואת זה בא התנא לרמוז שאם תבחר להיות זנב הארי – לסוף תזכה ותגיע לראש, אך אם תבחר להיות ראש השועל - סופך שתיהפך לזנב, ולא סתם זנב – זנב שועל...

בְּמַסֶּכֶת אָבוֹת: "**הֱוֵי זָנָב לַאֲרָיוֹת וְאַל תְּהִי רֹאשׁ לְשׁוּעָלִים**" - שֶׁעָדִיף לְאָדָם לִהְיוֹת "**זָנָב**" שֶׁפֵּל פָּשׁוּט וְנָחוּת, אֲבָל בְּחֶבְרָה שֶׁל אֲנָשִׁים "אֲרָיוֹת" הָעוֹבְדִים אֶת ה' כָּרָאוּי, מֵאֲשֶׁר לִהְיוֹת "**רֹאשׁ**" הַמּוּרָם מִכֻּלָּם וּמְקֻבָּל עַל כֻּלָּם, אֲבָל בְּחֶבְרָה שֶׁל אֲנָשִׁים חַסְרֵי דֶּרֶךְ אֶרֶץ וְיִרְאַת ה'.

וְכֵן הַדָּבָר בְּכָל מִדָּה שֶׁאֵינָהּ טוֹבָה וּבְכָל דֶּרֶךְ מְקֻלְקֶלֶת שֶׁאָדָם רוֹאֶה שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְמוֹדֵד עִמָּהּ וְלִחְיוֹת לְצִדָּהּ צָרִיךְ הוּא לִבְרֹחַ וּלְהִפָּרֵד מִמֶּנָּה ראה ברמב"ם בהלכות דעות (פרק ב' הלכה ב'- ג') שכתב שחולי הנפשות במדות המקולקלות צריכים הם לילך בדרך הקיצונית ההפוכה, עד שיתיישרו ויכנסו לדרך הממוצעת. וגם אז ישנן מדות שבקל עלול האדם ליפול בהן כגון הגאוה ובהן יש לילך תמיד בדרך הקיצונית, ש"שבירתה" זוהי טהרתה, ו"עריפתה" זוהי רפואתה. , וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ **הָרַמְבָּ**"**ם** זַ"ל בהלכות דעות (פרק ו' הלכה א'). בְּהִלְכוֹתָיו שֶׁאִם רוֹאֶה אָדָם שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהִשָּׁאֵר אֵיתָן וְיַצִּיב בֶּאֱמוּנָתוֹ בְּמָקוֹם בּוֹ הוּא שׁוֹכֵן - יֵצֵא לִמְעָרוֹת וּלְחוֹחִים וּלְמִדְבָּרִיּוֹת!

וּכְבָר ראה סוכה נ"ב ע"א. גִּלּוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל שֶׁלֶּעָתִיד לָבוֹא לְכְשֶׁיַּגִּיעַ מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ יִקַּח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַיֵּצֶר הָרָע וְיִשְׁחָט אוֹתוֹ לְעֵינֵי כֻּלָּם, וְזוֹ תִּהְיֶה הַפְּרֵדָה הַסּוֹפִית מִמֶּנּוּ, וְהָ"עֲרִיפָה" הָאַחֲרוֹנָה שֶׁלּוֹ, וְאָז יֵדְעוּ כֻּלָּם כִּי ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד, בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

בהלכות בכורות פרק י"ב הלכה א'. וכן סובר ספר החינוך (ראה במנחת חינוך כאן מה שכתב בזה).

הָרַמְבַּ"ם זַ"ל בְּהִלְכוֹתָיו כּוֹתֵב כִּי אָמְנָם מִצְוַת **פִּדְיַת** פֶּטֶר הַחֲמוֹר עֲדִיפָה וְקוֹדֶמֶת לְמִצְוַת **עֲרִיפָתוֹ**, אוּלָם עִם כָּל זֹאת נֶחְשֶׁבֶת הָעֲרִיפָה לְמִצְוַת עֲשֵׂה לְכָל דָּבָר.

אוּלָם **הָרַאֲבַ"ד** זַ"ל בְּהַשָּׂגוֹתָיו עַל הָרַמְבַּ"ם תּוֹקֵף אֶת הָרַמְבַּ"ם עַל דְּבָרָיו בְּלָשׁוֹן חֲרִיפָה וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: "אֵין זֶה מִן הַפִּלְפּוּל וְלֹא מִן הַדַּעַת הַמְיֻשֶּׁבֶת שֶׁיַּחְשֹׁב זֶה בְּמִצְוַת עֲשֵׂה, אֶלָּא עֲבֵרָה הִיא, וּמַזִּיק נִקְרָא, וּמַפְסִיד מָמוֹנוֹ שֶׁל כֹּהֵן וְכוּ". עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

בהלכות בכורות פרק א'. **וְהַמַּהֲרִי"ט אַלְגָּאזִי** כָּתַב לְבָאֵר אֶת מַחֲלֹקְתָּם עַל פִּי שְׁתֵּי שִׁיטוֹת הַמּוּבָאוֹת **בַּמְּכִילְתָּא** בְּעִנְיַן עֲרִיפַת פֶּטֶר הַחֲמוֹר, שָׁם נֶאֱמַר:

"אִם לֹא תִפְדֶּה וַעֲרַפְתּוֹ - מִכָּאן שֶׁמִּצְוַת פִּדְיָה קוֹדֶמֶת לְמִצְוַת עֲרִיפָה. דָּבָר אַחֵר: אִם אֵין אַתָּה פּוֹדֵהוּ עָרְפֵהוּ, הוֹאִיל וְאִבַּדְתָּ אֶת נִכְסֵי הַכֹּהֵן אַף נְכָסֶיךָ יֹאבְדוּ".

וּלְפִי זֶה בֵּאֵר **שָׁהַרַמְבַּ"ם** סָבַר כַּפֵּרוּשׁ הָרִאשׁוֹן הָאוֹמֵר שֶׁהֵן הַפִּדְיָה וְהֵן הָעֲרִיפָה שְׁתֵּיהֶן מִצְוָה, רַק שֶׁזּוֹ קוֹדֶמֶת וַעֲדִיפָה לְזוֹ. וְאִלּוּ **הָרַאֲבַ"ד** סָבַר כַּפֵּרוּשׁ הַשֵּׁנִי שֶׁהַמִּצְוָה הִיא בְּפִדְיָה, רַק אִם נִמְנַע הָאָדָם מִמֶּנָּה - קָנְסָה אוֹתוֹ הַתּוֹרָה שֶׁיַּעֲרִפֶנּוּ כְּדֵי שֶׁאַף הוּא לֹא יֵהָנֶה מִמֶּנּוּ וראה עוד בספר "שי למורא" (בכורות פרק א') שכתב לבאר יסוד המחלוקת בדרך שונה האם פדיית החמור היא מצד הכרת הטוב על עזרתו במצרים (וממילא העריפה היא היזק) או שמא גזירת הכתוב היא (וממילא אף העריפה גזירת הכתוב היא). .

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוָה זוֹ עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד כָּתַב ראה זוהר הקדוש פרשת בא (שמות דף מ"ג ע"א). ועוד עיין שם בפרשת קרח (במדבר דף קע"ח ע"ב) שכתב כן בדרך דומה. **רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי** זִיעָ"א **בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ** כִּי הַחֲמוֹר הוּא הַיֵּצֶר הָרָע, שֶׁבִּיכָלְתּוֹ לְשׁוּב בִּתְשׁוּבָה וְלַהֲפֹךְ לַיֵּצֶר הַטּוֹב וכפי שדרשו על מאמר חז"ל באבות "איזהו גבור הכובש את יצרו" – מבטל לא נאמר, אלא כובש. שלוקחו והופכו לטוב. וראה בספר "צדקת הצדיק" לרבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל (אות מ"ז) שכתב שכל כחות הנפש והמדות הנטועות באדם שורשן בטוב, רק תלוי היאך ישתמש בהן. ולכן אמרו במדרש רבה (פרק ט') על הכתוב "טוב מאוד" – זהו היצר הרע. ועיין עוד במה שכתבנו בסיעתא דשמיא בספרנו "דובב שפתי ישנים" בפרשת כי תשא (עמוד רמ"ט) בענין ותשכיל. , בְּבְחִינַת "אִם זָכָה - עֵזֶר, וְאִם לֹא זָכָה - כְּנֶגְדּוֹ". וּבְמַעֲשֶׂה פִּדְיַת הַחֲמוֹר בְּעֵדֶ הַשֶּׂה, שֶׁזֶּהוּ עִם יִשְׂרָאֵל הַמְכֻנֶּה "שֶׂה פְּזוּרָה", מְסַיְּעִים אָנוּ לַהֲפֹךְ אֶת הַיֵּצֶר הָרָע לַטּוֹב, בִּבְחִינַת "לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹקִים וְרוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי". אוּלָם אִם הִקְשָׁה עָרְפּוֹ וְסֵרֵב לְכָךְ - אֲזַי עָלָיו נֶאֱמַר שמות ל"ב. "מִי אֲשֶׁר חָטָא לִי אֶמְחֶנּוּ מִסִּפְרִי", וְזוֹהִי מִצְוַת עֲרִיפַת הַפֶּטֶר חֲמוֹר.

מצוה כ"ד: שלא ללכת בשבת מחוץ לתחום
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות ט"ז, כ"ט.)
"**אַל יֵצֵא אִישׁ מִמְּקֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת עוֹלָמוֹ בְּשִׁשָּׁה יָמִים, וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת מִמְּלַאכְתּוֹ. וְעַל כֵּן רָצָה שֶׁגַּם אָנוּ נִשְׁבֹּת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת מִמְּלַאכְתֵּנוּ וּמֵעֲמָלֵנוּ, שֶׁעַל יְדֵי כֵּן נִזְכֹּר אֶת מַעֲשֵׂה בְּרִיאָתוֹ וְנוֹדֶה לוֹ. לְפִיכָךְ הִגְבִּילָנוּ הַבּוֹרֵא בְּכַמָּה וְכַמָּה מְלָאכוֹת, שֶׁאַחַת מֵהֶן הִיא שֶׁלֹּא נִתְיַגֵּעַ יוֹתֵר מִדַּי בַּהֲלִיכָה מְרֻחֶקֶת מִחוּץ לְתְחוּמֵי הָעִיר, וּכְמוֹ שֶׁפִּסְקוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל שֶׁאִסּוּר תְּחוּמִין הוּא בִּיצִיאָה מֵעֵבֶר לְאַלְפַּיִם אַמָּה מִחוּץ לָעִיר בָּהּ הָאָדָם שׁוֹבֵת אמנם מהתורה מותר להלך עד י"ב מיל (כשנים עשר קילומטר) כשיעור מחנה ישראל במדבר, אולם חכמינו תיקנו להגביל הדבר עד אלפיים אמה (כקילומטר אחד). ראה שלחן ערוך אורח חיים סימן שצ"ז. .

בַּגְּמָרָא הֶאֱרִיכוּ הַתַּנָּאִים וְהָאֱמוֹרָאִים לְפָרֵט וּלְבָאֵר אֶת כָּל פְּרָטֵי הַדִּינִים בְּעִנְיָן זֶה: ראה ערובין (נ"ה ע"א) ובשלחן ערוך (סימן שצ"ח ו-שצ"ט) ובאחרונים. כֵּיצַד קוֹבְעִים אֶת גְּבוּלוֹת הָעִיר, ראה ערובין (פרקים ב', ד') ובשלחן ערוך (סימנים ת"ח- תט"ז) ובאחרונים. וְכֵיצַד נָתָן לְהַרְחִיב אֶת הַגְּבוּל עַל יְדֵי "עֵרוּב תְּחוּמִין", ראה ערובין (נ"ב ע"ב) ובשלחן ערוך (ריש סימן ת"ה. ועוד עיין שם פרטי דינים נוספים באיסור זה). וְדִין מִי שֶׁיָּצָא מֵהַתְּחוּם בְּשַׁבָּת כֵּיצַד יִנְהַג וְכַדּוֹמֶה. הֲלֹא הֵמָּה בַּכְּתוּבִים, וּבַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ מְבֹרָרִים, וּבִדְבְרֵי הָאַחֲרוֹנִים מְפֹרָשִׁים.

רָמַז הַכָּתוּב - שְׁמַח בְּנִי בְּחֶלְקֶךָ

יָדוּעַ שֶׁהַטַּעַם הַפָּשְׁטִי וְהָעִקָּרִי לְמִצְוַת הַשְּׁבִיתָה בְּשַׁבָּת הוּא בִּכְדֵי **שֶׁיָּנוּחוּ** יִשְׂרָאֵל מִמְּלַאכְתָּם בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם בּוֹ שָׁבַת וּפָסַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמְּלַאכְתּוֹ בִּבְרִיאַת הָעוֹלָם, וּכְפִי שֶׁאָמְרָה הַתּוֹרָה: שמות כ"ג, י"ב. "וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִּשְׁבֹּת **לְמַעַן יָנוּחַ** שׁוֹרְךָ וַחֲמֹרֶךָ וְכוּ'". וְהִנֵּה עִקַּר הַמְּנוּחָה הַמּוּעִילָה לָאָדָם בָּאֱמֶת הִיא **מְנוּחַת הַדַּעַת וְהַנֶּפֶשׁ**, שֶׁבִּלְעָדֶיהָ אֵין לָאָדָם מְנוּחָה אַף בְּשָׁכְבוֹ עַל עַרְשׂוֹ וְיצוּעוֹ ולכן בדיני השבת מצינו דין מיוחד של "מלאכת מחשבת אסרה התורה", שעיקר החיוב הוא על המחשבה שבמלאכה ולא על גוף המעשה. וכדרשת חז"ל על הפסוק "ששת ימים תעשה כל מלאכתך" – שתראה במחשבתך כאילו כל מלאכתך עשויה. וכל זה שלא כמו שחושבים המון העם שתכלית השבת היא למנוחת הגוף, בשינה ואכילה ושתיה, שזה אינו. אלא כל אלו הם רק אמצעים לאדם לסייעו להגיע בנקל אל המנוחה ואל הנחלה האמיתית – היא מנוחת הנפש והרוח. וכמו שאומרים אנו בתפילת השבת "מנוחת אמת ואמונה, מנוחה שאתה הוא רוצה בה". וד"ל. .

וְנִרְאֶה בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא שֶׁבְּאָה הַתּוֹרָה לִרְמֹז לָאָדָם שֶׁמְּנוּחַת אֱמֶת וֶאֱמוּנָה יוֹכַל הוּא לִמְצֹא רַק אִם יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ שֶׁלֹּא לָצֵאת מֵהַתְּחוּם וּמֵהַמִּסְגֶּרֶת שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶעֱנִיק

לוֹ, וְשֶׁלֹּא לִיתֵּן עֵינָיו עַל אֲחֵרִים לִרְאוֹת מַה יֵּשׁ לָהֶם וּבַמֶּה הֵם מְעֻלִּים מִמֶּנּוּ. כִּי הָעַיִן רוֹאָה וְהַלֵּב חוֹמֵד, וְגַם אִם יִהְיֶה לָאָדָם כָּל טוּב שֶׁבָּעוֹלָם וְלַחֲבֵרוֹ יִהְיֶה מְעַט יוֹתֵר - מִיָּד תִּשְׁתַּלֵּט עָלָיו הַקִּנְאָה וּתְכַלֶּה כָּל חֶלְקָה טוֹבָה וכמו שכתוב בהמן הרשע שהיה לו עושר וכבוד בלי גבול, ונתעלה מעל כל השרים ועבדי המלך, ועם כל זאת אמר (אסתר ה', י"ג): "וכל זה איננו שוה לי בכל עת אשר אני ראה את מרדכי היהודי יושב בשער המלך". וכך הסבירו המפרשים את המאמר "צרת רבים חצי נחמה": שתמיד צרת האדם היא כפולה: למה לי אין, ולמה לשני יש. אבל כשהיא צרת רבים – אזי חצי מהנחמה כבר יש לו, בכך שגם לשני אין... . מַה שֶּׁאֵין כֵּן הַמִּסְתַּכֵּל רַק עַל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ, וְלֹא מְעַנְיֵן אוֹתוֹ מַה שֶּׁיֵּשׁ לְרֵעוֹ - עַל יְדֵי כֵּן זוֹכֶה לִהְיוֹת תָּמִיד שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ, וְתָנוּחַ דַּעְתּוֹ וְתָגֵל וְתִשְׂמַח נַפְשׁוֹ.

וְכָךְ אָמַר ראה ספר חובות הלבבות (שער הבטחון פרק ז'). אַחַד הַחֲכָמִים: "**מֵעוֹלָם לֹא הִשְׂמַחְתִּי בְּבֹקֶר בְּמַצָּב מְסֻיָּם וְהִתְאַוִּיתִי לְהִמָּצֵא בְּמַצָּב אַחֵר**". וְהַמַּשְׂכִּיל לִקְנוֹת בְּנַפְשׁוֹ מִדָּה נִפְלָאָה זוֹ אֶכֶן זוֹכֶה לִטְעֹם בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּחִינַת הָעוֹלָם הַבָּא כך הובא מהרה"ק רבי נחמן מברסלב זיע"א בליקוטי עצות כי כהשאדם יודע שכל מאורעותיו הם לטובתו – זאת הבחינה היא מעין עולם הבא, שאין בו שום חוסר כלל. .

הובא בספר "המחנך" עמוד 58. ראה שם. **מַעֲשֶׂה** הָיָה בַּחֲבוּרַת יְדִידִים שֶׁהֵסֵבּוּ סְבִיב הַשֻּׁלְחָן בַּסְּעוּדָה, וּבֵינֵיהֶם הָיָה אֶחָד סַמָּא (עִוֵּר). וְהִנֵּה הִגִּישׁ בַּעַל הַבַּיִת אֶת קַעֲרַת הָאֹכֶל, וְהָיָה כָּל אֶחָד נוֹטֵל חֲתִיכָה הָרְאוּיָה לְהִתְכַּבֵּד מִן הַקְּעָרָה עַד שֶׁהִגִּיעָה לִידֵי הַסַּמָּא כְּשֶׁבְּתוֹכָהּ אַךְ כְּנָפַי וּשְׁיָרֵי תּוֹסָפוֹת. נָטַל הַסַּמָּא אֶת שֶׁבַּקְּעָרָה וְאָכַל, וּמִיָּד הֵחֵל לְשַׁבֵּחַ וּלְהַלֵּל אֶת בַּעַל הַבַּיִת עַל הָאֲרוּחָה הַטְּעִימָה וְהַמְשֻׁבַּחַת.

לְחַשׁ לוֹ אַחַד הַמְסֻבִּים בְּשֶׁקֶט: אִלּוּ רָאִיתָ מָה הָיָה בַּקְּעָרָה, וּמַה נָּטְלוּ אִלּוּ שֶׁלְּפָנֶיךָ, לֹא הָיִיתָ מְהַלֵּל כָּל כָּךְ אֶת בַּעַל הַבַּיִת עַל מַה שֶּׁאָכַלְתָּ.

אָמַר לוֹ הַסַּמָּא: אֱמֶת נָכוֹן הַדָּבָר, אַךְ מִי אָמַר שֶׁבֶּאֱמֶת כְּדַאי הָיָה לִרְאוֹת זֹאת? הֲרֵי עַתָּה שֶׁלֹּא רָאִיתִי הָיָה מַאֲכָלִי עָרֵב וְטָעִים יוֹתֵר מִכֹּל!

וְהַלָּקַח מוּבָן מֵאֵלָיו...

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

ראה משנה בעירובין (נ"ב ע"ב), וכן פסקו הרמב"ם (פרק כ"ו מהלכות שבת) והשלחן ערוך (אורח חיים ריש סימן ת"ה. עיין שם בבאור הדברים). **הֲלָכָה** פְּסוּקָה הִיא, שֶׁאָדָם שֶׁיָּצָא מִחוּץ לַתְּחוּם הַמֻּתָּר לוֹ בְּשַׁבָּת - אֵינוֹ רַשַּׁאי לַחְזוֹר לִמְקוֹמוֹ. וְאֵין לוֹ רְשׁוּת לֵילֵךְ אֶלָּא עַד אַרְבַּע אַמּוֹת מֵהַמָּקוֹם בּוֹ הוּא עוֹמֵד.

וְהִנֵּה נִסְתַּפְּקוּ **חֲכָמֵינוּ** ז"ל בְּדִינוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁהוֹצִיא אֶת רַגְלוֹ **הָאַחַת** מִחוּץ לַתְּחוּם, וְרַגְלוֹ הַשְּׁנִיָּה עוֹדֶנָּה **בִּפְנִים**, הַאִם יֵהָא מֻתָּר לוֹ לְהַחְזִירָהּ אֶל תּוֹךְ הַתְּחוּם פְּנִימָה?

וְהוּבְאָה בַּגְּמָרָא דֵּעָה אַחַת הַלְּמֵדָה מִלְּשׁוֹן הַפָּסוּק "אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת **רַגְלֶךָ**" שֶׁאֲפִלּוּ רֶגֶל אַחַת אָסוּר לְהוֹצִיא, וְאִם הוֹצִיאָהּ - כְּבָר נֶחְשָׁב שֶׁיָּצָא מִתְּחוּמוֹ, וְנֶאֱסַר עָלָיו לְהַחְזִירָהּ. **אוּלָם** דֵּעָה שְׁנִיָּה סוֹבֶרֶת שֶׁהוֹאִיל וְרוֹב גּוּפוֹ עֲדַיִן בְּתוֹךְ הַתְּחוּם, לָכֵן לֹא נִקְרָא הַדָּבָר שֶׁיָּצָא מִתְּחוּמוֹ, וְרַשַּׁאי הוּא לַהֲשִׁיבָהּ פְּנִימָה.

כן פסקו הראשונים, וכן פסק השלחן ערוך (סימן ת"ה סעיף ב'. עיין במשנה ברורה שם מה שהביא בשם האליה רבא). **וְנִפְסָקָה** הַהֲלָכָה כַּדֵּעָה הַשְּׁנִיָּה שֶׁעֲדַיִן נִקְרָא הוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַתְּחוּם, וְהִנּוֹ רַשַּׁאי לְהָשִׁיב אֶת רַגְלוֹ פְּנִימָה כְּבַתְּחִלָּה.

בְּסוֹד עֵבֶדְיךָ

בְּבֵאוּר אָסוּר הַיְצִיאָה מִתְּחוּם שַׁבָּת עַל פִּי הַסּוֹד רְאֵה בְּסֵפֶר ריש פרשת בשלח. **טַעֲמֵי הַמִּצְוֹוֹת** מֵרַבֵּנוּ **הָאֲרִיזַ"ל** שֶׁכָּתַב שֶׁשַּׁבָּת קֹדֶשׁ נַעֲשֵׂית כְּעֵין עֶלְיָה רוּחָנִית שֶׁל היינו נצח הוד ויסוד. ומדת מלכות גם היא עולה עמהן. ואכמ"ל. **הַסְּפִירוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וּבִמְקוֹמָן נוֹצָר כְּעֵין** והוסיף בדבריו שם שמטעם זה העושה מלאכה בשבת נקרא "חילול שבת", על שגורם היכנסות הקליפה במקום הקדושה החלול ועל ידי כן מעניק לה חיות בשבת, ולכן מתחייב לא עלינו מיתה מדה כנגד מדה. **חֶלֶק רוּחָנִי שֶׁל מָקוֹם הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁכְּנֶגְדּוֹ הֵם ג' הַפַּרְסָאוֹת הַמַּתָּרוֹת לֵילֵךְ** בָּהֶן בְּשַׁבָּת מֵהַתּוֹרָה. וּבִהְיוֹת שֶׁבַּעֲוֹונוֹתֵינוּ גָּבְרוּ הַקְּלִפּוֹת וְנֶאֱחֲזוּ בְּחֵלֶק מֵאוֹתוֹ הֶחָלָל, לָכֵן הִגְבִּילוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל אֶת תְּחוּם הַשַּׁבָּת עַד מָקוֹם שְׁלִיטַת הַחִיצוֹנִים, דְּהַיְנוּ עַד אַלְפַּיִם אַמָּה ועוד האריך שם במתק דבריו, אך כבוד אלקים הסתר דבר, ו"עד כאן תחום שבת". .

מצוה כ"ה: האמונה במציאות ה'
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ', ב'.)
"**אָנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

יְסוֹד הַיְסוֹדוֹת שֶׁל תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה הוּא חִיּוּב הָאֱמוּנָה בַּה' יִתְבָּרַךְ. כְּבָר בַּדִּבְּרָה הָרִאשׁוֹנָה מֵעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת חָרַט הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַצִּוּוּי לְזָכֹר וּלְהַאֲמִין כִּי: "**אָנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם**..."', לְלַמֶּדְךָ שֶׁקֹּדֶם כֹּל לִפְנֵי שֶׁמַּתְחִילִים בַּמֶּתֶר וּבָאסוּר יֵשׁ לְהַפְנִים וְלִזְכֹּר וּלְהַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה וַאֲמִתִּית שֶׁיֶּשְׁנוֹ מַנְהִיג לַבְּירָה, וְשֶׁהוּא מַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ וְאֶת בְּרִיּוֹתָיו וּמַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם בְּכָל רֶגַע וָרֶגַע, וּבְיָדוֹ הַיְכֹלֶת לַעֲשׂוֹת הַכֹּל כִּרְצוֹנוֹ וּכְדַעְתּוֹ.

כן כתב הרמב"ם בריש הלכות יסודי התורה (פרק א' הלכה ו') ועיין שם באורך מהם הדברים המוכרחים להחשב ל"מאמין". **וְכָל שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין בְּעִקַּר גָּדוֹל זֶה הֲרֵי זֶה מְבַטֵּל מִצְוַת עֲשֵׂה** וְנִקְרָא "**כּוֹפֵר בָּעִקָּר**", שֶׁזֶּהוּ הָעִקָּר הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר שֶׁכָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ תְּלוּיָה בּוֹ.

רָמַז הַכָּתוּב - אֲנִי מַאֲמִין

עִקַּר קִיּוּם הַמִּצְוֹות בְּזֶה הָעוֹלָם תְּלוּי בְּכֹחַ הָאֱמוּנָה שֶׁבְּלִבֵּנוּ. בְּלִי אֱמוּנָה זוֹ אֵין עֵרֶךְ אַף לְקִיּוּם הַמִּצְוֹות בְּרִיקָנוּת לְלֹא שׁוּם מַטָּרָה וְכַוָּנָה מְסֻיֶּמֶת. וּכְפִי שֶׁאוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא בְּסוֹף מַסֶּכֶת דף כ"ד ע"א. מַכּוֹת שֶׁבָּא חֲבַקּוּק הַנָּבִיא וְהֶעֱמִיד אֶת כָּל מִצְוֹות הַתּוֹרָה עַל פָּסוּק אֶחָד: חבקוק ב', ד'. "**וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה**". הַיְנוּ שֶׁבְּכֹחַ הָאֱמוּנָה הַתְּמִימָה וְהַשְּׁלֵמָה שֶׁבְּלִבֵּנוּ אָנוּ עוֹמְדִים וּמִתְגַּבְּרִים עַל כָּל הַצָּרוֹת וְהַקְּשָׁיִים וְהַנִּסְיוֹנוֹת הָעוֹמְדִים עָלֵינוּ בְּמֶשֶׁךְ חַיֵּינוּ עָלֵי אֲדָמוֹת. כִּי מִי הוּא הָאָדָם שֶׁאֵינוֹ עוֹבֵר בְּמֶשֶׁךְ חַיָּיו תְּלָאוֹת וּקְשָׁיִים, נִסְיוֹנוֹת וּמַשְׁבֵּרִים? מִי בְּפַרְנָסָה וּמִי בִּבְרִיאוּת, מִי בַּעֲבוֹדַת ה' וּמִי בִּשְׁאָר הַדְּבָרִים. אֲבָל עַל הַכֹּל יָכוֹל הָאָדָם לְהִתְגַּבֵּר בְּעֶזְרַת ה' בְּכֹחַ דָּבָר אֶחָד וּמְיֻחָד: אֱמוּנָה שְׁלֵמָה בַּה' שֶׁהַכֹּל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ.

אָדָם שֶׁאֵין בְּלִבּוֹ אֶת כֹּחַ הָאֱמוּנָה - וְלוּ בְּדָבָר כָּל שֶׁהוּא יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה - אֵין לְךָ רֵיק וּמְסֻכָּן כָּמוֹהוּ. כְּךָ מְסֻפָּר עַל רַבֵּנוּ **הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקָּדוֹשׁ** זִיע"א שֶׁפַּעַם אֶחָד שָׂכַר עֲגָלוֹן גּוֹי שֶׁיַּרְכִּיבוֹ לְמָקוֹם מְסֻיָּם, וּבְדַרְכָּם עָבְרוּ לְיַד בֵּית הַתְּפִלָּה שֶׁל אוֹתוֹ גּוֹי. וְרַבֵּנוּ הַבַּעַ"ט רוֹאֶה שֶׁהַגּוֹי אֵינוֹ נָע וְאֵינוֹ זָע מִפְּנֵי בֵּית תְּפִלָּתוֹ, וְחוֹלֵף עַל פָּנָיו כְּלֹא הָיְתָה. שְׁאָלוֹ הַבַּעַ"ט: אֱמֹר לִי, וְכִי אֵינְךָ מְעֻנְיָן לַעֲצֹר בְּבֵית תְּפִלָּתְךָ?! וְהַגּוֹי עָנָהוּ: רַבִּי! אֵינִי מַאֲמִין בִּכְלוּם, לֹא בָּכֶם וְלֹא בָּהֶם! מִיָּד אָמַר לוֹ הַבַּעַ"ט: אִם כֵּן, הוֹרֵד אוֹתִי מִיָּד מֵעֶגְלָתְךָ. שֶׁאָדָם שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין בְּדָבָר כָּל שֶׁהוּא - וְאַף בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ אֱמֶת - אֵין לְךָ מְסֻכָּן מִמֶּנּוּ!

גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל בְּמֶשֶׁךְ הַדּוֹרוֹת הִצְטַיְּנוּ בְּמִדַּת הָאֱמוּנָה הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה בָּהֶם, וּבְכֹחָהּ יָכְלוּ לִפְעֹל נִסִּים וְנִפְלָאוֹת. וּכְפִי שֶׁמְּסֻפָּר תענית כ"ה ע"א. ראה שם כל המעשה ועוד מעשים בענין, ואכמ"ל. בַּגְּמָרָא עַל **רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא** שֶׁפַּעַם אַחַת בְּלֵיל שַׁבָּת חָזַר לְבֵיתוֹ מִתְּפִלָּתוֹ, וְרָאָה אֶת בִּתּוֹ שֶׁהִיא עֲצוּבָה. שְׁאָלָהּ: בִּתִּי, מִפְּנֵי אַתְּ עֲצוּבָה? אָמְרָה לוֹ: כְּלִי שֶׁל חֹמֶץ נִתְחַלֵּף לִי בִּכְלִי שֶׁל שֶׁמֶן וְהִדְלַקְתִּי מִמֶּנּוּ אֶת הַנֵּר לְשַׁבָּת, וּבְוַדַּאי בְּקֶרוֹב הוּא יִתְכַּבֶּה (**רְאוּ עַל מָה הָיְתָה בּוֹכָה נַעֲרָה שֶׁל פַּעַם**..). אָמַר לָהּ רַבִּי חֲנִינָא: וְכִי מָה אִכְפַּת לָךְ בְּמַה הִדְלַקְתְּ? וַהֲרֵי מִי שֶׁאָמַר לַשֶּׁמֶן לִדְלֹק בִּיכָלְתּוֹ לוֹמַר גַּם לַחֹמֶץ לִדְלֹק! וּבֶאֱמֶת דָּלַק הַנֵּר וְהִסְפִּיק עַד לְהַבְדָּלָה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת קֹדֶשׁ.

וְהִנֵּה מִי מֵאִתָּנוּ נִסָּה אֵי פַּעַם לָשִׂים בְּנֵר מַשְׁקֶה אַחֵר בִּמְקוֹם שֶׁמֶן? אוֹ אוּלַי לֶאֱפוֹת עוּגָה עִם חוֹל בִּמְקוֹם קֶמַח? וַהֲרֵי אַף אֶחָד מֵאִתָּנוּ לֹא מַעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁדָּבָר זֶה יַצְלִיחַ!!! וְאִם כֵּן מַהוּ הַדָּבָר שֶׁנּוֹתֵן אֶת הַכֹּחַ לְאוֹתָם צַדִּיקֵי עֶלְיוֹן לְשַׁנּוֹת אֶת טִבְעֵי הָעוֹלָם? רַק כֹּחַ הָאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה וְהָאֲמִתִּית שֶׁלָּהֶם בְּבוֹרֵא עוֹלָם הִיא זוֹ שֶׁנָּתְנָה לָהֶם אֶת הַיְכֹלֶת לַהֲפֹךְ סִדְרֵי בְּרֵאשִׁית, וְלִגְרֹם לְחֹמֶץ לִדְלֹק וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. כִּי אָדָם הַמַּאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה

שֶׁהַקָּבָ"ה יַעְזְרֵהוּ, אֲזַי אֲפִלּוּ בְּדָבָר שֶׁהוּא נֶגֶד הַטֶּבַע וְנֶגֶד הַהִנָּיוֹן הַקָּבָ"ה יַעְזְרֵהוּ לֹא יַעְזְבוֹ ובספרי יראה נתבאר שאדם שאינו מכופף את עצמו למושג "טבע", ומכיר בעובדה שהבורא יתברך הוא "מעל הטבע", ושכשם שטבע הקב"ה טבע אחד בעולם כך ביכולתו לטבוע טבע אחר, ממילא הקב"ה משנה את כל סדרי בראשית עבורו, ונעשה גם הוא "מעל הטבע". .

הַמִּדְרָשׁ מְסַפֵּר שֶׁפַּעַם בָּא אָדָם אֶחָד לִפְנֵי **רַבִּי עֲקִיבָא** וּשְׁאָלוֹ: רַבִּי, הָעוֹלָם הַזֶּה מִי בְּרָאוֹ? אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּרָאוֹ. אָמַר לוֹ הָאִישׁ: הַרְאֵנִי דָּבָר בָּרוּר שֶׁהַקָּבָ"ה בְּרָאוֹ?! אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: בְּנִי, מָה אַתָּה לוֹבֵשׁ? אָמַר לוֹ בֶּגֶד. אָמַר לוֹ מִי עָשָׂאוֹ? אָמַר לוֹ הָאוֹרֵג. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא הַרְאֵנִי דָּבָר בָּרוּר שֶׁהָאוֹרֵג עָשָׂאוֹ?! נִפְטַר אוֹתוֹ הָאִישׁ, שְׁאָלוּהוּ תַּלְמִידָיו לְרַבִּי עֲקִיבָא מַהוּ הַדָּבָר שֶׁאָמַרְתָּ לוֹ? אָמַר לָהֶם: **בָּנַי! כְּשֵׁם שֶׁהַבַּיִת מוֹדִיעַ עַל הַבַּנַאי, וְהַבֶּגֶד מוֹדִיעַ עַל הָאוֹרֵג, וְהַשַּׂלְחָן מוֹדִיעַ עַל הַנַּגָּר, כָּךְ הָעוֹלָם מוֹדִיעַ עַל הַקָּבָ"ה שֶׁהוּא בְּרָאוֹ!**

מִתְבּוֹנְנִים אָנוּ בַּבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְעוֹמְדִים נִפְעָמִים מֵהַחָכְמָה הַגְּדוֹלָה הַטְּמוּנָה בְּתוֹךְ כָּל יְצִיר וְנִבְרָא בָּעוֹלָם! הֲכִיצַד יִתָּכֵן שֶׁחֲתִיכַת בָּשָׂר תִּשְׁמַע אוֹ תִּרְאֶה לְמֶרְחַקִּים? הֵיאַשׁ שֶׁכָּל אֱנוֹשׁ שֶׁיּוּכַל לְהַסְבִּיר זֹאת? מִמַּתַי דָּבָר יָכוֹל לִבְעֹר אַלְפֵי שָׁנִים וְלֹא לְהִשָּׂרֵף כְּמוֹ הַשֶּׁמֶשׁ הָעוֹמֶדֶת וּמְאִירָה לָעוֹלָם כֻּלּוֹ? "מְכוֹנָה" כֹּה מְתֻחְכָּמֶת וּמֻרְכָּבֶת וְנִפְלָאָה לֹא תּוֹצֶרֶת אֲנָגְלִיָּה, וְלֹא תּוֹצֶרֶת אַרְצוֹת הַבְּרִית - יְצִיר כַּפָּיו שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּבָ"ה! הַאִם חָשַׁבְנוּ לְעַצְמֵנוּ פַּעַם מֶה הָיִינוּ עוֹשִׂים לוּלֵא נִבְרָאנוּ עִם חִלּוּק אֶצְבָּעוֹת וּפְרָקִים בְּיָדֵינוּ וּבְרַגְלֵינוּ? נִנְסֶה לֶאֱחֹז חֵפֶץ אוֹ לִפְסֹעַ שְׁנֵי צְעָדִים מִבְּלִי אֵלּוּ - הַאִם נַצְלִיחַ? וְאִלּוּ הָיוּ עֵינֵינוּ נִמְצָאוֹת בְּמָקוֹם אַחֵר בַּגּוּף - בָּרַגְלַיִם אוֹ מֵאָחוֹר - כֵּיצַד הָיוּ חַיֵּינוּ נִרְאִים? הַכֹּל נַעֲשָׂה בְּחָכְמָה אֱלוֹקִית וּמֻפְלֵאת בְּחַסְדֵי ה' הַמֵּרֵבִים עִלֵּינוּ! **מִבְּשָׂרִי אֶחֱזֶה אֱלוֹהַּ!**

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

דָּנוּ רַבּוֹתֵינוּ בְּגֶדֶר מִצְוֹת הָאֱמוּנָה וְהַבִּטָּחוֹן בַּה' הֵיאַךְ עַל הָאָדָם לִבְטֹחַ וּלְהַאֲמִין:

בְּדִבְרֵי בספרו "האמונה והבטחון" פרק א'. **הָרַמְבַּ"ן** זַ"ל אָנוּ מוֹצְאִים כִּי עַל הָאָדָם לִבְטֹחַ בַּה' וּלְהַאֲמִין כִּי עַל אַף שֶׁאֵינוֹ זַכַּאי וְרָאוּי מִצַּד עַצְמוֹ - עִם כָּל זֹאת יְרַחֲמֵהוּ ה' וְיוֹשִׁיעוֹ מִכָּל צָרָה, ראה שם בדבריו שלמד כן ממה שכתוב בתהלים (ל"ז, ג') "בטח בה' ועשה טוב" שאפילו עדיין לא עשה טוב רק בטח בה' בכל זאת יכול לזכות לישועת ה' ואחר כך לעשות טוב. ומכל מקום הוסיף שם "כמה סכל הוא זה וכמה דעתו והכרתו חלושה". וראה עוד בספר "מצות הבטחון" מה שהביא בדעת הראשונים כן, עיין שם מה שכתב באורך. **וַאֲפִלּוּ הוּא רָשָׁע גָּמוּר.**

אוּלָם בספרו "אמונה ובטחון" ריש פרק ב'. עיין שם בלשונו המסולתת והזכה. רַבֵּנוּ "**הַחָזוֹן אִישׁ**" זַ"ל כּוֹתֵב כִּי טָעוּת נוֹשֶׁנֶת נִתְאַזְּרָחָה בְּלֵב רַבִּים בַּמֶּשֶׁג "בִּטָּחוֹן" לַחְשֹׁב שֶׁמַּהוּתוֹ וְעִנְיָנוֹ לְהַאֲמִין בְּכָל מִקְרֶה בּוֹ יִתְכָּנוּ שְׁתֵּי דְּרָכִים בָּעֲתִיד: הָאַחַת רְצוּיָה וְהַשֵּׁנִית אֵינָהּ רְצוּיָה שֶׁבְּוַדַּאי יַגִּיעֵנוּ הָרָצוּי. שֶׁזֶּה אֵינוֹ, אֶלָּא הַנָּכוֹן הוּא שֶׁחוֹבָתֵנוּ לִבְטֹחַ וּלְהַאֲמִין כִּי אֵין שׁוּם מִקְרֶה בָּעוֹלָם, וְכָל הַנַּעֲשֶׂה תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ הַכֹּל הוּא מִגְּזֵרַת עֶלְיוֹן, וְכָל דַּעֲבִיד רַחֲמָנָא לְטָב עֲבִיד. וּמִמֵּילָא עַל יְדֵי זֶה יוּסַר כָּל פַּחְדֵנוּ מִן הָעֲתִידוֹת הַסּוֹתֵר אֶת מִדַּת הַבִּטָּחוֹן שֶׁבָּאָדָם

אמנם נראה ברור כי ביסוד המושג "בטחון" אין כל חולק כי עלינו לבטוח שהטוב הוא שיגיענו, רק שדברי החזון איש באים ללמד שפעמים שאיננו יודעים לכוון אל הטוב האמיתי, ושלפעמים ייתכן מה שנראה לנו כרע וככישלון – הוא בעצם הטובה והישועה המונחלת ומגעת לאדם. .

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוַת הָאֱמוּנָה בְּמְצִיאוּת ה' עַל פִּי הַסּוֹד הוּבָא האדמו"ר רבי יהודה אריה לייב זצ"ל במכתביו (מכתב ח'). בְּכְתְבֵי הַגה"ק בַּעַל "**הָאִמְרֵי אֱמֶת**" **מִגּוּר** זִיע"א בְּשֵׁם סִפְרֵי קַבָּלָה גַּבֵּי הַכַּוָּנָה בַּאֲמִירַת פָּסוּק "**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹקֵינוּ ה' אֶחָד**" שֶׁאָמְנָם הַכַּוָּנָה הַפְּשׁוּטָה וְהַבְּסִיסִית הִיא כִּי ה' הוּא אֶחָד וְאֵין עוֹד אֱלוֹהַּ מִלְּבַדּוֹ. אוּלָם בְּעֹמֶק הַדְּבָרִים הַמַּשְׁמָעוּת וְהַכַּוָּנָה הִיא שֶׁאֵין עוֹד הֲוָיָה וְיֵשׁוּת נוֹסֶפֶת זוּלָתוֹ. כִּי כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשְׁנוֹ בָּעוֹלָם, רוּחָנִי אוֹ גַּשְׁמִי, אֵינוֹ אֶלָּא מְצִיאוּת ה' בָּעוֹלָם שֶׁכִּבְיָכוֹל צִמְצֵם אֶת עַצְמוֹ וְאֶת קְדֻשָּׁתוֹ לִיצִירַת אוֹתָם דְּבָרִים גַּשְׁמִיִּים. וְאִם כֵּן נִמְצָא שֶׁגַּם בָּעֲצָמִים הַגַּשְׁמִיִּים טָמוּן נִיצוֹץ הַקְּדֻשָּׁה וְהַחִיּוּת הָאֱלֹקִית הַמְקַיֶּמִים אֶת אוֹתוֹ הַחֵפֶץ, וּמִמֵּילָא כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ בְּעוֹלָמֵנוּ הוּא בְּעֶצֶם הֲוָיַת הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא וראה בתיקוני הזוהר (דף צ"ב ע"א) שכתב שאין לך מלאך או נברא או איבר שלא חתום עליו שם הוי"ה ברוך הוא המחייהו ומקיימו. ורבינו בחיי ז"ל אמר (חובות הלבבות, שער היחוד פרק י'): "אלהי! אנה אמצאך, ואנה לא אמצאך? נסתר אתה ולא נראה, אך הכל ממך מלא!". וראה מה שכתבנו בסיעתא דשמיא בספרנו "דובב שפתי ישנים" בפרשת וזאת הברכה (עמוד תק"נ הערה 6) בשם בעל ה"נר ישראל" מרוז'ין זיע"א מענין זה ויערב לך. . וְאֶת זֶה יֵשׁ לְהוֹסִיף בְּכַוָּנַת אוֹמְרֵנוּ "**ה' אֶחָד**".

מצוה כ"ו: שלא נאמין באלוה אחר בלתי ה' לבדו

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ', ג'.)

"**לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

לְאַחַר שֶׁנִּצְטַוִּינוּ בַּמִּצְוָה הַקּוֹדֶמֶת לְהַאֲמִין בַּאֲמִתּוּת מְצִיאוּת ה', נִצְטַוִּינוּ בְּנוֹסָף עַל כָּךְ שֶׁלֹּא לְהַאֲמִין בְּשׁוּם אֱלוֹהַּ אַחֵר מִלְּבַדּוֹ, וְשֶׁלֹּא לְשַׁתֵּף עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ אֱמוּנָה בְּשׁוּם כֹּחַ אוֹ

גּוֹרֵם אַחֵר. וְהֵינוּ שֶׁלֹּא יֹאמַר אָדָם חָלִילָה שֶׁהֵנּוּ מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲבָל גַּם מַאֲמִין הוּא בָּזֶה וּבָזֶה... עַל כָּךְ בָּאָה הַתּוֹרָה וּמַזְהֶרֶת: "**לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי**".

לשון הזהב של רבינו הרמב"ם ז"ל בהלכות יסודי התורה (פרק א' הלכה ו'). **וְכָל** הַמַּעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁיֵּשׁ אֱלוֹהַּ אַחֵר חוּץ מִזֶּה הֶרֵי זֶה כּוֹפֵר בָּעִקָּר, שֶׁזֶּהוּ הָעִקָּר הַגָּדוֹל שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בּוֹ.

רָמַז הַכָּתוּב - מִשְׂחָק מָכוּר

בִּכְלָל אֲזָהָרָה זוֹ אָנוּ מְצֻוִּים שֶׁלֹּא לְהַאֲמִין בְּשׁוּם מָקוֹר אַחֵר לְחַיּוּתוֹ וּלְפַרְנָסָתוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְאַף לֹא לַחְשֹׁב שֶׁיֵּשׁ לְאֵל יָדֵינוּ לַעֲשׂוֹת מִטּוֹב וְעַד רַע לְאַחֵר אוֹ לְעַצְמֵנוּ. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: הושע י"ד, ד'. "**וְלֹא נֹאמַר עוֹד אֱלֹהֵינוּ לְמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ**". כִּי אָדָם הַחוֹשֵׁב וּמַאֲמִין שֶׁ דברים ח', י"ז. "כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה", וְשֶׁבִּזְכוּת שֶׁעָבַד אוֹ שֶׁהִשְׁתַּדֵּל הִשִּׂיג אֶת פַּרְנָסָתוֹ, הֲרֵי זֶה כּוֹפֵר בְּאֶחָד מֵעִקְרֵי וִיסוֹדוֹת הָאֱמוּנָה, שֶׁמְּשַׁתֵּף עוֹד כֹּחַ עִם כֹּחוֹ שֶׁל הַקָּבָ"ה. שֶׁהֲרֵי נִמְצָא שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין בַּה' יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה וּבִלְעָדִית שֶׁרַק הוּא הַזָּן וּמְפַרְנֵס לַכֹּל, אֶלָּא סוֹמֵךְ גַּם עַל כֹּחַ אַחֵר בִּלְתּוֹ. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִזְכֹּר וּלְשַׁנֵּן תָּמִיד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא זֶה שֶׁשּׁוֹלֵחַ לָנוּ אֶת הַקְלֵיטִים, וְלֹא הַשָּׁעוֹת הַנּוֹסָפוֹת שֶׁלָּנוּ הֵן אֵלּוּ שֶׁיְּגַדִּילוּ לָנוּ אֶת מַשְׂכֻּרְתֵּנוּ, וּכְמוֹ שֶׁהֵיטִיב רַבֵּנוּ בספרו "מסילת ישרים" בביאור דרכי קנית החסידות (פרק כ"א). **הָרַמְחַ"ל** זִיעֻ"א לְהַגְדִּיר אֶת הַדָּבָר: **שֶׁהַהִשְׁתַּדְּלוּת הִיא מֵכְרַחַת, אַךְ אֵינָהּ מוֹעִילָה בְּמְאוּמָה!**

רַבּוֹתֵינוּ בַּעֲלֵי הַמּוּסָר כָּתְבוּ שֶׁהַצִּוּוּי שֶׁל "לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹקִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי" הוּא לְאוּ דַּוְקָא בְּמֻשָּׂג שֶׁל אֱלֹהוּת. אֶלָּא כָּל הִשְׁתַּעְבְּדוּת וּכְפִיפוּת לְדָבָר אַחֵר בִּלְתִּי לַה' וּלְתוֹרָתוֹ הֲרֵי הִיא בְּגֶדֶר עֲבוֹדָה לְדָבָר אַחֵר, בְּכָךְ שֶׁמַּרְגִּישׁ הוּא שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל בִּלְעָדָיו וְשֶׁמִּמֶּנּוּ מְקַבֵּל הוּא אֶת חַיּוּתוֹ וְשִׂמְחָתוֹ. נִמְצָא, שֶׁאָדָם הַכָּפוּף לְיִצְרוֹ וְרוֹדֵף אַחַר תַּאֲוֹתָיו וַחֲשָׁקָיו, וּמְאַבֵּד אֶת הַשְׁלִיטָה עַל עַצְמוֹ עַד שֶׁאִם לֹא יַשִּׂיג אֶת תַּאֲוָתוֹ לֹא יִהְא רָגוּעַ, הֲרֵי זֶה נִכְנָס עַל פִּי בַּעֲלֵי הַמּוּסָר בְּמֻשָּׂג שֶׁל **עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה**, בָּזֶה שֶׁנַּעֲשָׂה מְשֻׁעְבָּד לְדָבָר אַחֵר בָּעוֹלָם מִלְּבַד לַה' לְבַדּוֹ.

וְכָךְ אָמְרוּ קדושין כ"ב ע"ב. חֲכָמֵינוּ זַ"ל בְּעִנְיַן רְצִיעַת עֶבֶד עִבְרִי: **רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי** הָיָה דּוֹרֵשׁ: מַה נִּשְׁתַּנְּתָה הָאֹזֶן מִכָּל הָאֵיבָרִים שֶׁבַּגּוּף שֶׁדְּוָקָא בָּהּ רוֹצְעִים אֶת הָעֶבֶד? אֶלָּא שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אֹזֶן שֶׁשָּׁמְעָה אֶת קוֹלִי עַל הַר סִינַי בְּשָׁעָה שֶׁאָמַרְתִּי "כִּי לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים" וְלֹא עֲבָדִים לַעֲבָדִים וְהָלַךְ זֶה וְקָנָה אָדוֹן לְעַצְמוֹ -תֵּרָצַע!

תְּבִיעָה נוֹרָאָה זוֹ מוּפְנֵית כְּלַפֵּי כָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ הַמְשַׁעְבֵּד אֶת עַצְמוֹ וּ"**מִתְמַכֵּר**" לְדָבָר גַּשְׁמִי כָּזֶה אוֹ אַחֵר: לְכוֹס הַקָּפֶה בַּבֹּקֶר וְלַפֶּלְאפוֹן הַיְחוּדִי שֶׁלּוֹ, לַיָּדִיד הַטּוֹב וּלְאִשְׁתּוֹ, לְמִשְׂחַק הַכַּדּוּרֶגֶל וְלִשְׁאָר עִנְיְנֵי

הָעוֹלָם הַזֶּה. הֵיאַךְ הֶחְלַפְתָּ אוֹתִי ואגב הזכירנו את הכינוי "באר מים חיים" אציג בפניך קורא יקר נקודת חן נפלאה שראיתי בספר "עלי באר" להרה"ג יוסף בן עמרם בענין זה כי המים הם דבר מיוחד המסמל את השכינה הקדושה (ראה דרשת הגר"ח מוולאז'ין שהודפסה בסוף ספרו "נפש החיים"). ועוד שגדול כחם להעניק לאדם התעוררות ורוח קדושה ממרומים כפי שאמרו חז"ל שלימוד ליד מים זורמים פותח את לב הלומד. והמהר"ם עראמה בפירושו לתהלים (מזמור קל"ז) כתב על הפסוק "על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו" שבסתם אין רוח נבואה שורה על ישראל מחוץ לארץ ישראל, אולם בזכות היותם ליד נהרות זכו לנבואה אף בחו"ל. ובספר "ארץ החיים" הוכיח כן ממעמד קריעת ים סוף שבו ראתה שפחה על הים וכו' וגם זה היה מחמת היותם ליד המים. ועל פי זה ביאר את הכתוב "לה' הארץ ומלואה" – דהיינו שהקב"ה מתגלה על הארץ היא ארץ ישראל, "תבל ויושבי בה" – היא חו"ל שפעמים אף שם מתגלה הקב"ה, ומתי? "כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה". שליד המים ניתן לזכות לנבואה אף בחו"ל. ולכן גם כן המים הם האמצעי והתנאי להסרת טומאה בטבילת המקוה כידוע. והדברים נפלאים! בְּאֵר מַיִם חַיִּים בְּבוֹרוֹת נִשְׁבָּרִים אֲשֶׁר לֹא יָכִילוּם הַמַּיִם?! עַבְדִּי אַתָּה! עֶבֶד ה'! וְעַתָּה עָשִׂיתָ אֶת עַצְמְךָ עֶבֶד לְדָבָר אַחֵר?! ומזה הטעם המליצו לנו חז"ל (אימרת רבי חייא במסכת גיטין דף ע' ע"א): סעודתך שהנאתך ממנה – משוך ידך הימנה. שלא תבוא להשתעבד לה ולהיות תלוי בה.

אין שׁוּם מְנִיעָה מֵהָאָדָם מִלְּהִשְׁתַּמֵּשׁ וְלֵהָנוֹת מֵאֶמְצָעֵי הָעוֹלָם הַזֶּה. אַדְרַבָּה: כָּל מַה שֶּׁנִּבְרָא - לֹא נִבְרָא אֶלָּא בַּעֲבוּרֵנוּ. אֶלָּא שֶׁלְּהִתְמַכֵּר וּלְהִשְׁתַּעְבֵּד לְדָבָר כָּל שֶׁהוּא מִלְּבַד הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ הֲרֵי זֶה דָּבָר הַגּוֹבֵל בְּסוּג שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה לֹא עָלֵינוּ, וּמִכָּךְ עָלֵינוּ לְהִשָּׁמֵר וּלְהִזָּהֵר.

מְבַקְּשִׁים אָנוּ מִידֵי יוֹם בְּיוֹמוֹ: **וְיַחֵד לְבָבֵנוּ לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ** - שֶׁאַהֲבָתֵנוּ וְיִרְאָתֵנוּ תִּהְיֶה אַחַת וְיִחִידָה - כְּלַפֶּיךָ ה', מִבְּלִי לְשַׁתֵּף שׁוּם אַהֲבָה אַחֶרֶת. אַךְ הַאִם אָנוּ בֶּאֱמֶת מְקַיְּמִים זֹאת? הַאִם בֶּאֱמֶת אוֹהֲבִים אָנוּ אֶת ה' יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר מֵאֵת אֲרוּחַת הַצָּהֳרַיִם, אוֹ אֶת הַבִּלּוּיִים וְהַחֲבֵרִים? וּמָה עוֹשֶׂה אָדָם אִם קְנָה אֲרוּחַת צָהֳרַיִם מְפֻתָּה וּדְשֵׁנָה וּלְפֶתַע מְגַלֶּה שֶׁכַּשְׁרוּת הַמָּקוֹם הִיא לֹא כָּל כָּךְ תּוֹאֶמֶת לְשִׁיטָתוֹ וּלְהַשְׁקְפָתוֹ? וְאִם תִּכְנֵן אָדָם לִנְסֹעַ אוֹ לָלֶכֶת לְמָקוֹם מְסֻיָּם וּלְפֶתַע מְגַלֶּה שֶׁגְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל הוֹרוּ שֶׁלֹּא לָלֶכֶת לְאוֹתוֹ מָקוֹם, מָה עוֹשֶׂה הוּא כָּעֵת? מִצְטַדֵּק בְּתֵרוּצִים שֶׁל "מַה יֵּשׁ בָּזֶה?", וּ"מִי אָמַר שֶׁצָּרִיךְ לְהַחְמִיר?", "לֹא אֵלַי הִתְכַּוְּנוּ" וְ"אַדְרַבָּה - לְשֵׁם שָׁמַיִם כַּוָּנָתִי". הַאִם בָּזֶה מִתְבַּטֵּאת אַהֲבָתֵנוּ הָעַזָּה לְבוֹרֵא עוֹלָם?! וַדַּאי שֶׁלֹּא!

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

דָּנוּ **רַבּוֹתֵינוּ** הַאִם יֵשׁ לְאָדָם לִדְרֹשׁ בָּרוֹפְאִים וּבָרְפוּאָה, אוֹ שֶׁמָּא יֵשׁ בְּכָךְ חִסָּרוֹן בֶּאֱמוּנָה בַּה' וְשִׁתּוּף עִם כֹּחַ אַחֵר חָלִילָה?

הִנֵּה בבא קמא (פ"ה ע"א) בשם רבי ישמעאל. בַּגְּמָרָא מְבָאֵר שֶׁלִּמְּדוּ חֲכָמֵינוּ מֵהַפָּסוּק שמות כ"א, י"ט. "**וְרַפֹּא יְרַפֵּא**" שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לָרוֹפֵא לְרַפְּאוֹת. דף מ"א ע"ב. ראה בפירושי התוספות והרא"ש שם שפירשו כן. וּבְמַסֶּכֶת נְדָרִים מוּכָח שֶׁאַף מִצְוָה לְרַפְּאוֹת. וְכֵן נִפְסַק בחלק יורה דעה סימן של"ו סעיף א'. עיין שם בלשונו. **בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ**.

אוּלָם **ראה בפירושו על התורה** (**פרשת בחוקתי**) **על הפסוק** (ויקרא כ"ו, י"א): "**ונתתי משכני בתוככם**". **הָרַמְבַּ"ן** זַ"ל הֶעֱלָה כִּי אָמְנָם נִתְּנָה רְשׁוּת **לָרוֹפֵא** לְרַפְּאוֹת, אוּלָם **לַחוֹלֶה** לֹא נִתְּנָה שׁוּם רְשׁוּת לְהִתְרַפְּאוֹת. אֶלָּא עָלָיו לִבְטֹחַ בַּה' שֶׁיְּרַפְּאֵנוּ וְלֹא בְּאַף אֶחָד אַחֵר זוּלָתוֹ. וְרַק אִם הוֹצִיא הָאָדָם אֶת עַצְמוֹ מִכַּת עוֹבְדֵי ה' וּבָא לְבַקֵּשׁ רְפוּאָה - אֲזַי מִצְוָה עַל הָרוֹפֵא לְרַפְּאוֹתוֹ וכלשונו הטהורה שם: "ומה חלק לרופאים בבית עושי רצון ה'?!". וכן הובא בכמה מקומות מהרה"ק רבי נחמן מברסלב זיע"א (ראה שיחות הר"ן אות נ') שציוה להתרחק לגמרי מן הרופאים ומן הרפואות שהיזקם רב מתועלתם, ושאין להשתמש בהם כלל אלא לבטוח בה' בכל לבו. ורבינו בחיי ז"ל (על התורה פרשת שופטים) הלך בדרך האמצע: שרשות הרופא לרפאות היא רק במכה ובחולי שמבחוץ, כגון בידו או ברגלו וכיוב"ז, אבל חולי פנימי שבתוך גופו של האדם נשאר ביד ה' לרפאותו בלבד. וכן כתב האבן עזרא ז"ל בפירושו על התורה (שמות כ"א, י"ט). עיין שם בדבריו. , אֲבָל לוּלֵי זֶה אֵין הֶתֵּר לְאָדָם לִסְמֹךְ עַל אֲחֵרִים בִּרְפוּאַת גּוּפוֹ.

וּלְמַעֲשֶׂה רְאֵה בחבורו "ברכי יוסף" על השלחן ערוך (ריש סימן של"ו). לְמָרָן **הַחִיד"א** זַצַ"ל שֶׁהִכְרִיעַ שֶׁבְּיָמֵינוּ וַדַּאי שֶׁחוֹבָה קְדוֹשָׁה עָלֵינוּ לִדְרֹשׁ בָּרוֹפְאִים וּבָרְפוּאוֹת, וְהַמּוֹשֵׁךְ יָדוֹ מֵהַדָּבָר יֵשׁ בְּכָךְ חֲשַׁשׁ יֶהֱרָא וְנֶחְשַׁב כְּמִי שֶׁסּוֹמֵךְ עַל הַנֵּס שֶׁגּוֹרֵם שֶׁיַּזְכִּירוּ אֶת עֲוֹונוֹתָיו וְיִנָּקוּ לוֹ מִזְּכֻיּוֹתָיו. וְלָכֵן לְמַעֲשֶׂה יֵשׁ לָאָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל בִּרְפוּאָתוֹ, רַק שֶׁיַּתְמִיד לִזְכֹּר כִּי הָרוֹפֵא אֵינוֹ אֶלָּא ונרמז הדבר יפה בפסוק (תהלים ק"ז, כ'): "ישלח דברו וירפאם" שהקב"ה שולח את הרפואה לאדם על ידי שליח, הוא הרופא. שְׁלִיחַ הַבּוֹרֵא בְּלִבַּד ובספר "רמת רחל" (סימן א') כתב לדקדק שהרופא אינו חלילה שותפו של הבורא, אלא

שלוחו בלבד. וממילא אין לתלות בו שום בטחון כלל. ועוד עיין בזוהר הקדוש (סוף פרשת האזינו) ובחובות הלבבות (שער הבטחון פרק ג') ובשו"ת "תשובות והנהגות" (חלק ג' סימן תפ"א) ובספר "דילמות רפואיות ופתרונן ההלכתי" (פרק ז') מה שכתבו בענין זה. ואכמ"ל. , **וְיָשִׂים כָּל בְּטְחוֹנוֹ בַּה' יִתְבָּרַךְ לְבַדּוֹ** וראיתי בספר הקדוש "אגרא דכלה" (פרשת וירא) שהביא בשם הזוהר הקדוש פירוש נפלא למה שכתוב בתהלים (ו', ג'): "רפאני ה'" שישנה רפואה הבאה לאדם על ידי המלאך הממונה על הרפואה, הוא רפאל המלאך, אלא שאין רפואתו בטוחה שתועיל לתמיד כי זוהי עבודתו ואינו חפץ להיות מובטל. אולם ישנה רפואה על ידי ה' יתברך בעצמו כמו שכתוב "כי אני ה' רופאך", וזוהי רפואה מובטחת לעולמי עולמים, שמה הוא אינו בטל אף מעשיו אינם בטלים. עכת"ד. וראה עוד ב"ספר החן" (ברכת חן אות ט"ו) שכתב שעיקר הרפואה אינה בסם עצמו אלא באמונת האדם שיתרפא ממנה. והביא בשם הרא"ש בתשובה שכתב שאפילו אם יאכל אדם דבר המזיק ויאמין שיועיל לרפאותו - יוכל להתרפא בו. ועוד עיין מה שכתב הג"ר אליהו דסלר זצ"ל בספרו "מכתב מאליהו" (חלק ג' מאמר "ורפא ירפא") בעומק הענין על פי תורת המוסר, ואכמ"ל. .

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר אִסּוּר הָאֱמוּנָה בְּאֵל אַחֵר עַל פִּי הַסּוֹד הוּבָא על הפסוק בספר שמות (כ', ג'). **בְּשַׁעַר הַלִּקּוּטִים** מְרַבֵּנוּ **הָאֲרִיזַ"ל** כִּי הָעֲבוֹדָה זָרָה שָׁרְשָׁהּ וּמְקוֹרָהּ מִמָּקוֹם אֲשֶׁר בּוֹ אֵין חַיּוּת כְּלָל. וְלָכֵן נִקְרָאָה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת **בְּשֵׁם** ראה מסכת עבודה זרה (כ"ט ע"ב) ובפירוש רש"י על התורה (במדבר ח', ז'). ועוד עיין בפירוש רבינו עובדיה מברטנורא על מסכת אבות (פרק ג' משנה ג'). **"זִבְחֵי מֵתִים"**, וְ כן כתב בזוהר הקדוש (זוהר חדש מדרש רות) ממה שכתוב בישעיה (כ"ח) "כי כל שלחנות מלאו קיא צואה בלי מקום". וראה עוד בפירוש רבינו עובדיה מברטנורא הנ"ל. וביאר רבינו האריז"ל טעם הדבר בהיות שכל מאכל שהאדם אוכל יש בו ניצוצות קדושה המעורבות בדבר הגשמי, וכל חיות החלק הגשמי היא מכח הניצוצות הטמונות בו. ובעת האכילה אם נעשית כראוי לשם שמים ובקדושה אזי נעשה בירור בין ניצוצות הקדושה הנבלעות בגוף האדם והופכות לחלק ממנו לבין המותרות המאבדות חיותן ויוצאות לבחוץ. ולכן אוכלי המן לא היו להם יציאות בהיות שכל מאכלם היה רוחני ללא **תערובת גשמיות כלל** (וראה בספר "טעמי המצוות" מרבינו האריז"ל פרשת עקב שהביא באורך את סדר הכוונות הראויות לצורך שלימות בירור זה כידוע ליודעי ח"ן ואכמ"ל). **ולכן העבודה זרה,**

שכולה מיתה ללא שום חיות, נקראת "צואה" שאף היא ללא חיות כלל. וד"ל. "צוֹאָה",
שֶׁאַף אֵלּוּ עִנְיָנָם מִיתָה גְּמוּרָה. וּבְהֵיוֹת שֶׁכָּל מְקוֹרָהּ שֶׁל הָעֲבוֹדָה זָרָה הוּא מִן הַסִּטְרָא אַחֲרָא לְגַמְרֵי מִבְּלִי שׁוּם מְקוֹר חַיּוּת וּקְדֻשָּׁה כְּלָל, לָכֵן אַף הַנִּדְבָּק בָּהּ וְעוֹבְדָהּ כן אמרו בחולין (ה' ע"א). עיין שם. הֲרֵי זֶה כְּמְנַתֵּק עַצְמוֹ מִן חַיּוּת הַקְּדֻשָּׁה לְגַמְרֵי וּכְכוֹפֵר בַּתּוֹרָה כֻּלָּהּ.

מצוה כ"ז: שלא נעשה צלמים שיעבדו
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ', ד'.)
"**לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל וְכָל תְּמוּנָה**".

לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה הִיא שֶׁלֹּא יִבְנֶה אָדָם פֶּסֶל אוֹ צוּרָה כָּל שֶׁהִיא בִּכְדֵי לַעֲשׂוֹתָהּ כֵּאלוֹהַּ וּלְעָבְדָהּ. וְהָעוֹשֶׂה כֵּן הֲרֵי זֶה מֵאֲבִיזְרֵי עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהִיא אַחַת מִשֶּׁלֹּשׁ הָעֲבֵרוֹת הַחֲמוּרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה שֶׁעֲלֵיהֶן נִצְטַוֵּינוּ לְהֵהָרֵג וְלֹא לַעֲבֹר.

מַחֲמֶרֶת הַדָּבָר, הוֹסִיפָה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה אִסּוּר נוֹסָף עַל עֶצֶם עֲשִׂיַּת הַפֶּסֶל גַּם מִבְּלִי לְעָבְדוֹ, שֶׁכֵּן מִתּוֹךְ כָּךְ מִתְרַבִּית הָעֲבוֹדָה זָרָה בָּעוֹלָם וְעָלוּל הָאָדָם לִתְעוֹת וּלְהִכָּשֵׁל בָּהּ.

בַּנְּמָרָא בְּמַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה נִתְבָּאֵר מָהֵן הַצּוּרוֹת אוֹתָן אָסוּר לַעֲשׂוֹת וּמָהֵן הַצּוּרוֹת שֶׁמֻּתָּר, וְהֶבְיאָן מָרָן יורה דעה סימן קמ"א. **הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ** וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: "אָסוּר לַעֲשׂוֹת כָּל צוּרָה כְּשֶׁנַּעֲשֵׂית לְשֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה. וְאִם עָשָׂאוּהּ לְנוֹי - מֻתָּר, מִלְּבַד אַרְבַּע הַצּוּרוֹת הַנִּמְצָאוֹת בְּמִדּוֹר הַשְּׁכִינָה כְּגוֹן מַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת, שְׂרָפִים, אוֹפַנִּים וְכוּ' וְכֵן צוּרַת אָדָם, שֶׁכָּל אֵלּוּ אָסוּר לַעֲשׂוֹתָם אֲפִלּוּ לְנוֹי". עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

רֶמֶז הַכָּתוּב - וַיֵּלְכוּ אַחַר הַהֶבֶל

בַּמִּדְרָשׁ מוּבָא עַל **אַבְרָהָם אָבִינוּ** ע"ה שֶׁבִּהְיוֹתוֹ יֶלֶד פַּעַם אַחַת הִשְׁאִירוּ אָבִיו תֶּרַח, שֶׁהָיָה כּוֹמֵר לַעֲבוֹדָה זָרָה, לִשְׁמֹר עַל הַפְּסָלִים שֶׁהָיוּ לוֹ בַּחֲנוּתוֹ. יָשַׁב הַנַּעַר אַבְרָהָם בְּפֶתַח הַחֲנוּת לְקַיֵּם מִצְוַת אָבִיו, וְהִנֵּה הִגִּיעָה זְקֵנָה אַחַת וְסַל עִם אֹכֶל בְּיָדָהּ, וּבִקְּשָׁה לְמְסֹר אֶת הַסַּל לְתֶרַח אָבִיו שֶׁיַּקְרִיב מִנְחָה זוֹ לַפְּסָלִים. אַבְרָהָם הַנַּעַר לֹא הֵבִין הֵיאַךְ אֶפְשָׁר לְהַעֲלוֹת עַל הַדַּעַת שֶׁפֶּסֶל מֵאֶבֶן מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם יְכוֹל לֶאֱכֹל אֶת הַקָּרְבָּן? אֲבָל לָקַח אֶת הַסַּל וּפָטַר אֶת הַזְּקֵנָה לְשָׁלוֹם.

נִכְנַס אַבְרָהָם לַמַּחְסָן וּמָצָא שָׁם עֲשָׂרוֹת פְּסָלִים שׁוֹנִים וּמְשֻׁנִּים, וּבֵינֵיהֶם פֶּסֶל אֶחָד גָּדוֹל וּמַפְחִיד. לָקַח אַבְרָהָם גַּרְזֶן גָּדוֹל וְשָׁבַר אֶת כָּל הַפְּסָלִים, מִלְּבַד הַפֶּסֶל הַגָּדוֹל, וְהִנִּיחַ אֶת הַגַּרְזֶן עִם הַקָּרְבָּן לְיַד הַפֶּסֶל. מִשֶּׁהִגִּיעַ אָבִיו, רָאָה אֶת כָּל שִׁבְרֵי הַפְּסָלִים וְהֵחֵל לִזְעֹם וְלִצְעֹק עַל אַבְרָהָם אָבִינוּ, אֲבָל אַבְרָהָם לֹא נִבְהַל. הוּא פָּנָה לְאָבִיו וְאָמַר: אַבָּא! וְכִי מָה

אֲנִי אָשֵׁם? אֵיזוֹ זִקָּנָה הֵבִיאָה קָרְבָּן לַפְּסָלִים, וְהֵחֵלּוּ כָּל הַפְּסָלִים לָרִיב וּלְהִתְוַכֵּחַ מִי יֹאכַל אֶת הַמִּנְחָה. לְפֶתַע קָם הַפֶּסֶל הַגָּדוֹל וְהִתְעַצְּבֵן עַל כָּל הָאֲחֵרִים וּשְׁבָרָם בַּגַּרְזֶן, וְיָשַׁב לֶאֱכֹל אֶת הַמִּנְחָה בְּעַצְמוֹ...

הִכָּהוּ אָבִיו עַל רֹאשׁוֹ וְאָמַר: בְּנִי! מַה לְּךָ לְדַבֵּר כָּכָה? וְכִי פֶּסֶל מְדַבֵּר אוֹ אוֹכֵל?! עָנָהוּ אַבְרָהָם: אַבָּא! יִשְׁמְעוּ אָזְנֶיךָ מַה שְּׁפִיךָ מְדַבֵּר! פֶּסֶל שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, אֵינוֹ אוֹכֵל וְאֵינוֹ זָז, וְאַתֶּם עוֹבְדִים וּמִשְׁתַּחֲוִים לוֹ וְקוֹרְאִים לוֹ אֱלֹהֵיכֶם?!

כָּךְ פָּרַךְ אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה אֶת אֱמוּנָתָם הַטְּפֵלָה שֶׁל בְּנֵי הָעוֹלָם, וְהָלַךְ וְחִפֵּשׂ לוֹ אֶת מַנְהִיג הָעוֹלָם הָאֱמִתִּי, עַד שֶׁהֵצִיץ עָלָיו בַּעַל הַבִּירָה, וְגָלָה אַבְרָהָם אָבִינוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּפִרְסֵם אֱלֹהוּתוֹ בָּעוֹלָם.

בבראשית פרק ל"א. הַתּוֹרָה מְסַפֶּרֶת עַל **יַעֲקֹב אָבִינוּ** ע"ה בְּעֵת שֶׁבָּרַח עִם כָּל אֲשֶׁר לוֹ מִלָּבָן הָאֲרַמִּי, עָמְדָה רָחֵל וְגָנְבָה אֶת הַתְּרָפִים (**פְּסָלִים**) אֲשֶׁר לְאָבִיהָ, מדרש רבה בראשית פרק ע"ד. והובא בפירוש רש"י ז"ל על התורה (בראשית ל"א, י"ט). וַחֲזַ"ל הַקְּדוֹשִׁים מְגַלִּים כִּי כַּוָּנָתָהּ בָּזֶה הָיְתָה לְהַפְרִישׁ אֶת אָבִיהָ מִן הָעֲבוֹדָה זָרָה. לְאַחַר מִכֵּן, לִכְשֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיהֶם לָבָן וְדָרַשׁ אֶת אֱלִילָיו, אָמַר לוֹ יַעֲקֹב: "**עִם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֱלֹהֶיךָ לֹא יִחְיֶה נֶגֶד אַחֵינוּ הַכֶּר לְךָ מָה עִמָּדִי וְקַח לָךְ**".

וְהַגָּאוֹן **רַבִּי מֵאִיר שַׁפִּירָא מִלֶּבְלִין** זַצ"ל פֵּרֵשׁ אֶת הַפָּסוּק כָּךְ: אָמַר לוֹ יַעֲקֹב לְלָבָן: מַה כָּל הָרַעַשׁ הַזֶּה שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה לִמְצֹא אֶת אֱלֹהֶיךָ? וַהֲלֹא "**עִם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֱלֹהֶיךָ**" - נַנִּיחַ שֶׁתִּמְצָא כָּאן אֶת הַפְּסָלִים שֶׁלְּךָ, מַה יִּתֵּן לְךָ וּמַה יּוֹסִיף לָךְ? הֲרֵי "**לֹא יִחְיֶה**" - הֲרֵי הוּא בּוּל עֵץ שֶׁאֵין בּוֹ מַמָּשׁ וְאֵין בּוֹ תּוֹעֶלֶת! אֲז מַה לְּךָ לִטְעוֹת אַחַר הֶבֶל שָׁכְוָה? אֶלָּא "**הַכֶּר לְךָ מָה עִמָּדִי, וְקַח לָךְ**" - הִסְתַּכֵּל אֵיזֶה אֱלוֹהַּ גָּדוֹל וַאֲמִתִּי יֵשׁ לִי, וְקַבֵּל אֶת אֱמוּנָתִי בְּמֶלֶךְ חַי וְקַיָּם, וְזֶה יִהְיֶה לְךָ לֵאלֹקִים!

בְּצַעַר רַב אָנוּ שׁוֹמְעִים כַּיּוֹם אֵיךְ מִבְּנֵי עַמֵּנוּ הוֹלְכִים לִרְעוֹת בִּשְׂדוֹת זָרִים, אֵיךְ תּוֹעִים הֵם בָּעוֹלָם וּמִתְחַבְּרִים עִם כָּל מִינֵי שִׁיטוֹת וּרוּחוֹת זָרוֹת, כְּשֶׁהָאֱמֶת נִמְצָא מִתַּחַת לְאַפָּם מִבְּלִי לְהָרְגִּישׁ. נִזְדַּמֵּן לָנוּ בְּאַחַת הַפְּעָמִים לְאָרֵחַ בְּבֵיתֵנוּ אִישִׁיּוּת מְכֻבֶּדֶת שֶׁלֹּא זָכָה עֲדַיִן לְהַכִּיר אֶת נֹפֶת צוּפָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּבְהַצִּיעֵנוּ לוֹ לַחֲבשׁ כִּפָּה לְרֹאשׁוֹ לְבָרֵךְ עַל הַמַּאֲכָל שֶׁהֻגַּשׁ בְּפָנָיו נֵאוֹת לְדָבָר בְּאָמְרוֹ "בְּרוֹמָא הֱיֵה רוֹמְאִי"... וַאֲנִי שׁוֹאֵל: **וְכִי רוֹמְאִי בְּקַשְׁנוּךָ לְהְיוֹת?! וַהֲרֵי עִם יַהֲדוּת אֲבִיךָ וְאִמְּךָ בְּקַשְׁנוּךָ לְהִזְדַּהוֹת!!!** וּבְמִסְמָכִים פְּנִימִיִּים שֶׁל "חֲלוּקַת תַּקְצִיבִים מֻמְשַׁלְתִּיִּים" נִתַּן לְמִצֹא שֶׁנִּתָּחִים נִכְבָּדִים מִכְּסָפֵינוּ מֻשְׁקָעִים בְּדָתוֹת שׁוֹנוֹת בְּטַעֲנָה כּוֹזֶבֶת שֶׁהִנָּן "בַּעֲלֵי חֲשִׁיבוּת וְיִחוּדִיּוּת לְאוּמִית". הֲנֶאֱמָר

כְּזֹאת גַּם עַל הַיְשִׁיבוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת?! מַדּוּעַ לְהִתְנַכֵּר דַּוְקָא לְדַרְתֵּנוּ שֶׁלָּנוּ שֶׁהִיא מְקוֹר חַיֵּינוּ וְחַיּוּת נַפְשֵׁנוּ?! **אֶתְמְהָה!**

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

בְּסִפְרֵי הַפּוֹסְקִים הָעֶלְתָה הַשְׁאֵלָה אוֹדוֹת צוּרַת הַשְׁתִּי וָעֶרֶב הַמְצוּיָה בֵּין עוֹבְדֵי כַּת הַנַּצָּרוּת, הַאִם דִּינָהּ כְּדִין פֶּסַח עֲבוֹדָה זָרָה הָאָסוּר בְּכָל שִׁמּוּשׁ וַהֲנָאָה אוֹ לֹא?

וְהִנֵּה בְּשׁוּ"ת בסימן ס"ח. והביא דבריו גם כן בבית יוסף בחלק אורח חיים סימן קי"ג. עיין שם. "**אַבְקַת רוֹכֵל**" לְמָרָן **רַבִּי יוֹסֵף קָארוֹ** זִיע"א הֵבִיא בְּשֵׁם **הָרַשְׁבָּ"א** שֶׁשָּׁדַעְתּוֹ לֶאֱסֹר אֶת הַשְׁתִּי וָעֶרֶב כְּדִין תַּשְׁמִישׁ עֲבוֹדָה זָרָה, וְכֵן בחלק יורה דעה סימן ק"נ סעיף ג'. הֵבִיא הַגָּאוֹן **רַבִּי מֹשֶׁה אִיסֶרְלִישׁ** זַצַ"ל בְּהַגָּהוֹתָיו עַל הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ.

אוּלָם **הָרִיטְבָּ"א** על מסכת עבודה זרה דף מ"ב ע"ב. וכן כתב גם כן בעל "תרומת הדשן" בסימן קצ"ו. עיין שם בדבריו. בְּחִדּוּשָׁיו כָּתַב לְחַלֵּק בֵּין שְׁתִי וָעֶרֶב הַנַּעֲשֶׂה לְשֵׁם עֲבוֹדָה וְהִשְׁתַּחֲוָיָה לוֹ שֶׁאָכֵן אָסוּר הוּא, לְבֵין שְׁתִי וָעֶרֶב הַנַּעֲשֶׂה לְנוֹי וּלְסֶמֶל כְּפִי שֶׁמָּצוּי בְּרֹב הַמִּקְרִים, שֶׁזֶּה אֵינוֹ נֶחְשָׁב לְתַשְׁמִישׁ עֲבוֹדָה זָרָה וּמֻתָּר הוּא בְּשִׁמּוּשׁ וּבַהֲנָאָה כָּל שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן לְשֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה. וְכֵן כָּתְבוּ לַהֲלָכָה רוֹב ראה בספר הליכות עולם חלק ז' עמוד רע"ח. ועוד עיין בספר "פסקי עבודה זרה" סימן ד'. הָאַחֲרוֹנִים, כמובן שאין הדברים מכוונים להתיר לישא תליונים שכאלו ללא סיבה, אלא באופן שאינו מכוון כלל כגון שימוש בבולים הנושאים סמל שכזה, או חולצה שעליה מודפסת צורה דומה. וכן במקום שישנו חשש איבה יש להתיר כעובדא דהוה בראשון לציון הגאון רבי יעקב מאיר זצ"ל שענד מדליית צלב מזהב שהעניק לו אחד ממלכי אומות העולם כאות מחווה. ועל הסטייפלר הקדוש זצ"ל מסופר שהחמיר מאוד בדבר זה, וביקש אף להסיר עמוד חשמל שיצר צורה שכזו. וכן יש מחמירים לכתוב את הסיפרה "שבע" מבלי קו חוצה באמצע היוצר כעין צורה זו (ראה ספר מנהג ישראל תורה חלק יורה דעה). **וְכֵן עִקָּר.**

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר אִסּוּר עֲשִׂיַּת פֶּסֶל לַעֲבוֹדָה זָרָה עַל פִּי הַסּוֹד רָאָה פרשת כי תשא, ענין סוד העגל. **בְּלִקּוּטֵי תּוֹרָה** מֵרַבֵּנוּ **הָאֲרִיזַ"ל** שֶׁבֵּאֵר אוֹדוֹת עֵגֶל הַזָּהָב שֶׁעָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר שֶׁעָשָׂאוּהוּ בְּצוּרַת **שׁוֹר וַחֲמוֹר** יַחְדָּו. וּבְכֹחַ אוֹתוֹ טַס שֶׁהִשְׁלִיךְ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לֵיאוֹר בְּכֹחֲדֵי לְהַעֲלוֹת אֶת אֹרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף שכן כתב בו משה רבינו ע"ה את המילים "עלה שור" כי יוסף נקרא שור שנאמר "בכור שורו הדר לו", ועל ידי שמות קודש מסויימים העלה את ארונו מן היאור. ועוד כתב

שם באורך וכבוד אלקים הסתר דבר. יָצְרוּ אַחַר כָּךְ אֶת הָעֶגֶל וְהֶעֱלוּהוּ. וְעַל יְדֵי אוֹתָם שְׁמוֹת קֹדֶשׁ הָיָה הָעֶגֶל מְדַבֵּר וְאוֹמֵר "אָנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ וְכוּ'", וְהֵם טָעוּ לַחְשֹׁב שֶׁהָעֶגֶל מֵעַצְמוֹ מְדַבֵּר, וַעֲבָדוּהוּ. וְזֹאת פְּנִימִיּוּת הַפָּסוּק ישעיה א', ג'. "**יָדַע שׁוֹר קֹנֵהוּ וַחֲמוֹר אֵבוּס בְּעָלָיו יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע עַמִּי לֹא הִתְבּוֹנָן**" כִּי הָעֶגֶל עַצְמוֹ יָדַע לְהַכִּיר בְּבוֹרְאוֹ שֶׁמֵּאתוֹ יִתְבָּרֵךְ בָּא הַדִּבּוּר עַל יְדֵי הַשֵּׁמוֹת שֶׁנִּתְּנוּ בּוֹ. אֲבָל יִשְׂרָאֵל לֹא יָדְעוּ אֶלָּא חָשְׁבוּ כִּי הָעֶגֶל עַל עַצְמוֹ הוּא אוֹמֵר. וְדַי לַמֵּבִין.

מצוה כ"ח: שלא להשתחוות לעבודה זרה
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ', ה'.)
"**לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

הַהִשְׁתַּחֲוָיָה הִיא אַחַת מֵאַרְבַּע דְּרָכֵי הָעֲבוֹדָה וְהַסְּגִידָה לְעֲבוֹדָה הַזָּרָה, וְעַל כֵּן אָסְרָה הַתּוֹרָה וְהִזְהִירָה לְבַל נִשְׁתַּחֲוֶה לָהּ וְנַעַבְדָהּ בְּדֶרֶךְ זוֹ.

וּבַדָּבָר הַזֶּה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁאֲפִלּוּ הִשְׁתַּחֲוָיָה שֶׁלֹּא בְּכַוָּנָה לְעֲבָדָהּ, כְּגוֹן שֶׁחָפַץ לְשׁוּחַ עַל מְנָת לְהָסִיר קוֹץ שֶׁנִּתְחַב לוֹ בְּרַגְלוֹ, אוֹ לֶאֱסֹף מָעוֹת שֶׁנִּתְפַּזְּרוּ לוֹ, וּבְפָנָיו יֶשְׁנוֹ פֶּסֶל שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה - אָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁלֹּא יָשׂחַ. אֶלָּא יִתְיַשֵּׁב וְיִטֶּל, אוֹ יִפָּנֶה גַּבּוֹ לַעֲבוֹדָה זָרָה וְיָשׂוּחַ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵרָאֶה כְּאִלּוּ מְבַקֵּשׁ לְהִשְׁתַּחֲוֹוֹת לָהּ ראה מסכת עבודה זרה (י"ב ע"א) ושלחן ערוך (יורה דעה סימן ק"נ). .

בְּנוֹסָף עַל כָּךְ הוֹרוּנוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁמִּצְוָה לָסוּר וּלְהִתְרַחֵק מִדֶּרֶךְ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ פְּסָלֵי אֲלִילִים אַרְבַּע אַמּוֹת אימרת רב חסדא במסכת עבודה זרה (י"ז ע"א) על פי הכתוב במשלי (ה', ח'): "הרחק מעליה דרכך". .

רָמֵז הַכָּתוּב - עֹבֵד ה'

גיטין נ"ז ע"ב. **רַבּוֹתֵינוּ** מְסַפְּרִים כִּי בִּזְמַן חֻרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי, תָּפַס הַקֵּיסָר הָרוֹמִי אִשָּׁה אַחַת וּשְׁמָהּ **חַנָּה** יַחַד עִם **שִׁבְעַת בָּנֶיהָ**, וְצִוָּה עַל הַבֵּן הַבְּכוֹר לְהִשְׁתַּחֲוֹוֹת לַפֶּסֶל. סֵרֵב הַנַּעַר לַעֲשׂוֹת כִּדְבָרוֹ, וְהוֹרָה הַקֵּיסָר לְחַיָּילָיו לַעֲרֹף אֶת רֹאשׁוֹ בְּסַיִף. מִיָּד צִוָּה הַקֵּיסָר אֶת הַבֵּן הַשֵּׁנִי לְהִשְׁתַּחֲוֹוֹת, כְּשֶׁהַפַּעַם הִבְטִיחוֹ עֹשֶׁר וּמָמוֹן רַב אִם יְקַיֵּם צִוּוּיוֹ, אַף גַּם הוּא סֵרֵב וְהוּמַת. כָּךְ הַשְּׁלִישִׁי, וְכָךְ הָרְבִיעִי, עַד שֶׁהִגִּיעַ לַבֵּן הַשְּׁבִיעִי הַקָּטָן מִכֻּלָּם. אָז כְּבָר הִתְחַנֵּן הַקֵּיסָר בְּפָנָיו שֶׁלֹּא יָמֵרֶה אֶת פִּיו וְיִבְזֶה אֶת מַעֲמָדוֹ, אֶלָּא רַק יִזְרֹק הַקֵּיסָר אֶת טַבַּעְתּוֹ וְהַיֶּלֶד יִתְכּוֹפֵף לָאָרֶץ לַהֲרִימָהּ וּבָזֶה יֵרָאֶה כְּמִשְׁתַּחֲוֶה לַפֶּסֶל. אַךְ גַּם יֶלֶד טָהוֹר זֶה סֵרֵב נֶחָרְצוֹת וְהוּצָא לְהוֹרֵג כִּשְׁאָר אֶחָיו. מִשֶּׁרָאָתָה זֹאת אִמָּם נְשָׂאָה עֵינֶיהָ לַשָּׁמַיִם וְאָמְרָה: בָּנַי! לְכוּ וְאִמְרוּ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאַבְרָהָם אָבִינוּ עָקַד מִזְבֵּחַ אֶחָד, וַאֲנִי עָקַדְתִּי שִׁבְעָה מִזְבְּחוֹת!

אַתָּה בְּנִסָּיוֹן וַאֲנִי בְּמַעֲשֶׂה! וְעָלְתָה לַעֲלִיַּת הַגַּג וְנָפְלָה וּמֵתָה. יָצְאָה בַּת קוֹל מִן הַשָּׁמַיִם וְאָמְרָה: "**אַשְׁרֵיכֶם חַנָּה וְשִׁבְעַת בָּנֶיהָ שֶׁאַתֶּם מְזֻמָּנִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא כִּי עֲבַדְתֶּם אֶת אֱלֹקֵיכֶם בֶּאֱמוּנָה**".

בַּמִּדְרָשׁ מוּבָא שֶׁבְּעֵת שֶׁיָּרַד **יַעֲקֹב אָבִינוּ** ע"ה לְמִצְרַיִם אֶל יוֹסֵף בְּנוֹ, נִפְגַּשׁ עִם פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם, וּבְפִתַּח בֵּית פַּרְעֹה הָיָה מֻצָּב אֱלִיל מִצְרִי מוּל מִפְתַּן דַּלְתּוֹ, וְהַפֶּתַח נָמוּךְ בְּמֵיָחֵד, כְּדֵי שֶׁכָּל מִי שֶׁיִּכָּנֵס אֵלָיו מִיָּד יִשְׁתַּחֲוֶה לַפֶּסֶל. אוּלָם לִכְשֶׁהִגִּיעַ יַעֲקֹב אָבִינוּ לְפֶתַח הַבַּיִת נַעֲשָׂה נֵס, וּמַשְׁקוֹף הַבַּיִת גָּבַהּ וְיַעֲקֹב אָבִינוּ נִכְנַס זָקוּף, וְזֶה מַה שֶּׁכָּתוּב "**וַיַּעֲמֵדֵהוּ לִפְנֵי פַּרְעֹה**" - שֶׁנִּכְנַס זָקוּף וְלֹא הִתְכּוֹפֵף כך היה גם כן עם משה רבינו ע"ה בשעה שבא לפני פרעה שגבה המשקוף לגובה קומתו של משה (עשר אמות...), וכמו שכתוב "והתייצב לפני פרעה"... .

בְּסִפְרֵי הַפּוֹסְקִים הוּבָא כִּי כָּל אִסּוּר הַהִשְׁתַּחֲוָיָה הוּא דְּוָקָא לְפֶסֶל אוֹ לְצֶלֶם וּלְכִיוּב"ז, מַה שֶּׁאֵין כֵּן לְהִשְׁתַּחֲווֹת לְאָדָם שֶׁאֵין בָּזֶה שׁוּם חֶשְׁשׁ שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה. וְהִנֵּה בְּסִפּוּר הַמְּגִלָּה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה, כַּאֲשֶׁר הָמָן גָּדַל וְהוּשַׂם כִּסְאוֹ מֵעַל כָּל הַשָּׂרִים, וְעָשָׂה עַצְמוֹ כֶּאֱלוֹהַּ, הָיוּ כָּל עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ כּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים לְהָמָן כִּי כֵן צִוָּה לוֹ הַמֶּלֶךְ, אֲבָל מָרְדְּכַי - לֹא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה אסתר ג', ב'. .

וּלְפִי הָאָמוּר לְעֵיל, שְׁאֵלָה גְּדוֹלָה יֵשׁ לָנוּ לִשְׁאֹל עַל מָרְדְּכַי הַיְּהוּדִי: וְכִי לֹא יָדַע אֶת דִּין הַתּוֹרָה שֶׁאֵין אִסּוּר בְּהִשְׁתַּחֲוָיָה לְבָשָׂר וָדָם?! וּמַדּוּעַ לֹא כָּרַע לְהָמָן הָרָשָׁע כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ כָּל שְׁאָר יִשְׂרָאֵל, אַף הַגְּדוֹלִים וְהַחֲכָמִים שֶׁבָּהֶם?! וְלֹא רַק זֹאת: אוֹתָהּ זְקִיפָה בְּגָאוֹן שֶׁל מָרְדְּכַי הִיא זוֹ שֶׁגָּרְמָה לְכֹאוֹרָה לְכָל הַ"בִּלְגָאן" הַגָּדוֹל שֶׁנַּעֲשָׂה לְיִשְׂרָאֵל בְּאוֹתָם יָמִים, וְאִם כֵּן מַדּוּעַ לֹא חָסַךְ זֹאת מָרְדְּכַי מֵעַם יִשְׂרָאֵל?

אֶת הַשְּׁאֵלָה הַזּוֹ שָׁאַל רַבֵּנוּ **הַבַּעַל שֵׁם טוֹב** זִיע"א, וְהִסְבִּיר: שֶׁמָּרְדְּכַי אָמְנָם הָיָה מוּכָן לִכְרֹעַ וּלְהִשְׁתַּחֲווֹת לְהָמָן. אֶלָּא שֶׁמִּגֹּדֶל קְדֻשַּׁת אֵיבָרָיו - לֹא נָתְנוּ לוֹ אֵיבָרָיו לַעֲשׂוֹת כֵּן. שֶׁכֵּן אֵיבָרָיו שֶׁל מָרְדְּכַי הַיְּהוּדִי הָיוּ כָּל כָּךְ מְקֻדָּשִׁים וְכָל כָּךְ כְּפוּפִים וּמְשֻׁעְבָּדִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁלֹּא יָכֹל מָרְדְּכַי לְהִשְׁתַּחֲווֹת לְדָבָר אַחֵר אֲפִלּוּ אִם יִרְצֶה. וְיִשְׁמַע חָכָם וְיוֹסֵף לֶקַח!

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

חַז"ל הַקְּדוֹשִׁים דָּנִים אוֹדוֹת פַּרְצוּפִים שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה אֲשֶׁר מַיִם מְקַלְּחִים מִפִּיהֶם, הַאִם בְּמַצָּב שֶׁל **פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ** יֵתֵר לִכְרֹעַ בִּפְנֵיהֶם בִּכְדֵי לִשְׁתּוֹת מֵהַמַּיִם, אוֹ שֶׁמָּא גַּם אָז יֶשְׁנוֹ חִיּוּב שֶׁל "יֵהָרֵג וְאַל יַעֲבוֹר" בַּדָּבָר?

וְהִנֵּה בחלק יורה דעה סימן קנ"ו. וכן פסק השלחן ערוך שם בסעיף ג'. וראה עוד בחלק אורח חיים (סימן קי"ג סעיף ח') שכתב שאסור לכרוע בתפילה אם יש מולו עבודה זרה מפני שנראה כמשתחוה לה. **רבינו יעקב בעל הטורים** ז"ל כָּתַב שֶׁאָסוּר לְאָדָם לִיתֵּן פִּיו עַל פַּרְצוּפֵי עֲבוֹדָה זָרָה

הַמְקַלְּחִים מַיִם מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּנוֹשֵׁק לַעֲבוֹדָה זָרָה, וַאֲפִלּוּ שֶׁאֵין לִבּוֹ מְכַוֵּן לְכָךְ. וְהוֹסִיף בְּשֵׁם עיין שם שהוכיח כן ממה שאמרו בגמרא בסנהדרין (ע"ד) "ימות ואל יספר עמה מאחורי הגדר" שגם שם הוא מגזירת חכמים. ועוד עיין במקור חיים על השלחן ערוך שם מה שכתב לפלפל בדבר באורך ואכמ"ל. **הָרַשְׁבָּ"א** ז"ל שֶׁגַּם בְּמָקוֹם פְּקוּחַ נֶפֶשׁ יְהֵא אָסוּר מִשּׁוּם "יֵהָרֵג וְלֹא יַעֲבֹר". אוּלָם **הָרַמָ"א** זַצַ"ל יורה דעה (סימן קנ"ו סעיף ג'). בְּהַגָּהוֹתָיו עַל הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ הֵבִיא בְּשֵׁם ראה דבריו בפירושו על מסכת עבודה זרה פרק א'. והובאו בביאור הגר"א סק"ד. **רַבֵּנוּ נִסִּים** זַ"ל שֶׁבְּאֹפֶן שֶׁיֵּשׁ סַכָּנַת נְפָשׁוֹת יְהֵא הַדָּבָר מֻתָּר, מִשּׁוּם שֶׁאֵין זוֹ עֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ אֶלָּא רַק מַרְאִית עַיִן, וּבְמָקוֹם פְּקוּחַ נֶפֶשׁ לֹא גָּזְרוּ חֲכָמִים.

וּלְמַעֲשֶׂה רְאֵה בחלק א' סימן ע"ג. וכן כתב בספר אוצר פסקי עבודה זרה (סימן ט"ו). **בְּשׁוּ"ת מַהֲרִי"ץ** שֶׁהֶעֱלָה לְהָקֵל בְּמַצָּב שֶׁל פְּקוּחַ נֶפֶשׁ וּלְהַתִּיר לִשְׁתּוֹת מֵאוֹתָם פַּרְצוּפִים. **וְכֵן עִקָּר**.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר חֲמֻרַת הַסְּגִידָה וְהַהִשְׁתַּחֲוָיָה לַעֲבוֹדָה זָרָה עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד כָּתַב הקדמה ט"ו. עיין שם. **בְּשַׁעַר הַגִּלְגּוּלִים** מֵרַבֵּנוּ **הָאַרִיזַ"ל** שֶׁתֵּרַח אֲבִי אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה שָׁב בִּתְשׁוּבָה עַל יְדֵי בְּנוֹ, אֶלָּא שֶׁהָיָה מַכְרִיחַ לְתַקֵּן אֶת חֵטְא הָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהֵפִיץ בָּעוֹלָם. וְעַל כֵּן הוֹרִידוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגִלְגּוּל **אִיּוֹב** שֶׁיַּעֲבֹר אֶת אוֹתָם יְסוּרִין קָשִׁים וְנוֹרָאִים ראה מה שכתב מרן החיד"א זצ"ל בספרו "פני דוד" (פרשת וירא אות ל"ח) שאברהם אבינו ע"ה היה סובל יסורים קשים מתרח אביו, ועל כן נתגלגל באיוב לעבור על כך מסכת יסורים קשה ונוראה. והביא כן גם בספרו "דבש לפי" (מערכת א' אות י"א). , וְרַק אַחַר כָּל זֹאת יוּכַל לֵישֵׁב בְּמְחִצַּת בְּנוֹ אַבְרָהָם בְּגַן עֵדֶן. וְעַל אִמּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם מוּבָא ראה ספר "גלגולי נשמות" להרמ"ע מפאנו זיע"א (מערכת א'). ואמנם המעיין בשער הפסוקים מרבינו האריז"ל ימצא שכתב כי אמתלאי בת כרנבו נתגלגלה בדינה בת לאה שנישאה לאיוב שהיה גלגול תרח כנ"ל. אך אין הדברים סותרים, כי פעמים שנשמה מתגלגלת כמה פעמים או מתחלקת לכמה חלקים בכדי לתקן כל פעם או חלק באופן הנצרך לו. ועיין עוד בספר "גלגולי הנשמות" להרה"ג אליהו יחזקאל שליט"א (מערכת א') מה שכתב בזה ואכמ"ל. בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁנִּתְגַּלְגְּלָה **בְּחַנָּה** שֶׁעָקְדָה אֶת בָּנֶיהָ עַל אִסּוּר הַהִשְׁתַּחֲוָיָה, וְלָכֵן אָמְרָה לִבְנָהּ "לֵךְ וֶאֱמֹר לְאַבְרָהָם וְכוּ'".

מצוה כ"ט: שלא לעבד עבודה זרה במה שדרכה להעבד

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות ז', ה'.)

"**לֹא תַעֲבְדֵם**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

בְּהֶמְשֵׁךְ לַמִּצְוָה הַקּוֹדֶמֶת שֶׁלֹּא לְהִשְׁתַּחֲווֹת לַעֲבוֹדָה זָרָה, הִזְהִירָה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה עַל כָּל סוּג שֶׁל פֶּלְחָן לַעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁדֶּרֶךְ עוֹבְדֶיהָ לִסְגֹּד לָהּ שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ הָאָדָם לְאוֹתוֹ הַדָּבָר.

כְּגוֹן הַמֶּרְקוּלִיס שֶׁהִיא סוּג שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהָיוּ עוֹבְדִים אוֹתָהּ עַל יְדֵי שֶׁזּוֹרְקִים עָלֶיהָ אֶבֶן, וּפְעוֹר שֶׁהָיוּ פּוֹעֲרִים אֶת עַצְמָם בְּפָנֶיהָ וְעוֹשִׂים אֶת צְרָכֵיהֶם אֶצְלָהּ, וְכֵן עוֹד סוּגֵי וְאָפְנֵי עֲבוֹדוֹת זָרוֹת לְמִינֵיהֶן, בְּכֻלָּן אָסְרָה הַתּוֹרָה לְנַהֵג עִמָּן כְּדַרְכָּן עַל אַף שֶׁהֵן דֶּרֶךְ בּוּשָׁה וּמִנְהָג בְּזָיוֹן, הוֹאִיל וְזוֹהִי דֶּרֶךְ עֲבוֹדָתָן מסכת עבודה זרה (ס' ע"ב) ורמב"ם (הלכות עכו"ם פרק ג' הלכה ה').

מסכת עבודה זרה (ס"ד ע"א). **הַגְּמָרָא** מְסַפֶּרֶת עַל אָדָם אֶחָד שֶׁהָלַךְ בַּדֶּרֶךְ וְרָאָה פֶּסֶל שֶׁל פְּעוֹר וְרָצָה לְבַזּוֹתוֹ, מִיָּד פָּעַר עַצְמוֹ בְּפָנָיו וְעָשָׂה עָלָיו אֶת צְרָכָיו. עָמְדוּ הַכְּמָרִים שֶׁל אוֹתָהּ עֲבוֹדָה זָרָה וְאָמְרוּ שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא הָיָה מִי שֶׁעָבַד אוֹתָהּ כָּל כָּךְ טוֹב כָּמוֹהוּ. נִמְצָא שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן אוֹתוֹ אָדָם לְכַבְּדָהּ וּלְעָבְדָהּ, אֶלָּא אַדְרַבָּה כַּוָּנָתוֹ הָיְתָה לְבַזּוֹתָהּ וּלְהַשְׁפִּילָהּ, עִם כָּל זֹאת הוֹאִיל וְזוֹהִי דֶּרֶךְ עֲבוֹדָתָהּ לָכֵן נֶחְשַׁב לוֹ הַדָּבָר לַעֲבוֹדָה זָרָה. וְכָל זֶה מִלְּבַד אַרְבַּעַת הָאֶפָנִים הַיְדוּעִים הָאֲסוּרִים בְּכָל סוּגֵי הָאֱלִילִים, וְהֵם: קְטוּר, נְסוּךְ, זְבִיחָה וְהִשְׁתַּחֲוָיָה.

רָמַז הַכָּתוּב - פְּרִיקַת עֹל

בַּעֲלֵי תּוֹרַת הַנֶּפֶשׁ עָמְדוּ עַל פְּנִימִיּוּת עִנְיָן זֶה שֶׁעָמְדוּ בְּנֵי אָדָם וּבָדוּ מִלִּבָּם סוּגֵי עֲבוֹדוֹת זָרוֹת שֶׁכָּאֵלּוּ, שֶׁאֹפֶן סְגִידָתָן הוּא בְּמַעֲשִׂים שְׁפָלִים וְנִבְזִים שֶׁכָּאֵלּוּ, הֲכֵיצַד הִגִּיעוּ הַלְלוּ לְכָזוֹ שִׁפְלוּת וּפְחִיתוּת? וְכִי לֹא הֶעֱלוּ עַל דַּעְתָּם שֶׁיֵּרָאֶה הַדָּבָר כִּמְשֻׁנֶּה וּכְתַמּוּהַּ בְּעֵינֵי בְּנֵי הָאָדָם אֲשֶׁר שֵׂכֶל בְּקִרְקָרָם?!

וּבֶאֱרוּ, שֶׁעִקַּר הַתַּאֲוָה וְהַיֵּצֶר הָרַע שֶׁבָּאָדָם הוּא "**לִפְרֹץ גְּדֵרוֹת**" וְ"**לִשְׁבֹּר אֶת הַמַּסְכָּמוֹת**". שֶׁכֵּן הָאָדָם מִטִּבְעוֹ הָרַע אֵינוֹ אוֹהֵב לִהְיוֹת כָּפוּף וּמֻנָּחָה עַל פִּי הוֹרָאוֹת וּמִגְבָּלוֹת כָּאֵלּוּ וַאֲחֵרוֹת ואת זאת יוכל כל אחד להרגיש בחוש איך כשאחד אחר ייכרך סביבו – מיד יחוש הלה מוטרד וינסה להשתחרר הימנו. ומצוי הדבר בהיות האדם יושב על כסא עם ידיות, ולפתע בא אחד ומתיישב לידו – מיד מרגיש הוא צורך להניח זרועותיו על הידיות... , וְלָכֵן סִפּוּקוֹ גָּדוֹל כְּכָל שֶׁהַדָּבָר יוֹתֵר אָסוּר וְחוֹרֵג מֵהַמַּסְכָּמוֹת. וּלְפִי יְסוֹד זֶה מוּבָן הֵיטֵב הֵיאַךְ הִגִּיעוּ אוֹתָם רֵיקִים וְחַסְרֵי דַּעַת וּתְבוּנָה לְמַעֲשִׂים שֶׁכָּאֵלּוּ, מֵאַחַר שֶׁיּוֹדְעִים הֵם שֶׁאֵין בְּמַעֲשֵׂיהֶם מַמָּשׁ, רַק מְחַפְּשִׂים הֵם לִפְרֹק מֵעֲלֵיהֶם אֶת מִגְבָּלוֹת הַחֶבְרָה. וְלָכֵן כִּנּוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל אֶת הַסּוֹטָה מִדֶּרֶךְ ה' בְּשֵׁם "**פּוֹרֵעַ עֹל**", שֶׁעִקַּר תַּאֲוָתוֹ וְיִצְרוֹ אֵינוֹ בְּאֱמֶת "לֶהָנוֹת" מִמַּעֲשָׂיו, אֶלָּא עִקַּר כַּוָּנָתוֹ הִיא לֹא לִהְיוֹת כָּפוּף וּמֻגְבָּל.

וְזוֹהִי מַשְׁמָעוּת דִּבְרֵי הֶחָכָם בָּאָדָם בְּאָמְרוֹ משלי ט', י"ז. "**מַיִם גְּנוּבִים יִמְתָּקוּ**", שֶׁהַמְּתִיקוּת אֵינָהּ בַּ"**מַּיִם**" שֶׁשּׁוֹתֶה, אֶלָּא בִּשְׁבִירַת הַמַּסְכָּמוֹת שֶׁל "**גְּנוּבִים**". וּמִטַּעַם זֶה גַּם כֵּן ראה בבא קמא ל"ח ע"א. ובמפרשים שם. אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל שֶׁגָּדוֹל שְׂכַר הַמְצַוֶּה וְעוֹשֶׂה יוֹתֵר מִשְּׂכַר מִי

שֶׁאֵינוֹ מְצֻוֶּה וְעוֹשֶׂה, הוֹאִיל וְזֶה שֶׁנִּצְטַוָּה הֻגְבַּל, וּמִמֵּילָא גָּדוֹל יֵצֶר הַפֶּרֶק וְהַהִתְמָרְדוּת שֶׁבּוֹ.

וּמִבַּאוּר עָמֹק זֶה בְּתוֹרַת נַפְשֵׁנוּ, נִלְמַד וְנַשְׂכִּיל כִּי עִקַּר עֲבוֹדָתֵנוּ עָלֵי אֲדָמוֹת הִיא לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, וּלְהַכְנִיס אֶת עַצְמֵנוּ בְּגֶדֶר "**עַבְדֵי ה**'" הַמְבַטְּלִים אֶת עַצְמֵנוּ בִּפְנֵי אֲדוֹנֵנוּ וּמְחוֹלְלֵנוּ, וְעַל יְדֵי כָּךְ נוֹכַל בְּעֶזְרַת ה' לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרֵנוּ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאֵנוּ.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

כְּבָר נִתְבָּאֵר לְעֵיל כִּי אִסּוּר זְבִיחָה הוּא מֵהָאֶפְנִים הָאֲסוּרִים בְּכָל סוּגֵי הֲעֲבוֹדוֹת הַזָּרוֹת, וְזֶה בִּהְיוֹת שֶׁזּוֹ מֵהֲעֲבוֹדוֹת הַנְּהוּגוֹת כְּלַפֵּי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. וְנֶחְלְקוּ **חֲכָמֵינוּ** זַ"ל בַּגְּמָרָא בְּעִנְיַן הַשּׁוֹחֵט **חָגָב** לַעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁאֵין דֶּרֶךְ עֲבוֹדָתָהּ בְּכָךְ מַה יְּהֵא דִּינוֹ?

לְדַעַת ראה מסכת עבודה זרה (נ"א ע"א). **רַבִּי יְהוּדָה** הֲרֵי זֶה חַיָּב, הוֹאִיל וְהַשְּׁחִיטָה הִיא מֵהַמְּלָאכוֹת הַנַּעֲשׂוֹת בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.

אוּלָם לְדַעַת **חֲכָמִים** יְהֵא פָּטוּר, הוֹאִיל וְלֹא דּוֹמָה שְׁחִיטַת הֶחָגָב לִשְׁחִיטַת בְּהֵמָה וְעוֹף הַמְצוּיָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.

וְלַהֲלָכָה פָּסַק בהלכות עבודה זרה פרק ג' הלכה ד'. וכן דעת התוספות במסכת עבודה זרה (נ"א ע"א בד"ה "חייב"). **הָרַמְבָּ"ם** ז"ל בְּהִלְכוֹתָיו לְפָטְרוֹ כְּדַעַת חֲכָמִים, וְכֵן פָּסַק ביורה דעה סימן קל"ט סק"ו. עיין שם מה שכתב באורך בשיטת הראשונים. הַ"**שְׁפָתֵי כֹהֵן**".

אוּלָם בחלק יורה דעה סימן קל"ט סעיף ד'. **הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ** פָּסַק לְחַיְּבוֹ כְּדַעַת רַבִּי יְהוּדָה. **וְכֵן עִקָּר**.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר חֲמֻרַת הֲעֲבוֹדָה זָרָה עַל פִּי הַסּוֹד רְאֵה לְמָרָן **הַחִיד"א** זַצַ"ל בְּסִפְרוֹ מערכת ע'. "**מִדְבַּר קְדֵמוֹת**" שֶׁכָּתַב בְּשֵׁם זְקֵנוֹ בַּעַל הַ"**חֶסֶד לְאַבְרָהָם**" זַצַ"ל שֶׁהַנִּכְנָס אֶל בֵּית עֲבוֹדַת גִּלּוּלִים אוֹ אֶל מָקוֹם תִּפְלָתָם הֲרֵי זֶה כְּנִכְנָס בְּכַנְפֵי הַסִּטְרָא אַחֲרָא לֹא עָלֵינוּ, שֶׁגַּם אִם לֹא מִתְכַּוֵּן וְאֵינוֹ רוֹצֶה עִם כָּל זֹאת נִטְמֵאת נִשְׁמָתוֹ וּמִתְעַטֶּפֶת בְּכָל מִינֵי מַרְעִין בִּישִׁין וְכֹחוֹת טֻמְאָה הַמְטַמְּאִים אֶת נַפְשׁוֹ לְאַט לְאַט מִבְּלִי שֶׁיַּרְגִּישׁ, עַד שֶׁנַּעֲשָׂה שָׁבוּי בִּידֵיהֶם וּבְעַל כָּרְחוֹ עָתִיד הוּא לֵילֵךְ אַחֲרֵיהֶם, ה' יַצִּילֵנוּ. וְלָכֵן שׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יֵדַע וְיִשָּׁמֵר לְהִתְרַחֵק מֵהֶם וּמִדּוֹמֵיהֶם והלכה פסוקה היא שאסור מהדין להכנס אל בית עבודה זרה, ובכלל הדברים להכנס לכנסיה שזה גם כן בגדר אביזרייהו דעבודה זרה. ראה שו"ת יביע אומר חלק ב' סימן י"א. .

מצוה ל': שלא להשבע לשוא

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ', ז'.)

''**לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹקֶיךָ לַשָּׁוְא כִּי לֹא יְנַקֶּה ה' אֶת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שְׁמוֹ לַשָּׁוְא**''.

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

אִסּוּר חָמוּר אָסְרָה עָלֵינוּ תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, וְהוּא שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא מִפִּינוּ שְׁבוּעַת שָׁוְא. בְּסֵפֶר הַחִנּוּךְ מָנָה אַרְבָּעָה אֲפָנִים הַמַּזְכִּירִים בַּגְּמָרָא בָּהֶם עוֹבֵר הָאָדָם עַל אִסּוּר חָמוּר זֶה:

א - אִם נִשְׁבָּע עַל דָּבָר שֶׁבָּרוּר וְיָדוּעַ לַכֹּל שֶׁאֵינוֹ כֵן, כְּגוֹן הַנִּשְׁבָּע עַל שָׁחֹר שֶׁהוּא לָבָן.

ב - אִם נִשְׁבָּע עַל דָּבָר שֶׁבָּרוּר וְיָדוּעַ שֶׁהוּא כֵּן, כְּגוֹן הַנִּשְׁבָּע שֶׁהַשָּׁמַיִם הֵם שָׁמַיִם.

ג - אִם נִשְׁבָּע לְבַטֵּל אֵיזוֹ מִצְוָה מִמִּצְוֹות ה'.

ד - אִם נִשְׁבָּע לַעֲשׂוֹת דָּבָר שֶׁאֵין בְּיִכְלְתּוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ, כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁבַּע שֶׁלֹּא יֹאכַל שִׁבְעָה יָמִים רְצוּפִים, אוֹ שֶׁלֹּא יִישַׁן שְׁלֹשָׁה יָמִים רְצוּפִים.

כָּל אַרְבַּע הַשְּׁבוּעוֹת הַלָּלוּ הֵן שְׁבוּעוֹת שֶׁאֵין בָּהֶן מַמָּשׁ, הוֹאִיל וְאָמַר בָּהֶן דָּבָר שֶׁהוּא בָּרוּר שֶׁהוּא כָּךְ אוֹ אֵינוֹ כָּךְ, וְלֹא הוֹעִיל מְאוּמָה בִּדְבָרָיו וּבִשְׁבוּעָתוֹ.

רַבּוּ פְּרָטֵי הַדִּינִים בְּאַזְהָרָה זוֹ מַה נִּקְרָא שְׁבוּעַת שָׁוְא, וּמַה דִּינוֹ שֶׁל הַנִּשְׁבָּע שְׁבוּעָה שֶׁכָּזוֹ, הֲלֹא הַמָּה בַּכְּתוּבִים וּבְסִפְרֵי הַפּוֹסְקִים מְסֻדָּרִים וַעֲרוּכִים ראה שלחן ערוך יורה דעה סימן רל''ו והלאה, ועוד עיין בספר ''אהבת עולם'' בעניני נדרים ושבועות מה שכתב בענינים אלו ובדיניהם. .

רֶמֶז הַכָּתוּב - עֶצֶמֶת הַדִּבּוּר

עָוֹן הַשְּׁבוּעָה נֶחְשָׁב לְלֹאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה, הוֹאִיל וְהַדִּבּוּר אֵינוֹ בְּגֶדֶר ''מַעֲשֶׂה''. וְעַל לֹאו שֶׁכָּזֶה יְדוּעַ בְּכְלָלֵי הַפְּסִיקָה שֶׁלֹּא מִתְחַיֵּב הָעוֹבֵר עָלָיו מַלְקִיּוֹת. אוּלָם כָּאן הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שִׁנְּתָה מִדַּרְכָּהּ פְּסִיקָתָהּ וְחִיְּבָה אֶת אוֹתוֹ אָדָם שֶׁנִּשְׁבַּע לַשָּׁוְא שְׁלוֹשִׁים וְתֵשַׁע מַלְקִיּוֹת, עַל אַף שֶׁלֹּא הָיָה בְּכָךְ שׁוּם מַעֲשֶׂה בְּפֹעַל. וְזֶה מִפְּאַת חֻמְרַת הֶעָוֹן הַזֶּה שֶׁבְּהֶבֶל פִּיו כפי שיובא בהמשך מרבינו האריז''ל. מַזִּיק וְעוֹשֶׂה יוֹתֵר מִבְּמַעֲשִׂים מַמָּשׁ.

לְלַמֶּדְךָ, שֶׁגַּם עַל דִּבּוּר שֶׁל שָׁוְא עָתִיד הָאָדָם לִיתֵּן אֶת הַדִּין, כְּיָוֹן שֶׁאָמַר דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ תּוֹעֶלֶת. וְכָךְ נִצְטַוֵּינוּ בְּתוֹרָתֵנוּ: דברים ו', ז'. ''**וְדִבַּרְתָּ בָּם**'', חולין י''ט, ב'. ועיין שם שיש אומרים שעובר גם בלאו ממה שכתוב (קהלת א', ח'): ''כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר''. ועוד עיין סוכה (כ''ח ע''א). וְהִסְבִּירוּ חֲכָמֵינוּ זַ''ל: **בָּם בִּלְבַד, וְלֹא בִּדְבָרִים בְּטֵלִים!** שֶׁהַשָּׂח שִׂיחָה בְּטֵלָה הֲרֵי זֶה עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה. וְלָכֵן פסחים ג' ע''ב. וראה עוד מה שכתבנו בסיעתא דשמיא בהקדמת ספרנו הדל ''דובב שפתי ישנים'' במעלת קיצור הלשון. צִוּוּ רַבּוֹתֵינוּ: ''**לְעוֹלָם יִשְׁנֶה אָדָם לְתַלְמִידוֹ בְּדֶרֶךְ הַקְּצָרָה**''. אימרת רבי משה אבן עזרא זצ''ל. שֶׁהָאֲרִיכוּת הִיא לְשׁוֹן הַכְּסִילוּת, וּמִי יוֹדֵעַ מַה מִּלָּה אַחַת מְיֻתֶּרֶת עֲלוּלָה לִגְרֹם לָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְכָל שֶׁכֵּן בָּעוֹלָם הַבָּא...

כְּלָל גָּדוֹל וְחָשׁוּב אבות פרק א' משנה י"ז. עיין שם מה שכתבו המפרשים באורך בדבר, ואכמ"ל. לְמִדּוּנוּ חֲכָמֵינוּ: **אֲמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן**: כָּל יְמֵי גָּדַלְתִּי בֵּין הַחֲכָמִים, וְלֹא מָצָאתִי לַגּוּף טוֹב אֶלָּא שְׁתִיקָה! אַל תְּחַפֵּשׂ לוֹמַר כָּל דָּבָר וּלְסַפֵּר כָּל פִּרְטוֹ! כִּי משלי י', י"ט. "בְּרֹב דְּבָרִים לֹא יֶחְדַּל פֶּשַׁע וְחוֹשֵׂךְ שְׂפָתָיו מַשְׂכִּיל", וְאָמַר אַחַד הַחֲכָמִים: **הַדִּבּוּר, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא דִּבַּרְתָּ - הֲרֵי הוּא אֲסִירְךָ, אוּלָם מְשֻׁדַּבָּרְתָּ - אַתָּה הוּא אֲסִירוֹ!** ובספר חובות הלבבות (שער חשבון הנפש פרק ג') הביא רבינו בחיי ז"ל בשם אחד החכמים שאמר: "את דבריך המיותרים כנס, ואת מעותיך המיותרים פזר". וְעַל זוֹ הַדֶּרֶךְ פֵּרְשׁוּ אֶת הַפָּסוּק פרק י"ב פסוק ה'. בְּתְהִלִּים: "**אֲשֶׁר אָמְרוּ לִלְשֹׁנֵנוּ נַגְבִּיר שְׂפָתֵינוּ אִתָּנוּ מִי אֲדוֹן לָנוּ**" - הַיְנוּ אָדָם שֶׁרָגִיל כָּל דָּבָר לָרוּץ וּלְסַפֵּר בְּבִחִינַת "אֲשֶׁר אָמְרוּ" וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁמֹר וּלְרַסֵּן אֶת פִּיו, אָזַי "לִלְשֹׁנֵנוּ נַגְבִּיר" - הַלָּשׁוֹן שֶׁלּוֹ גּוֹבֶרֶת עָלָיו וְשׁוֹלֶטֶת בּוֹ. אֲבָל אִם "שְׂפָתֵינוּ אִתָּנוּ" שֶׁשּׁוֹמֵר הוּא אֶת פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ וְאֵינוֹ מְמַהֵר לְהוֹצִיא הַדִּבּוּר מִפִּיו וְלֹא מְפָרְסֵם וּמְגַלֶּה כָּל דָּבָר, אָזַי "מִי אֲדוֹן לָנוּ" - מִי יוּכַל לִשְׁלֹט עָלָיו!

וּמִי לָנוּ גָּדוֹל **מֵהַגָּאוֹן הֶחָסִיד מִוִּילְנָא** זַצוּק"ל שֶׁכָּתַב בְּאֻגֶּרֶת לִבְנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ: "**וְלָכֵן אֲנִי מַזְהִירְךָ שֶׁתַּרְגִּיל בְּכָל הַיּוֹתֵר לֵישֵׁב יְחִידִי, כִּי חֵטְא הַלָּשׁוֹן הוּא מֵעַל הַכֹּל**".

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

דָּנוּ **הָרִאשׁוֹנִים** מַה דִּינוֹ שֶׁל הַנִּשְׁבָּע שְׁבוּעָה **עַל חֲבֵרוֹ**, כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁבַּע שֶׁפְּלוֹנִי יַעֲשֶׂה דְּבַר פְּלוֹנִי, מַה דִּין הַנִּשְׁבָּע? הַאִם עָבַר עַל שְׁבוּעַת בִּטּוּי אוֹ שָׁוְא אוֹ שֶׁקֶר אוֹ לֹא?

לְדַעַת בשבועות (כ"ה ע"א). וכן כתב הר"י מיגש שם. **רַשְׁ"י** ז"ל אֵינוֹ עוֹבֵר בְּכָךְ עַל שְׁבוּעַת בִּטּוּי, בְּהְיוֹת שֶׁחֲבֵרוֹ אֵינוֹ בִּרְשׁוּתוֹ וּמִמֵּילָא אֵינוֹ יָכוֹל לְכַפּוֹתוֹ וּלְהַשְׁבַּע עַל מַעֲשָׂיו. אֶלָּא עוֹבֵר הוּא עַל שְׁבוּעַת שָׁוְא, וְלָכֵן יֵשׁ לְהַלְקוֹתוֹ מִשּׁוּם לָאו שֶׁל "לֹא תִשָּׂא...לַשָּׁוְא".

אוּלָם לְדַעַת בהלכות שבועות (פרק ה' הלכה א-ג). וכן דעת המאירי בשבועות (כ"ה ע"א) וכן הביא הריב"ש בשם הרמב"ן. וראה ברמב"ם שם שציין שאם קיים השני את שבועתו של זה הרי זה משובח, שהצילו מאיסור ולא הרגילו בשבועת שוא. והובאו דבריו בשלחן ערוך (יורה דעה סימן רל"ו סעיף ב').

הָרַמְבַּ"ם ז"ל אַף אֵין לְהַלְקוֹת אֶת אוֹתוֹ אֶחָד מִשּׁוּם שְׁבוּעַת שָׁוְא, בְּהְיוֹת שֶׁאֵין הַדָּבָר בָּרוּר שֶׁשְּׁבוּעָתוֹ לֹא תְקַיֵּם, וְיִתָּכֵן שֶׁחֲבֵרוֹ כֵּן יְקַיֵּם אֶת דְּבָרָיו. וְלָכֵן לֹא יַעֲנִישׁוּהוּ אֶלָּא בְּמַכַּת מַרְדּוּת אַחַת מִדְּרַבָּנָן.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר אִסּוּר שְׁבוּעוֹת וּנְדָרִים עַל פִּי הַסּוֹד רְאֵה מַה שֶּׁכָּתַב **בסוד השבועות והנדרים. וראה בזוהר הקדוש (שמות דף קט"ו ע"ב) שכתב כך. בְּשַׁעַר הַהַקְדָּמוֹת** מֵרַבֵּנוּ **הָאַרִיזַ"ל** שֶׁהַשְּׁבוּעָה הִיא כְּדֶגֶמֶת הַנִּשְׁבָּע **בַּמֶּלֶךְ עַצְמוֹ**, וְהַנָּדֶר הוּא כְּדֶגֶמֶת הַנִּשְׁבָּע **בְּחַיֵּי הַמֶּלֶךְ** והביא שם שעל אף שמקום הפגם בעוון הנדר הוא למעלה ממקום הפגם בעוון השבועה, עם כל זאת המיפר שבועה

פגמו וענשו גדול מהמיפר נדר. שבמקום השבועה ישנה שליטה לחיצונים, והעובר על שבועתו נותן להם כח נמרץ להיאחז בה ולינק ממנה. . ראה שער רוח הקודש תקון ו'. שם הסביר את הדברים יותר באורך ובעומק וכבוד אלקים הסתר דבר. וּבְמָקוֹם אַחֵר הֵבִיא שֶׁהַנִּשְׁבָּע שְׁבוּעַת אֱמֶת מוֹצִיא מִפִּיו שִׁבְעָה הֲבָלִים שֶׁל קְדֻשָּׁה הַמִּתְעַטְּפִים כְּבְיָכוֹל בַּשְּׁכִינָה, וְאִלּוּ הַנִּשְׁבָּע לַשֶּׁקֶר גּוֹרֵם לְהֵפֶךְ שֶׁשִּׁבְעָה הֲבָלִים שֶׁל טֻמְאָה כְּבְיָכוֹל מִתְלַבְּשִׁים וּמִתְעַטְּפִים בָּהּ חָלִילָה, וְיוֹנְקִים מִכֹּחָהּ וּמִקְּדֻשָּׁתָהּ.

מצוה ל"א: קדוש השבת בדברים
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ', ח'.)
"**זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה הִיא עַל כָּל אִישׁ כן אמרו בברכות (כ' ע"ב) אמר רב אדא בר אהבה נשים חייבות בקידוש דבר תורה. ועיין בחזון עובדיה (שבת חלק ב' עמוד כ"א) מה שכתב באורך לפלפל אם אשה יכולה להוציא את האיש ידי חובת קידוש. וְאִשָּׁה מִיִּשְׂרָאֵל לְהַזְכִּיר אֶת הַשַּׁבָּת וּלְקַדְּשָׁהּ כן נאמר בתורת כהנים (פרשת בחקותי) ש"שמור" הוא בלב, ואילו "זכור" הוא בפה, שיהא שונה בפיו. וכן כתב הרמב"ן בספר המצוות (סוף עשין מצוה ז') שהמצוה היא לזכור בפה ולהשיב אל הלב. וכן פסק בשו"ת "יוסף אומץ" (סימן כ"ג). וכל זה שלא כדעת הפרי חדש (בסימן רע"א באשל אברהם ס"ק ב') וכף החיים (שם ס"ק י') שכתבו שיוצאים ידי חובת קידוש בהרהור הלב. בְּפִיהֶם בְּכִנְיָסָתָהּ וּבִיצִיאָתָהּ, בְּכָל שֶׁעַל יְדֵי כֵּן יִתְעוֹרֵר לִבֵּנוּ וְשִׂכְלֵנוּ לְהִזָּכֵר בְּגֹדֶל מַעֲלָתָהּ וּבְרוּם עֶרְכָּהּ, וּבְכָךְ תִּתְחַזֵּק הָאֱמוּנָה בְּלִבֵּנוּ בְּמַעֲשֵׂה הַבְּרִיאָה וּבִיצִירַת הָעוֹלָם בְּשִׁשָּׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, מַה שֶּׁמְּהַוֶּה כְּאֶבֶן יְסוֹד וּכְעַמּוּד תָּוֶךְ לְכָל תּוֹרַת יִשְׂרָאֵל.

כְּדֵי לְהַרְאוֹת אֶת גֹּדֶל הַחֲבִיבוּת וְהַחֲשִׁיבוּת שֶׁל מִצְוָה יְקָרָה זוֹ, כן הובא בפסחים (ק"ו ע"א) ובשבת (קי"ט ע"ב), וסמכו הדבר על הכתוב (הושע י"ד, ח'): "זכרו כיין לבנון". ועיין בתוספות בפסחים שם (בד"ה "זוכרהו") שהוכיחו במישרין שחיוב הכוס הוא מדרבנן בלבד ולא מדאורייתא, וכן דעת רוב גדולי הראשונים והאחרונים וכן עיקר. וראה בהגהות הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (ריש סימן רע"א) שכתב שאף באמירת "שבתא טבא" (שבת שלום) יוצא אדם ידי חובת קידוש מדאורייתא. וכל זה שלא כדעת רש"י ז"ל בנזיר (ג' ע"ב. והביא דבריו גם בספרו "הפרדס" בסימן קי"ב) ועוד כמה ראשונים הסוברים שאף הכוס מדאורייתא. תִּקְּנוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל לְבַל נַזְכִּיר וּנְקַדֵּשׁ אֶת הַשַּׁבָּת בְּדִבּוּר גָּרִידָא לְלֹא כְּלוּם, אֶלָּא נְקַיְּמָהּ עַל כּוֹס יַיִן מָלֵא כְּבִרְכַּת ה' עָלֵינוּ. וְכֵן אֶת הוֹצָאַת הַשַּׁבָּת בַּהַבְדָּלָה תִּקְּנוּ חֲכָמֵינוּ לַעֲשׂוֹת עַל כּוֹס יַיִן, שֶׁתְּהֵא יְצִיאָתוֹ מֵעֵין בִּיאָתוֹ. וְשִׁעוּר נָתְנוּ חֲכָמֵינוּ לְכוֹס חֻשּׁוּבָה זוֹ הֲלֹא הִיא רְבִיעִית יַיִן. וּרְאֵה באורח חיים סימן ער"ב. **בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ** שֶׁכָּתַב לְבָאֵר בְּאֹרֶךְ מַהוּ הַיַּיִן הַכָּשֵׁר וְהָרָאוּי לְקִדּוּשׁ וְלִבְרָכָה, ראה מה שכתב בפרשת

ויקהל באורך. וּבַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ הִפְלִיג בַּמַּעֲלָה וּבַסְּגֻלִּיּוּת שֶׁל אוֹתוֹ מַעֲמָד נִשְׂגָּב וּמְרֻגָּשׁ שֶׁל קִדּוּשׁ הַשַּׁבָּת.

רָמַז הַכָּתוּב - וְדַבֵּר דָּבָר

יָדוּעַ הַדָּבָר שֶׁהָאָדָם בִּיכָלְתּוֹ לְהָחִיל וּלְהָסִיר קְדֻשָּׁה עַל יְדֵי מוֹצָא פִּיו, **כְּגוֹן** שכן אמרו רבותינו (נדרים כ"ט ע"ב) שבנדרי הקדש "אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט". **הַמַּקְדִּישׁ חֵפֶץ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ אוֹ** שכן נפסק בשלחן ערוך (אבן העזר סימן כ"ז) שאמירת "הרי את מקודשת לי" מעכבת את חלות הקדושין. והרה"ק מקאצק זיע"א למד מכך עד כמה גדול הוא כח הדבור, שעל ידי ארבע מילים אדם הופך את האסורה לו למותרת לו, ואוסר אותה על כל העולם כולו באיסור אשת איש החמור. **הַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה, שֶׁבְּכֹחַ דִּבּוּרוֹ מְשַׁנֶּה הוּא אַף אֶת הַמְּציאוּת בָּעוֹלָם, וְהוֹפֵךְ אֶת הַחֵלִין לְקֹדֶשׁ וְאֶת הַמֻּתָּר לְאָסוּר. וְלָכֵן, צִוְּתָה אוֹתָנוּ תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁבְּיוֹם הַשַּׁבָּת נָחִיל עַל עַצְמֵנוּ אֶת קְדֻשַּׁת יוֹם הַשַּׁבָּת בְּפִינוּ, וּכְפִי שֶׁמּוּבָא** ראה בגמרא מסכת ראש השנה (ט' ע"א) שלמדו זאת מהפסוקים. וראה עוד בשו"ת "בנין אב" להראשון לציון הג"ר אליהו בקשי דורון שליט"א (בחלק א' סימן י') מה שכתב לחקור בענין זה. וכתב הגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א בספרו "צדקת הצדיק" שבדברות הראשונות שניתנו נאמר "זכור", הואיל ולפני החטא היה די בזכירת השבת בכדי להחיל על ישראל את קדושתה. ואילו בדברות השניות נאמר "שמור" כיוון שכבר חטאו וירדו ממדרגתם ונצרכו כעת גם כן לשמירת השבת בפועל בכדי להחיל עליהם את קדושתה. **בַּהֲלָכָה שֶׁיֵּשׁ בְּאֶפְשָׁרוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם לְהַקְדִּים וּלְקַבֵּל אֶת קְדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת עוֹד בְּטֶרֶם הִגִּיעַ זְמַנָּהּ, עַל יְדֵי דִּבּוּרוֹ שֶׁמְּקַבְּלָהּ בְּפִיו, וּמִיָּד מֵאָז כְּבָר חָלָה עָלָיו קְדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת וְחָלִים עָלָיו כָּל דִּינֶיהָ וְאִסּוּרֶיהָ** ועל כך כתב הפרי מגדים שהמוסיף מחול על הקודש מוסיפים לו חיים, ובזכות שהוא מרחיב את קדושת השבת על חשבון ימות החול הקב"ה יצמצם לו את גבול צרותיו, ויזכה לנחלה בלא מיצרים. .

וּמִטַּעַם זֶה גַּם כֵּן נִצְטַוֵּינוּ עַל יְדֵי נְבִיאֵנוּ ישעיה נ"ח, י"ג. וראה שבת קי"ג ע"ב. "**וְדִבַּר דָּבָר**" - שֶׁלֹּא יְהֵא דִּבּוּרְךָ שֶׁל שַׁבָּת כְּדִבּוּרְךָ שֶׁל חֹל, אֶלָּא דִּבּוּר שׁוֹנֶה וְיִחוּדִי יִהְיֶה לְךָ בְּשַׁבָּת קֹדֶשׁ. ראה ספר "תורת אבות" לכוביץ' ערך "שבת". וּפֵרֵשׁ הָרה"ק **רַבִּי מָרְדְּכַי מִלֶּכוֹבִיץ'** זַצַ"ל שֶׁלֹּא רַק דִּבּוּרְךָ הָאִישִׁי בְּעִנְיָנֶיךָ וּבַעֲסָקֶיךָ יִהְיֶה מְרֻסָּן וְשׁוֹנֶה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, אֶלָּא גַּם תְּפִלָּתְךָ וְלִמּוּד הַתּוֹרָה שֶׁלְּךָ יִהְיוּ יוֹתֵר מְרוֹמָמִים וּמְזֻכָּכִים בְּשַׁבָּת קֹדֶשׁ. וְעַל כָּךְ הִבְטִיחוּנוּ רַבּוֹתֵינוּ

שֶׁגָּדוֹל שְׂכָרָנוּ עַל לִמּוּד הַתּוֹרָה בְּשַׁבָּת פִּי אֶלֶף (!!!) מִשְּׂכַר הַלִּמּוּד בִּימוֹת הַחֹל כן כתב רבינו יוסף חיים זיע"א בספרו "בן איש חי" (שנה ב', פרשת שמות). וראה בספר "שיבת ציון" להרה"ג בן ציון מוצפי שליט"א (חלק ב' עמוד רל"ג) שכתב בשם המקובלים שדברי הגרי"ח זצ"ל הם לאו דווקא, ובאופנים מסויימים יכולה שעת לימוד בשבת להשתוות עד למאה ושבעים מליון שעות לימוד בחול(!!!). .

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

בְּמִצְוַת קִדּוּשׁ הַשַּׁבָּת בַּדְּבָרִים, פסחים ק"א ע"א. וסמכו זאת על מה שכתוב "וקראת לשבת עונג" – שבמקום העונג (סעודה) שם תהא הקריאה (קידוש). תִּקְּנוּ חֲכָמִים שֶׁלֹּא יוֹצֵא אָדָם יְדֵי חוֹבַת הַקִּדּוּשׁ אֶלָּא אִם כֵּן גַּם סוֹעֵד אֶת סְעוּדָתוֹ ראה בשלחן ערוך (אורח חיים סימן רע"ג סעיף ג'), וברמ"א שם. ועוד ראה מה שכתב בחזון עובדיה (שבת חלק ב' עמוד קכ"ח) לענין דיעבד. מֵיָּד לְאַחַר מִכֵּן בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם. וְאִם עָבַר וְקִדֵּשׁ מִבְּלִי לִסְעֹד שָׁם - אַף יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ לֹא יָצָא.

וְנֶחְלְקוּ בָּזֶה **הָאַחֲרוֹנִים** מַה נֶּחְשָׁב "**סְעוּדָה**" לְעִנְיָן זֶה?

בְּשׁוּ"ת חלק אורח חיים סימן ח'. עיין שם מה שכתב באורך להוכיח כן בדעת הראשונים. "**בְּנָיַן עוֹלָם**" כָּתַב לְהוֹכִיחַ שֶׁדַּוְקָא **סְעוּדַת פַּת** מַמָּשׁ הִיא הַנֶּחְשֶׁבֶת לְקִדּוּשׁ בִּמְקוֹם סְעוּדָה, וְלֹא שׁוּם דָּבָר אַחֵר.

אוּלָם בסימן רע"ג ס"ק י"א. **הַמָּגֵן אַבְרָהָם** בסימן רע"ג ס"ק ו'. וכן דעת רוב האחרונים וכן עיקר. ואם מיץ ענבים נחשב גם כן לסעודה בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל הובא שלא, אך מרן הגר"ע יוסף שליט"א בספרו חזון עובדיה (שבת חלק ב' עמוד קמ"א) כתב שכן. **וְהַבְּרָכִי יוֹסֵף** כָּתְבוּ שֶׁאַף **פַּת הַבָּאָה בְּכִיסְנִין וְיַיִן** נִכְלָלִים בַּדְּבָרִים הַמְזִינִים וְהַסּוֹעֲדִים, וְלָכֵן גַּם בָּהֶם יוֹצְאִים יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ בִּמְקוֹם סְעוּדָה. אַךְ פֵּרוֹת וִירָקוֹת וּשְׁאָר מַשְׁקִין לֹא.

וְאִלּוּ הובאו דבריו במגן אברהם הנ"ל. וראייתו מדין אכילת עראי מתבואה לא מעושרת שבחול היא מותרת, ואילו בשבת היא אסורה מטעם שכל אכילת שבת נחשבת לקבע. **הַשִּׁלְטֵי גִּבּוֹרִים** כָּתַב שֶׁשַּׁבָּת קוֹדֶשׁ קוֹבַעַת כָּל סְעוּדוֹתֶיהָ, וְלָכֵן אַף הָאוֹכֵל **מִינֵי פֵּרוֹת** נֶחְשָׁב לוֹ שֶׁקִּדֵּשׁ בִּמְקוֹם סְעוּדָה.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוַת קִדּוּשׁ הַשַּׁבָּת בִּדְבָרִים עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד כָּתַב בְּסֵפֶר בקונטרס ד' אות כ"ו. "**מִדְרַשׁ פִּנְחָס**" מֵהָרה"ק רַבִּי פִּנְחָס מקוריץ זיע"א עַל הַפָּסוּק שיר השירים (ח', ו'). "**רִשָּׁפֶיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶתְיָה**" שֶׁ"שַׁלְהֶבֶת" אוֹתִיּוֹת "שַׁבָּת לָהּ" כן הובא גם כן מרבינו האריז"ל בשער הכוונות ענין רחיצת פניו ידיו ורגליו. , כְּשֶׁהַ-"לָּהּ" הֵם ל"ה תֵּיבוֹת שֶׁבְּפָרָשַׁת "וַיְכֻלּוּ", וְכֵן ל"ה תֵּיבוֹת שֶׁבְּקִדּוּשׁ, מַה שֶּׁבְּיַחַד עוֹלֶה בְּגִימַטְרִיָּא **שִׁבְעִים** כְּמִנְיַן **יַיִן** וראה עירובין (ס"ה ע"א) מה שהובא

מענין יין גימטריא שבעים. . **וּמְסַעֲם** זֶה ראה שלחן ערוך (אורח חיים סימן רע"ג סעיף ז') שכתב שיש לקדש לאור הנרות. ובהגהת הרמ"א (סימן רע"א סעיף י') כתב ליתן עיניו בנרות וביין בשעת הקידוש. וכן כתבו המקובלים (וראה כף החיים סימן רס"ב ס"ק ז' שכתב טעם אחר להסתכלות). **טוֹב** לְהִסְתַּכֵּל היינו שהעי"ן (70) תסתכל ביין (70). בְּעֵינ"וֹ בַּנְּרוֹת שֶׁל שַׁבָּת וּבְיֵין הַקִּדּוּשׁ.

מצוה ל"ב: שלא לעשות מלאכה בשבת

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ', י'.)

"**וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַה' אֱלֹקֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

אַזְהָרַת הַתּוֹרָה הִיא לְבַל יַעֲשׂוּ שׁוּם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה מִיִּשְׂרָאֵל מְלָאכָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת. וְהַגְּמָרָא במשנה דף י' ע"א. בְּמַסֶּכֶת חֲגִיגָה אוֹמֶרֶת שֶׁהַלְכוֹת שַׁבָּת הֲרֵי הֵן כַּהֲרָרִים הַתְּלוּיִים בְּשְׂעָרָה, שֶׁהֵן מִקְרָא מוּעָט וַהֲלָכוֹת מְרֻבּוֹת. שֶׁכֵּן תּוֹרָה כִּי מֵהַפָּסוּק הַבּוֹדֵד "**לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה**" לְמֵדִים אָנוּ **שְׁלוֹשִׁים וְתֵשַׁע אָבוֹת מְלָאכָה**: הֵן, תּוֹלְדוֹתֵיהֶן, עַנְפֵיהֶן וְכָל הַיּוֹצֵא מֵהֶן. וַעֲלֵיהֶן הוֹסִיפוּ חֲכָמִים גְּזֵרוֹת, הַרְחָקוֹת, שְׁבוּתִים וְתַקָּנוֹת נוֹסָפוֹת הַנִּלְוּוֹת אֲלֵיהֶן.

רַבִּים הֵם דִּינֵי הַשַּׁבָּת וְהֲלָכוֹתֶיהָ: לכך יוחדו שתי מסכתות שלימות: שבת ועירובין, וחלק נכבד מהשלחן ערוך באורח חיים (סימנים רמ"ב – תט"ז). ומאז ועד היום כידוע יצאו אין ספור ספרים בהלכות השבת ובדיניה. הַמַּתָּר וְהָאָסוּר, הַחַיָּב וְהַפָּטוּר, הָחֵל מִבְּמַחְשָׁבָה וּבְדִבּוּר, וְכַלָּה בְּגָרְמָא וּבְמַעֲשֶׂה. וּמֵרִבּוּי הַהֲלָכוֹת וְהַדִּינִים מְצוּיָה הִיא הַמַּכְשֵׁלָה בָּהֶם. וְלָכֵן ראה לרבינו ישראל הכהן מראדין זצוק"ל בהקדמה לספרו ה"משנה ברורה" חלק ג' מה שכתב בזה, ומה שהביא שם מהגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ בספרו הנפלא "יערות דבש" (דרוש ג'). עיין שם. הֶזְהָרָנוּ עַל יְדֵי רַבּוֹתֵינוּ לַחְזֹר וּלְשַׁנֵּן אֶת הַדְּבָרִים שׁוּב וְשׁוּב לְבַל יִשְׁלֹט בָּנוּ שַׁר שֶׁל שִׁכְחָה.

רָמַז הַכָּתוּב - מְקוֹר הַבְּרָכָה

הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק **רַבִּי אֱלִיָּהוּ דֶּסְלָר** זַצ"ל ראה בספרו "מכתב מאליהו" חלק ב' עמוד 15. הֲבִיא בֵּאוּר נִפְלָא וְעָמֹק לְאִסּוּר עֲשִׂיַּת מְלָאכָה בְּשַׁבָּת עַל מָה וְלָמָּה נִצְטַוֵּינוּ עָלֶיהָ? וּמַה "יַּפְרִיעַ" כְּבְיָכוֹל לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ אִם נַבְעִיר אֵשׁ אוֹ נְזָרֵעַ אוֹ נַחְרֹשׁ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת?

וּבֵאֵר שֶׁכָּל עִנְיַן וּמַהוּת הַשַּׁבָּת הִיא בִּכְדֵי שֶׁיְּסַלֵּק הָאָדָם מֵעָצְמוֹ אֶת הָעֲרָכִים הַשְּׁלִילִיִּים וְהַמַּגְבִּלִים שֶׁל הַנַּשְׁמִיּוּת, וְיִתְדַּבֵּק בְּבוֹרְאוֹ הַמְשֻׁלָּל מִן הַנַּשְׁמִיּוּת לְגַמְרֵי בְּדִבְיקָה וּבַחֲשִׁיקָה לְבַל יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדַּח, וּלְבַל תִּנָּתֵק וְתָמוּשׁ הַיְתֵד הַתִּקְוּעָה הַמְחֻבֶּרֶת אוֹתָנוּ לְמָקוֹר חַיּוֹתֵנוּ הוּא הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא וכתבו בעלי חסידות שלכן נקראת "שבת" מלשון שיבה וחזרה, שביום זה חוזרת הנשמה לידבק בשורשה ובמקורה, הוא הבורא יתברך. .

וּלְצָרְפָהּ הִדְּבְקוּת זוֹ מֻכְרָח הָאָדָם לִפְרֹשׁ מִכָּל מְלָאכָה וַעֲבוֹדָה גַּשְׁמִית הַמְרַחֲקִתּוֹ מִשָּׁרְשׁוֹ הָרוּחָנִי, הֲלֹא הֵן שְׁלוֹשִׁים וְתֵשַׁע הַמְּלָאכוֹת הָאֲסוּרוֹת בְּשַׁבָּת קָדְשֵׁנוּ. וּבִלְעֲדֵי הַשַּׁבָּת

חֲלִילָה הָיָה עָלוּל הָאָדָם כָּל כָּךְ לְהִתְרַחֵק מִן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁחֲלִילָה לֹא הָיְתָה רְפוּאָה לְמַכָּתוֹ.

יְקָרָה הִיא הַשַּׁבָּת וּגְדוֹלָה קְדֻשָּׁתָהּ, וּכְמוֹ שבת י' ע"ב. שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים עַל הַפָּסוּק שמות ל"א, י"ג. "**לָדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדִּשְׁכֶם**": אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה מַתָּנָה טוֹבָה יֵשׁ לִי בְּבֵית גְּנָזַי וְשַׁבָּת שְׁמָהּ, וּמְבַקֵּשׁ אֲנִי לִיתְנָהּ לְיִשְׂרָאֵל, לֵךְ וְהוֹדִיעֵם. וּכְבָר הוֹדִיעוּנוּ חֲכָמֵינוּ ראה בירושלמי ברכות פרק א' הלכה ט' בשם רבי יהודה הנשיא שלמד זאת מהקבלת הפסוקים "זכור את יום השבת לקדשו" ו"למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי". שֶׁמִּצְוֹת הַשַּׁבָּת שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל מִצְוֹות הַתּוֹרָה, וְהַמְשַׁמְּרָהּ כְּהִלְכָתָהּ כן אמרו במסכת שבת (נ"ז ע"ב) שהשבת היא אחד חלקי ששים מן העולם הבא. וכמאמר הפייט: "מעין עולם הבא יום שבת מנוחה". וראה להגה"צ רבי אליהו דסלר זצוק"ל בספרו "מכתב מאליהו" (חלק ב' עמוד 31) שביאר שהשבת ענינה מנוחה ודביקות בבורא באין מפריע, והתאחדות האדם עם תוכנו הרוחני, ובחינה זו היא בחינת מעין עולם הבא. טוֹעֵם מֵעֵין טַעַם שֶׁל גַּן עֵדֶן עֲלֵי אֲדָמוֹת, כן אמרו במסכת שבת (קי"ח ע"ב) כל המשמר את השבת כהלכתה אפילו עבד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו. עיין שם מהיכן למדו זאת. ושמעתי פעם ביאור נאה למאמר תמוה זה מהרה"ג שלום דמארי שליט"א: שכדי להצליח לשמור את השבת כהלכתה בהכרח שתהיה לאדם הכנה גדולה של ששה ימים גדושים בקיום כל שאר מצוות התורה ובהיזהרות מכל איסור התורה. ודברי פי חכם חן. וּמוֹחֲלִים לוֹ עַל כָּל עֲוֹונוֹתָיו. כן אמר רב יהודה בשם רב במסכת שבת (קי"ח ע"ב). עיין שם שלמדו זאת מן הפסוקים. וְאִלְמָלֵי שָׁמְרוּ יִשְׂרָאֵל שַׁבָּת הָרִאשׁוֹנָה לֹא הָיְתָה שׁוֹלֶטֶת בָּהֶם שׁוּם אֻמָּה וְלָשׁוֹן, וְאַף עַתָּה כן אמר רבי יוחנן בשם רבי שמעון בר יוחאי שם. עיין שם שלמדו זאת מן הפסוקים. אִם יִשְׁמְרוּ יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת כְּהִלְכָתָן מִיָּד יִהְיוּ נִגְאָלִים. הֲרֵי שֶׁמַּעֲלַת וַחֲשִׁיבוּת הַשַּׁבָּת הִיא מֵעֵבֶר לְבִינָתֵנוּ וְהַשָּׂגָתֵנוּ והגה"צ רבי ניסים יגן זצ"ל אמר על כך משל נפלא לאשה ההולכת לרכוש מוצר בחנות מסויימת ומוצאת שהחנות סגורה, מסתבר שתמשיך לנסות להגיע שוב בזמן ששערי החנות יהיו פתוחים. אבל אם תראה יום אחד שהורידו את השלט המודיע על החנות – זהו מופת ברור שהחנות נסגרה ויותר אין מה לנסות. כך השבת היא הסמל של עם ישראל, ובלעדיה חלילה האדם הוא

כחנות סגורה שאין מה לפנות אליה. , **אֵיזוֹ זְכוּת גְּדוֹלָה נָפְלָה בְּחֶלְקֵנוּ לִשְׁמֹר אֶת הַשַּׁבָּת וּלְקַיְּמָהּ כִּרְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.**

רַבִּים הֵם הַמְחַפְּשִׂים קְמִיעוֹת וּסְגֻלּוֹת לְמִינֵיהֶם עַל מְנָת לְהַגְדִּיל אֶת פַּרְנָסָתָם וּלְהִתְעַשֵּׁר. אוּלָם חֲכָמֵינוּ לִמְּדוּנוּ שֶׁשִּׁמְירַת הַשַּׁבָּת הִיא הַסְּגֻלָּה **הַבְּדוּקָה**, **הַמֻּבְטַחַת וְהַמְנֻסָּה בְּיוֹתֵר** לְהַשְׁפִּיעַ לָאָדָם שֶׁפַע שֶׁל בְּרָכָה וּפַרְנָסָה מֵאוֹצְרוֹת הַשָּׁמַיִם. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמְרִים אָנוּ בְּכָל עֶרֶב שַׁבָּת בְּמִזְמוֹר לְכָה דּוֹדִי: ''לִקְרַאת שַׁבָּת לְכוּ וְנֵלְכָה **כִּי הִיא מְקוֹר הַבְּרָכָה**'' וכן כתב הזוהר הקדוש (שמות דף פ"ח ע"א): כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין (תרגום: כל הברכות שלמעלה ולמטה תלויות ביום השביעי) וכל שיתא יומין יהיב מזונא לתתא מההיא ברכה דמתברכאן ביומא שביעאה (כל ששת הימים יורד לאדם שפע וברכה ממה שהתברך ביום השביעי). .

לָכוּ וְנִוָּכְחָה מֵאָדָם שֶׁבִּרְשׁוּתוֹ **מְכוֹנָה הַמְיַצֶּרֶת כֶּסֶף וּשְׂטָרוֹת** - הֵיאַךְ יֵלֵךְ לְקִרְאָתָהּ? כֵּיצַד יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ? בְּעַצָּלוּת וּבַאֲדִישׁוּת? בְּזִלְזוּל וּבְגַסּוּת? וַדַּאי שֶׁלֹּא! הֲלֹא יִשְׁמְרֶנָּה מִכָּל מִשְׁמָר, וְיַפְעִילֶנָּה בְּהִתְלַהֲבוּת וּבְרִנָּנָה. כָּךְ עָלֵינוּ לְהַשְׂכִּיל וּלְהָבִין כִּי הַשַּׁבָּת הִיא מְקוֹר הַבְּרָכָה שֶׁלָּנוּ, וּמִמֶּנָּה אָנוּ שׁוֹאֲבִים אֶת כֹּחֵנוּ וּבִרְכָתֵנוּ לַשָּׁבוּעַ שֶׁאַחֲרֶיהָ, וּכְכָל שֶׁהָאָדָם יוֹתֵר יְיַקֵּר וְיכַבֵּד וְיַעֲנֵג אֶת הַשַּׁבָּת - כָּךְ יַשְׁפִּיעַ לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמְּרוֹם בַּחֲזָרָה בְּכָפֶל כְּפָלַיִם טוֹבָה רַבָּה וּמְרֻבָּה.

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

כן הובא בבבלי במסכת שבת (ס"ט ע"ב). ובירושלמי הובא נידון זה על הנשבה בידי העובדי גילולים ונשכח ממנו אימתי הוא יום שבת. **בַּגְּמָרָא** הָעֲלָה נִדּוֹן אוֹדוֹת אָדָם הַנִּמְצָא בַּמִּדְבָּר וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל אֵיזֶה יוֹם הוּא וְאֵימָתַי חָל יוֹם הַשַּׁבָּת, כֵּיצַד עָלָיו לִנְהֹג לְעִנְיַן שְׁבִיתַת הַשַּׁבָּת?

וְהִנֵּה לְעִנְיַן עֲשִׂיַּת מְלָאכָה הוּבָא **שֶׁבְּכָל הַיָּמִים** אָסוּר הוּא בְּמְלָאכָה מִסָּפֵק שֶׁמָּא אוֹתוֹ הַיּוֹם שַׁבָּת הוּא, וְרַק **כְּדֵי פַּרְנָסָתוֹ** לְאוֹתוֹ הַיּוֹם מֻתָּר הוּא לַעֲשׂוֹת על אף שיוצא שודאי עושה הוא מלאכה גם ביום השבת, בכל זאת עדיף הדבר, שבזה נחשב הוא לאנוס בכל יום ופיקוח נפש דוחה את השבת. כָּל הַיָּמִים שֶׁלֹּא יָמוּת בָּרָעָב.

אַךְ בְּנוֹסָף עַל כָּךְ הִצְרִיכוּהוּ חֲכָמִים לְיַחֵד לְעַצְמוֹ יוֹם אֶחָד בַּשָּׁבוּעַ לְצֵינוֹ כְּשַׁבָּת, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּשְׁתַּכַּח מִמֶּנּוּ תּוֹרַת הַשַּׁבָּת, וּבוֹ על היין אם יש לו, או על הפת או בתפילה. האחרונים. יַעֲשֶׂה קִדּוּשׁ וְהַבְדָּלָה לְזִכְירַת הַשַּׁבָּת. וּבַדָּבָר הַזֶּה נֶחְלְקוּ חַכְמֵי הַגְּמָרָא:

לְדַעַת **רַב הוּנָא** מוֹנֶה אוֹתוֹ אָדָם שִׁשָּׁה יָמִים, וְאֶת הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְקַדֵּשׁ וּמְיַחֵד לְעַצְמוֹ כְּיוֹם הַשַּׁבָּת. וְטַעֲמוֹ הוּא מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ הָיְתָה בְּרִיאַת הָעוֹלָם שִׁשָּׁה יְמֵי חֹל וְהַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי קֹדֶשׁ.

אַךְ לְדַעַת **רַבִּי חִיָּיא בַּר רַב** מְקַדֵּשׁ וּמְיַחֵד הוּא אֶת הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן כְּיוֹם הַשַּׁבָּת, וּלְאַחַר מִכֵּן מוֹנֶה שִׁשָּׁה יְמֵי חֹל. וְטַעֲמוֹ הוּא שֶׁכָּךְ הָאָדָם הָרִאשׁוֹן מָנָה אֶת יָמָיו יוֹם אֶחָד שַׁבָּת וְשִׁשָּׁה יְמֵי חֹל.

וְלַהֲלָכָה ראה ברמב"ם בהלכות שבת פרק ב' הלכה כ"ב, ובשלחן ערוך אורח חיים סימן שד"מ. הִכְרִיעוּ **הַפּוֹסְקִים** כְּדַעַת **רַב הוּנָא** שֶׁרַק בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְצַיֵּן לְעַצְמוֹ אֶת הַשַּׁבָּת.

בְּסוֹד עֶבְדֶּיךָ

בְּבֵאוּר מְצִוַּת שְׁבִיתַת הַשַּׁבָּת עַל פִּי הַסּוֹד בספרו "צדקת הצדיק" אות רט"ז. כָּתַב הַגה"ק **רַבִּי צָדוֹק הַכֹּהֵן מִלֶּבְלִין** זִיע"א כִּי בְּרִיאַת הָעוֹלָם הִיא דָּבָר הַחוֹזֵר וּמִתְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם, בְּבְחִינַת מתוך ברכות קריאת שמע של שחרית. וראה עוד בזוהר הקדוש פרשת פקודי (שמות דף ר"ס ע"ב) מה שכתב על כך. "**הַמְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית**". כְּשֶׁלְּרוֹב הַנִּבְרָאִים הַהִתְחַדְּשׁוּת וְהַיְגִיעָה הָעִקָּרִית הִיא בְּעִנְיְנֵי הַגַּשְׁמִיּוּת וְהַפַּרְנָסָה, וְלַמּוּרָמִים יוֹתֵר הַהִתְחַדְּשׁוּת וְהַיְגִיעָה הִיא בְּתִפְלָתָם, וְלָרוּחָנִיִּים בְּיוֹתֵר הַהִתְחַדְּשׁוּת וְהַיְגִיעָה הִיא בְּחִדּוּשֵׁי הַתּוֹרָה וּבְסוֹדוֹתֶיהָ שכך למדונו חז"ל "אדם לעמל יולד" – אם זכה לעמל תורה, ואם לא זכה לעמל כפיים. וגם התפילה מכונה עבודה (תענית ב' ע"א). וראה עוד בזוהר הקדוש פרשת בשלח (שמות דף ס"א) שכתב כעין זה. . וּבְהַגִּיעַ יוֹם הַשַּׁבָּת נָח הָעוֹלָם מִכָּל מְלַאכְתּוֹ, שֶׁזֶּהוּ זְמַן הִתְעוֹרְרוּת הָרָצוֹן מֵחָדָשׁ לְהַשְׁפִּיעַ בְּרָכָה לַשָּׁבוּעַ הַבָּא. וְלָכֵן אַף שכן אמרו חכמים שאסור לאדם לשאול צרכיו בשבת, כמובא בספרי ההלכה. ומטעם זה גם כן נתקצרה תפילת שמונה עשרה של שבת לשבע ברכות בלבד. בַּתְּפִלָּה ראה שבת (קי"ט ע"ב) שרבי זירא היה מעיר לתלמידי החכמים המתעכבים בשבת בלימודם שלא יחללו את השבת בלימודם. וראה שלחן ערוך אורח חיים (סימן ר"צ סעיף ב') ובהגהה שם ובאחרונים שנכון לתלמידי חכמים למעט קצת מלימודם בעיון ובעמל ולעסוק יותר במדרשים ובאגדה. ועוד עיין בשו"ת יביע אומר (חלק ב', חלק אורח חיים סימן י"ח). וּבַתּוֹרָה יֻשְׁנָה מֵעֵין שְׁבִיתָה. וְלֵיל שַׁבָּת הוּא זְמַן הִתְעוֹרְרוּת הַחֵשֶׁק וְהָרָצוֹן לְהַשְׁפִּיעַ מֵחָדָשׁ, וְהַיּוֹם הוּא זְמַן הִתְרַקְּמוּת הַשֶּׁפַע הֶחָדָשׁ, ולכן נקראת אותה שעה בזוהר הקדוש (פרשת יתרו דף פ"ח ע"ב) שעת "רעוא דרעוין" (תרגום: רצון הרצונות). ומטעם זה אומרים אנו אז פעמיים "ואני תפילתי לך ה' עת רצון...". וּשְׁעַת הַמְּנָחָה הִיא שְׁעַת יְרִידַת הַשֶּׁפַע וְהַבְּרָכָה לְכָל הַשָּׁבוּעַ הַבָּא.

מצוה ל"ג: כבוד אב ואם

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ', י"ב.)

"**כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ**".

לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה עַל כָּל בֵּן מלבד מאשה נשואה שמחוייבת יותר לבעלה וממילא כשאין אפשרות בידה פטורה מכך. ואם נתגרשה או נתאלמנה חלילה חוזר חיובה. ראה קידושין (ל' ע"ב) ושלחן ערוך (יורה דעה סימן ר"מ סעיף י"ז). **וּבַת לְנַהֵג** כָּבוֹד דווקא בהוריהם הביולוגים, וגם ילד ממזר חייב בכבוד הוריו (שלחן ערוך שם סעיף י"ח). ובהורים מאמצים מצוה מדבריהם לכבדם משום הכרת הטוב. **בַּאֲבִיהֶם וּבְאִמָּם, לְסַיְּעָם וּלְסַעֲדָם בְּכָל** דנו רבותינו האם מחוייב אדם בכבוד הוריו גם על חשבון ממונו או לא? והכרעת הגמרא (קדושין ל"ב ע"א) וההלכה (שלחן ערוך חלק יורה דעה בסימן ר"מ סעיף ה') שמן הדין כל שיש להוריו ממון אינו מחוייב להוציא מכיסו עבור מצות כיבוד אב ואם, אולם חייב הוא לכבדם גם אם זה על חשבון הפסד רווח. עיין שם ובאחרונים. **צָרְכֵיהֶם וְעִנְיְנֵיהֶם. וַאֲפִלּוּ הָיוּ רְשָׁעִים בְּכָל זֹאת חַיָּב לְנַהֵג בָּהֶם כָּבוֹד. וְאַף לְאַחַר פְּטִירָתָם לֹא פָּסַק הַחִיּוּב לְכַבְּדָם בְּדִבּוּרוֹ וּבְמַעֲשָׂיו** כן נתבאר בקדושין (ל"ב), עיין שם כמה אופנים ודוגמאות. וכן נפסק בשלחן ערוך (יורה דעה סימן ר"מ סעיפים ט' ו- י"ח. וראה בהגהת הרמ"א שם מה שכתב לחלק בזה). .

מִצְוַת כִּבּוּד אָב וְאֵם הִיא מִסּוּג הַמִּצְוֹות הַשִּׂכְלִיּוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה. כָּל בַּר דַּעַת שֶׁשִּׂכְלוֹ בְּקִדְקָדוֹ מֵבִין אֶת חֲשִׁיבוּתָהּ וּנְחִיצוּתָהּ עַד כַּמָּה הִיא מֻכְרַחַת וּמֻצְדֶּקֶת לְהַכִּיר טוֹבָה לְאֵלּוּ שֶׁהֵבִיאוּנוּ לָעוֹלָם, גִּדְּלוּ וּפִרְנְסוּ אוֹתָנוּ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. אֶלָּא שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מְחַדֶּשֶׁת בְּצַוּוֹתָהּ אוֹתָנוּ זֹאת שֶׁלֹּא רַק כְּשֶׁמּוּבָן לְשִׂכְלֵנוּ עֲלֵינוּ לְכַבְּדָם, אֶלָּא **גְּזֵרַת הַתּוֹרָה** הִיא שֶׁבֵּן יְכַבֵּד אָב, וְאֲפִלּוּ בְּמִקְרֶה שֶׁשִּׂכְלֵנוּ מוֹרֶה שֶׁאֵין הַדִּין לְכַבְּדָם - עֲדַיִן הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מְחַיֶּבֶת אוֹתָנוּ בְּכִבּוּדָם.

וְכָךְ קדושין ל"ב ע"א. והובא בשלחן ערוך (שם סעיף ח'). אָמְרוּ חֲכָמִים: "**עַד הֵיכָן מִצְוַת כִּבּוּד אָב וָאֵם? אֲפִלּוּ נָטַל אֲבִיו אַרְנָק שֶׁל זְהוּבִים וּזְרָקוֹ לַיָּם בְּפָנָיו לֹא יֹאמַר לוֹ יָכַלְתָּ לְהִמָּנֵעַ וְלֹא עָשִׂיתָ כֵּן בְּפָנָיו. וַאֲפִלּוּ יְבַזּוּ אוֹתוֹ וְיַצַּעֲרוּהוּ יִשְׁתֹּק וְיִקַּבֵּל בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת וְיִקַּבֵּל גְּזֵרַת שָׁמַיִם בְּאַהֲבָה**".

רָמַז הַכָּתוּב - הַכָּרַת הַטּוֹב

אַחַת הַמִּדּוֹת הַחֲשׁוּבוֹת וְהַהֶכְרְחִיּוֹת בְּיוֹתֵר לְכָל אָדָם הִיא מִדַּת הַכָּרַת הַטּוֹב. לָדַעַת וְלִזְכֹּר לְהַכִּיר וּלְהָשִׁיב טוֹבָה לְמִי שֶׁעָשָׂה לוֹ טוֹב, וְלֹא לִהְיוֹת כְּפוּי טוֹבָה כְּלַפָּיו לְהָשִׁיב לוֹ רָעָה תַּחַת טוֹבָתוֹ. שֶׁעַל אֶחָד שֶׁכָּזֶה אָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ: במשלי י"ז, י"ג. וכפי שהובא בספר "דבק מאח" (ערך כפוי טובה) שרגילים העולם לומר: "כל הבא ברוך הבא חוץ מכפוי טובה!". "**מֵשִׁיב רָעָה תַּחַת טוֹבָה לֹא תָמוּשׁ רָעָה מִבֵּיתוֹ**". וּבְהָיוֹת כן אמרו בנדה ל"א ע"א. ראה שם איזה

חלק תורם כל אחד מהשלשה ביצירה. וראה עוד בכתבי האריז"ל (שער הגלגולים הקדמה י') שהביא שהאב מעניק לילדו את האור המקיף והאם את האור הפנימי. ואכמ"ל. שֶׁשְּׁלוֹשָׁה שֻׁתָּפִים בִּיצִירַת הָאָדָם: הַקָּבָ"ה, אָבִיו וְאִמּוֹ, לָכֵן מְחֻיָּב הוּא לְהַכִּיר טוֹבָה לְהוֹרָיו עַל כָּל הַחֶסֶד הַגָּדוֹל שֶׁעָשׂוּ עִמּוֹ. וְאִם חָלִילָה מִתְעַלֵּם מִטּוֹבָתָם וְלֹא מַכִּיר טוֹבָה עַל כָּךְ גָּדוֹל עֲוֹנוֹ עַד מְאֹד שכן התורה הכניסה אותו בכלל "ארור מקלה אביו ואמו" (דברים כ"ז, ט"ז). וראה בירושלמי (קדושין פרק ב' הלכה ז') שאמרו שמצות כבוד אב ואם היא מצוה "חמורה מן החמורות", ובבבלי (קדושין ל"א ע"א) נאמר שהמצער את הוריו "הקב"ה מסלק שכינתו ממנו". ויוסף הצדיק נענש שנתקצרו מחייו עשר שנים על עשר פעמים ששמע על אביו את הכינוי "עבדך" ושתק. .

וְשָׁמַעְנוּ בְּעֵדוּת נֶאֱמָנָה מֵאֶחָד מְיֻחָד שֶׁנִּכַּח בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה עִם אֶחָד מִגְּדוֹלֵי דּוֹרֵנוּ שְׁלִיט"א בְּעֵת שֶׁעָרַךְ אֶת שִׁמְחַת נִשּׂוּאֵי בְּנוֹ, כְּשֶׁלְּפֶתַע נִכְנְסָה אִמּוֹ הַזְּקֵנָה שֶׁל אוֹתוֹ גָּדוֹל לְאוּלָם הַגְּבָרִים וְהֵחֵלָּה לִרְקֹד וּלְפַזֵּז מוּל בְּנָהּ וְנֶכְדָּה בְּרַחֲבַת הָרִקּוּדִים מֵרֹב שִׂמְחָתָהּ וְהִתְרַגְּשׁוּתָהּ. הַבֵּן בֵּרְאוֹתוֹ דָּבָר זֶה, שֶׁמִּצַּד אֶחָד נוֹגֵד הוּא אֶת דַּרְכֵי הַצְּנִיעוּת שֶׁל תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, וּמִצַּד שֵׁנִי עָלָיו לְהַזְהִיר בְּכָבוֹד אִמּוֹ שֶׁלֹּא לְצַעֲרָהּ וּלְבַיְּשָׁהּ, רַק אֶל אִמּוֹ וּפָתַח אֶת מְעִילוֹ וְהֵחֵל לִרְקֹד עִמָּהּ כְּשֶׁמְּעִילוֹ מְכַסֶּה אוֹתָהּ שֶׁלֹּא יִרְאוּהָ, וְכָךְ מִבְּלִי שֶׁתַּרְגִּישׁ מָשַׁךְ אוֹתָהּ אֵט אֵט עַד לֶעֱזֶרֶת הַנָּשִׁים לִמְקוֹמָהּ. עַד כַּמָּה צָרִיךְ אָדָם לְהַכִּיר טוֹבָה לְהוֹרָיו וְשֶׁלֹּא לָחוּס עַל כְּבוֹדוֹ, וְאַף לְבַזּוֹת וּלְהַשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא לִפְגֹּעַ אוֹ לְצַעֵר אֶת הוֹרָיו ומכאן תוכחה מגולה לאותן נפשות יקרות שגדלו בדרך לא דרך עד שהציץ עליהם בעל הבירה והחזירם למוטב, ועתה בגלל דתם ואמונתם נוטשים הם את הוריהם ובני משפחותם (ועל כך יש להמליץ את הפסוק "אנשי אמונה אבדו..."), שלא כך היא דרכה של תורה! ואם נצטווה הגר מדברי סופרים לכבד את הוריו הגויים כדי שלא יאמרו אנשים שיצא מקדושה חמורה לקדושה קלה, אז כל שכן הוריו ובני משפחתו מעמו ומדתו שמצוה מן התורה לכבדם ולקרבם, ורבים לצערנו אינם נזהרים בדבר מספיק וגורמים לריחוק ולחילול ה'. ומכל מקום ברור שכל מקרה לגופו, והכל לפי הענין והזמן. .

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

ראה בגמרא מסכת כתובות (ק"ג ע"א) שלמדו כן מהוא"ו של המילה "ואת". ודעת רוב הראשונים שחיוב זה מדאורייתא, מלבד בעל החרדים (פרק ד' מצות לא תעשה מדברי קבלה אות ל"ב) שכתב שחיובו אינו אלא מדרבנן. **חֲכָמֵינוּ** ז"ל לָמְדוּ מִלְּשׁוֹן הַפָּסוּק "כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ **וְאֶת** אִמֶּךָ וְכוּ' שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בָּאָה לְרַבּוֹת וּלְהוֹסִיף שֶׁחַיָּב אָדָם מִן הַתּוֹרָה גַּם כֵּן בְּכָבוֹד **אֲחִיו הַגָּדוֹל**. וְנָחְלְקוּ **רַבּוֹתֵינוּ** הַאִם חִיּוּב זֶה הוּא כְּלַפֵּי הָאָח הַבְּכוֹר בִּלְבַד, אוֹ אַף כְּלַפֵּי הָאֲחוֹת, וְאַף כְּלַפֵּי כָּל יֶתֶר הָאַחִים הַגְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ?

וְהִנֵּה בְּשׁוּ"ת בחלק א' סימן קכ"ג. "**הֲלָכוֹת קְטַנּוֹת**" כָּתַב שֶׁאֵין רִבּוּי זֶה מִתְיַחֵס אֶלָּא כְּלַפֵּי הַגָּדוֹל שֶׁבְּאַחִים, הוּא הַבְּכוֹר הַיּוֹרֵשׁ אֶת כֶּתֶר הָאָב בִּירוּשָׁה וּבִמְקוֹמוֹ, וְלֹא כְּלַפֵּי שְׁאָר

הָאַחִים הַגְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ. וְכֵן כָּתַב שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא כְּלַפֵּי הָאָח וְלֹא כְּלַפֵּי הָאֲחוֹת. וְכֵן דַּעַת בַּעַל הַ בחלק א' סימן ע"ו. "**שִׁבּוּת יַעֲקֹב**".

אוּלָם מָרָן **הַחִיד"א** זַצ"ל על יורה דעה סימן ר"מ ס"ק טו"ב. עיין שם באורך. וכן כתב בשו"ת חתם סופר (חלק ו' סימן כ"ט) ובשו"ת תשובה מאהבה (סוף סימן ש"ע). בְּחִבּוּרוֹ "**בִּרְכֵּי יוֹסֵף**" כָּתַב בָּאֹרֶךְ לְדָחוֹת אֶת דְּבָרָיו, וְהוֹכִיחַ בְּמֵישָׁרִין בְּדַעַת הָרִאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים שֶׁהַחִיּוּב חָל כְּלַפֵּי כָּל הָאַחִים וְהָאֲחָיוֹת הַגְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ ראה שם שהביא מהאריז"ל (שער המצוות פרשת יתרו ושער הכוונות דרוש ו') שבשעה שמקבל הולד הראשון חלק מנשמת האב והאם מקבל הוא את החלק המבורר שבהם, בבחינת הענף המחובר לגזע עצמו. והולד השני מקבל את החלק הפחות מבורר, בבחינת הענף המשני המחובר לענף הנ"ל. וכן הלאה כל המאוחר משועבד לקודמים לו. ולכן החיוב הוא כלפי כל קודמיו, הן בנים והן בנות. וראה בילקוט מעם לועז (פרשת יתרו) שבתאומים היוצא שני חייב בכבוד היוצא ראשון. .

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוָה זוֹ עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד הוּבָא בְּ"**שַׁעַר הַמִּצְוֹות**" מֵרַבֵּנוּ **הָאֲרִיזַ"ל** כִּי בְּעֵת יְרִידַת הַנְּשָׁמָה אֶל גּוּף הָעֻבָּר הַנּוֹצָר בְּמֵעֵי אִמּוֹ מַעֲנִיקִים הַהוֹרִים חֵלֶק מִנִּשְׁמָתָם לָעֻבָּר לְסַיְּעוֹ וּלְהַדְרִיכוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה. וּמִטַּעַם זֶה פְּעָמִים שֶׁהַהוֹרִים **זוֹכִים** אוֹ **נֶעֱנָשִׁים** עַל מַעֲשֵׂי יַלְדֵיהֶם בְּהִיּוֹת שֶׁאַף לָהֶם יֶשְׁנוֹ חֵלֶק מַמָּשִׁי בְּאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה טוֹב אוֹ רַע שֶׁעָשָׂה יַלְדָּם וראה עוד בספר "צדקת הצדיק" לרבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל (אות ע"ח) שכתב דברים נשגבים מענין הקשר שבין מעשי הבן לאב. ואכמ"ל. . וְלָכֵן גַּם כֵּן מְחֻיָּב הָאָדָם בְּכִבּוּד הוֹרָיו, בִּהְיוֹת שֶׁהַחֵלֶק מִנִּשְׁמָתָם הַשָּׁרוּי בּוֹ מְחֻיָּב בִּכְבוֹד שָׁרְשׁוֹ שֶׁאֵצֶל הוֹרָיו. וְהַדְּבָרִים נִפְלָאִים.

מצוה ל"ד: שלא להרג נקי
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ', י"ג.)
"**לֹא תִּרְצָח**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

אַחַת מִשְּׁלֹשׁ הָעֲבֵרוֹת הַחֲמוּרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה שֶׁעֲלֵיהֶן מְצַוֶּה הָאָדָם לְהֵהָרֵג וְלֹא לַעֲבֹר הִיא שְׁפִיכוּת דָּמִים. וּבְסֵפֶר הַחִנּוּךְ בֵּאֵר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת עוֹלָמוֹ וְאֶת בְּנֵי הָאָדָם שֶׁבְּתוֹכוֹ בִּכְדֵי שֶׁיִּתְרַבּוּ וְיִתְיַשְּׁבוּ בּוֹ, וְאָדָם הַבָּא וְהוֹרֵג צֶלֶם אֱנוֹשׁ הֲרֵי זֶה מְמַעֵט וּמַחְלִישׁ אֶת עוֹלָמוֹ שֶׁל הַקָּבָ"ה וּמְעַכֵּב כִּבְיָכוֹל מֵהַקָּבָ"ה מִלְּהַרְחִיב אֶת עוֹלָמוֹ וּלְיַשְּׁבוֹ. וּבִהְיוֹת שֶׁכָּל מַטָּרַת בּוֹאוֹ שֶׁל הָאָדָם עֲלֵי אֲדָמוֹת הִיא אַדְרַבָּה לְהַגְדִּיל וּלְפָאֵר אֶת שְׁמוֹ שֶׁל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, וְכָל זְמַן שֶׁהָאָדָם עוֹד חַי וְקַיָּם בָּזֶה הָעוֹלָם יֵשׁ בְּאֶפְשָׁרוּתוֹ לְקַיֵּם אֶת רְצוֹן

ה' וּלְהַרְבּוֹת כְּבוֹד שָׁמַיִם בָּעוֹלָם, וְאִלּוּ מִשֶּׁמֵּת הָאָדָם נִטֶּלֶת מִמֶּנּוּ הָאֶפְשָׁרוּת הַזּוֹ, עַל כֵּן אָדָם שֶׁבָּא וְנוֹטֵל נֶפֶשׁ אָדָם הֲרֵי זֶה מְמַעֵט מִכְּבוֹד שָׁמַיִם בְּכָךְ שֶׁמַּנַּע מֵאוֹתוֹ אֶחָד מִלְּקַיֵּם אֶת רְצוֹן הַבּוֹרֵא.

רָמַז הַכָּתוּב - עֵרְכָּם שֶׁל חַיִּים (א)

אָמַר אֶחָד הַחֲכָמִים: "**אֵין יָקָר בַּנִּבְרָאִים כְּמוֹ הַזְּמַן**". שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם עוֹד חַי וְקַיָּם עֲלֵי אֲדָמוֹת יָכוֹל הוּא לְתַקֵּן אֶת דְּרָכָיו וְלִצְבּוֹר לְעַצְמוֹ זְכֻיּוֹת עַל יְדֵי מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים. אֲבָל מִשֶּׁעָבַר זְמַנּוֹ וְחָלַף מִן הָעוֹלָם - אֲזַי בַּיּוֹם הַהוּא אָבְדוּ עֶשְׁתּוֹנֹתָיו, וְכָל נְכוֹנוּתוֹ וּרְצוֹנוֹ לְתַקֵּן מַעֲשָׂיו לֹא יוֹעִילוּ לוֹ בְּמְאוּמָה. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר קָדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל **רַבִּי יִשְׂרָאֵל סַלַנְטֶר** זִיע"א: **כָּל זְמַן שֶׁהַנֵּר** (נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם) **דּוֹלֵק אֶפְשָׁר עוֹד לְתַקֵּן, אֲבָל מִשֶּׁכָּבָה הַנֵּר וְנִפְטָר מִן הָעוֹלָם, אֲזַי מַה שֶּׁטָּרַח בָּעֶרֶב שַׁבָּת יֹאכַל בְּשַׁבָּת, אֲבָל לְתַקֵּן יוֹתֵר אִי אֶפְשָׁר**.

חֲכָמֵינוּ ראה פירוש רש"י על התורה (שמות ט"ו, ה'). מְפָרְשֵׁי הַתּוֹרָה כָּתְבוּ שֶׁבְּמַעֲמַד קְרִיעַת יַם סוּף, בּוֹ טָבְעוּ הַמִּצְרִים בַּיָּם, הָיוּ שְׁלוֹשָׁה סוּגִים: **הָרְשָׁעִים** שֶׁבָּהֶם - טָבְעוּ כְּמוֹ קַשׁ, שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים וּמִטָּרְפִין עוֹלִים וְיוֹרְדִים. **הַבֵּינוֹנִיִּים** שֶׁבָּהֶם - צָלְלוּ כָּאֶבֶן הַשּׁוֹקַעַת אַט אַט. **וְהַכְּשֵׁרִים** שֶׁבָּהֶם - שֶׁקָּעוּ מִיָּד כְּעוֹפֶרֶת שֶׁהִיא כְּבֵדָה מְאֹד. וְלִכְאוֹרָה, מָה הָעִנְיָן בְּכָךְ שֶׁהָרְשָׁעִים טָבְעוּ כְּמוֹ קַשׁ עוֹלִים וְיוֹרְדִים? וַהֲרֵי אַדְרַבָּה הָיָה לִכְאוֹרָה נָכוֹן יוֹתֵר לַהֲבִיאָם רְאשׁוֹנִים עַל עָנְשָׁם וְלַהֲמִיתָם?

וּמְבֹאָרִים **בַּעֲלֵי הַמּוּסָר** שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵל רַחוּם וְחַנּוּן, וּמַאֲרִיךְ אַפּוֹ אַף לָרְשָׁעִים וּלְעוֹבְרֵי רְצוֹנוֹ, וְנוֹתֵן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד אֶת מֵרַב הַהִזְדַּמְנוּיוֹת וְהָאֶפְשָׁרוּיוֹת לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה וּלְתַקֵּן דְּרָכָיו וּמַעֲשָׂיו. לְפִיכָךְ, לָקַח הַקָּבָ"ה אֶת הָרְשָׁעִים שֶׁבְּמִצְרַיִם שֶׁעֲדַיִן הָיוּ כּוֹפְרִים וּבְרֵישׁ גְּלֵי צוֹעֲקִים שמות ה', ב'. "**מִי ה' אֲשֶׁר אֶשְׁמַע בְּקוֹלוֹ**?" וְטִלְטֵל אוֹתָם טַלְטֵלָה גְּדוֹלָה מַעְלָה וּמַטָּה וְלֹא הֲרָגָם מִיָּד, כְּדֵי שֶׁאוּלַי בְּכָל זֹאת בְּאוֹתָם רְגָעִים קָשִׁים וּמְיַסְּרִים יִתְעוֹרְרוּ בִּתְשׁוּבָה בִּרְאוֹתָם אֶת יַד ה' הַגְּדוֹלָה וְהַחֲזָקָה וְיִהַרְהֲרוּ הִרְהוּר תְּשׁוּבָה אֶחָד, מַה שֶּׁיִּתֵּן לָהֶם לְכָל הַפָּחוֹת לְמוּת מִתּוֹךְ תְּשׁוּבָה, וַיַּהַפְכֵם בֵּן רֶגַע מֵרְשָׁעִים לְצַדִּיקִים וראה בבאור הלכה (יורה דעה סימן שכ"ט) שהביא בשם המאירי שמטעם זה נקבעה ההלכה שמחללין שבת אפילו עבור הצלת חיי שעה, היות ובאותה שעה יכול האדם לעשות תשובה ולהפוך מרשע לצדיק, היינו מחי למת, ועל זאת יש לנו להצילו. . נִמְצָא שֶׁבָּזֶה שֶׁנִּעְנַע וְטִלְטֵל אוֹתָם הַקָּבָ"ה שׁוּב וְשׁוּב לֹא בָּא לְהַעֲנִישָׁם וּלְהָרַע עִמָּהֶם, אֶלָּא אַדְרַבָּה לָתֵת לָהֶם עוֹד הִזְדַּמְנוּת לְהוֹדוֹת עַל הָאֱמֶת וּלְהַמְלִיךְ אֶת ה' עֲלֵיהֶם.

וּמִכָּאן תְּשׁוּבָה מוּצֵאת לְאוֹתָם **פּוֹשְׁעִים נִתְעָבִים** הַטּוֹעֲנִים שֶׁ"**מְּרַחֲמִים**" עַל הַחוֹלֶה בְּהִיוֹתוֹ מְתַיֵּסֵר מִכְּאֵבָיו וּמִתַּחְלוּאָיו, וְלָכֵן מְבַקְּשִׁים לְקָרֵב קִצּוֹ וְלַעֲשׂוֹת בּוֹ מַה שֶּׁנִּקְרָא

בִּלְשׁוֹנָם ''**הֲמָתַת חֶסֶד**'', וּבִלְשׁוֹן הַתּוֹרָה נִקְרָא **רָצַח נָמוּר**!!! וּכְבָר אָמְרוּ חֲזַ''ל בַּתַּלְמוּד מסכת שמחות פרק א'. ונפסק בשלחן ערוך חלק יורה דעה (סימן של''ט סעיף א'). עיין שם. ''אֵין מְעַמְּצִין (**פָּרוּשׁ**: **סוֹגְרִים**) אֶת עֵינֵי הַגּוֹסֵס שֶׁבָּזֶה מְקָרֵב הוּא אֶת מִיתָתוֹ, וְכֹל הַנּוֹגֵעַ בּוֹ וּמְזִיזוֹ הֲרֵי זֶה שׁוֹפֵךְ דָּמִים. שֶׁהָיָה **רַבִּי מֵאִיר** אוֹמֵר מָשָׁל לְנֵר שֶׁהוּא מְטַפְטֵף, כֵּיוָן שֶׁנָּגַע בּוֹ אָדָם - מְכַבֶּהוּ. כָּךְ כָּל הַמְעַמֵּץ אֶת עֵינֵי הַגּוֹסֵס מַעֲלִין עָלָיו כְּאִלּוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נִשְׁמָתוֹ''. וְאִם כָּל כָּךְ הֶחְמִירוּ בַּדְּבָרִים הַלָּלוּ, אַז כָּל שֶׁכֵּן אָדָם הַמִּתְכַּוֵּן וּמְבַקֵּשׁ חְלִילָה לְזָרֵז וְלַקֵּרֵב אֶת מִיתַת הָאָדָם עַד כַּמָּה הַדְּבָר חָמוּר ועל שכמותם אמר שלמה המלך (משלי י''ב, י'): ''ורחמי רשעים אכזרי''. שמה שנראה לאותם רשעים כחסד וכרחמים אינו אלא אכזריות שאין כדוגמתה, שמונעים מקרוביהם ומחבריהם את רגעיהם האחרונים והזדמנות האחרונה להרהר בתשובה ולקנות את חלקם בעולם הבא. ומכל מקום כל מקרה הוא לגופו, ויש פעמים שהתורה מורה לנהוג אחרת במצבים שונים, ולכן יש להוועץ עם חכם על כל מקרה לכשעצמו. .

עִם כָּל חֶמְרַת הֶעָווֹן הַגָּדוֹל הַזֶּה שֶׁל שְׁפִיכוּת דָּמִים, חֲזַ''ל הַקְּדוֹשִׁים גִּלּוּ לָנוּ בְּרוּחַ קָדְשָׁם שֶׁיֶּשְׁנוֹ סוּג שֶׁל רֶצַח יוֹתֵר חָמוּר מִכְּךָ: אָדָם הַהוֹלֵךְ וּמַחְלִישׁ אֶת חֲבֵרוֹ בֶּאֱמוּנָה, וְגוֹרֵם לוֹ לְהִכָּשֵׁל בַּעֲבֵרָה כָּזוֹ אוֹ אַחֶרֶת, עָלָיו ספרי פרק כ''ג אות קי''ז. אָמְרוּ ''**גָּדוֹל הַמַּחֲטִיאוֹ יוֹתֵר מִן הַהוֹרְגוֹ**''. שֶׁזֶּה הָרַג אֶת הַגּוּף, וְזֶה הָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ. וְהִמְשִׁילוּ מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה: לְאָדָם שֶׁגָּנַב תִּיק וְהִשְׁאִיר אֶת הַכֶּסֶף שֶׁבּוֹ, אוֹ אָדָם שֶׁגָּנַב כֶּסֶף וְהִשְׁאִיר אֶת הַתִּיק שֶׁבּוֹ הָיָה הַכֶּסֶף - וַדַּאי שֶׁעָנְשׁוֹ שֶׁל הַשֵּׁנִי שֶׁגָּנַב אֶת הַכֶּסֶף הוּא הַרְבֵּה יוֹתֵר חָמוּר, כִּי הָעִקָּר הוּא הַכֶּסֶף, וְכָל מַטָּרַת הַתִּיק הֵיא רַק לְשַׁמֵּשׁ אֶת הַכֶּסֶף! וְהוּא הַדִּין בַּמַּחֲטִיא אֶת חֲבֵרוֹ, שֶׁבָּזֶה שֶׁמְּסִירוֹ מִדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר הוּא בְּעֶצֶם הוֹרֵג אֶת נִשְׁמָתוֹ, שֶׁעָנְשׁוֹ גָּדוֹל פִּי עֲשֶׁרֶת מוֹנִים מֵהַהוֹרֵג אֶת הַגּוּף.

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

בְּסֵפֶר פרק ס''ג. ''**דִּילֶמּוֹת רְפוּאִיּוֹת וּפִתְרוֹנָן הֲהִלָּכְתִי**'' דָּן בִּשְׁאֵלָה קָשָׁה וּמְסֻבָּכָה:

מֵידָע מוֹדִיעִינִי מָסַר שֶׁאָחַד מִבְּכִירֵי הָחָמָאס הַמְבֻקָּשִׁים שָׁרוּי בְּרֶכֶב מְסֻיָּם בְּאַחַת מִסְּמְטָאוֹת הָעִיר שְׁכֶם. הֶלִיקוֹפְּטֶר חָמוּשׁ בְּטִילִים הֻזְעַק מִיָּד לָאֵזוֹר וְאִתֵּר אֶת הַמַּטָּרָה, הִתְמַקֵּד עָלֶיהָ וּבִקֵּשׁ לְשַׁגֵּר אֵלֶיהָ טִיל. בָּרוּר לוֹ שֶׁיַּחַד עִם אוֹתוֹ מְחַבֵּל יֵהָרְגוּ עוֹד הַרְבֵּה אֲנָשִׁים אֲשֶׁר אֵינָם בְּהֶכְרֵחַ חֲבֵרִים בְּאִרְגּוּן הָחָמָאס, וְאוּלַי אַף מֵעוֹלָם לֹא הִשְׁתַּתְּפוּ בִּפְעֻלַּת אֵיבָה כָּל שֶׁהִיא נֶגֶד יְהוּדִים. מַהִי דַּעַת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּמִקְרֶה כְּגוֹן זֶה? הַאִם יֵתֵר לִפְגֹּעַ בְּאוֹתָם ''חַפִּים מִפֶּשַׁע'' עַל מְנָת לְהַפְטֵר מֵאוֹתוֹ אוֹיֵב מֻשְׁבָּע?

וְהָעֲלָה לְהוֹכִיחַ מֵהַמּוּבָא שמואל ב' פרק כ'. בַּנְּבִיא אוֹדוֹת שֶׁבַע בֶּן בִּכְרִי אֲשֶׁר אִים עַל חַיֵּי דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע''ה, וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד צִוָּה לְרַדְּפוֹ אַחֲרָיו וּלְהָרְגוֹ, אַךְ הַלָּה הִסְתַּתֵּר בָּעִיר אָבֵל

שֶׁנִּמְנְתָה עַל תּוֹמְכָיו, וְתוֹשָׁבֶיהָ הֶעֱנִיקוּ לוֹ מַחֲסֶה בְּמְקוֹמָם. בַּהֶמְשֵׁךְ מוּבָא כִּי יוֹאָב שַׂר צְבָאוֹ שֶׁל דָּוִד צָר אֶת הָעִיר אָבֵל וְעָמַד לְהַשְׁחִיתָהּ, אֶלָּא שֶׁבָּרֵגַע הָאַחֲרוֹן נֶאוֹתוּ הַתּוֹשָׁבִים לְמְסֹר אֶת שֶׁבַע בֶּן בִּכְרִי וּבְכָךְ הִצִּילוּ אֶת חַיֵּיהֶם ראה במלבי"ם שם שביאר את כל הענין בזו הדרך. .

מִמַּעֲשֶׂה זֶה עוד עיין שם שהביא להוכיח גם כן ממעשה עכן בספר יהושע (פרק ז'), וממעשה דינה (בראשית פרק ל"ד) בו הרגו שמעון ולוי את אנשי העיר שכם (וראה ברמב"ם הלכות מלכים פרק ט' שכתב שאנשי שכם נידונו למיתה כיוון שלא דנוה את שכם בן חמור להענישו) וממעשה שמשון (שופטים פרק ט"ז) שהרג את כל הפלישתים שנכחו באולם כולל הנשים והטף. עיין שם בהוכחותיו ובראיותיו מהנ"ל באורך. וּמֵעוֹד כַּמָּה מַעֲשִׂים כָּתַב הַמְחַבֵּר לְהוֹכִיחַ כִּי אוֹתָם "**חַפִּים**" בְּעֶצֶם אֵינָם "**חַפִּים**" כְּלָל, אֶלָּא אַדְרַבָּה נוֹתְנִים הֵם יָד לְאוֹתוֹ מְחַבֵּל מְאַיֵּם, וּמִמֵּילָא הַהֶכְרֵחַ לְהָרְגָם יַחַד עִמּוֹ לֹא יָגֶנָּה ומכל מקום ברור שאין הדברים באים לפסוק להלכה ולמעשה, ואינם מופנים כלפי שום גורם צבאי או מדיני. .

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר חֲמָרַת הָרוֹצֵחַ נֶפֶשׁ וְעָנְשׁוֹ עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה הקדמה כ"ב. וראה עוד בזוהר הקדוש פרשת יתרו (שמות דף צ' ע"א) שכתב שההורג נפש ממעט כביכול מצלם האלקים שכן כתוב "בצלם אלקים עשה את האדם". **בְּשַׁעַר הַגַּלְגּוּלִים** מֵרַבֵּנוּ **הָאֲרִיזַ"ל** שֶׁכָּתַב שֶׁהַשּׁוֹפֵךְ דָּמִים בָּעוֹלָם הַזֶּה מִתְגַּלְגֶּלֶת נִשְׁמָתוֹ בַּמַּיִם, וְנִרְמָז בַּפָּסוּק דברים י"ב, ט"ז. "**רַק הַדָּם לֹא תֹאכֵלוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ - כַּמָּיִם**" וּבַפָּסוּק שמואל ב', י"ד, י"ד. ראה שמה שמדבר מענין שפיכות דמים. "**כִּי מוֹת נָמוּת וְכַמַּיִם הַנִּגָּרִים אַרְצָה**". וְתִקּוּנוֹ רָמוּז בַּפָּסוּק בראשית ט', ו'. "**שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ**" שֶׁהַמַּיִם בְּכָל עֵת נִקָּלָחִים עָלָיו, וְהוּא מְבַקֵּשׁ לָקוּם וְלַעֲמֹד וְהַמַּיִם מַפִּילִים אוֹתוֹ בְּכָל רֶגַע שׁוּב וְשׁוּב וְאֵין לוֹ מְנוּחָה, וְכָךְ מִתְיַסֵּר הוּא עַד הַשְׁלָמַת תִּקּוּנוֹ וראה שם שהוסיף שעונש ההורג בעולם הזה הוא בחנק כידוע. ואם לא קיבל ענשו בעולם הזה אזי כשמתגלגל במים נחנק שם בכל רגע לרצות את ענשו. .

מצוה ל"ה: שלא לנאף

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ', י"ב.)

"**לֹא תִנְאָף**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

אַחַד הַגְּדָרִים שֶׁגְּדָרָה אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּעִנְיְנֵי אִישׁוּת הוּא שֶׁלֹּא יִקְרַב אִישׁ לִקְרוֹבוֹתָיו, וְלֹא לְאֵשֶׁת אִישׁ אַחֵר, שֶׁזֶּה מְדֶּרֶךְ יְשׁוּבוֹ שֶׁל עוֹלָם שֶׁלֹּא יָבוֹא אֶל אִשָּׁה הָאֲסוּרָה לוֹ בִּכְדֵי שֶׁיִּהְיוּ חַיָּיו שֶׁל הָאָדָם בָּעוֹלָם יְשָׁרִים וּמְתֻקָּנִים.

בתחילת חלק אבן העזר. עיין שם. **בַּשֶּׁלְחָן** עָרוּךְ הוּבְאוּ מִי הֶן הַנָּשִׁים הָאֲסוּרוֹת עַל הָאָדָם, וּמִי הֶן הַנָּשִׁים הַמֻּתָּרוֹת, וּבְאֵלּוּ אֲפָנִים. וּפְעָמִים שֶׁתְּהֵא אִשָּׁה אֲסוּרָה לְאָדָם רַק עַד זְמַן מְסֻיָּם, אוֹ רַק בְּמַצָּב כָּל שֶׁהוּא, וּמֵאָז כְּבָר נִתֶּרֶת לוֹ לְנָשְׂאָהּ.

רֶמֶז הַכְּתוּב - קְדֻשַּׁת הַמַּחֲנֶה

בַּחַז"ל הַקְּדוֹשִׁים מֻזְכָּרוֹת הַרְבֵּה מִדּוֹת רָעוֹת וּמְגֻנּוֹת מֵהֶן אָנוּ מְצֻוִּים לָסוּר, כְּמוֹ הַגַּאֲוָה וְהַקִּנְאָה וְהָאַכְזְרִיּוּת וְעוֹד. אוּלָם מִדָּה אַחַת נֶאֱמַר עָלֶיהָ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא **שׂוֹנְאָהּ**, כְּפִי שֶׁמּוּבָא ספרי סימן קנ"ז. ועוד ראה במסכת סנהדרין (ק"ו ע"א). בַּמִּדְרָשׁ שֶׁאָמַר בִּלְעָם הָרָשָׁע: "**אֱלֹקֵיהֶם שֶׁל אֵלֶּה שׂוֹנֵא זִמָּה**".

מִצְוֹת רַבּוֹת נִצְטַוֵּינוּ בְּתוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, וְאַף עֲנָשִׁים כְּבֵדִים הוּטְלוּ עַל הָעוֹבֵר עֲלֵיהֶן. אוּלָם עַל דָּבָר אֶחָד וְיָחִיד נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה שֶׁמֵּסִיר הַקָּבָ"ה אֶת הַשְׁגָּחָתוֹ מִן הָאָדָם וּמַפְקִירוֹ בִּידֵי מִקְרֵי הָעוֹלָם: "**וְלֹא יִרְאֶה בְּךָ עֶרְוַת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ**"!

אָדָם הַהוֹלֵךְ תַּאֲוֹתָיו וְיִצְרֵי לִבּוֹ, וְאֵינוֹ מְרַסֵּן אֶת עַצְמוֹ מִן הַדְּבָרִים הָאֲסוּרִים עָלָיו, עָלוּל הוּא לָרֶדֶת וּלְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגוֹת שְׁפֵלוֹת וּנְמוּכוֹת בְּיוֹתֵר מֵעֵבֶר לְכָל רַעְיוֹן. בִּהְיוֹת שֶׁהִתִּיר מֵעַל עַצְמוֹ אֶת אֲזִיקֵי הַתּוֹרָה וּגְדֵרוֹתֶיהָ שֶׁנִּקְבְּעוּ וְנֶחְקְקוּ עַל יְדֵי בַּעַל הַיְצִירָה, אֲשֶׁר מִי כָּמוֹהוּ יוֹדֵעַ מַה טּוֹב לִיצִירָתוֹ וּמָה רַע.

וְלָכֵן יַשְׂכִּיל הָאָדָם לֵידַע שֶׁכָּל מַה שֶּׁאָסְרָה הַתּוֹרָה עַל בְּנֵי הָאָדָם לֹא מִתּוֹךְ צָרוּת עַיִן אוֹ רַע חֲלִילָה, אֶלָּא מִתּוֹךְ דְּאָגָה וַחֲפִיצָה בְּהַצְלָחַת הָאָדָם בְּעוֹלָמוֹ צִוְּתָה וְאָסְרָה עָלֵינוּ מַה שֶּׁאָסְרָה. וְכָל הַמְקַיֵּם אֲמָרֶיהָ וְשׁוֹמֵר מִצְוֹתֶיהָ - הֲרֵוַח הוּא כֻּלּוֹ שֶׁלּוֹ.

וּבְכָדֵי לְהָבִין עַד כַּמָּה חָמוּר הַדָּבָר, וְעַד כַּמָּה מָצְאָה הַתּוֹרָה לְנָכוֹן לְהַרְחִיקֵנוּ מֵעִנְיָן זֶה, הוּבָא סנהדרין ע"ה ע"א. בְּגֶמָרָא מַעֲשֶׂה בְּאָדָם שֶׁנָּתַן עֵינָיו בְּאִשָּׁה אַחַת, וּמֵרֹב הִשְׁתּוֹקְקוּתוֹ וְחֶשְׁקוֹ בָּהּ הֶעֱלָה לִבּוֹ טִינָא (**נַעֲשָׂה מְשֻׁגָּע וְחוֹלֶה**) וְנָפַל לְמִשְׁכָּב. בָּאוּ וְשָׁאֲלוּ לָרוֹפְאִים עַל כָּךְ וְאָמְרוּ שֶׁלֹּא תִּהְיֶה לוֹ רְפוּאָה עַד שֶׁתִּבָּעֵל לוֹ. מִשֶּׁשָּׁמְעוּ זֹאת חָכָמִים פָּסְקוּ: **יָמוּת וְלֹא תִּבָּעֵל לוֹ!** אָמְרוּ הָרוֹפְאִים לְכָל הַפָּחוֹת תַּעֲמֹד לְפָנָיו עֶרְמָה וְאוּלַי יִתְרַפֵּא, וּפָסְקוּ חֲכָמִים: **יָמוּת וְלֹא תַּעֲמֹד לְפָנָיו עֶרְמָה!** אָמְרוּ לְכָל הַפָּחוֹת יַעֲמֹד וִיסַפֵּר עִמָּהּ מֵאֲחוֹרֵי הַגָּדֵר, וְגַם עַל כָּךְ פָּסְקוּ חֲכָמִים: **יָמוּת וְלֹא יְסַפֵּר עִמָּהּ מֵאֲחוֹרֵי הַגָּדֵר! ומכאן ילמד אדם עד כמה חמור הדבר להרבות בשיחה עם אשה, וכל שכן לחיצת יד וכיוצא בזה, שהם מיסודי הדת שעליהם אין**

שום מקום לפשרות. וכל זה לאפוקי מאותם ריקים ומנוערים הלובשים חלוקא דרבנן ומתעטפים באיצטלא של "רבנים" שאינה ראויה להם ומפרסמים "פסקי הלכה" להתיר את האסור בלחיצת יד ובכיוב"ז מטעמים אשר אין להם שום שום שחר ובשקר יסודם והכל כדי למשוך תשומת לב.

ה' יצילנו. וְדָבָר זֶה נִפְסָק לַהֲלָכָה בְּרַמְבָּ"ם ז"ל פרק ה' הלכה ט'. ודע: כי הדברים אמורים אף בפנויה, כל שכן וכל שכן באשת איש החמורה. בְּהִלְכוֹת יְסוֹדֵי הַתּוֹרָה.

גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל בְּמֶשֶׁךְ הַדּוֹרוֹת תִּקְנוּ וְהִנְהִיגוּ הַנְהָגוֹת רַבּוֹת בִּכְדֵי לְהַפְרִישׁ וּלְהַרְחִיק אֶת הָאָדָם מִן הָעֲבֵרָה. וּבֵינֵיהֶן, שֶׁאָדָם הַנִּצָּרְךָ לְדַבֵּר עִם אִשָּׁה בְּחַיֵּי הַיּוֹם יוֹם אֲזַי נָכוֹן הַדָּבָר שֶׁלֹּא יִקְרָא בִּשְׁמָהּ הַפְּרָטִי וְלֹא בְּגוּף רִאשׁוֹן הַמְעוֹרֵר הַרְגָּשַׁת קִרְבָה וְחִבָּה, אֶלָּא מִדַּרְכֵי הַצְּנִיעוּת שֶׁיֹּאמַר "**אַתֶּם**" אוֹ "**לָכֶם**" וְכֵן עַל זוֹ הַדֶּרֶךְ, וְהַכֹּל בְּלָשׁוֹן קְצָרָה וּנְקִיָּה.

וּכְפִי שֶׁסִּפֵּר ערובין נ"ג ע"ב. בַּגְּמָרָא עַל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי שֶׁהָלַךְ בַּדֶּרֶךְ וּפָגַשׁ אֶת בְּרוּרְיָה אֵשֶׁת רַבִּי מֵאִיר בַּעַל הַנֵּס זִיעָ"א וְשָׁאַל אוֹתָהּ: **בְּאֵיזוֹ דֶּרֶךְ נֵלֵךְ לְלוּד**? אָמְרָה לוֹ: **גְּלִילִי שׁוֹטֶה! לֹא כָּךְ אָמְרוּ חֲכָמִים אַל תַּרְבֶּה שִׂיחָה עִם הָאִשָּׁה**? הָיָה לְךָ לְקַצֵּר לְשׁוֹנְךָ וְלִשְׁאֹל "**בְּאֵיזוֹ לְלוּד**"! וּבֵינוּ נָא: מִי אָמַר? תַּנָּא קַדּוֹשׁ (שֶׁזּוֹדֵאי שְׁמַר עַל עֵינָיו...), וּלְמִי אָמַר? לְאִשָּׁת תַּנָּא קַדּוֹשׁ (שֶׁזּוֹדֵאי הָיְתָה מְכֻסָּה כֻּלָּהּ וּמְעֻטָּפֶת בִּצְנִיעוּת...), וְעִם כָּל זֹאת הָיָה צָרִיךְ יוֹתֵר לְנַפּוֹת וּלְקַצֵּר בְּדִבּוּרוֹ. וְכָל אֶחָד כְּבָר יַעֲשֶׂה "קַל וָחֹמֶר" לְעַצְמוֹ...

זָכִינוּ בְּדוֹרֵנוּ לְתוֹפָעָה נִפְלָאָה שֶׁל שִׁיבַת יִשְׂרָאֵל לַמְּקוֹרוֹת, וּלְהִתְקַיְּמוּת דִּבְרֵי הַנָּבִיא: ישעיה ס', ד'. עיין שם בדברי הנביא שחזה את כל התופעות הפלאיות והבלתי צפויות הפוקדות בחסדי ה' את דורנו... "שְׂאִי סָבִיב עֵינַיִךְ וּרְאִי כֻּלָּם נִקְבְּצוּ בָאוּ לָךְ", כְּשֶׁרַבִּים זוֹכִים לָשׁוּב אֶל צוּר מַחֲצַבְתָּם אֶל חֵיק הַתּוֹרָה שֶׁיָּשְׁבָה לָהּ בְּקֶרֶן זָוִית וְהַמְּתִינָה לָרֵגַע בּוֹ יַכִּירוּ בָּנֶיהָ בַּאֲמִתּוּתָהּ וּבְנֶחְיצוּתָהּ. וְהִנֵּה לֹא אַחַת וְלֹא שְׁתַּיִם קוֹרֶה שֶׁאָדָם מַתְחִיל לְהִתְקָרֵב לַתּוֹרָה וּלְהַכִּיר אֶת מְצוּוֹתֶיהָ, וּמַגִּיעַ הַשָּׂלָב שֶׁעָלָיו לְהִמָּנַע מִלְּחִיצַת יָד לְנָשִׁים, וּבִכְלָל הַדְּבָרִים זֶה כּוֹלֵל דּוֹדוֹת, גִּיסוֹת, מַכָּרוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, וְ תהלים מ"ח, ו. הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמָהוּ נִבְהֲלוּ נֶחְפָּזוּ", וְשׁוֹאֲלִים אַרְבַּע קֻשְׁיוֹת: **מַה נִּשְׁתַּנָּה**? **וּמַה קְּרֵאתִי**? **וּמַה יֵּשׁ בָּזֶה**? **וְנִהְיֵיתָ** "**דּוֹס**"?! וְאָדָם עָלוּל לְעִתִּים לְהִבָּהֵל אוֹ לְהֻחְלַשׁ מִתְּגוּבוֹת שֶׁכָּאֵלּוּ. אֲבָל רַבּוֹתֵינוּ כְּבָר הִקְדִּימוּ הרמ"א בהגהתו הראשונה על השלחן ערוך (אורח חיים סימן א' סעיף א'). ומסתבר שכתב כן בהתחלה להורות זאת על כל הסעיפים הבאים... וְכָתְבוּ: "לֹא יִתְבַּיֵּשׁ מִפְּנֵי בְּנֵי אָדָם הַמַּלְעִיגִים עָלָיו בַּעֲבוֹדַת ה'". כך אמר עקביא בן מהללאל במסכת עדיות (פרק ה') כשביקשו ממנו לשנות את דעותיו. עיין שם. **מוּטָב** (לְךָ) **שֶׁתִּקָּרֵא שׁוֹטֶה כָּל יָמֶיךָ, וְלֹא תֵּחָשֵׁב רָשָׁע פַּעַם אַחַת לִפְנֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא!** וְאַשְׁרֵי הַשָּׂם דְּבָרִים אֵלּוּ לְנֶגֶד עֵינָיו, תהלים קי"ב, ז'. מִשְּׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נָכוֹן לִבּוֹ בָּטֻחַ בַּה'!

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

בְּשו"ת בחלק ט' סימן ת"ז. "**שֵׁבֶט הַלֵּוִי**" לְהַגָּאוֹן **רַבִּי שְׁמוּאֵל הַלֵּוִי וואזנר** שְׁלִיט"א דָּן אוֹדוֹת זוג יְהוּדִים הָרְחוֹקִים מִתּוֹרָה וּמִמִּצְווֹת שֶׁנִּשְׂאוּ וְחָיוּ יַחַד, וּלְיָמִים נִפְרְדוּ וְזֶה מִזּוֹ מְבִלי גֵּט פִּטּוּרִין כְּצִוּוּי תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה. וְהָלְכָה הָאִשָּׁה וְנִשְׂאָה בְּאִסּוּר לְאַחֵר כמובן שבאופן שכזה לא חלים הקדושין השניים כלל, שכן עדיין מקודשת היא לראשון. אולם עדיין עצם שהותה עם איש אחר בהיותה אשה נשואה הרי זה אוסר אותה על הבעל ועל הבועל. , וְכָעֵת שָׁבָה בִּתְשׁוּבָה יַחַד עִם בֶּן זוּגָהּ הַשֵּׁנִי וּמְבַקְּשִׁים הֶתֵּר לְהִנָּשֵׂא וְלִחְיוֹת יַחַד כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל, הַאִם נִתָּן הַדָּבָר? **וּבְתֹכֶן** תְּשׁוּבָתוֹ הֵבִיא אֶת דִּבְרֵי הַגְּמָרָא וְהַפּוֹסְקִים שֶׁקִּבְּעוּ שֶׁאֵשֶׁת אִישׁ אֲשֶׁר הָלְכָה בְּעוֹדָהּ נְשׂוּאָה וְהָיְתָה מֻרְצוֹן לְאִישׁ אַחֵר הֲרֵי שֶׁנֶּאֱסְרָה לְבַעֲלָהּ וְנֶאֱסְרָה לְבַעֲלָהּ עוֹלָמִית. וּלְאוֹר זֹאת הֶעֱלָה שֶׁאֵין שׁוּם אֶפְשָׁרוּת לְהַתִּירָהּ לְאוֹתוֹ אָדָם מֵאַחַר שֶׁהָיְתָה נְשׂוּאָה לְאַחֵר בְּאוֹתָהּ הַתְּקוּפָה בָּהּ הָיְתָה בְּקֶשֶׁר עִמּוֹ. וְעַל אַף שֶׁיֵּשׁ צַד לוֹמַר שֶׁהָיְתָה בְּגֶדֶר שׁוֹגֶגֶת אוֹ אֲנוּסָה מְגֹדֶל רְחוּקָהּ מִתּוֹרָה וּמִמִּצְווֹת וּמֵחֹסֶר הֲבָנָתָהּ בְּחֻמְרַת הַדָּבָר, עִם כָּל זֹאת לֹא מָלְאוּ לִבּוֹ לְהַתִּיר אֶת הַדָּבָר בְּעַצְמוֹ לְמַעֲשֶׂה ומכל מקום עיין שם שהביא שבאופנים ובתנאים מסויימים אם יימצא גדול שימצא לנכון להתירה בכהאי גוונא אין מזניחין אותו. עיין שם במה שכתב ואכמ"ל. .

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר אִסּוּר לֹא תִּטָּעֵן עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה דף נ"ד תיקון כ"א. **בְּשַׁעַר רוּחַ הַקֹּדֶשׁ** מֵרַבֵּנוּ **הָאֲרִיזַ"ל** שֶׁכָּתַב שֶׁהַנּוֹאֵף בְּאֵשֶׁת אִישׁ לֹא עָלֵינוּ גּוֹרֵם בָּעֶלְיוֹנִים כִּבְיָכוֹל לְפֵרוּד מְסֻיָּם עַל יְדֵי מַעֲשָׂיו, וְאִם יִרְצֶה לְתַקֵּן אֶת מַעֲשָׂיו בָּעוֹלָם הַזֶּה צָרִיךְ הוּא לְהַרְבּוֹת בשער רוח הקודש שם הביא את כל סדר התיקון לדבר. וכמובן שלמעשה יש לו לפנות לרבו שיורה לו דרכי תשובה. בְּתְשׁוּבָה וּבְתַעֲנִיּוֹת וּבְסִגּוּפִים קָשִׁים וּמָרִים וְאוּלַי יְתִכַּפֵּר עֲוֹנוֹ. כן הביא שם בשם מהר"א הלוי זצ"ל. וְנִרְמָז בַּמִּלָּה **תְּשׁוּבָ**"**ה** רָאשֵׁי תֵּיבוֹת: **תַּעֲנִית שַׁק וָאֵפֶר בְּכִיָּה הֶסְפֵּד** עַל עֲוֹנוֹתָיו. וּבְאִם לֹא תִּקֵּן אֶת הַמַּעֲשֶׂה, מִתְגַּלְגְּלִים שְׁנֵי הַחוֹטְאִים בְּרֵחַיִם הַטּוֹחֲנִים, שָׁם נִדּוֹנִים וּמִתְיַסְּרִים שְׁנֵיהֶם עַל מַעֲשֵׂיהֶם וסודו בפסוק "תטחן לאחר אשתי". וראה שם שהביא בשם מהר"א הלוי זצ"ל שכתב שגילגולו בחמור. .

מצוה ל"ו: שלא לגנב נפש מישראל

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ', י"ג.)

"**לֹא תִּגְנֹב**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא לִגְנֹב. וַחֲז"ל בְּמַסֶּכֶת דף פ"ו ע"א. סַנְהֶדְרִין בֵּאֲרוּ שֶׁבְּגוֹנֵב נַפְשׁוֹת הַכָּתוּב מְדַבֵּר. הַיְנוּ שֶׁגּוֹנֵב אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, אִישׁ אוֹ אִשָּׁה קָטָן אוֹ גָּדוֹל יִשְׂרָאֵל אוֹ גֵּר אוֹ עֶבֶד מְשֻׁחְרָר שכן כתוב "וגונב נפש מאחיו", וכל אלו בכלל "אחיו". ומכל מקום הגונב עבד או

מי שחציו עבד וחציו בן חורין פטור, שאין אלו בכלל "אחיו". רמב"ם הלכות גניבה פרק ט' הלכה ו'. , וּמַכְנִיסוֹ לִרְשׁוּתוֹ כלשון הפסוק (דברים כ"ד, ז'): "והתעמר בו או מכרו". ודרשו במשנה (סנהדרין פרק י"ז) שאינו חייב חנק על גניבתו עד שישתמש בו או ימכרנו לאחרים. ומכל מקום על לאו של גניבה הוא עובר כבר בגניבתו. וּמְשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ אוֹ מוֹכְרוֹ לַאֲחֵרִים. וְאִם נִתְחַיֵּב בְּבֵית דִּין עַל פִּי הַתְּרָאָה וְעֵדִים עָנְשׁוֹ בְּמִיתַת חֶנֶק.

הַגּוֹנֵב נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל אִסּוּרוֹ חָמוּר מְאֹד, שֶׁכֵּן מִלְּבַד זֶה שֶׁנּוֹטֵל מִמֶּנּוּ אֶת חֵרוּתוֹ לִחְיוֹת חַיִּים נוֹרְמָלִים לְעַצְמוֹ, בְּנוֹסָף עַל כָּךְ גַּם הֶפְסֵדוֹ לְעֶבֶד שֶׁעַל פִּי דִּין הַתּוֹרָה פָּטוּר הוּא מִמִּצְווֹת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא כְּגוֹן שׁוֹפָר, לוּלָב וְכוּ'. שֶׁזּוֹהִי הָאֲבֵדָה הַיּוֹתֵר גְּדוֹלָה שֶׁאֹבֵד מֶמֶּנּוּ, שֶׁכֵּן הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת לְאָדָם הַיְּהוּדִי הֵם כְּמוֹ אֲוִיר לִנְשִׁימָה, וּמִי שֶׁנּוֹטְלָם הֵימֶנּוּ כְּאִלּוּ נָטַל אֶת נִשְׁמָתוֹ ונראה לענ"ד שלכן הקדימה התורה הקדושה את איסור גונב נפשות לאיסור גונב ממון, ללמדך שזה קשה מזה. וראה עוד לעיל מצוה ל"ד מה שכתבנו בסיעתא דשמיא בענין "גדול המחטיאו יותר מההורגו". .

רְמַז הַכָּתוּב - עֶרְכָּם שֶׁל חַיִּים (ב)

גְּנֵבַת הַחַיִּים וְהַזְּמַן מֵאָדָם הִיא הָעָוֶל הֶחָמוּר בְּיוֹתֵר שֶׁנִּתָּן לַעֲשׂוֹת לְאָדָם עֲלֵי אֲדָמוֹת. שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר יָקָר כְּחַיָּיו שֶׁל הָאָדָם שֶׁבַּעֲבוּרוֹ מוּכָן הָאָדָם לִיתֵּן אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ, וּכְפִי שֶׁרְגִילִים הָעוֹלָם לוֹמַר שֶׁהָאָדָם בִּצְעִירוּתוֹ מַשְׁקִיעַ אֶת מֵיטַב כֹּחוֹ וּבְרִיאוּתוֹ בַּעֲבוּר כַּסְפּוֹ, וְאִלּוּ לְעֵת זִקְנוּתוֹ מַשְׁקִיעַ אֶת מֵיטַב כַּסְפּוֹ וְזֶהֱבוֹ בַּעֲבוּר בְּרִיאוּתוֹ. וְלָכֵן מֵחוֹבָתֵנוּ לְנַצֵּל כָּל רֶגַע מֵחַיֵּינוּ לְמַטָּרוֹת נַעֲלוֹת וְנִצְחִיּוֹת ובאחת מפגישותינו עם כ"ק האדמו"ר מצאנז שליט"א סיפר לנו אודות אביו בעל ה"שפע חיים" זצוק"ל שהיה מנצל עתותיו במורה מופלאה, עד שמעולם לא ראוהו נח לרגע. החל מקימת הבוקר בשעה ארבע וחצי לטבילת המקווה, ומסירת שיעור בשעה חמש וחצי, ולאחר תפילת השחרית היה מוסר שלושה שעורים בעיון ובבקיאות לתלמידי הישיבה, וכל זה מלבד לימודיו הפרטיים וקבלת הקהל והנהגת העדה והקמת המפעלים הרבים והכבירים שהקים. ופעם אחד שנבדק על ידי רופא שאלו הרופא כמה שעות הוא ישן ביממה? וענו האדמו"ר זצוק"ל שעתיים וחצי(!!!). שאלו הרופא "וזה ממתי?!" וענהו "אינני זוכר את עצמי אחרת". אמר הרופא: מעולם לא טיפלתי ולא נתקלתי בגוף שכזה... וסיפר לנו שפעם אחת בערוב ימיו הלך לבקרו בארה"ב וראהו נח בשעת צהריים, והבין מכך שקיצו קרב ובא. זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל אמן. , וּלְבַל נְבַזְבֵּזֵם עַל הֶבֶל וָרִיק מַעֲשֵׂי תַּעְתּוּעִים הַמְאַבְּדִים מֵהָאָדָם אֶת הַהִזְדַּמְּנוּת הַבִּלְתִּי חוֹזֶרֶת הַנִּקְרֵאת "**חַיִּים**".

בְּיִלְקוּט "**לֶקַח טוֹב**" הוּבָא מַעֲשֶׂה נִפְלָא שֶׁהָיָה עִם הַגָּאוֹן בַּעַל הַ"**יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב**", שֶׁבְּרֹאשִׁית נְשׂוּאָיו הָיָה סָמוּךְ עַל שֻׁלְחָן חוֹתְנוֹ בָּעִיר יֶערוּסְלָב, וּפַעַם אַחַת בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים עָמְדוּ כָּל הַקָּהָל בְּבֵית הַכְּנֶסֶת הַמֶּרְכָּזִי לְהַתְחִיל אֶת תְּפִלַּת כָּל נִדְרֵי, וְהִנֵּה לְפֶתַע

נִכְנַס לְבֵית הַכְּנֶסֶת אָדָם זָר כֻּלּוֹ אֲפוּף אֵימָה וְיִרְאָה מִפַּחַד ה' וּמֵהֲדַר גְּאוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִבְּלִי לְטוֹל רְשׁוּת נִגַּשׁ מִיָּד לַתֵּבָה וְהֵחֵל בַּאֲמִירַת "**עַל דַּעַת הַמָּקוֹם וְעַל דַּעַת הַקָּהָל וְכוּ**"... וּבְקוֹל שׁוֹאֵג כַּאֲרִי וּבְנַעֲימוּת מֻפְלָאָה הֵחֵל בַּאֲמִירַת "כָּל נִדְרֵי".

אַף אֶחָד מֵהַנּוֹכְחִים לֹא הֵעִיז לִפְצוֹת פֶּה לְנַכֵּחַ הַמַּחֲזֶה הַגָּדוֹל, וְכֻלָּם הִתְפַּלְּלוּ בְּאֵימָה וּבְרֶטֶט וּבְהִתְעוֹרְרוּת עֲצוּמָה אֶת תְּפִלַּת עַרְבִית וְכוּ' עַד תֹּם הַתְּפִלָּה. לְאַחַר מִכֵּן נִשְׁאַר אוֹתוֹ חַזָּן מִסְתּוֹרִי לַעֲמֹד בַּתֵּבָה וְאָמַר אֶת כָּל סֵפֶר הַתְּהִלִּים בְּמִתְינוּת וּבְמְתִיקוּת נִפְלָאָה בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַלַּיְלָה עַד עֲלוֹת הַשַּׁחַר, וּמִיָּד אַחֲרֵי כֵן הִמְשִׁיךְ בִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית, קָרָא בְּעַצְמוֹ קְרִיאַת הַתּוֹרָה, וְהִמְשִׁיךְ בִּתְפִלַּת מוּסָף. כֻּלָּם הִשְׁתּוֹמְמוּ מֵהַמַּרְאֶה הַפְּלִאִי, וְנֶמְרוּ בְּדַעְתָּם שֶׁוַּדַּאי זֶה מַלְאָךְ וְלֹא אָדָם. לְאַחַר מִכֵּן הִמְשִׁיךְ לַעֲבֹר לִפְנֵי הַתֵּבָה גַּם בִּתְפִלַּת מִנְחָה וּנְעִילָה וְתָקַע בְּעַצְמוֹ בַּשּׁוֹפָר וְאַף אֶת תְּפִילַּת עַרְבִית שֶׁל מוֹצָאֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים קָרָא בְּעַצְמוֹ.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כֻּלָּם כְּבָר נִמְנוּ וְגָמְרוּ שֶׁוַּדַּאי זֶה מַלְאָךְ מִשָּׁמַיִם, וְהִנֵּה פָּנָה אוֹתוֹ אַלְמוֹנִי לַצַּבּוּר בְּבִרְכַּת "יִישַׁר כֹּחַ". חוֹתְנִי, סִפֵּר בַּעַל הַ"יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב", הִזְמִין אֶת אוֹתוֹ אוֹרֵחַ לְבֵיתוֹ לַעֲשׂוֹת הַבְדָּלָה, וְאָכֵן הָאוֹרֵחַ נֵאוֹת בְּרָצוֹן. וְקַמְתִּי אֲנִי לָלֶכֶת לְבֵית חָמִי לִרְאוֹת מֵהַנַּעֲשֶׂה שָׁם. אוֹתוֹ "מַלְאָךְ" נִתְכַּבֵּד בַּעֲשִׂיַּת הַהַבְדָּלָה, שֶׁגַּם אוֹתָהּ עָרַךְ בִּשְׁאָגוֹת וּבְהִתְלַהֲבוּת גְּדוֹלָה. לְאַחַר מִכֵּן טָעַם מֵהַיַּיִן וּלְפֶתַע צָנַח עַל הַכִּסֵּא שֶׁלְּיָדוֹ וְאָמַר שֶׁאֵינוֹ חָשׁ בְּטוֹב וּבְקֹשׁ שֶׁיְּבִיאוּ לוֹ מַשֶּׁהוּ לְחַזֵּק אֶת לִבּוֹ. אָז אָמְרוּ כָּל הַנּוֹכְחִים לְעַצְמָם שֶׁסּוֹף סוֹף הִתְבָּרֵר שֶׁאֵינוֹ מַלְאָךְ, אַף הַדִּבּוּר הֻפְרַךְ בְּרֶגַע שֶׁהֵבִיאוּ בְּפָנָיו מִגְדָּנוֹת וּפֵרוֹת לֶאֱכֹל, וְהָאוֹרֵחַ דָּחָה אוֹתָם מִלְּפָנָיו בְּאָמְרוֹ שֶׁלֹּא נִתְכַּוְּנוּ לִדְבָרִים שֶׁכָּאֵלּוּ, וּבִקֵּשׁ שֶׁיְּבִיאוּ לוֹ **גְּמָרָא מַסֶּכֶת סַכָּה** כְּדֵי לְחַזֵּק אֶת לִבּוֹ... וְאָכֵן שָׁקַע בְּלִמּוּדוֹ בִּדְבֵקוּת נִפְלָאָה עַד עֲלוֹת הַשַּׁחַר.

רַק לְמָחֳרָת נִתְגַּלְּתָה הַדָּבָר שֶׁזֶּהוּ הָרַב הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא סַנְגּוֹרָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל **רַבִּי לֵוִי יִצְחָק מִבֶּרְדִּיטְשׁוֹב** זִיע"א.

רְאֵה, בְּנִי, עַד כַּמָּה חָיוּ וְהִרְגִּישׁוּ גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמֻּשָּׂג "**כִּי הֵם חַיֵּינוּ וְאֹרֶךְ יָמֵינוּ וּבָהֶם נֶהְגֶּה יוֹמָם וָלָיְלָה**", וְיִדְעוּ וְהִכִּירוּ בְּעֶרְכָּם שֶׁל הַחַיִּים עֲלֵי אֲדָמוֹת לְנַצְלָם הֵיטֵב לְתוֹרָה וּלְמִצְווֹת וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים כֵּן יְזַכֵּנוּ ה'.

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

חֲכָמֵינוּ זַ"ל נָחְלְקוּ ראה סנהדרין (פ"ה ע"ב) במשנה ובגמרא שם. בַּתַּלְמוּד בְּדִין הַגּוֹנֵב אֶת בְּנוֹ שֶׁלּוֹ וּמִתְעַמֵּר בּוֹ וּמַעֲבִידוֹ הַאִם מִתְחַיֵּב הוּא בְּכָךְ בְּמִיתַת חֶנֶק מִשּׁוּם "גּוֹנֵב אִישׁ" אוֹ לֹא? לְדַעַת **רַבִּי יִשְׁמָעֵאל** הַגּוֹנֵב אֶת בְּנוֹ נִקְרָא גַּם כֵּן גּוֹנֵב נֶפֶשׁ, שֶׁכֵּן לְפִי הַתּוֹרָה אֵין הַבֵּן נֶחְשָׁב לִרְכוּשׁוֹ שֶׁל אָבִיו, וְאֵין לְאָב שׁוּם סַמְכוּת אוֹ רְשׁוּת עַל בְּנוֹ לְשַׁעְבְּדוֹ אוֹ לִמְכֹּרוֹ.

אוּלָם לְדַעַת **חֲכָמִים** יֵשׁ לִפְטֹר אֶת הַגּוֹנֵב אֶת בְּנוֹ, הוֹאִיל וְדוֹרְשִׁים הֵם אֶת הַכָּתוּב בַּפָּסוּק שמות כ"א, ט"ז. ודרשו מייתור מילת "ונמצא", שכן כבר כתוב במקום אחר "כי ימצא איש גונב נפש מאחיו וכו'". "וְגֹנֵב אִישׁ וּמָכְרוֹ **וְנִמְצָא** בְיָדוֹ מוֹת יוּמָת" - דַּוְקָא שֶׁמְּצָאוֹ וּגְנָבוֹ, פְּרָט לָזֶה שֶׁכְּבָר מָצוּי אֶצְלוֹ שֶׁאֵינוֹ חַיָּב עַל גְּנֵבָתוֹ.

וְלַהֲלָכָה פָּסַק **הָרַמְבָּ"ם** זַ"ל בְּהִלְכוֹתָיו כְּדַעַת חֲכָמִים שֶׁבִּגְנֵבָה שֶׁכָּזוֹ אֵין מְחַיְּבִים אֶת הָאָב בְּחֶנֶק.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן גּוֹנֵב נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל עַל פִּי הַסּוֹד רְאֵה מַה שֶּׁכָּתַב **רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי** זִיעָ"א בְּמִדְרַשׁ הַנֶּעְלָם עַל מְגִלַּת אֵיכָה. **בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ** בְּעִנְיַן חֻרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהַנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי וְהַס"מ עָמְדוּ וְקִטְרְגוּ וְתָבְעוּ דִּין לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמֶשֶׁךְ **שִׁמּוֹנָה מֵאוֹת שָׁנָה** עַל מְכִירַת יוֹסֵף עַל יְדֵי אֶחָיו הֵיאַךְ מְכָרוּהוּ אוֹתָם צַדִּיקִים וְעָבְרוּ עַל אַזְהָרַת הַתּוֹרָה? וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶשִׁיבָם מִלְּשׁוֹן הַפָּסוּק "וְגֹנֵב **אִישׁ** וּמְכָרוֹ וְנִמְצָא בְיָדוֹ מוֹת יוּמָת" - שֶׁיּוֹסֵף אֵינוֹ אִישׁ, וְגַם לֹא נִמְצָא בְּיָדָם. אֲבָל הַס"מ הָלַךְ וְנִכְנַס בְּקֵיסָר רוֹמִי שֶׁהָלַךְ וְהָרַג אֶת שהיו גילגול של עשרת השבטים, כידוע. עֲשֶׂרֶת הֲרוּגֵי מַלְכוּת עַל אוֹתָהּ מְכִירָה.

מצוה ל"ז: שלא להעיד עדות שקר

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ', י"ג.)

"**לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר**".

לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

צִוָּתָה אוֹתָנוּ תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה בְּמִצְוֹת לֹא תַּעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה לְבַל נָעִיד אִישׁ בְּרֵעֵהוּ עֵדוּת שֶׁקֶר. שֶׁכֵּן אֶחָד הַדְּבָרִים הַמַּאֲפְשְׁרִים אֶת קִיּוּם וְיִשּׁוּב הָעוֹלָם כְּתִקּוּנוֹ הוּא עִנְיַן נֶאֱמָנוּת הָעֵדִים, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה: דברים י"ט, ט"ו. "**עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר**".

בְּשָׁעָה שֶׁבָּאִים שְׁנַיִם לַדִּין, כֵּיצַד לְכָאוֹרָה יוּכַל הַדַּיָּן לָדַעַת מִיהוּ הַצּוֹדֵק וּמִי לֹא? מִיהוּ הַזַּכַּאי וּמִיהוּ הַחַיָּב? מִיהוּ הַדּוֹבֵר אֱמֶת וּמִיהוּ הַמְשַׁקֵּר? אֶלָּא שֶׁהוֹאִיל וְנִתְּנָה הַתּוֹרָה אֱמוּן לִשְׁנֵי עֵדִים לַעֲשׂוֹת וּלְהַכְרִיעַ עַל פִּי עֵדוּתָם - לְזַכּוֹת אוֹ לְחַיֵּב, לְטַהֵר אוֹ לְטַמֵּא, לֶאֱסֹר אוֹ לְהַתִּיר, הֲרֵי שֶׁבְּכָךְ יָכוֹל הַדִּין לָדוּן דִּין אֱמֶת וּמִשְׁפַּט צֶדֶק, וּבָזֶה מַמְשִׁיךְ הָעוֹלָם לְתַפְקֵד כְּתִקּוּנוֹ. וְלָכֵן אָמְרוּ חֲזַ"ל בַּמִּשְׁנָה: אימרת רבן שמעון בן גמליאל במסכת אבות פרק א' משנה י"ח. "**עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד: עַל הַדִּין וְעַל הָאֱמֶת וְעַל הַשָּׁלוֹם**".

בְּכֹלֶל הַמִּצְוָה, ראה סנהדרין (כ"ט ע"א) ורמב"ם שופטים (הלכות עדות פרק י"ז הלכה ב') ושלחן ערוך (חלק חושן משפט סימן כ"ח סעיף ז'). שֶׁיִּהְיוּ הַדַּיָּנִים מְאַיְּמִים עַל הָעֵדִים וּמַזְהִירִים אוֹתָם

עַל עֲדוּתָם שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ דָּבָר שֶׁקֶר, שֶׁבִּשְׁת גְּדוֹלָה תִּהְיֶה לָהֶם עַל כָּךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְאַף בְּעֵינֵי שׁוֹכְרֵיהֶם בְּזוּיִים הֵם עַל כָּךְ. וְעִנְיַן הַמֵּעִיד עֵדוּת שֶׁקֶר יִתְבָּאֵר אִם יִרְצֶה ה' במצוה תקכ"ד. עיין שם. לְקַמָּן בְּדִין עֵדִים זוֹמְמִין.

רָמַז הַכָּתוּב - בָּרוּךְ דַּיַּן הָאֱמֶת

אָדָם הַמֵּעִיד עֵדוּת שֶׁקֶר, וּמְסַלֵּף אֶת דְּבָרָיו וּמְעַוֵּת אֶת הַדִּין, גּוֹרֵם הוּא שֶׁעַל פִּיו יְזַכּוּ אֶת הַחַיָּב וְיַחַיְבוּ אֶת הַזַּכַּאי, וְהֲרֵי זֶה מְמַחְרִיבֵי הָעוֹלָם וּכְפוֹגֵעַ בְּמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, שֶׁכֵּן מַפְרִיעַ וּמְקַלְקֵל הוּא בְּמַעֲשָׂיו אֶת סִדְרֵי הָעוֹלָם. וְאוּלַי חוֹשֵׁב הוּא כִּי אֵין מִי שֶׁיּוּכַל לְהַכְחִישׁוֹ וּלְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם אֶת שִׁקְרָיו, אֲבָל כך דרשו במסכת חגיגה (ה' ע"א) על הפסוק (מלאכי ג', ה'): "וקרבתי אליכם למשפט והייתי עד ממהר במכשפים ובמנאפים ובנשבעים לשקר... ולא יראוני אמר ה' צבאות". הַנְּבִיא אוֹמֵר שֶׁלֶּעָתִיד לָבוֹא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ יָבוֹא וְיִתְבַּע אוֹתוֹ לְדִין, וּמִי הֵר לְהָעִיד בְּעַצְמוֹ עַל שִׁקְרָיו, וְיָדוּן וְיַעֲנִישׁ אוֹתוֹ עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר. וְעַל כָּךְ אָמְרוּ חֲכָמִים: "עֶבֶד שֶׁרָבוֹ מְקָרְבוֹ לְדוּנוֹ וּמְמַהֵר לַהֲעִידוֹ תַּקָּנָה יֵשׁ לוֹ?!" הֲרֵי שֶׁגַּם אִם נִדְמֶה לָנוּ שֶׁאֵין הַיּוֹדֵעַ אֶת סִתְרֵי לְבָבֵנוּ, וְאֵין מִי שֶׁיְּגַלֶּה אֶת אֲשֶׁר בְּמַצְפּוּנֵנוּ, אֲבָל הָאֱמֶת הִיא כִּי תהלים ב', ד'. יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׂחָק לָמוֹ וּבְבוֹא הָעֵת יִשְׁלַם לְאִישׁ כְּמַעֲשֵׂהוּ וְכִפְרִי מַעֲלָלָיו.

מַעֲשֶׂה הָיָה בְּזַמַּנֵנוּ בְּזוּג צָעִיר שֶׁנִּשָּׂא בְּשָׁעָה טוֹבָה וּמֻצְלַחַת, וּבְלֵיל חֻתָּנָתָם לִכְשֶׁנִּגְמַר הָאֵרוּעַ נִגְּשׁוּ בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה לְרוֹקֵן אֶת כַּסְפַּת הַמַּתָּנוֹת וְהַצ'קִים וְהִנֵּה לְתִדְהֵמָתָם נוֹכְחוּ לְרָאוֹת שֶׁהַכַּסְפַּת רֵיקָה לְגַמְרֵי וְכָל הַכֶּסֶף נִגְנַב. הֻחֲלוּ לְבָכוֹת וּלְהִתְיַפֵּחַ, אַךְ לֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת דָּבָר. אֲבִי הֶחָתָן וַאֲבִי הַכַּלָּה דִּבְּרוּ עִם בַּעַל הָאוּלָם שֶׁיִּתְחַשֵּׁב בְּמַצָּבָם, אַךְ לְלֹא הוֹעִיל. וְכָךְ חָזְרוּ אוֹתוֹ זוּג לְבֵיתָם בְּיָדַיִם רֵיקוֹת וְעִם חוֹבוֹת גְּדוֹלִים בְּאֻמְתַּחְתָּם.

כַּעֲבוֹר שְׁבוּעַיִם, יָשְׁבוּ שְׁתֵּי הַמִּשְׁפָּחוֹת בְּצַוְתָּא עִם הֶחָתָן וְהַכַּלָּה לִרְאוֹת אֶת הַסְרָטַת הַחֲתֻנָּה, וְהִנֵּה בְּאֶמְצַע הַסֶּרֶט בְּשָׁעָה שֶׁכֻּלָּם רוֹקְדִים וּשְׂמֵחִים רוֹאִים לְפֶתַע בְּצַד הַמָּסָךְ אֵיךְ אֲבִי הַכַּלָּה מִתְקָרֵב לְאַט לְכִוּוּן הַכַּסְפַּת, מַבִּיט אָנָה וְאָנָה לְוַדֵּא שֶׁאַף אֶחָד לֹא שָׂם לֵב, פּוֹתֵחַ אֶת הַכַּסְפַּת וּמְרוֹקֵן אֶת הַמַּעֲטָפוֹת לְתוֹךְ שַׂקִּית וְיוֹצֵא מִן הָאוּלָם, וּלְאַחַר מִסְפַּר דַּקּוֹת חוֹזֵר לְרַחֲבַת הָרִקּוּדִים כְּאִלּוּ לֹא קָרָה כְּלוּם. הָאֱמֶת נִתְגַּלְּתָה.

נָתַאר לְעַצְמֵנוּ מַה הִרְגִּישׁ אוֹתוֹ אָב כְּשֶׁכָּל בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ רוֹאִים וּמְגַלִּים אֶת קְלוֹנוֹ, הַדּוֹדִים וְהַדּוֹדוֹת הָאַחִים וְהָאֲחָיוֹת, וּבְעִקָּר - בִּתּוֹ וַחֲתָנוֹ! אֵיזוֹ בּוּשָׁה עוֹטֶפֶת אוֹתוֹ בְּאוֹתָם רְגָעִים! וּבְוַדַּאי אִם הָיָה יָכוֹל הָיָה קוֹבֵר אֶת עַצְמוֹ בָּאֲדָמָה! וְאִם נֹאמַר אָנוּ כְּשֶׁלְּעָתִיד לָבוֹא בְּעֵת שֶׁנִּתְיַצֵּב מוּל בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה לְעֵינֵי כָּל הַצַּדִּיקִים הָאָבוֹת וְהָאִמָּהוֹת הַקְּדוֹשִׁים, הַתַּנָּאִים וְהָאֱמוֹרָאִים וְכָל רַבּוֹתֵינוּ וּמַכָּרִינוּ וּבְנֵי מִשְׁפַּחְתֵּנוּ, וְיוּצְגוּ לְעֵינֵיהֶם כָּל מַעֲשֵׂינוּ וְתַחְבּוּלוֹתֵינוּ שֶׁנָּהַגְנוּ בָּהֶם וְחָשַׁבְנוּ שֶׁאַף אֶחָד לֹא רוֹאֶה וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ, כַּמָּה גְּדוֹלָה תִּהְיֶה

הַבּוּשָׁה בְּאוֹתָם רְגָעִים בְּעוֹלַם הָאֱמֶת!! שָׁם אִי אֶפְשָׁר לְהִתְחַמֵּק וְאֵין לְאָן לִבְרֹחַ, שָׁם אִי אֶפְשָׁר לְהַכְחִישׁ וְלֹא לְתָרֵץ תֵּרוּצִים!

וְעַל כָּךְ אָמְרוּ מדרש רבה פרשת ויגש (בראשית פרשה צ"ג). ואבא כהן ברדלא אמר שם דבר זה על תוכחתו של האתון לבלעם. עיין שם. בַּמִּדְרָשׁ: אָמַר **רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה** אוֹי לָנוּ מִיּוֹם הַדִּין אוֹי לָנוּ מִיּוֹם הַתּוֹכֵחָה! וּמַה יּוֹסֵף הַצַּדִּיק שֶׁהוּא בָּשָׂר וָדָם בְּשָׁעָה שֶׁהוֹכִיחַ אֶת אֶחָיו לֹא יָכְלוּ לַעֲמֹד בְּתוֹכַחְתּוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא מֶלֶךְ הַיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא דִּין וְדָן כָּל אֶחָד וְאֶחָד עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה אֵין כָּל בָּשָׂר וָדָם יְכוֹלִים לַעֲמֹד לְפָנָיו בַּדִּין!

וְעַל יְדֵי שֶׁהָאָדָם זוֹכֵר וּמְשַׁנֵּן לְעַצְמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא ישעיה ו', ג'. מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, תהלים ז', י'. וּבוֹחֵן לִבּוֹת וּכְלָיוֹת אֱלֹקִים, אָזַי נִזְהָר וּמְדַקְדֵּק הוּא יוֹתֵר בְּמַעֲשָׂיו וּבְמַחְשְׁבוֹתָיו, וּמִתְרַחֵק מִכָּל נִדְנוּד וַחֲשָׁשׁ שֶׁל עֲבֵרָה. וּכְמוֹ ברכות ס"ג ע"א. שֶׁדָּרַשׁ **בַּר קַפָּרָא**: אֵיזוֹהִי פָּרְשָׁה קְטַנָּה שֶׁכָּל גּוּפֵי תּוֹרָה תְּלוּיִים בָּהּ? "**בְּכָל דְּרָכֶיךָ דָּעֵהוּ וְהוּא יְיַשֵּׁר אׇרְחוֹתֶיךָ**".

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

רַבּוֹתֵינוּ דָּנִים אוֹדוֹת עֵדִים שֶׁהִגִּיעוּ לְבֵית הַדִּין וְהֵעִידוּ שֶׁרָאוּבֵן חַיָּב לְשִׁמְעוֹן סְכוּם כֶּסֶף, וּלְאַחַר שֶׁבַּצַּע הַדִּין חָזְרוּ וְאָמְרוּ "**שֶׁקֶר הֵעַדְנוּ**". מָה עוֹלֶה בְּגוֹרָלָם וּבְגוֹרָל הָעֵדוּת שֶׁהֵעִידוּ לִפְנֵי כֵן?

שו"ת הרא"ש כלל נ"ט סימן ו'. והובאו דבריו גם כן בטור סימן מ"ו. עיין שם. **הָרֹא"שׁ** זַ"ל בְּתְשׁוּבָה כּוֹתֵב שֶׁעֵדִים אֵינָם נֶאֱמָנִים לְבַטֵּל עֵדוּתָם הַקּוֹדֶמֶת, מִשּׁוּם הַכְּלָל שֶׁל כֵּן לִמְדוּ במסכת שבועות (ל"ב ע"א) מהפסוק (ויקרא ה', א') "ואם לא יגיד". "**כֵּיוָן שֶׁהִגִּיד שׁוּב אֵינוֹ חוֹזֵר וּמַגִּיד**". אוּלָם לְגַבֵּי עַצְמָם מַאֲמִינִים אָנוּ לָהֶם שֶׁעֵדוּתָם הָיְתָה שֶׁקֶר, וּמְחַיְּבִים אוֹתָם לְפַצּוֹת אֶת זֶה שֶׁחִיְּבוּהוּ בְּעֵדוּתָם שֶׁלֹּא כַּדִּין.

אוּלָם בהגהותיו על השלחן ערוך (חושן משפט סימן ל"ח סעיף א'). **הַקְּצוֹת הָחֹשֶׁן** הֵבִיא בְּשֵׁם **הָרַמְבַּ**"ן זַ"ל שֶׁאֵין הָעֵדִים נֶאֱמָנִים כְּלָל לְעַרְעֵר אֶת עֵדוּתָם הָרִאשׁוֹנָה, וְאַף מטעם דינא דגרמי. עיין בקצות החושן שם שהאריך לפלפל בדבר. פְּטוּרִים הֵם מִלְּשַׁלֵּם כָּל שֶׁהוּא.

וּלְמַעֲשֶׂה פָּסַק בחלק חושן משפט סימן כ"ט סעיף ב'. **הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ** כְּדַעַת הָרֹא"שׁ שֶׁעַל אַף שֶׁאֵינָם נֶאֱמָנִים לִסְתֹּר עֵדוּתָם הַקּוֹדֶמֶת, עִם כָּל זֹאת יֵשׁ לְחַיְּבָם לְפַצּוֹת אֶת זֶה שֶׁחִיְּבוּהוּ בְּמַה שֶׁנִּזְקַק בְּעִקְבוֹת עֵדוּתָם הָרִאשׁוֹנָה.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר אִסּוּר עֵדוּת שֶׁקֶר עַל פִּי הַסּוֹד רְאֵה בביאורו על פסוק זה. וראה בזוהר הקדוש פרשת ויקרא (ויקרא דף י"ב ע"א) שכתב גם כן כזאת. **בְּשַׁעַר הַפְּסוּקִים** מֵרַבֵּנוּ **הָאֲרִיזַ**"**ל** שֶׁכָּתַב שֶׁהַמַּעִיד בַּחֲבֵרוֹ עֵדוּת שֶׁקֶר הוּא בְּעֶצֶם מֵעִיד בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֵדוּת שֶׁקֶר. שֶׁכֵּן הַקָּבָ"ה נִקְרָא

"**רֵעֲךָ**" כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "**רֵעֲךָ וְרֵעַ אָבִיךָ אַל תַּעֲזֹב**" משלי כ"ז, י'. וכן פירש רש"י שם שהכוונה להקדוש ברוך הוא שנקרא ידיד ורע לישראל וחיבב את האבות הקדושים. , וּמִמֵּילָא עַל כָּךְ נֶאֱמַר הַפָּסוּק "לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר". וְלָכֵן גָּדוֹל עָוֹונוֹ שֶׁל זֶה שֶׁמֵּעִיד עֵדוּת שֶׁקֶר בַּחֲבֵרוֹ, שֶׁהֲרֵי מֵעִיד הוּא עֵדוּת שֶׁקֶר בְּהַקָּבָ"ה. וְזֶה מִלְּבַד עָוֹון הַשְׁבוּעָה הֶחָמוּר שֶׁעוֹבֵר עָלָיו בְּעֵדוּת שֶׁקֶר.

מצוה ל"ח: שלא לחמד

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ', י"ד.)

"**לֹא תַחְמֹד**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

צִוָּתָה אוֹתָנוּ תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה בְּמִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה לְבַל נַחְמֹד אֶת אֲשֶׁר לְרֵעֵנוּ. וּמַהוּת הָאִסּוּר הוּא כַּאֲשֶׁר אָדָם מִתְאַוֶּה וְחוֹמֵד לְהַשִּׂיג אֵיזֶה חֵפֶץ אוֹ דָּבָר הַשַּׁיָּךְ לַחֲבֵרוֹ, כן כתב הרמב"ם בספר המצוות (לא תעשה מצוה רס"ה) שעל לא תחמוד עובר אדם רק אם עושה מעשים ומשדל את זולתו ליתן לו את מבוקשו. אמנם גם בעצם ההתאוות וההכספות לדבר של השני ישנו לאו מהתורה של "לא תתאווה", שיבואר אם ירצה ה' לקמן במצוה תט"ז. וְנוֹקֵט בְּכָל מִינֵי תַּחְבּוּלוֹת וְעֵצוֹת וּמַעֲשִׂים הֵיאַךְ לְהַשִּׂיג אֶת אֲשֶׁר לְרֵעוֹ וּלְהַכְנִיסוֹ לִרְשׁוּתוֹ. וַאֲפִלּוּ שֶׁמַּרְבֶּה עָלָיו רֵעִים וְתַגְמוּלִים עַד שֶׁמִּתְרַצֶּה לִתְּנוֹ אוֹ לְמָכְרוֹ לוֹ - עִם כָּל זֹאת עוֹבֵר הוּא בָּזֶה עַל לָאו מֵהַתּוֹרָה שֶׁל "**לֹא תַחְמֹד**".

לָאו זֶה שֶׁל "לֹא תַחְמֹד" חָל עַל אַף שֶׁהָאָדָם מְשַׁלֵּם עַל הַדָּבָר כְּדֵי לְקַבְּלוֹ, עִם כָּל זֹאת נִקְרָא הוּא חוֹמֵד, כך אמרו בגמרא (בבא קמא דף ה' ע"ב): איסור לא תחמוד נדמה לאנשים שבלא דמים הוא. עיין שם. שֶׁלֹּא כְּמוֹ שֶׁרֹב הָעוֹלָם טוֹעִים לַחְשֹׁב וְלוֹמַר וְכִי מַה יֵּשׁ בָּזֶה? וַהֲרֵי שִׁלַּמְתִּי? אֲבָל הָאֱמֶת שֶׁזּוֹהִי טָעוּת חֲמוּרָה. שֶׁכֵּן אִם לָקַח בְּלִי לְשַׁלֵּם - הֲרֵי הוּא **גַּזְלָן**! וְאִם שִׁלֵּם - בְּכָל זֹאת עָבַר עַל הַלָּאו שֶׁל "**לֹא תַחְמֹד**" וראה בשו"ת תשובות והנהגות (חלק ג' סימן תע"ה) שדן האם יש איסור "לא תחמוד" במפציר לקבל במתנה. עיין שם. .

רָמַז הַכָּתוּב - שְׁלִי שֶׁלִּי

מִיסּוֹדוֹת הָאֱמוּנָה שֶׁל תּוֹרַת יִשְׂרָאֵל הוּא לֵידַע וּלְהַאֲמִין יומא ל"ח ע"ב. שֶׁאֵין אָדָם יָכוֹל לִינַּע בַּמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ אֲפִלּוּ כִּמְלֹא נִימָא. וְלָכֵן אָדָם הַחוֹמֵד דָּבָר הַשַּׁיָּךְ לַחֲבֵרוֹ וּמְסָרֵב לְהַשְׁלִים עִם גְּזֵרַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֶת אוֹתוֹ הַדָּבָר, הֲרֵי זֶה כְּכוֹפֵר בָּאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה וְהַתְּמִימָה שֶׁמַּה שֶׁכָּתוּב וּמַגִּיעַ לְאָדָם הוּא שֶׁיַּגִּיעַ לוֹ, לֹא פָּחוֹת וְלֹא יוֹתֵר. וְלָכֵן כְּבָר בְּעֶצֶם הַמַּחְשָׁבָה וְהָרָצוֹן לְקַחַת וּלְקַבֵּל אֶת אוֹתוֹ הַדָּבָר הוּא עוֹבֵר עַל רְצוֹן הַבּוֹרֵא.

וְדוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת הֵבִיאוּ רֶמֶז נֶחְמָד בַּמַּאֲמָר הַנִּזְכָּר "אֵין אָדָם נוֹגֵעַ **בַּמּוּכָן** לַחֲבֵרוֹ" שֶׁהָאוֹתִיּוֹת שֶׁלְּפָנֵי אוֹתִיּוֹת **בַּמּוּכָ**"ן הֵן אוֹתִיּוֹת **אֱלֹהִי**"**ם**. לְלַמֶּדְךָ שֶׁמֵּאֲחוֹרֵי כָּל דָּבָר שֶׁבָּא לְיָדֶיךָ שֶׁל הָאָדָם עוֹמֵד הָאֱלֹקִים שֶׁבְּהַשְׁגָּחָתוֹ הָעֶלְיוֹנָה וְהַמַּפְלֵאת נוֹתֵן הוּא לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי הַמַּגִּיעַ וְהַקָּצוּב לוֹ וראה בספר "צדקת הצדיק" שכתב שאין נותנים משמים לאדם דבר אלא אם כן צריך הוא אותו בתכלית הצורך. וממילא אם לא מקבל אדם דבר מסויים – כנראה שאינו צריך לו באמת! .

חֲכָמֵינוּ ז"ל אוֹמְרִים סוטה ט' ע"א. בַּגְּמָרָא: **הַסּוֹטָה** נָתְנָה עֵינֶיהָ בְּמַה שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לָהּ, וְסוֹפָהּ שֶׁמַּה שֶׁבִּקְשָׁה לֹא נִתַּן לָהּ וּמַה שֶׁבְּיָדָהּ נִטְלוּהוּ הֵימֶנָּה. שֶׁכָּל הַנּוֹתֵן עֵינָיו בְּמַה שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ מַה שֶׁמְּבַקֵּשׁ אֵין נוֹתְנִים לוֹ וּמַה שֶׁבְּיָדוֹ נוֹטְלִים הֵימֶנּוּ. כָּךְ מָצִינוּ גַּם כֵּן **בַּנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי** שֶׁנָּתַן עֵינָיו בְּחַוָּה וְאָמַר אֶהֱרֹג אֶת אָדָם וְאֶשָּׂא אֶת חַוָּה, וּבְסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר הֻטְלָה שִׂנְאָה וְאֵיבָה בֵּינֵיהֶם שֶׁנֶּאֱמַר: בראשית ג', ט"ו. "אֵיבָה אָשִׁית בֵּינְךָ וּבֵין הָאִשָּׁה". וְכָךְ מָצִינוּ גַּם כֵּן **בְּקֹרַח** וַעֲדָתוֹ שֶׁנָּתְנוּ עֵינֵיהֶם בַּהַנְהָגָה וּבַכְּהוּנָה וּבְסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר אִבְּדוּ גַּם אֶת מַה שֶּׁהָיָה בִּידֵיהֶם.

נִמְצָא שֶׁהֶחָכָם צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ לְיַדַּע וּלְהַשְׂכִּיל לִהְיוֹת תָּמִיד שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ וּבְגוֹרָלוֹ, כמו שאמרו חכמים (אבות פרק ו' משנה ה'): "אל תתאוה לשלחנם של מלכים ששלחנך גדול משלחנם". ופירוש מתוק מדבש הובא בספרי האחרונים לפסוק "לא תחמד בית רעך לא תחמד אשת רעך ועבדו ואמתו ושורו וחמרו וכל אשר לרעך": שלכאורה אם פרטה התורה הקדושה את איסור החמדה בבית, אשה, עבד וכו' אם כן למה חזרה לבסוף ואמרה "וכל אשר לרעך"? והסבירו שסוף הפסוק אינו בא אלא ליתן טעם לציווי – שלא תחמוד את כל אלו כי אם כן תצטרך לקבל את כל אשר לרעך: את המינוס בבנק, ואת הילד הלא יוצלח, ואת הבעיות הרפואיות וכו' וכו'. ואת זאת אף אחד לא ירצה! ודברי פי חכם חן. **וְאַל יִתְאַוֶּה לְשֻׁלְחָנָם שֶׁל אֲחֵרִים.**

וּכְמוֹ בליקוטי מוהר"ן תורה ד'. שֶׁהוּבָא מֵהָרה"ק **רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב** זִיע"א שֶׁכְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁכָּל מְאֹרְעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ אָזַי חַיָּיו הֵם בִּבְחִינַת עוֹלָם הַבָּא, שֶׁחַי אֶת חַיָּיו בְּשַׁלְוָה וּבְהַשְׁקֵט, מִבְּלִי לַחְמֹד וְלִרְצוֹת אֶת שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, וְטוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא.

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

הַגָּאוֹן **רַבִּי מֹשֶׁה שְׁטֶרַנְבּוּךְ** שְׁלִיט"א חלק ג' סימן תע"ה. בְּשׁוּ"ת **תְּשׁוּבוֹת וְהַנְהָגוֹת** דָּן בְּאֹפֶן שֶׁאָדָם מַפְצִיר בַּחֲבֵרוֹ לִיתֵּן דָּבָר מְסֻיָּם **לְאָדָם אַחֵר**, הַאִם גַּם בָּזֶה יֶשְׁנוֹ אִסּוּר שֶׁל "לֹא תַחְמֹד" אוֹ לֹא?

וְהָעֲלָה שֶׁהַדָּבָר תָּלוּי בְּשׁוֹרֶשׁ טַעַם הָאִסּוּר בַּדָּבָר:

הַאִם אִסְרָה הַתּוֹרָה אֶת הַדָּבָר מִפְּנֵי שֶׁבָּזֶה שֶׁמְּאַלֵּץ אֶת חֲבֵרוֹ לִיתֵּן לוֹ דָּבָר שֶׁלֹּא מֵרְצוֹנוֹ הַמָּלֵא הֲרֵי זֶה גָּזֵל, וְאִם כֵּן אָז גַּם כְּשֶׁמַּפְצִיר בּוֹ עֲבוּר חֲבֵרוֹ יֵשׁ בָּזֶה אִסּוּר "לֹא תַחְמֹד", אוֹ שֶׁמָּא הָאִסּוּר הוּא מִפְּנֵי שֶׁמִּדָּה מְשֻׁחֶתֶת הִיא לִיהוּדִי לַחְמֹד דָּבָר שֶׁל חֲבֵרוֹ לְעַצְמוֹ וְלִדְחֹק בּוֹ לִתְּנוֹ לוֹ, וְאִם כֵּן אָז כְּשֶׁמַּפְצִיר לֹא עֲבוּר עַצְמוֹ אֶלָּא עֲבוּר חֲבֵרוֹ מִמֵּילָא אֵין לוֹ שׁוּם חֶמְדָּה בַּדָּבָר וְיהֵא מֻתָּר.

וְהֵבִיא חִלּוּקֵי דֵּעוֹת בַּדָּבָר, וּלְמַעֲשֶׂה הֶעֱלָה לְהַחְמִיר שֶׁאַף עֲבוּר אֲחֵרִים (אַחִיו / חֲבֵרוֹ / רַבּוֹ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה) אֵין לְהַפְצִיר וּלְשַׁדֵּל יֶתֶר עַל הַמִּדָּה הַמֻּתֶּרֶת.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר אִסּוּר הַחֶמְדָּה עַל פִּי הַסּוֹד רְאֵה בְּסִפְרֵנוּ "**שַׁעֲרֵי קְדֻשָּׁה**" **לְרַבִּי חַיִּים וִיטָאל** זִיע"א שֶׁכָּתַב שֶׁהַחֶמְדָּה הִיא אַב כָּל הַטֻּמְאָה כֻּלָּהּ הַמְּבִיאָה אֶת הָאָדָם לִידֵי קִנְאָה וְשִׂנְאָה, וּמִשָּׁם סוֹפוֹ לְהַגִּיעַ לִידֵי שְׁבוּעַת שֶׁקֶר וְגָזֵל וּרְצִיחָה וּשְׁאָר הָעֲבֵרוֹת הַחֲמוּרוֹת. וְלָכֵן נִכְתְּבָה אַחֲרוֹנָה מִבֵּין עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת לְלַמֵּד וראה עוד בספר "צדקת הצדיק" לרבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א (אות רנ"ז) שכתב שכפי מדת הניצוח של עם ישראל את מדת החמדה שבלבם כך יזכו להשפיל ולגבור על אומות העולם שבאותו הדור. והדברים צריכים לעורר חשבון נפש גדול לכולנו... שֶׁשְּׁקוּלָה הִיא כְּנֶגֶד כָּל כֵּיוָן שֶׁעַל יָדָהּ כּוֹפֵר בְּהַשְׁגָּחַת ה' יִתְבָּרַךְ וְנִטְרָד מֵעֵסֶק הַתּוֹרָה וּמִקִּיּוּם מִצְוֹתֶיהָ.

מצוה ל"ט: שלא לעשות צורת אדם והמשמשים אפלו לנוי
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ', כ'.)
"**לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי אֱלֹהֵי כֶסֶף וֵאלֹהֵי זָהָב לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם**".

לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִמְּצוָה כ"ז הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל לְמַדְנוּ אִסּוּר עֲשִׂיַּת פֶּסֶל לַעֲבוֹדָה זָרָה, שָׁם נִתְבָּאֵר שֶׁכָּל סוּגֵי הַצְּלָמִים הַנַּעֲשִׂים לְשֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה הֲרֵי הֵם בִּכְלָל אִסּוּר זֶה. וְכָאן מוֹסִיפָה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה אִסּוּר נוֹסָף שֶׁל "**לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי**", מסכת עבודה זרה (מ"ג ע"ב). וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל **לֹא תַעֲשׂוּ אוֹתִי** דְּהַיְנוּ דְּמוּת אָדָם שֶׁהוּא בְּצֶלֶם אֱלֹקִים. וְעוֹד דָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל **לֹא תַעֲשׂוּ אִתִּי** דְּהַיְנוּ דְּמוּת הַמְשַׁמְּשִׁים וְהַנִּמְצָאִים אִתִּי ראה שלחן ערוך (יורה דעה סימן קמ"א סעיף ד') סוגי הדמויות והאופנים האסורים לעשותם ולהשהותם. ועוד עיין בספר "אוצר פסקי עבודה זרה" מה שכתב בזה. .

וְלָכֵן אָסְרָה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה עֲשִׂיַּת פֶּסֶל שֶׁכָּזֶה אֲפִלּוּ כְּשֶׁמַּטְרַת עֲשִׂיָּתוֹ אֵינָהּ לְשֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה כְּלָל, אֶלָּא לְנוֹי אוֹ לְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

ראה מסכת עבודה זרה (מ"ג ע"א) ובראשונים שם. וכן פסק בשלחן ערוך (חלק יורה דעה סימן קמ"א סעיף ד'). **בַּפּוֹסְקִים** הוּבָא כִּי אִסּוּר זֶה שֶׁל עֲשִׂיַּת פֶּסֶל אֲפִלּוּ לְנוֹי הוּא דַּוְקָא כַּאֲשֶׁר עוֹשֶׂה דְּמוּת אָדָם שְׁלֵמָה וּבוֹלֶטֶת בַּעֲלַת חִלּוּקֵי אֵיבָרִים וְכוּ', אוּלָם אִם אֵין גּוּפּוֹ שָׁלֵם אוֹ שֶׁאֵיבָרָיו אֵינָם חֲלוּקִים אֵין בּוֹ אִסּוּר כְּשֶׁמַּטָּרָתוֹ לְנוֹי וְאֵינוֹ סוֹגֵד לוֹ כן העלה בספר הליכות עולם (חלק ז' עמוד רפ"א) להתיר כל שאין את כל הגוף. אמנם חלק מהאחרונים החמירו גם בפרצוף שלם בלבד בלי שאר הגוף (ראה חכמת אדם כלל פ"ה סעיף ד'). והמחמיר תבוא עליו הברכה. . וּבְיָמֵינוּ נִמְכָּרִים בַּחֲנוּיוֹת מַעֲיַן פְּסִלֵי נוֹי בִּדְמוּת בְּנֵי אָדָם, אֲשֶׁר חֶלְקָם שְׁלֵמִים עִם אֵיבָרִים חֲלוּקִים וְכוּ' וְזֶה אָסוּר. לָכֵן יֵשׁ לְאָדָם לְהִמָּנַע מִלְּהַכְנִיס דְּבָרִים שֶׁכָּאֵלּוּ לְבֵיתוֹ, וְאִם בְּכָל זֹאת יֶשְׁנוֹ דָּבָר שֶׁכָּזֶה וְאֵין אֶפְשָׁרוּת לְהוֹצִיאוֹ יִנְתֹּץ בּוֹ אֵיבָר אֶחָד אוֹ חֵלֶק קָטָן מִמֶּנּוּ וּבְכָךְ אֵין אִסּוּר לְהַשְׁהוֹת הַדָּבָר בַּבַּיִת.

רָמַז הַכָּתוּב - שֶׁהֵם מִשְׁתַּחֲוִים לְהֶבֶל וָרִיק

הַרְחָקָה גְּדוֹלָה הִרְחִיקָה אוֹתָנוּ תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה מֵעִנְיְנֵי הַפְּסָלִים, אוּלָם כַּיָּדוּעַ אֵין דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא לְחִנָּם לְלֹא תּוֹעֶלֶת. וְזֶה זְמַן רַב שֶׁהַטְרִידָה אוֹתָנוּ הַשְּׁאֵלָה מַה כְּבָר יְכוֹלָה לִהְיוֹת הַתּוֹעֶלֶת בְּמִינֵי הָאֱלִילִים הָאֲרוּרִים הַלָּלוּ? וְכִי מַה יֵּשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל לְהַרְוִיחַ מֵהֶם לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ? עַד שֶׁהַקָּרָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיָדֵינוּ מַעֲשֶׂה שֶׁהֵאִיר אֶת עֵינֵינוּ: **בְּאַחַד** הַיָּמִים יָשַׁבְנוּ עִם אֶחָד מִשּׁוֹמְעֵי לִקְחֵנוּ, אֲשֶׁר בְּחֶרוּף נֶפֶשׁ קִבֵּל עַל עַצְמוֹ אֶת מִצְוֹת הַתְּשׁוּבָה וּמוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ עַל עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא מוּל כָּל הַהַפְרָעוֹת וְהַמְּנִיעוֹת הָעוֹמְדוֹת לְנֶגְדּוֹ. וְהִנֵּה גּוֹלֵל בְּפָנֵינוּ אֶת הַדָּבָר שֶׁעוֹרֵר אוֹתוֹ לָשׁוּב אֶל חֵיק הַיַּהֲדוּת: הֱיוֹת שֶׁבְּמִסְגֶּרֶת עֶסְקָיו נֶאֱלָץ הוּא לְעִתִּים לְהִפָּגֵשׁ עִם גּוֹיִים, וְחֶלְקָם אַף עוֹבְדֵי אֱלִילִים וּמִשְׁתַּחֲוִים לִפְסָלִים, הוּא סִפֵּר שֶׁבֹּקֶר אֶחָד נִכְנַס לְבֵית אֶחָד מֵאוֹתָם עוֹבְדֵי אֱלִילִים לְעִנְיְנֵי מִסְחָרוֹ, וְאוֹתוֹ גּוֹי מְסַמֵּן לוֹ בְּיָדָיו לְהַמְתִּין בְּשֶׁקֶט.

בְּאֵין אֹמֶר וְאֵין דְּבָרִים בְּלִי נִשְׁמַע קוֹלָם הֵחֵל אוֹתוֹ גּוֹי לִסְגֹּד וּלְהִתְפַּלֵּל לְפִסְלוֹ שֶׁהָיָה מֻצָּב בְּאַחַת מִזָּוִיּוֹת הַבַּיִת. מְיַדֵּעֵנוּ הַמְּתִין בַּצַּד בִּשְׁתִיקָה, וּמִשֶּׁסִּיֵּם אוֹתוֹ אֶחָד אֶת "תְּפִלָּתוֹ" נִגַּשׁ אֵלָיו הַגּוֹי וְאָמַר לוֹ: אֵינִי מְדַבֵּר עִם אַף אָדָם עַד שֶׁאֶתְפַּלֵּל תְּחִלָּה לְפִסְלִי!

סִפֵּר אוֹתוֹ יְהוּדִי יָקָר שֶׁהַדְּבָרִים הִכּוּ בְּלִבּוֹ כְּמַדְקְרוֹת חֶרֶב, אֵיךְ אוֹתוֹ גּוֹי שׁוֹטֶה הַמִּשְׁתַּחֲוֶה לְהֶבֶל וָרִיק וּמִתְפַּלֵּל אֶל אֵל לֹא יוֹשִׁיעַ, וְעִם כָּל זֹאת מַקְדִּים אֶת אֱלֹהָיו לְכָל עִנְיָנָיו וַעֲסָקָיו, וְאִלּוּ אֲנִי הַיְהוּדִי שֶׁאֱלוֹקִי אֱמֶת וְתוֹרָתִי תּוֹרַת אֱמֶת אֵינִי יוֹדֵעַ לְהַקְדִּישׁ לֶאֱלוֹקִי מִימַי וּמִזְּמַנִּי? וּכְבָר לְמָחֳרַת הֵחֵל הַלָּה לְהָנִיחַ תְּפִלִּין מִדֵּי בֹּקֶר בְּבָקְרוֹ, וּמִשָּׁם וְעַד לִתְשׁוּבָה

וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים כְּבָר הָיְתָה הַדֶּרֶךְ קְצָרָה וּמְהִירָה. אוֹ אָז הוּבְנָה לָנוּ בְּסִיעְתָּא דִּשְׁמַיָּא הַתּוֹעֶלֶת שֶׁבְּאוֹתָם אֱלִילִים רֵיקִים וְעוֹבְדֵיהֶם הַפּוֹחֲזִים. **וּבִינוּ נָא זֹאת!**

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

בְּסִפְרֵי **הָאַחֲרוֹנִים** הָעֶלְתָה הַשְּׁאֵלָה הַאִם מֻתָּר לְאָדָם לְרַכֵּשׁ לִילָדָיו מִינֵי בֶּבוֹת בְּדָמוּת בְּנֵי אָדָם לְצֹרֶךְ מִשְׂחָק וְכַדּוֹמֶה?

וְהִנֵּה חלק יורה דעה סימן ל"ה. בְּשׁוּ"ת **מַהֲרִי"ט** כָּתַב לְהוֹכִיחַ שֶׁכָּל אִסּוּר עֲשִׂיַּת צוּרַת אָדָם בּוֹלֶטֶת לְנוֹי הוּא דַּוְקָא בְּאֹפֶן שֶׁעֲלוּלִים לִטְעוֹת אַחֲרֶיהָ וּלְעָבְדָהּ. אוּלָם כְּשֶׁנַּעֲשְׂתָה לְמִשְׂחָק וּלְכַיּוֹצֵא בָּזֶה שֶׁאֵין חֶשֶׁשׁ שֶׁיִּטְעוּ אַחֲרֶיהָ מֻתָּר לַעֲשׂוֹתָהּ וּלְהַשְׁהוֹתָהּ בְּבֵיתוֹ וראה עוד בספר "חכמת אדם" (כלל פ"ה סעיף ו') להג"ר אברהם דאנציג זצ"ל שכתב גם כן שכל האיסור בזה הוא משום חשד שיחשדוהו, וממילא כיום בדברים שכאלו שידוע שלא לשם עבודה זרה נעשו אין איסור ומותר להשהותם. וכן כתב הנצי"ב מולאזי"ן זצ"ל בספרו "העמק שאלה" (סימן נ"ז אות ג'). . וְכֵן פָּסַק לְמַעֲשֶׂה מָרָן הַגָּאוֹן **רַבִּי עוֹבַדְיָה יוֹסֵף** שְׁלִיטָ"א חלק ז' עמוד רפ"ב. בְּסִפְרוֹ "**הֲלִיכוֹת עוֹלָם**". **אוּלָם** הַגָּאוֹן **רַבִּי מֹשֶׁה שְׁטֶרְנְבּוּךְ** שְׁלִיטָ"א חלק א' סימן תת"ד. ועוד עיין שם שדעתו שכל ההיתר בפגימה הוא לענין להשהותן, אבל לעשותן ולסחור בהן אינו מתיר. בְּשׁוּ"ת "**תְּשׁוּבוֹת וְהַנְהָגוֹת**" הִסְתַּפֵּק בַּדָּבָר וְצִדֵּד לְהַחְמִיר לִפְחוֹת מֵהַצּוּרָה כָּל שֶׁהוּא. וְכֵן הֵבִיא בְּשֵׁם "**הֶחָזוֹן אִישׁ** זצוק"ל שֶׁדַּעְתּוֹ הָיְתָה לְהַחְמִיר לַעֲשׂוֹת בָּהֶן מוּם כָּל שֶׁהוּא.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר אִסּוּר עֲשִׂיַּת צוּרוֹת אֵלּוּ עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה מַה שֶּׁכָּתַב **רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי** זִיעָ"א בתיקוני הזוהר דף צ"ז ע"ב. **בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ** שֶׁהָעוֹשֶׂה צֶלֶם אוֹ דְּמוּת מֵהַדְּמוּיוֹת הַלָּלוּ מְיַד מִתְלַבֶּשֶׁת אוֹתָהּ הַדְּמוּת בְּנִשְׁמָתוֹ, וּלְעָתִיד לָבוֹא בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵאת נִשְׁמָתוֹ מִן הָעוֹלָם יוֹצֵא כָּרוּז מִן הַשָּׁמַיִם לִשְׂרֹף אֶת אוֹתָהּ הַדְּמוּת בָּאֵשׁ, וּמִמֵּילָא נִשְׂרֶפֶת וּמִתְיַסֶּרֶת גַּם כֵּן נִשְׁמָתוֹ יַחַד עִם אוֹתָהּ הַדְּמוּת הַמְלֻבֶּשֶׁת בּוֹ וראה עוד בספר "חסד אברהם" לרבי אברהם אזולאי זצ"ל (מעין ב' נהר מ"ב) שכתב שהלוקח אבן או חפץ או כל חומר אחר ועושהו עבודה זרה גורם שאותן ניצוצות קדושה יפלו בידי הסיטרא אחרא היונקת מהם כח וחיות חלילה. .

מצוה מ': **שלא לבנות אבני מזבח גזית**
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ', כ"ב.)
"**וְאִם מִזְבַּח אֲבָנִים תַּעֲשֶׂה לִי לֹא תִבְנֶה אֶתְהֶן גָּזִית כִּי חַרְבְּךָ הֵנַפְתָּ עָלֶיהָ וַתְּחַלְלֶהָ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

לִבְנַיִת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהַמִּזְבֵּחַ הָיוּ צְרִיכִים לְקַחַת אֲבָנִים גְּדוֹלוֹת וּלְשָׁבְרָן בִּכְדֵי לְהוֹלִיכָן לְהַר הַבַּיִת, וְשָׁם לִבְנוֹת אֶת הַבַּיִת הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ וְאֶת הַחוֹמוֹת שֶׁסְּבִיבוֹ. אוּלָם תּוֹרָתֵנוּ

הַקְּדוֹשָׁה צִוָּתָה אוֹתָנוּ בְּבוֹאֵנוּ לַחְצֹב וְלִשְׁבֹּר אֶת הָאֲבָנִים לְצֹרֶךְ בְּנְיַת הַמִּזְבֵּחַ, אמנם לא נאסר הדבר אלא בשטח המשכן או המקדש, אולם מחוצה לו מותר היה לחצוב בברזל אף לצורך המקדש וכליו. וראה בפירוש הרמב"ן כאן שהביא ששלמה המלך ע"ה בבנותו את בית המקדש הראשון החמיר בדבר שאף מחוץ למקדש לא יונף ברזל לבניית המקדש, וכמו שכתוב (מלכים א', ו', ז'): "כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו". שֶׁלֹּא נִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֵלִים מִבַּרְזֶל כְּגוֹן גַּרְזֶן אוֹ כָּל כְּלִי אַחֵר הֶעָשׂוּי מִבַּרְזֶל לַחֲצִיבַת הָאֲבָנִים הַלָּלוּ, שֶׁבָּזֶה נִפְסָלוֹת הֵן לִבְנְיַת הַמִּזְבֵּחַ. וְכָךְ כָּל עֲבוֹדַת הַמִּשְׁכָּן וְהַמִּקְדָּשׁ וְכֵלָיו נֶאֶסְרוּ לְהֵעָשׂוֹת מֵחֲצִיבַת כְּלֵי בַּרְזֶל וראה מה שהובא בענין זה בהמשך. .

חֲכָמֵינוּ ז"ל מְסַפְּרִים שֶׁכְּשֶׁהָיוּ רוֹצִים לַחְצֹב וְלִשְׁבֹּר אֲבָנִים לִבְנְיַת הַמִּזְבֵּחַ הָיוּ מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּ"**תוֹלַעַת הַשָּׁמִיר**", הִיא בְּרִיָּה מְיֻחֶדֶת וּפְלִאִית שֶׁגָּדְלָהּ כְּגֹדֶל שְׂעוֹרָה, כן אמרו במסכת אבות (פרק ה' משנה ו'). ועוד עיין פסחים (נ"ד ע"א). וְנִבְרְאָה בֵּבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת שֶׁל הַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית. על מספת סוטה פרק ט"ו. בַּתּוֹסֶפְתָּא מוּבָא שֶׁהָיוּ מַעֲבִירִים אֶת אוֹתָהּ תּוֹלַעַת עַל גַּבֵּי אֶבֶן אוֹ קוֹרָה וּמִיָּד הָיְתָה הָאֶבֶן נֶחְצֵית לִשְׁתַּיִם בְּאֹפֶן פִּלְאִי. וַאֲפִלּוּ בַּרְזֶל עָב אִם הָיוּ מַנִּיחִים אֶת הַתּוֹלַעַת עָלָיו הָיָה נֶחְלָק לִשְׁנַיִם.

בְּכְדֵי לִשְׁמֹר אֶת אוֹתָהּ תּוֹלַעַת הָיוּ עוֹטְפִים אוֹתָהּ בְּצֶמֶר גֶּפֶן לָבָן, וּמַנִּיחִים אוֹתָהּ בְּתוֹךְ תֵּיבָה הָעֲשׂוּיָה מֵעוֹפֶרֶת מְלֵאָה בְּסֶבִין וּבְשִׂעוֹרִים (**שֶׁכָּךְ גְּזָרָה חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁאֵת הָאֶבֶן הַקָּשָׁה הִיא תַּחְצֹב וְאֵלּוּ אֶת הַצֶּמֶר גֶּפֶן הָרַךְ לֹא**...). בְּתוֹלַעַת זוֹ חָצַב מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אֶת שְׁמוֹת שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים שֶׁעַל אַבְנֵי הֶחֹשֶׁן, וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ חָצַב בָּהּ אֶת הָאֲבָנִים לִבְנְיַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

מסכת סוטה (מ"ח ע"ב). **בַּתַּלְמוּד** מְתֹאָר אֹפֶן הַהִשְׁתַּמְּשׁוּת בְּתוֹלַעַת זוֹ, שֶׁהָיוּ מְסַמְּנִים בְּדִיּוֹ עַל הָאֶבֶן אֶת מְקוֹם הַחִתּוּךְ, וּמַרְאִים עַל הָאֶבֶן אֶת תּוֹלַעַת הַשָּׁמִיר מִבַּחוּץ, וְהָאֶבֶן הָיְתָה נִשְׁבֶּרֶת מֵאֵלֶיהָ. מַה שֶּׁמְּזַכִּיר לָנוּ אֶת הַמְצָאַת הַ"**קְּרִינָה**" שֶׁנִּתְחַדְּשָׁה בְּיָמֵינוּ, הַיּוֹצֵאת וּמְחַתֶּכֶת אֶת הַדָּבָר הַמֻּצָּב מוּלָהּ. אַךְ שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ כְּבָר לִמְּדָנוּ ספר קהלת פרק א' פסוק ט'. בִּדְבָרָיו שֶׁ"**אֵין חָדָשׁ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ**", וְגַם הַגִּלּוּיִים הַמַּדְהִימִים שֶׁמְּגַלִּים בְּנֵי הָאָדָם בְּיָמֵינוּ קַיָּמִים וִידוּעִים אֲצָל חֲז"ל הַקְּדוֹשִׁים כְּבָר רַבּוֹת בַּשָּׁנִים.

רְמַז הַכָּתוּב - שִׂים שָׁלוֹם

כן הובא במכילתא (**פרשת יתרו**) **והביאוה רש"י והרמב"ן ז"ל בפירושם על התורה. וראה שם שהביאו עוד כמה טעמים לדבר ואכמ"ל.** **רַבּוֹתֵינוּ** מְבָאֲרִים טַעַם מִצְוָה זוֹ שֶׁלִּכְאוֹרָה נִרְאֵית לֹא מוּבָנֶת, אֲבָל דִּבְרֵי חֲכָמִים מְאִירִים אֶת עֵינֵינוּ כַּאֲבוּקָה בְּאִישׁוֹן לַיְלָה, בְּאֶמְרָם שֶׁהָאִסּוּר לַחְצֹב אֶת אַבְנֵי הַמִּזְבֵּחַ בִּכְלֵי בַּרְזֶל הוּא הוֹאִיל וּכְלֵי הַבַּרְזֶל הֵם כֵּלִים הַמְּשַׁמְּשִׁים בְּרֶבֶם בִּקְרָב וּבְמִלְחָמָה, וְתַכְלִיתָם וּמַהוּתָם הָעֶקְרִית הִיא לַהֲרֹג וּלְהַשְׁחִית וּלְקַצֵּר אֶת יָמָיו שֶׁל הָאָדָם. לָכֵן אֵין זֶה מִן הָרָאוּי שֶׁיִּשְׁתַּמְּשׁוּ בָּהֶם לִבְנְיַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁעִקָּרוֹ וְיִעוּדוֹ הוּא

לְהַשְׁכִּין שָׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּלְהַאֲרִיךְ אֶת יָמָיו שֶׁל הָאָדָם וּלְהַשְׂרוֹת טוֹבָה וּבְרָכָה בָּעוֹלָם.

שֹׁיא שְׁלֵמוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְשֶׁל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, הִיא בִּהְיוֹתוֹ שָׁרוּי בְּשָׁלוֹם וּבְאַחְוָה עִם כֻּלָּם. הֵיטִיבוּ רַבּוֹתֵינוּ לְהַגְדִּיר זֹאת בְּאָמְרָם: "**אַל יִמְעַט בְּעֵינֶיךָ שׁוֹנֵא אֶחָד**". שֶׁמִּדֵּי בְּשׁוֹנֵא אֶחָד לְאָדָם בִּכְדֵי לְהוֹצִיאוֹ מִשְּׁלֵמוּתוֹ וּמִשַּׁלְוָתוֹ הַנַּפְשִׁית. וּמִטַּעַם זֶה מְקֻבָּלִים אָנוּ מֵרַבּוֹתֵינוּ כִּי הַנְּקֻדָּה הַפְּנִימִית שֶׁל עוֹלָמֵנוּ מִמֶּנָּה הֵחֵל וְהַשְׁתַּת הָעוֹלָם הִיא **יְרוּשָׁלַיִם** עִיר הַקֹּדֶשׁ, שֶׁשְּׁמָהּ הוּא מִלְּשׁוֹן **שָׁלוֹם וּשְׁלֵמוּת**, שֶׁעֲלֵיהֶם הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עוֹמֵד.

וּמִכָּאן יִלְמַד הָאָדָם לְעַצְמוֹ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב שמות כ"ה, ח'. "**וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם**", וְדִיְקוּ חֲז"ל **בְּתוֹכוֹ** לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא **בְּתוֹכָם** דְּהַיְנוּ בְּתוֹךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁכֻּלָּנוּ נֶחְשָׁבִים מָקוֹם הַמְשַׁמֵּשׁ לְהַשְׁרָאַת שְׁכִינָתוֹ שֶׁל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וְאֵין הַקָּבָ"ה מַשְׁרֶה אֶת שְׁכִינָתוֹ אֶלָּא עַל אָדָם הַבּוֹרֵחַ תָּמִיד מִן הַמַּחֲלֹקֶת וּמִן הָאֵיבָה, וּמִתְרַחֵק מִכָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סֶרֶךְ שֶׁל לָשׁוֹן הָרָע אוֹ רְכִילוּת, וְאֵינוֹ מְחַפֵּשׂ לִשְׁמֹעַ עַל הַהוּא וּלְרַכֵּל עַל הַהוּא, אֶלָּא כָּל כֻּלּוֹ אוֹהֵב שָׁלוֹם וְרוֹדֵף שָׁלוֹם. זֶהוּ הָאָדָם הַשָּׁלֵם שֶׁזּוֹכֶה שֶׁהַשְׁכִינָה תִּשְׁכֹּן בְּתוֹכוֹ.

מוּבָא מדרש רבה פרשת בראשית. בְּמִדְרָשׁ: "אָמַר רַבִּי סִימוֹן: בְּשָׁעָה שֶׁבָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן, הַחֶסֶד אָמַר יִבָּרֵא שֶׁכֻּלּוֹ גּוֹמֵל חֲסָדִים, וְהָאֱמֶת אָמְרָה אַל יִבָּרֵא שֶׁכֻּלּוֹ שְׁקָרִים. הַצֶּדֶק אָמַר יִבָּרֵא שֶׁעוֹשֶׂה צְדָקוֹת, וְהַשָּׁלוֹם אָמַר אַל יִבָּרֵא שֶׁכֻּלּוֹ קְטָטוֹת וּמְרִיבוֹת. מֶה עָשָׂה הַקָּבָ"ה? נָטַל אֶת הָאֱמֶת וְהִשְׁלִיכָהּ לָאָרֶץ, וּבָרָא אֶת הָאָדָם. וְזֶה מַה שֶּׁכָּתוּב: דניאל ח', י"ב. וַתַּשְׁלֵךְ אֱמֶת אַרְצָה".

שׁוֹאֵל עַל כָּךְ **הָרַה"ק מִקאצְק** זיע"א: לְכְאוֹרָה לָמָּה הִשְׁלִיךְ הַקָּבָ"ה דַּוְקָא אֶת **הָאֱמֶת**? וַהֲרֵי גַּם הַשָּׁלוֹם אָמַר אַל יִבָּרֵא, וְגַם אוֹתוֹ הָיָה צָרִיךְ הַקָּבָ"ה לְהַשְׁלִיךְ?

וּמִסְבִּיר שֶׁבְּרֶגַע שֶׁמַּשְׁלִיכִים אֶת הָאֱמֶת אַרְצָה, וְלֹא כָּל אֶחָד מְחַפֵּשׂ לְהִלָּחֵם עַל הָאֱמֶת שֶׁלּוֹ וְעַל הַצֶּדֶק שֶׁלּוֹ, אֲזַי מִמֵּילָא נַעֲשֶׂה שָׁלוֹם, וְאֵין צֹרֶךְ לְהַשְׁלִיכוֹ... ועל כך ניתן לומר בדרך צחות ש"הכל בא על מקומו (איך?)- בשלום..." . הָא לָמַדְתָּ עַד כַּמָּה גְּדוֹלָה הִיא מַעֲלַת הַשָּׁלוֹם, שֶׁפְּעָמִים שֶׁיֵּשׁ לְהַשְׁלִיךְ בַּעֲבוּרָהּ אַף אֶת מִדַּת הָאֱמֶת וכמו שאמרו חכמים שמותר לשנות מפני דרכי שלום. ולמדו זאת מהקב"ה ששינה מדברי שרה שלא להפר השלום בינה לבין אברהם. ראה יבמות (ס"ה ע"ב). (ועוד עיין בבן יהוידע שם שהביא רמז נפלא לדבר שכן המילה "שקר" בגימטרייא "דרך השלום" (600), ללמדך שמדרכי השלום פעמים שצריך לשקר. והכל תלוי במצב ובזמן). .

וּכְבָר אָמְרוּ חֲז"ל: "**לֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּלִי מַחֲזִיק בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא הַשָּׁלוֹם**" ב"שיחות הר"ן". עיין שם. וְהִסְבִּיר הָרַה"ק **רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב** זיע"א שֶׁכָּל דָּבָר צָרִיךְ **כְּלִי** שֶׁיַּחְזִיקוֹ וְיִשְׁמְרוֹ, וּבִלְעָדָיו - אֵין תּוֹעֶלֶת בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר, שֶׁנּוֹפֵל וְהוֹלֵךְ לְאֲבַדּוֹן. כָּךְ גַּם כֵּן

הַבְּרָכָה שֶׁהַקָּבָ"ה מַשְׁפִּיעַ לְיִשְׂרָאֵל צְרִיכָה **כְּלִי** שֶׁיְּחַזִּיקֶנָּה, וְלֹא מָצָא הַקָּבָ"ה כְּלִי מַחֲזִיק לַבְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא אֶת **מִדַּת הַשָּׁלוֹם**, שֶׁבִּלְעָדֶיהָ - כָּל בְּרָכָה שֶׁתִּשָּׁלַח לוֹ לָאָדָם תֹּאבַד וְתֵלֵךְ לְטִמְיוֹן. וְעוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו, הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ, וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל אָמֵן!

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

כְּבָר נִתְבָּאֵר לְעֵיל שֶׁכָּל מְלֶאכֶת הַמִּקְדָּשׁ הָיְתָה אֲסוּרָה לְהֵעָשׂוֹת בִּכְלֵי בַּרְזֶל, וְאַף יְתֵדוֹת הַמִּשְׁכָּן שֶׁתּוֹעֶלֶת גְּדוֹלָה הָיְתָה אִלּוּ נַעֲשׂוּ מִבַּרְזֶל עִם כָּל זֹאת לֹא הָיוּ עֲשׂוּיוֹת אֶלָּא מִנְּחֹשֶׁת. אוּלָם תְּמִיהָה גְּדוֹלָה עָלְתָה כן העלה לדון בעל ה"חמדת ישראל" בספרו "דגל התורה" סימן ב'. בְּסִפְרֵי **הַמְפָרְשִׁים** הֵיאַךְ סכיני השחיטה הכל מודים שלהביהן היו עשויות מברזל (ראה ברמב"ן הנזכר), והמנורה ראה בגמרא (מנחות כ"ח ע"ב) שם מבואר שמהדין מנורת ברזל כשרה למקדש, וכן הובא שם שבימי מלכות חשמונאי עשאוה כך. עיין שם. סַכִּינֵי הַשְּׁחִיטָה וְהַמְּנוֹרָה הַטְּהוֹרָה שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ כֵּן הָיוּ כְּשֵׁרוֹת לְהֵעָשׂוֹת מִבַּרְזֶל?

וּבֵאֲרוּ, שֶׁלֹּא נֶאֱסַר הַשִּׁמּוּשׁ בְּבַרְזֶל בַּמִּקְדָּשׁ אֶלָּא בְּמַה שֶׁבִּכְלַל "**עֲבוֹדָה**" הַשַּׁיָּכֶת לַכֹּהֲנִים בִּלְבַד. מַה שֶּׁאֵין כֵּן כן כתב הרמב"ן ז"ל שהשחיטה אניה נחשבת לענין זה עבודה הואיל וכשרה להיעשות על ידי זר. וכמו שפסק הרמב"ם ז"ל בהלכות פסולי המוקדשין (ריש פרק א') שהשחיטה בזר כשרה, ובהלכות ביאת המקדש (פרק ט' הלכה ז') שהדלקת המנורה על ידי זר כשרה. הַשְּׁחִיטָה וְהַדְלָקַת הַמְּנוֹרָה שֶׁאֵלּוּ אֵינָן בְּגֶדֶר "עֲבוֹדָה", שֶׁהֲרֵי כְּשֵׁרוֹת הֵן לְהֵעָשׂוֹת אַף עַל יְדֵי זָר, וְלָכֵן מֻתָּרוֹת הֵן לְהֵעָשׂוֹת בִּכְלֵי בַּרְזֶל.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיָן זֶה עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בביאור ענין התפילה בדבור המתחיל "וראה והבן כשרצה השי"ת לגאול את ישראל". **בְּסֵפֶר הַפְּלִיאָה** שֶׁכָּתַב שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם לְהִזָּהֵר מְאֹד בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה שֶׁלֹּא לֶאֱחֹז בְּיָדוֹ סַכִּין ואמנם בתלמוד (ברכות כ"ג) גם כן נתבאר שאסור לאדם לאחוז סכין בשעת תפילה, וכן נפסק בשלחן ערוך (אורח חיים סימן צ"ו סעיף א'), אולם שם הטעם הוא משום טירדה בתפילתו שחושש שמא תיפול עליו ותזיקנו (רש"י שם בד"ה "הרי אלו"). ועוד שכאן אסר אפילו הסכין מכוסה, מה שאין כן בדעת האחרונים שכתבו להתיר כל שמכסה את הסכין. ראה בטורי זהב על השלחן ערוך (סימן קנ"א סעיף קטן ב'). ובאליה רבא (שם סעיף קטן י'). , וַאֲפִלּוּ הִיא מְכֻסָּה. וְזֶה בִּהְיוֹת שֶׁהַסַּכִּין עִנְיָנָהּ לְקַצֵּר יָמִים, וְזֶה מְבַקֵּשׁ בִּתְפִלָּתוֹ לְהַאֲרִיךְ יָמִים, אַךְ בְּגָלַל הַסַּכִּין שֶׁבְּיָדוֹ נִמְצָא מְקַצֵּר בְּמָקוֹם לְהַאֲרִיךְ, שֶׁמּוֹרִיד אֶת הַשֶּׁפַע בְּדֶרֶךְ שֶׁל דִּין וְלֹא בְּדֶרֶךְ שֶׁל שָׁלוֹם.

מצוה מ"א: שלא לפסע על המזבח
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ', כ"ג.)
"**וְלֹא תַעֲלֶה בְמַעֲלֹת עַל מִזְבְּחִי אֲשֶׁר לֹא תִגָּלֶה עֶרְוָתְךָ עָלָיו**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

כַּאֲשֶׁר הָיָה הַכֹּהֵן צָרִיךְ לְהַקְרִיב קָרְבָּן עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, הָיָה עָלָיו לַעֲלוֹת אֶל מָקוֹם הַמִּזְבֵּחַ שֶׁגָּבְהוֹ הָיָה יוֹתֵר מִקּוֹמַת אָדָם. וְהַזְהִירָה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה אֶת הַכֹּהֵן בְּזֶה שֶׁלֹּא יַעֲלֶה אֶל הַמִּזְבֵּחַ בְּמַדְרֵגוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵהֶא פּוֹסֵעַ פְּסִיעוֹת גַּסּוֹת בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ וְיִתְגַּלֶּה בְּשַׂר רַגְלָיו, אֶלָּא יְהַלֵּךְ בְּנַחַת וּבְיִרְאָה, עֻקֵּב בְּצַד גּוּדָל, עַל גַּבֵּי כֶּבֶשׁ מְשֻׁפָּע שֶׁהֻצַּב לְמַרְגְּלוֹת הַמִּזְבֵּחַ בְּחֶלְקוֹ הַדְּרוֹמִי. וּבְכָךְ יָכֹל הַכֹּהֵן לַעֲלוֹת לַמִּזְבֵּחַ מִבְּלִי לְהַגְבִּיהַּ אֶת רַגְלָיו יֶתֶר עַל הַמִּדָּה, וְלֹא יִגָּרֵם חֻלְיָה חִסָּרוֹן בִּצְנִיעוּת וְחִלּוּל בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ. רמב"ם הלכות בית הבחירה (פרק א' הלכה י"ז). וְהָעוֹלֶה לַמִּזְבֵּחַ בְּמַעֲלוֹת הֲרֵי זֶה לוֹקֶה.

רֶמֶז הַכָּתוּב - עֲלִיָּה נְכוֹנָה

עִקַּר מִצְוָה זוֹ מַטְרָתָהּ לְהוֹרוֹת לָנוּ עַל גֹּדֶל קְדֻשַּׁת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְעַל הַחִיּוּב לְהִזָּהֵר בִּכְבוֹדוֹ וְלִנְהֹג בּוֹ בְּיִרְאַת כָּבוֹד וּבִצְנִיעוּת. אוּלָם בַּעֲלֵי הַמּוּסָר לְמֵדִים מִצִּוּוּי זֶה **מוּסָר עָצוּם וְדֶרֶךְ חַיִּים** לְכָל אָדָם וְאָדָם בַּאֲשֶׁר הוּא: שֶׁכַּאֲשֶׁר בָּא אָדָם וּמַחְלִיט שֶׁבִּרְצוֹנוֹ לְהִתְקָרֵב לַה' יִתְבָּרַךְ וְלַעֲלוֹת וּלְהִתְעַלּוֹת בְּדַרְגוֹת רוּחָנִיּוּת בַּעֲבוֹדַת ה', עַד שֶׁיַּהֲפֹךְ הוּא עַצְמוֹ לְמִקְדָּשׁ מְעַט כִּדְרָשַׁת חָז"ל עַל הַפָּסוּק שמות כ"ה, ח'. ועיין לעיל מצוה מ"ה שהזכרנו מזה בסיעתא דשמיא. "**וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם - בְּתוֹךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד**", אֲזַי צָרִיךְ הָאָדָם לִזְכֹּר כָּלָל גָּדוֹל וְיסוֹד חָשׁוּב בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא שֶׁלֹּא לַעֲלוֹת בִּמְהִירוּת וּבְחִפָּזוֹן לְמַעֲלוֹת וּלְדַרְגוֹת שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לָהֶם, וְלֹא לְהִכָּנֵס לְנַעֲלַיִם הַגְּדוֹלוֹת עָלָיו וְאֵינָן לְמִדָּתוֹ. כֵּיוָן שֶׁמִּתּוֹךְ כָּךְ סוֹפוֹ לִפּוֹל וְלָרֶדֶת גַּם מִמַּה שֶׁהָיָה לוֹ עַד כֹּה, וְיִשָּׁאֵר קֵרֵחַ מִכָּאן וּמִכָּאן.

וּכְלָל גָּדוֹל חגיגה י"ז ע"א. וכלל זה בעל כח הכרעה והשפעה הלכתית, כנזכר שם. לִמְּדוּנוּ רַבּוֹתֵינוּ: **תַּפְסָתָּ מְרֻבֶּה - לֹא תַפְסָתָּ, תַּפְסָתָּ מוּעָט - תַּפְסָתָּ**. שֶׁעָדִיף לַעֲשׂוֹת מְעַט הֶעְתִּיד לְהִתְקַיֵּם לְאֹרֶךְ זְמַן, מֵאֲשֶׁר לַעֲשׂוֹת הַרְבֵּה הַכָּלָה וְנֶעְלָם בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן. וְלָכֵן, בְּנִי, אִם בִּקַּשְׁתָּ לְהִתְקָרֵב לַה' יוֹתֵר מִמַּה שֶׁהִנָּךְ עַתָּה, רְאֵה שֶׁיִּהְיוּ כָּל מַעֲשֶׂיךָ שְׁקוּלִים וּמְדוּדִים בְּפֶלֶס הַמֹּאזְנַיִם עַל יְדֵי רַב מוֹרֶה דֶּרֶךְ בַּעַל תּוֹרָה טְהוֹרָה וַאֲמִתִּית, שֶׁיַּנְהִיג אוֹתְךָ בַּדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה וְהַנְּכוֹנָה כִּרְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה שלא כאותם חסרי דעת ותבונה הממהרים להעמיס על כל בעל תשובה חדש את כל החומרות והסייגים הנזכרים באי אלו מהפוסקים. וכבר סיפרו לנו על אחד שהיה "מעורר" נערים המנוערים מן המצוות לגדל פאות וזקן וכו' מבלי להשגיח על שמירת השבת וסדרי התפילה שלהם, ועל כך אמרו חכמים (מסכת עבודה זרה י"ט ע"ב) "כי רבים חללים הפילה – זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה".

ואגב הדברים, אדבר עוד רגע בטעות חמורה שנתאזרחה לדאבוננו בלב העולם בחושבם כי כל אדם החפץ לשוב בתשובה שלימה ואמיתית לקונו מוכרח הוא להכנס לישיבה

קדושה ולעסוק בתורה מבלי הרף. אך האמת היא כי המעיין בספרי רבותינו הקדושים, והמטה אוזנו לדברי גדולי ישראל וצדיקי הדורות, יגלה כי אין הדברים כן כלל וכלל! וכי כל אדם בר יכולת לעסוק בתורה יום שלם, מה שדורש כחות נפש וטבעים עילאיים?! ובפרט מי שהגיע מעולם ומסביבה בהם פיתוח השכל והרוח אינם מהדברים העומדים ברומו של עולם – וכי בנקל הדבר להפוך בין רגע למתמיד וללמדן ולהקדיש את כל כולו לחיי הרוח?! ומי בכלל אמר שזה מה שהקב"ה דורש ממך?! וכך סיפר לי כ"ק האדמו"ר מצאנז שליט"א שאביו ה"דברי יציב" מקלויזנבורג זצוק"ל היה שולח לא מעט מחסידיו לשרת בצבא(!!!) ביודעו שמסגרת לימודית אינה מטבעם וממדתם. וכ"ק האדמו"ר ממודז'יץ שליט"א אף הראני פעם בספר "דברי ישראל" לאחד מאבותיו הק' שכתב שחסיד אמיתי הוא זה שידו נוגעת גם במסחר, ושישנה אף תועלת רוחנית בדבר (וכמובן שכל עדה והנהגתה). ואין הדברים אמורים חלילה להחליש מהנכונות ומהרצונות הטהורים העולים בלבם של בעלי התשובה היקרים, אלא רק לעורר את תשומת לבם שגם על דבר שכזה יש להתייעץ עם תלמיד חכם מובהק בעל דעת תורה אמיתית ונטול אינטרסים ונגיעות אישיות. ואשרי המקבל את האמת כמו שהיא. . בַּמֶּה יָכוֹל אַתָּה לְהוֹסִיף וּבַמֶּה עֲדַיִן לֹא, וְהַאִם הִגַּעְתָּ לְדַרְגָּה שֶׁאָמוּר אַתָּה לְהַחְמִיר וְלָחוּשׁ לְחֻמְרָה פְּלוֹנִית אוֹ שֶׁמָּא עוֹד מֻקְדָּם בִּשְׁבִיל כָּךְ, וְכָךְ תִּזְכֶּה לַעֲלוֹת וּלְהִתְעַלּוֹת בְּמִתִינוּת וּבְזְהִירוּת, בְּהַשְׁקֵט וּבְבִטְחָה, וּבְסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר תִּזְכֶּה בְּעֶזְרַת ה' לַעֲלוֹת עַל דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ.

פְּעָמִים רַבּוֹת בָּא אָדָם מֻלֵּא רְצוֹנוֹת וְהִשְׁתּוֹקְקוּת לְהִתְקָרֵב לַתּוֹרָה, וּבָטוּחַ הוּא בְּעַצְמוֹ שֶׁמְּסֻגָּל הוּא לַעֲלוֹת בְּכָל הַמַּעֲלוֹת וְלִהְיוֹת "צַדִּיק הַדּוֹר" וּלְדַקְדֵּק בְּכָל הִדּוּר וְחֻמְרָה, וְנוֹטֵל עַל עַצְמוֹ כָּל הַנְּהָגָה שֶׁקָּרָא בְּאֵיזֶה סֵפֶר עַל אֶחָד מַצְדִּיקֵי הַדּוֹרוֹת. אֲבָל דַּעַת חֲכָמִים אֵינָהּ נוֹחָה הֵימֶנּוּ, שֶׁכֵּן דִּבְרֵי תּוֹרָה קָשִׁים לִקְנוֹתָן כִּכְלֵי זָהָב, וּכְשֵׁם שֶׁזָּהָב אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג וְלִקְנוֹת אֶלָּא בֶּעָמָל וּבִזְמַן מְמֻשָּׁךְ, כָּךְ דִּבְרֵי תּוֹרָה וּמִצְווֹתֶיהָ אֵינָם נִקְנִים וְנִתָּנִים לוֹ לָאָדָם אֶלָּא מִתּוֹךְ עָמָל וְיָגֵעַ רַב לִקְנוֹת מִדָּה אַחַר מִדָּה, שֵׂלֶב אַחַר שֵׂלֶב, עֲלִיָּה אַחַר עֲלִיָּה מִבְּלִי פְּזִיזוּת יְתֵרָה - רַק כָּךְ יָכוֹל אָדָם לִזְכּוֹת לְכִתְרָהּ שֶׁל תּוֹרָה וּלְהַעְפִּיל וְלַעֲלוֹת לְמַעֲלוֹת רָמוֹת וְנִשְׂגָּבוֹת.

מִי שֶׁטָּס אֵי פַּעַם בְּמָטוֹס יוֹדֵעַ שֶׁבִּתְחִלַּת הַדֶּרֶךְ, עוֹד בְּטֶרֶם הִגְבִּיהַּ הַטַּיָּס אֶת הַמָּטוֹס מִן הַקַּרְקַע, עוֹשֶׂה הוּא כִּבְרַת דֶּרֶךְ בִּנְסִיעָה עַל הַקַּרְקַע, עַד שֶׁבְּשֶׁלֶב מְסֻיָּם נָעָצַר לְמִסְפַּר רְגָעִים, וּמֵאָז מַתְחֶלֶת הַהַמְרָאָה וּמַגְבִּיהַּ אֶת עַצְמוֹ עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַגֹּבַהּ הַדָּרוּשׁ. וְהַלֶּקַח הַנִּלְמָד

לָנוּ מִדָּבָר זֶה הוּא שֶׁכְּדֵי לְהִתְעַלּוֹת בַּעֲבוֹדַת ה', יֵשׁ לַעֲסֹק תְּחִלָּה בְּקִיּוּם הַדְּבָרִים הַבְּסִיסִיִּים וְהַהֶכְרְחִיִּים עַל פִּי הַהֲלָכָה, וּמֵעֵת לְעֵת לַעֲצֹר לְהִתְבּוֹנְנוּת וּלְחֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ אִם אָכֵן כָּשִׁיר אֲנִי לְהִתְעַלּוֹת נוֹסֶפֶת, וְרַק אָז אֶפְשָׁר לְהַמְרִיא וּלְהַעְפִּיל בְּעֻזָּרַת ה' דַּרְגָּה אַחַר דַּרְגָּה עַד לָרָמָה הָרוּחָנִית בָּהּ אָמוּר אֲנִי לְהַעֲבִיר אֶת חַיַּי בָּעוֹלָם הַזֶּה ובפרט יש לו לאדם להזהר שלא לבקש מעלות וחומרות לעצמו רק בגלל שראה אותם אצל אחרים ומבקש הוא להדמות להם ולשכמותם. ועל אחד שכזה היה אומר הרה"ק מקצאק זיע"א: "אם אני אתה ואתה אני אז לא אני אני ולא אתה אתה, אבל אם אני אני ואתה אתה אז אני אני ואתה אתה". וכדאי לחשוב על זה... .

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

רַבֵּנוּ יַעֲקֹב ז"ל בַּעַל הַטּוּרִים באורח חיים סימן צ"ה. הֵבִיא כִּי הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיךְ לַעֲמֹד בִּתְפִלָּתוֹ כְּשֶׁרַגְלָיו נִצָּבוֹת ומקורו טהור מהבבלי (ברכות י' ע"ב). **כְּמַלְאָכִים**, שֶׁבָּהֶם כָּתוּב: "**וְרַגְלֵיהֶם רֶגֶל יְשָׁרָה**", וְגַם ומקורו טהור מהירושלמי בברכות. **כַּכֹּהֲנִים** שֶׁעֲלֵיהֶם כָּתוּב שֶׁהֵיוּ עוֹלִים לַמִּזְבֵּחַ "**עֲקֵב בְּצַד גּוּדָל**".

וְהִתְקַשּׁוּ **ראה ב"בית יוסף" וב"בית חדש" שם מה שכתבו בזה, ואכמ"ל.** **הַמְפָרְשִׁים** בַּהֲבָנַת דְּבָרָיו הֵיאַךְ יְכוֹלִים לְהִתְקַיֵּם שְׁנֵי הַדְּבָרִים יַחַד, שֶׁיִּהְיוּ רַגְלָיו כְּאַחַת, וְגַם עֲקֵב בְּצַד גּוּדָל?! וְעוֹד שֶׁבַּתַּלְמוּד הַבַּבְלִי הֻזְכַּר רַק הַלִּמּוּד מֵהַמַּלְאָכִים, מַה שֶּׁמּוֹרֶה שֶׁהוּא הָעִקָּר לַהֲלָכָה?! **אַךְ** חלק אורח חיים סימן צ"ה סעיף ב'. בְּסֵפֶר "**עָרוּךְ הַשֻּׁלְחָן**" כָּתַב יִשּׁוּב לַדָּבָר כִּי בָּרֹאשׁ וּבָרֹאשׁוֹנָה בְּהִכָּנֵס הָאָדָם לְבֵית הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי קוֹנוֹ עָלָיו לִפְסֹעַ לִמְקוֹם תְּפִלָּתוֹ בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ וּבִמְתִינוּת עֲקֵב בְּצַד גּוּדָל כִּכֹּהֵן הָעוֹלֶה לַדּוּכָן, שֶׁכֵּן הַתְּפִלָּה הִיא תְּמוּרַת הַקָּרְבָּן כַּיָּדוּעַ. וּבִשְׁעַת הַתְּפִלָּה עַצְמָהּ יֵשׁ לַעֲמֹד כְּשֶׁרַגְלָיו צְמוּדוֹת זוֹ לְזוֹ כַּעֲמִידַת הַמַּלְאָכִים הַמְשָׁרְתִים בָּעֶלְיוֹנִים.

וְעוֹד כָּתַב, שֶׁהָעוֹמֵד בִּתְפִלָּה וַדַּאי שֶׁלְּכַתְּחִלָּה מִן הָרָאוּי הוּא שֶׁיְּכַוֵּן אֶת שְׁתֵּי רַגְלָיו יַחַד כְּדֶגְמַת הַמַּלְאָכִים, אֶלָּא שֶׁאִם מִסִּבָּה כָּל שֶׁהִיא מָנוּעַ הוּא מֵהַדָּבָר, יִשְׁתַּדֵּל לְכָל הַפָּחוֹת שֶׁתְּהֵא עֲקֵב רַגְלוֹ לְצַד גּוּדָל רַגְלוֹ הַשֵּׁנִית, וּבְכָךְ יֵצֵא יְדֵי חוֹבָה לַדֵּעָה הָאוֹמֶרֶת לְהִדָּמוֹת לַכֹּהֲנִים.

בְּסוֹד עֻבְדֵּיךְ

בְּבֵאוּר אַזְהָרַת "לֹא תַעֲלֶה בְמַעֲלֹת עַל מִזְבְּחִי" עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה סוף פרשת יתרו. בְּסֵפֶר "**מַגִּיד מֵישָׁרִים**" שֶׁהַמַּלְאָךְ הַמַּגִּיד פֵּרֵשׁ **לְמָרָן הַבַּיִת יוֹסֵף** זִיעָ"א אֶת הַכָּתוּב שֶׁבָּא לְהוֹרוֹת וּלְהַזְהִיר שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה הָאָדָם אֶת מִצְוֹתָיו וּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים בְּמַטָּרָה לְהָנוֹת וּלְהַעֲלוֹת אֶת גּוּפוֹ אוֹ כְּבוֹדוֹ חָלִילָה, מַה שֶּׁסּוֹפוֹ שֶׁתִּגָּלֶה עֶרְוָתוֹ וּקְלוֹנוֹ בְּרַאוֹתוֹ שֶׁלֹּא נוֹתְרוּ בְּיָדוֹ שׁוּם

זְכֻיּוֹת מֵאוֹתָם הַמַּעֲשִׂים, וְאֵין לְךָ עֶרְוָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ. אֶלָּא כָּל פֹּעַל ה' לְמַעֲנֵהוּ, וְיִהְיוּ כָּל מַעֲשֶׂיךָ לְשֵׁם שָׁמַיִם.

מצוה מ"ב: מצות דין עבד עברי
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"א, ב'.)
"**כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וְכוּ**'".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

עֶבֶד עִבְרִי הוּא אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל כמו שכתוב (ויקרא כ"ה, ל"ט): "כי ימוך אחיך עמך ונמכר לך". ואין אדם רשאי למכור את עצמו כדי לחסוך לעצמו מעות או לכסות חובו אלא לכדי חיותו בלבד.ואינו רשאי למכור את עצמו עד שאפילו בגד לא ישאר בידו. (רמב"ם פרק א' מהלכות עבדים הלכה א').
שֶׁיְּרַד מִנְכָסָיו וְהֶעֱנִי עַד שֶׁמָּכַר אֶת עַצְמוֹ לְעֶבֶד, אוֹ לְחַלּוּפִין כמו שכתוב (שמות כ"א, ב') "כי תקנה עבד עברי". וכתוב (דברים ט"ו, י"ב) "כי ימכר לך אחיך העברי". שֶׁנִּתְפַּס עַל גְּנֵבָה וְלֹא הָיָה בְּאֶפְשָׁרוּתוֹ לְהָשִׁיב הַדָּבָר, שֶׁבֵּית הַדִּין מְצַוִּים לְמָכְרוֹ לְעֶבֶד שֶׁגְּנֵבָה יָשִׁיב אֶת גְּנֵבָתוֹ. וְדִינִים רַבִּים מִבִּיאָה הַתּוֹרָה בְּנוֹשֵׂא זֶה כְּגוֹן זְמַן שִׁחְרוּרוֹ בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית אוֹ בַּיּוֹבֵל, דִּין הוֹרָשָׁתוֹ לִבְנֵי הָאָדוֹן, הָרְשׁוּת שֶׁבְּיָדוֹ לִפְדּוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּכֶסֶף, וְעוֹד פְּרָטִים רַבִּים הַמּוּבָאִים מסכת קדושין פרק א'. בַּגְּמָרָא בהלכות עבדים פרק א'. וּבָרַמְבַּ"ם זַ"ל בְּהִלְכוֹתָיו, כְּשֶׁמְּקוֹרָם טָהוֹר מִפָּרָשָׁה זוֹ הַמְּבִיאָה אֶת דִּינֵי הָעֶבֶד הָעִבְרִי.
וְהִזְהִירָה אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה לְבַל נְעַוֵּת אֶת דִּינוֹ שֶׁל הָעֶבֶד בְּקִנְיָתוֹ וּבְשִׁחְרוּרוֹ, וּלְבַל נְגָרַע מִזְּכֻיּוֹתָיו, בְּכְדֵי לְהַרְגִּילֵנוּ לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַיֹּשֶׁר וְהַטּוֹב וְלִגְמֹל חֶסֶד עִם הַזּוּלַת.
גְּזֵרַת הַתּוֹרָה הִיא שֶׁמִּשֶּׁנַּעֲשָׂה אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לְעֶבֶד נִפְטַר הוּא מִמִּצְווֹת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָן כְּדִין אִשָּׁה, וְרַק לְכְשֶׁיִּשְׁתַּחְרֵר יָשׁוּב וְיִתְחַיֵּב בְּכָל הַמִּצְווֹת כְּמוֹ כָּל אִישׁ יְהוּדִי.
דִּינֵי הָעֶבֶד הָעִבְרִי הַלָּלוּ אֵינָם תְּקֻפִּים לְמַעֲשֶׂה בְּיָמֵינוּ, בִּהְיוֹת שֶׁדִּין עֶבֶד עִבְרִי נוֹהֵג רַק בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל שְׁרוּיִין עַל אַדְמָתָם וְהַיּוֹבֵל נוֹהֵג כְּתִקּוּנוֹ ערכין כ"ט ע"א וברמב"ם ריש הלכות עבדים. . וּמִכָּל מָקוֹם הַמֶּסֶר שֶׁל הַתּוֹרָה בְּמִצְוָה זוֹ נִשְׁאָר קַיָּם בְּמִלּוּאוֹ שֶׁעָלֵינוּ לִנְהֹג בְּכָבוֹד וּבְהַעֲרָכָה כְּלַפֵּי כָּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל, קָטָן כְּגָדוֹל, וַאֲפִלּוּ כְּלַפֵּי עֶבֶד נִרְצָע.

רָמַז הַכָּתוּב - כִּבּוּד הָאָדָם

מִיסּוֹדוֹת הַחִנּוּךְ הַבָּרִיא הוּא שֶׁיְּהֵא הָאָדָם מַנְהִיג וּמְחַנֵּךְ אֶת חֲנִיכוֹ בְּדֶרֶךְ כָּבוֹד וְהַעֲרָכָה, וְלֹא חְלִילָה בְּדֶרֶךְ שֶׁל זִלְזוּל וְהַשְׁפָּלָה. בִּהְיוֹת שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר שֶׁיּוֹתֵר קָרוֹב וְחָשׁוּב לוֹ לָאָדָם כְּמוֹ **כְּבוֹדוֹ**, שֶׁעָלָיו טָבַע הָאָדָם לָחוּס וְלִכְאֹב וְלִדְאֹג יוֹתֵר מִכֹּל. וְלָכֵן הַמַּעֲבִיר לִבְנוֹ אוֹ לְתַלְמִידוֹ אֶת מִסְרֵי הַחִנּוּךְ בְּדֶרֶךְ שֶׁל זִלְזוּל וְהַשְׁפָּלָה - מוֹרִיד הוּא בָּזֶה אֶת הַנְּכוֹנוּת וְהָרָצוֹן שֶׁבּוֹ לְהִשְׁתַּפֵּר וּלְיַשֵּׁר אָרְחוֹתָיו. וּבֶאֱמֶת אַחַד הַגּוֹרְמִים הָעִקָּרִיִּים לְנְשִׁירַת נֹעַר מִדַּרְכֵי

הָאֲבוֹת וְלִנְטִיָּה לֹא עָלֵינוּ לִדְרָכִים עֲקַלְקַלּוֹת הִיא הַהַקְפָּדָה הַיְתֵרָה וְיַחַס הַכָּבוֹד הָרָדוּד אוֹתוֹ מַעֲנִיקִים לָהֶם הוֹרֵיהֶם וּמְחַנְּכֵיהֶם ומכירים אנו משפחות שלימות שאיבדו לא עלינו את ילדיהם במחינה רוחנית עד שסטו הללו לדרכים הקוטביות ביותר שניתן, וכל זה רק מחמת הקפדתם היתירה על מעשי ילדיהם, וכפיית התורה ומצוותיה עליהם שלא כרצון התורה הקדושה. .

כָּךְ ראה בספר "בין אדם לבין אדם" שהביא כמה ראיות לדבר. **הִסְבִּירוּ אֶת הַמַּעֲשֶׂה** סנהדרין ק"ב ע"א. הַמּוּבָא עַל יָרְבָעָם בֶּן נְבָט, בּוֹ נִגְלָה אֵלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ וְאָמַר לוֹ: **חָזֹר בְּךָ מִדַּרְכְּךָ הָרָעָה, וְאֲנִי וְאַתָּה וְדָוִד בֶּן יִשַׁי נְטַיֵּל יַחַד בְּגַן עֵדֶן!** שְׁאָלוֹ יָרְבָעָם לְהַקָּבָ"ה: **וּמִי יְהַלֵּךְ בָּרִאשׁוֹנָה**? אָמַר לוֹ הַקָּבָ"ה: **דָּוִד בָּרִאשׁוֹנָה**. אָמַר לוֹ יָרְבָעָם: **אִם כֵּן, אֵינִי חָפֵץ!**

וְהַדְּבָרִים תְּמוּהִים: אִם נִגְלָה אֵלָיו הַקָּבָ"ה, זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁהָיְתָה לוֹ הַזְכוּת וְהַיְכֹלֶת לָשׁוּב מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה. וְאַף יָרְבָעָם עַצְמוֹ הִבִּיעַ מִתְחִלָּה נְכוֹנוּת לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה. וְאִם כֵּן, מַהוּ הַדָּבָר שֶׁמָּנָעוֹ מִכָּךְ? אֶלָּא הָרִגְשַׁת הַבִּזָּיוֹן וְהַהַשְׁפָּלָה בִּהְיוֹתוֹ מֶלֶךְ שֶׁצָּרִיךְ לֵילֵךְ אַחַר אֲחֵרִים, הִיא שֶׁהֶחְלִישָׁה בּוֹ אֶת הַנְּכוֹנוּת לַחְזֹר, וְטָרְדָה אוֹתוֹ מֵחַיֵּי נְעִימוּת נֶצַח.

כָּךְ גַּם כֵּן אָנוּ לְמֵדִים מֵהַהֲלָכָה קדושין (מ' ע"ב) ושלחן ערוך (חושן משפט סימן ל"ד סעיף י"ח). שֶׁנִּפְסְקָה בַּגְּמָרָא: **שֶׁהָאוֹכֵל בַּשּׁוּק הֲרֵי זֶה דּוֹמֶה לְכֶלֶב וּפָסוּל לְעֵדוּת**. וְלִכְאוֹרָה מָה הַקֶּשֶׁר בֵּין הֱיוֹתוֹ דּוֹמֶה לְכֶלֶב לְבֵין כַּשְׁרוּתוֹ לְעֵדוּת? וְכִי בִּגְלַל שֶׁדּוֹמֶה הוּא לְכֶלֶב קָרוֹב הוּא לְשַׁקֵּר בִּדְבָרָיו? אֶלָּא מִכָּאן לָמַדְתָּ שֶׁאָדָם שֶׁאֵין לוֹ עֵרֶךְ וְכָבוֹד עַצְמִי - עָלוּל הוּא לְהַגִּיעַ לְדְבָרִים שְׁפָלִים וּמְסֻכָּנִים בְּיוֹתֵר, כְּמוֹ עֵדוּת שֶׁקֶר עַל חֲבֵרוֹ, וְעַל כֵּן פְּסָלוּהוּ חֲכָמִים מִלְּהָעִיד עֵדוּת!

וְיָדוּעַ פֵּרוּשׁוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ **ויש שהביאו פירוש זה בשם מרן ה"חתם סופר" זיע"א. הַבַּעַל שֵׁם טוֹב** זִיע"א עַל משלי ט', ח'. הַפָּסוּק "**אַל תּוֹכַח לֵץ פֶּן יִשְׂנָאֶךָּ הוֹכַח לְחָכָם וְיֶאֱהָבֶךָּ**" שֶׁאִם תּוֹכִיחַ וּתְחַנֵּךְ אֶת זוּלָתְךָ כְּפִתְיִ וּכְלֵץ - תִּגְרֹם לוֹ לְהַרְגִּישׁ כָּזֶה, וְסוֹפוֹ שֶׁיִּקּוּץ וְיִזָּלְזֵל בְּתוֹכַחְתְּךָ. אַךְ אִם תּוֹכִיחֶנּוּ כְּחָכָם וּכְבַעַל מַעֲלָה - סוֹפוֹ שֶׁיַּפְנִים אֶת דְּבָרֶיךָ וִיבַקֵּשׁ לְיַשְּׁמָם.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

עַל אַף שֶׁדִּין עֶבֶד עִבְרִי אֵינוֹ תָּקֵף בְּיָמִים אֵלּוּ שֶׁאֵין הַיּוֹבֵל נוֹהֵג, כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, עִם כָּל זֹאת כָּתְבוּ כן כתב הרמ"ה. והובאו דבריו בטור (חלק יורה דעה סימן רס"ז). **הָרִאשׁוֹנִים** שֶׁמִּכֹּחַ דִּין הַמַּלְכוּת אִם יִמְצֵא מָקוֹם בּוֹ חֻקֵּי הַמַּלְכוּת קוֹבְעִים שֶׁבִּשְׁעַת מִלְחָמָה רַשָּׁאִים לִשְׁבּוֹת שְׁבוּיִים וּלְמָכְרָם, וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל נִשְׁבָּה וּקְנָאוֹ יִשְׂרָאֵל אַחֵר מִיָּד שׁוֹבָיו, הֲרֵי זֶה מְשֻׁעְבָּד לוֹ לְמַעֲשֶׂה יָדָיו. וְכֵן נִפְסַק לַהֲלָכָה סימן רס"ז סעיף י"ד. וראה עוד שם ובש"ך (ס"ק כ"ז) מה דינו לגבי שאר דיני עבד עברי. **בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ**.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר דִּין עֶבֶד עִבְרִי עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה אות רמ"ו. ושם הוסיף לבאר ששורש העבדות הוא מפגם הברית שמקורו גם כן ממדת הגאווה. ואכמ"ל. בְּסֵפֶר "**צִדְקַת הַצַּדִּיק**" **לְרַבִּי צָדוֹק הַכֹּהֵן מִלֶּבְלִין** זַצַ"ל שֶׁכָּתַב שֶׁעֶבֶד עִבְרִי הוּא עֹנֶשׁ עַל הִתְגָּאוּת הָאָדָם שֶׁבִּקֵּשׁ לְהִתְנַשֵּׂא וּלְהִתְגָּאוֹת בְּעַצְמוֹ וְנֶעֱנַשׁ בְּשִׁיא הַשִּׁפְלוּת. עיין שם שביאר שבבני ישראל גם הגאווה שורשה טוב רק שהשתמש בה לרע. וְאִם בְּשֹׁרֶשׁ גַּאֲוָתוֹ יֵשׁ נִיצוֹץ שֶׁל גַּאֲוָה הַמֻּתֶּרֶת אֲזַי סוֹפוֹ שֶׁיִּצָּא לְחֵרוּת כְּפִי שֶׁכָּתוּב "וּבַשְּׁבִיעִת יֵצֵא לַחָפְשִׁי", אֲבָל אִם גַּם בְּשָׁרְשׁוֹ הִיא גַּאֲוָה פְּסוּלָה אֲזַי נִרְצַע וְנַעֲשָׂה עֶבֶד לְעוֹלָם.

מצוה מ"ג: יעוד אמה עבריה

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"א, ח'.)

"**אִם רָעָה בְּעֵינֵי אֲדֹנֶיהָ אֲשֶׁר לֹא יְעָדָהּ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

חֹק הַתּוֹרָה הוּא, כִּי וראה ברמב"ם ז"ל הלכות עבדים (פרק ד' הלכה ב') שאין אדם רשאי למכור את ביתו לאמה אלא אם כן העני עד שאין לו אפילו כסות ללבוש. ואם יש לו ומכר – כופין אותו לפדותה. רַשַּׁאי אָדָם לִמְכֹּר אֶת בִּתּוֹ בְּקַטְנוּתָהּ לְאָמָה לְמֶשֶׁךְ שֵׁשׁ שָׁנִים. וְאִם נֶעֶשְׂתָה נַעֲרָה אוֹ שֶׁהִגִּיעַ הַיּוֹבֵל תּוֹךְ אוֹתָם שָׁנִים מִיָּד הִיא מִשְׁתַּחְרֶרֶת רמב"ם הלכות עבדים (פרק ד' הלכה ד', ה'). .

וּמִצְוֹת הַתּוֹרָה הִיא שֶׁאָדָם שֶׁקָּנָה אָמָה עִבְרִיָּה וְהִשְׂתַּמֵּשׁ בָּהּ, וְכָעֵת הִגִּיעַ זְמַן שִׁחְרוּרָהּ - מִן הָרָאוּי וְהֶהָגוּן הוּא שֶׁיִּזָּקֵק אוֹתוֹ אָדוֹן אֶת אָמָתוֹ וְיִשָּׂאֶנָּה לְאִשָּׁה הוּא אוֹ בְּנוֹ, וְלֹא יִשְׁלָחֶנָּה סְתָם כְּדֵךְ לָעוֹלָם הַגָּדוֹל לְבַדָּהּ. וְזֶה מִשּׁוּם הַכָּרַת הַטּוֹב שֶׁחַיָּב כְּלַפֶּיהָ עַל שֶׁשִּׁרְתָה וְשִׁמְּשָׁה אוֹתוֹ בְּנֶאֱמָנוּת בְּבֵיתוֹ בְּאוֹתָם שָׁנִים, עַל כֵּן יֵשׁ לוֹ לְהַעֲדִיפָהּ עַל אֲחֵרוֹת וְלִישָּׂאֶנָּה. וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא קִבְּלָהּ בְּחִנָּם אֶלָּא שִׁלֵּם עָלֶיהָ וְקָנָאהּ בְּכֶסֶף מָלֵא - עִם כָּל זֹאת גִּלְתָה הַתּוֹרָה רִגְשׁוֹת הַכָּרַת הַטּוֹב כְּלַפֶּיהָ, עַד כְּדֵי שֶׁעוֹדְדָה אֶת הַבְּעָלִים לִישָּׂאֶנָּה.

בִּכְלַל הַדְּבָרִים, רמב"ם הלכות עבדים (פרק ד' הלכה י"א). ומכל מקום ראה בשו"ת זרע אברהם (סימן כ"ב) שחידש שאם הגוי יש לו בן שהתגייר רשאי האב למכור ביתו לגוי. שֶׁאֵין הָאָב רַשַּׁאי לִמְכֹּר אֶת בִּתּוֹ לְאָמָה אֶלָּא לְאָדָם שֶׁיָּכוֹל הוּא אוֹ בְּנוֹ לְיַעֲדָהּ לוֹ לְאִשָּׁה. וְלָכֵן אֵין הָאָב רַשַּׁאי לִמְכֹּר אֶת בִּתּוֹ לִבְנוֹ, אוֹ לְגוֹי, שֶׁכֵּן בָּהֶם לֹא שַׁיָּךְ שֶׁיִּשָּׂאוּהָ לְאִשָּׁה.

נִשּׂוּאֵי הָאָמָה לַאֲדוֹנָהּ הִנָּם מֻתָּנִים בְּהַסְכָּמַת הָאָמָה, שֶׁאִם לֹא חֶפְצָה בְּכָךְ יְכוֹלָה הִיא לְמָאֵן. וְאִם רָצְתָה מִיָּד אוֹמֵר לָהּ הָאָדוֹן אוֹ בְּנוֹ בִּפְנֵי שְׁנֵי עֵדִים "הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי" בְּטֶרֶם סִיּוּם תְּקוּפַת עַבְדוּתָהּ, וּבָזֶה נַעֲשֵׂית הִיא לְאִשְׁתּוֹ מִבְּלִי לִיתֵּן לָהּ דָּבָר כן הובא בגמרא

(קדושין י''ח-י''ט) וכן פסק הרמב''ם (בהלכות עבדים פרק ד' הלכה ז'-ח'). וחלות הקדושין הם על סמך המעות שקיבל אביה בעת שקנאה האדון. .

רָמַז הַכָּתוּב - תַּגִּיד תּוֹדָה

יֶשְׁנָם כָּאֵלּוּ הַטּוֹעִים לַחְשֹׁב כִּי חִיּוּב הַכָּרַת הַטּוֹב הוּא רַק כְּלַפֵּי הַגּוֹמֵל עִמָּם חֶסֶד חִנָּם, אוֹ שֶׁבָּא עִמָּם לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין. אוּלָם **תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה** מְלַמְּדָתֵנוּ בְּמִצְוָה זוֹ כִּי חִיּוּב הַכָּרַת הַטּוֹב הוּא אַף כַּאֲשֶׁר שִׁלַּמְתִּי עַל הַטּוֹבָה, עֲדַיִן חַיָּב אֲנִי לְהַחֲזִיק וּלְהַכִּיר טוֹבָה עַל הַהֲנָאָה שֶׁנֶּהֱנֵיתִי מִמֶּנּוּ. וְזֶה נָכוֹן כְּלַפֵּי **הָאִשָּׁה** שֶׁמְּמַלֵּאת אֶת תַּפְקִידָהּ בְּנֶאֱמָנוּת בְּעִנְיְנֵי הַבַּיִת, וּכְלַפֵּי **הַבַּעַל** הַטּוֹרֵחַ וְעֹמֵל לְפַרְנֵס אֶת בְּנֵי בֵּיתוֹ, כְּלַפֵּי **הַחָנְוָנִי** שֶׁקָּם בְּעוֹד לַיְלָה לְזַאֵּג לְאַסְפָּקַת הַלֶּחֶם וְהֶחָלָב לְתוֹשְׁבֵי הַסְּבִיבָה **וְלִמְנַקֵּה הָרְחוֹב** שֶׁיְּגַעַ לְנִקְיוֹן הָעִיר. מִכָּל אֵלּוּ וּמִדּוֹמֵיהֶם אָנוּ נֶהֱנִים, וְטוֹבָתָם עִמָּנוּ הִיא יוֹתֵר מֵאֵיזֶה יָדִיד שֶׁהִזְדַּמֵּן לוֹ פַּעַם לִגְמֹל עִמָּנוּ חֶסֶד. אִם כֵּן מַדּוּעַ לֹא נַכִּיר טוֹבָה כְּלַפֵּיהֶם?

לָמָּה לֹא נֹאמַר ''בֹּקֶר טוֹב'' לְמְנַקֵּה הָרְחוֹב כְּשֶׁנִּתְקַל בּוֹ בַּדֶּרֶךְ לְתַפְקִידָהּ? לָמָּה לֹא נֹאמַר ''תּוֹדָה רַבָּה'' לְנַהֵג הָאוֹטוֹבּוּס שֶׁהֵבִיאָנוּ אֶל יַעֲדֵנוּ בַּזְּמַן? וְאִם תֹּאמַר: ''לֹא עַל זֶה הָעוֹלָם עוֹמֵד'', וְ''לֹא עַל דְּבָרִים שֶׁכָּאֵלּוּ צָרִיךְ לְדַקְדֵּק'' - כַּנִּרְאֶה בְּנִי שֶׁלֹּא קָרִיתָ, וְאִם קָרִיתָ לֹא שָׁנִיתָ. שֶׁכֵּן כן הובא בברכות (נ''ד ע''א) שעזרא הסופר תיקן שיהיו שואלים בשלום אדם בשם ה'. ומי אמר שתקנה זו היא פחות חשובה וחמורה מתקנת חכמים לאשה לספור שבעה ימים נקיים לטהרתה? ומתקנתם להתפלל תפילת מנחה, ושלא לאכול בישולי גויים, בהם כולנו כל כך מדקדקים?! **תַּקָּנַת חֲכָמִים** הִיא **שֶׁיְּהֵא אָדָם שׁוֹאֵל בִּשְׁלוֹם חֲבֵרוֹ**. וְלֹא סְתָם שׁוֹאֵל, אֶלָּא **בְּשֵׁם ה'! כְּמַדְבֵּר עִם הַקָּבָ''ה בְּכְבוֹדוֹ!** וְאִם תֹּאמַר: ''וְכִי אֶתֵּן שָׁלוֹם לְכָל אָדָם בַּשּׁוּק? אֶתֵּן רַק לְקְרוֹבַי וּמַכָּרַי?!'' מִיָּד קָם זה שמסר נפשו על שמירת העינים וניקר עיניו בשיפודים של ברזל לוהט. כן הובא ב''מדרש אבכיר''. וראהו בילקוט שמעוני (פרשת ויחי) באורך. **רַבִּי מָתְיָא בֶּן חָרָשׁ** וּמְלַמְּדֵנוּ: אבות ד', ט''ו. וראה עוד בקדושין (ל''ג ע''א) שכשהיו מביאי הביכורים מגיעים לירושלים היו כל בעלי האומנויות והסוחרים עוצרים ממלאכתם ועומדים בפניהם ואומרים להם: ''אחינו, בואכם לשלום''. וקשה לומר שהכירו את כולם... **הֲוֵי מַקְדִּים בִּשְׁלוֹם כָּל אָדָם!** וְאִם תֹּאמַר: ''זֶה רַק לְמִי שֶׁנִּקְרָא ''אָדָם'', אֲבָל פְּלוֹנִי אֵינוֹ ''בֶּן אָדָם'' וְלֹא מַגִּיעַ לוֹ מֵמֶּנִּי שָׁלוֹם! הֲרֵי **ראה גיטין ס''ב ע''א. וראה עוד באבות דרבי נתן (פרק י''ב) שאהרן הכהן היה מהלך בדרך היה נותן שלום אף לאדם רשע. רַב חִסְדָּא** הָיָה נוֹתֵן שָׁלוֹם אֶפִלּוּ **לְגוֹי עוֹבֵד כּוֹכָבִים!** וְאִם טַעֲנָה בְּפִיךָ: ''אָדָם גָּדוֹל אָנִי, וּמִכְבוֹד הַתּוֹרָה שֶׁהוּא יְקַדִּים לִי שָׁלוֹם תִּחְלָה!'' הֲרֵי אֵינְךָ גָּדוֹל שעליו העידו שלא הניח מקרא ומשנה, גמרא הלכות ואגדות, דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים, קלים וחמורים וגזרות שוות, תקופות וגימטריאות, שיחת מלאכי השרת ושיחת שדים ושיחת דקלים, משלות כובסין ומשלות שועלים, דבר גדול ודבר

קטן (דבר גדול - מעשה מרכבה, דבר קטן - הויות דאביי ורבא). ואולי איני מכירך ואכן הנך גדול ממנו... **מַרְבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי** שֶׁהָיָה **מַקְדִּים** שְׁלוֹם לְכָל אָדָם, וְלֹא "דָּאַג" לִכְבוֹד הַתּוֹרָה שֶׁבּוֹ! ול"ענוותנים" המצטנעים ואומרים "מי אני ומה אני לומר שלום לכל אחד" – הרי אף הקב"ה חפץ לקבל שלום ממשה רבינו! ראה שבת (פ"ט ע"א). לָכֵן הָבָה נִתֵּן דַּעְתֵּנוּ לַדָּבָר, נַכִּיר טוֹבָה וְנִתֵּן תּוֹדָה לַכֹּל, וְעַל יְדֵי זֶה נִדְבֵּק כֻּלָּנוּ בִּרְצוֹן הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא.

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

בְּאַחַת מִשִּׂיחוֹתַי עִם הַגָּאוֹן הַגָּדוֹל **רַבִּי מֵאִיר מַאזוז** שְׁלִיטָ"א, דַּנְתִּי עִמּוֹ אוֹדוֹת בֵּית מִלָּאכָה מְסֻיָּם שֶׁהָיָה תּוֹמֵךְ בְּיַד בֵּית מִדְרָשֵׁנוּ זְמַן מָה, וְכָעֵת נִצְרָכִים אָנוּ לְבַעַל מְלָאכָה מִסּוּג זֶה, אֶלָּא שֶׁבְּיָדֵנוּ לְהַשִּׂיג בַּעַל מְלָאכָה בְּמְחִירִים זוֹלִים יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, הַאִם מִשּׁוּם הַכָּרַת הַטּוֹב כְּלַפָּיו עָלֵינוּ לְיַקֵּר אוֹתוֹ עַל אַף מְחִירוֹ הַגָּבוֹהַּ כָּעֵת אוֹ לֹא? ראה בשו"ת הרמ"א (סימן י') שהביא דרשת חז"ל על הפסוק "או קנה מיד עמיתך" שצריך להקדים ישראל לגוי ברשימת המועדפים לרכוש מהם. וביאר שהחיוב הוא אפילו שאצל הישראל יקר יותר מאצל הגוי. אולם בספר "משפט שלום" למהר"ש מברעזאן זצ"ל תמה על דבריו ודחאם מכח דברי הראשונים. עיין שם. ועוד עיין בספר "אהבת חסד" לרבינו החפץ חיים זיע"א (חלק א' פרק ה').

וֶהֱשִׁבֵנִי **הַגָּאוֹן הַנַּאֲמָן שְׁלִיטָ"א** כִּי אִם הַהֶפְרֵשׁ בַּמְּחִיר אֵינוֹ גָּדוֹל וּמַשְׁמָעוּתִי וַדַּאי שֶׁיֵּשׁ לְהַכִּיר לוֹ טוֹבָה וּלְסַיֵּעַ לוֹ בְּפַרְנָסָתוֹ. אוּלָם אִם הַהֶפְרֵשׁ הוּא גָּדוֹל, וְנָתַן לְהַשִּׂיג אֶת אוֹתוֹ הַדָּבָר בְּמְחִיר מוּזָל בְּהַרְבֵּה בְּמָקוֹם אַחֵר, הֲרֵי שֶׁאֵין חִיּוּב בַּדָּבָר וְאוּלַי אַף יִהְיֶה אָסוּר, בְּהִיוֹת שֶׁמְּדוּבָּר פֹּה בְּכִסְפֵּי צְבוּר וּמְחוּבַּת הַגְּבָאִים לְדָאוֹג לְטוֹבַת הַצִּבּוּר. .

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן הָאָמָה הָעִבְרִיָּה עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה מַה דברים דף רע"ז ע"א. שֶׁכָּתַב **רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי** זיע"א **בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ** שֶׁנִּשְׁמַת הָאָדָם יְכוֹלָה לִהְיוֹת בִּבְחִינַת **מַלְכָּה**, וּבִבְחִינַת **אָמָה עִבְרִיָּה**, וּבִבְחִינַת **שִׁפְחָה**. שֶׁאִם לֹא נִכְנַס בּוֹ בָּאָדָם הַיֵּצֶר הָרַע מֵעוֹלָם הֲרֵי שֶׁנִּשְׁמָתוֹ הִיא בִּבְחִינַת מַלְכָּה. וְאִם חָלִילָה מַצְלִיחַ יִצְרוֹ לִגְבּוֹר עָלָיו אֲזַי נַעֲשֵׂית נִשְׁמָתוֹ כְּשִׁפְחָה לַ-**שׁ"ד**, הוּא הַיֵּצֶר הָרַע הַמַּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ לְהָרַע וּלְהַשְׁחִית. וְאִם אַחַר כָּךְ שָׁב הָאָדָם בִּתְשׁוּבָה וּמְתַקֵּן אֶת דְּרָכָיו אֲזַי מוֹסִיף הוּא **י'** וְנַעֲשֶׂה **שַׁדַּ"י** הַהוֹפֵךְ אֶת הַשֵּׁ"ד לְמַלְאָךְ הַמְשַׁמֵּר אֶת נִשְׁמָתוֹ ויתכן שזוהי פנימיות דברי חז"ל (יומא פ"ו ע"ב) "זדונות נהפכות לו לזכויות". וצריך עיון. וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ לְמִצְוֹוֹת בִּבְחִינַת אָמָה הָעִבְרִיָּה.

מצוה מ"ד: פדיון אמה עבריה
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"א, ח'.)
"**אֲשֶׁר לֹא יְעָדָהּ וְהֶפְדָּהּ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

בְּהֶמְשֵׁךְ לַמִּצְוָה הַקּוֹדֶמֶת שֶׁאָדָם יִשָּׂא אֶת אֲמָתוֹ, צִוְּתָה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁבְּאִם לֹא יַחְפֹּץ הָאָדוֹן לִישָׂאֲנָה לְאִשָּׁה, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֶיהָ וְלֹא יַעֲבִידֶנָּה בְּמֶשֶׁךְ כָּל שֵׁשׁ שָׁנוֹת עֲבוֹדָתָהּ. אֶלָּא יְפַדֶּנָּה לַחָפְשִׁי עוֹד בְּטֶרֶם יִשְׁלְמוּ שֵׁשׁ שָׁנוֹת עַבְדוּתָהּ, וִיחַשֵּׁב אֶת גִּרְעוֹנָהּ דְּהַיְנוּ עֶרֶךְ הַזְּמַן שֶׁהָיְתָה אֲמוּרָה לְהַמְשִׁיךְ לַעֲבֹד כַּמָּה עֶרְכוֹ, וְיִגְבֶּה זֹאת מִמַּה שֶּׁחָסְכָה הָאָמָה בְּמֶשֶׁךְ הַשָּׁנִים וִישַׁחְרְרֶנָּה. וּבְכָךְ גָּמַל עִמָּהּ חֶסֶד שֶׁשִּׁחְרֵר אוֹתָהּ מֵעֲבוֹדָתָהּ מְעַט קֹדֶם זְמַנָּהּ.

רֶמֶז הַכָּתוּב - חוּס וְרַחֵם

כָּתַב **סֵפֶר הַחִנּוּךְ** שֶׁעִנְיַן מִצְוָה זוֹ הוּא לְהַחְדִּיר וּלְהַשְׁרִישׁ בְּלִבּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מִדַּת הַחֶסֶד וְהָרַחֲמִים לְבַל לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין עִם הַמְסֻכָּנִים וְהָאֻמְלָלִים, כן אמרו ביבמות (ע"ט ע"א). וסימנך: "ברוך הגב"ר (ראשי תיבות: גומלי חסדים, בישנים, רחמנים) אשר יבטח בה'". שֶׁכָּךְ הִיא דַּרְכָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל לִהְיוֹת בַּיְשָׁנִים רַחֲמָנִים וְגוֹמְלֵי חֲסָדִים. ראה שלחן ערוך אבן העזר סימן ב' סעיף ב' שכתב מסיבה זו יש להמנע מלהשתדך עם משפחה שאינה בעלת גמילות חסדים, מחשש לספק ביחוסם. וְכָל שֶׁאֵין בּוֹ מִמִּדַּת הָרַחֲמָנוּת בְּיָדוּעַ שֶׁאֵינוֹ מִזֶּרַע אַבְרָהָם. כִּי עַם יִשְׂרָאֵל שָׂרְשָׁם וּמְקוֹרָם מֵהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שֶׁהֶאֱצִיל עֲלֵיהֶם מִמִּדּוֹתָיו הַתְּרוּמִיּוֹת, וִידוּעוֹת הֵן י"ג מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רַחוּם, חַנּוּן, אֶרֶךְ אַפַּיִם וְכוּ', וְלָכֵן בְּהֶכְרֵחַ שֶׁהַתּוֹלָדָה תִּדְמֶה בַּתְּכוּנוֹתֶיהָ לְאָבִיהָ. וְאָדָם שֶׁטִּבְעוֹ לְהִתְאַכְזֵר וּלְהִתְעַלֵּם מִכְּאֵבוֹ שֶׁל הַשֵּׁנִי צָרִיךְ לְפַשְׁפֵּשׁ בְּעַצְמוֹ הֵיטֵב עַל מָה הִגִּיעַ לוֹ כָּזֹאת שֶׁנִּתְרַחֵק מִשָּׁרְשׁוֹ כָּל כָּךְ עַד שֶׁכְּבָר אֵינוֹ דּוֹמֶה בְּמִדּוֹתָיו לְמִדּוֹת הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא.

בבא מציעא פ"ה ע"א. **הַגְּמָרָא** מְסַפֶּרֶת עַל **רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא** כּוֹתֵב הַמִּשְׁנָה, שֶׁסָּבַל בְּמֶשֶׁךְ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה מֵחֲלָיִים קָשִׁים וּמָרִים, עַד שֶׁמֵּרֹב יִסּוּרָיו הָיָה קוֹל זַעֲקוֹתָיו נִשְׁמָע לְמֶרְחָקִים, וְאַף הַסַּפָּנִים שֶׁבְּלֵב הַיָּם הָיוּ שׁוֹמְעִים. עַל מָה בָּאוּ לוֹ יִסּוּרִין אֵלּוּ? עַל שֶׁפַּעַם אַחַת עָמַד לְיַד עֶגֶל שֶׁהָעֲמַד לִשְׁחִיטָה, וְהֶעֱגֶל הִשְׁתַּחֲל בֵּין כַּנְפֵי כְּסוּתוֹ שֶׁל רַבִּי מִפַּחַד הַשְּׁחִיטָה. אָמַר לוֹ רַבִּי: "**לֵךְ, לְכָךְ נוֹצַרְתָּ!**". עַל שְׁלֹשׁ מִלִּים אֵלּוּ בָּאוּ לוֹ יִסּוּרִין אֵלּוּ. וּבְזֹאת מָה פָּסְקוּ לְבַסּוֹף? שֶׁפַּעַם אַחַת הָיְתָה הָעוֹנֶרֶת בְּבֵית רַבִּי מְנַקָּה אֶת הָרִצְפָּה, וְהָיוּ שָׁם כַּמָּה עַכְבָּרִים קְטַנִּים שֶׁהָדְפָתָם תּוֹךְ כְּדֵי נְקִיּוֹנָהּ. רָאָה זֹאת רַבִּי וְאָמַר לָהּ: "**הַנִּיחִי לָהֶם, שֶׁכֵּן כָּתוּב וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו**". וּמֵאָז פָּסְקוּ וְנֶעֱלְמוּ יִסּוּרָיו.

וּבִינוּ נָא: וַדַּאי הָעֶגֶל לֹא הֵבִין אֶת דִּבְרֵי רַבִּי, וְאַף אֱמֶת צָדְקוּ דְּבָרָיו שֶׁלְּכָךְ הוּא נוֹצַר, וְיִסּוּרָיו שֶׁל רַבִּי וַדַּאי בִּטְלוּהוּ רַבּוֹת מִלְּמוּד הַתּוֹרָה וּמֵעֲבוֹדַת ה'. וְעִם כָּל זֹאת בָּאוּ עָלָיו יִסּוּרִין קָשִׁים וּמָרִים. וְלֹא הָלְכוּ עַד שֶׁרִחֵם עַל מִי? עַל עַכְבָּרִים הַמְכֻנִּים בְּפִי רַבּוֹתֵינוּ

"**רְשָׁעִים**", וְשֶׁבְּדִין הָיָה לְהַשְׁלִיכָם חוּצָה, אֲבָל רַק אָז רָאוּ לְנָכוֹן מִשָּׁמַיִם לַעֲצֹר אֶת מַסֶּכֶת הַיְסוּרִין שֶׁנִּפְלָה עָלָיו. וּמִי יוֹדֵעַ אִלְמָלֵי מַעֲשֶׂה זֶה מָתַי הָיוּ פּוֹסְקִים יִסּוּרָיו...

וְאֵין לְךָ סְגֻלָּה בְּדוּקָה וּמוּעֶילֶת לָאָדָם לְזִכּוֹת לְרַחֲמֵי שָׁמַיִם כְּמוֹ שֶׁיְּרַחֵם הוּא עַל אֲחֵרִים. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: דברים י"ג, י"ח. "**וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ**" וּפֵרֵשׁ הָרַה"ק **רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב** זִיעָ"א שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁנִּזְקָק הָאָדָם לְרַחֲמֵי שָׁמַיִם, אָזַי נוֹתֵן הַקָּבָ"ה בְּלִבּוֹ לְרַחֵם עַל אֲחֵרִים, וּמִמֵּילָא מִתְעוֹרֶרֶת מִדַּת הָרַחֲמִים גַּם עָלָיו, שֶׁכֵּן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ שבת קנ"א ע"ב. "כָּל הַמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת מְרַחֲמִים עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם".

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

בְּשׁוּ"ת "**הִתְעוֹרְרוּת תְּשׁוּבָה**" דָּן אוֹדוֹת הָרוֹאֶה חָתוּל רוֹדֵף אַחַר תַּרְנְגוֹלִים לְטָרְפָן, הַאִם מִמִּדַּת הָרַחֲמָנוּת עַל הַתַּרְנְגוֹלִים יֵשׁ לוֹ לִמְנֹעַ זֹאת מֵהֶחָתוּל וּלְהַצִּיל אֶת הַתַּרְנְגוֹלִים, אוֹ שֶׁמָּא אַל לוֹ לְהִתְעָרֵב?

וְהַשִּׁיב שֶׁבְּמַצָּב שֶׁכָּזֶה **מֻתָּר** וְאַף **מִצְוָה** עַל הָאָדָם לְהַבְרִיחַ אֶת הֶחָתוּל כְּדֵי לְהַצִּיל אֶת הַתַּרְנְגוֹלִים. וְאִם מֻכָּרָח מֻתָּר אַף לְהָרְגוֹ לְשֵׁם כָּךְ! שֶׁלֹּא שׁוֹנֶה הַדָּבָר מֵהָרוֹאֶה אָדָם הָרוֹדֵף אַחַר זוּלָתוֹ לְהָרְגוֹ שֶׁמִּצְוָה לְהַצִּיל אֶת הַנִּרְדָּף אַף בְּקִפּוּחַ חַיָּיו שֶׁל הָרוֹדֵף. וְאֵין מָה לְחוּשׁ עַל טִבְעוֹ שֶׁל הֶחָתוּל הוֹאִיל וְאָנוּ מְצֻוִּים עַל מִדַּת הָרַחֲמָנוּת, וְעַל מְנִיעַת צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים. וְכָל שֶׁכֵּן אִם הַתַּרְנְגוֹלִים שֶׁל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה גַּם כֵּן מִצְוַת הַשָּׁבַת אֲבֵדָה.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוָה זוֹ עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה **לְרַבִּי מֹשֶׁה קוֹרְדּוֹבֶרוֹ** זִיעָ"א בַּפִּתְיָחָה לְסִפְרוֹ "**תֹּמֶר דְּבוֹרָה**" שֶׁכָּתַב בְּזֹה"ל: "הָאָדָם רָאוּי שֶׁיִּתְדַּמֶּה לְקוֹנוֹ בְּמַעֲשָׂיו, וְאָז יִהְיֶה בְּסוֹד הַצּוּרָה הָעֶלְיוֹנָה בְּצַלְמוֹ וּבִדְמוּתוֹ. שֶׁאִם יִדְמֶה בְּגוּפוֹ וְלֹא בְּפָעֳלוֹתָיו הֲרֵי זֶה מַכְזִיב הַצּוּרָה הָעֶלְיוֹנָה וְיֹאמְרוּ עָלָיו שֶׁצּוּרָתוֹ נָאָה וּמַעֲשָׂיו מְכֹעָרִים. לְפִיכָךְ רָאוּי לָאָדָם שֶׁיִּתְדַּמֶּה לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בְּי"ג מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים הָעֶלְיוֹנוֹת הַנִּרְמָזוֹת בְּסוֹד הַפְּסוּקִים "מִי אֵל כָּמוֹךָ וְכוּ'" בִּהְיוֹתוֹ סַבְלָן, וְרַחֲמָן, וּמַרְבֶּה לִסְלֹחַ, וּמֵיטִיב לַמְּרֵעִים עִמּוֹ, וּשְׁאָר הַמִּדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים".

מצוה מ"ה: שלא למכר אמה עבריה

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"א, ח'.)

"**לְעַם נָכְרִי לֹא יִמְשֹׁל לְמָכְרָהּ**".

לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

כְּבָר נִתְבָּאֵר בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא בַּמִּצְוֹת הַקּוֹדְמוֹת הַחִיּוּב עַל הָאָדוֹן לְרַחֵם עַל הָאָמָה וּלְנָשְׂאָהּ אוֹ לִפְדּוֹתָהּ. וְהוֹסִיפָה הַתּוֹרָה מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה לְבַל יְהֵין הָאָדוֹן לְמָכְרָהּ לְאִישׁ אַחֵר לְאָמָה, אֶלָּא אוֹ שֶׁיִּשָּׂאֶנָּה אוֹ שֶׁיְּשַׁחְרְרָהּ קֹדֶם זְמַנָּהּ כַּנִּזְכָּר. וְאִם בְּכָל זֹאת הָלַךְ הָאָדוֹן

וּמְכָרָהּ לְאָדוֹן אַחֵר ראה ברמב"ם הלכות עבדים (פרק ד' הלכה י'). וראה בלחם משנה שם שהביא שהרמב"ן למד אחרת בדרשת חז"ל. קִבְּלוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל **שֶׁאֵין הַמְּכִירָה חָלָה** וְהָאָמָה יוֹצֵאת לַחָפְשִׁי.

וְטַעַם מִצְוָה זוֹ הוּא גַּם כֵּן כַּנִּזְכָּר בַּמִּצְוָה הַקּוֹדֶמֶת בִּכְדֵי לְהַרְגִּיל אֶת הָאָדָם שֶׁלֹּא יִדְאַג אַךְ וְרַק לְטוֹבָת עַצְמוֹ, וְלֹא יַחְפֹּשׂ לִנְצֹל אֶת הַזּוּלָת בְּכָל עֵת, אֶלָּא יִהְיֶה מֵיטִיב עִם הַבְּרִיּוֹת וְהוֹלֵךְ עִמָּהֶם לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין.

רָמַז הַכָּתוּב - נָתוֹן תִּתֵּן

מִן הָרָאוּי לוֹ לְאָדָם שֶׁיִּהְיֶה נוֹהֵג עִם הַבְּרִיּוֹת בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, וְלֹא יִהְיֶה אֲנוֹכִי לִדְאֹג רַק לְעַצְמוֹ וּלְטוֹבָתוֹ. שֶׁכָּךְ הִיא מִדָּתוֹ שֶׁל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ לְהֵיטִיב עִם בְּרִיּוֹתָיו וּלְהַעֲנִיק לָהֶם בְּעַיִן יָפָה גַּם כְּשֶׁאֵין שׁוּם הַצְדָּקָה לְכָךְ, וְלָכֵן גַּם אָנוּ עָלֵינוּ לִדְבֹּק בְּדַרְכּוֹ זוֹ וּלְהֵיטִיב עִם הַזּוּלַת מִבְּלִי לְחַפֵּשׂ תָּמִיד הֶנָּאָה עַצְמִית.

פְּעָמִים שֶׁיֵּשׁ לְאָדָם חֵפֶץ אוֹ רָהִיט מְסֻיָּם שֶׁאֵין לוֹ עוֹד שִׁמּוּשׁ בּוֹ, וְגוֹמֵר בְּדַעְתּוֹ לְהַשְׁלִיכוֹ וּלְזָרְקוֹ. וְהִנֵּה לְפֶתַע שׁוֹמֵעַ הוּא שֶׁפְּלוֹנִי אוֹ אַלְמוֹנִי זָקוּק לוֹ - מִמִּדַּת "**וְעָשִׂית הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב**" שֶׁלֹּא יִדְרֹשׁ תַּשְׁלוּם עַל הַדָּבָר בְּהֵיוֹת שֶׁבֵּין כֹּה לֹא הָיָה בְּכַוָּנָתוֹ לִמְכֹּרוֹ אוֹ לְהַרְוִיחַ מִמֶּנּוּ, וְאִם כֵּן לָמָּה תֵּרַע עֵינוֹ בַּחֲבֵרוֹ שֶׁיִּזְכֶּה מִן הַהֶפְקֵר? וּכְעֵין זֶה כְּשֶׁאָדָם מִתְכַּוֵּן לִנְסֹעַ לְמָקוֹם כָּל שֶׁהוּא וְיֵשׁ מָקוֹם פָּנוּי בְּרִכְבּוֹ, וּלְפֶתַע בִּקְּשׁוּ מֵאן דְּהוּא לְהִצְטָרֵף אֵלָיו - לָמָּה יְבַקֵּשׁ עַל כָּךְ תַּשְׁלוּם מֵאַחֵר וְגַם בְּלֶעְדָּיו נִתְכַּוֵּן לִנְסֹעַ? ולא מדובר באופן בו נתכוון מראש ליטול תשלום על כך, כמובן. וְכָל זֶה אֵינוֹ חִיּוּב הִלְכָתִי מֵהַדִּין, אֶלָּא לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין, בִּכְדֵי שֶׁנַּרְגִּיל אֶת עַצְמֵנוּ בְּמִדַּת הַנְּתִינָה, וְלֹא נְחַפֵּשׂ לְהַרְוִיחַ תָּמִיד עַל חֶשְׁבּוֹן הַשֵּׁנִי.

מִטַּעַם זֶה גַּם כֵּן אָסְרָה עָלֵינוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לְקִיחַת רִבִּית עַל הַלְוָאָה, אַף עַל פִּי שֶׁהִתִּירָה וְעוֹדְדָה הַתּוֹרָה אֶת הָאָדָם לְהִסְתַּחֵר וּלְהַרְוִיחַ בְּמִקָּח וּמִמְכָּר עִם הַזּוּלַת, מִכָּל מָקוֹם בְּהַלְוָאָה אָסְרָה הַתּוֹרָה לְהַרְוִיחַ. וְזֶה בִּכְדֵי לְהַרְגִּילֵנוּ לְהִתְחַבֵּר וּלְהִתְקַשֵּׁר עִם הַשֵּׁנִי גַּם לְמַטָּרַת חֶסֶד, וְלֹא תָּמִיד רַק לִדְאֹג לְרִוְחָתֵנוּ וּלְטוֹבָתֵנוּ. כְּדֵי לַעֲשׂוֹת טוֹב לַשֵּׁנִי לֹא צָרִיךְ אֵיזוֹ סִבָּה אוֹ מֵנִיעַ. אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת זֹאת סְתָם כָּכָה בִּגְלַל שֶׁהוּא אָדָם, וּבִגְלַל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָפֵץ זֹאת.

לְדַאֲבוֹנֵנוּ כַּיּוֹם יֶשְׁנָם רַבִּים כָּאֵלּוּ שֶׁכְּדֵי שֶׁיִּסְיְעוּ לְמִישֶׁהוּ - צָרִיךְ לְהַרְאוֹת לָהֶם שֶׁיֵּצֵא לָהֶם מִזֶּה מַשֶּׂהוּ: רֶוַח אִישִׁי, שֵׁם טוֹב, כָּבוֹד, אוֹ כָּל דָּבָר אַחֵר. וְלָכֵן גַּם כְּשֶׁכְּבָר מִזְדַּמֵּן לְיָדָם לְהֵיטִיב עִם אָדָם וּלְסַיֵּעַ בְּיָדוֹ - מַרְגִּישִׁים הֵם שֶׁבְּכָךְ נַעֲשָׂה כָּפוּף וְנָתוּן לָהֶם בַּכֹּל מִכֹּל כֹּל. וְדָבָר זֶה נוֹבֵעַ מִשֹּׁרֶשׁ מִדָּתָם הַקִּלּוֹקֶלֶת שֶׁאֵינָם עוֹשִׂים בֶּאֱמֶת בִּשְׁבִיל **לָתֵת**, אֶלָּא שֹׁרֶשׁ

כַּוָּנָתָם הוּא **לְקַבֵּל**. וְאֶת זֶה בָּאָה הַתּוֹרָה לְהוֹקִיעַ בְּמִצְוָה יְקָרָה זוֹ וּלְלַמְּדֵנוּ דֶּרֶךְ יְשָׁרָה וַאֲמִתִּית בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא.

ראה ספר "טובך יביעו" חלק א' עמוד רמ"א. הַגָּאוֹן **רַבִּי חַיִּים קַנְיֶבְסְקִי** שְׁלִיטָ"א סִפֵּר מַעֲשֶׂה שֶׁאֵרַע בִּיהוּדִי שֶׁפָּנָה לְבַעַל גְּמַ"ח הַלָּוְואוֹת מְסֻיָּם בְּבַקָּשָׁה לְקַבֵּל הַלְוָאָה, וְנִתְבַּקֵּשׁ לְהַשִּׂיג הַמְלָצָה עַל יָשְׁרוֹ וַאֲמִינוּתוֹ. פָּנָה הַלָּה אֶל אֶחָד מֵחֲשׁוּבֵי הַתַּלְמִידִי חֲכָמִים וְאָכֵן הִלָּה נֵאוֹת לְהַמְלִיץ עָלָיו בְּפֶה מָלֵא וְהַהַלְוָאָה נִתְּנָה. מִשֶּׁהִגִּיעַ זְמַן הַפֵּרָעוֹן, וְהַלּוָוֶה לֹא הִגִּיעַ לְפָרַע אֶת חוֹבוֹ, שִׁגְּרָה לוֹ הַנַּהֲלַת הַגְּמַ"ח תִּזְכֹּרֶת רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה אַךְ לֹא נִתְקַבְּלָה שׁוּם תְּגוּבָה. לְיָמִים, פָּגַשׁ בַּעַל הַגְּמַ"ח אֶת אוֹתוֹ תַּלְמִיד חָכָם שֶׁהִמְלִיץ עָלָיו, וְסִפֵּר לוֹ אֶת הַדְּבָרִים.

וְכָאן נַעֲצֹר וְנַחְשֹׁב: מָה הָיִינוּ אָנוּ עוֹנִים בְּמָקוֹם אוֹתוֹ תַּלְמִיד חָכָם? "מַה אֲנִי אִשֵּׁם, אֲנִי סַךְ הַכֹּל הִתְכַּוַּנְתִּי לַעֲשׂוֹת טוֹב, זוֹ לֹא אַשְׁמָתִי שֶׁקָּרָה הַדָּבָר, גַּם עָשִׂיתִי טוֹבָה וְגַם בָּאִים בִּתְלוּנוֹת?!" וּשְׁאָר טְעָנוֹת וּמַעֲנוֹת לְהָסִיר מֵעָלֵינוּ כָּל אַשְׁמָה.

אוּלָם אוֹתוֹ תַּלְמִיד חָכָם נָעָנָה וְאָמַר: "אוֹי, מְבַקֵּשׁ אֲנִי אֶת סְלִיחָתְךָ! הַלּוָוֶה הִגִּיעַ אֵלַי בְּיוֹם הַפֵּרָעוֹן וּמָסַר אֶת מְלוֹא הַכֶּסֶף לְיָדִי וּבִקֵּשׁ שֶׁאֶפְרָעֶנּוּ בַּעֲבוּרוֹ כֵּיוָן שֶׁהוּא מְמַהֵר לְמָקוֹם כָּל שֶׁהוּא, וַאֲנִי מֵרֹב טִרְדוֹתַי שָׁכַחְתִּי מֵהָעִנְיָן". וּמִיָּד הָלַךְ הַתַּלְמִיד חָכָם לְבֵיתוֹ וְשָׁב עִם כָּל הַסְּכוּם וּמְסָרוֹ לְבַעַל הַגְּמַ"ח.

כַּעֲבוֹר שְׁבוּעַיִם יָמִים, מִתְדַּפֵּק הַלּוָוֶה עַל דֶּלֶת בֵּיתוֹ שֶׁל בַּעַל הַגְּמַ"ח וּמְבַקֵּשׁ לְהָשִׁיב אֶת חוֹבוֹ, תּוֹךְ כְּדֵי שֶׁהוּא מִתְנַצֵּל עַל הָעִכּוּב הָרַב בְּפִרְעוֹן הַחוֹב. בַּעַל הַגְּמַ"ח, בַּהֲבִינוֹ אֶת מַעֲשֵׂה הַתַּלְמִיד חָכָם רַק מִיָּד אֶל בֵּיתוֹ לְהָשִׁיב לוֹ אֶת מְעוֹתָיו בַּחֲזָרָה... **אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל!**

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

סימן ט"ז. בְּסֵפֶר "**תּוֹרָתְךָ שַׁעֲשׁוּעָי**" דָּן בְּמִקְרֶה מְעַנְיֵן בּוֹ רְאוּבֵן הָיָה עוֹמֵד בַּתּוֹר לְתַשְׁלוּם בַּחֲנוּת לְמוּצְרֵי חֲשְׁמַל, כְּשֶׁלְּפֶתַע שִׁמְעוֹן שֶׁהָיָה עוֹמֵד לְפָנָיו בַּתּוֹר נִתְקַף בְּשִׁעוּל חָזָק. בִּקֵּשׁוֹ רְאוּבֵן שֶׁיָּסוּר הַצִּדָּה וְלֹא יִשְׁתַּעֵל לְיָדוֹ שֶׁלֹּא יַדְבִּיקוֹ בְּמַחֲלָתוֹ, וְהַלָּה נֵאוֹת וְנִתְרַחֵק מֵהַמָּקוֹם. בֵּינְתַיִם הִגִּיעַ תּוֹרוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן, וּמִשֶּׁלֹּא נִגַּשׁ - הִתְקַדֵּם רְאוּבֵן לַקֻּפָּה. וְהִנֵּה לְפֶתַע נִגַּשׁ אֵלָיו בַּעַל הַחֲנוּת וּמָסַר לְיָדוֹ שׁוֹבָר בְּסַךְ **עֶשְׂרֶת אֲלָפִים ₪** וּבֵרְכוֹ בְּבִרְכַּת "מַזָּל טוֹב" עַל הֱיוֹתוֹ **הַקּוֹנֶה הַמִּלְיוֹן** בַּחֲנוּת, מַה שֶּׁזִּכָּהוּ בְּאוֹתוֹ הַפְּרָס. שִׁמְעוֹן כַּמּוּבָן פָּסַק מִלְּהִשְׁתַּעֵל, וְנִגַּשׁ לִרְאוּבֵן וְאָמַר: רַק רֶגַע! אַתָּה תִּפְסֹתַ אֶת מְקוֹמִי, וַאֲנִי הוּא הַקּוֹנֶה הַמִּלְיוֹן הָאֲמִתִּי. וְלָכֵן הַשּׁוֹבָר מַגִּיעַ לִי, אוֹ שֶׁלְּכָל הַפָּחוֹת נִתְחַלֵּק בּוֹ שָׁוֶה בְּשָׁוֶה! לְעֻמַּת זֹאת רְאוּבֵן טוֹעֵן כִּי הוּא זָכָה בַּשּׁוֹבָר וְאֵינוֹ חָפֵץ לַחְלֹק עִמּוֹ כְּלָל. **עִם מִי הַצֶּדֶק**?

וְהֵשִׁיב כִּי כְּלָל נָקוּט בְּיָדֵינוּ שֶׁ ראה כתובות (י"א ע"ב) ובפירוש רש"י ז"ל שם. "**מַזָּלוֹ שֶׁל אָדָם גּוֹרֵם**", וְאִם מִשָּׁמַיִם נִתְגַּלְגֵּל הַדָּבָר שהרי בדין היה ששמעון יסור מהתור שלא להזיק הסובבים

בשיעולו, וממילא אין לו רשות לעכב את הרבים בכך ואיבד את תורו. מִבְּלִי שׂוּם מַעֲשֶׂה אָסוּר אוֹ מְכֻוָּן שֶׁל אָדָם, הֲרֵי שֶׁרְאוּבֵן הוּא הַזּוֹכֶה בַּדִּין וְאֵינוֹ חַיָּב לַחְלֹק עִם שִׁמְעוֹן בַּפְּרָס.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִדַּת הַנְּתִינָה עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה אותיות רנ"ב-רנ"ד. בְּסֵפֶר "**צִדְקַת הַצַּדִּיק**" לְהַגה"ק **רַבִּי צָדוֹק הַכֹּהֵן מִלֶּבְלִין** זצוק"ל שֶׁכָּתַב כִּי שֹׁרֶשׁ מִדַּת הַנְּדִיבוּת וְהַנְּתִינָה שֶׁבָּאָדָם הוּא מֵה' יִתְבָּרַךְ שֶׁנּוֹטֵעַ הַדָּבָר בְּלִבּוֹ. וְזֶה מַה שֶּׁכָּתוּב שמות כ"ה, ב'. וראה בזוהר הקדוש (פרשת תרומה דף קל"ד ע"ב) שביאר זה הענין על זו הדרך. "**וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה**" שֶׁמִּמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ יִקְחוּ מִדָּה זוֹ שֶׁל תְּרוּמָה. וְזֶה גַּם כֵּן מַה בדברי הימים א' כ"ט, י"ד. ופירושו שגם מדת ה"נתנו לך" היא מידך... שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה "**כִּי מִמְּךָ הַכֹּל וּמִיָּדְךָ נָתַנּוּ לָךְ**". אוּלָם עִקַּר מִדַּת הַנְּדִיבוּת הִיא בְּמַה שֶּׁקָּשָׁה לוֹ לָאָדָם לִיתֵּן וְשֶׁחוֹשֵׁק הוּא בּוֹ בְּיוֹתֵר, **כְּאַבְרָהָם** שֶׁמִּדָּתוֹ חֶסֶד וְרַחֲמִים וְכָבַשׁ אֶת רַחֲמָנוּתוֹ בְּעָקְדוֹ אֶת בְּנוֹ, **וְיִצְחָק** שֶׁמִּדָּתוֹ גְּבוּרָה וְכָבַשׁ אֶת גְּבוּרָתוֹ בְּהֵעָקְדוֹ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, **וְיַעֲקֹב** שֶׁמִּדָּתוֹ תִּפְאֶרֶת כפי שאמרו חז"ל (חולין צ"א ע"א) שנשתייר על פכים קטנים. שֶׁמְּמוֹנוֹ הָיָה חָבִיב עָלָיו יוֹתֵר מִגּוּפוֹ וְכָבַשׁ אֶת טִבְעוֹ וְהָיָה יוֹשֵׁב אֹהָלִים.

מצוה מ"ו: שלא לגרע שארה כסותה ועונתה

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"א, ט'.)

"**כְּמִשְׁפַּט הַבָּנוֹת יַעֲשֶׂה לָהּ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוָה זוֹ מִתְיַחֶסֶת כְּלַפֵּי אָדָם שֶׁיֵּעֵד אֶת אֲמָתוֹ הָעִבְרִיָּה לְעַצְמוֹ אוֹ לִבְנוֹ וּלְקָחָהּ לְאִשָּׁה, וּמֵאָז נִתְחַיְּבוּ הָאָדוֹן אוֹ בְּנוֹ בִּשְׁלֹשָׁה חִיּוּבִים כְּלַפֶּיהָ וְהֵם: **שְׁאֵר** - דְּהַיְנוּ מָזוֹן, **כְּסוּת** - דְּהַיְנוּ בְּגוּד, **וְעוֹנָה** - דְּהַיְנוּ דֶּרֶךְ אֶרֶץ שֶׁבֵּינוֹ לְבֵינָהּ.

אוּלָם רַבּוֹתֵינוּ בַּעֲלֵי הַתַּלְמוּד ראה כתובות מ"ז ע"ב. ובספר המצוות להרמב"ם (לא תעשה מצוה רס"ב) ובהלכותיו (אישות פרק י"ב הלכה ב'). ובשלחן ערוך (אבן העזר סימן ס"ט סעיף ב'). וראה שם עוד כמה דברים שחייבו חכמים את הבעל לאשתו. לָמְדוּ שֶׁצִּוּוִי זֶה מִתְיַחֵס גַּם כֵּן לְכָל אָדָם הַנּוֹשֵׂא בַּת יִשְׂרָאֵל וְלוֹקְחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה שֶׁעָלָיו לְדַאֵג לָהּ לְכָל צְרָכֶיהָ וְלִתֵּן לָהּ דֵּי סִפּוּקָהּ בִּשְׁלֹשֶׁת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ מִבְּלִי לְהַחֲסִיר אוֹ לְגָרֵעַ מְאוּמָה מִמַּה שֶּׁנִּתְחַיֵּב.

כתובות ס"א ע"א. ועוד עיין בשלחן ערוך יורה דעה (סימן רל"ח סעיף ג'). **בַּגְּמָרָא** נִתְבָּאֵר כִּי בְּאֹם הַבַּעַל אֵינוֹ מְקַיֵּם אֶת מְחֻיַּבְיוּתָיו כְּלַפֵּי אִשְׁתּוֹ, וְאֵינוֹ מְסַפֵּק לָהּ דָּבָר מֵהַדְּבָרִים הַלָּלוּ, כְּגוֹן שֶׁמְּסָרֵב לְפַרְנְסָהּ, אוֹ שֶׁהִדִּיר אוֹתָהּ מִלֶּהֱנוֹת מִמֶּנּוּ אוֹ מִנְּכָסָיו - סוֹף שֶׁיַּגִּיעַ הַשָּׂלָב בּוֹ יִכְפּוּ בֵּית הַדִּין אֶת אוֹתוֹ אָדָם לִיתֵּן גֵּט לְאִשְׁתּוֹ וּלְהַתִּירָהּ לְמִעַן תּוּכַל לְלֶכֶת וְלִהְיוֹת לְאִישׁ אַחֵר. וּמִכָּל מָקוֹם בָּרוּר הַדָּבָר שֶׁחִיּוּבִים אֵלּוּ אֵינָם שָׁוִים לְכֻלָּם, שֶׁכֵּן יֵשׁ מִי שֶׁמְּחֻיָּבוּתוֹ רַבָּה

יוֹתֵר וְיֵשׁ מִי שֶׁפָּחוֹת, הַכֹּל ראה בשלחן ערוך שם (סימן ע' סעיף ב') ובפתחי תשובה (סק"ב) בדין מי שהעני ואין בידו לפרנס את אשתו מה דינו. בְּהֶתְאֵם לַבַּעַל, לָאִשָּׁה, לַסְּבִיבָה, לַמָּקוֹם וְלַזְּמַן ובכלל הדברים שחייב הבעל לקנות לאשתו בגדים או תכשיטים לחג לשמחה. ראה פסחים (ק"ט ע"א), ובשלחן ערוך (אורח חיים סימן תקכ"ט סעיף ב'), ובשו"ת משנה שכיר (חלק ב' סימן קל"ט) ובשו"ת חיי הלוי (חלק אורח חיים סימן ל"ח). ופלא הוא שרבים אינם נזהרים בדבר זה שהוא חיוב ככל חיובי התורה... . אוּלָם בְּכָל אֹפֶן אִם מְחַסֵּר מִמֶּנָּה דָּבָר מִמַּה שֶּׁמְּחֻיָּב הוּא כְּלַפֶּיהָ בְּכַוָּנָה וּבְמַטָּרָה לְצַעֲרָהּ וּלְהַכְאִיבָהּ הֲרֵי זֶה עוֹבֵר עַל לָאו דְּאוֹרָיְיתָא שֶׁל "**לֹא יְגָרֵע**".

רֶמֶז הַכָּתוּב - כִּבּוּד הָאִשָּׁה

רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל הֶחְמִירוּ וְהִזְהִירוּ רַבּוֹת בִּכְבוֹדָהּ שֶׁל הָאִשָּׁה, עַד כַּמָּה יֵשׁ לַבַּעַל לְיַקְּרָהּ וּלְכַבְּדָהּ, וְלִהְיוֹת זָהִיר בִּרְגְשׁוֹתֶיהָ שֶׁלֹּא לְצַעֲרָהּ. וּכְפִי בהלכות אישות פרק ט"ו הלכה י"ח. שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ הָרַמְבַּ"ם זַ"ל: "צִוּוּ חֲכָמִים שֶׁיְּהֵא אָדָם מְכַבֵּד אֶת אִשְׁתּוֹ **יוֹתֵר** מִגּוּפוֹ, וְאוֹהֲבָהּ **כְּגוּפוֹ**. וְאִם יֵשׁ לוֹ מָמוֹן מַרְבֶּה בְּטוֹבָתָהּ כְּפִי הַמָּמוֹן". וּלְשֵׁם כָּךְ יֵשׁ לוֹ לְאָדָם לִלְמֹד אֶת טִבְעֶיהָ שֶׁל הָאִשָּׁה, אֶת צְרָכֶיהָ וְאֶת רְצוֹנוֹתֶיהָ, וְלָדַעַת הֵיאַךְ לְרַצּוֹתָהּ וּלְשַׂמְּחָהּ בְּמַה שֶּׁחָנָנוֹ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ.

אַל יַחְשֹׁב אָדָם כִּי דָּבָר זֶה לְחֻלִּין יֵחָשֵׁב. כְּלָל וּכְלָל לֹא. שֶׁכֵּן אוֹתָהּ הַתּוֹרָה שֶׁצִּוְּתָה אוֹתָנוּ עַל הַתְּפִלִּין וְעַל הַלּוּלָב וְעַל הַמְּזוּזָה הִיא הִיא שֶׁצִּוְּתָה אוֹתָנוּ לִדְאֹג וּלְכַלְכֵּל אִישׁ אֶת בֵּיתוֹ. וְאִם כֵּן מָה הַהֶבְדֵּל בֵּין זוֹ לָזוֹ? שְׁתֵּיהֶן אֵל אֶחָד אֲמָרָן, וּפַרְנָס אֶחָד מְסָרָן! וַהֲלֹא כַּמָּה מִתְרַגֵּשׁ הָאָדָם לְעַטֵּר אֶת **סֵפֶר הַתּוֹרָה** בְּרִמּוֹנִים וּבְמִטְפַּחַת נָאָה, כָּךְ גַּם כֵּן יֵשׁ לְאָדָם לְהַרְגִּישׁ וּלְכַוֵּן בְּמִלּוּי צְרָכֶיהָ שֶׁל הָאִשָּׁה. וּכְמוֹ שֶׁהֵעִידוּ צַדִּיקִים וּקְדוֹשִׁים עַל עַצְמָם שֶׁחִבָּתָם כְּלַפֵּי נְשׁוֹתֵיהֶם הָיְתָה כְּדַרְגַּת חִבָּתָם כְּלַפֵּי הַתְּפִלִּין שֶׁלָּהֶם, עַל אוֹתוֹ הַמִּשְׁקָל. לְלַמֶּדְךָ שֶׁ משלי ט"ז, ד'. ומכל מקום ברור הדבר שכל זה דווקא כשמעשיו על פי דעת התורה הקדושה וחכמיה, וכשמכוון כוונתו לשם שמים ולא לשם הנאה או תענוג עצמי שמקורו מהצד האחר. ואכמ"ל.

"כָּל פֹּעַל ה' לְמַעֲנֵהוּ", וּבְשָׁעָה שֶׁאָדָם יוֹדֵעַ לְכַלְכֵּל דְּרָכָיו בְּמִשְׁפָּט, וּמַטֶּה אֶת כָּל כַּוָּנוֹתָיו וְסִבַּת פְּעֻלּוֹתָיו לְשֵׁם שָׁמַיִם, אֲזַי מִמֵּילָא מִתְבָּרֶכֶת מְלַאכְתּוֹ וּמַצְלַחַת פְּעֻלָּתוֹ, וּמִתְקַיֶּמֶת בּוֹ הַבְטָחַת רַבִּי עֲקִיבָא: סוטה י"ז ע"א. ויתפרש שאם ראית איש ואשה שהאהבה והשלום מנת חלקם וגורלם – דע כי בעבור שהכניסו את השכינה ביניהם לכן זכו לכך. "**אִישׁ וְאִשָּׁה שֶׁזָּכוּ - שְׁכִינָה בֵּינֵיהֶם**".

עַל הַגְּאוֹן **רַבִּי יַעֲקֹב קָמִינֶצְקִי** זַצַ"ל מְסֻפָּר שֶׁהָיָה בַּעַל מִדּוֹת תְּרוּמִיּוֹת וְנִפְלָאוֹת. אַךְ לֹא רַק כְּלַפֵּי הַזּוּלַת, אֶלָּא גַּם כְּלַפֵּי אִשְׁתּוֹ. בְּאַחַת הַפְּעָמִים שֶׁהֻזְמְנוּ הוּא וְאִשְׁתּוֹ לְשִׂמְחָה מִשְׁפַּחְתִּית פָּנָה אֵלֶיהָ וּשְׁאָלָהּ: "**אֵימָתַי תִּרְצִי שֶׁנַּחֲזוֹר**?" נֶעֱנְתָה הָרַבָּנִית בְּפַשְׁטוּת וְאָמְרָה:

''**אֵימָתַי שָׁתִּרְצֶה**''. אָמַר לָהּ הָרַב: ''**רְצוֹנִי שֶׁנִּנָּחֵזֹר בַּזְּמַן שֶׁתִּרְצִי**''. אָמְרָה לוֹ: ''**אִם כֵּן, רְצוֹנִי שֶׁנֵּצֵא בְּשָׁעָה פְּלוֹנִית**''. וְכָךְ הָיָה...

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

לרבי שלמה בן שמעון דוראן זצ''ל בסימן תקצ''ב. **בְּשׁוּ''ת הָרַשְׁבָּ''שׁ** הֵבִיא שֶׁנִּשְׁאַל אוֹדוֹת אָדָם שֶׁבִּקֵּשׁ לְפַיֵּס אֶת אִשְׁתּוֹ, וְעַל כֵּן הִתְחַיֵּב לִקְנוֹת לָהּ בְּגָדִים וְתַכְשִׁיטִים בְּסַךְ אַרְבָּעִים זְהוּבִים, וְהֶעֱלָה הִתְחַיְּבוּתוֹ עַל שְׁטָר חָתוּם בִּפְנֵי שְׁנֵי עֵדִים כְּשֵׁרִים. מַה דִּינָם שֶׁל הַדְּבָרִים הַנַּ''ל? הַאִם שַׁיָּכִים הֵם לַבַּעַל אוֹ שֶׁשַּׁיָּכִים לְאִשָּׁה?

עיין שם שכתב כן בדעת הרא''ש והרשב''א, ושכן פסק אביו הרשב''ץ. **וְהֵשִׁיב** שֶׁעַל אַף שֶׁעַל פִּי תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה כָּל מַה שֶׁקָּנְתָה הָאִשָּׁה קָנָה בַּעֲלָהּ, עִם כָּל זֹאת כָּאן בִּהְיוֹת שֶׁשִּׁעְבֵּד אוֹתוֹ אָדָם עַצְמוֹ בִּשְׁטָר וּבְקִנְיָן גָּמוּר לְהַקְנוֹת לָהּ אֶת הַדְּבָרִים הַנַּ''ל, הֲרֵי זֶה כְּמַקָּנָה לָהּ לִפְנֵי נְשׁוּאֵיהֶם שֶׁמַּה שֶׁבִּרְשׁוּתָהּ נִשְׁאַר בְּבַעֲלוּתָהּ. וּמִמֵּילָא אֵין לוֹ חֵלֶק בְּאוֹתָם בְּגָדִים וְאֵינוֹ רַשַּׁאי לִטְּלָם אוֹ לְמָכְרָם לְלֹא רְשׁוּתָהּ.

בְּסוֹד עֻבָּדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוָה זוֹ עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה מַה שֶּׁכָּתַב **הָרַמָּ''ק הַקָּדוֹשׁ** זַצַ''ל ריש פרק ו'. עיין שם בלשונו הטהורה. בְּסִפְרוֹ ''**תֹּמֶר דְּבוֹרָה**'': שֶׁכָּל תִּקּוּנֵי הַבַּיִת וְהָאִשָּׁה הֵם מַמָּשׁ כְּתִקּוּנֵי הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁעַל יָדָם עוֹשֶׂה הָאָדָם תִּקּוּנִים נִפְלָאִים בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים. וּבְשָׁעָה שֶׁהָאָדָם מַלְבִּישׁ אוֹ מְשַׂמֵּחַ אֶת אִשְׁתּוֹ בִּכְסוּת וּבְמָזוֹן וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה צָרִיךְ לְכַוֵּן בְּדַעְתּוֹ שֶׁבְּמַעֲשִׂים אֵלּוּ מְקַשֵּׁט הוּא אֶת הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה, וּבְכָךְ מְעוֹרֵר אֶת מִדַּת הָרַחֲמִים. וּמִמֵּילָא עַל יְדֵי זֶה מַשְׁפִּיעַ הוּא לְעַצְמוֹ שֶׁפַע רוּחָנִי וְנִשְׁמִי כְּאֶחָד וראה עוד בשער המצוות (פרשת עקב) שהעיד המהרח''ו זצ''ל על רבינו האריז''ל שהיה ממעט מאוד במאכלו ובהוצאות מלבושיו, אבל במלבושי אשתו היה זהיר מאוד לכבדה ולהלבישה, והיה מפיק כל רצונה אף אם לא היתה ידו משגת כל כך. וישמע חכם ויוסף לקח. .

מצוה מ''ז: מצות בית דין להרג בחנק את המחיב בכך

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ''א, י''ב.)

''**מַכֵּה אִישׁ וָמֵת מוֹת יוּמָת**''.

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

אֶחָד מִתַּפְקִידָיו הָרַבִּים שֶׁל בֵּית הַדִּין בְּתוֹרַת יִשְׂרָאֵל הוּא לָדוּן אֶת הַפּוֹשְׁעִים וְהַחוֹטְאִים, וְלִפְסֹק אֶת גְּזַר דִּינָם וּלְבַצְּעוֹ. וּבְתוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁבִּכְתָב וְשֶׁבְּעַל פֶּה, נִתְפָּרְשׁוּ עָנְשֵׁיהֶם שֶׁל סוּגֵי הַחוֹטְאִים לְמִינֵיהֶם. אֶחָד מֵאָפְנֵי הָעֲנִישָׁה הַקָּשִׁים שֶׁצִּוְּתָה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לְבֵית הַדִּין הוּא עֹנֶשׁ **הַמִּיתָה**, הַמִּתְחַלֵּק לְאַרְבָּעָה אֲפָנִים וְהֵם: **סְקִילָה**, **שְׂרֵפָה**, **הֶרֶג** וְ**חֶנֶק**.

הַחֲנָק הוּא הָאֹפֶן הַקַּל מִבֵּין אֳפָנִים אֵלּוּ, שֶׁכֵּן בְּאֹפֶן זֶה הַמִּיתָה הִיא הַמִּהִירָה בְּיוֹתֵר, מַה שֶּׁחוֹסֵךְ מֵהַנִּדּוֹן סֵבֶל וְצַעַר רַב עַד לִיצִיאַת נִשְׁמָתוֹ. לְצֹרֶךְ הַדָּבָר הָיוּ מְשַׁקְּעִים אֶת הַנִּדּוֹן בְּזֶבֶל שֶׁלֹּא יָזוּז, וְלוֹקְחִים בַּד אָרֹךְ בגמרא (סנהדרין נ"ב ע"א) מבואר שהיו כורכים את החבל הקשיח בבד רך כדי שלא יפצע את גרונו של הנידון, אלא תהא מיתתו בחנק בלבד. וְקָשִׁיחַ וְכוֹרְכִים סָבִיב צַוָּארוֹ שֶׁל הַנִּדּוֹן, וּבְכָל קָצֶה הָיָה אוֹחֵז שְׁלִיחַ בֵּית דִּין, זֶה מוֹשֵׁךְ אֶצְלוֹ וְזֶה מוֹשֵׁךְ אֶצְלוֹ עַד שֶׁיּוֹצֵאת נִשְׁמָתוֹ. רמב"ם (הלכות סנהדרין פרק י"ד הלכה ט' ופרק ט"ו הלכה ט'). לְאַחַר מִכֵּן הָיוּ קוֹבְרִים אוֹתוֹ מִחוּץ לְקֶבֶר יִשְׂרָאֵל כְּשִׁכְלֵי הֲרִיגָתוֹ נִקְבָּרִים לְיָדוֹ. ראה ברמב"ם (הלכות סנהדרין פרק ט"ו הלכה י"ג) מיהם כל הנחנקים. גְּזַר דִּין שֶׁכָּזֶה נִפְסָק עַל אָדָם הַמַּכֶּה אֶת אָבִיו אוֹ אֶת אִמּוֹ, וְעַל הַבָּא עַל אֵשֶׁת אִישׁ, וְעַל הַמִּתְנַבֵּא נְבוּאַת שֶׁקֶר וְעוֹד.

עַל אַף ראה סנהדרין (מ"א ע"א) שעוד ארבעים שנה קודם חורבן בית המקדש כבר גלו הסנהדרין ובטלו דיני נפשות בישראל. שֶׁמַּשְׁנָחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בַּעֲוונותֵינוּ הָרַבִּים בָּטְלָה הַסַּנְהֶדְרִין וְאֵין בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית דִּין הַמֻּסְמָךְ לְהַעֲנִישׁ בְּאַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין, עִם כָּל זֹאת ראה סנהדרין (ל"ז ע"ב). גִּלּוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים שֶׁ"**דִּין**" אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין לֹא בָּטֵל. דְּהַיְנוּ שֶׁמִּי שֶׁנִּתְחַיֵּב **סְקִילָה** - אוֹ שֶׁנּוֹפֵל מֵהַגַּג אוֹ שֶׁחַיָּה רָעָה דּוֹרְסָתוֹ, וּמִי שֶׁנִּתְחַיֵּב **שְׂרֵפָה** - אוֹ שֶׁנּוֹפֵל בִּדְלֵקָה אוֹ שֶׁנָּחָשׁ מַכִּישׁוֹ, וּמִי שֶׁנִּתְחַיֵּב **הֲרִיגָה** - אוֹ שֶׁנִּמְסַר לַמַּלְכוּת אוֹ שֶׁלִּסְטִים בָּאִים עָלָיו, וּמִי שֶׁנִּתְחַיֵּב **חֶנֶק** - אוֹ שֶׁטּוֹבֵעַ בַּנָּהָר אוֹ שֶׁמֵּת בְּסִרּוֹנְכִי (**מַחֲלֵה קְשֵׁה בַּגְּרוֹן**). לְלַמְּדֵנוּ, שֶׁאֵין מִי שֶׁיּוּכַל לְהַמְלִיט מִדִּין הַתּוֹרָה. וְאִם אֵין הַיּוֹם אֶת בֵּית הַדִּין שֶׁיִּתְבְּעוּ אֶת עֶלְבּוֹנָהּ שֶׁל תּוֹרָה אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹצֵא דְּרָכִים אֲחֵרוֹת לְהִפָּרַע מִן הָאָדָם, שֶׁהַרְבֵּה שְׁלוּחִים לַמָּקוֹם.

רֶמֶז הַכְּתוּב - דִּין שָׁמַיִם

בְּמֵרוֹץ הַדּוֹרוֹת מָצְאוּ בְּנֵי הָאָדָם רְפוּאוֹת וּתְעָלוֹת לְמַחֲלוֹת רַבּוֹת אֲשֶׁר בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים אֲרֻכּוֹת הָיוּ חֲשׁוּכוֹת מַרְפֵּא. אֲבָל הַאִם מִישֶׁהוּ רוֹאֶה שֶׁבַּתֵּי הַחוֹלִים מִתְרוֹקְנִים בְּגָלַל זֶה? הָרְפוּאָה הִתְפַּתְּחָה בַּשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת בְּצוּרָה מַשְׁמָעוּתִית וּמַדְהִימָה, אֲבָל הַאִם בְּנֵי הָאָדָם יוֹתֵר בְּרִיאִים בְּעִקְבוֹת כָּךְ? לְצַעֲרֵנוּ הָרַב לֹא, וְאוּלַי אַף לְהֵפֶךְ. כַּמָּה מַחֲלוֹת בְּדוֹרוֹת קוֹדְמִים כְּלָל לֹא הָיוּ, וּלְפֶתַע בְּיָמֵינוּ לֹא עָלֵינוּ קָמוּ וְצָצוּ מֵאֲלֵיהֶן?! וְאִם רַק נָטָה אֹזֶן נוּכַל לִשְׁמֹעַ אֶת קוֹלוֹ שֶׁל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שֶׁלּוֹחֵשׁ לִבְנֵי הָאָדָם: דברים ל"ב, ל"ט. "**רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹקִים עִמָּדִי, אֲנִי אָמִית וַאֲחַיֶּה, מָחַצְתִּי וַאֲנִי אֶרְפָּא וְאֵין מִיָּדִי מַצִּיל**"!

קָצַת דּוֹמִים אָנוּ לְאוֹתוֹ אֶחָד שֶׁהִנִּיחַ קוּמְקוּם עַל גַּבֵּי הַכִּירַיִם הַדּוֹלְקִים, וּמִשֶּׁהִגִּיעוּ הַמַּיִם לְרֹתְחָתָם הֵחֵלּוּ הַמַּיִם לִגְלֹשׁ הַחוּצָה. הֵחֵל הַלָּה לְנַגֵּב אֶת הַמַּיִם הַגּוֹלְשִׁים וּלְאָסְפָם

בְּמְהִירוּת, עַד שֶׁבָּא אֶחָד וְהִכָּהוּ עַל קָדְקָדוֹ וְאָמַר לוֹ: **בְּמָקוֹם לָאֲסֹף אֶת הַמַּיִם הַמַּמְשִׁיכִים לְגָלֹשׁ, כַּבֵּה אֶת הַכִּירַיִם וּבָזֶה תִּפָּסֵק רְתִיחָתָם!**

כָּךְ אָנוּ, לִבְרֹחַ מִיָּדָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם לֹא נַצְלִיחַ. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה: תהלים קל"ט, ז'-ח'. "**אָנָה אֵלֵךְ מֵרוּחֶךָ וְאָנָה מִפָּנֶיךָ אֶבְרָח? אִם אֶסַּק שָׁמַיִם - שָׁם אָתָּה, וַאֲצִיעָה שְׁאוֹל - הִנֶּךָּ**". לָכֵן בְּמָקוֹם לַעֲבֹד כָּל הַזְּמַן לִמְצֹא רְפוּאוֹת חֲדָשׁוֹת, הָבָה נָחֵל לְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשֵׂינוּ, וּלְהִתְחָרֵט עַל חֲטָאֵינוּ, וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לַאלֹקֵינוּ. וּמִמֵּילָא יִתְקַיֵּם בָּנוּ הַפָּסוּק ישעיה ו', י'. ונרמז גם כן בפסוק "הסולח לכל עוניכי הרופא לכל תחלואיכי". "**וּלְבָבוֹ יָבִין וָשָׁב - וְרָפָא לוֹ**". וּכְהַבְטָחַת הַנָּבִיא: ירמיה ג', כ"ב. וזוהי גם כן משמעות הפסוק (תהלים מ"א, ה'): "רפאה נפשי כי חטאתי לך" שעיקר החולי והרפואה לאדם תלויים בטיב מעשיו. ודו"ק. "**שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים אֶרְפָּה מְשׁוּבֹתֵיכֶם**".

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

חֲכָמֵינוּ זַ"ל דָּנִים סנהדרין (מ"ט ע"ב). בַּתַּלְמוּד בְּמִקְרֶה בּוֹ נִתְעָרְבוּ כַּמָּה מְחֻיְבֵי מִיתוֹת זֶה עִם זֶה, וְאֵין בְּיָכְלְתֵּנוּ לָדַעַת מִי מֵהֶם הוּא הַחַיָּב סְקִילָה וּמִי שְׂרֵפָה וּמִי הֶרֶג וּמִי חֶנֶק, הֵיאַךְ יֵשׁ לְבֵית הַדִּין לִנְהֹג וּבְאֵיזֶה עֹנֶשׁ עֲלֵיהֶם לְהַעֲנִישָׁם?

וְהִנֵּה הַכְּלָל הַנָּקוּט בְּיָדֵינוּ בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת הוּא יומא (פ"ד ע"ב) וגיטין (י"ז ע"ב). "**סָפֵק נְפָשׁוֹת לְהָקֵל**", דְּהַיְנוּ שֶׁבְּכָל מִקְרֶה בּוֹ אֵיננוּ בְּטוּחִים בְּמֹאת הָאֱחוּזִים שֶׁאָכֵן מְחֻיָּב הַנֶּאֱשָׁם בְּעֹנֶשׁ קָשֶׁה שֶׁל הוֹצָאָה לַהוֹרֶג אֵין לָנוּ לְהַעֲנִישׁוֹ בְּכָךְ. וְלָכֵן, בַּמִּקְרֶה הַזֶּה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל שֶׁיֵּשׁ לְהוֹצִיאָם לַהוֹרֶג בְּאֹפֶן הַקַּל בְּיוֹתֵר שֶׁיְּכוֹל לִהְיוֹת.

וְנָחְלְקוּ רַבּוֹתֵינוּ מַהִי הַמִּיתָה הַקַּלָּה מִבֵּין אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית הַדִּין: לְדַעַת **רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי** זִיע"א מִיתַת הֶרֶג בְּסַיִף הִיא הַקַּלָּה בְּיוֹתֵר, וְאִלּוּ לְדַעַת **חֲכָמִים** מִיתַת חֶנֶק הִיא הַקַּלָּה בְּיוֹתֵר. וְלַהֲלָכָה פָּסַק רַבֵּנוּ **הָרַמְבַּ"ם** זַ"ל בהלכות סנהדרין (פרק י"ד הלכה ד'). בְּהֵלְכוֹתָיו כְּדַעַת חֲכָמִים.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה מַה שֶּׁכָּתַב **בדרושי הלילה** (**דרוש ה'**). **בְּשַׁעַר הַכַּוָּנוֹת** מַרְבֵּנוּ **הָאֲרִיזַ"ל** כן אמרו חכמינו (ברכות נ"ז ע"ב) ששינה היא אחד חלקי ששים ממיתה. שנשמתו של האדם יוצאת מגופו ועולה להעיד בפני בית דין של מעלה על כל מעשיה שעשתה באותו היום, ובית הדין דנים אם להחזירה שוב או לא. ולכן אנו אומרים "מודה אני...שהחזרת בי נשמתי בחמלה" ומברכים "המחזיר נשמות לפגרים מתים". ומכל מקום עיין בשער הכוונות שם שישנו ייחוד מסויים שיש לעשות בכדי שתעלה הנשמה לגמרי. וכבוד אלקים הסתר דבר. שֶׁבְּעֵת שֶׁהָאָדָם שׁוֹכֵב עַל מִשְׁכָּבוֹ לִישׁוֹן הֲרֵי זֶה בִּבְחִינַת מִיתָה. וְלָכֵן בְּטֶרֶם שֶׁיִּשְׁכַּב יֵשׁ לוֹ לַעֲמֹד

וּלְהִתְוַדּוֹת עַל עֲוֹונוֹתָיו, וְלַחְשֹׁב וּלְדַמְיֵן לְעַצְמוֹ אֵיךְ נַפְשׁוֹ עוֹמֶדֶת בִּפְנֵי בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה וּמְקַבֶּלֶת עַל עַצְמָהּ בְּנַחַת רוּחַ אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין סְקִילָה שְׂרֵפָה הֶרֶג וְחֶנֶק לְכַפָּרַת עֲוֹונוֹתֶיהָ שהם כנגד ארבע אותיות של שם הוי"ה ושל שם אדנו"ת בשילוב, כנזכר שם. , וְעַל יְדֵי זֶה יִתְפָּרְדוּ מִמֶּנּוּ עֲוֹונוֹתָיו וְתוּכַל נִשְׁמָתוֹ לַעֲלוֹת נְקִיָּה לָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים.

מצוה מ"ח: שלא להכות אב ואם

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"א, ט"ו.)

"**מַכֵּה אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

צִוּוּי זֶה הוּא בִּכְלָל הַצִּוּוּי שֶׁל ויקרא י"ט, ג'. "אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ", כְּשֶׁכָּאן הוֹסִיפָה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה עַל זֹאת שֶׁהַמַּכֶּה אֶת אָבִיו אוֹ אֶת אִמּוֹ חַלִּילָה ואם לא הוציא מהם דם אינו חייב חנק, אולם עובר הוא בלאו של "לא יוסיף להכותו" שהוא על הכאה של כל אחד מישראל, וכן על "איש אמו ואביו תיראו" ו"כבד את אביך ואת אמך" (הטור בחלק יורה דעה סימן רמ"א). עַד שֶׁהוֹצִיא מֵהֶם דָּם הֲרֵי זֶה חַיָּב מִיתָה וְדִינוֹ בְּחֶנֶק. וְאִם לֹא הָיוּ עֵדִים לַדָּבָר וְאִי אֶפְשָׁר לְחַיְּבוֹ בְּבֵית דִּין שֶׁל מַטָּה, הֲרֵי שֶׁהוּא בְּחִיּוּב כָּרֵת עַל יְדֵי בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה.

סנהדרין (פ"ה ע"א) ושלחן ערוך (יורה דעה סימן רמ"א סעיף ה'). וזה מלבד בהורה שנפסק עליו דין "מסית ומדיח" שעליו נצטוו ישראל (דברים י"ג, ט'): "לא תחמול ולא תכסה עליו" (סנהדרין פ"ה ע"ב). **בִּכְלָל** הַדְּבָרִים, שֶׁאָסוּר לְבֵן לְשַׁמֵּשׁ כִּשְׁלִיחַ בֵּית דִּין לְיַסֵּר וּלְהַעֲנִישׁ אֶת הוֹרָיו עַל דָּבָר שֶׁנִּתְחַיְּבוּ בּוֹ בְּבֵית דִּין, וְכֵן סנהדרין (פ"ד ע"ב) ושלחן ערוך (שם סעיף ג'). וברמ"א שם. וראה בספר ילקוט יוסף להרה"ג יצחק יוסף שליט"א (בהלכות כבוד אב ואם) שדן באילו אופנים יש להתיר לבן להתעסק בריפוי אביו על ידי הוצאת דם. לֹא יַעֲשֶׂה בָּהֶם רְפוּאָה הָעֲלוּלָה לְגָרֹם לִיצִיאַת דָּם כְּגוֹן הַקָּזוֹת דָּם אוֹ כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. וְרַק בְּאֹפֶן שֶׁאֵין אַחֵר כְּמוֹהוּ לְרַפְּאוֹתָם רַשַּׁאי הוּא לְטַפֵּל בָּהֶם וּבְתַנַּאי שֶׁיִּמָּחֲלוּ לוֹ מֵרֹאשׁ עַל כָּל צַעַר וּכְאֵב שֶׁיְּגָרֵם לָהֶם מִמֶּנּוּ.

רָמַז הַכָּתוּב - חִנּוּךְ כַּהֲלָכָה

אַחַד הַדְּבָרִים מועד קטן (י"ז ע"א). ונפסק בשלחן ערוך (יורה דעה סימן ר"מ סעיף כ'). ועיין בברכי יוסף (שם ס"ק י"ד) מה שכתב לדון בענין זה באורך ואכמ"ל. שֶׁהִזְהִירוּנוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל בְּעִקְּבוֹת אִסּוּר זֶה הוּא שֶׁלֹּא יַכֶּה הָאָב אֶת בְּנוֹ מִשֶּׁנַּעֲשָׂה ונחלקו הפוסקים מה נקרא "גדול": ראה בבית יוסף (יורה דעה סוף סימן של"ד) שיש אומרים מגיל עשרים ושתים, ויש אומרים מגיל עשרים וארבע. והריטב"א בחידושיו (על מסכת מכות) כתב שהכל לפי טבעו של הילד ופעמים שאף לפני גיל בר מצוה כבר אין לאב להכותו. והובאו דבריו ב"ברכי יוסף" כאן. גָּדוֹל, שֶׁבְּכָךְ עָלוּל הַבֵּן לְהִתְמָרֵד וּלְהַכּוֹת אֶת אָבִיו בַּחֲזָרָה חָלִילָה, וְנִמְצָא שֶׁהָאָב הִכְשִׁילוֹ וְעָבַר עַל אִסּוּר "לִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל".

לְהַכּוֹת אוֹ לְהַעֲנִישׁ יֶלֶד אוֹ תַּלְמִיד זֶה מֵהַדְּבָרִים הַקַּלִּים בְּיוֹתֵר. הַיֶּלֶד מִטִּבְעוֹ יָרֵא מֵאָבִיו, וּבְדֶרֶךְ כְּלָל גַּם חָלוּשׁ מִמֶּנּוּ, וְהַתַּלְמִיד מִתְבּוֹשֵׁשׁ מֵרַבּוֹ וְאֵימַת שָׁמַיִם עוֹמֶדֶת לְנֶגֶד עֵינָיו. וְלָכֵן חֶזְקָה עֲלֵיהֶם שֶׁיִּתְכּוֹפְפוּ בִּפְנֵי הַגָּדוֹל הַמַּיְסְרָם וְיִקַּבְּלוּ אֶת עָנְשׁוֹ מִבְּלִי לִפְצוֹת פֶּה. פֹּה סְטִירָה וְשָׁם מַכָּה, כָּאן בְּזָיוֹן בָּרַבִּים וְכָאן יַחַס מְזַלְזֵל, אוּלָם הַהַשְׁלָכוֹת הַנּוֹרְאִיּוֹת שֶׁל חִנּוּךְ קַפְּדָנִי שכך אמר רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא (אבות פרק ב' משנה ה'): "לא הקפדן מלמד". ונראה לעניות דעתי שנקט התנא בלשון זו דוקא להבהיר שאולי באמת תראה אדם המלמד ומחנך מתוך קפדנות ואימה, ואולי אף יראה לך על פניו שמצליח הוא במלאכתו, אך דע לך שהאמת היא שלא הקפדן הוא המלמד, אלא הפחד והמורא שבלב התלמיד הוא שמורהו ליישם הדברים, ובבוא העת לכשיפוג המורא לא ישאר מאומה מלימודיו... וַעֲנִישָׁה יְתֵרָה יַגִּיעוּ בְּבוֹא הָעֵת. הַהִתְמָרְמְרוּת תָּחֵל לְכַרְסֵם בְּלִבָּם, וְיֵצֶר הַהִתְמָרְדוּת יַתְחִיל לִבְעֹר בְּתוֹכָם, וּבְכָל פַּעַם שֶׁיּוֹסִיף הַמְחַנֵּךְ לְיַסְּרָם - הַמַּשְׁקִיעִים רַק יֵלְכוּ וְיִתְפַּחוּ. ולכן הזהירונו חז"ל הקדושים (פסחים קי"ג ע"א): "שלשה אין מתקנאים בהם...ותלמיד קטן". שהרי כל קטן סופו בעזרת ה' לגדול, וזוהי הרי מטרת האב והרב להביא את הדור הבא להיות "גדול כשר", לכן אל תראהו עתה שהוא קטן וחלוש, אלא היה חכם הרואה את הנולד, זכור שיבוא יום ואף הוא יהא בוגר ועצמאי כמוך, או תלמיד חכם ובעל סמכות כמוך, ולכן אל תחנכהו על בסיס של התקנאות והטלת אימה וכפיפות גרידא, מה שעלול להתמוגג ולהיעלם בעקבות מעשיך. ולצערנו רבים הם ההורים הטועים בדבר הזה, ואחריתם (לא עלינו) עדי אובד. עַד שֶׁיְּגִיעַ הָרֶגַע בּוֹ יִפְרְקוּ אֶת עֹל הַמְּרוּת מֵעֲלֵיהֶם, וְאָז כָּל שִׁנּוּי בְּגִישַׁת הַמְחַנֵּךְ כְּבָר לֹא יוֹעִיל בְּמְאוּמָה.

לְמִדּוּנוּ רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים כִּי הַחִנּוּךְ אֵינוֹ אִלּוּף! גַּם תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁכָּל אָמְצָעֵי הָאֲכִיפָה וְהָעֲנִישָׁה בְּיָדֶיהָ, בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, אַף הִיא מָצְאָה לְנָכוֹן לְיַשֵּׁב אֶת דַּעַת לוֹמְדֶיהָ בְּמַתַּן טָעֲמִים וּסְבוֹת, וְלִקְנוֹת אֶת לֵב מַאֲמִינֶיהָ בְּהַבְטָחַת שָׂכָר וּבְמִלּוֹת חִבָּה. אֵין שׁוּם פְּגָם אוֹ בּוּשָׁה בְּכָךְ שֶׁנַּעֲנִיק מִלּוֹת עִדּוּד וְחִבָּה לַחֲנִיכֵינוּ, שֶׁנַּסְבִּיר לָהֶם הַטַּעַם וְהַהִגָּיוֹן שֶׁבְּהוֹרָאוֹתֵינוּ. וְאַדְרַבָּה: חָנִיךְ הַמַיְּשֵׁם אֶת הוֹרָאוֹת מְחַנְּכוֹ מִתּוֹךְ אמנם נכון שלא תמיד צריך להסביר כל דבר. שהרי גם התורה פעמים שציותה בלשון "חוקה חקקתי גזרה גזרתי ואין לך רשות להרהר אחריה", ו"שתוק, כך עלה במחשבה" וכיוצא בזה, אבל כדרך כלל וכעיקרון ודאי שאין זו הדרך. הֲבָנַת הַתּוֹעֶלֶת וְהַנְּכוֹנוּת שֶׁבַּדָּבָר - נוֹתֵן הוּא אֶת כָּל לִבּוֹ לְכָךְ, וְעוֹשֶׂה אֶת הַדְּבָרִים לְשֵׁם פְּעֻלָּם בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן ורעיון נפלא הביא הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל בספרו "שיחות מוסר" (מאמר ל') אודות הגר שפחת שרה, שבבוא שרה להשיאה לאברהם כתוב (בראשית ט"ז, ג'): "ותקח שרה". ופירש רש"י: "לקחתה בדברים: אשריך שזכית להדבק בגוף קדוש כזה". ולכאורה איזה צורך יש לשכנע שפחה ניבזת להפוך לאשת האדון ולהשתוות לגבירתה? והסביר שעל ידי נישואיה לאברהם ודאי תחוייב בכמה דברים, וכדי שתקבלם ברצון גמור ידעה שרה שצריך לפתותה. (וראה

בשפתי חכמים שם שכתב בענין זה בלשון נפלאה וזו לשונו: "כיון שעיקר האדם הוא דעתו, ולא יוכל לקחת דעתו כי אם בדברים טובים המושכים דעתו לרצונו". ושפתיים ישק). . אַךְ אִם עוֹשֶׂה הוּא אוֹתָם מִתּוֹךְ אִלּוּץ וּכְפִיָּה - לֹא יִקַּח זְמַן רַב עַד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ הַדָּבָר לְנֶטֶל כָּבֵד וּלְמַעֲמָסָה נַפְשִׁית, שֶׁרַק תְּעוֹרֵר בְּתוֹכוֹ אֶת יֵצֶר הַפֶּרֶק. **וְאַשְׁרֵי הַמַּדְבִּר עַל אֹזֶן שׁוֹמַעַת.**

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

דָּנוּ רַבּוֹתֵינוּ **הַפּוֹסְקִים** בְּדִין גּוֹי שֶׁנִּתְגַּיֵּר וְנַעֲשָׂה גֵּר צֶדֶק, מַה דִּינוֹ כְּלַפֵּי הוֹרָיו הַגּוֹיִים לְעִנְיַן חִיּוּבוֹ לְכַבְּדָם וְאִסּוּר הַכְּאָתָם? שֶׁהֲרֵי כְּלָל הוּא בְּיָדֵינוּ בהלכות איסורי ביאה (פרק י"ד הלכה י"א). שֶׁגֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר הֲרֵי הוּא כְּתִינוֹק שֶׁנּוֹלַד, וְאִם כֵּן הֵם כְּבָר אֵינָם בְּגֶדֶר הוֹרָיו?!

וְהִנֵּה חָכְמֵינוּ זַ"ל יבמות כ"ב ע"א. בַּתַּלְמוּד פָּסְקוּ שֶׁעַל אַף שֶׁגֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר הוּא כְּתִינוֹק שֶׁנּוֹלַד, וּמִמֵּילָא מִדִּין תּוֹרָה בָּטֵל קִשְׁרוֹ הַמִּשְׁפַּחְתִּי אם נתגיירו גם הן, כמובן. וּמֻתָּר הוּא אַף בְּנִשְׂיאַת קְרוֹבוֹתָיו, עִם כָּל זֹאת גְּזֵרַת חֲכָמִים הִיא שֶׁלֹּא יִשָּׂא הַגֵּר אֶת אִמּוֹ אוֹ אֶת אֲחוֹתוֹ מֵאִמּוֹ אבל על אחותו מאביו לא גזרו, שלאומות העולם אין שום ייחוס אחר האב אלא אחר האם בלבד. כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ "**בָּאנוּ מִקְּדֻשָּׁה חֲמוּרָה לִקְדֻשָּׁה קַלָּה, שֶׁבְּגִיּוּתֵנוּ הָיִינוּ אֲסוּרִים וּבְגֵרוּתֵנוּ אָנוּ מֻתָּרִים**". וְכֵן פָּסְקוּ בהלכות איסורי ביאה (פרק י"ד הלכה י"ב). **הָרַמְבַּ"ם** בחלק יורה דעה (סימן רס"ט סעיף א'). **וְהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ**.

וּלְאוֹר זֹאת, בחלק יורה דעה (סימן רמ"א סעיף ט'). וראה בהגהות "יד אברהם" על השלחן ערוך שם שהקשה לכאורה מה הדימוי? שדוקא על קרובותיו שהיה מוזהר עליהן בגויותו יש לגזור, אבל על כיבוד הוריו שאינו מוזהר אף בגויותו למה נגזור בגרותו? ותירץ שעל אף שאין זו מצוה משבע מצוות בני נח, מכל מקום מצינו שנענשו על כך בכמה מקומות, ולכן שייך לגזור עליהם גם בגרותם. עיין שם בראיותיו. **פְּסַק הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ שֶׁגֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר אָסוּר לוֹ גַּם כֵּן לְקַלֵּל אֶת אָבִיו הַגּוֹי, וְלֹא לְבַזּוֹתוֹ וְלֹא לְהַכּוֹתוֹ מִזֶּה הַטַּעַם.**

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר חִיּוּב הַזְּהִירוּת בְּמִצְוַת כִּבּוּד אָב וָאֵם עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בְּסֵפֶר **ערך "אם" בהערות הגרש"ז עהרנרייך זצ"ל. רַחֲמֵי הָאָב** לְהָרה"ק **רַבִּי יַעֲקֹב קְטִינָא** זַצַ"ל שֶׁכְּתַב שֶׁמִּצְוָה זוֹ עַל אַף שֶׁהִיא מֵהַמִּצְוֹות הַשִּׂכְלִיּוֹת וְהַמּוּבָנוֹת לְאָדָם, עִם כָּל זֹאת קָשֶׁה מְאֹד לַעֲמֹד בָּהּ וּלְקַיְּמָהּ כָּרָאוּי. וְזֶה מִפְּנֵי שֶׁכָּל כֹּחוֹ שֶׁל עֵשָׂו בַּגָּלוּת הַזּוֹ הוּא מִכֹּחַ הִתְמַסְּרוּתוֹ לְאוֹתָהּ מִצְוָה כמובא במדרש רבה (פרשת כי תשא) ובספר חסידים (סימן שמ"א). , וּמִמֵּילָא בְּקַיְּמָנוּ מִצְוָה זוֹ אָנוּ גּוֹרְמִים לְמַפָּלֶת עֵשָׂו וּלְקֵרוּב הַגְּאֻלָּה, וְלָכֵן הַבַּעַל דָּבָר מִתְאַמֵּץ בְּכָל כֹּחוֹ לְהַכְשִׁיל אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יְקַיְּמוּ מִצְוָה זוֹ כָּרָאוּי.

מצוה מ"ט: לדון דיני קנסות
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"א, י"ח.)
"**וְכִי יְרִיבֻן אֲנָשִׁים...עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת עֲשֵׂה מֵהַתּוֹרָה עַל בָּתֵּי הַדִּין שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל לִשְׁפֹּט וּלְהַעֲנִישׁ וְלִקְנֹס אָדָם הַמַּזִּיק בְּכְדֵי לִמְנֹעַ מִכְשׁוֹל וְעָוֹן, וּלְמַעַן יִרְאוּ וְיִירָאוּ וְלֹא יָשׁוּבוּ הָרְשָׁעִים עַל רִשְׁעָתָם שֵׁנִית. שֶׁכָּךְ לִמְּדוּנוּ רַבּוֹתֵינוּ אבות ג', ב'. שֶׁאִלְמָלֵא מוֹרָאָה שֶׁל מַלְכוּת אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ חַיִּים בְּלָעוֹ, וּמִבְּלִי חֹק וּמִשְׁפָּט בָּעָם אִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם לְהִתְקַיֵּם כפי שאמר רבן שמעון בן גמליאל באבות (א', י"ח) "על שלשה דברים העולם עומד: על הדין ועל האמת ועל השלום". ועיין לעיל מצוה ל"ז מה שכתבנו בסיעתא דשמיא מענין זה. . וְתִמְצָתָהּ הַתּוֹרָה אֶת עִקַּר דִּינֵי הַקְּנָסוֹת בְּפָסוּק אֶחָד וְהוּא: ויקרא כ"ד, י"ט. "**כַּאֲשֶׁר עָשָׂה כֵּן יֵעָשֶׂה לּוֹ**". וּפֵרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל שֶׁיְּצַעֲרוּהוּ בֵּית הַדִּין בְּמָמוֹן שֶׁיִּצְטָרֵךְ לְשַׁלֵּם לָזֶה שֶׁצִּעֲרוֹ כְּפִי הָעֲרֵךְ שֶׁהִזִּיקוֹ, אימרת רבא במסכת בבא קמא (פ"ד ע"א). ונפסק בשלחן ערוך (ריש חושן משפט סימן א' סעיף א'). וראה בסמ"ע (שם ס"ק ט') מהי ההגדרה של "מוסמך". וְדָבָר זֶה נִקְבָּע רַק עַל יְדֵי בֵּית דִּין מֻסְמָךְ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

בְּיָמֵינוּ, שֶׁאֵין לָנוּ בָּתֵּי דִּין מֻסְמָכִים הָרְאוּיִים לֶאֱמֹד אֶת שִׁעוּר הַקְּנָס, מִמֵּילָא לֹא מִתְקַיֶּמֶת בְּפֹעַל תּוֹרַת הַקְּנָסוֹת מִן הַתּוֹרָה. אוּלָם מִשּׁוּם קִיּוּם הָעוֹלָם נִתְּנָה רְשׁוּת לַדַּיָּנִים לִקְבֹּעַ וּלְחַיֵּב תַּשְׁלוּמִים אוֹ פִּצּוּיִים מְסֻיָּמִים מֵהַמַּזִּיק לַנָּזָק כְּרָאוֹת עֵינֵיהֶם שֶׁל הַדַּיָּנִים כן הובא בסנהדרין (מ"ו ע"א) בשם רבי אליעזר בן יעקב, ונפסק בשלחן ערוך (חושן משפט סימן ב'). .

חִלּוּקִים רַבִּים נֶאֱמְרוּ בְּדִינֵי הַקְּנָסוֹת. כְּגוֹן הַחוֹבֵל בְּגוּף חֲבֵרוֹ שֶׁעָלָיו לְפַצּוֹתוֹ בַּחֲמִשָּׁה דְּבָרִים: **נֶזֶק**, **בֹּשֶׁת**, **פְּגָם**, **צַעַר וְרִפּוּי**. וְהַנִּתְפָּס בִּגְנֵבָתוֹ שֶׁמִּתְחַיֵּב בְּתַשְׁלוּמֵי **כֶּפֶל אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה**. וְהַמַּזִּיק אֶת עַבְדּוֹ אוֹ עֶבֶד חֲבֵרוֹ, אוֹ שֶׁמַּזִּיק אִשָּׁה הָרָה וּכְתוֹצְאָה מִכָּךְ נִגְּפוּ וְלָדוֹתֶיהָ, אוֹ קָטָן שֶׁהִזִּיק, וְכֵן עוֹד מִקְרִים וְדִינִים שׁוֹנִים הַמּוּבָאִים ולשם כך יוחדו שתי מסכתות נכבדות: בבא קמא ובבא מציעא. בַּתַּלְמוּד.

רָמַז הַכָּתוּב - מוֹדֶה עַל הָאֱמֶת

מִדִּינֵי הַקְּנָסוֹת הוּא שֶׁאָדָם שֶׁהָלַךְ בַּסֵּתֶר וְגָנַב מֵעֲמִיתוֹ וְנִתְפַּס בִּגְנֵבָתוֹ הֲרֵי זֶה חַיָּב לְשַׁלֵּם לַבַּעֲלִים פִּי שְׁנַיִם מֵעֶרֶךְ הַגְּנֵבָה. אוּלָם ראה בבא קמא (ס"ד ע"א) מנין למדים זאת. קִבְּלוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל בְּמַסֹּרֶת שֶׁאִם יוֹדֶה הַגַּנָּב מֵעַצְמוֹ עַל מַעֲשָׂיו וְיָשִׁיב אֶת הַגְּנֵבָה מֵעַצְמוֹ אֲזַי פָּטוּר הוּא מֵהַקֶּנָס וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְשַׁלֵּם אֶלָּא כְּפִי עֶרֶךְ הַדָּבָר שֶׁגָּנַב. וּמִדִּין זֶה לְמֵדִים אָנוּ אֶת גֹּדֶל מַעֲלָתוֹ וְיִקְרָתוֹ שֶׁל אָדָם **הַמּוֹדֶה עַל הָאֱמֶת**, וְאֵינוֹ בּוֹשׁ מִלְּהוֹדוֹת עַל טָעוּת שֶׁעָשָׂה.

בְּתוֹלְדוֹת עַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ שְׁנֵי מַנְהִיגִים גְּדוֹלִים שֶׁהוּכְחוּ עַל מַעֲשֵׂיהֶם: **דָּוִד הַמֶּלֶךְ**, **וְשָׁאוּל הַמֶּלֶךְ**. אֶלָּא שֶׁחָזַ"ל הַקְּדוֹשִׁים מְגַלִּים לָנוּ שֶׁכָּל אֶחָד מֵהַשְּׁנַיִם הֵגִיב לַתּוֹכֵחָה שֶׁקִּבֵּל בְּצוּרָה שׁוֹנָה, וּמִמֶּילָּא גַּם תּוֹצָאוֹת הַדָּבָר הָיוּ שׁוֹנוֹת:

דָּוִד הַמֶּלֶךְ ראה כל המעשה בספר שמואל ב' (פרק י"ב). בְּשָׁעָה שֶׁבָּא אֵלָיו נָתָן הַנָּבִיא וְהוֹכִיחוֹ עַל מַעֲשֵׂה בַּת שֶׁבַע, וְהוֹדִיעַ לוֹ "הִנְנִי מֵקִים עָלֶיךָ רָעָה מִבֵּיתֶךָ" מִיָּד נֶעֱמַד דָּוִד הַמֶּלֶךְ וְהוֹדָה עַל טָעוּתוֹ וְאָמַר "חָטָאתִי לַה'". וְאָכֵן תְּשׁוּבָתוֹ נִתְקַבְּלָה, וְעָנָהוּ הַנָּבִיא "גַּם ה' הֶעֱבִיר חַטָּאתְךָ לֹא תָמוּת".

שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ, לְעֻמַּת זֹאת, ראה כל המעשה בספר שמואל א' (פרק ט"ו). בְּשָׁעָה שֶׁבָּא אֵלָיו שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא וְהוֹכִיחוֹ עַל שֶׁעָבַר עַל צִוּוּי ה' בְּמִלְחֶמֶת עֲמָלֵק בְּכָךְ שֶׁהוֹתִיר מִן הַצֹּאן וְהַבָּקָר, הֵחֵל שָׁאוּל לְהַצְדִּיק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי הִצְטַדְּקִיּוֹת וְתֵרוּצִים שֶׁהָעָם שָׁכְנָעוֹ, וְשֶׁכַּוָּנָתוֹ הָיְתָה לְשֵׁם שָׁמַיִם לְהַקְרִיבָם כְּקָרְבָּן לַה', וְלֹא רָצָה לְהוֹדוֹת מִיָּד עַל טָעוּתוֹ. וְלָכֵן הוֹדִיעוֹ הַנָּבִיא "וַיִּמְאָסְךָ ה' מִהְיוֹת מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל" וְלֹא נִסְלַח לוֹ עַל מַעֲשָׂיו.

מִשְּׁנֵי מַעֲשִׂים אֵלּוּ לִמְּדוּנוּ רַבּוֹתֵינוּ עַד כַּמָּה גְּדוֹלָה וְחִיּוּנִית הִיא מִדַּת הַ"**מּוֹדֶה עַל הָאֱמֶת**", שֶׁבַּעֲבוּרָהּ מוּכָנִים בַּשָּׁמַיִם אַף לִמְחֹל לוֹ לָאָדָם עַל חֶטְאָיו. וּכְפִי שֶׁנֶּאֱמַר ברכות י"ב ע"ב. בַּתַּלְמוּד: "**כָּל הָעוֹשֶׂה עֲבֵרָה וּמִתְבַּיֵּשׁ בָּהּ מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹונוֹתָיו**", וּבֵאֵר הַגְּאוֹן **רַבִּי חַיִּים שְׁמוּאֵלֶבִיץ** זַצַ"ל מאמר י"ז. בְּסִפְרוֹ **שִׂיחוֹת מוּסָר** טַעַם הַדָּבָר שֶׁבְּהֶיוֹת שֶׁהַעֹנֶשׁ אֵינוֹ אֶלָּא כְּדֵי לְהוֹכִיחַ לְאָדָם עַל טָעוּתוֹ, וּלְעוֹרְרוֹ לְהִתְחָרֵט עַל מַעֲשָׂיו, לָכֵן אִם הָאָדָם מֵעַצְמוֹ כְּבָר הִתְבַּיֵּשׁ בְּעֲבֵרָה וְהִתְנַחֵם עָלֶיהָ הֲרֵי שֶׁכְּבָר הִגִּיעַ בְּכוֹחוֹת עַצְמוֹ לְתַכְלִית הַהַכָּרָה בְּטָעוּתוֹ וְשׁוּב אֵינוֹ זָקוּק לְעֹנֶשׁ, וְלָכֵן מוֹחֲלִין לוֹ עַל עֲוֹונוֹתָיו.

מִטִּבְעוֹ שֶׁל הָאָדָם שֶׁאֵינוֹ אוֹהֵב הוּא לְהוֹדוֹת עַל טָעוּת שֶׁעָשָׂה. תָּמִיד יְנַסֶּה לְהַצְדִּיק אֶת מַעֲשָׂיו בְּכָל דֶּרֶךְ אֶפְשָׁרִית, וַאֲפִלּוּ שֶׁבְּתוֹךְ תּוֹכוֹ יוֹדֵעַ הוּא שֶׁטָּעָה, וְשֶׁטַּעֲנוֹתָיו הֵן טַעֲנוֹת שָׁוְא וְשֶׁקֶר, עִם כָּל זֹאת יְשַׁכְנֵעַ אֶת עַצְמוֹ שֶׁהוּא בְּסֵדֶר. דְּבָר זֶה אָנוּ מוֹצְאִים בְּעִנְיַן **הָאִשָּׁה הַסּוֹטָה** הַמּוּבֵאת אֶל שַׁעֲרֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְבָדְקָהּ בַּמַּיִם הַמְאָרְרִים אִם אָכֵן זָנְתָה תַּחַת בַּעֲלָהּ אוֹ שֶׁנִּקְיָה הִיא מִכָּל חֵטְא וְאַשְׁמָה. שָׁם חָכְמֵינוּ זַ"ל במסכת סוטה (ז' ע"א). וראה שם את כל הטקס הקשה אותו עוברת אותה אשה. מִלַּמְּדִים כִּי בְּטֶרֶם הָיוּ מַתְחִילִים בִּבְדִיקָתָהּ הָיוּ מַעֲלִים אוֹתָהּ לְבֵית הַדִּין הַגָּדוֹל שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם, שָׁם הָיוּ עוֹרְכִים מַסַּע שִׁכְנוּעִים אָרֹךְ וּמַתִּישׁ לְנַסּוֹת לְשַׁכְנֵעַ אֶת הָאִשָּׁה בְּכָל מִינֵי פִּתּוּיִים וְאִיּוּמִים שֶׁתּוֹדֶה עַל מַעֲשֶׂיהָ.

וְהַדָּבָר תָּמוּהַּ: אִשָּׁה זוֹ עוֹמֶדֶת לִשְׁתּוֹת מִמֵּי הַסּוֹטָה, מַה שֶּׁכְּרוּךְ בְּהַשְׁפָּלָה נוֹרָאָה וּבְבִזָּיוֹן גָּדוֹל, וְאִם אָכֵן זָנְתָה סוֹפָהּ שֶׁתִּצְבֶּת בִּטְנָהּ וְתָמוּת בְּצוּרָה מַשְׁפִּילָה וְנוֹרָאָה. וַדַּאי כְּבָר יָצָא

לָהּ לִרְאוֹת אוֹ לִשְׁמֹעַ פַּעַם בְּחַיֶּיהָ מֵאוֹתוֹ מַעֲמָד מְזַעְזֵעַ, וְאִם כֵּן מַדּוּעַ יֵשׁ צֹרֶךְ לִטְרוֹחַ כָּל כָּךְ לְשַׁכְנְעָהּ לְהוֹדוֹת? וַהֲרֵי כָּל בַּר דַּעַת אָמוּר לְהוֹדוֹת מֵעַצְמוֹ בְּמַצָּב שֶׁכָּזֶה?!

אֶלָּא מִכָּאן רוֹאִים, שֶׁפְּעָמִים שֶׁאָדָם יִהְיֶה מוּכָן לְהַפְסִיד, לִסְבֹּל, **וַאֲפִלּוּ לָמוּת**, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא לְהוֹדוֹת בָּאֲשָׁמָה! וּלְאוֹר כָּל זֹאת מוּבָן גַּם כֵּן הֵיטֵב מַדּוּעַ פָּטְרָה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה אֶת הַמּוֹדֶה בְּקִנָּס מִלְּשַׁלְּמוֹ, שֶׁעֶצֶם הוֹדָאָתוֹ בַּדָּבָר נֶחְשֶׁבֶת לוֹ כְּתִקּוּן גָּדוֹל עַל מַעֲשָׂיו. וּמִכָּאן נַשְׂכִּיל אַף אָנוּ לִקְנוֹת מַעֲלָה נִפְלָאָה זוֹ שֶׁל מוֹדֶה עַל הָאֱמֶת, וּבְכָךְ נְקַשֵּׁט אֶת נַפְשֵׁנוּ בְּקִשּׁוּטֵי הַמִּדּוֹת הַיְשָׁרוֹת וְהַמְתֻקָּנוֹת הָרְאוּיוֹת לְבָנָיו שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

בסימן נ'. בְּשׁוּ"ת **מַהֲרַ"ם בֶּן חֲבִיב** זַ"ל נִשְׁאַל בְּאִם יְמַצֵּא בְּיָמֵינוּ מְלַמֵּד חָכָם גָּדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל הַמֻּיְחָס לְשׁוֹשֶׁלֶת הַנְּשִׂיאִים, הַאִם תְּהֵא הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ לָכֹף וְלָדוּן דִּינֵי קְנָסוֹת כִּבְיָמִים עָבְרוּ, בְּהְיוֹת שֶׁעִקַּר הַהַסְמָכָה הָיְתָה עַל יְדֵי אוֹתָהּ הַשּׁוֹשֶׁלֶת?

וְהֵשִׁיב שֶׁאַף אִם יִמְצֵא גָּדוֹל הַמֻּיְחָס בְּשׁוֹשַׁלְתּוֹ לְשׁוֹשֶׁלֶת הַנְּשִׂיאוּת, וְאֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה יְחִוּסוֹ עיין שם ובברכי יוסף (חושן משפט סוף סימן א') שדנו האם ישנה עדיפות לייחוסו מהזכרים יותר מלייחוסו מהנקבות. ועוד עיין בדברי בעל "כנסת הגדולה" מה שפלפל בזה. ואכמ"ל. מִצַּד הָאָבוֹת בֵּן אַחַר בֵּן, עִם כָּל זֹאת לֹא יוּכַל בְּפֹעַל לָדוּן דִּינֵי קְנָסוֹת. הוֹאִיל וְלֹא קִבֵּל הַסְמָכָה לְכָךְ מֵהַדּוֹר שֶׁעָבַר. וְחִיּוּב הַהַסְמָכָה הוּא דָּבָר הַמְּעַכֵּב בִּפְסִיקָה בְּדִינֵי קְנָסוֹת.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן הַדִּין וְהַקְּנָסוֹת עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בְּסֵפֶר חלק חושן משפט (הלכות דיינים הלכה ב'). **לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת** שֶׁבֵּאֵר שֶׁהַמִּשְׁפָּט הוּא בְּחִינַת **תִּקּוּן הָאֱמוּנָה**. בִּהְיוֹת שֶׁכְּשֶׁשְׁנַיִם בָּאִים לַדִּין וּמַכְחִישִׁים זֶה אֶת זֶה הֲרֵי שֶׁאֶחָד מֵהֶם טוֹעֵן שֶׁקֶר, וְנִמְצָא שֶׁפָּגַם בֶּאֱמוּנָתוֹ, כִּי הָיָה לוֹ כמו שאמרו בשבת (ל"א) שתובעים את האדם לעתיד לבא "נשאת ונתת באמונה?". לִישָׁא וְלִתֵּן בֶּאֱמוּנָה. וְתִקּוּנוֹ הוּא עַל יְדֵי שֶׁבָּאִים לְדַיָּן הַדָּן דִּין אֱמֶת, וּבְמִשְׁפָּטוֹ מְחַבֵּר הַדַּיָּן אֶת הָאֱמֶת עִם הָאֱמוּנָה ולכן גם כן אין דנים אלא ביום ולא בלילה. שהיום והלילה הם אמת ואמונה, ורק ביום יכולה להיות ההשתלמות של שניהם יחד. ולכן אמרו חכמים "כל הדן דין אמת לאמיתו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית שנאמר ויהי ערב ויהי בקר יום אחד". שעל ידי הדין עושה את הערב (אמונה) ואת הבקר (אמת) לאחד. , וּבָזֶה נַעֲשֶׂה תִּקּוּן הָאֱמוּנָה. וְלָכֵן גַּם כֵּן עִקַּר הַהַסְמָכָה הוּא רַק בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כן כתב בליקוטי מוהר"ן (תורה ז') שארץ ישראל היא בחינת אמונה ובחינת אמת. עיין שם באורך. שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה, וְרַק מִשָּׁם יָכוֹל לָצֵאת הַתִּקּוּן הַשָּׁלֵם.

מצוה נ': להרג בסיף המחיב
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"א, כ'.)
"**וְכִי יַכֶּה אִישׁ**...**וְנָקֹם יִנָּקֵם**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

כְּבָר נִתְבָּאֵר בְּסַיְעָתָא דִשְׁמַיָּא מצוה מ"ז. לְעֵיל עִנְיַן אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין. וְכָאן צִוָּתָה הַתּוֹרָה אֶת בֵּית הַדִּין לָדוּן וּלְחַיֵּב אֶת הַמַּגִּיעַ לוֹ בְּמִיתַת סַיִף, דְּהַיְנוּ שֶׁיַּעַרְפוּ אֶת רֹאשׁ הַנִּדּוֹן בְּסַיִף כְּדֶרֶךְ שֶׁהֵיוּ הַמְּלָכִים מַעֲנִישִׁים אֶת הָעוֹבְרִים עַל גְּזֵרוֹתֵיהֶם. וְזוֹ מֵהַקַּלּוֹת שֶׁבְּמִיתוֹת, אַךְ קָשָׁה יוֹתֵר מִמִּיתַת הַחֶנֶק. ראה סנהדרין (ע"ו ע"ב) ורמב"ם (הלכות סנהדרין פרק ט"ו הלכה י"ב) עֹנֶשׁ שֶׁכָּזֶה נִתַּן לְאָדָם שֶׁרָצַח אֶת חֲבֵרוֹ בְּכָל דֶּרֶךְ שֶׁהִיא, וּלְתוֹשָׁבֵי עִיר הַנִּדַּחַת שֶׁעָבְדָה עֲבוֹדָה זָרָה, וְלָהוֹרֵג אֶת עַבְדּוֹ. וּרְאֵה **בָּרַמְבָּ"ם** ז"ל הלכות סנהדרין (פרק י"ד). בְּהִלְכוֹתָיו מַה שֶּׁכָּתַב בָּזֶה.

כן כתב הרמב"ם ז"ל בהלכות סנהדרין (פרק י"ד סעיף י'). **צִוּוּ** חֲכָמִים שֶׁיִּהְיוּ הַדַּיָּנִים מְיֻשָּׁבִים וּמְתוּנִים בְּיוֹתֵר בְּיָשְׁבָם לָדוּן דִּינֵי נַפְשׁוֹת. וְעַל אַף שֶׁהַתּוֹרָה נָתְנָה רְשׁוּת לְבֵית הַדִּין לְבַצַּע מִיתוֹת שֶׁכָּאֵלּוּ אולם אין רשות לבית דין להרוג יותר מאחד ליום. ואם היו שני נאשמים בעבירה אחת ובעונש אחד כגון נואף ונואפת וכיוב"ז נהרגים שניהם ביום אחד (רמב"ם שם). אֲפִלּוּ בְּכָל יוֹם, מִכָּל מָקוֹם אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבְּפֹעַל הָיְתָה מִתְבַּצַּעַת עֲנִישָׁה שֶׁכָּזוֹ רַק אַחַת לְכַמָּה שָׁנִים, עַד שֶׁבֵּית דִּין שֶׁהָיָה הוֹרֵג אַחַת לְשִׁבְעָ שָׁנִים הָיָה נִקְרָא "**בֵּית דִּין חַבְּלָנִי**" ראה מכות (ז' ע"א) שלתנא קמא אחת לשבע שנים נקראת חובלנית, ולדעת רבי אלעזר בן עזריה אחת לשבעים שנה, ורבי עקיבא ורבי טרפון אמרו שאילו הם היו מיושבי הסנהדרין לא היה אדם נהרג מעולם. . וְכָל זֶה מִשּׁוּם שֶׁחֵפֶץ הַתּוֹרָה הוּא שֶׁלֹּא יְמַהֲרוּ הַדַּיָּנִים לִגְזֹר דִּין מִיתָה עַל הָאָדָם, אֶלָּא יְחַפְּשׂוּ זְכוּת עַל הַנִּדּוֹן דִּינֵי נַפְשׁוֹת לְפָטְרוֹ מִן הַמִּיתָה וּלְהַצִּיל אֶת חַיָּיו.

רָמַז הַכָּתוּב - עֵרֶךְ הַחַיִּים

חגיגה ט"ז ע"ב. **בַּגְּמָרָא** מְסֻפָּר עַל **רַבִּי יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי** שֶׁפַּעַם אַחַת פָּסַק גְּזַר דִּין מָוֶת לְאָדָם אֶחָד, וּלְאַחַר מִכֵּן נִתְבָּרֵר שֶׁהַלָּה הָיָה חַף מִפֶּשַׁע. מִשֶּׁנּוֹדַע הַדָּבָר לְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי קִבֵּל עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יָדוּן יוֹתֵר לְעוֹלָם אֶלָּא בְּמוּשָׁב בֵּית דִּין עִם **שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח** גְּדוֹל הַדּוֹר, וּמֵאוֹתוֹ הַיּוֹם הֶחְשְׁחִרוּ שְׁנֵיהֶם מֵרֹב תַּעֲנִיּוֹתָיו שֶׁהָיָה מִתְעַנֶּה לְכַפֵּר עַל טָעוּתוֹ שֶׁהִפְסִיק חַיִּים לְלֹא הַצְדָּקָה. וְהָיָה הוֹלֵךְ בְּכָל יוֹם וּמִשְׁתַּטֵּחַ עַל קִבְרוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָרוּג וּבוֹכֶה וּמְיַלֵּל עַד שֶׁנִּפְטַר גַּם הוּא.

הַחַיִּים זוֹ הַמַּתָּנָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר שֶׁיָּכוֹל אָדָם לְקַבֵּל מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵי אֲדָמוֹת. מוּטָב לוֹ לְאָדָם שֶׁיִּטְלוּ מִמֶּנּוּ אֶת כָּל מַה שֶּׁבְּיָדוֹ, וְשֶׁיַּעֲבֹר כָּל מַה שֶּׁיַּעֲבֹר, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא

יִטְּלוּ מִמֶּנּוּ אֶת חַיָּיו. אֶלָּא שֶׁבְּהֶיוֹת שֶׁאָנוּ מֻרְגָּלִים בְּזוֹ הַמַּתָּנָה, לָכֵן אֵינֶנּוּ מְיַחֲסִים לָהּ דֵּי חֲשִׁיבוּת. הָיָה אֶחָד מְיֻחָד כפי שכתוב (מלכים א' ה', י'): "ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים ויחכם מכל האדם וכו'". שֶׁחָכְמָתוֹ עָלְתָה מִכָּל בְּנֵי קֶדֶם וּמִכָּל הָאָדָם, **שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ** שְׁמוֹ. וְאֶת מֵיטַב חָכְמָתוֹ גָּנַז בִּסְפָרָיו הַמַּפְלָאִים "קֹהֶלֶת" ו"מִשְׁלֵי". וְשָׁם כָּתַב: קהלת ט', ד'. "**כִּי לְכֶלֶב חַי הוּא טוֹב מִן הָאַרְיֵה הַמֵּת**". מוּטָב לְךָ לִחְיוֹת כְּכֶלֶב אֲבָל חַי, מִלִּהְיוֹת אַרְיֵה אֲבָל מֵת. אַךְ הָאָדָם, שֶׁמִּטִּבְעוֹ אֵינוֹ מַעֲרִיךְ אֶת מַה שֶּׁבְּיָדוֹ, וְכָל זְמַן שֶׁהַחַיִּים מְאִירִים לוֹ פָּנִים אֵינוֹ מְיַחֵס הוּא לָהֶם חֲשִׁיבוּת יְתֵרָה, מִמֵּילָא לֹא יִפָּלֵא שֶׁרֹב זְמַנּוֹ מְתְבַּזְבֵּז וְהוֹלֵךְ לָרִיק וּלְבַטָּלָה ואמר לנו פעם כ"ק האדמור ממודז"ץ שליט"א פירוש נאה מהרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר זיע"א על דברי במשנה בסוכה (י"ז ע"א) שסכך פסול פוסל בארבעה ואילו אויר פוסל אף בשלשה, ולכאורה איך אויר יותר גרוע מדבר פסול? אלא מכאן למדת שאדם ההולך בטל וריק בלי לעשות כלום הוא גרוע יותר מכל...ודברי פי חכם חן. .

כַּזְכּוּר לְרַבִּים, הָיָה אֶחָד מִגִּבּוֹרֵי וּקְדוֹשֵׁי יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁבָּה לִפְנֵי כַּחֲמִשִּׁים שָׁנָה בִּידֵי הָסוּרִים וְהוּצָא לַהוֹרֶג, וּשְׁמוֹ **אֵלִי כֹּהֵן** הַי"ד. אוֹתוֹ יְהוּדִי, שֶׁנִּשְׁאַר מָסוּר לְעַמּוֹ גַּם בִּרְגָעָיו הָאַחֲרוֹנִים, הוּצָא לַהוֹרֶג עַל הִתְפָּסוֹ בְּרִגּוּל לְטוֹבַת עַם יִשְׂרָאֵל. לִפְנֵי כַּמָּה שָׁנִים הִגִּיעַ יְהוּדִי שֶׁיָּשַׁב עִמּוֹ בְּתָא הַכֶּלֶא בְּטֶרֶם הוֹצָאָתוֹ לַהוֹרֶג, וְסִפֵּר שֶׁאוֹתוֹ קָדוֹשׁ חָרַט עַל קִיר חַדְרוֹ אֶת הַמִּלִּים הַבָּאוֹת: "**אֵינִי מִתְחָרֵט עַל מַה שֶּׁעָשִׂיתִי. אֲנִי מִתְחָרֵט עַל מַה שֶּׁלֹּא עָשִׂיתִי וְיָכֹלְתִּי לַעֲשׂוֹת**".

מִלִּים אֵלּוּ צְרִיכוֹת לְהֵחָרֵט בְּלִבּוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ! כָּל יוֹם שֶׁעוֹבֵר מִבְּלִי שֶׁאֲנַצֵּלוֹ כָּרָאוּי לְמַטָּרָה הַנִּצַּחִית שֶׁבַּעֲבוּרָהּ הִגַּעְתִּי לְכָאן - הֲרֵי הוּא אֲבֵדָה שֶׁאֵין כָּמוֹהָ! יוֹם זֶה לֹא יָשׁוּב לִי עוֹד לְעוֹלָם! וּכְמַאֲמַר הֶחָכָם: אֵין יָקָר בַּנִּבְרָאִים כְּמוֹ הַזְּמַן.

רַק בְּשָׁעָה שֶׁחַיָּיו שֶׁל הָאָדָם חֲלִילָה עוֹמְדִים עַל כַּף הַמֹּאזְנַיִם, רַק אָז מִתְעוֹרֵר הוּא לְהַכִּיר בְּעֶרְכָּם. צֵא וּלְמַד מֵחוֹלֶה הַשּׁוֹכֵב עַל עֶרֶשׂ דְּוַי בְּרִגְעֵי חַיָּיו הָאַחֲרוֹנִים, אֵיךְ הָיָה מוּכָן לִיתֵּן אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בַּעֲבוּר עוֹד יוֹם שֶׁל חַיִּים. נִלְכָּה וְנִשְׁאַל אוֹתוֹ אִם עֲדַיִן בּוֹכֶה הוּא עַל הַמִּינוּס בַּבַּנְק, וְאִם עֲדַיִן מַקְפִּיד הוּא עַל הַשָּׂכָן שֶׁפָּגַע בּוֹ, וְאִם עוֹד מֵצֵר הוּא עַל שֶׁהֶעִירָיָה אֵינָהּ מְאַשֶּׁרֶת לוֹ הַנָּחָה בָּאַרְנוֹנָה - הֲרֵי אֵין זֶה חוֹלֵף בְּמוֹחוֹ וַאֲפִלּוּ לְרֶגַע אֶחָד! כָּל מַעֲיָנָיו מֻקְדָּשִׁים אַךְ וְרַק לְחַיָּיו שֶׁעוֹמְדִים לַחֲמֹק לוֹ כָּל רֶגַע מִבֵּין אֶצְבְּעוֹתָיו. אַךְ לְצַעֲרֵנוּ קהלת ח', ח'. "**אֵין אָדָם שַׁלִּיט בָּרוּחַ לִכְלוֹא אֶת הָרוּחַ, וְאֵין שִׁלְטוֹן בְּיוֹם הַמָּוֶת**". וְאַשְׁרֵי זֶה כפי שפרשו את הפסוק (קהלת ז', א') "טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו" שאת יום המוות יש לאדם לזכור ולקראת בואו עליו להתכונן כבר מיום הוולדו. שֶׁזִּכָּרוֹן יוֹם הַמָּוֶת לֹא מָשׁ מִנֶּגֶד עֵינָיו, שֶׁבַּעֲבוּר כָּךְ יִזְכֶּה בְּעֶזְרַת ה' לְנַצֵּל וּלְהַשְׁלִים אֶת יְעוּדוֹ עֲלֵי אֲדָמוֹת.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

בְּסֵפֶר "**דִּילֻמּוֹת רְפוּאִיּוֹת וּפִתְרוֹנָן הֲהֶלָכְתִי**" דָּן בִּשְׁאֵלָה כּוֹאֶבֶת בְּיוֹתֵר אוֹדוֹת חוֹלֶה אָנוּשׁ הַמִּתְיַסֵּר לֹא עָלֵינוּ בְּיִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים עַד מְאֹד, כַּאֲשֶׁר נִתָּן לְהָקֵל מַעֲלָיו עַל יְדֵי נְטִילַת "**מוֹרְפִּיּוּם**" הַמְשַׁכֵּחַ אֶת כְּאֵבוֹ הָעַז שֶׁל הַחוֹלֶה, אֶלָּא שֶׁבַּד בְּבַד גַּם גּוֹרֵם הוּא בַּעֲקִיפִין לְקֻרּוּב קִצּוֹ שֶׁל הַחוֹלֶה ובכך מתקיימת לא עלינו קללת התורה בפרשת וילך (דברים ל"א, י"ז): "ומצאהו רעות רבות וצרות" ופירשו חז"ל (חגיגה ה' ע"א) רעות שהן צרות זו לזו, שרפואת המכה האחת היא צרה ומזיקה למכה השניה. ה' יצילנו. . הַאִם יֵתֵר לְאוֹתוֹ חוֹלֶה מְיֻסָּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹתָן "רְפוּאוֹת" הַמְקֻרְבוֹת אֶת מוֹתוֹ אוֹ לֹא?

וְהִנֵּה יֶשְׁנָם שֶׁרָצוּ לֶאֱסֹר אֶת הַדָּבָר מִכֹּל וָכֹל בְּטַעֲנָה שֶׁאֵין לָאָדָם רְשׁוּת לַעֲשׂוֹת שׁוּם פְּעֻלָּה הָעֲלוּלָה לְגָרֵם וַאֲפִלּוּ בַּעֲקִיפִין לְקִצּוּר חַיָּיו, מִכָּל סִבָּה שֶׁתִּהְיֶה.

אוּלָם לַהֲלָכָה הַכְּרֵעַת כן הכריע הגר"ר משה שטרנבוך שליט"א בשו"ת "תשובות והנהגות" (חלק ג' סימן שס"א) וכן העלה הגר"ר יצחק זילברשטיין שליט"א בתשובה שהובאה בחוברת "אסיא" (נ"ט-ס').

עיין שם באורך. רוֹב **הַפּוֹסְקִים** הִיא כִּי בְּמַצָּב שֶׁכָּזֶה בּוֹ הַחוֹלֶה הוּא סוֹפָנִי, וּכְבָר קָץ בְּחַיָּיו וְאֹבֵד כָּל טַעַם לְחָיוֹת, וּפְעָמִים שֶׁאִם לֹא יְשַׁכַּח מְעַט אֶת כְּאֵבָיו אָזַי מַצָּבוֹ הַנַּפְשִׁי עָלוּל אַף לְהָבִיא אֶת קִצּוֹ, שהחולה עצמו כבר בגדר "טריפה" שמוחזק שלא יחיה עד י"ב חודש. ל"ע. ובצרוף שלא ברור באיזו זריקה בדיוק מתחיל קיצור חייו. וּבְצֵרוּף עוֹד כַּמָּה סִבּוֹת נוֹסָפוֹת, יֵשׁ לְהַתִּיר לוֹ עַל פִּי הוֹרָאַת חָכָם אֶת נְטִילַת אוֹתָם הַסַּמָּנִים כְּדֵי צָרְכּוֹ לְהַרְגִּיעוֹ וְלֹא יוֹתֵר ובמקרים שאין החולה בר יכולת להביע את רצונו פעמים שעלינו להכריע עבורו ואף מחובתנו לדאוג שיסיים את חייו עלי אדמות בכבוד. ובכל מקרה יש לפנות למורה הוראה. .

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן חֲשִׁיבוּת הַחַיִּים עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה לְהַגה"ק **רַבִּי אַבְרָהָם אֲזוּלַאי** זַצ"ל המעיין הרביעי נהר ל"ג. בְּסִפְרוֹ "**חֶסֶד לְאַבְרָהָם**" שֶׁכָּתַב שֶׁנִּשְׁמָתוֹ שֶׁל הָאָדָם עוֹבֶדֶת אֶת בּוֹרְאָהּ לְלֹא הֶרֶף. הֵן בְּטֶרֶם יָרְדָה לָעוֹלָם וְנִתְלַבְּשָׁה בֶּעָפָר, וְהֵן לְאַחַר שֶׁתֵּצֵא מִמֶּנּוּ וְתָשׁוּב אֶל הָאֱלֹקִים. אוּלָם כְּשֵׁם שֶׁאֵין אֵילָן מוֹצִיא פֵּרוֹת מְתֻקָּנִים אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁהוּא שָׁתוּל וְנָטוּעַ, כְּךָ נִשְׁמָתוֹ שֶׁל הָאָדָם אֵינָהּ מוֹצִיאָה פֵּרוֹת שְׁלֵמִים לַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא בִּהְיוֹתָהּ בְּתוֹךְ הַגּוּף. כִּי בִּהְיוֹת הָאָדָם בַּגּוּף נִכְלָלִים בּוֹ כָּל אַרְבַּעַת הַיְסוֹדוֹת מֵהֵן הַשְּׁתַּת הָעוֹלָם, וְרַק אָז יִכְלְלוּ מַעֲשָׂיו אֶת כָּל הַמַּדְרֵגוֹת מִן הָעֶלְיוֹנִים וְעַד הַתַּחְתּוֹנִים, וְנִמְצְאוּ מַעֲשָׂיו מֻשְׁלָמִים. אַךְ מִשֶּׁנִּפְרְדָה הַנְּשָׁמָה מִן הַגּוּף נַעֲשֵׂית כְּאֵילָן עָקוּר אֲשֶׁר אֵין בְּיָדוֹ אֶלָּא אֶת מַה שֶּׁהוֹצִיא עַד לְאוֹתָהּ הַעֵת. וְלָכֵן חֲשִׁיבוּת וְתוֹעֶלֶת גְּדוֹלָה יֵשׁ לִנְשָׁמָתוֹ שֶׁל הָאָדָם בְּכָל רֶגַע שֶׁהוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה.

מצוה נ"א: לדון בנזקי בהמה
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"א, כ"ח.)
"**וְכִי יִגַּח שׁוֹר אֶת אִישׁ אוֹ אֶת אִשָּׁה וָמֵת סָקוֹל יִסָּקֵל וְכוּ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה עַל בֵּית הַדִּין שֶׁבְּאִם יִמָּצְאוּ שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר אוֹ כָּל בְּהֵמָה חַיָּה אוֹ עוֹף אֲחֵרִים שֶׁהִזִּיקוּ, שֶׁיֵּשְׁבוּ בֵּית הַדִּין לָדוּן וּלְהַעֲנִישׁ אֶת הַבַּעַל חַי הַמַּזִּיק וְאֶת בְּעָלָיו. בְּדָבָר זֶה יִתְּכְנוּ כַּמָּה סוּגֵי הֶזֵּקִים, כְּגוֹן הֶזֵּק לַמָּמוֹן וְהֶזֵּק לָאָדָם, אֲבוֹת נְזִיקִין וְתוֹלְדוֹתֵיהֶם, וְכֻלָּם מְבֹאָרִים בָּאֹרֶךְ בְּמַסֶּכֶת **בָּבָא קַמָּא** בחלק חושן משפט סימנים שפ"ט-ת"ט. **וּבַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ**.
אַחַד הַהֶזֵּקִים הַמְּזֻכָּרִים בַּתּוֹרָה הוּא בְּדִין שׁוֹר שֶׁנָּגַח בִּבְנֵי אָדָם וְהִזִּיקָם, שֶׁבְּגִ' הַפְּעָמִים הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁעוֹשֶׂה כֵּן הֲרֵי הוּא בְּגֶדֶר "**שׁוֹר תָּם**" שֶׁנֶּחְשָׁב שֶׁעָשָׂה זֹאת לְתַמּוֹ, וּבַעַל הַשּׁוֹר לֹא מִתְחַיֵּב לְפַצּוֹת אֶת הַנִּזָּק אֶלָּא בַּחֲצִי מִשְּׁוִי הַנֶּזֶק שֶׁנִּגְרַם מִמֶּנּוּ. אַךְ מִכָּאן וָהָלְאָה נֶחְשָׁב הוּא לְ"**שׁוֹר מוּעָד**" הַמֻּחְזָק לְהַזִּיק בִּנְגִיחוֹתָיו, וּמִמֵּילָא בְּעָלָיו מְצֻוֶּה לְשָׁמְרוֹ בִּשְׁמִירָה יְתֵרָה. וּמִכָּאן וָהָלְאָה אִם נִתְרַשֵּׁל בְּעָלָיו בִּשְׁמִירָתוֹ וְהָלַךְ זֶה וְהִזִּיק לְמִישֶׁהוּ חַיָּב בַּעַל הַשּׁוֹר לְשַׁאת בַּנֶּזֶק כֻּלּוֹ וּלְשַׁלְּמוֹ לַנִּזָּק וראה בשלחן ערוך (חלק חושן משפט סימן שפ"ט) מהם התנאים לכך שיחשב השור לשור מועד: שינגח ג' פעמים, בג' ימים, ובכל פעם יעידו עליו שני עדים, ועוד תנאים. עיין שם. .

רָמַז הַכָּתוּב - אַרְבַּע מִדּוֹת בָּאָדָם

הַמִּשְׁנָה דף ב' ע"א. בִּפְתִיחַת מַסֶּכֶת בָּבָא קַמָּא אוֹמֶרֶת שֶׁיֶּשְׁנָן אַרְבָּעָה אָבוֹת נְזִיקִין מֵהַתּוֹרָה: **הַשּׁוֹר**, **וְהַבּוֹר**, **וְהַמַּבְעֶה**, **וְהָהֶבְעֵר**.
שׁוֹר - אָדָם שֶׁשּׁוֹרוֹ נָגַח מִישֶׁהוּ.
בּוֹר - אָדָם שֶׁחָפַר בּוֹר וְנָפַל בּוֹ מִישֶׁהוּ.
מַבְעֶה - אָדָם שֶׁבַּעַל חַי שֶׁלּוֹ אָכַל מִתְּבוּאַת חֲבֵרוֹ.
וְהָבְעֵר - אָדָם שֶׁשּׁוֹרוֹ גָּרַם לִשְׂרֵפָה בִּשְׂדֵה חֲבֵרוֹ.
כָּל אַרְבַּעַת הַהֶזֵּקִים הַלָּלוּ הֵם הָאָבוֹת וְהָרֹאשׁ וְהַשֹּׁרֶשׁ לְכָל סוּגֵי הַהֶזֵּקִים הַמְּזֻכָּרִים בַּתּוֹרָה. וְרַבֵּנוּ **הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקָּדוֹשׁ** זִיע"א ראה צוואת הריב"ש (ט"ו ע"א). בֵּאֵר לָנוּ אֶת מִשְׁנָה זוֹ עַל דֶּרֶךְ הַמּוּסָר וְהַחֲסִידוּת, בְּאוֹמְרוֹ כִּי יֶשְׁנָן בָּאָדָם אַרְבַּע מִדּוֹת רָעוֹת שֶׁהֵן הָאָבוֹת לְכָל הַמִּדּוֹת הָרָעוֹת שֶׁבָּאָדָם. וּבְאִם יֵדַע הָאָדָם לְהִזָּהֵר וּלְהִשָּׁמֵר מֵהֶן אָזַי יִזְכֶּה וְיַעֲלֶה מַעְלָה מַעְלָה בַּעֲבוֹדַת ה' וּבְתִקּוּן הַנֶּפֶשׁ וְהַמִּדּוֹת:
הַשּׁוֹר - מִלְּשׁוֹן "**אֲשׁוּרֶנּוּ**" (**פרוש**: אֶרְאֶנּוּ), שֶׁזֶּהוּ עִנְיַן הַהִסְתַּכְּלוּת וְהָרְאִיָּה. שֶׁרְאִיָּה אֲסוּרָה עֲלוּלָה לְהוֹרִיד אֶת הָאָדָם עַד לִשְׁאוֹל תַּחְתִּית. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ שיר השירים רבה. ובסוטה (ח' ע"א) אמר רבא: כלל בידנו, שאין היצר הרע שולט אלא במה שעיניו רואות. בַּמִּדְרָשׁ:

רמ"ח (248) **אֵיבָרִים יֵשׁ בָּאָדָם, וְכֻלָּם הוֹלְכִים אַחַר הָעֵינַיִם**. ראה פירוש רש"י במדבר טו, ל"ט. שֶׁהָעַיִן רוֹאָה, וְהַלֵּב חוֹמֵד, וּכְלֵי הַמַּעֲשֶׂה גּוֹמְרִים. נִמְצָא שֶׁהַכֹּל מַתְחִיל מֵהָעֵינַיִם. **וְכָךְ** דָּרְשׁוּ אֶת הַפָּסוּק דברים כ"ג, י'. "**וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דָּבָר רָע**" - מסכת עבודה זרה (כ' ע"א). שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל אָדָם בְּאִשָּׁה אֲפִלּוּ פְּנוּיָה וַאֲפִלּוּ מְכֹעֶרֶת. **וְרַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא** ראה בבא בתרא (נ"ז ע"ב). ופירש רש"י ז"ל שם שצריכות לעמוד שם יחפות וכפות רגליהן מגולות. דָּרַשׁ אֶת הַפָּסוּק ישעיה ל"ג, ט"ו. "**וְעֹצֵם עֵינָיו מֵרְאוֹת בָּרָע**" - זֶה שֶׁאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל הַנָּשִׁים בְּשָׁעָה שֶׁעוֹמְדוֹת עַל הַכְּבִיסָה בַּנָּהָר. **וְרֵישׁ לָקִישׁ** בויקרא רבה (פרשת אחרי מות). אָמַר שֶׁלֹּא רַק הַנּוֹאֵף בְּגוּפוֹ נִקְרָא נוֹאֵף, אֶלָּא אֲפִלּוּ הַנּוֹאֵף בְּעֵינָיו נִקְרָא כָּךְ שֶׁנֶּאֱמַר איוב כ"ד, ט"ו. "**עֵין נֹאֵף שָׁמְרָה נָשֶׁף**". וְרַבֵּנוּ **הָרַמְבָּ"ם** זַ"ל בהלכות תשובה פרק ז' הלכה ד'. כָּתַב בְּחִבּוּרוֹ שֶׁהַמִּסְתַּכֵּל בַּעֲרָיוֹת מַעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁאֵין בְּכָךְ כְּלוּם, אַף אֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁרְאִיַּת הָעֵינַיִם הִיא עָוֹן גָּדוֹל שֶׁנֶּאֱמַר במדבר ט"ו, ל"ט. "**וְלֹא תָתֻרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם**". וְלָכֵן הָעֵינַיִם הֵם הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁמַּמְנִּוּ עָלוּל הָאָדָם לְהִנָּזֵק.

הַבּוֹר - מִלְּשׁוֹן "**שְׂדֵה בּוּר**", שֶׁהִיא שָׂדֶה שֶׁאֵינָהּ חֲרוּשָׁה וְאֵינָהּ זְרוּעָה וְאֵין כָּל תּוֹעֶלֶת יוֹצֵאת מִמֶּנָּה. וְהַיְנוּ אָדָם הַמְהַלֵּךְ בָּטֵל לְלֹא מַעַשׂ וּלְלֹא תּוֹעֶלֶת, וְאֵינוֹ עוֹסֵק בְּקִנְיַן דָּבָר הַמּוֹעִיל לוֹ כְּגוֹן חָכְמַת הַתּוֹרָה אוֹ קִיּוּם מִצְוֹותֶיהָ אוֹ זְכוּי הָרַבִּים אוֹ אֲפִילּוּ פַּרְנָסַת בֵּיתוֹ. עַל אֶחָד כַּיָּוֹצֵא שֶׁרֹב זְמַנּוֹ הוֹלֵךְ לְרֵיק וְעוֹבֵר בְּבַטָּלָה כתובות נ"ט ע"ב. נֶאֱמַר שֶׁהַבַּטָּלָה מְבִיאָה לִידֵי זִמָּה. אבות פרק ג' משנה ד'. וְאָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁהַמְפַנֶּה לִבּוֹ לְבַטָּלָה הֲרֵי זֶה **מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ**, כֵּיוָן שֶׁכְּשֶׁאָדָם שָׁקוּעַ בְּלִמּוּדָיו אוֹ בַּעֲסָקָיו מִמֵּילָא אֵין לוֹ זְמַן לַעֲשׂוֹת עֲבֵרוֹת וכמו שפירשו בדרך צחות את דרשת רבותינו (תנחומא פרשת אמור) על הפסוק "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ עבות וכו" שזהו היום הראשון לחשבון עוונות. וכי למה?! אלא שבימים שבין יום הכיפורים לחג הסוכות עסוקים כל בית ישראל בבניית הסוכה ובקניית ארבעת המינים ובשאר צרכי החג, וממילא כשעסוקים אין זמן לעשות עבירות... , מַה שֶּׁאֵין כֵּן הַהוֹלֵךְ בָּטֵל לְלֹא מַעַשׂ שֶׁקָּרוֹב הוּא לָבוֹא לִידֵי עֲבֵרָה.

וּכְפִי שֶׁאָמַר **הָרַה"ק מִקָּאצְק** זַצַ"ל שֶׁעִקַּר הַתְּבִיעָה עַל הָאָדָם אֵינָהּ עַל הָעֲבֵרָה עַצְמָהּ, שֶׁכֵּן הַיֵּצֶר הָרָע הוּא מַאֵשׁ וְאָנוּ מִבָּשָׂר וָדָם, אימרת ריש לקיש בסוטה (ג' ע"א). וכלל בידנו שהשוטה פטור מן המצוות. וְאֵין אָדָם חוֹטֵא אֶלָּא אִם כֵּן נִכְנְסָה בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת. אֶלָּא הַתְּבִיעָה הִיא אֵיךְ **הָיָה לְךָ זְמַן לַעֲשׂוֹת עֲבֵרָה!** שֶׁכֵּן אִם הָיִיתָ שָׁקוּעַ וְעָסוּק בִּדְבַר הַמּוֹעִיל לֹא הָיָה לְךָ זְמַן לַעֲבֹר עֲבֵרָה. וּכְמוֹ בסוף הלכות איסורי ביאה (פרק כ"ב הלכה כ"א). שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ **הָרַמְבָּ"ם** זַ"ל שֶׁאֵין מַחֲשֶׁבֶת עֲרָיוֹת מִתְגַּבֶּרֶת אֶלָּא בְּלֵב הַפָּנוּי מִן הַחָכְמָה. וְלָכֵן צָרִיךְ אָדָם לְהִזָּהֵר וְלִבְרֹחַ מִן הַבַּטָּלָה וּלְהִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת תָּמִיד עָסוּק בְּבָחִינַת תהלים פ"ד, ח'. "יֵלְכוּ מֵחַיִל אֶל חָיִל".

הַמַּבָּעָה - כְּפִי שֶׁפֵּרְשׁוּ בַּגְּמָרָא שֶׁעִנְיָנוֹ הוּא הֶזֵק הַבָּא עַל יְדֵי **הַפֶּה** שֶׁל הַבְּהֵמָה. שֶׁהַפֶּה הוּא הָאֵיבָר הַמַּשְׁפִּיעַ בְּיוֹתֵר עַל חַיָּיו שֶׁל הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. שֶׁכֵּן קהלת ו', ז'. "**כָּל עֲמַל הָאָדָם לְפִיהוּ**", וּבְזכוּת הַפֶּה יָכוֹל אָדָם לִירַשׁ גַּן עֵדֶן בָּעֶסְקוֹ בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה וּבִבָּרְכוֹת בְּפִיו, אוֹ חָלִילָה לְהִתְחַיֵּב וְלִירַשׁ גֵּיהִנֹּם בְּהַרְגִּילוֹ לְשׁוֹנוֹ בְּלָשׁוֹן הָרָע וּבְרָכִילוּת וּבְנִבְלוּת הַפֶּה וּבְאוֹנָאַת דְּבָרִים ועיין עוד בספר "שערי תשובה" מה שכתב באורך בחומרת המדבר לשון הרע וכל היוצא בזה. .

וְזֹאת לְמוֹדְעִי, כִּי אִם לֹא יֵדַע הָאָדָם לִשְׁלֹט בִּלְשׁוֹנוֹ וּלְרַסְּנָהּ - הֲרֵי אַף עוֹלָם הַזֶּה לֹא יִהְיֶה לוֹ! שֶׁכֵּן לְדַבֵּר זוֹ אַחַת מֵהַפְּעָלוֹת הַקַּלּוֹת בְּיוֹתֵר שֶׁבְּגוּף הָאָדָם, אַךְ אֵין לְאָדָם צַעַר יוֹתֵר גָּדוֹל מֵעַל דָּבָר שֶׁאָמַר בֶּעָבָר וְכָעֵת מִתְחָרֵט הוּא עָלָיו. וְצֵא וּלְמַד עַד כַּמָּה גָּדוֹל הוּא כֹּחוֹ שֶׁל הַדִּבּוּר מִדּוֹר הַפַּלָּגָה בּוֹ הָיְתָה כָּל הָאָרֶץ בראשית י"א, א'. "**שָׂפָה אַחַת**", וְעַל כֵּן אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שם פסוק ו'. "**וְעַתָּה לֹא יִבָּצֵר מֵהֶם כֹּל אֲשֶׁר יָזְמוּ לַעֲשׂוֹת**". וּבְרַגַע שֶׁנְּטַל מֵהֶם הַקָּבָ"ה אֶת כֹּחַ הַדִּבּוּר מִיָּד כָּתוּב שם פסוק ח'. "**וַיַּחְדְּלוּ לִבְנֹת הָעִיר**". שֶׁהַלָּשׁוֹן הִיא הָרַכָּה שֶׁבְּאֵיבָרִים וְעָם כָּל זֹאת מְשַׁבֶּרֶת סְלָעִים וְהוֹרֶגֶת עֲצוּמִים.

הַהֶבְעֵר - זֶהוּ הַכַּעַס הַמַּרְתִּיחַ וּמַבְעִיר אֶת לִבּוֹ שֶׁל הָאָדָם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: אסתר א', י"ב. "**וַחֲמָתוֹ בָּעֲרָה בּוֹ**". וְהִיא מִדָּה רָעָה לְהַחֲטִיא בְּנֵי אָדָם, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהָאָדָם כּוֹעֵס דָּמוֹ מִתְרַתֵּחַ וְעוֹלֶה לְמֹחוֹ וְצָלֶם הָאֱלוֹקִים שֶׁבּוֹ מִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ וּמִיָּד מִתְלַבֶּשֶׁת בּוֹ רוּחַ טֻמְאָה מֵהַסִּטְרָא אַחֲרָא, וּמְבִיאָה אוֹתוֹ לְעֲבֵרוֹת הַחֲמוּרוֹת בְּיוֹתֵר. וְכָתַב **הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ** שֶׁהַטֻּמְאָה הַשּׁוֹרָה עַל פָּנָיו בְּאוֹתָהּ הַעֵת הִיא כָּל כָּךְ חֲזָקָה עַד שֶׁאָסוּר אֲפִלּוּ לְהִסְתַּכֵּל בְּפָנָיו בִּשְׁעַת כַּעֲסוֹ, שֶׁעַל יְדֵי זֶה עָלוּל הַמִּסְתַּכֵּל לְהִנָּזֵק בְּנִשְׁמָתוֹ.

אימרת רבה בר רב הונא בנדרים (כ"ב ע"ב). **וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: כָּל הַכּוֹעֵס אֲפִלּוּ הַשְּׁכִינָה אֵינָהּ חֲשׁוּבָה כְּנֶגְדּוֹ** ובינו נא זאת: שלא נאמר שאינו מאמין בה', אלא שמאמין ויודע מציאותו יתברך ועם כל זאת ח"ו אינו חשוב לו כנגד הכעס השורה בתוכו! ה' יצילנו! , אימרת רב נחמן בר יצחק שם. ונראה לעניות דעתי שרצו לומר בזה שגם אם עד עתה היו זכויותיו רבות מעוונותיו, עם כל זאת עתה שבא לידי כעס ודאי הוא שירד עוד ועוד עד שירבו עוונותיו על זכויותיו. **וּבְיָדוּעַ שֶׁעֲוֹנוֹתָיו מְרֻבִּין מִזְכֻיּוֹתָיו**, אימרת רבי יונתן שם (עמוד א'). וראינו פירוש נאה מהגאון מוילנא זצוק"ל שהסביר שבגיהנם ישנם כמה וכמה מדורים ומחלקות וסוגי עונשים, כל אחד מיועד לסוגי פשעים שונים. אבל הכועס – לא מדור אחד שולט בו, אלא כל מיני הגיהנם שולטים בו רחמנא ליצלן. **וְכָל מִינֵי גֵּיהִנֹּם שׁוֹלְטִים בּוֹ**, פסחים (ס"ו ע"ב). **וְאִם**

חָכָם הוּא חָכְמָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ וְאִם נָבִיא הוּא נְבוּאָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ ללמדך שגם חכם ואפילו נביא עלול ליפול ברשת היצר של הכעס וההקפדה. נורה אדומה לגדולים... , וַאֲפִלּוּ פָּסְקוּ לוֹ גְּדֻלָּה מִן הַשָּׁמַיִם מוֹרִידִין אוֹתוֹ ומי יודע כמה יקר וגדולה נפסקה לנו מן השמים, ואנו אבדנוה במו ידינו מחמת כעסנו... .

הָא לָמַדְתָּ עַד כַּמָּה הַכַּעַס הוּא רַע וּמְסֻכָּן לָאָדָם!

וְעַל אַרְבַּעַת אֵבוֹת הַנְּזִיקִין הַלָּלוּ, אוֹמֵר רַבֵּנוּ **הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקָּדוֹשׁ** זִיע"א, עָלוּל אָדָם לְשַׁלֵּם מְחִיר גָּבוֹהַּ בְּיוֹתֵר אִם לֹא יֵדַע לְרַסֵּן אֶת מִדּוֹתָיו וּלְהַטּוֹתָן אֶל שְׁבִיל הַזָּהָב.

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

מִכְּלַל דִּינֵי נְזִיקִין, ראה בבא בתרא (ב' ע"ב) ושלחן ערוך (חושן משפט סימן קנ"ז). שֶׁשְּׁנֵי שְׁכֵנִים הַדָּרִים זֶה לְצַד זֶה יְכוֹלִים לִכְפּוֹת אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי לִבְנוֹת כֹּתֶל הַמַּפְרִיד בֵּין חֲצֵרוֹתֵיהֶם, עַל מְנָת שֶׁלֹּא יַזִּיקוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ עַל יְדֵי הִסְתַּכְּלוּתוֹ בִּרְשׁוּתוֹ. וְנֶחְלְקוּ **אַחֲרוֹנֵי זְמַנֵּנוּ** הַאִם גַּם כַּיּוֹם בַּחֲצֵרוֹת שֶׁל יָמֵינוּ חָל דִּין זֶה?

הַגָּאוֹן **הֶחָזוֹן אִישׁ** זצוק"ל הלכות ערובין (אורח חיים סימן ס"ה סעיף נ"ב). בְּהֶעָרוֹתָיו עַל הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ כּוֹתֵב שֶׁהַחֲצֵרוֹת הַפְּרָטִיִּים שֶׁל יָמֵינוּ אֵין דִּינָן כַּחֲצֵרוֹת שֶׁהָיוּ בִּזְמַן הַגְּמָרָא, מִשּׁוּם שֶׁהַחֲצֵרוֹת שֶׁלָּנוּ אֵין עִקַּר תַּשְׁמִישָׁן לְדִירָה כְּשֶׁל פַּעַם, אֶלָּא עִקָּרָן לִיפִּי וּלְנוֹי. וּבָזֶה לֹא חִיְּבוּ אֶת בַּעֲלֵי הֶחָצֵר לִבְנוֹת מְחִצָּה שֶׁתַּפְרִיד בֵּינֵיהֶם.

אוּלָם כן העיד הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א משמו בספר "טובך יביעו" (חלק ב' עמוד תצ"ה). ועיין שם שהביא ראיות לשני הצדדים, ואכמ"ל. הַגָּאוֹן **רַבִּי יוֹסֵף שָׁלוֹם אֶלְיָשִׁיב** זצ"ל סוֹבֵר שֶׁגַּם בַּחֲצֵרוֹת שֶׁל יָמֵינוּ יֵשׁ לְכֹף לִבְנוֹת מְחִצָּה עַל מְנָת לִמְנֹעַ הֶזֵּק רְאִיָּה מֵאֶחָד לַשֵּׁנִי. וְנִמּוּקוֹ הוּא בְּהֶיוֹת שֶׁגַּם בְּיָמֵינוּ פְּעָמִים שֶׁאָדָם נִמְנָע מִלַּעֲשׂוֹת דְּבָרִים מְסֻיָּמִים בַּחֲצֵרוֹ הַפְּרָטִית מֵחֲמַת שֶׁרוֹאִים אוֹתוֹ מֵהֶחָצֵר הַשְּׁנִיָּה.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר אַרְבַּע אָבוֹת הַנְּזִיקִין עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בְּסֵפֶר **פרשת משפטים. עיין שם שביאר אחד לאחד היכן שורשם בקדושה ולהיפך.** **טַעֲמֵי הַמִּצְוֹות** מֵרַבֵּנוּ **הָאֲרִיזַ"ל** שֶׁכָּתַב שֶׁאַרְבַּע אָבוֹת אֵלּוּ רוֹמְזִים לְאַרְבַּעַת הָאָבוֹת **שָׁבַקְלְפָּה**, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד אַרְבַּעַת הָאָבוֹת הָעֶלְיוֹנִים **שָׁבְּקְדֻשָּׁה**: אַבְרָהָם, יִצְחָק, יַעֲקֹב וְדָוִד. וְאוֹתָם אָבוֹת הַטֻּמְאָה מְחַפְּשִׂים לְהַזִּיק לָאָדָם, פְּעָמִים בִּרְשׁוּת הַמַּזִּיק - בְּמָקוֹם שְׁלִיטַת הַטֻּמְאָה (**בַּעֲבֵרוֹת**), וּפְעָמִים בִּרְשׁוּת הַנִּזָּק - בְּנִיצוֹצוֹת הַקְּדֻשָּׁה (**בַּמִּצְוֹות**). וְאַחֲרֵי כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁמַּצְלִיחִים נַעֲשִׂים הֵם **מוּעָדִים** לַדָּבָר וְנַעֲשֶׂה הָאָדָם שָׁבוּי בִּידֵי הַיֵּצֶר הָרָע וְחֵילוֹתָיו, ה' יַצִּילֵנוּ.

מצוה נ"ב: שלא לאכל שור הנסקל
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"א, כ"ח.)
"וְכִי יִגַּח שׁוֹר אֶת אִישׁ אוֹ אֶת אִשָּׁה וּמֵת סָקוֹל יִסָּקֵל הַשּׁוֹר וְלֹא יֵאָכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא שֶׁבְּאִם יִמְצָא שׁוֹר אוֹ כָּל בַּעַל חַיִּים אַחֵר שֶׁהֵמִית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה, קָטָן אוֹ עֶבֶד, אֶחָד דִּינוֹ שֶׁל הַשּׁוֹר לְהִסָּקֵל לַמָּוֶת. וּבְנוֹסָף עַל כָּךְ אָסְרָה הַתּוֹרָה לֶאֱכֹל אֶת בְּשָׂרוֹ, דְּהַיְנוּ שֶׁאִם לָקְחוּ אֶת הַשּׁוֹר וּשְׁחָטוּהוּ לִפְנֵי סְקִילָתוֹ בִּשְׁחִיטָה כְּשֵׁרָה בְּכָל זֹאת בְּשָׂרוֹ אָסוּר בַּאֲכִילָה. וְטַעַם הַדָּבָר הוּא שֶׁהוֹאִיל וְיָצְאָה תַּקָּלָה שֶׁכָּזוֹ מִתַּחַת יָדוֹ אֵין זֶה מִן הָרָאוּי לֶאֱכֹל אֶת בְּשָׂרוֹ. וְעַל אַף שֶׁאֵין בּוֹ דַּעַת וּתְבוּנָה, עִם כָּל זֹאת נִצְטַוֵּינוּ לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ וְלִפְרֹשׁ מֵאֲכִילָתוֹ.

רֶמֶז הַכָּתוּב - שִׁכַּר מִצְוָה מִצְוָה

חֲכָמֵינוּ זַ"ל מְגַלִּים שֶׁכַּאֲשֶׁר קוֹרֶה לָאָדָם דָּבָר כָּל שֶׁהוּא, בֵּין טוֹב וּבֵין רַע, וַאֲפִלּוּ מִבְּלִי שֶׁהִתְכַּוֵּן וּמִבְּלִי לֵידַע - לֹא סְתָם קָרָה הַדָּבָר. אִם הִתְגַּלְגֵּל דָּבָר עַל יָדְךָ, טוֹב אוֹ רַע, וַדַּאי יֵשׁ סִבָּה וְטַעַם לַדָּבָר. לֹא סְתָם נִתְקַלְתָּ בְּיָדִיד וְתִיק וְסִיַּעְתָּ לוֹ לְהַגִּיעַ לְיַעֲדוֹ. לֹא בְּמִקְרֶה נִזְדַּמְּנָה לְיָדְךָ מִצְוָה פְּלוֹנִית, וְלֹא לְחִנָּם שָׂלַחְתָּ אֶת יָדְךָ בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ לְמֶתֶג הַחַשְׁמַל וְהִדְלַקְתָּ אוֹר מִבְּלִי לְהִתְכַּוֵּן. הָיָה דָּבָר שֶׁקּוֹדֵם לְכָךְ וְגָרַם לְךָ לְהַגִּיעַ לְאוֹתוֹ הָעִנְיָן. וְזֶהוּ עֹמֶק אבות פרק ד' משנה ב'. מַאֲמַר חֲזַ"ל "**מִצְוָה גּוֹרֶרֶת מִצְוָה וַעֲבֵרָה גּוֹרֶרֶת עֲבֵרָה**". שֶׁאִם הִתְגַּלְגְּלָה לְיָדְךָ מִצְוָה מִבְּלִי שֶׁתִּתְכַּוֵּן וַדַּאי הַדָּבָר שֶׁלְּפָנֶיךָ כֵּן עָשִׂיתָ מִצְוָה אַחֶרֶת שֶׁגָּרְרָה אֶת זוֹ. וְכֵן לְהֵפֶךְ אִם נִכְשַׁלְתָּ בַּעֲבֵרָה וַאֲפִלּוּ בְּאֹנֶס אוֹ בְּשׁוֹגֵג דַּע לְךָ כִּי לֹא סְתָם הִתְגַּלְגֵּל הַדָּבָר לְיָדְךָ, אֶלָּא עֲבֵרָה קוֹדֶמֶת שֶׁבְּיָדְךָ הִיא זוֹ שֶׁגָּרְרָה לְיָדְךָ עֲבֵרָה נוֹסֶפֶת.

לֹא רַק בָּאָדָם שַׁיָּךְ כְּלָל זֶה, אֶלָּא גַּם בִּשְׁאָר הַנִּבְרָאִים. כְּגוֹן מַה אימרת רבי יוסי בערכין (י"א ע"ב). ופירש רש"י ז"ל שם שזה מה שאמרו חז"ל "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל". שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: "**מְגַלְגְּלִין זְכוּת לְיוֹם זַכַּאי וְחוֹבָה לְיוֹם חַיָּב**". שֶׁיּוֹם בַּשָּׁנָה שֶׁאֵרְעוּ בּוֹ דְּבָרִים טוֹבִים מְסֻגָּל הוּא שֶׁיֵּאֵרְעוּ בּוֹ עוֹד דְּבָרִים שֶׁכָּאֵלּוּ, וְכֵן לְהֵפֶךְ.

וְאַף בְּבַעֲלֵי חַיִּים יבמות צ"ט ע"ב. אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבְּהֶמְתָּן שֶׁל צַדִּיקִים אֵין הַקְּבָ"ה מֵבִיא תַּקָּלָה עַל יָדָן. וְלָכֵן אוֹתָהּ בְּהֵמָה שֶׁנִּתְגַּלְגֵּל עַל יָדָהּ אִבּוּד נֶפֶשׁ אָדָם וַדַּאי שֶׁחוֹב גָּדוֹל הָיָה לָהּ שֶׁגָּרַר לְיָדָהּ דָּבָר שֶׁכָּזֶה, וְעַל כֵּן אֵין לָנוּ לֵהָנוֹת מִבְּשָׂרָהּ כְּלָל.

מִדַּרְכֵי הַשְׁגָּחַת הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ שֶׁכַּאֲשֶׁר נִדְרָשׁ לְהָבִיא עַל הָאָדָם חֻלְיָה יִסּוּרִין אוֹ צָרוֹת - בְּהֶכְרַח הוּא שֶׁכָּל מִי שֶׁיְּזַק אוֹ יִטַּעֵר מֵהַדָּבָר, בְּמֵישָׁרִין אוֹ בַּעֲקִיפִין, יְהֵא רָאוּי לְכָךְ. שֶׁאִם לֹא כֵּן עָשִׂינוּ חֻלְיָה אֶת מִשְׁפַּט ה' מְעָוָּת, שֶׁאֵיךְ יִטַּעֵר אָדָם בְּדָבָר שֶׁלֹּא

מַגִּיעַ לוֹ?! לָכֵן אִם מַגִּיעַ לִפְלוֹנִי מָנָת יִסּוּרִין - צָרִיךְ שֶׁגַּם לְאִשְׁתּוֹ הַמִּצְטַעֶרֶת עִמּוֹ יַגִּיעוּ הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִין הַלָּלוּ, וְגַם לְמַכָּרָיו שֶׁכּוֹאֲבִים אֶת כְּאֵבוֹ, וּלְמַעֲסִיקוֹ שֶׁבְּעִקְבוֹת הַדָּבָר צָרִיךְ לְשַׁחְרֵרוֹ מֵהָעֲבוֹדָה לְטִפּוּל בְּיִסּוּרָיו, וְכֵן עַל זוֹ הַדֶּרֶךְ.

וְיוֹתֵר מִזֶּה: אִם פְּלוֹנִי מַגִּיעִים לוֹ יִסּוּרִין שֶׁל בְּזָיוֹנוֹת - הֲרֵי שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּתְגַּלְגֵּל אֵלָיו הַדָּבָר עַל יְדֵי אָדָם שֶׁמַּגִּיעַ לוֹ עֹנֶשׁ שֶׁל מְבַזֶּה אֶת חֲבֵרוֹ. וַאֲפִלּוּ הַחַי וְהַדּוֹמֵם שֶׁיְּסַרְּסוּהוּ צְרִיכִים לִהְיוֹת כְּאֵלּוּ שֶׁמַּגִּיעַ לָהֶם עֹנֶשׁ שֶׁכָּזֶה וכן להיפך דבר טוב מגלגלין לאדם רק אם סובביו ראוים לו. ולכן אמרו (כתובות כ"ח ע"ב) שצדיקים אין הקב"ה מוציא תקלה מתחת ידם. . וּבְכָךְ גַּם הַשָּׁלִיחַ לְבַצַּע אֶת שְׁלִיחוּת הַבּוֹרֵא יֵעָנֵשׁ עַל דָּבָר הַמַּגִּיעַ לוֹ וְלֹא עַל חִנָּם.

וּמִי שֶׁיִּתְבּוֹנֵן מְעַט בְּדַרְכֵי הַשִּׁגְחָה אֵלֶּה יַעֲמֹד נִפְעָם לְנֶגֶד הַחָכְמָה הַמַּפְלָאָה וְהָאֱלֹקִית הַנִּדְרֶשֶׁת לְדָבָר שֶׁכָּזֶה, מַה שֶּׁמַּכְרִיחַ אֶת דִּבְרֵי חַז"ל שֶׁלִּמְּדוּנוּ אימרת רבי חנינא בחולין (ז' ע"ב). "**אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה אֶלָּא אִם כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְּמַעְלָה**". אֲפִלּוּ מַכָּה קְטַנָּה בָּאֶצְבַּע תֵּדַע שֶׁהָיוּ עָלֶיהָ חֶשְׁבּוֹנוֹת רַבִּים עַד שֶׁיָּרְדָה לָעוֹלָם. כָּל שֶׁכֵּן מְאֹרָעוֹת גְּדוֹלִים בְּחַיָּיו שֶׁל הָאָדָם, נְעִימִים אוֹ לְהֵפֶךְ, כֻּלָּם מְחֻשָּׁבִים בְּחֶשְׁבּוֹן מְדֻקְדָּק לְהַפְלִיא. וּמֶסֶר זֶה גֹּלֶם הִלֵּל הַזָּקֵן בְּאָמְרוֹ לְגֻלְגֹּלֶת אַחַת שֶׁרָאָה שָׁצְפָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם: אבות פרק ב' משנה ו'. "**אַתְּ דְּאַטַפְתְּ - אַטְפוּךְ, וְסוֹף מְטַיְּפַיִךְ יְטוּפוּן**" (**תַּרְגּוּם**: **אַתְּ שֶׁהִרְגְתְּ - הֲרָגוּהּ, וְסוֹף מְהָרְגַיִךְ - שֶׁיֵּהָרְגוּם גַּם כֵּן**) וידוע כי גדולי ישראל תמיד היו "יראי הוראה" וחוששים ונזהרים לבל תצא תקלה מתחת ידם. ואם בכל זאת היה קורה חלילה שהתגלגל על ידם דבר לא טוב מיד היו עושים חשבון נפש מעמיק לבדוק ולברר בעבור מה התגלגל לידם אותו הדבר. ועל כך תיקן רבי נחוניה בן הקנה (ברכות כ"ח ע"ב) שיתפלל אדם ויבקש לפני שמתחיל את לימודו "יהי רצון מלפניך שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אכשל בדבר הלכה וכו'". שאין לך תקלה גדולה מזו שאדם טועה בהוראה ונמצא מכשיל את הרבים ה' ישמרנו ויצילנו. וזו היתה גם כן תפילתו של דוד המלך ע"ה שאמר "אין פרץ ואין יוצאת ואין צוחה ברחבתינו" ופירשו (ברכות י"ז ע"ב) שביקש שלא יצא ממנו תלמיד או בן שאינו הגון ונמצא שנתגלגלה חובה על ידו. .

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

בְּסִפְרֵי **הַפּוֹסְקִים** הָעֲלְתָה הַשְׁאֵלָה הַאִם מֻתָּר לְקָנוֹת מִבְנֶה שֶׁשִּׁמֵּשׁ בֶּעָבָר לִכְנֵסִיָּה וּלְהָפְכוֹ לְבֵית כְּנֶסֶת?

בחלק יורה דעה סימן ק"ע. בְּשׁוּ"ת **יְהוּדָה יַעֲלֶה** לְהַגָּאוֹן **מַהַר"י אָסָאד** זַצַ"ל כָּתַב לְהָקֵל בַּדָּבָר, בְּטַעֲנָה שֶׁאֵין הָאֱלִיל שֶׁל הַנּוֹצְרִים נֶחְשָׁב לַעֲבוֹדָה זָרָה. וּמִמֵּילָא כְּשֶׁלֹּא שִׁמֵּשׁ הַמָּקוֹם לַעֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ אֶלָּא לְבֵית וַעַד שֶׁלָּהֶם וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה יֵשׁ לְהַתִּיר.

אוּלָם **רוֹב הַפּוֹסְקִים** ראה בשו"ת מנחת אלעזר להאדמו"ר ממונקאטש זצוק"ל (חלק א' סימן נ"ג) ובשו"ת יביע אומר (חלק ב' יורה דעה סימן י"א). דָּחוּ אֶת דְּבָרָיו וְכָתְבוּ לְהוֹכִיחַ שֶׁהַנַּצְרוּת

נֶחְשֶׁבֶת לַעֲבוֹדָה זָרָה גְּמוּרָה, וּמִמֵּילָא יֵשׁ לֶאֱסֹר מִלְּהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמָקוֹם שֶׁכָּזֶה לִדְבַר מִצְוָה. וְכֵן בחלק אורח חיים סימן מ"ב. וכן כתבו בשו"ת מהר"ם שיק (חלק יורה דעה סימן קנ"ה) ובשו"ת מחזה אברהם (סימן כ"ז). כָּתַב הַ"**חֲתַם סוֹפֵר**" בִּתְשׁוּבָה לְהַחְמִיר בַּדָּבָר. וְכֵן עִקָּר.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מַאֲמַר הִלֵּל הַזָּקֵן לְאוֹתָהּ גֵּלְגֹּלֶת "אַתְּ דְּאַטַפְתְּ אַטְפוּךְ וְסוֹף מְטַיְּפַיִךְ יְטוּפוּן" עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד כָּתַב **בביאורו על מסכת אבות פרק ב'**. **בְּשֵׁעַר מַאֲמָרֵי חֲזַ"ל** מֵרַבֵּנוּ **הָאֲרִיזַ"ל** כִּי ולכן היה הלל הזקן עניו ביותר, כמשה רבינו ע"ה. וגם חי מאה ועשרים שנה כמשה רבינו ע"ה. שם. **הִלֵּל הַזָּקֵן** הָיָה נִיצוֹץ מִנִּשְׁמַת **מֹשֶׁה רַבֵּנוּ** ע"ה. וְאוֹתָהּ גֻּלְגֹּלֶת שֶׁרָאָה הָיְתָה גֻּלְגֻּלְתּוֹ שֶׁל **פַּרְעֹה הָרָשָׁע**. וּכְמוֹ שֶׁרָאָה אוֹתָהּ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ כָּךְ חָזַר הִלֵּל הַזָּקֵן לִרְאוֹתָהּ וְהִכִּירָהּ כִּי הִיא הִיא. וְלָכֵן אָמַר לָהּ כְּשֵׁם שֶׁהֲרַגְתְּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמַּיִם, שֶׁנֶּאֱמַר "כָּל הַבֵּן הַיִּלּוֹד **הַיְאוֹרָה** תַּשְׁלִיכֻהוּ", כָּךְ אַתְּ הֲרֻגוּךְ בְּמַיִם. וְחָזַר וְאָמַר **לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל** "וְסוֹף מְטַיְּפַיִךְ יְטוּפוּן" שֶׁכָּךְ גַּם כָּל שְׁאָר אֻמּוֹת הָעוֹלָם שֶׁיַּזִּיקוּ אֶתְכֶם גַּם הֵם סוֹפָם שֶׁיִּלְקוּ וְיֵעָנְשׁוּ כְּמוֹ פַּרְעֹה. עַד כָּאן.

מצוה נ"ג: לדון בנזקי הבור

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"א, ל"ג.)

"**וְכִי יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר אוֹ כִּי יִכְרֶה אִישׁ בֹּר וְלֹא יְכַסֶּנּוּ וְנָפַל שָׁמָּה שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר וְכוּ**'".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה עַל דַּיָּנֵי בֵּית הַדִּין שֶׁבְּאִם כָּרָה אָדָם בּוֹר בְּמָקוֹם בּוֹ עֲלוּלִים לַעֲבֹר עוֹבְרִים וְשָׁבִים וּלְהַכָּשֵׁל בּוֹ, וְאָכֵן נִגְרַם נֶזֶק לְאָדָם אוֹ לִבְהֵמָה שֶׁנִּפְלוּ לַבּוֹר וְנִזְקוּ, שֶׁיְּדוּנוּ אֶת חוֹפֵר הַבּוֹר וְיַעֲנִישׁוּהוּ עַל מַעֲשֵׂהוּ הָרַע שֶׁכָּרָה בּוֹר בְּמָקוֹם שֶׁכָּזֶה וְלֹא דָּאַג לְכַסּוֹתוֹ. **חֲכָמֵינוּ** זַ"ל שלחן ערוך (חושן משפט סימן ת"י). הִגְדִּירוּ מַהוּ שִׁעוּר "**בּוֹר**" בּוֹ יִתְחַיֵּב הַכּוֹרֶה עַל אָדָם אוֹ בַּעַל חַיִּים שֶׁנָּפַל בּוֹ וָמֵת, שֶׁבּוֹר הַפָּחוּת מֵעֶשְׂרָה טְפָחִים אֵין כּוֹרֵה הַבּוֹר מִתְחַיֵּב עַל מִיתָתָם הוֹאִיל וְאֵין זֶה שִׁעוּר בּוֹר הָרָאוּי לְהָמִית. אוּלָם אִם נִזְקוּ מִבּוֹר שֶׁכָּזֶה חַיָּב הַכּוֹרֶה לְפַצּוֹתָם עַל כָּל נִזְקָם.

רָמַז הַכָּתוּב - מִילֵי דְּנִזְיקִין

ראה בבא קמא (כ"ח ע"ב). **בַּגְּמָרָא** ראה חלק חושן משפט סימן תי"א. **וּבַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ** מְבֹאָר כִּי דִּין הַהֶזֵּק בְּבוֹר אֵינוֹ דָּוְקָא בְּבוֹר מַמָּשׁ. אֶלָּא כָּל דָּבָר הֶעָלוּל לְהַזִּיק לָרַבִּים וּלְהַכְשִׁילָם, אוֹ לַהֲבִיאָם לִידֵי צַעַר אוֹ הֶפְסֵד כָּל שֶׁהוּא, הֲרֵי זֶה בִּכְלַל הָאִסּוּר שֶׁל כִּרְיַת בּוֹר. כְּגוֹן אָדָם שֶׁהִנִּיחַ אֶת אַבְנוֹ אוֹ סַכִּינוֹ אוֹ מַשְׂאוֹ בְּמָקוֹם שֶׁהָרַבִּים עוֹבְרִים בּוֹ וְנִזְקוּ מִכָּךְ, אוֹ הִשְׁפִּיךְ מַיִם בִּרְשׁוּת הָרַבִּים בְּאֹפֶן שֶׁעֲלוּלִים אֲנָשִׁים לְהַחְלִיק וּלְהִנָּזֵק מֵהֶם, בְּכָל אֹפֶן וּמִקְרֶה כְּעֵין זֶה נֶחְשָׁב הַדָּבָר לְכוֹרֶה בּוֹר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים.

לְאוֹר זֹאת, עֲלֵינוּ לְקַחַת לִתְשׁוּמֶת לִבֵּנוּ מְאֹד לְהַזְהֵר שֶׁלֹּא לְהַזִּיק אֶת הַזּוּלָת בְּמֵישָׁרִין אוֹ בַּעֲקִיפִין, וְאַפִלּוּ בְּשׁוֹגֵג מִבְּלִי לְהִתְכַּוֵּן. שֶׁפְּעָמִים אָדָם מַנִּיחַ רָהִיט אוֹ חֵפֶץ בְּצִדֵּי הַדְּרָכִים וּבְנֵי אָדָם נִכְשָׁלִים אוֹ נוֹפְלִים מִמֶּנּוּ, אוֹ שֶׁחוֹסֵם אֶת הַמַּעֲבָר בְּמָקוֹם הַמְיֹעָד לְהוֹלְכֵי רֶגֶל וְנִמְצָא שֶׁמְּצַעֲרָם וּמַזִּיקָם. וּבִכְלָל הַדְּבָרִים, שֶׁאִם רוֹאֶה אָדָם אֵיזֶה דְּבַר הֶזֵּק בִּרְשׁוּת הָרַבִּים שֶׁיֵּלֵךְ וְיסִירֶנּוּ שֶׁלֹּא יִכָּשְׁלוּ בּוֹ אֲחֵרִים, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר הַנָּבִיא: ישעיה נ"ז, י"ד. "**הָרִימוּ מִכְשׁוֹל מִדֶּרֶךְ עַמִּי**".

ראה ספר תורת הפרשה לידידנו הרה"ג אהרן זכאי שליט"א. **בַּסְּפָרִים** מוּבָא מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בַּגה"צ **רַבִּי נָתָן צְבִי פִינְקֶל** זַצַ"ל הַמְכֻנֶּה "**הַסַּבָּא מִסְּלַבּוֹדְקָה**" שֶׁפַּעַם אַחַת רָאָה אֶת אֶחָד מִתַּלְמִידֵי יְשִׁיבָתוֹ מִתְכּוֹפֵף לְהָרִים פִּסַּת נְיָר שֶׁהָיְתָה מֻשְׁלֶכֶת עַל רִצְפַּת בֵּית הַמִּדְרָשׁ בְּחָשְׁבוֹ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ דִּבְרֵי תּוֹרָה וּטְעוּנָה גְּנִיזָה. אוּלָם מִשֶּׁרָאָה הַלָּה שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא פִּסַּת נְיָר רֵיקָה הִשְׁלִיכָהּ בַּחֲזָרָה וְהִמְשִׁיךְ בְּדַרְכּוֹ. קָרָאוֹ הַסַּבָּא מִסְּלַבּוֹדְקָה וְגָעַר בּוֹ: "הֵיאַךְ אַתָּה מֵעֵז לַעֲשׂוֹת כָּךְ? הֲרֵי אַתָּה כָּרִיתָ בּוֹר לְהַכְשִׁיל בּוֹ בְּנֵי אָדָם?!" הַבָּחוּר הִתְפַּלֵּא וְשָׁאַל: "וְכִי אֵיזֶה בּוֹר כָּרִיתִי? וַהֲרֵי סַךְ הַכֹּל הִשְׁלַכְתִּי אֶת הַנְּיָר בַּחֲזָרָה לָאָרֶץ?!"

הִסְבִּיר לוֹ הַסַּבָּא מִסְּלַבּוֹדְקָה אֶת דְּבָרֵינוּ שֶׁדַּיִן בּוֹר הַמּוּבָא בַּתּוֹרָה אֵינוֹ רַק עַל בּוֹר מַמָּשׁ. אֶלָּא גַּם אִם אַתָּה גּוֹרֵם לַחֲבֵרְךָ לְהָרִים נְיָר לְחִנָּם, וּבָזֶה אַתָּה מַטְרִיחוֹ וּמְצַעֲרוֹ וְאַף מְבַטְּלוֹ לְכַמָּה רְגָעִים מִלִּמּוּדוֹ - הֲרֵי שֶׁגַּם בָּזֶה נֶחְשָׁב אַתָּה לְעוֹשֶׂה בּוֹר וּמַזִּיק בּוֹ אֶת הָרַבִּים. וְעַל אַף שֶׁלֹּא אַתָּה הוּא בַּעַל הַנְּיָר וְלֹא אַתָּה הִשְׁלַכְתּוֹ בְּרֹאשׁוֹנָה, מִכָּל מָקוֹם בְּעֶצֶם זֶה שֶׁהִגְבַּהְתָּ אוֹתוֹ וְהִשְׁלַכְתּוֹ בַּחֲזָרָה נִכְנַסְתָּ בְּגֶדֶר בבא קמא (ל' ע"א). "הַהוֹפֵךְ אֶת הַגָּלָל שֶׁהָיָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים חַיָּב בְּהֶזֵּקוֹ מִשּׁוּם שֶׁסִּלֵּק מַעֲשֶׂה רִאשׁוֹן". הֵבִין הַבָּחוּר אֶת טָעוּתוֹ וְהָלַךְ מִיָּד לְהָסִיר אֶת הַבּוֹר אֲשֶׁר כָּרָה.

אַתָּה הָרוֹאֶת לָדַעַת עַד כַּמָּה צָרִיךְ הָאָדָם לִהְיוֹת זָהִיר בְּמַעֲשָׂיו שֶׁלֹּא לִגְרֹם חֻלְיָה צַעַר לַזּוּלָת וַאֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בְּמִתְכַּוֵּן, וּכְפִי חגיגה (ה' ע"ב). שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל עַל הַפָּסוּק קהלת י"ב, י"ד. "**כִּי אֶת כָּל מַעֲשֶׂה הָאֱלֹקִים יָבִא בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל נֶעְלָם**" אָמַר רַב זֶה הַהוֹרֵג כִּנָּה בְּפִנֵּי חֲבֵרוֹ וְנִמְאָס בָּהּ, וּשְׁמוּאֵל אָמַר זֶה הַיּוֹרֵק בְּפִנֵּי חֲבֵרוֹ וְנִמְאָס. וַהֲרֵי אֵלּוּ לֹא נִתְכַּוְּנוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם לְהַמְאִיס אֶת חֲבֵרָם, וּמִסְתַּבֵּר שֶׁגַּם לֹא שָׁעֲרוּ שֶׁהַדָּבָר יַמְאִיסוֹ, וְעִם כָּל זֹאת יְבִיאֵם הָאֱלֹקִים בְּמִשְׁפָּט עַל כָּךְ. עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה אָדָם שֶׁבְּמוּדָע וּבְכַוָּנַת תְּחִלָּה מְצַעֵר אוֹ מַזִּיק אֶת הַזּוּלָת עַד כַּמָּה גְּדוֹל וְכָבֵד עָנְשׁוֹ הַמְצַפֶּה לוֹ. **וְיִשְׁמַע חָכָם וְיוֹסֶף לֶקַח**.

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

ראה ספר "משפטי התורה" להגר"ר צבי שפיץ שליט"א (חלק א' סימן י"ט). נִסְתַּפְּקוּ **הָאַחֲרוֹנִים**: הַאִם מֻתָּר לְבַעַל חֲנוּת הַשּׁוֹכֶנֶת לְמַרְגְּלוֹת הָרְחוֹב לְהוֹצִיא אֶת הַמַּיִם שֶׁשָּׁטַף בָּהֶם אֶת

חֲנוּתוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, אוֹ שֶׁמָּא יֵשׁ בָּזֶה דִּין חוֹפֵר בּוֹר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים הַמַּזִּיק וּמְסַכֵּן אֶת הָרַבִּים?

וְהִנֵּה כָּתַב בחידושיו על בבא מציעא (סימן תט"ז). **הַמַּרְדְּכִי** שֶׁמֻּתָּר לְאָדָם לְהַעֲבִיר מֵימָיו דֶּרֶךְ רְשׁוּת הָרַבִּים, וּבִלְבַד שֶׁאֵינוֹ מַשְׁאִירָם שָׁם אֶלָּא גּוֹרְפָם מִיָּד לְמָקוֹם בּוֹ אֵין חֲשָׁשׁ שֶׁיִּנָּזְקוּ מֵהֶם בְּנֵי אָדָם (**תְּעָלַת נִקּוּז וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה**) אולם אם בהוצאתו קרוב הדבר שיינזקו בני אדם או רכושם אין היתר להוציא מימיו. כגון ששופך מים דרך מרזב ביתו לרשות הרבים או צינור מזגן המטפטף ברשות הרבים במקום שישנם עוברים ושבים. וישנם שנכשלים בדבר מבלי יודעין ומצוה להוכיחם על כך בנועם. . וְכֵן בחלק חושן משפט (סימן תי"ד סעיף ב'). פְּסַק **הָרַמ"א** בְּהַגָּהוֹתָיו עַל הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ.

אוּלָם יֵשׁ לְצַיֵּן, שֶׁלְּמֻרוֹת הַהֶתֵּר הָאָמוּר לְעֵיל, אִם עָבַר שָׁם אָדָם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וְנִזַּק מֵהַמַּיִם - חַיָּב מוֹצִיא הַמַּיִם לְשַׁלֵּם לַנִּזָּק אֶת נִזְקֵי גּוּפוֹ כדין חופר בור ברשות הרבים ולא כיסהו. ודוקא נזקי גוף חייב לשלם אך לא נזקי ממון. ראה שלחן ערוך (חושן משפט סימן תי"א סעיף א'). .

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן כְּרִיַּת הַבּוֹר עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בְּסֵפֶר פרשת משפטים. וראה עוד בזוהר הקדוש (דברים דף רע"ט ע"א) שכתב גם כן מעין זה, והוסיף שלכן המשיח נקרא "בר נפלי" על שנפל בבור מעוונותיהם של ישראל. "**טַעֲמֵי הַמִּצְוֹות**" מַרְבֵּנוּ **הָאֲרִיזַ"ל** שֶׁבֵּאֵר אֶת הַפָּסוּק "וְכִי יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר... וְנָפַל שָׁמָּה שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר וְכוּ'" שֶׁהָאָדָם עַל יְדֵי עֲבֵרוֹתָיו וַחֲטָאָיו נוֹתֵן כֹּחַ לַסִּטְרָא אַחֲרָא לִכְרוֹת בּוֹר, וּבוֹ נוֹפְלִים "**שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר**" אֵלּוּ שכתוב בו (זכריה ט', ט') "עני ורכב על חמור". **מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד** שכתוב בו (דברים ל"ג, י"ז) "בכור שורו הדר לו". **וּמָשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף** שֶׁמִּתְעַכְּבִים מִלָּבוֹא וְלִגְאֹל אֶת יִשְׂרָאֵל מֵחֲמַת פְּשָׁעָיו שֶׁל אוֹתוֹ אֶחָד. וְלָכֵן "**בַּעַל הַבּוֹר יְשַׁלֵּם**" יִצְטָרֵךְ הָאָדָם לְשַׁלֵּם עַל מַעֲשָׂיו שֶׁגָּרַם בָּהֶם לְעִכּוּב הַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה שֶׁתָּבוֹא בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

מצוה נ"ד: לדון גנב בתשלומין או במיתה
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"א, ל"ז.)
"**כִּי יִגְנֹב אִישׁ שׁוֹר אוֹ שֶׂה וּטְבָחוֹ אוֹ מְכָרוֹ...שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם אִם אַיִן לוֹ וְנִמְכַּר בִּגְנֵבָתוֹ**"

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

אָדָם הַלּוֹקֵחַ דָּבָר הַשַּׁיָּךְ לַחֲבֵרוֹ, וּמַכְנִיסוֹ לִרְשׁוּתוֹ שֶׁלּוֹ מִבְּלִי רְשׁוּת וִידִיעַת בְּעָלָיו - הֲרֵי זֶה **גַּנָּב**. וּמִצְוַת הַתּוֹרָה לָדוּן אֶת הַגַּנָּב כָּרָאוּי לוֹ, דְּהַיְנוּ שֶׁחַיָּב הוּא לְשַׁלֵּם לַבְּעָלִים פִּי **שְׁנַיִם** מִשְּׁוִי הַגְּנֵבָה כדי שבזה יהא נמצא שהפסיד כשיעור שבקש להפסיד את חבירו. הרמב"ם. .

וְאִם טָבַח אֶת הַדָּבָר (כְּגוֹן שֶׁהָיָה זֶה שֶׁה וּשְׁחָטוֹ) עָלָיו לְשַׁלֵּם פִּי **אַרְבָּעָה**. וְאִם גַּם מָכַר אֶת בְּשָׂרוֹ עָלָיו לְשַׁלֵּם פִּי **חֲמִשָּׁה**. וּבְאִם אֵין לַגַּנָּב מִמַּה לְשַׁלֵּם אֶת דוקא את שווי הגניבה, אבל על תשלומי הכפל וכו' אינו נמכר לעבד, אלא מעמידים עליו את הדבר כחוב (הרמב"ם ז"ל הלכות גניבה פרק ג' הלכה י"ב). תַּשְׁלוּמֵי גְּנֵבָתוֹ מִצְוַת הַתּוֹרָה דוקא איש נמכר בגניבתו ולא אשה. ודוקא הגונב מישראל ולא הגונב מן הגוי (הרמב"ם ז"ל שם). שֶׁיִּמְכְּרוּהוּ בֵּית הַדִּין לְעֶבֶד לִתְקוּפַת הַיָּמִים בָּהּ יוּכַל לְכַסּוֹת וּלְשַׁלֵּם בְּכָךְ אֶת חוֹב גְּנֵבָתוֹ.

בְּנוֹסָף עַל כָּךְ, ראה רמב"ם (הלכות גניבה סוף פרק ט'). וכל זה דוקא כשיש חשש שיהרגנו, ודוקא בעודו גונב ולא משברח. קִבְעָה הַתּוֹרָה שֶׁאָדָם הַנִּכְנָס בַּחֲשַׁאי וּבַמַּחְתֶּרֶת לְבֵית חֲבֵרוֹ עַל מְנָת לִגְנֹב מֻתָּר בִּשְׁעַת הַצֹּרֶךְ אַף לְהָרְגוֹ, כֵּיוָן שֶׁמּוּכָן הוּא לַהֲרֹג אֶת כָּל מִי שֶׁיָּבוֹא מִמּוּלוֹ, וְלָכֵן אוֹמְרִים אָנוּ ''**הַבָּא לְהָרְגְךָ הַשְׁכֵּם לְהָרְגוֹ**''.

רָמַז הַכָּתוּב - אֵיזֶהוּ חָכָם הַלּוֹמֵד מֵהַגַּנָּב

יְדוּעָה דַּרְכָּם בַּקֹּדֶשׁ שֶׁל **הַבַּעַל שֵׁם טוֹב** הַקָּדוֹשׁ וְתַלְמִידָיו שֶׁמִּכָּל דָּבָר עֲלֵי אֲדָמוֹת צָרִיךְ הָאָדָם לִלְמֹד דֶּרֶךְ וּמוּסָר לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. וּכְפִי שֶׁדָּרְשׁוּ בַּעֲלֵי חֲסִידוּת אֶת הַפָּסוּק שמות י', כ"ו. ''**וְגַם מִקְנֵנוּ יֵלֵךְ עִמָּנוּ... כִּי מִמֶּנּוּ נִקַּח לַעֲבֹד אֶת ה' אֱלֹקֵינוּ**'' שֶׁגַּם מֵהַמִּקְנֶה - זוֹ הַגַּשְׁמִיּוּת וְהַחָמְרִיּוּת, יֵשׁ לָקַחַת מוּסָר וְלִלְמֹד דֶּרֶךְ לַעֲבוֹדַת ה'.

וְאָכֵן אָמַר פַּעַם הָרה"ק **רַבִּי זוּשָׁא מֵהָאנִיפּוֹלִי** זִיע"א שֶׁשִּׁבְעָה דְּבָרִים לָמַד **מֵהַגַּנָּב**, כֻּלָּם דִּבְרֵי זְרוּזִין בַּעֲבוֹדַת ה':

א' - עוֹשֶׂה הוּא אֶת מְלַאכְתּוֹ רַק בַּלַּיְלָה, כְּשֶׁרוֹאֶה וְאֵינוֹ נִרְאֶה. כְּךָ עֲבוֹדַת ה' שֶׁל הָאָדָם צְרִיכָה לִהְיוֹת בְּהַצְנֵעַ וּבַעֲנָוָה, וּכְמוֹ אימרת הנביא במיכה (ו', ח'). שֶׁכָּתוּב: ''**וְהַצְנֵעַ לֶכְת עִם אֱלֹקֶיךָ**''.

ב' - אֲפִלּוּ אִם נִכְשַׁל הַיּוֹם וְלֹא הִצְלִיחַ לִגְנֹב, לְמָחֳרַת מְנַסֶּה הוּא שׁוּב אֶת מַזָּלוֹ וְאֵינוֹ מִתְיָאֵשׁ. כָּךְ בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא צָרִיךְ הָאָדָם שֶׁלֹּא לְהִתְיָאֵשׁ וּלְהִשָּׁבֵר, וְגַם אִם נָפַל אוֹ נִכְשַׁל עִם כָּל זֹאת יַמְשִׁיךְ לְנַסּוֹת וּלְהִתְרוֹמֵם, וּבָזֶה יְקַיֵּם אֶת אימרת שלמה המלך במשלי (כ"ד, ט"ז). צַוָּאַת הֶחָכָם: ''**שֶׁבַע יִפּוֹל צַדִּיק וָקָם**''.

ג' - אוֹהֵב הוּא אֶת חֲבֵרָיו הַגַּנָּבִים, וְאוֹתָם לְעוֹלָם לֹא יִגְנֹב. כָּךְ עוֹבֵד ה' אֲמִתִּי אוֹהֵב כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל כְּגוּפוֹ וּכְנַפְשׁוֹ, וּמוּכָן לִמְסֹר נַפְשׁוֹ עֲלֵיהֶם, שֶׁכֵּן **מִי שֶׁאוֹהֵב אֶת הָאָב אוֹהֵב גַּם אֶת הַבָּנִים**.

ד' - מְסַכֵּן הוּא אֶת עַצְמוֹ בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ עֲצוּמָה וַאֲפִלּוּ עַל גְּנֵבָה קְטַנָּה. כָּךְ עַל הָאָדָם לִמְסֹר נַפְשׁוֹ עַל כָּל סָעִיף וּפְרָט מִדִּינֵי הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ וְהַפּוֹסְקִים, וְאַף עַל כָּל הַנְהָגָה וּמִדָּה

טוֹבָה שֶׁנֶּאֱחַז וְנוֹהֵג בָּהּ, וּבָזֶה מְקַיֵּם הוּא אֶת אימרת רבי יהודה הנשיא באבות (פרק ב' משנה א'). צַוָּאַת חֲז"ל: "**הֱוֵי זָהִיר בְּמִצְוָה קַלָּה כְּבַחֲמוּרָה**".

ח' - מוֹכֵר הוּא אֶת שִׂלְּוֹ אַף בְּרֶוַח מוּעָט, וּבִלְבַד שֶׁיִּטַּשְׁטְשׁוּ עִקְּבוֹתָיו וְלֹא יִתְגַּלֶּה. כָּךְ עֶבֶד ה' אֲמִתִּי מַכְחִישׁ וּמַעֲלִים מֵעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת כָּל מִדָּה טוֹבָה וְכָל מַעֲשֶׂה טוֹב שֶׁעָשָׂה כְּדֵי שֶׁלֹּא יָגַלּוּהוּ, אימרת שמואל בבבא מציעא (כ"ג ע"ב). כְּמַאֲמַר חֲז"ל **שֶׁמַּתָּר לָאָדָם לְשַׁנּוֹת בְּדִבּוּרוֹ בְּמַסֶּכְתּוֹ**.

ו' - אֵינוֹ מְגַלֶּה מַה שֶּׁהָיָה וְאֵינוֹ מְסַפֵּר מַה שֶּׁעָתִיד לִהְיוֹת, כָּךְ יְהוּדִי טוֹב אֵינוֹ מַרְבֶּה לְדַבֵּר מִמַּעֲשָׂיו הַטּוֹבִים וּמִתְּכְנִיּוֹתָיו בְּרוּחָנִיּוּת, וְאֵינוֹ אוֹמֵר אֶלָּא מַה שֶּׁמְּכָרָח. **אימרת רבי אלעזר בבבא מציעא** (פ"ז ע"ב). **שֶׁצַּדִּיקִים אוֹמְרִים מְעַט וְעוֹשִׂים הַרְבֵּה**.

ז' - אוֹהֵב הוּא אֶת אֱמְנוּתוֹ וְאֵינוֹ מוּכָן לְהַחְלִיפָהּ בְּשׁוּם אֱמְנוּת אַחֶרֶת. כָּךְ צָרִיךְ הָאָדָם לֶאֱהֹב אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּלְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתֶיהָ בְּחֵשֶׁק וּבְהִתְלַהֲבוּת מִתּוֹךְ אַהֲבָה וְרָצוֹן, וְלֹא לְוַתֵּר עָלֶיהָ בַּעֲבוּר כָּל הוֹן שֶׁבָּעוֹלָם. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר אימרת דוד המלך ע"ה בתהלים (קי"ט, ע"ב). הַפָּסוּק: "**טוֹב לִי תוֹרַת פִּיךָ מֵאַלְפֵי זָהָב וָכָסֶף**".

וְאִם נִשְׁכִּיל לָקַחַת מוּסָר זֶה לְעַצְמֵנוּ וְלִלְמֹד מֵהַגְּנָב לַעֲבוֹדַת בּוֹרְאֵנוּ, אָז וַדַּאי שֶׁמַּעֲשֵׂינוּ יִהְיוּ רְצוּיִים בְּיוֹתֵר לְמַטָּה, וְנֶחְמָדִים בְּיוֹתֵר לְמַעְלָה. **וְטוֹב לָנוּ בָּזֶה וּבַבָּא**.

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

ראה ספר "טובך יביעו" (חלק ב' עמוד תצ"ט). **אַחֲרוֹנֵי זְמַנֵּנוּ** דָּנִים בְּמִקְרֶה בּוֹ עוֹזֶרֶת בַּיִת נֶחְשְׁדָה בְּכָךְ שֶׁגָּנְבָה מִבֵּית מַעֲסִיקֶיהָ חֵפֶץ מְסֻיָּם, וְהַמַּעֲסִיקִים מְבַקְּשִׁים לַעֲרֹךְ חִפּוּשׂ בְּאַרְנָקָהּ וּבְבִגְדֶיהָ, מַה שֶּׁכָּרוּךְ בְּבוּשָׁה וּבְבִזָּיוֹן גְּדוֹלִים. הַאִם יֵתֵר לָהֶם עַל פִּי הַהֲלָכָה לַעֲשׂוֹת כֵּן עַל אַף שֶׁיִּתָּכֵן שֶׁיְּבִישׁוּהָ עַל חִנָּם לְלֹא עָוֶל בְּכַפָּהּ, אוֹ לֹא?

וְכַמָּה סְפֵקוֹת עוֹלוֹת בָּעִנְיָן:

א'. הַאִם יֵתֵר לְבַיְּשָׁהּ מִסָּפֵק?

ב'. מִי רַשַּׁאי לַעֲרֹךְ אֶת הַחִפּוּשׂ?

ג'. כֵּיצַד יֵשׁ לִנְהֹג בְּאֹפֶן שֶׁתִּמָּצֵא הַמְּטַפֶּלֶת חַפָּה מִפֶּשַׁע?

וּלְמַעֲשֶׂה כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים שֶׁבְּאִם יֵשׁ בְּיָדָם חֲשָׁדוֹת מְבֻסָּסוֹת וּסְבִירוֹת לְכָךְ ולא סתם השערות ודמיונות שווא!!! , עֲלֵיהֶם כן כתב שם להוכיח מהמעשה בבבא מציעא (כ"ד ע"א) עם מר זוטרא החסיד. עיין שם. ועיין בספר הנ"ל שדן גם כן כיצד יש לנהוג באופן שאי אפשר לגשת לבית הדין. ואכמ"ל. לְפָנוֹת לְבֵית הַדִּין שֶׁיּוֹתִיר עֲרִיכַת חִפּוּשׂ בַּחֲפָצֶיהָ, וְיַסְבִּירוּ לָהּ בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ וּבְנֹעַם מִלִּים שֶׁרַק מְבַקְּשִׁים בָּזֶה לְהָסִיר כָּל סָפֵק מִלִּבָּם, וְאָז חַיֶּבֶת הִיא עַל פִּי דִּין לְאַפְשֵׁר

לָהֶם לִבְדֹּק בַּחֲפָצֶיהָ. וְהָיָה וְנִמְצָא שֶׁהִיא חַפָּה מִפֶּשַׁע, חִיּוּב מוּטָל עַל מַעֲסִיקֶיהָ לְבַקֵּשׁ אֶת סְלִיחָתָהּ וּלְפַיְסָה עַל שֶׁחֲשָׁדוּהָ עַל חִנָּם וּלְבָרְכָהּ.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מַעֲשֶׂה הַגַּנָּב וְעָנְשׁוֹ עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בְּסֵפֶר פרשת משפטים. ועוד עיין בספר ''שלחן אריאל'' על דברי האריז''ל שביאר הדברים בטוב טעם ודעת. ''**שַׁעַר הַמִּצְוֹות**'' מְרַבֵּנוּ **הָאֲרִיז''ל** שֶׁכָּתַב שֶׁכָּל נְשָׁמָה כְּלוּלָה בְּשָׁרְשָׁהּ מֵרמ''ח (248) אֵיבָרִים רוּחָנִיִּים, וּבָהֶם נִיצוֹצוֹת קְדֻשָּׁה הַמַּשְׁפִּיעִים אֶת שִׁפְעוֹ הָרוּחָנִי וְשִׁפְעוֹ הַגַּשְׁמִי שֶׁל הָאָדָם בָּעוֹלָם. וְהַגּוֹנֵב מִזּוּלָתוֹ אֶת מָמוֹנוֹ נִמְצָא שֶׁמְּחַסֵּר הוּא מִמֶּנּוּ לֹא רַק מִשִּׁפְעוֹ הַגַּשְׁמִי אֶלָּא גַּם אֶת מִשִּׁפְעוֹ וְחֶלְקוֹ הָרוּחָנִי שֶׁל נִשְׁמָתוֹ הַמַּגִּיעַ לוֹ בְּאוֹתוֹ הַשֶּׁפַע. וְזֶהוּ עֹמֶק מַאֲמַר אימרת רבי אלעזר בחולין (צ''א ע''א). חֲכָמֵינוּ ז''ל **שֶׁהַצַּדִּיקִים חָבִיב עֲלֵיהֶם מָמוֹנָם יוֹתֵר מִגּוּפָם**, הוֹאִיל וְיוֹדְעִים הֵם שֶׁאִבּוּד הַמָּמוֹן שֶׁלֹּא כַּדִּין בָּעוֹלָם הַזֶּה גּוֹרֵם גַּם כֵּן לְאִבּוּד מֵהַחֵלֶק הָרוּחָנִי הַקָּצוּב לְנִשְׁמָתָם, מִלְּבַד אִם מוֹצִיא הָאָדָם מִמָּמוֹנוֹ לִצְדָקָה וּלְמִצְוֹות שֶׁאָזַי אַדְרַבָּה מוֹסִיפִים לוֹ שֶׁפַע וּבְרָכָה מִלְּמַעְלָה.

מצוה נ"ה: לדון בנזקי הבער
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ''ב, ד'.)
''**כִּי יַבְעֶר אִישׁ שָׂדֶה אוֹ כָרֶם...מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם**''.

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

אֶחָד מֵאַרְבַּעַת אָבוֹת הַנְּזִיקִין שֶׁחִיְּבָה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה עַל הֶזֵּקוֹ הוּא **הַמַּבְעֶה**. וּפֵרְשׁוּ חַכְמֵי הַגְּמָרָא שֶׁזֶּהוּ הֶזֵּק שֶׁנַּעֲשָׂה עַל יְדֵי שֵׁן אוֹ רֶגֶל שֶׁל בְּהֵמָה, כְּגוֹן שֶׁנִּכְנְסָה פִּרְתּוֹ שֶׁל אָדָם לִשְׂדֵה חֲבֵרוֹ וְאָכְלָה מִתְּבוּאָתוֹ, אוֹ שֶׁבָּעֲטָ חֲמוֹרוֹ בַּחֲבֵרוֹ וְהִזִּיקוֹ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. בְּכָל כְּגוֹן אֵלּוּ מְצַוָּה הַתּוֹרָה עַל בֵּית הַדִּין לָדוּן אֶת בַּעַל הַבְּהֵמָה וּלְחַיְּבוֹ בְּתַשְׁלוּמֵי מְלֹא הַנֶּזֶק שֶׁנִּגְרַם עַל יְדֵי בְּהֶמְתּוֹ, וּכְפִי שֶׁכָּתוּב: ''**מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם**''.
מִדִּינֵי הַדָּבָר, שלחן ערוך (חושן משפט סימן שצ''א). שֶׁאִם הִזִּיקָה הַבְּהֵמָה בְּאָכְלָהּ דָּבָר שֶׁאֵין דַּרְכָּהּ לֶאֱכֹל כְּגוֹן כְּסוּת אוֹ כֵּלִים וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה אֵין בַּעַל הַבְּהֵמָה מִתְחַיֵּב אֶלָּא בְּתַשְׁלוּם חֲצִי מֵהַנֶּזֶק. וְלֹא רַק עַל הֶזֵּקָהּ הַיָּשִׁיר שֶׁל בְּהֶמְתּוֹ עָלָיו לְשַׁלֵּם, אֶלָּא אַף אִם שָׁבְרָה הַבְּהֵמָה כְּלִי וְנָפַל עַל כְּלִי אַחֵר וּשְׁבָרוֹ - גַּם אֶת זֹאת מוּטָל עַל בַּעַל הַבְּהֵמָה לְשַׁלֵּם, וּמִכָּל מָקוֹם גַּם בָּזֶה לֹא יְחַיֵּב בַּעַל הַבְּהֵמָה אֶלָּא בַּחֲצִי מִדְּמֵי הַנֶּזֶק. וְיֶתֶר הַדִּינִים הַמְפֹרָטִים **חלק חושן משפט סימנים שפ''ט-שצ''א. בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ** הֵם מְבֹאָרִים. קְחֵם מִשָּׁם.

רָמַז הַכָּתוּב - הַשֵּׁן וְהָרֶגֶל

שִׁנַּי אֵיבָרִים אֵלּוּ, **הַשֵּׁן וְהָרֶגֶל**, מְשַׁמְּשִׁים הֵם לָאָדָם כְּאֶמְצָעִים חֲשׁוּבִים וּמַכְרִיעִים בְּיוֹתֵר, אֲשֶׁר עַל יָדָם יָכוֹל הוּא לַעֲלוֹת וּלְהִתְעַלּוֹת לִדְרָגוֹת גְּבוֹהוֹת וְנִשְׂגָּבוֹת בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, אוֹ חָלִילָה לֵירֵד מַטָּה מַטָּה עַד שֶׁיִּתְרַחֵק הָאָדָם מֵהַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא וְיאַבֵּד אֶת כָּל מַהוּתוֹ וְזֶהוּתוֹ הַיְהוּדִית.

הַשֵּׁן - הוּא עִנְיַן **הָאֲכִילָה**, שֶׁאִם לֹא יִזָּהֵר הָאָדָם לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ כָּרָאוּי אֲזַי חָלִילָה עָלוּל הוּא לְהִסָּחֵף אַחַר רְדִיפַת הַמַּאֲכָלוֹת וְהַתַּעֲנוּגוֹת הַמְסִירוֹת אֶת לֵב הָאָדָם מִן הַתּוֹרָה וּמִצְווֹתֶיהָ ומאידך גיסא על ידי האכילה יכול האדם לפעול ולהשפיע לעצמו שפע רוחני ונשמי. וכתבו רבותינו בעלי הסוד כי המילה "מאכל" היא אותיות "מלאך" לרמוז שעל ידי האכילה יכול האדם להעפיל לדרגת מלאך, ואף יותר מזה. וכבר אמר הרה"ק מקאצק זיע"א כי מתפלא הוא על כך שהבריות מקפידים כל כך לטבול במקוה טהרה לפני התפילה, ואינם טובלים לפני האכילה שהיא עבודה לא פחות מרוממה ונשגבה... . וּכְמוֹ ברכות ל"ב ע"א. שֶׁאָמְרוּ חֲזַ"ל: "**מָלֵי כְּרֵיסֵיהּ זָנֵי בִּישֵׁי**" (**תַּרְגּוּם**: **הַמְמַלֵּא כְּרֵסוֹ מִתַּאֲוַת אֲכִילָה חֲרֵי זֶה מִמִּינֵי חַטָּאִים הָרָעִים**). הַשְׁפָּעָה רַבָּה יֵשׁ לְכַוָּנַת הָאָדָם וּלְאֹפֶן אֲכִילָתוֹ אִם לְשֵׁם שָׁמַיִם הוּא אוֹכֵל בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה אוֹ חָלִילָה לְשֵׁם מִלּוּי תַּאֲוָתוֹ.

וְכָךְ פֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ **הַבַּעַל שֵׁם טוֹב** זִיעַ"א אֶת אבות ג', ג'. הַמִּשְׁנָה בְּאָבוֹת: "**שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ עַל שֻׁלְחָן אֶחָד וְלֹא אָמְרוּ עָלָיו דִּבְרֵי תּוֹרָה כְּאִלּוּ אָכְלוּ מִזִּבְחֵי מֵתִים**" שֶׁיְּדוּעַ מֵרַבּוֹתֵינוּ הַמְקֻבָּלִים שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהָאָדָם אוֹכֵל הוּא בְּעֶצֶם מְבָרֵר וּמְתַקֵּן נְשָׁמוֹת הַמְגֻלְגָּלוֹת בְּאוֹתָם הַמַּאֲכָלִים, וּמְחַכּוֹת לָבוֹא עַל תִּקּוּנָן בָּאֲכִילָה שֶׁל מִצְוָה וּבִבְרָכָה בְּכַוָּנָה וְכַדּוֹמֶה. וּבְרֶגַע שֶׁאָדָם אוֹכֵל עַל שֻׁלְחָן בְּלֹא בְּרָכָה כְּתִקְנָהּ וּבְלֹא כַּוָּנָה טְהוֹרָה וְדִבְרֵי תּוֹרָה, מְמֵילָא לֹא בָּאוֹת אוֹתָן נְשָׁמוֹת עַל תִּקּוּנָן, וּמֵתוֹת, וְשׁוּב עֲלֵיהֶן לָבוֹא בְּגִלְגּוּל לָעוֹלָם אם תינתן להן הזדמנות נוספת. וגם אז- עלולות לחזור בגלגול יותר קשה. . אוֹמֵר הַבַּעַל שֵׁם טוֹב מְמֵילָא נֶחְשָׁב לוֹ הַדָּבָר כְּאִלּוּ הָרַג וְהֵמִית אֶת אוֹתָן נְשָׁמוֹת וַאֲכָלָן, וְלָכֵן נֶחְשָׁב הוּא כְּאִלּוּ אָכַל **מִזִּבְחֵי מֵתִים** בַּר מִינָן.

הָרֶגֶל - הוּא עִנְיַן כמו שכתוב באברהם אבינו שאמר לאליעזר עבדו (בראשית כ"ד, ב'): "שים נא ידך תחת ירכי" ופירש רש"י שהתכוון לברית קודש. **חוֹתָם בְּרִית קֹדֶשׁ**, שֶׁהוּא יְסוֹד הָאָדָם הַמַּעֲמִיד אֶת כָּל גּוּפוֹ. שֶׁכַּיָּדוּעַ בְּכֹחַ אוֹתוֹ הָאֵיבָר הָאָדָם זוֹכֶה לִהְיוֹת שֻׁתָּף לְהַקָּבָ"ה בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית בְּהַעֲמָדַת הָעוֹלָם בְּבָנִים וּבְבָנוֹת, וְאֵין לְךָ שְׁלִיחוּת יוֹתֵר גְּדוֹלָה וְנִפְלָאָה מִזּוֹ לָאָדָם עֲלֵי חֵלֶד וראה עוד מה שכתבנו בסיעתא דשמיא לעיל בבאור המצוה הראשונה "פרו

ורבו''. . וּקְדֻשַּׁת זֶה הָאֵיבָר הִיא מֵעַל לְהַשְׂגָּתֵנוּ, כַּמָּה שְׁמִירָה וּבְרָכָה וְסִיְּעָתָא דִשְׁמַיָּא מַגַּעַת לְאָדָם בִּזְכוּת אוֹתוֹ הָאֵיבָר.

אֲלָא ובכתבי האריז''ל הובא שהמקום המקודש ביותר בגוף האדם הוא ברית הקודש, ולכן כנגדו ממולו מאחור נמצא המקום המטונף ביותר, אשר הוא מקום משכן הסטרא אחרא והחיצונים, שזה כנגד זה עשה אלקים. ועוד אריכות בדבר ואכמ''ל. שֶׁזֶּה כְּנֶגֶד זֶה עָשָׂה אֱלֹקִים, וְדָוְקָא מִגֹּדֶל קְדֻשַּׁת וַחֲשִׁיבוּת זֶה הָאֵיבָר - כָּךְ הַנִּסָּיוֹן וְהַיֵּצֶר בּוֹ הוּא גָּדוֹל, וְרַבָּה הִיא הַמִּכְשֹׁלָה בּוֹ. אַךְ יֵשׁ לְאָדָם לִזְכֹּר שֶׁהַמְחַלֵּל בְּרִיתוֹ חָלִילָה מְסַלֵּק הוּא מֵעָלָיו אֶת הַשְׁמִירָה הָאוֹפֶפֶת אוֹתוֹ מִלְמַעְלָה, וּמֵביא הוּא עַל עַצְמוֹ לֹא עָלֵינוּ כָּל מִינֵי מַזִּיקִין וּמַרְעִין בִּישִׁין הַמְקַטְרְגִים עָלָיו לְלֹא הֶרֶף וְגוֹזְלִים מִמֶּנּוּ כָּל דָּבָר טוֹב הָאָמוּר לְהַגִּיעַ אֵלָיו. וְזוֹהִי הַסִּבָּה לְרוֹב כִּשְׁלוֹנוֹתָיו שֶׁל הָאָדָם, וּמְעִידוֹתָיו וְהֶפְסֵדָיו הָרוּחָנִיִּים וְהַגַּשְׁמִיִּים עֲלֵי אֲדָמוֹת. וְאַף בָּעוֹלָם הַבָּא עֲתִידִין לְיִסְּרוֹ בְּיִסּוּרִין קָשִׁים וּמָרִים עַל כָּךְ ה' יַצִּילֵנוּ.

לְלַמְּדֵנוּ, שֶׁשָּׁנֵי כן כתב מרן החיד''א זצ''ל שפיו של האדם נקרא ''פה של מעלה'', ובברית הקודש נקראת ''פה של מטה'', ושניהם קשורים ומכוונים זה אל זה. הַפִּיּוֹת הַלָּלוּ - הַשִּׁן וְהָרֶגֶל הֵם שְׁנֵי אֵיבָרִים שֶׁעַל הָאָדָם לְשָׁמְרָם מִכָּל מִשְׁמָר, וּלְנַצְּלָם אַךְ וְרַק לְמַטָּרוֹת הַנַּעֲלוֹת שֶׁבַּעֲבוּרָן נִתְּנוּ בְּמַתָּנָה לְאָדָם. וְעַל יְדֵי כָּךְ יִזְכֶּה בְּעֶזְרַת ה' לְהַשְׂלִים אֶת תִּקּוּנוֹ וּשְׁלֵימוּתוֹ בְּנֶאֱמָנוּת, וְלַעֲלוֹת זַךְ וְנָקִי לְעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

דָּנוּ **הַפּוֹסְקִים**: הַאִם מֻתָּר בַּזְּמַן הַזֶּה לְגַדֵּל כְּבָשִׂים אוֹ עִזִּים בְּשִׁטְחֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל?

וְהִנֵּה כַּיָּדוּעַ **חֲכָמֵינוּ** ז''ל ראה בבא קמא (ע''ט ע''ב). גָּזְרוּ שֶׁאָסוּר לְאָדָם לְגַדֵּל בְּהֵמָה דַּקָּה בְּשִׁטְחֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שֶׁדַּרְכָּהּ אוֹתָן בְּהֵמוֹת לִסְטוֹת וְלִרְעוֹת בִּשְׂדוֹת אֲחֵרִים וְלֶאֱכֹל מִגִּדּוּלֵיהֶם לְלֹא רְשׁוּת וּלְהַזִּיקָם, וּמֵחֲזָק הוּא בַּעַל הַצֹּאן לְהַכָּשֵׁל בָּאִסּוּר הֶחָמוּר שֶׁל ''לֹא תִּגְנֹב''. וַאֲפִלּוּ קְשׁוּרוֹת הֵן בְּשַׁרְשְׁרָאוֹת שֶׁל בַּרְזֶל אָסְרוּ חֲכָמִים אֶת הַדָּבָר שֶׁלֹּא לִיתֵּן פֶּתַח וּפְרָצָה לַדָּבָר.

חלק חושן משפט סימן ת''ט סעיף א'. וְכָתַב **הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ** שֶׁבִּזְמַנּוֹ שֶׁלֹּא הָיָה מָצוּי שֶׁיִּהְיוּ לְיִשְׂרָאֵל שָׂדוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לְהַתִּיר לְגַדֵּל בְּהֵמוֹת דַּקּוֹת בְּשִׁטְחֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

וּבְיָמֵינוּ שֶׁבְּחַסְדֵּי ה' שֶׁזָּכִינוּ לְיִשּׁוּב רוֹב עַם יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, דַּעַת רוֹב כן פסק בשו''ת יביע אומר (חלק ג' חושן משפט סימן ז'). ובשו''ת שבט הלוי (חלק ד' סימן רכ''ז). ושלא כשו''ת הר צבי (חלק חושן משפט סימן ת''ט) שהעלה להתיר. **הָאַחֲרוֹנִים** שֶׁחָזַר הָאִסּוּר לְמִקוֹמוֹ, וְהַמְגַדֵּל בְּהֵמָה דַּקָּה בְּשִׁטְחֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עוֹבֵר בְּכָךְ עַל גְּזֵרַת חֲכָמִים. ומכל מקום עיין בשו''ת יביע אומר (חלק ד' חושן משפט סימן ו') שהביא כמה אופנים בהם יותר הדבר. ואכמ''ל. וְכֵן עִקָּר.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר הַהֶזֵּק הַנַּעֲשֶׂה בָּעוֹלָם עַל יְדֵי בֶּהֱמַת הָאָדָם עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד כָּתַב הַגה"ק **רַבִּי צָדוֹק הַכֹּהֵן מִלֶּבְלִין** זצוק"ל אות ר"מ. בְּסִפְרוֹ "**צִדְקַת הַצַּדִּיק**" כִּי מִכָּל מַעֲשָׂיו שֶׁל הָאָדָם עֲלֵי אֲדָמוֹת, הַטּוֹבִים וְהָרָעִים, נוֹצָרִים בַּעֲלֵי הַחַיִּים בָּעוֹלָם. מִמַּעֲשָׂיו **הַטּוֹבִים** נַעֲשִׂים בַּעֲלֵי חַיִּים **טְהוֹרִים**, וּמִמַּעֲשָׂיו **הָרָעִים** נַעֲשִׂים בַּעֲלֵי חַיִּים **טְמֵאִים**. וּמִן הַשָּׁמַיִם מְזַמְּנִים אֶת אוֹתָם בַּעֲלֵי חַיִּים טְהוֹרִים לָזֶה שֶׁעָשָׂאם כְּדֵי שֶׁיְּבִיאֵם עַל תִּקּוּנָם עַל יְדֵי שֶׁיֹּאכַל אֶת בְּשָׂרָם וְיַעֲשֶׂה מִכֹּחָם מִצְווֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. וּמִטַּעַם זֶה פסחים (מ"ט ע"ב). אָמְרוּ חֲזַ"ל שֶׁעַם הָאָרֶץ אָסוּר בַּאֲכִילַת בָּשָׂר כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאכַל וְיִתְמַזֵּג בַּכֹּחוֹת הָרָעִים שֶׁבַּבְּהֵמָה וְיִשְׁקַע בָּהֶם.

מצוה נ"ו: לדון בנזקי האש

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ב, ה'.)

"**כִּי תֵצֵא אֵשׁ...שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם הַמַּבְעֵר אֶת הַבְּעֵרָה**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

הֶזֵּק נוֹסָף מֵאַרְבַּעַת אָבוֹת הַנְּזִיקִין מֵהַתּוֹרָה הוּא **הַהֶבְעֵר**. וְהַיְנוּ אָדָם שֶׁהִזִּיק אֶת מָמוֹן חֲבֵרוֹ עַל יְדֵי הָאֵשׁ, כְּגוֹן שֶׁשָּׂרַף אֶת שָׂדֵהוּ אוֹ אֶת בֵּיתוֹ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה.

וַאֲפִלּוּ שֶׁקָּרָה הַדָּבָר שֶׁלֹּא בְּמִתְכַּוֵּן, כְּגוֹן שֶׁהִדְלִיק אֵשׁ בְּתוֹךְ רְשׁוּתוֹ שֶׁלּוֹ וְיָצְאָה הָאֵשׁ מֵעַצְמָהּ לִשְׂדֵה חֲבֵרוֹ וְהִזִּיקָה - אַף עַל פִּי כֵן חַיָּב הַמַּבְעִיר לְיַשֵּׁא בַּנֶּזֶק שֶׁגָּרַם וּלְשַׁלֵּם אֶת מְלֹא הַנֶּזֶק אלא אם כן התרחק המבעיר משדה חבירו כשיעור הרחקה הנדרש על פי ההלכה שאזי אומרים שמכת שמיים היא והמבעיר פטור. עיין שלחן ערוך (חושן משפט סימן תי"ח). .

חֲזַ"ל הַקְּדוֹשִׁים דָּנִים בָּאֳפָנִים שׁוֹנִים בָּהֶם יִתְחַיֵּב אוֹ יִפָּטֵר הָאָדָם עַל הֶזֵּקִים שֶׁכָּאֵלּוּ, כְּגוֹן בְּדִין אָדָם ראה במשנה בבבא קמא (נ"ט ע"א) ובשלחן ערוך (חושן משפט סימן תי"ח ס"ז). הַנּוֹתֵן גַּחֶלֶת בְּיַד חֵרֵשׁ אוֹ שׁוֹטֶה אוֹ קָטָן וְהָלְכוּ אֵלּוּ וְשָׂרְפוּ שָׂדֶה שֶׁל מִישֶׁהוּ, שֶׁאוֹתָם אִי אֶפְשָׁר לְחַיֵּב בְּהֶיוֹתָם חֲסֵרֵי דַּעַת וּתְבוּנָה, וְאֶת הַמְשַׁלֵּחַ אִי אֶפְשָׁר לְחַיֵּב בְּבֵית הַדִּין בְּהֶיוֹת שֶׁלֹּא הוּא זֶה שֶׁשָּׂרַף בְּפֹעַל, אֶלָּא רַק חַיָּב הוּא בְּדִינֵי שָׁמַיִם עַל שֶׁגָּרַם בַּעֲקִיפִין הֶזֵּק לְמָמוֹן חֲבֵרוֹ. וְעוֹד בַּדִּין שם. כַּמָּה אֲנָשִׁים שֶׁגָּרְמוּ יַחַד לִבְעֵרָה, כְּגוֹן שֶׁהָאֶחָד הֵבִיא אֵשׁ וְהַשֵּׁנִי הֵבִיא עֵצִים וְהַשְּׁלִישִׁי לִבָּה אֶת הָאֵשׁ וְהִגְדִּילָהּ מִי מֵהֶם יִתְחַיֵּב בַּדָּבָר. וְעוֹד מִקְרִים וְדִינִים שׁוֹנִים הַמּוּבָאִים בַּגְּמָרָא וּבַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ. עַיֵּן שָׁם.

רָמַז הַכָּתוּב - כֹּה דִּבְרֵי כָּאֵשׁ

אימרת רבה בר בר חנה בתענית (ז' ע"א). **לְמִדּוּנוּ** רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה כִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מְשׁוּלָה לָאֵשׁ, וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: ירמיה כ"ג, כ"ט. "**הֲלֹא כֹה דְּבָרַי כָּאֵשׁ נְאֻם ה**'". וְיָדוּעַ הַדָּבָר

שֶׁהָאֵשׁ מִטְבָּעָהּ יְכוֹלָה לְשַׁמֵּשׁ מִצַּד אֶחָד **לְטוֹב**: לְבַשּׁוּל וּלְהָאִיר וּלְחַמּוּם וְכַדּוֹמֶה, וּמִצַּד שֵׁנִי **לָרָע**: לְהַזִּיק וְלִשְׂרֹף וּלְחַבֵּל וְכַדּוֹמֶה. תָּלוּי כֵּיצַד מִשְׁתַּמְּשִׁים בָּהּ.

וּמִדָּבָר זֶה לָמַדְנוּ אָנוּ בְּסִיעְתָּא דִּשְׁמַיָּא יְסוֹד גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם: שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא **אֵשׁ**, שֶׁבְּכֹחָהּ תּוּכַל בְּעֶזְרַת ה' לְהִתְעַלּוֹת וּלְהִתְקָרֵב לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בְּבְחִינַת על פי דברי רש"י בפירושו על התורה (במדבר ח', ב'). שֶׁלְּהֶבֶת הָעוֹלָה, וְתוּכַל אַף לְהִתְחַמֵּם בְּאוֹרָהּ בְּבְחִינַת על פי אימרת רבי אליעזר באבות (פרק ב' משנה י'). הֱוֵי מִתְחַמֵּם בְּאוֹרָן שֶׁל חֲכָמִים, וְתוּכַל גַּם לְהָאִיר אֶת נִשְׁמָתְךָ בְּבְחִינַת אימרת רב הונא ורב חייא בר אבא בפתיחה למדרש איכה רבתי. הַמָּאוֹר שֶׁבָּהּ מַחְזִיר לַמּוּטָב.

אוּלָם מַאִידָךְ גִּיסָא דַּע וְהִזָּהֵר שֶׁלֹּא תַּהֲפֹּךְ לְךָ הָאֵשׁ הַזּוֹ **לְרוֹעַ**. לְשַׁמֵּשׁ לְךָ שכן דרשו רבותינו (סוטה כ"א ע"ב) מהפסוק (משלי ח', י"ב) "אני חכמה שכנתי ערמה" כיון שנכנסה חכמה (תורה) באדם נכנסה עמה ערמומיות. כְּאֶמְצָעִי לְהַעֲרִים וּלְנַצֵּל אֲחֵרִים, אוֹ שכן לימדו חכמינו (תענית ד' ע"א) שהלומד תורה נעשה מטבעו יותר חם מזג. ראה רש"י שם בביאור הדברים. כְּגוֹרֵם לְרָתִיחָה וְכַעַס, אוֹ שכן הזהיר רבי צדוק במסכת אבות (ד', ה') "אל תעשה קרדום לחפור בה" להשיג טובות אישיות. כְּקֶרְדֹּם לַחְפֹּר בָּהּ לְהַשָּׂגַת מְבֻקָּשְׁךָ. שֶׁכְּשֶׁם שֶׁבִּיכָלְתָּהּ לְהוֹעִיל - כָּךְ בִּיכָלְתָּהּ לְהַזִּיק. ועל זו הדרך ביארו רבותינו (נזיר כ"ג ע"א) את הפסוק (הושע י"ד, י') "כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם" משל לשנים שצלו קרבן פסח, אחד נאמר עליו "צדיקים ילכו בם" ואחד נאמר עליו "פושעים יכשלו בם". עיין שם. דּוֹמֶה הַדָּבָר לְעֶלֶם צָעִיר שֶׁהִפְקִידוּ בְּיָדוֹ אֶקְדָּח טָעוּן בְּמַטָּרָה לִשְׁמֹר וּלְהָגֵן עַל עַצְמוֹ מִפְּנֵי הַפּוֹשְׁעִים וּלְאַבֵּד מֵהָעוֹלָם אֶת הַמְחַבְּלִים, שֶׁאִם לֹא יַשְׁכִּיל אוֹתוֹ אָדָם, וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְלִי שְׁמִירָה זֶה שֶׁלֹּא כַּהֶגֶן - הֲרֵי שֶׁיַּהֲפֹךְ הוּא עַצְמוֹ לְאָדָם מְסֻכָּן בְּיוֹתֵר שֶׁעֶצֶם הַשֶּׁהִיָּה בְּקִרְבָתוֹ הִיא סַכָּנָה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה. שֶׁכֵּן מוּנָח בְּיָדוֹ כְּלִי מְסֻכָּן וְקַטְלָנִי שֶׁבְּכֹחוֹ יוּכַל לַעֲשׂוֹת כְּכָל אֲשֶׁר יַעֲלֶה בְּרוּחוֹ ואחר כתבנו יסוד גדול זה מצאנו שכבר כתבו רבינו בחיי הספרדי ז"ל בספרו הזך "חובות הלבבות" (שער יחוד המעשה פרק ה'), וברוך המכוון. וראה שם שכתב בלשונו הנפלאה: "כי החכמה, כשמנהיגים אותה על דרכה, תהיה רפואה לכל מדוה. אך כשנוטים בה מנתיבתה, תהיה מדוה כולל שאין לו רפואה ולא ארוכה". עד כאן לשונו. .

וְלָכֵן לֹא לְכָל אֶחָד מֻתָּר לִיתֵּן כְּלִי זֶה. לֹא לְכָל מְבַקֵּשׁ יֵשׁ לִמְסֹר נֶשֶׁק חַם שֶׁכֵּזֶה ובפרט את תורת הסוד שהיא בבחינת "נשק אטומי" שאין מגלים סודותיו אלא ליחידים, וכמו שאמרו חז"ל (חגיגה י"ג ע"א) שאין מלמדים ומוסרים אותה אלא למי שלבו דואג בקרבו ושהוא שר חמשים ונשוא פנים ויועץ וחכם חרשים ונבון לחש. עיין שם בגמרא שמבארת מהם אותם תוארים. . וּכְפִי שֶׁהִזְהִירוּ ראה ברמב"ם הלכות תלמוד תורה (פרק ד' הלכה א') ובשלחן ערוך (יורה דעה סימן רמ"ו סעיף ז'). ומהו אופן ה"החזרה למוטב" בימינו ראה בספרי חינוך והוראה. ואכמ"ל. רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה

שֶׁתַּלְמִיד שֶׁאֵינוֹ הָגוּן וּמְדוֹתָיו אֵינָן מְיֻשָּׁרוֹת אֵין מְלַמְּדִים אוֹתוֹ תּוֹרָה וְאֵין מַכְנִיסִים אוֹתוֹ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ עַד שֶׁיְּיֻשַּׁר אָרְחוֹתָיו. עַד שֶׁיֵּדַע שֶׁאֵין לְהַפְעִיל וּלְכַוֵּן אֶת הַכְּלִי הַזֶּה אֶלָּא לְתוֹעֶלֶת שׁוֹלְחוֹ בִּלְבַד, הוּא הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה, וְלֹא לְתוֹעַלְתּוֹ וַהֲנָאָתוֹ הָאִישִׁית. וְכָל הַמּוֹסֵר אֹשׁ זוֹ לִידֵי מִי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי, וּמְלַמֵּד תּוֹרָה לְתַלְמִיד שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, אימרת רב בחולין (קל"ג ע"א). וראה בזוהר הקדוש (תקוני הזוהר דף קמ"ב ע"א) שפירש על כך את הפסוק "לא תלין נבלתו על העץ" שלא ישעין אדם נבל על התורה הנקראת "עץ החיים". הֲרֵי זֶה כְּזוֹרֵק אֶבֶן לְמֶרְקוּלִיס. ראה מכות (י' ע"א). ובליקוטי מוהר"ן (תורה ס') כתב שהמלמד תורה לתלמיד שאינו הגון עלול שהרע שבתלמיד יכנס ברבו ויזיקנו, ועל כן צריך שיכוון הרב כוונה מסויימת שעל ידה אם התלמיד אינו הגון הקב"ה ישכיחו את מה שלמד מרבו. ואת צנועים חכמה. וְסוֹפוֹ שֶׁיִּגְלֶה מִמְּקוֹמוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, אימרת רב בחולין (קל"ג ע"א). וְעָתִיד הוּא לִפּוֹל בַּגֵּיהִנֹּם בָּעוֹלָם הַבָּא.

אַתָּה הָרְאֵיתָ לָדַעַת כִּי כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, אֶחָד הַמַּרְבֶּה וְאֶחָד הַמַּמְעִיט, חַיָּב לִבְחֹן וְלִבְדֹּק אֶת עַצְמוֹ הֵיטֵב לְאֶן חָכְמַת הַתּוֹרָה מוֹבִילָה אוֹתוֹ, וְהַאִם עָשְׂתָה אוֹתוֹ יוֹתֵר הָגוּן אוֹ חֲלִילָה לְהֵפֶךְ, וּלְפִי זֶה יוּכַל לָדַעַת הַאִם מַעֲשָׂיו הַ"**טּוֹבִים**" הֵם בֶּאֱמֶת טוֹבִים וּרְצוּיִים לִפְנֵי הָאֱלֹקִים.

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

חלק חושן משפט (חלק ב' סימן י"ח). בְּשׁוּ"ת "**אִגְּרוֹת מֹשֶׁה**" לְהַגָּאוֹן **רַבִּי מֹשֶׁה פֵּינְשְׁטֵיין** זַצַ"ל דָּן אוֹדוֹת "**נִזְקֵי עָשָׁן**" שֶׁל אָדָם הַמְעַשֵּׁן בְּמָקוֹם צִבּוּרִי וּבְכָךְ מַטְרִיד וּמַזִּיק הוּא לַנּוֹכְחִים בַּמָּקוֹם, הַאִם רַשָּׁאִים הֵם מִבְּחִינָה הִלְכְתִית לְמָנְעוֹ מֵהַדִּבּר?

וְהָעֲלָה שֶׁהָעִשּׁוּן בְּמָקוֹם צִבּוּרִי נֶחְשָׁב **לְהֶזֵּק מַמָּשׁ** בֶּעָשָׁן הַנִּפְלָט מִפִּיו, מִפְּנֵי שֶׁהַדִּבּר מְצַעֵר וּמַטְרִיד אֶת הָרַבִּים וּלְעִתִּים אַף עָלוּל לְהַזִּיק לִבְרִיאוּתָם. וְלָכֵן רַשָּׁאִים הַנּוֹכְחִים בַּמָּקוֹם לְמָנְעוֹ מִלְּעַשֵּׁן שָׁם וְלָכֹף אוֹתוֹ לְהִתְרַחֵק מֵהֶם כְּדִין הַרְחָקַת שְׁאָר דְּבָרִים הַמַּפְרִיעִים וּמַזִּיקִים אֶת הָרַבִּים. וְהוֹסִיף עוֹד בִּדְבָרָיו שֶׁאִם הָיָה בְּיָמֵינוּ בֵּית דִּין הַמֻּסְמָךְ לָדוּן דִּינֵי חַבָּלוֹת הָיוּ יְכוֹלִים אַף לִגְבוֹת מִמֶּנּוּ עַל כָּךְ דְּמֵי צַעַר וְרִפּוּי.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן הָאֵשׁ עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד כָּתַב **רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי** זִיע"א בְּ"**תִּקּוּנֵי הַזֹּהַר**" שֶׁהַמִּלָּה "**בְּרֵאשִׁית**" מֻרְכֶּבֶת מֵהָאוֹתִיּוֹת "**בְּרִית אֵשׁ**", כֵּיוָן שֶׁבְּבְרִיאַת הָעוֹלָם כָּרַת הַקָּבָ"ה בַּתְּחִלָּה בְּרִית עַל **הָאֵשׁ**. וְלָכֵן בְּדוֹר הַמַּבּוּל הָיָה צָרִיךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָבִיא מַבּוּל שֶׁל **מַיִם** כְּדֵי לְכַבּוֹת אֶת אֵשׁ הָרְשָׁעִים שֶׁהִבְעִירוּהָ וְנִצְּלוּהָ לְרָעָה שכן הרשעים נמשלו לאש שנאמר (יחזקאל ט"ו, ז'): "מהאש יצאו והאש תאכלם". . עַד שֶׁבְּמַתַּן תּוֹרָה חָזַר הַקָּבָ"ה וְכָרַת בְּרִית עַל **הַתּוֹרָה** שנאמר (דברים כ"ח, ס"ט): "אלה דברי הברית וכו'". שֶׁנִּקְרֵאת "**בְּרִית**" כנזכר לעיל מהפסוק "הלא

כה דברי כאש נאם ה'". וְנִקְרֵאת "**אֵשׁ**". וְלָכֵן בְּאוֹתוֹ מַעֲמָד דברים ד', י"א. נֶאֱמַר "וְהָהָר בֹּעֵר **בָּאֵשׁ** עַד לֵב הַשָּׁמַיִם".

נ"ז) לָדוּן בַּדִּין שׁוֹמֵר חִנָּם

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ב, ו'.)

"**כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ כֶּסֶף אוֹ כֵלִים לִשְׁמֹר וְגֻנַּב מִבֵּית הָאִישׁ אִם יִמָּצֵא הַגַּנָּב יְשַׁלֵּם שְׁנָיִם**".

לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִמִּשְׁפְּטֵי הַתּוֹרָה, שֶׁבְּאִם הִפְקִיד אָדָם אֵצֶל חֲבֵרוֹ כֶּסֶף אוֹ כֵלִים אוֹ כָּל דָּבָר אַחֵר לִשְׁמֹר לוֹ עֲלֵיהֶם לִזְמַן מָה, וְהַלָּה לֹא נָטַל שׂוּם שָׂכָר עַל שְׁמִירָתוֹ, אֲזַי כָּל זְמַן שֶׁלֹּא פָּשַׁע הַשּׁוֹמֵר בִּשְׁמִירָתוֹ וְשָׁמַר אֶת הַדָּבָר כָּרָאוּי אֵינוֹ מִתְחַיֵּב עַל שׁוּם נֶזֶק שֶׁיִּגָּרֵם לַדָּבָר. כְּגוֹן אִם נִגְנַב הַחֵפֶץ אוֹ נִשְׁבַּר מֵאֲלֵיהוּ פְּטוּר הַשּׁוֹמֵר מֵהָאַחֲרָיוּת עַל כָּךְ בִּהְיוֹת שֶׁהִנּוֹ שׁוֹמֵר חִנָּם. וְרַק אִם פָּשַׁע הַשּׁוֹמֵר שֶׁלֹּא שָׁמַר עַל הַדָּבָר כָּרָאוּי אֲזַי מִתְחַיֵּב הוּא עַל פְּשִׁיעָתוֹ שֶׁזִּלְזֵל בְּמָמוֹן חֲבֵרוֹ וְלֹא נִזְהַר לְטַפֵּל בּוֹ כָּרָאוּי.

רָמַז הַכָּתוּב - לַחְשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת

בבא מציעא (מ"ג ע"ב) **בַּגְּמָרָא** מוּבֵאת מַחְלֹקֶת בֵּין בֵּית שַׁמַּאי לְבֵית הִלֵּל בְּמִקְרֶה בּוֹ חִשֵּׁב אָדָם לִשְׁלֹחַ יָד בְּפִקָּדוֹן שֶׁהֻפְקַד בְּיָדָיו, וְאָמַר בִּפְנֵי שְׁנֵי עֵדִים כְּשֵׁרִים שֶׁבְּכַוָּנָתוֹ לַעֲשׂוֹת זֹאת, וּלְבַסּוֹף נֶאֱנַס אוֹ הִתְחָרַט וְלֹא שָׁלַח יָדוֹ בַּפִּקָּדוֹן: לְדַעַת **בֵּית שַׁמַּאי** בְּעֶצֶם מַחְשַׁבְתּוֹ לִשְׁלֹחַ יָד בַּפִּקָּדוֹן כְּבָר מְקֻבָּל הוּא דִּין שֶׁל "**פּוֹשֵׁעַ בִּשְׁמִירָתוֹ**", וְלָכֵן אִם לְאַחַר מִכֵּן יֵאָנֵס הַחֵפֶץ מִיָּדָיו אַף עַל פִּי שֶׁסְּתָם שׁוֹמֵר פָּטוּר עַל אֳנָסִין - הוּא יִהְיֶה חַיָּב, עֵקֶב מַחְשַׁבְתּוֹ הַזְּדוֹנִית שֶׁחָשַׁב לִשְׁלֹחַ יָד בְּמָמוֹן חֲבֵרוֹ. וְאִלּוּ לְדַעַת **בֵּית הִלֵּל** פּוֹטְרִים אָנוּ אוֹתוֹ כָּל זְמַן שֶׁלֹּא שָׁלַח יָדוֹ בַּפִּקָּדוֹן בְּפֹעַל, וּכְפִי שֶׁמְּדַיֵּק בִּלְשׁוֹן הַפָּסוּק "אִם לֹא **שָׁלַח יָדוֹ** בִּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ" שֶׁלֹּא נִקְרָא פּוֹשֵׁעַ עַד שֶׁיִּשְׁלַח יָדוֹ בַּדָּבָר מַמָּשׁ. וְנִפְסְקָה הַהֲלָכָה כְּבֵית הִלֵּל שֶׁאֵין אָדָם מִתְחַיֵּב עַל מַחְשַׁבְתּוֹ.

קדושין מ' ע"א. **בְּמָקוֹם** אַחֵר מָצִינוּ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל: "**מַחֲשָׁבָה רָעָה אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצָרְפָהּ לְמַעֲשֶׂה** ולמדו זאת מהפסוק (תהלים ס"ו, י"ח): "און אם ראיתי בלבי לא ישמע ה'". , **וְאִלּוּ מַחֲשָׁבָה טוֹבָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כֵּן מְצָרְפָהּ לְמַעֲשֶׂה** ולמדו זאת מהפסוק (מלאכי ג', ט"ז): "ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחשבי שמו". ". וְלִכְאוֹרָה יֵשׁ לְהָבִין מָה הַהֶבְדֵּל בֵּינֵיהֶם? וְכִי לָמָּה מַחֲשָׁבָה טוֹבָה כֵּן מְצָרְפָהּ הַקָּבָּ"ה לְמַעֲשֶׂה וְאִלּוּ מַחֲשָׁבָה רָעָה לֹא? וְלָמָּה בִּכְלָל לְצָרֵף אֶת הַמַּחְשָׁבָה לְהַחֲשִׁיבָהּ כְּמַעֲשֶׂה מַמָּשׁ אִם בְּפֹעַל לֹא עָשָׂה אֶת אוֹתָהּ מִצְוָה אוֹ עֲבֵרָה?

וְהַבְּאוּר הַנִּרְאֶה בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא בַּדָּבָר הוּא שֶׁהֲרֵי ראה מה שאמר רבי שמעון בן לקיש בסוכה (נ"ב ע"ב). לְמִדּוּנוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁהַיֵּצֶר הָרָע הוּא **מַלְאָךְ** הֶעָשׂוּי **מֵאֵשׁ**, וְאִלּוּ אָנוּ **בְּנֵי אָדָם** הָעֲשׂוּיִים **מִבָּשָׂר וָדָם**. וּמִטֶּבַע הַדְּבָרִים בָּרוּר לַכֹּל שֶׁאֵין לָאָדָם שׁוּם סִכּוּי לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ וּלְנַצְּחוֹ בַּמִּלְחָמָה. וְלָכֵן ראה מה שאמר הנ"ל בסוטה (ג' ע"א). הִגְדִּירוּ חֲכָמֵינוּ אֶת הָאָדָם הַחוֹטֵא כְּמִי שֶׁנִּכְנְסָה בּוֹ **רוּחַ שְׁטוּת**, שֶׁהַשּׁוֹטֶה מֻגְדָּר כַּחֲסַר דַּעַת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְתָבְעוֹ עַל מַעֲשָׂיו, הוֹאִיל וְאֵינוֹ בִּשְׁלִיטַת עַצְמוֹ. וְאִם כֵּן לְכְאוֹרָה מַהִי הַתְּבִיעָה עַל דָּבָר שֶׁלֹּא בִּשְׁלִיטָתֵנוּ?

אֲלָא שֶׁהָאֱמֶת הִיא שֶׁעִקַּר הַתְּבִיעָה בָּעֲבֵרָה הִיא לֹא עַל **מַעֲשֶׂה** הָעֲבֵרָה עַצְמוֹ, אֶלָּא עַל **הַמַּחֲשָׁבָה** שֶׁהֶעֱלָה הָאָדָם בְּדַעְתּוֹ לַעֲשׂוֹת עֲבֵרָה - זֶהוּ שֹׁרֶשׁ הַחֵטְא, וְדָבָר זֶה כֵּן נָתוּן בְּיָדוֹ שֶׁל הָאָדָם. שֶׁכֵּן לְמִדּוּנוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל כתובות (נ"ט ע"ב). שֶׁהַבַּטָּלָה וְהַשִּׁעְמוּם הֵם מֵהַדְּבָרִים הַמְּבִיאִים אֶת הָאָדָם לִידֵי חֵטְא, הרמב"ם ז"ל בסוף הלכות אסורי ביאה (פרק כ"ב). וְשֶׁאֵין מַחֲשֶׁבֶת עֲבֵרָה מִתְגַּבֶּרֶת וְנִכְנֶסֶת אֶלָּא בְּלֵב הַפָּנוּי מִן הַחָכְמָה, נִמְצָא שֶׁשֹּׁרֶשׁ הָעֲבֵרָה הוּא קַלְקוּל הָרֶגֶשׁ וְהַמַּחֲשָׁבָה בְּתוֹךְ תּוֹכוֹ שֶׁל הָאָדָם, וּמַעֲשֶׂה הָעֲבֵרָה אֵינוֹ אֶלָּא הַהִשְׁלָכָה וְהַתּוֹצָאָה וכפי שמבואר בדברי חז"ל "עין רואה ולב חומד וכלי המעשה גומרים" שעשיית העבירה אינה אלא גמר המלאכה והשלמתה. . וּמִמֵּילָא אוֹמְרִים לוֹ לָאָדָם: אִם לֹא הָיִיתָ מַעֲלֶה בְּמַחֲשַׁבְתְּךָ לַחֲטֹא לֹא הָיָה מִתְגַּבֵּר עָלֶיךָ יִצְרְךָ לְהַחְטִיאֲךָ! נִמְצָא שֶׁעִקַּר הַתְּבִיעָה הִיא עַל הַמַּחֲשָׁבָה הָרָעָה שֶׁחָשַׁב, וְכָל הַשְּׁאָר אֵינוֹ אֶלָּא פְּרִי מַחְשְׁבוֹתָיו.

וְלָכֵן אָכֵן רָאוּי לְהַעֲנִישׁ אֶת הָאָדָם גַּם עַל הָעֲבֵרָה עַצְמָהּ, הוֹאִיל וְהוּא גָּרַם לְכָךְ שֶׁיִּצְרוֹ יָבוֹא וְיַכְשִׁילוֹ. אוּלָם בִּהְיוֹת שֶׁכַּיָּדוּעַ מִדָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִהְיוֹת אֶרֶךְ אַפַּיִם, יומא (ע"ו ע"א). ועיין עוד בדברי התוספות על מסכת ראש השנה (י"ז ע"ב ד"ה "שלש עשרה"). וּמֶרֻבֶּה אֶצְלוֹ מִדַּת הַטָּבָה מִמִּדַּת הַפֻּרְעָנוּת, לָכֵן בְּמַחֲשֶׁבֶת עֲבֵרָה כָּל זְמַן שֶׁלֹּא הִגִּיעַ הָאָדָם בְּפֹעַל לַעֲשׂוֹת הָעֲבֵרָה עַצְמָהּ אֵין הַקָּבָ"ה מַעֲנִישׁוֹ מלבד מחשבת עבודה זרה שאמרו (קדושין מ' ע"א) שהמודה בה אפילו בלבו הרי זה ככופר בתורה כולה (ועיין מה שכתב מרן החיד"א זיע"א בספרו "דבש לפי" מערכת מ' ואכמ"ל), ומחשבת ניאוף שאמרו (יומא כ"ט ע"א) שהרהורי עבירה קשים מעבירה. ששני אלה הם הם גוף העבירה ועתיד האדם להתבע עליהם. . אוּלָם בְּמַחֲשָׁבָה טוֹבָה כְּבָר עַל עֶצֶם הַמַּחֲשָׁבָה חוֹלֵק לוֹ הַקָּבָ"ה שָׂכָר כְּאִלּוּ עָשָׂה עַל שֶׁהִטָּה אֶת דַּעְתּוֹ לְדֶרֶךְ טוֹבָה וְלֹא בָּחַר בִּדְרָכִים עֲקַלְקַלּוֹת.

וּבָזֶה מוּבֶנֶת בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא גַּם כֵּן מַחְלֹקְתָּם שֶׁל בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל: **שֶׁבֵּית שַׁמַּאי** שֶׁמִּדָּתָם דִּין וּמִשְׁפָּט סָבְרוּ שֶׁכְּבָר עַל עֶצֶם הַמַּחֲשָׁבָה לִגְנֹב אֶת הַמַּשְׁכּוֹן וּלְקַחְתּוֹ לְעַצְמוֹ יֵשׁ לְחַיֵּב וּלְהַעֲנִישׁ אֶת אוֹתוֹ אָדָם, וּלְהַחְשִׁיבוֹ כְּפוֹשֵׁעַ בְּמָמוֹן חֲבֵרוֹ, שֶׁכֵּן כָּל מַהוּת הַגְּנֵבָה

שֶׁרְשָׁהּ מִמַּחְשַׁבְתּוֹ הַזְּדוֹנִית שֶׁל הַשּׁוֹמֵר. אוּלָם **בֵּית הַלֵּל** שֶׁמִּדָּתָם חֶסֶד וְרַחֲמִים סָבְרוּ שֶׁכָּל זְמַן שֶׁלֹּא גָּזַל וְנָטַל בְּפֹעַל אֵין לְהַעֲנִישׁוֹ עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ וּפְטוּר הוּא מִלְּשַׁלֵּם, שֶׁכֵּן מַחֲשַׁבְתּוֹ הָרָעָה הִיא עֲדַיִן בְּגֶדֶר בֵּין אָדָם לַמָּקוֹם, וְהַקָּבָ"ה מִדָּתוֹ אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד.

וְעַל כָּךְ תהלים ס"ב, י"ג. אָמַר **דָּוִד הַמֶּלֶךְ** ע"ה: "וּלְךָ ה' חֶסֶד כִּי אַתָּה תְשַׁלֵּם לְאִישׁ כְּמַעֲשֵׂהוּ" - **כְּמַעֲשֵׂהוּ** וְלֹא **כְּמַחֲשַׁבְתּוֹ**, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהָיָה רָאוּי לְהַעֲנִישׁוֹ כְּבָר עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ עִם כָּל זֹאת אַתָּה מַאֲרִיךְ אַפְּךָ עִמּוֹ וְאֵינְךָ מַעֲנִישׁוֹ! וּמִדְּבָרִים אֵלֶּה יִלְמַד הָאָדָם עַד כַּמָּה חֲשׁוּבָה וּמַכְרַעַת הִיא מַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁל הָאָדָם אִם לְטוֹב וְאִם לְרָע, וְיִזָּהֵר לִשְׁמֹר אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ זַכָּה וּנְקִיָּה, וְיִטַּהֵר רַעְיוֹנָיו, וְטוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

חלק א' סימן ו'. עיין שם באורך. בְּסֵפֶר "**מִשְׁפְּטֵי הַתּוֹרָה**" דָּן אוֹדוֹת אָדָם שֶׁיָּצָא בַּבֹּקֶר לַעֲבוֹדָתוֹ, וּבְטָרֶם צֵאתוֹ בִּקֵּשׁ מִשְּׁכֵנוֹ שֶׁבַּעֲבוֹר שָׁעָה יִכָּנֵס לְבֵיתוֹ וְיַכְבֶּה אֶת לַהֶבֶת הַגַּז עֲלֶיהָ מוּנַּח סִיר עִם תַּבְשִׁיל. הַשָּׁכֵן נֵאוֹת לְבַקָּשָׁתוֹ, אוּלָם לִכְשֶׁחָזַר בַּעַל הַבַּיִת אַחַר הַצָּהֳרַיִם גִּלָּה שֶׁהַשָּׁכֵן שָׁכַח לְכַבּוֹת אֶת הָאֵשׁ, וְהַסִּיר וְהַתַּבְשִׁיל נִשְׂרְפוּ כְּלִיל. הַאִם חַיָּב הַשָּׁכֵן לְפַצּוֹתוֹ עַל הֶפְסֵדָיו?

וְהָעֲלָה שֶׁבְּהֶיוֹת שֶׁהַשָּׁכֵן קִבֵּל עַל עַצְמוֹ אֶת הַתַּפְקִיד, וּבַעַל הַבַּיִת סָמַךְ עָלָיו שֶׁיְּקַיֵּם הַבְטָחָתוֹ, לָכֵן אִם שָׁכַח מִלְּקַיֵּם דְּבָרָיו הֲרֵי זֶה בְּגֶדֶר "**דִּינָא דְּגַרְמֵי**". וּבְאֹפֶן שֶׁכָּזֶה לְדַעַת בהגהתו על השלחן ערוך (חושן משפט סימן של"ג סעיף ו'). וכן פסק גם כן השפתי כהן (שם בסעיף קטן ל"ט). **הָרַמָ"א** יֵשׁ לְחַיְּבוֹ לְשַׁלֵּם אֶת דְּמֵי הַנֶּזֶק, אוּלָם לְדַעַת כן כתבו הגר"א (שם ס"ק ל"ח-מ') ונתיבות המשפט (שם ס"ק י"ד) בדעת השלחן ערוך והנמוקי יוסף. וכן עיקר להלכה. **הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ** אִי אֶפְשָׁר לְחַיְּבוֹ אֶלָּא בְּדִינֵי שָׁמַיִם וְלֹא בְּבֵית דִּין. וְלָכֵן לְמַעֲשֶׂה לֹא יְהֵא נִתָּן לְתָבְעוֹ פְּצוּיִים עַל כָּךְ, אוּלָם אִם יִרְצֶה הַשָּׁכֵן לָצֵאת יְדֵי חוֹבַת שָׁמַיִם וַדַּאי שֶׁרָאוּי לוֹ לְפַצּוֹת אֶת שְׁכֵנוֹ הַנִּזָּק עַל הַדָּבָר.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן **הַמַּחֲשָׁבָה** עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בַּמְּבוֹא **לַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ** מִבַּעַל "**הַסֻּלָּם**" שֶׁכָּתַב לְבָאֵר שֶׁכָּל הֲוָיַת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ וּפְרָטָיו וְעִנְיָנָיו הַכֹּל הוּא תּוֹצָר וּפְרִי מַחְשַׁבְתּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁחָשַׁב לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם. וּבְכֹחַ אוֹתָהּ מַחֲשָׁבָה כְּבָר הָיוּ גִּלּוּמִים וּטְמוּנִים כָּל הַתּוֹצָאוֹת וְהַמַּעֲשִׂים. וְאֵין לְךָ דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ עַתָּה, אֶלָּא הַכֹּל מְקֻשָּׁר בְּקֶשֶׁר יָשִׁיר לְמַחֲשֶׁבֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. וְזֶהוּ סוֹד "**סוֹף מַעֲשֶׂה בְּמַחֲשָׁבָה תְּחִלָּה**" שֶׁהַכֹּל תָּלוּי וְעוֹמֵד מִכֹּחַ אוֹתָהּ הַמַּחֲשָׁבָה. כְּמָשָׁל לְאָדָם הֶחָפֵץ לִבְנוֹת לוֹ בַּיִת נָאֶה, שֶׁבִּתְחִלָּה מְצַיֵּר בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ אֶת הַבַּיִת וַחֲדָרָיו וּפְרָטָיו וְעִנְיָנָיו, וְאַחֲרֵי כֵּן מוֹדִיעַ לְפוֹעֲלָיו אֶת הַסֵּדֶר

וְהֶחֳמָרִים וְהַמַּעֲשִׂים הַנִּדְרָשִׁים, וּלְבַסּוֹף מַתְחִיל בִּבְנְיַת הַבַּיִת בְּפֹעַל עַד הַגָּמְרוֹ. וְהַכֹּל כְּפִי שֶׁהָיָה מְסֻדָּר לְפָנָיו בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ בַּתְּחִלָּה. כָּךְ כָּל הָעוֹלָמוֹת וּפְרָטֵיהֶם וְעִנְיָנָם הֵם בִּבְחִינַת הַהוֹצָאָה לַפֹּעַל שֶׁל מַחֲשֶׁבֶת הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא ועיין עוד בספרנו הדל "דובב שפתי ישנים" מאמר "שמירת המחשבה" (עמוד תמ"ג) מה שכתבנו בזה בסיעתא דשמיא. .

מצוה נ"ח: לדון בדיני טוען ונטען

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ב, ח'.)

"**עַל כָּל דְּבַר פֶּשַׁע...עַד הָאֱלֹקִים יָבֹא דְּבַר שְׁנֵיהֶם**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת עֲשֵׂה עַל הַדַּיָּנִים הַיּוֹשְׁבִים בְּבֵית הַדִּין לָדוּן וְלִשְׁפֹּט עַל פִּי דִּינֵי הַתּוֹרָה בֵּין הַטּוֹעֵן וְהַנִּטְעָן בְּעִנְיְנֵי הַלְוָאָה, מְכִירָה, גְּנֵבָה וּגְזֵלָה וּשְׁאָר הָעִנְיָנִים וְהַמִּשְׁפָּטִים שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ. וְלַחְקֹר וּלְבָרֵר אֶת הָאֱמֶת עַל יְדֵי הַשְׁבָּעַת בַּעֲלֵי הַדִּין וְהָעֵדִים אוֹ עַל יְדֵי קְנָסוֹת וְאַזְהָרוֹת, עַד שֶׁתִּתְגַּלֶּה הָאֱמֶת וְיוֹצִיאוּהָ לָאוֹר. וּכְבָר נִתְבָּאֲרָה במצוה ל"ז. עיין שם. לְעֵיל בְּסַיְעָתָא דִּשְׁמַיָּא מַעֲלַת הַדָּן דִּין אֱמֶת, וְחֻמְרַת הַמְעַוֵּת אֶת הַדִּין.

מִשְׁפָּטֵי הַתּוֹרָה וְדִינֶיהָ בְּעִנְיְנֵי טוֹעֵן וְנִטְעָן הֵם רַבִּים וּמְגֻוָּנִים, וּבִלְתִּי נִתָּנִים לְשִׁנּוּי כְּלָל, וְכָל הַסּוֹטֶה מֵהֶם חָלִילָה זֶה כְּמַרִּים יָד בְּתוֹרַת מֹשֶׁה חַס וְשָׁלוֹם. וּמְרֻכָּזִים הֵם בְּעִקָּר בבא קמא, בבא מציעא ובבא בתרא. בִּשְׁלֹשׁ הַמַּסֶּכְתּוֹת הָעוֹסְקוֹת בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת וּנְזִיקִין, חלק חושן משפט. **וּבַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ**.

רָמַז הַכָּתוּב - יֵשׁ דִּין וְיֵשׁ דַּיָּן

סנהדרין (צ"א ע"א). **בַּתַּלְמוּד** מְסֻפָּר שֶׁפַּעַם אַחַת שָׁאַל **אַנְטוֹנִינוּס הַגֵּר** אֶת **רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא** שְׁאֵלָה קָשָׁה: הֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁהָאָדָם יַעֲלֶה לְבֵית דִּין שֶׁל מַעְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּעֲנוּ עַל מַעֲשָׂיו הָרָעִים, יוּכְלוּ הַגּוּף וְהַנְּשָׁמָה לִפְטֹר אֶת עַצְמָם מִכָּל עֹנֶשׁ וְדִין! שֶׁהַגּוּף יִטְעַן שֶׁלֹּא עָלָיו הָאַשְׁמָה, הוֹאִיל וְלוּלֵי הַנְּשָׁמָה הַנִּפּוּחָה בּוֹ וּמְחַיָּתוֹ לֹא הָיָה בְּיִכְלְתּוֹ לָזוּז וְלַעֲשׂוֹת שׁוּם עֲבֵרָה, וְהָרְאָיָה שֶׁמִּשָּׁעָה שֶׁיָּצְאָה הַנְּשָׁמָה מִן הַגּוּף פָּסַק הוּא מִלַּחְטֹא! וְהַנְּשָׁמָה, תִּטְעַן לְעֻמָּתוֹ, שֶׁלֹּא עָלֶיהָ הָאַשְׁמָה, שֶׁכֵּן הַגּוּף הוּא זֶה שֶׁמּוֹשֵׁךְ לְתַאֲווֹת וְלַעֲבֵרוֹת, וּבִלְעָדָיו לֹא הָיְתָה הַנְּשָׁמָה עוֹשָׂה שׁוּם מַעֲשֶׂה רַע, וְהָרְאָיָה שֶׁכָּעֵת שֶׁיָּצְאָה מִן הַגּוּף כְּבָר לֹא מוֹסִיפָה לְהָרַע! וְאִם כֵּן, שָׁאַל אַנְטוֹנִינוּס אֶת רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, כֵּיצַד יַעֲנִישׁ הַקָּבָ"ה אֶת הָאָדָם עַל מַעֲשָׂיו?

עָנָהוּ רַבִּי: בְּנִי, בֹּא וְאֶמְשֹׁל לְךָ מָשָׁל לָמָּה הַדָּבָר דּוֹמֶה: מֶלֶךְ אֶחָד הָיָה לוֹ גַּן גָּדוֹל וּבוֹ פַּרְדֵּס נֶאֱה עִם אִילָנוֹת נֶחְמָדִים לְמַרְאֶה וְטוֹבִים לְמַאֲכָל, וְכָל פֵּרוֹתֵיהֶם חֲשׁוּבִים וּמְתֻקִּים. בִּקֵּשׁ הַמֶּלֶךְ שׁוֹמֵר לְהַנִּיחוֹ בְּגַנּוֹ שֶׁיִּשְׁמֹר לוֹ עַל פֵּרוֹתָיו, אוּלָם חָשַׁשׁ שֶׁמָּא הַשּׁוֹמֵר עַצְמוֹ יִתְפַּתֶּה

וְיֹאכַל מִן הַפֵּרוֹת הַמְתֻקִּים, וְעַל כֵּן הֵבִיא לָנוּ שְׁנֵי שׁוֹמְרִים: הָאֶחָד **חִגֵּר** קְטוּעַ רַגְלַיִם, וְהַשֵּׁנִי **סוּמָא** בִּשְׁתֵּי עֵינָיו. כָּךְ שֶׁזֶּה וְזֶה לֹא יוּכְלוּ לְהַגִּיעַ לַפֵּרוֹת, וּמִצַּד שֵׁנִי יִפְחֲדוּ הַגַּנָּבִים לְהִכָּנֵס וְלִגְנֹב פֵּרוֹת מֵהַפַּרְדֵּס.

יָשְׁבוּ אוֹתָם שְׁנֵי שׁוֹמְרִים וּבֶאֱמֶת הַתַּאֲוָה הֵחֵלָּה לִיתֵּן אוֹתוֹתֶיהָ, וְנִתְמַלְּאוּ שְׁנֵיהֶם הִשְׁתּוֹקְקוּת גְּדוֹלָה לֶאֱכֹל מֵהַפְּרִי הָאָסוּר. אֶלָּא שֶׁלֹּא הָיָה בְּאֶפְשָׁרוּתָם לְהַגִּיעַ לַפֵּרוֹת, שֶׁכֵּן זֶה בְּלֹא רַגְלַיִם וְזֶה בְּלֹא עֵינַיִם. עַד שֶׁיּוֹם אֶחָד הִבְרִיק בְּמֹחָם רַעְיוֹן מְתֻחְכָּם: הִרְכִּיב הַסּוּמָא אֶת הַחִגֵּר עַל כְּתֵפָיו, וְהָיָה הַחִגֵּר קוֹטֵף בְּיָדָיו מִן הַפֵּרוֹת וְיָשְׁבוּ שְׁנֵיהֶם לְמַלְּאוֹת אֶת תַּאֲוָתָם. וְכָךְ הָיוּ עוֹשִׂים בְּכָל יוֹם וְיוֹם.

לְיָמִים, הִרְגִּישׁ הַמֶּלֶךְ שֶׁפֵּרוֹתָיו חֲסֵרִים, וְשָׁאַל לְשׁוֹמְרָיו: פֵּרוֹתַי הַיְפִים שֶׁחֲסֵרִים מִי אֲכָלָן? עָנָה הַחִגֵּר: **כְּלוּם יֵשׁ לִי רַגְלַיִם לְהַלֵּךְ בָּהֶן שֶׁאֶגְנֹב אֶת פֵּרוֹתֶיךָ**?! וְהַסּוּמָא עָנָה: **כְּלוּם יֵשׁ לִי עֵינַיִם לִרְאוֹת בָּהֶן שֶׁאֶגְנֹב אֶת פֵּרוֹתֶיךָ**?! הֵבִין הַמֶּלֶךְ אֶת תַּחְבּוּלָתָם, לָקַח אֶת הַחִגֵּר וְהִרְכִּיבוֹ עַל הַסּוּמָא וְכָךְ דָּן אֶת שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד.

כָּךְ, אָמַר לוֹ רַבִּי לְאַנְטוֹנִינוּס, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹטֵל אֶת הַנְּשָׁמָה, מַכְנִיסָהּ בַּחֲזָרָה אֶל תּוֹךְ הַגּוּף, וְדָן אֶת שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד. וְזֶהוּ תהלים נ', ד'. שֶׁנֶּאֱמַר: "**יִקְרָא אֶל הַשָּׁמַיִם מֵעַל וְאֶל הָאָרֶץ לָדִין עַמּוֹ**".

נִמְצִינוּ לְמֵדִים, שֶׁשּׁוּם טַעֲנָה לֹא תִּפְטֹר אֶת הָאָדָם בְּיוֹם הַדִּין מִלְּרַצּוֹת אֶת עָנְשׁוֹ עַל מַעֲשָׂיו הָרָעִים. וּכְמוֹ אבות פרק ד' משנה כ"ב. שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר: "**הוּא הַדַּיָּן, הוּא הָעֵד, הוּא בַּעַל הַדִּין, הוּא עָתִיד לָדוּן, בָּרוּךְ הוּא שֶׁאֵין לְפָנָיו לֹא עַוְלָה וְלֹא שִׁכְחָה, וְלֹא מַשּׂוֹא פָּנִים וְלֹא מִקָּח שֹׁחַד, וְדַע שֶׁהַכֹּל לְפִי הַחֶשְׁבּוֹן!**".

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

ראה ספר "משפטי התורה" להג"ר צבי שפיץ שליט"א (חלק א' סימן פ"ה). בְּסִפְרֵי **הַפּוֹסְקִים** הָעֶלְתָה הַשְּׁאֵלָה הַאִם מֻתָּר לְאָדָם הַנּוֹסֵעַ בְּתַחְבּוּרָה צִבּוּרִית לִשְׁמֹר מָקוֹם יְשִׁיבָה נוֹסָף עֲבוּר קְרוֹבוֹ שֶׁיַּעֲלֶה מְאֻחָר יוֹתֵר, בּוֹ בִּזְמַן שֶׁיֶּשְׁנָם אֲחֵרִים הַמְבַקְּשִׁים לְהִתְיַשֵּׁב שָׁם? **וְהֵשִׁיבוּ** עַל פִּי הַכְּלָל בבא מציעא (י' ע"א), והובא בשלחן ערוך (חלק חושן משפט סימן ק"ה סעיף א'). שֶׁפָּסְקוּ חַכְמֵי הַגְּמָרָא שֶׁ"**הַתּוֹפֵס דָּבָר לְטוֹבַת חֲבֵרוֹ בִּמְקוֹם שֶׁמַּפְסִיד לַאֲחֵרִים לֹא קָנָה**", בגמרא (שם) ובשלחן ערוך (חושן משפט רס"ט סעיף א'). מִלְּבַד בְּמְצִיאָה שֶׁיָּכוֹל אָדָם לְתָפְסָהּ לְטוֹבַת חֲבֵרוֹ שֶׁאֵינוֹ נוֹכֵחַ בְּמָקוֹם, עַל אַף שֶׁאֲחֵרִים גַּם כֵּן רוֹצִים לְתָפְסָהּ ונחלקו הראשונים בטעם לכך שניתן לתפוס מציאה לחבירו: התוספות (שם בד"ה "א"ר יוחנן") כתבו שהטעם הוא שמתוך שיכול לתפוס לעצמו יכול לתפוס לחבירו. והרמב"ן (בחידושיו שם) כתב הואיל והמציאה אינה שייכת ואינה משועבדת לאף אחד לכן אינו נקרא חב לאחרים. .

וּלְאוֹר זֹאת: אִם עַל יְדֵי שֶׁיִּתְפֹּס הַלָּה מָקוֹם לַחֲבֵרוֹ לֹא יִשְׁאֲרוּ מְקוֹמוֹת פְּנוּיִים לַבָּאִים לְפָנֵי קְרוֹבוֹ - הֲרֵי שֶׁאָסוּר לוֹ לְעַכֵּב אֶת הַמָּקוֹם לִקְרוֹבוֹ אלא אם כן שילם כבר הלה גם עבור קרובו שאז נקרא שקנה כבר את זכות הישיבה ורשאי לתפוס מקום על אף שלא ישארו מקומות לבאים לפני קרובו (אלא אם כן ישנן הוראות מפורשות אחרות מההנהלה). . אוּלָם אִם עֲדַיִן יִשָּׁאֲרוּ עוֹד מְקוֹמוֹת פְּנוּיִים - הֲרֵי שֶׁרַשַּׁאי הוּא לִתְפֹּס אֶת הַמָּקוֹם הָרָצוּי לוֹ לְטוֹבַת קְרוֹבוֹ, וְאֵין הָעוֹלִים הַבָּאִים יְכוֹלִים לִמְחוֹת בּוֹ.

בְּסוֹד עֻבָּדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן הַדִּין וְהַמִּשְׁפָּט עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה תורה ר"פ. **בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן** לְהָרה"ק **רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב** זִיע"א שֶׁבְּאֵר שֶׁאָדָם שֶׁנִּתְגַּלְגֵּל לְיָדוֹ לַעֲמֹד בְּפָנֵי הַדַּיָּנִים, בֵּין כְּתוֹבֵעַ וּבֵין כְּנִתְבָּע, הֲרֵי זֶה כְּעֵין עֹנֶשׁ וְתוֹכָחָה שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מוֹכִיחָה אוֹתוֹ. הוֹאִיל וְכָל הַמַּשָּׂא וּמַתָּן שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה בְּמֶשֶׁךְ חַיָּיו צָרִיךְ הוּא לְרָאוֹתוֹ כְּאִלּוּ עוֹסֵק הוּא בַּתּוֹרָה מַמָּשׁ, כְּגוֹן כְּשֶׁשּׁוֹכֵר אוֹ שֶׁמּוֹכֵר דָּבָר וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה הֲרֵי הוּא כְּעוֹסֵק בְּדִינֵי מִקָּח וּמִמְכָּר, וּכְשֶׁמְּשַׁלֵּם לְפוֹעֲלָיו אוֹ עַל מִקָּח שֶׁקָּנָה הֲרֵי זֶה כְּעוֹסֵק בְּהִלְכוֹת שְׂכִירוּת פּוֹעֲלִים וּבְדִינֵי גְּנֵבָה וּגְזֵלָה. וְעָלָיו לִנְהֹג עַל פִּי הַדִּין בְּמַשָּׂאוֹ וּבְמַתָּנוֹ שֶׁזֶּה בִּבְחִינַת פְּסִיקַת הַדִּין וְהַכְרַעַת הַהֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה. אוּלָם כַּאֲשֶׁר אָדָם שׁוֹקֵעַ בְּמַשָּׂאוֹ וּמַתָּנוֹ וְאֵינוֹ מְקַשֵּׁר אֶת הַדְּבָרִים לְשָׁרְשָׁם שֶׁבַּתּוֹרָה אֲזַי מְשָׁמַיִם מְגַלְגְּלִים שֶׁיִּצְטָרֵךְ לַעֲמֹד בִּפְנֵי הַדַּיָּנִים וְלַחֲזֹר בִּפְנֵיהֶם עַל כָּל מַשָּׂאוֹ וּמַתָּנוֹ וּפְרָטָיו וּמַחְשְׁבוֹתָיו, וּבְכָךְ מַחְזִיר הוּא אֶת עֲסָקָיו לְשָׁרְשָׁם הָאֲמִתִּי בַּתּוֹרָה ואז אם פגם רק בכוונתו שלא כיוון במעשיו לתורה – הרי שכעת השיב מחשבתו ויצא זכאי בדין. ואם פגם גם במעשיו שלא נהג כלל על פי התורה ודיניה – אזי יוצא מחוייב בדין ומתקן גם את הפגם שבמעשיו על ידי שמקיים את פסק התורה. .

מצוה נ"ט: לדון בדין נושא שכר ושוכר

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ב, ט'-י'.)

"**כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ חֲמוֹר אוֹ שׁוֹר אוֹ שֶׂה וְכָל בְּהֵמָה לִשְׁמֹר וּמֵת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אֵין רֹאֶה שְׁבֻעַת ה' תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם וְכוּ**'".

לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

הַנּוֹשֵׂא שָׂכָר הוּא אָדָם שֶׁקִּבֵּל פִּקָּדוֹן מֵחֲבֵרוֹ לִשְׁמְרוֹ, וּבְתְמוּרָה מְקַבֵּל הוּא שָׂכָר עַל שְׁמִירָתוֹ. וְ**הַשּׂוֹכֵר** הוּא אָדָם שֶׁשָּׂכַר דָּבָר מֵחֲבֵרוֹ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בִּתְמוּרָה לְשָׂכָר שֶׁיִּתֵּן לְבַעַל הַחֵפֶץ בַּעֲבוּר הַשְׂכָּרָתוֹ. וְלִשְׁנֵיהֶם נִתְּנָה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה דִּינִים זֵהִים אֵימָתַי יֵשׁ לְחַיֵּב אֶת הַשּׂוֹכֵר אוֹ הַנּוֹשֵׂא שָׂכָר עַל נֵזֶק שֶׁנִּגְרַם לַדָּבָר מִמֶּנּוּ בְּאֹנֶס הָיָה הָאָדָם מֻזְהָד אוֹ שׁוֹגֵג אוֹ אָנוּס וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה.

מֵעִקָּרֵי הַדִּינִים בְּעִנְיָנִים אֵלּוּ, שֶׁהַנּוֹשֵׂא שָׂכָר וְהַשּׁוֹכֵר אִם פָּשְׁעוּ בְּאֹפֶן הַשְׁמִירָה אוֹ בְּאֹפֶן הַהִשְׁתַּמְּשׁוּת בַּחֵפֶץ שֶׁשָּׂכְרוּ הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִים בְּתַשְׁלוּמֵי נִזְקוֹ. וְכֵן אִם נִגְנַב אוֹ אָבַד מֵהֶם הַדָּבָר גַּם כֵּן חַיָּבִים. אוּלָם עַל אֲנָסִין גְּדוֹלִים וּרְחוֹקִים כְּגוֹן שֶׁמַּתָּה הַבְּהֵמָה מֵחֲמַת מְלָאכָה, אוֹ שֶׁנִּשְׁבְּתָה, אוֹ שֶׁנִּטְרְפָה, בִּכְגוֹן אֵלּוּ רק נשבעים שבועה חמורה שלא פשעו ונפטרים. אֵין הַנּוֹשֵׂא שָׂכָר וְהַשּׁוֹכֵר חַיָּבִים בְּתַשְׁלוּמֵי הַנֶּזֶק כְּלָל, אֶלָּא בַּעַל הַחֵפֶץ נוֹשֵׂא בַּהֶפְסֵדִים לְבַדּוֹ.

רָמַז הַכָּתוּב - לְשֵׁם שָׁמַיִם

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ מדרש רבה (פרשת ראה). בַּמִּדְרָשׁ: אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: נֵרִי בְּיֶדְכֶם וְנֵרְכֶם בְּיָדִי. נֵרִי בְּיֶדְכֶם - זוֹ **הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה** משלי ו', כ"ג. שֶׁנֶּאֱמַר "**כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר**", וְנֵרְכֶם בְּיָדִי - זוֹ **הַנְּשָׁמָה** משלי כ', כ"ז. שֶׁנֶּאֱמַר "**נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם**". אִם אַתֶּם מְשַׁמְּרִים אֶת נֵרִי אֲזַי אֲנִי מְשַׁמֵּר אֶת נֵרְכֶם, אֲבָל אִם חְלִילָה אַתֶּם מְכַבִּים אֶת נֵרִי אֲזַי גַּם אֲנִי מְכַבֶּה אֶת נֵרְכֶם.

וּמִבְּאֹר בָּזֶה, שֶׁאָנוּ נֶחְשָׁבִים כְּשׁוֹמְרִים עַל הַפִּקָּדוֹן הַגָּדוֹל הוּא הַנְּשָׁמָה שֶׁבְּתוֹכֵנוּ, אוּלָם עֲדַיִן לֹא נִתְבָּרֵר אִם שׁוֹמְרֵי שָׂכָר אָנוּ הַמִּתְחַיְּבִים עַל אֲנָסִין, גְּנֵבָה וַאֲבֵדָה, אוֹ שֶׁמָּא שׁוֹמְרֵי חִנָּם אָנוּ הַפְּטוּרִים עַל דְּבָרִים שֶׁכָּאֵלּוּ?

עַל כָּךְ בָּא הַתַּנָּא פרק א' משנה ג'. בְּאָבוֹת וְאוֹמֵר: "**אַל תִּהְיוּ כַּעֲבָדִים הַמְשַׁמְּשִׁים אֶת הָרַב עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס, אֶלָּא הֱיוּ כַּעֲבָדִים הַמְשַׁמְּשִׁים אֶת הָרַב שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס, וִיהִי מוֹרָא שָׁמַיִם עֲלֵיכֶם**". וְלִכְאוֹרָה, מָה הַקֶּשֶׁר בֵּין תְּחִלַּת הַמִּשְׁנָה "אַל תִּהְיוּ כַּעֲבָדִים..." לְבֵין סוֹף הַמִּשְׁנָה "וִיהִי מוֹרָא שָׁמַיִם עֲלֵיכֶם"? וְכִי בְּגָלַל שֶׁנְּקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס יִהְיֶה מוֹרָא שָׁמַיִם עָלֵינוּ?

וְנִרְאֶה לְבָאֵר בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא שֶׁמִּטֶּבַע הַדְּבָרִים כַּיָּדוּעַ אָדָם הָעוֹשֶׂה פְּעֻלָּה אוֹ שְׁלִיחוּת כָּל שֶׁהִיא בְּקַבָּלַת שָׂכָר - נִזְהָר הוּא יוֹתֵר לְקַיֵּם אֶת שְׁלִיחוּתוֹ וְשֶׁלֹּא לְהַפְסִידָהּ, שֶׁבְּכָךְ עָלוּל הוּא לְהַפְסִיד אֶת שְׂכָרוֹ. מַה שֶּׁאֵין כֵּן הָעוֹשֶׂה דָּבָר בְּחִנָּם מִבְּלִי לְקַבֵּל תְּמוּרָה פָּחוֹת נִזְהָר וּמְדַקְדֵּק הוּא בַּמְּלָאכָה, שֶׁכֵּן אֵינוֹ מְחֻיָּב בְּכֹלּוּם וְאֵין לוֹ מַה לְהַפְסִיד ומטעם זה כידוע פסק מרן השלחן ערוך (אורח חיים סימן נ"ג סעיף כ"ב) להעדיף שליח צבור בשכר על פני שליח צבור בחנם, שבכך מדקדק ונזהר הוא יותר בתפקידו. . וְעַל כָּךְ בָּא הַתַּנָּא וּמְלַמְּדֵנוּ כִּי בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יֵשׁ לְשַׁמֵּשׁ אֶת בּוֹרְאֵנוּ "**שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְקַבֵּל שָׂכָר**". וְאִם כֵּן הֵיאַךְ נִשְׁמֹר עַל תַּפְקִידֵנוּ בִּשְׁלֵמוּת מִבְּלִי לְהַחֲסִיר וְלִפְגֹּם בָּהּ ? עַל יְדֵי שֶׁ"**יְהֵא מוֹרָא שָׁמַיִם עֲלֵיכֶם**" וראה עוד ב"שער מאמרי חז"ל" מרבינו האריז"ל (תחילת מסכת אבות) שביאר משנה זו בדרך דומה, עיין שם. . שֶׁלֹּא נֹאמַר "בְּהֶיוֹת שֶׁעוֹבֵד אֲנִי לְשֵׁם שָׁמַיִם שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס לָכֵן רַשַּׁאי אֲנִי לְהָקֵל בַּדָּבָר", אֶלָּא יְהֵא מוֹרָא שָׁמַיִם עָלֵינוּ לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹת הַבּוֹרֵא כְּהִלְכָתָהּ.

וְאִם זוֹכֶה הָאָדָם לַעֲבֹד אֶת יוֹצְרוֹ שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס, מִמֵּילָא נִקְרָא הוּא "**שׂוֹמֵר חִנָּם**" הַפָּטוּר מִן הָאֲנָסִין, וַאֲפִלּוּ אִם נֶאֱנַס אוֹ טָעָה וְלֹא קִיֵּם אַחַת מִמִּצְוֹות ה' עִם כָּל זֹאת מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ עָשָׂאהּ. מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם עוֹבֵד הָאָדָם אֶת יוֹצְרוֹ בְּכַוָּנָה לְהִנָּצֵל מִן הָעֹנֶשׁ וּלְקַבֵּל שָׂכָר, אֲזַי נִקְרָא הוּא "**שׂוֹמֵר שָׂכָר**", וְעִם אֶחָד כָּזֶה מִתְחַשְׁבְּנִים וּמְדַקְדְּקִים עַל כָּל אֹנֶס אוֹ טָעוּת.

לְלַמֶּדְךָ, שֶׁבְּיָדֵינוּ לְהַטּוֹת אֶת דִּיעֵנוּ עַל מַעֲשֵׂינוּ לִזְכוּת אוֹ חָלִילָה לְחוֹבָה. בְּיָדֵינוּ לְקַבֵּעַ אִם יְחִיבוּנוּ עַל טָעֻיּוֹת, שִׂכְחוֹת וְאֲנָסִין בָּהֶם נִתְקַלְקֵנוּ בְּמֶשֶׁךְ חַיֵּינוּ עֲלֵי אֲדָמוֹת אוֹ לֹא. וּמַהוּ הַמּוֹדֵד? מִדַּת **הַיִּרְאַת שָׁמַיִם** בָּהּ עוֹבְדִים אָנוּ אֶת בּוֹרְאֵנוּ! הַאִם כְּשֶׁקַּמְתָּ בַּבֹּקֶר לְתְפִלָּה בְּמִנְיָן נִתְכַּוַּנְתָּ כְּדֵי שֶׁתִּתְפַּלְלְתְּ תְּהֵא יוֹתֵר מְקֻבֶּלֶת, אוֹ כְּדֵי לְקַיֵּם רְצוֹן הַבּוֹרֵא? וּכְשֶׁשָּׁמַרְתָּ עַל עֵינֶיךָ בַּדֶּרֶךְ הָיָה זֶה בִּכְדֵי שֶׁלֹּא לְהֵעָנֵשׁ בַּקֶּבֶר עַל כָּךְ אוֹ כְּדֵי לְשַׂמֵּחַ אֶת ה'? וְאֶת שִׁעוּר הַתּוֹרָה אוֹ דַּף הַגְּמָרָא לָמַדְתָּ וְשִׁנַּנְתָּ כְּדֵי שֶׁתֵּדַע לְהַפְגִּין אֶת יְדִיעוֹתֶיךָ אוֹ כְּדֵי לִהְיוֹת חַיָּל יוֹתֵר טוֹב בְּצָבָא ה'? שְׁאֵלוֹת אֵלּוּ וַאֲחֵרוֹת עָלֵינוּ לִשְׁאֹל אֶת עַצְמֵנוּ בְּכָל עֵת, וּבִזְכוּת כָּךְ נָקֵל עַל עַצְמֵנוּ הַרְבֵּה לֶעָתִיד לָבֹא.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

בְּשׁוּ"ת חלק י' סימן רפ"א. "**שַׁבָּט הַלֵּוִי**" לְהַגָּאוֹן רַבִּי שְׁמוּאֵל הַלֵּוִי וואזנר שְׁלִיט"א הֵבִיא שֶׁנִּשְׁאַל אוֹדוֹת מוֹרֶה הַמְלַמֶּדֶת בְּכִתַּת מַחְשִׁבִים בְּבֵית הַסֵּפֶר, כְּשֶׁהַמַּפְתְּחוֹת לַחֲדַר הַמַּחְשְׁבִים הֻפְקְדוּ בִּידֵי הַמּוֹרֶה הַנַּ"ל וּבִידֵי הַמַּזְכִּירָה. וְהִנֵּה יוֹם אֶחָד שָׁכְחָה הַמּוֹרֶה אֶת הַמַּפְתֵּחַ, וּכְשֶׁבִּקְּשָׁה מַפְתֵּחַ מֵהַמַּזְכִּירָה נֶעֶנְתָה שֶׁהַחֶדֶר כְּבָר פָּתוּחַ. בְּסוֹף הַיּוֹם שָׁכְחָה הַמּוֹרֶה לְבַקֵּשׁ מֵהַמַּזְכִּירָה לִנְעֹל אֶת הַדֶּלֶת, וּבְאוֹתוֹ הַלַּיְלָה נִפְרַץ בֵּית הַסֵּפֶר וְנִגְנַב צִיּוּד יָקָר עֵרֶךְ מֵאוֹתוֹ הַחֶדֶר. הַמְנַהֵל דּוֹרֵשׁ מֵהַמּוֹרֶה לְשַׁלֵּם אֶת הַנֵּזֶק, וְאִלּוּ הַמּוֹרֶה טוֹעֶנֶת שֶׁלֹּא הִיא זוֹ שֶׁפָּתְחָה אֶת הַחֶדֶר, וְגַם אֵין זֶה מִתַּפְקִידָהּ לִשְׁמֹר עַל הַחֶדֶר. עִם מִי הַדִּין?

וְהֵשִׁיב כִּי הַמּוֹרֶה תַּפְקִידָהּ בְּבֵית הַסֵּפֶר הוּא **לְלַמֵּד** אֶת הַתַּלְמִידִים, וְאֵין זֶה מִתַּפְקִידָהּ **לִשְׁמֹר** עַל הַחֶדֶר. וְעוֹד שֶׁבְּאוֹתוֹ הַיּוֹם הָרֵי יָדְעָה הַמַּזְכִּירָה שֶׁאֵין אֶפְשָׁרוּת בְּיַד הַמּוֹרֶה לִנְעֹל אֶת הַחֶדֶר בְּסוֹף הַיּוֹם, וּמִמֵּילָא הָיְתָה צְרִיכָה לְקַחַת בְּחֶשְׁבּוֹן שֶׁעָלֶיהָ לְסָגְרוֹ בְּעַצְמָהּ. וְלָכֵן קָשֶׁה לְחַיֵּב אֶת הַמּוֹרֶה בְּאֹפֶן שֶׁכָּזֶה, אַף עַל פִּי שֶׁנִּשְׁתַּמְּשָׁה בְּאוֹתוֹ הַחֶדֶר וְהִשְׁאִירָה אוֹתוֹ פָּתוּחַ.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר חֲשִׁיבוּת הַכַּוָּנָה בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בַּהַקְדָּמָה לְסֵפֶר "**שַׁעַר הַמִּצְוֹות**" מֵרַבֵּנוּ **הָאֲרִיזַ"ל** שֶׁכָּתַב שֶׁיּוֹתֵר מִכָּל הַכַּוָּנוֹת הַמּוֹעִילוֹת וְהַנִּדְרָשׁוֹת בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹות יֵשׁ לְכַוֵּן בְּקִיּוּם מִצְוֹותָיו שֶׁכָּל כַּוָּנָתוֹ הִיא לַעֲשׂוֹת וּלְגָרֵם נַחַת רוּחַ לְאָבִיו

שֶׁבַּשָּׁמַיִם. וְעִקַּר הַכַּוָּנָה הַיְשָׁרָה בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה וּבְקִיּוּם מִצְוֹותֶיהָ הוּא שֶׁיְּכַוֵּן הָאָדָם בְּמַעֲשָׂיו לְתַקֵּן תִּקּוּנִים בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים וּלְיַחֵד אֶת שְׁמוֹ שֶׁל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עִם שְׁכִינְתֵּיהּ. שֶׁכָּךְ ראה זאת בזוהר הקדוש (שמות דף קי"ד ע"ב ודף קי"ח ע"א). אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה שֶׁכָּל מַה שֶּׁזָּכָה לִהְיוֹת הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן וּמוֹסֵר הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל זֶה מִפְּנֵי שֶׁבְּכָל מַעֲשָׂיו לֹא חָשׁ לִכְבוֹדוֹ וְלִשְׂכָּרוֹ שֶׁלּוֹ, אֶלָּא לִכְבוֹד ה' יִתְבָּרַךְ בִּלְבַד.

מצוה ס: לדון בדין השואל

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ב, י'-ג-י"ד.)

"**וְכִי יִשְׁאַל אִישׁ מֵעִם רֵעֵהוּ וְנִשְׁבַּר אוֹ מֵת בְּעָלָיו אֵין עִמּוֹ שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם אִם בְּעָלָיו עִמּוֹ לֹא יְשַׁלֵּם**".

הַשּׁוֹאֵל הוּא אָדָם שֶׁקִּבֵּל מֵחֲבֵרוֹ חֵפֶץ אוֹ בְּהֵמָה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ לִזְמַן מָה מִבְּלִי לְשַׁלֵּם בִּתְמוּרָה, עַד לִזְמַן קָצוּב בּוֹ יִצְטָרֵךְ לְהָשִׁיב אֶת הַשְּׁאֵלָה לְבַעֲלֶיהָ. וּבִהְיוֹת שֶׁהַמַּשְׁאִיל נָתַן אֶת רְכוּשׁוֹ בְּתוֹרַת חֶסֶד וּמִנְּדִבַת לִבּוֹ לְלֹא שׁוּם מַטְרַת רֶוַח אוֹ הֶנְאָה עַצְמִית, עַל כֵּן הֶחְמִירָה הַתּוֹרָה בְּמֵחֲיָבוּתוֹ שֶׁל הַשּׁוֹאֵל לִשְׁמֹר עַל הַחֵפֶץ שֶׁנָּטַל בִּשְׁמִירָה קַפְדָנִית וּבְזָהִירוּת יְתֵרָה לְבַל יָבוֹא הַמַּשְׁאִיל לִידֵי נֶזֶק מֵהַמַּעֲשֶׂה הַנַּעֲלֶה שֶׁעָשָׂה. וּבְאִם נִזַּק הַחֵפֶץ וְאָפְלוּ בְּאֹנֶס שֶׁלֹּא בְּאַשְׁמָתוֹ שֶׁל הַשּׁוֹאֵל עִם כָּל זֹאת מְחֻיָּב הַשּׁוֹאֵל לְשַׁאת בַּנֶּזֶק וּלְשַׁלֵּם לַמַּשְׁאִיל עַל רְכוּשׁוֹ. **מִדִּינֵי** הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּעִנְיַן הַשּׁוֹאֵל, כְּתָבָה הַתּוֹרָה שֶׁבְּאִם נָכַח הַמַּשְׁאִיל עִם הַשּׁוֹאֵל בְּעֵת שְׁאֵלָתוֹ אֶת הַחֵפֶץ וּבְעֵת שִׁמּוּשׁוֹ בּוֹ, וְנִגְנַב אוֹ נֶאֱנַס הַדָּבָר מִיָּד הַשּׁוֹאֵל, אֲזַי פָּטוּר הַשּׁוֹאֵל מִלְּשַׁלֵּם. וְרַק אִם לֹא הָיָה בְּעָלָיו עִמּוֹ חַיָּב הוּא לְשַׁלֵּם עַל הַשְּׁאֵלָה שֶׁנִּגְנְבָה אוֹ נֶאֱנְסָה. וּכְמוֹ שמות כ"ב, י"ד. שֶׁכָּתוּב: "**בְּעָלָיו אֵין עִמּוֹ - שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם, אִם בְּעָלָיו עִמּוֹ - לֹא יְשַׁלֵּם**". בבא מציעא (צ"ה ע"ב). וּפֵרְשׁוּ חַכְמֵי הַגְּמָרָא שֶׁאֻפְלוּ לֹא הָיָה בְּעָלָיו עִמּוֹ בִּשְׁעַת הַשְּׁאֵלָה כֻּלָּהּ, אֶלָּא רַק בְּתְחִלָּה כְּשֶׁקִּבְּלוֹ וּשְׁאָלָהּ הֵימֶנּוּ - כְּבָר נֶחְשָׁב לְשׁוֹאֵל בִּפְנֵי בְּעָלָיו שֶׁפָּטוּר אִם יִגְנֹב אוֹ יֵאָנֵס הַדָּבָר מִיָּדוֹ בְּהֶמְשֵׁךְ שִׁמּוּשׁוֹ בּוֹ. שֶׁכֵּיוָן שֶׁבִּתְחִלָּתוֹ הָיָה עִם בְּעָלָיו - נֶחְשָׁב גַּם אַחֲרֵי כֵן שֶׁנִּמְצָא עִמּוֹ. וְכֵן נִפְסַק חלק חושן משפט (סימן שמ"ו). **בַּשֶּׁלְחָן עָרוּךְ**.

רְמַז הַכָּתוּב - קִרְבַת אֱלֹקִים

הָרה"ק **רַבִּי שִׂמְחָה בּוּנִים מִפְּשִׁיסְחָא** זִיע"א כָּתַב לְבָאֵר דִּין זֶה עַל דֶּרֶךְ הַמּוּסָר וְהַחֲסִידוּת שֶׁכָּל אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה מְקַבֵּל אֶת נִשְׁמָתוֹ בְּהַשְׁאָלָה לִתְקוּפָה מְסֻיֶּמֶת, בְּמַטָּרָה שֶׁיְּסַגֵּל לְעַצְמוֹ עַל יָדָהּ תּוֹרָה וּמִצְוֹות וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, עַד שֶׁיַּגִּיעַ יוֹם פְּקֻדָּה בּוֹ יְשִׁיבֶנָּה לִבְעָלֶיהָ הוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא ועל זו הדרך פירשו גם כן את הפסוק (תהלים כ"ז, ד'): "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי וכו'"- "אחת" היא הנשמה שנקראת "יחידה", ואותה "שאלתי מאת ה'" בהשאלה, ובהיות שיבוא היום בו אצטרך להשיבה בשלמותה אל בעליה לכן "אותה

אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי" שעל ידי זה לא אתחייב בדיני השואל. ודברי פי חכם חן. . **וְכֻשֵּׁם** שֶׁהַשּׁוֹאֵל חֶפֶץ מֵחֲבֵרוֹ חַיָּב אַף הוּא אַף עַל אֶנְסִין כְּגוֹן אִם נִגְנְבָה אוֹ נִשְׁבְּרָה אוֹ כַּיּוֹצֵא בָּזֶה, כָּךְ הָאָדָם רָאוּי הוּא עַל פִּי דִּין שֶׁיִּתְחַיֵּב וְיִתְבַּע אַף עַל עֲבֵרוֹת וְחַטָּאִים שֶׁנִּגְרְמוּ לוֹ בְּאֹנֶס וּבִשְׁגָגָה שֶׁבָּהֶם קִלְקֵל אֶת נִשְׁמָתוֹ וְהִשְׁחִיתָהּ.

אוּלָם, אִם הָאָדָם בְּכָל עִנְיָנָיו מַכְנִיס אֶת בַּעַל הַשְּׁאֵלָה, הוּא מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה וַאֲמִתִּית שֶׁהַקָּבָ"ה מְלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ וְנִמְצָא וּמַשְׁגִּיחַ בְּכָל עֵת וּזְמַן בִּבְחִינַת תהלים ט"ז, ח'. "**שִׁוִּיתִי ה' לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל אֶמּוֹט**", אָז מִמֵּילָא נַעֲשֶׂה דִּינוֹ כְּדִין הַשּׁוֹאֵל בִּפְנֵי הַבְּעָלִים שֶׁפְּטוּר הוּא מֵאֲנָסִין וּמִשְּׁגָגוֹת וּמִדְּמֵיהֶם. וְלֹא רַק זֹאת: אֲפִלּוּ אִם רַק **בְּתְחִלַּת** מַעֲשָׂיו יְצָרֵף אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַיַּטֶּה אֶת כַּוָּנָתוֹ בַּעֲשִׂיַּת מַעֲשָׂיו לִהְיוֹת לְנַחַת רוּחַ לִפְנֵי ה' יִתְבָּרַךְ, כְּבָר בָּזֶה נֶחְשָׁב הוּא לְשׁוֹאֵל בִּפְנֵי הַבְּעָלִים הַפְּטוּר מִדִּינִים וְעֲנָשִׁים רַבִּים.

וְכָךְ פֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ **הַבַּעַל שֵׁם טוֹב** זִיע"א אֶת במדבר ט"ו, כ"א. הַפָּסוּק "**מֵרֹאשִׁית עֲרִסֹּתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַה' תְּרוּמָה לְדֹרֹתֵיכֶם**" - עֲרִיסוֹתֵיכֶם הֵיא הַמִּטָּה מִמֶּנָּה הָאָדָם קָם בַּבֹּקֶר וּמַתְחִיל אֶת יוֹמוֹ. וְאִם מֵיָּד בִּתְחִלַּת יוֹמוֹ בְּקוּם הָאָדָם מִמִּטָּתוֹ מֵרִים הוּא אֶת עַצְמוֹ לִכְבוֹד הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא, וְחוֹשֵׁב הוּא עַל ה' יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בַּה' וּמַקְדִּישׁ לוֹ אֶת הַתְחָלַת יוֹמוֹ, אָז מִמֵּילָא כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ מַמְשִׁיךְ וְנַעֲשֶׂה קֹדֶשׁ לַה'.

אֵין אָדָם יוֹתֵר שָׂמֵחַ וּמְבָרֵךְ מִזֶּה שֶׁרוֹאֶה אֶת ה' לְיָמִינוֹ בְּכָל עֵת. זוֹהִי הַמַּתָּנָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר שֶׁנָּתַן לָנוּ הַקָּבָ"ה, בִּהְיוֹתוֹ קָרוֹב אֵלֵינוּ וְנִצָּב לִימִינֵנוּ בְּכָל שָׁעָה. גַּם בְּשִׁעַת צַעַר אוֹ כְּאֵב, צָרָה אוֹ מוּעָקָה, אֵינוֹ עוֹזְבֵנוּ וְלוּ לְרֶגַע אֶחָד. וְגַם אִם נִרְאֶה לָנוּ שֶׁעַתָּה הַקָּבָ"ה חָלִילָה אֵינוֹ אִתָּנוּ - הַהֶפֶךְ הוּא הַנָּכוֹן! דַּוְקָא אָז הוּא קָרוֹב אֵלֵינוּ בְּיוֹתֵר, עַד שֶׁמַּרְבֶּה קִרְבָתוֹ אֵינֶנּוּ רוֹאִים אוֹתוֹ. שֶׁהֲרֵי כַּיָּדוּעַ עֵינוֹ הַגַּשְׁמִית שֶׁל הָאָדָם אֵינָהּ רוֹאָה דָּבָר הַצָּמוּד וְקָרוֹב אֵלֶיהָ בְּיוֹתֵר ומסיבה זו מסבירים אנשי המדע שאין האדם רואה את האוויר – בהיות שהוא קרוב וצמוד ממש לעיניו של האדם. וכך כל אדם יכול להרגיש ולראות בחוש שאם ידביק את אצבעו או כל דבר אחר לאישון עינו לא יראהו כלל. , כָּךְ גַּם כֵּן עֵינוֹ הָרוּחָנִית שֶׁל הָאָדָם פְּעָמִים שֶׁאֵינָהּ רוֹאָה אֶת הַקָּבָ"ה מֵרֹב שֶׁקָּרוֹב הוּא אֶל הָאָדָם בְּקִרְבָה מְיֻחֶדֶת שֶׁאֵין כְּדֻגְמָתָהּ.

אָדָם הַחַי אֶת חַיָּיו מִבְּלִי אֱמוּנָה חֲזָקָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ - חַיָּיו אֵינָם חַיִּים. כָּל עֲלֶה נִדָּף מַפְחִידוֹ, כָּל נְסָיוֹן קַל שׁוֹבְרוֹ, וְכָל כִּשָּׁלוֹן קָטָן מְיָאֲשׁוֹ. דַּוְקָא בָּרֶגַע הַקָּשִׁים בְּחַיָּיו בָּהֶם זָקוּק הוּא לְמִישֶׁהוּ לְצִדּוֹ - מְגַלֶּה הוּא לְפֶתַע כִּי נוֹתָר הוּא **לְבַדּוֹ**, מִבְּלִי שׁוּם תּוֹמֵךְ וּמְסַיֵּעַ. לְעֻמַּת זֹאת אָדָם שֶׁחַי אֶת הַקָּבָ"ה רָגַע רָגַע, וְחָשׁ תָּמִיד אֵיךְ "**ה' צִלְּךָ עַל יַד יְמִינֶךָ**" - אֵין לְךָ מֵאֲשֶׁר מִמֶּנּוּ. אֲפִלּוּ בְּרֶגַע מַפְחִידִים וּמְאַיְמִים אֵינוֹ מִתְיָרֵא כְּלָל, כְּמַאֲמַר נְעִים זְמִירוֹת

יִשְׂרָאֵל: ''**גַּם כִּי אֵלֵךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת לֹא אִירָא רָע כִּי אַתָּה עִמָּדִי**''. גַּם בְּשִׁעַת נְסִיּוֹן זוֹכֵר הוּא כִּי אֵין הַקָּבָ''ה מְנַסֶּה אָדָם אֶלָּא אִם כֵּן מַעֲנִיק לוֹ תְּחִלָּה אֶת הַכֹּחוֹת לְכָךְ. וְגַם בְּעֵת מַפָּלָה וְכִשָּׁלוֹן זוֹכֵר הוּא כִּי כְּשֵׁם שֶׁהַהַצְלָחָה הִיא מֵאֵת ה' וְלֹא מִמֶּנּוּ, כָּךְ גַּם כֵּן הַכִּשָּׁלוֹן הוּא מֵאֵת ה' יִתְבָּרַךְ, וְלֹא מֵחִסָּרוֹן אִישִׁי שֶׁלּוֹ.

וְזֶהוּ שֶׁרָמַז **דָּוִד הַמֶּלֶךְ** ע''ה בְּאָמְרוֹ: ''**הֵמָּה כָּרְעוּ וְנָפָלוּ וַאֲנַחְנוּ קַמְנוּ וַנִּתְעוֹדָד**''. לֹא נָרַמָּה אֶת עַצְמֵנוּ לוֹמַר שֶׁלָּנוּ אֵין קְשָׁיִים וְנִסְיוֹנוֹת, מִכְשׁוֹלוֹת וּנְפִילוֹת. גַּם אָנוּ חוֹוִים וְעוֹבְרִים לְעִתִּים רְגָעִים לֹא נְעִימִים שֶׁכָּאֵלּוּ. אֶלָּא שֶׁבְּשׁוֹנֶה מֵ''**הֵמָּה**'', שֶׁבְּעֵת שֶׁ''**כָּרְעוּ**'' כְּבָר ''**נָפָלוּ**'' לְגַמְרֵי, אֲנַחְנוּ לְעֻמַּת זֹאת ''קַמְנוּ וַנִּתְעוֹדָד'' מֵהַנְּפִילָה, מִכֹּחַ אֱמוּנָתֵנוּ וּבִטְחוֹנֵנוּ בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. **וְזוֹהִי מַתָּנָה נִפְלָאָה שֶׁאֵין כְּדֵגְמָתָהּ!**

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

בְּסֵפֶר כלל צ''ו אות נ''ח. ''**דִּבְרֵי גְּאוֹנִים**'' דָּן בְּמִקְרֶה בּוֹ שָׁאֲלָה אִשָּׁה מֵרְעוּתָהּ זוּג עֲגִילִים יְקָרֵי עֵרֶךְ בְּשׁוֹי **מֵאָה זְהוּבִים**, וְתוֹךְ כְּדֵי שִׁמּוּשָׁהּ בָּהֶם אִבְּדָה אֶת אַחַד הָעֲגִילִים, וּבְעִקְבוֹת כָּךְ פָּחַת עֶרְכּוֹ הַעֲגִיל הַבּוֹדֵד הַנּוֹתָר לְשׁוֹי שֶׁל **שִׁלּוֹשִׁים זְהוּבִים** בִּלְבַד, כַּמָּה עַל הַשּׁוֹאֶלֶת לְשַׁלֵּם? **שִׁלּוֹשִׁים** (כְּעֶרֶךְ עֲגִיל בּוֹדֵד) **אוֹ חֲמִשִּׁים** (כְּעֶרֶךְ עֲגִיל אֶחָד מִתּוֹךְ זוּג) **אוֹ שִׁבְעִים** (כְּעֶרֶךְ הַהֶפְסֵד שֶׁגָּרְמָה לַחֲבֶרְתָּהּ) זְהוּבִים?

וְהֵבִיא סִימָן ס''ז. שֶׁבְּשׁוּ''ת ''**זֶרַע יַעֲקֹב**'' הִכְרִיעַ שֶׁמִּקְרֶה שֶׁכָּזֶה, בִּהְיוֹת שֶׁלֹּא קִבְּלָה עֲגִיל בּוֹדֵד אֶלָּא שְׁנַיִם, וּמִתּוֹכָם אִבְּדָה אֶחָד, לָכֵן חַיֶּבֶת הִיא לְשַׁלֵּם חֲמִשִּׁים זְהוּבִים כְּעֶרֶךְ אֶחָד מִתּוֹךְ שְׁנַיִם.

אוּלָם סִימָן י''ד. בְּשׁוּ''ת ''**קוֹל אֵלִיָּהוּ**'' הִכְרִיעַ שֶׁבְּמִקְרֶה שֶׁכָּזֶה, בִּהְיוֹת שֶׁהַשּׁוֹאֵל דִּינוֹ לְשַׁלֵּם נֶזֶק מָלֵא לַמַּשְׁאִיל, לָכֵן צְרִיכָה הִיא לְפַצּוֹת אֶת חֲבֶרְתָּהּ עַד כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפְחַת מֵעֶרֶךְ הַדָּבָר, וְלָכֵן תְּשַׁלֵּם שִׁבְעִים זְהוּבִים כְּעֶרֶךְ הַהֶפְסֵד שֶׁגָּרְמָה לַחֲבֶרְתָּהּ. וְכֵן הִכְרִיעַ בַּעַל הַ''**דִּבְרֵי גְּאוֹנִים**'' שֶׁתְּשַׁלֵּם אֶת מְלוֹא הַהֶפְסֵד.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן שְׁאֵילַת הַנְּשָׁמָה כָּתַב הַגה''ק **רַבִּי אַבְרָהָם אֲזוּלַאי** זַצ''ל בְּסִפְרוֹ ''**חֶסֶד לְאַבְרָהָם**'' שֶׁבְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַבְּרִיאָה נִבְרָא גַּן עֵדֶן הָעֶלְיוֹן, וְגַן עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן, וְהָעוֹלָם הַזֶּה. וְכָל מַעֲשֵׂה הַבְּרִיאָה כֻּלּוֹ הָיָה בְּכָל אֶחָד מֵהָעוֹלָמוֹת הַלָּלוּ, כָּל אֶחָד בַּבְּחִינָה שֶׁלּוֹ. וְהַנְּשָׁמָה שֶׁרְשָׁהּ מִן הָעֶלְיוֹנִים, וּבְרִיאַת גּוּף הָאָדָם הָיְתָה מֵעָפָר הָעוֹלָם הַזֶּה, בְּכַוָּנָה וּבְמַטָּרָה שֶׁהַנְּשָׁמָה תְּזַכֵּכוֹ אמנם בתחילה היה הגוף הרבה יותר רוחני בבחינת ''כתנות אור'', ורק לאחר החטא נעשה ל''כתנות עור''. וְתֵשֵׁב עִמּוֹ בְּגַן עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן ועוד כתב שם שהסיבה שלא יצרו כולו מגן עדן התחתון היא מפני שאם היה כן והיה האדם חוטא לא היתה שייכת בו מיתה, וממילא לא

היתה תקנה לחטאו. אבל עתה שעפרו נלקח מהעולם הזה קיבל עונשו לירד למטה לעולם הזה, עד שבמיתתו ישוב הגוף אל עפרו והרוח תשוב אל מקום מנוחתה בגן עדן. . וְלָכֵן לְאַחַר יְצִירַת הָאָדָם בראשית ב', ח'. כָּתוּב ''וַיָּשֶׂם שָׁם אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר''. אֶלָּא שֶׁבְּעִקְבוֹת חֶטְא עֵץ הַדַּעַת גֹּרֶשׁ הָאָדָם מִגַּן הָעֵדֶן לְעוֹלַם הַמַּעֲשֶׂה עַד שֶׁיִּתַּקֵּן אֶת חֶטְאוֹ וְיִזַּכֵּה אֶת נִשְׁמָתוֹ וְהַגּוּף יָשׁוּב אֶל הֶעָפָר וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל מְנוּחָתָהּ הָרִאשׁוֹנָה.

מצוה ס"א: לדון בדין מפתה

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ''ב, ט''ו-ט''ז.)

''וְכִי יְפַתֶּה אִישׁ בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא אֹרָשָׂה וְשָׁכַב עִמָּהּ מָהֹר יִמְהָרֶנָּה לּוֹ לְאִשָּׁה. אִם מָאֵן יְמָאֵן אָבִיהָ לְתִתָּהּ לוֹ כֶּסֶף יִשְׁקֹל כְּמֹהַר הַבְּתוּלֹת''.

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת הַתּוֹרָה הִיא שֶׁבְּאִם בָּא אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל וּפִתָּה נַעֲרָה בַּת יִשְׂרָאֵל בִּדְבָרִים, בְּשֶׁקֶר אוֹ בֶּאֱמֶת, עַד שֶׁנִּתְרַצְּתָה לִהְיוֹת עִמּוֹ, הֲרֵי שֶׁחַיָּב הַמְפַתֶּה לְקַחְתָּהּ לוֹ לְאִשָּׁה. אוּלָם דָּבָר זֶה תָּלוּי בְּהַסְכָּמַת הָאָב וְהַבַּת וְהַמְפַתֶּה. רמב"ם הלכות נערה בתולה (פרק א' הלכה ג'). שֶׁבְּאִם אֶחָד מֵהֶם לֹא יַסְכִּים לַנִּשּׂוּאִין אָזַי יְהֵא חַיָּב הַמְפַתֶּה לְשַׁלֵּם לָאָבִי הַנַּעֲרָה חֲמִשִּׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף כְּפִצּוּי עַל הַצַּעַר שֶׁגָּרַם לָהּ - בֵּין שֶׁהָיְתָה הַנַּעֲרָה עֲשִׁירָה וּבֵין שֶׁהָיְתָה עֲנִיָּה. רמב"ם שם (פרק ב' הלכה א'). וְנוֹסָף עַל כָּךְ עָלָיו לְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי בּשֶׁת וּפְגָם עַל פִּי יְחוּסָהּ וַחֲשִׁיבוּתָהּ. **רמב"ם שם (פרק א' הלכה ח')**. **דִּין** זֶה שֶׁל מְפַתֶּה חָל אַךְ וְרַק אִם פִּתָּה יַלְדָּה קְטַנָּה אוֹ נַעֲרָה, שֶׁאֵלּוּ דַּעְתָּן קַלָּה וּבְנָקֵל נִתָּן לְשַׁכְנְעָן וּלְפַתּוֹתָן נֶגֶד רְצוֹנָן הָאֲמִתִּי. אוּלָם אִם פִּתָּה אִשָּׁה בּוֹגֶרֶת אֵין הַדָּבָר נֶחְשָׁב לְפִתּוּי, הוֹאִיל וְיֵשׁ בָּהּ דֵּעָה וְהַשְׂכֵּל לְהַבְחִין בֵּין טוֹב לְרָע, וְאִם נִתְרַצְּתָה לוֹ כַּנִּרְאֶה שֶׁבְּחֶרָה בָּרָע וְעָלֶיהָ לְבַד מוּטָל לָשֵׂאת בְּתוֹצָאוֹת מַעֲשֶׂיהָ.

רָמַז הַכָּתוּב - חֵץ וְקֶשֶׁת

מִמְּצָוָה זוֹ אָנוּ לְמֵדִים עַד כַּמָּה יֵשׁ לְאָדָם לִשְׁמֹר אֶת יְלָדָיו מִפְּנֵי דֵּעוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וְהַשְׁקָפוֹת פְּסוּלוֹת. שֶׁכֵּן הַדִּבּוּר הוּא כְּלִי בַּעַל הַשְׁפָּעָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וְהַיְלָדִים בְּקַטְנוּתָם עֲדַיִן רֹאה בליקוטי הלכות למוהרנ"ת מברסלב זיע"א (הלכות גילוח הלכה ה') שכתב שהילדים בקטנותם מוחם עדיין בגדר ''עובר'' עד שמתגלה לבחינת ''ילוד''. והורדת דמעות פועלת להסרת הפסולת מן המוח ולידתו. ולכן תועלת גדולה יש לתינוק בהורדת הדמעות (במדה ובמשורה). ועוד עיין ''מדרש פנחס'' להרה"ק מקאריץ זיע"א (קונטרס ב' אות ח'). רַכִּים הֵם בְּשִׂכְלָם וְנוֹחִים לְהִתְפַּתּוֹת. וּפְעָמִים שֶׁמִּשְׁמוּעָה אַחַת אוֹ מִמַּרְאֶה אֶחָד עֲלוּלָה לְהִתְהַפֵּךְ דַּעְתָּם מִן הַקָּצֶה לְקָצֶה ואכן הכרנו עלם צעיר אחד שמשיחה אחת בת חמש עשרה דקות עם אדם בעל דעות כפרניות סבל חודשים ארוכים מספיקות באמונה ובבטחון, ה' ישמרנו. . וְעַל כֵּן אימרת אלישע בן אבויה באבות (פרק ד' משנה כ'). ובפירוש רבינו עובדיה מברטנורא זיע"א שם. הִמְשִׁילוֹ רַבּוֹתֵינוּ אֶת הַמְלַמֵּד יֶלֶד לְכוֹתֵב עַל

נֵיר חָדָשׁ, שֶׁהַרְבֵּה יוֹתֵר קַל לִכְתֹּב עָלָיו, וּמַה שֶּׁכּוֹתֵב וְחוֹרֵט בְּזִכְרוֹנוֹ בָּרִאשׁוֹנָה עוֹשֶׂה בּוֹ רֹשֶׁם חָזָק וּבִלְתִּי נִשְׁכָּח.

כַּמָּה חֲבָל שֶׁיְּשָׁנָם הוֹרִים שֶׁאֵינָם חָסִים עַל נַפְשׁוֹת יַלְדֵיהֶם לְפָחוֹת כְּמוֹ שֶׁחָסִים עַל רְכוּשָׁם! וכפי שדרשו רבותינו (מדרש תנחומא במדבר פרק ז'. והובא בפירוש רש"י על התורה בפרשת מטות) בבני גד ובני ראובן שהחשיבו את ממונם יותר מאת בניהם ובנותיהם. עיין שם. **אֶת הָרֶכֶב** לוֹקֵחַ הוּא לְטִפּוּל כָּל כַּמָּה זְמַן, הַאִם גַּם עִם **בָּנוֹ וּבִתּוֹ** יוֹשֵׁב הוּא מִפַּעַם לְפַעַם לְבַדֵּק מָהֵם רַחֲשֵׁי לִבָּם? אֶת **הַגְּנָה** דּוֹאֵג הוּא לְהַשְׁקוֹת וּלְדַשֵּׁן, לִגְזֹם וּלְנַקּוֹת, הַאִם גַּם אֶת נֶפֶשׁ **יַלְדּוֹ** הָרַךְ דּוֹאֵג הוּא לְטַפֵּחַ בְּעֵצָה וּבְהַדְרָכָה, בְּעִדּוּד וּבְחִבָּה? טוֹעִים אָנוּ לַחְשֹׁב כִּי יֶלֶד אָמוּר לְגַדֵּל מֵעַצְמוֹ, מֵאֵלָיו, בְּטִבְעִיּוּת, אַךְ הַדְּבָרִים אֵינָם כֵּן כְּלָל וּכְלָל וראינו פעם פירוש נפלא שמקורו אינו זכור כרגע, שלכן דוד המלך ע"ה דימה את ילדי האדם לשתילי זיתים שנאמר (תהלים קכ"ח, ג'): "בניך כשתילי זיתים סביב לשלחנך" לרמז שכשם שהזיתים אינם ניתנים לשום שימוש מבלי שיעבדו אותם, בכבישה או בכתישה וכיוצא בזה, כך הילדים מבלי שיטפחום וידריכום בדרך הנכונה אי אפשר לרוות מהם נחת יהודית. .

תהלים קכ"ז, ד'. "**כְּחִצִּים בְּיַד גִּבּוֹר כֵּן בְּנֵי הַנְּעוּרִים**" - חֵץ אֵינוֹ נוֹרֶה מֵעַצְמוֹ. צָרִיךְ גִּבּוֹר שֶׁיְּיֹרֶה אוֹתוֹ . וְכַמָּה יֵשׁ לַגִּבּוֹר הַזֶּה לְהָזֵהֵר בְּטֶרֶם יְיֹרֶה אֶת חִצּוֹ לְכַוְּנוֹ הֵיטֵב לַמַּטָּרָה הָרְצוּיָה. לְמָתֹחַ אֶת הַחֵץ לֹא חָלַשׁ מִדַּי וְלֹא חָזָק מִדַּי שכך למדונו רבותינו שבקטן יש לנהוג בדרך של "שמאל דוחה וימין מקרבת". ומי שמחסיר או מוסיף מעט לכאן או לכאן עלול חלילה "להחטיא את המטרה". , וְרַק לְאַחַר שֶׁבָּטוּחַ הוּא שֶׁמְּכָוָּן הוּא לַמַּטָּרָה הַנְּכוֹנָה יָכוֹל הוּא לְשַׁלְּחֵנוּ! כַּמָּה הוֹרִים עֲדַיִן לֹא בָּרוּר לָהֶם בְּכָלָל מַהִי הַמַּטָּרָה הַמְּבֻקֶּשֶׁת **לָהֶם עַצְמָם**, וּכְבָר "**יוֹרִים**" הֵם יְלָדִים מִבְּלִי לָדַעַת לְהֵיכָן נָכוֹן לְהוֹבִילָם! הֲיֵשׁ לְךָ עָוֶל וָפֶשַׁע גָּדוֹל מִכָּךְ, לְהָבִיא יֶלֶד מִבְּלִי לֵידַע בְּאֵיזוֹ דֶּרֶךְ מִתְכַּוְּנִין אַתָּה לְהוֹלִיכוֹ?! וּבְכָלָל בָּרוּר לְךָ בְּאֵיזוֹ דֶּרֶךְ **אַתָּה** רוֹצֶה לֵילֵךְ, שֶׁאַתָּה בָּא לְהַנְחִיל דֶּרֶךְ לִילָדֶיךָ? הֲיָשַׁבְתָּ אֵי פַּעַם עִם עַצְמְךָ לְהִתְבּוֹנֵן וְלַחְשֹׁב מֵאַיִן בָּאת וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ?! אוֹ שֶׁפָּשׁוּט "**זוֹרְמִים**", "**חַיִּים**", מִבְּלִי לָדַעַת בֶּאֱמֶת מַהִי חוֹבָתֵנוּ וְתַכְלִיתֵנוּ בָּזֶה הָעוֹלָם?!

אֶת כָּל הַשְּׁאֵלוֹת הַלָּלוּ יֵשׁ לְכָל אֶחָד מֵאִתָּנוּ לִשְׁאֹל אֶת עַצְמוֹ. רַוָּק אוֹ נָשׂוּי, צָעִיר אוֹ מְבֻגָּר, אִישׁ אוֹ אִשָּׁה. לֹא רָחוֹק הַיּוֹם וְהַ"**גִּבּוֹר**" יַהֲפֹךְ לְחַלָּשׁ, וְהַ"**חִצִּים**" כְּבָר יִתְפַּסּוּ לְעַצְמָם אֵיזֶה כִּוּוּן עָקֹם וַחֲסַר תַּכְלִית, וּמְיֻיָּדְעֵנוּ יֵשֵׁב חֶסֶר אוֹנִים מְבֻכֶּה עַל הַחִצִּים הַשְּׁנוּנִים שֶׁרַק הוֹלְכִים וּמַשְׁחִיתִים וּמְכַלִּים לוֹ כָּל חֶלְקָה טוֹבָה שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ עֲלֵי אֲדָמוֹת שכן עתידין האב והאם ליתן דין על מעשי ילדיהם וצאצאיהם עד סוף כל הדורות!!! ולכן כתוב שבראש השנה נפתחים גם כן ספרי המתים... .

הוֹרוּת זוֹ אַחֲרִיּוּת עֲצוּמָה! אֶלְפֵי מִשְׁפָּחוֹת, גְּבָרִים נָשִׁים וְטַף, מֻפְקָדִים בְּיָדוֹ שֶׁל הַהוֹרֶה וּנְתוּנִים לְחַסְדּוֹ. הֲרֵי הֵם כָּל צֶאֱצָאָיו וְצֶאֱצָאֵי צֶאֱצָאָיו הָעֲתִידִים בְּעֶזְרַת הָאֵל לָצֵאת מִמֶּנּוּ. וְאַשְׁרֵי הַיּוֹדֵעַ לִשְׁמֹר וּלְטַפֵּחַ אֶת שְׁתִילָיו, לְהַנִּיחָם שְׁתוּלִים בְּבֵית ה' בְּחַצְרוֹת אֱלֹקֵינוּ יַפְרִיחוּ, עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה דְּשֵׁנִים וְרַעֲנַנִּים יִהְיוּ. **אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן**.

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

ראה כל הסוגיה במסכת כתובות (ל"ו ע"א) ובראשונים שם. **חַכְמֵי הַגְּמָרָא** נָחְלְקוּ בְּדִין הַמְפַתֶּה נַעֲרָה שׁוֹטָה שֶׁאֵין בָּהּ דַּעַת וְנִתְפַּס, הַאִם חַיָּב הוּא לְשַׁלֵּם אֶת הַקְּנָס לְאָבִיהָ אוֹ לֹא?

לְדַעַת **רַבָּן גַּמְלִיאֵל** הוֹאִיל וְאֵין בָּהּ דַּעַת נֶחְשֶׁבֶת כְּמִי הואיל ואין בה דעת לשמר את עצמה, וממילא אינה יכולה לטעון טענתה. שֶׁאֵין לָהּ טַעֲנַת בְּתוּלִים, וּמִמֵּילָא אֵין הָאָב יָכוֹל לִתְבֹּעַ הַקְּנָס.

וְאִלּוּ לְדַעַת **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ** עַל אַף שֶׁאֵין בָּהּ דַּעַת עִם כָּל זֹאת יֵשׁ לָהּ טַעֲנַת בְּתוּלִים, וּמִמֵּילָא יָכוֹל אָבִיהָ לִתְבֹּעַ הַקְּנָס.

וְלַהֲלָכָה פָּסַק **הָרַמְבַּ"ם** ז"ל בְּהִלְכוֹתָיו כְּדַעַת רַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁאֵין לְחַיְּבוֹ בִּקְנָס, **וְאִלּוּ הָרַאֲבַ"ד** ז"ל שָׁם הִשִּׂיג עַל דְּבָרָיו שֶׁיֵּשׁ לְפָסְקוֹ עיין שם ובכסף משנה שלשיטת הראב"ד חכמים הם הסוברים שיש לה קנס, וממילא יש לפסוק כמותם שיחיד ורבים הלכה כרבים. כְּהַסּוֹבְרִים שֶׁחַיָּב בִּקְנָס.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר פְּגַם הַמְפַתֶּה עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בְּסֵפֶר פרשת משפטים. ועוד עיין שם בפרשת כי תצא.

"**טַעֲמֵי הַמִּצְוֹות**" מֵרַבֵּנוּ **הָאֲרִיזַ"ל** שֶׁכָּתַב שֶׁכָּל מִצְוֹות הַתּוֹרָה שָׁרְשָׁן הוּא מִצִּוּוּי הַבּוֹרֵא לָאָדָם הָרִאשׁוֹן בראשית ב', י"ז. "**וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ**". וּבְשָׁעָה שֶׁהַנָּחָשׁ פִּתָּה אֶת חַוָּה וְאֶת אָדָם לַחֲטֹא עַל יְדֵי כֵּן נִתְלַבְּשָׁה בָּהֶם רוּחַ טֻמְאָה. וְאַף זֶה שֶׁהָלַךְ וּפִתָּה אֶת הַנַּעֲרָה לַחֲטֹא גָּרַם בְּכָךְ לְהִדָּבְקוּת כֹּחוֹת הַטֻּמְאָה בַּנַּעֲרָה וּבָזֶה נִתְחַלְּלָה. וְלָכֵן נִצְטַוָּה לְקַחְתָּהּ וּלְקַדְּשָׁהּ לוֹ לְאִשָּׁה כְּדֵי שֶׁעַל יְדֵי כֵּן יִתְקַן אֶת אוֹתָהּ הַטֻּמְאָה וְיַהַפְכָה ראה לעיל סוף מצוה מ"ג מה שהבאנו בענין בסיעתא דשמיא. מְשֹׁ"ד לְמַלְאָךְ.

מצוה ס"ב: שלא להחיות מכשפה

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ב, י"ז.)

"**מְכַשֵּׁפָה לֹא תְחַיֶּה**".

לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה לְבַל נַנִּיחַ לַמִּתְעַסֵּק בִּכְשָׁפִים לְהִשָּׁאֵר בַּחַיִּים, אֶלָּא נְמִיתֵהוּ. שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת עוֹלָמוֹ מֻשְׁלָם, מִבְּלִי שׁוּם חֶסֶר כְּלָל, וּמַנְהִיגוֹ בְּיֹשֶׁר וּבְמִשְׁפָּט

בַּדֶּרֶךְ הָרְצוּיָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. וְהַבָּא וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֹחוֹת עַל כְּדֵי לְשַׁנּוֹת אֶת סִדְרֵי בְּרֵאשִׁית וְאֶת מַעֲשֵׂי הַבְּרִיאָה הֲרֵי זֶה כְּחוֹבֵל בְּמַעֲשֵׂי יָדָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמַטִּיל בָּהֶם מוּם חָלִילָה. וְלָכֵן אָמְרוּ חֲכָמִים אימרת רבי יוחנן בסנהדרין (ס"ז ע"ב). בַּגְּמָרָא שֶׁהַמִּלָּה **מְכַשֶּׁפֶ**"**ף** רָאשֵׁי תֵּיבוֹת שֶׁל **כְּחֵשׁ פְּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה** וראה בספר "בעל שם טוב על התורה" (פרשת משפטים) שהביא בשם הבעש"ט הקדוש זיע"א שהמילים "מכשפה לא תחיה" הן לחש המסוגל לביטול כל מיני כישופים שבעולם ליודע לכוון בהם. .

עַל אַף שֶׁנִּקְטָה הַתּוֹרָה בִּלְשׁוֹן "**מְכַשֵּׁפָה**", עִם כָּל זֹאת סנהדרין (ס"ז ע"א). לָמְדוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁשָּׁוֶה הַדִּין גַּם לַמְכַשֵּׁף, וְלֹא דִּבֶּר הַכָּתוּב אֶלָּא בַּהֹוֶה שֶׁדֶּרֶךְ הַנָּשִׁים יוֹתֵר לַעֲסֹק בִּדְבָרִים שֶׁכָּאֵלּוּ. וְנֶחְלְקוּ חַכְמֵי הַגְּמָרָא הֵיאַךְ יֵשׁ לְהַמִּיתוֹ, וְלַהֲלָכָה נִפְסַק שֶׁמִּיתָתוֹ בִּסְקִילָה ראה סנהדרין (ס"ז ע"א) ורמב"ם הלכות עבודה זרה (פרק י"א הלכה ט"ו). .

רָמַז הַכָּתוּב - כֹּחוֹת עַל

בּוֹרֵא הָעוֹלָם יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ טָמַן בְּעוֹלָמוֹ כֹּחוֹת גְּנוּזִים בָּהֶם יוּכַל הָאָדָם לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְטוֹבַת עֲבוֹדַת הָאֱלֹקִים, כְּגוֹן **כֹּחַ הַנְּבוּאָה וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ** וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. וְהַתְּנַאי לְהַשָּׂגַת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ הוּא הִתְקַדְּשׁוּת וְהִדַּבְּקוּת הָאָדָם בַּקְּדֻשָּׁה כך כתב הרמב"ם (הלכות יסודי התורה ריש פרק ז'): "אין הנבואה חלה אלא על חכם גדול בחכמה...והוא מתקדש והולך ופורש מדרכי כלל העם...ודעתו תמיד קשורה למעלה תחת כסא הכבוד...מיד רוח הקודש שורה עליו". , שֶׁעַל יְדֵי כֵּן הָאָדָם נַעֲשֶׂה לְכְלִי הָרָאוּי שֶׁתִּשְׁרֶה עָלָיו רוּחַ הַנְּבוּאָה, וְיוּכַל בְּכֹחָהּ לְהוֹסִיף עוֹד וְעוֹד בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא.

אֶלָּא שֶׁכְּלָל גָּדוֹל נָקוּט בְּיָדֵנוּ: **שֶׁזֶּה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה אֱלֹקִים**. וְכָל כֹּחַ שֶׁנִּתַּן בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה - נִתַּן גַּם כֵּן בְּצַד הַטֻּמְאָה, בִּכְדֵי לְהַשְׁווֹת וּלְאַזֵּן אֶת הַנִּסָּיוֹן בֵּין שְׁנֵי הַכִּוּוּנִים. וְלָכֵן, גַּם בְּטֻמְאָה נִתַּן לְהַגִּיעַ לַהַשָּׂגוֹת וְלִידִיעוֹת עַל טִבְעִיּוֹת שֶׁל צְפִיַּת הֶעָבָר וְהֶעָתִיד וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. וְהַתְּנַאי לְהַשָּׂגַת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ בַּסִּטְרָא הָאַחֲרָא הוּא הַשְׁקִיעוּת בַּטֻּמְאָה וְהִדַּבְּקוּת בְּכֹחוֹת הָרָשַׁע. שֶׁכְּכָל שֶׁיִּשְׁקַע בָּהֶם הָאָדָם יוֹתֵר כָּךְ הוּא יְקַבֵּל יוֹתֵר כֹּחַ וְעָצְמָה כך כתב הזוהר הקדוש (פרשת בלק דף ר"ז ע"א) שבלעם כשהיה רוצה לראות את העתידות ולהתנבא היה מטנף את עצמו עם האתון שלו, ועל ידי המעשה הזה היתה שורה עליו רוח טומאה חזקה שהיתה מגלה לו את הצפונות. וכך היתה דרכם של המכשפים לטמא את עצמם, ולכן הסמיכה התורה את הפסוק "כל שוכב עם בהמה מות יומת" לפסוק "ומכשפה לא תחיה". .

וּמְדָבָרִים אֵלּוּ נִלְמַד שֶׁלֹּא לְהִתְפַּעֵל אוֹ לְהִתְבַּלְבֵּל מִכָּל מִינֵי מַגִּידֵי עֲתִידוֹת וּצְפוּנוֹת לְמִינֵיהֶם אֲשֶׁר אֵינָם אוֹחֲזִים בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וכשם שמובן לנו שעבירה יש בה מתיקות ונעימות מסויימת לגוף המושכת ומפתה את האדם, אלא שנאסרה עלינו ההנאה הזו, כך יש לנו להבין שגם לטומאה ניתנו כחות על כדי לתעתע באדם ולמושכו אחריה, אלא שהשימוש בכחות אלו

נאסר עלינו. כִּי אֶכֶן נִתָּנִים לָהֶם מִמְּרוֹם כֹּחוֹת וְאֶמְצָעִים שֶׁכָּאֵלּוּ, אֲבָל מְקוֹרָם וְשָׁרְשָׁם הוּא מֵאֲבוֹת הַטֻּמְאָה. וּמִצְּוֹת הַתּוֹרָה הִיא לְכַלּוֹתָם וּלְבַעֲרָם מִן הָעוֹלָם.

רַשִׁ''**י** הַקָּדוֹשׁ זַ''ל סנהדרין (מ''ד ע''ב). בְּפֵרוּשׁוֹ עַל הַתַּלְמוּד הֵבִיא מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה **בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח** שֶׁבְּיָמָיו הָיְתָה בָּעִיר אַשְׁקְלוֹן קְבוּצָה שֶׁל שְׁמוֹנִים מְכַשֵּׁפוֹת מִבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ מִתְעַסְּקוֹת בְּכָל מִינֵי כְּשָׁפִים לְמִינֵיהֶם, וְרָצָה רַבִּי שִׁמְעוֹן לְבַעֲרָן וּלְאַבְּדָן מִן הָעוֹלָם וּלְקִיֵּם בָּהֶן מִצְוַת ''**מְכַשֵּׁפָה לֹא תְחַיֶּה**''. מֶה עָשָׂה? אָסַף שְׁמוֹנִים בַּחוּרִים גִּבּוֹרִים מְאֹד, וְנָתַן לְכָל אֶחָד מֵהֶם כַּד, וְאָמַר לְכֻלָּם לִפְשׁט אֶת טַלִּיתוֹתֵיהֶם וּלְהַנִּיחָן בְּתוֹךְ כַּדֵּיהֶם וּלְסָגְרָם הֵיטֵב. לְאַחַר מִכֵּן אָמַר לָהֶם שֶׁיְּבוֹאוּ עִמּוֹ וּכְשֶׁיִּתֵּן לָהֶם סִימָן יִכָּנְסוּ לִמְקוֹם הַמְּכַשֵּׁפוֹת, וְכָל אֶחָד בְּטֶרֶם הִכָּנְסוֹ יִלְבַּשׁ אֶת טַלִּיתוֹ לִפְנֵי כֵן, וְיִכָּנֵס וְיָרִים מְכַשֵּׁפָה אַחַת מֵעַל הַקַּרְקַע, בִּהְיוֹת שֶׁבַּעֲלֵי הַכִּשּׁוּף אֵי אֶפְשָׁר לָהֶם לַעֲשׂוֹת כִּשּׁוּף כָּל זְמַן שֶׁאֵין רַגְלֵיהֶם עַל הָאָרֶץ.

הָלַךְ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח וְנִכְנַס אֲלֵיהֶן לְבַדּוֹ, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה יוֹם גָּשׁוּם מְאֹד וְאֵי אֶפְשָׁר הָיָה שֶׁלֹּא לְהֻרְטַב בַּחוּץ. נִגַּשׁ אֶל הַמְכַשֵּׁפוֹת וְאָמַר: מְכַשֵּׁף גָּדוֹל אֲנִי, וּבָאתִי לִרְאוֹת אִם אֶכֶן אַתֶּן מְבִינוֹת בְּחָכְמָה זוֹ. אָמְרוּ לוֹ הַמְכַשֵּׁפוֹת וְכִי אֵיזֶה כִּשּׁוּף אַתָּה יוֹדֵעַ לַעֲשׂוֹת? אָמַר לָהֶן יָכוֹל אֲנִי לְהָבִיא בְּרֶגַע זֶה שְׁמוֹנִים בַּחוּרִים מְלֻבָּשִׁים יָפֶה שֶׁאֵין לָהֶם טִפָּה שֶׁל גֶּשֶׁם עַל בְּגָדֵיהֶם. אָמְרוּ לוֹ הָבָה וְנִרְאֶה! מִיָּד נָתַן סִימָן וְנִכְנְסוּ הַבַּחוּרִים מְלֻבָּשִׁים בְּטַלִּיתוֹתֵיהֶם, וְתָפַס כָּל אֶחָד מֵהֶם מְכַשֵּׁפָה וֶהֱרִימָהּ לְמַעְלָה. עָמַד רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהָרַג אֶת כָּל הַמְכַשֵּׁפוֹת כן כתב ברש''י שם. ונראה שרצה לומר שסקלום ואחר כך תלאום כדין כל הנסקלים. או שמא תלאום ישר מפני שחששו להניחן על הארץ שלא יברחו על ידי כישוף. וצ''ע. בְּתַלְיָה, **כֵּן יֹאבְדוּ כָּל אוֹיְבֶיךָ ה'**.

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

בחלק ג' סימן ע''ח. בְּשׁוּ''ת ''**אַבְנֵי יָשְׁפֶה**'' דָּן הַאִם יְהֵא מֻתָּר לְהָבִיא מְכַשֵּׁף **גּוֹי** שֶׁיַּעֲרֹךְ מוֹפֵת עַל יְדֵי כְּשָׁפִים אֲמִתִּיִּים אוֹ לֹא?

וְהֵבִיא אֶת דַּעַת על מצוות עשה (סימן רנ''א). והובאו דבריו ב''דרכי תשובה'' (סימן קע''ט ס''ק ל''ז). **הַמַּהֲרָ**''**ם שִׁיק** שֶׁסּוֹבֵר שֶׁגַּם בְּנֵי נֹחַ מֻזְהָרִים עַל הַכִּשּׁוּף, וְלָכֵן יְהֵא הַדָּבָר אָסוּר מִשּׁוּם מְסַיֵּעַ בְּיַד עוֹבְרֵי עֲבֵרָה וְגַם חֶשֶׁשׁ לְאִסּוּר לִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִּתֵּן מִכְשׁוֹל.

אוּלָם בפסקים חלק ב' (סימן צ''ו). בַּעַל **תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן** כָּתַב שֶׁלַּהֲלָכָה אָנוּ פּוֹסְקִים שֶׁאֵין בֶּן נֹחַ מֻזְהָר עַל הַכִּשּׁוּף, וְאִם כֵּן לְכַאוֹרָה לְפִי זֶה יְהֵא מֻתָּר לְהַזְמִינוֹ לְמוֹפֵת שֶׁכָּזֶה.

וְלַהֲלָכָה הֶעֱלָה בַּעַל הָ''**אַבְנֵי יָשְׁפֶה**'' שֶׁיֵּשׁ לֶאֱסֹר אֶת הַדָּבָר מִשּׁוּם שְׁבוּת, שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁאָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹתוֹ אָסוּר אַף לוֹמַר לְגוֹי לַעֲשׂוֹתוֹ ראה ב''בית שמואל'' על אבן העזר (סימן ה' ס''ק ט''ז). וכן פסק ה''פתחי תשובה'' ביורה דעה (סימן קע''ט ס''ב). .

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר הָעִנְיָן עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בְּסֵפֶר פרשת שמות. והביא מזה גם כן בשער רוח הקודש (תקון ג'). ''**שַׁעַר הַמִּצְוֹות**'' מַרְבֵּנוּ **הָאֲרִיזַ**''**ל** שֶׁכָּתַב שֶׁהַשִּׁמּוּשׁ **בְּקַבָּלָה מַעֲשִׂית** עַל יְדֵי הַשְׁבָּעַת שְׁמוֹת הַקֹּדֶשׁ בְּקֻמְעוֹת אוֹ בִּלְחָשִׁים לְמִינֵיהֶם, עַל אַף שֶׁבְּדוֹרוֹת קַדְמוֹנִים כן מובא בספר ''פרקי היכלות'' שרבי ישמעאל ורבי עקיבא היו משתמשים בהם לפתיחת הלב ולזכירה. הָיוּ רַשָּׁאִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם מִכָּל מָקוֹם כַּיּוֹם הַדָּבָר **אָסוּר מִכָּל וָכֹל**! הוֹאִיל וְכַיּוֹם חֲסֵרָה טָהֳרַת הַגּוּף וְטָהֳרַת הַנֶּפֶשׁ, וְהַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בִּדְבָרִים שֶׁכָּאֵלּוּ מְעוֹרֵר עַל עַצְמוֹ הִתְקַנְּאוּת וְעֶלוּל לָבוֹא לִידֵי נֶזֶק גַּשְׁמִי וְרוּחָנִי, וּלְהַכְּשֵׁל בִּבְרָכוֹת לְבַטָּלָה, וְעָתִיד לִיתֵּן אֶת הַדִּין. וְרַק מִי שֶׁנִּתְקַיְּמוּ בּוֹ דברי רב נחמן במסכת עבודה זרה (ל''ה ע''ב). דִּבְרֵי חֲזַ''ל עַל הַפְּסוּק שיר השירים א', ג'. ''**עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ**'' שֶׁהַמְמָנָה עַל-מָוֶת (מַלְאַךְ הַמָּוֶת) אוֹהֲבוֹ רַשַּׁאי הוּא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים הַלָּלוּ, וְלֹא אַחֵר.

מצוה ס''ג: שלא להונות הגר בדברים

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ''ב, כ'.)

''**וְגֵר לֹא תוֹנֶה...כִּי גֵרִים הֱיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם**''.

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

הַגֵּר הוּא אֶחָד מִבְּנֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם שֶׁבָּא וְהִסְתַּפֵּחַ בְּנַחֲלַת ה', וְקִבֵּל עַל עַצְמוֹ אֶת עֹל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות לִהְיוֹת כְּאֶחָד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וּבִהְיוֹת שֶׁעָבְרוּ עָדַיִן חָקוּק בְּזִכְרוֹנוֹ, טעם זה הוזכר בגמרא בבא מציעא (נ''ט ע''א). ועוד טעם נאמר שם משום ''מום שבך אל תאמר לחברך'' שאף ישראל היו גרים בארץ מצרים. וְעֶלוּל הוּא בְּנָקֵל לְשׁוּב לְסוּרוֹ הָרַע, עַל כֵּן הַזְהִירָה אוֹתָנוּ תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה בְּלֹא מִן הַתּוֹרָה לְבַל נְצַעֲרוֹ וּנְבַיְּשׁוֹ, וּלְבַל נְנַצֵּל אֶת הֱיוֹתוֹ חָלוּשׁ וְנִלְמוּד בְּעוֹלָם וְנִנְהַג בּוֹ חִלִּילָה בְּחֹסֶר כָּבוֹד וּפְחִיתוּת. שֶׁכֵּן מִשֶּׁעָה שֶׁנִּתְגַּיֵּר מִיָּד נַעֲשֶׂה כְּאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, אָהוּב לַשָּׁמַיִם וְאָהוּב לַבְּרִיּוֹת, וְהֲרֵי הוּא כְּתִינוֹק שֶׁנּוֹלַד שֶׁאֵין בּוֹ חֵטְא. לָכֵן אֵין לָנוּ לָבוֹא וּלְזַלְזֵל בְּעֶרְכּוֹ וּבְמַעֲשָׂיו.

בִּכְלָל אִסּוּר אוֹנָאַת הַגֵּר, ראה כל זה ועוד ברמב''ם ז''ל הלכות מכירה (פרק י''ד הלכה י''ג). שֶׁלֹּא נַזְכִּיר לוֹ אֶת עָבְרוֹ בְּהִיוֹתוֹ גּוֹי הָרָחוֹק מִן הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות, וְאֶת מַעֲשָׂיו הָרָעִים וְהַמְקֻלְקָלִים בָּהֶם הָיָה שָׁקוּעַ בְּצַעְירוּתוֹ. וְהָעוֹשֶׂה כֵּן הֲרֵי זֶה עוֹבֵר עַל לָאו שֶׁל ''וְגֵר לֹא תוֹנֶה''.

רָמַז הַכָּתוּב - בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה

חִבָּה יִתְּרָה הָעֱנִיק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַגֵּרִים, עַד שֶׁצִּוָּנוּ בְּכַמָּה צִוּוּיִים וּלְשׁוֹנוֹת: ''**וְאָהַבְתָּ אֶת הַגֵּר**'', ''**וְגֵר לֹא תוֹנֶה**'', ''**וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ**'' כָּךְ **ראה בבא מציעא** (**נ''ט ע''ב**). **ושם יש אומרים**

ארבעים ושש פעם. ועיין בדברי התוספות שם. שְׁלוֹשִׁים וְשֵׁשׁ פְּעָמִים בְּכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ! וְאַף דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה גִּלְּנוּ בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ: תהלים קמ"ו, ט'. "**ה' שֹׁמֵר אֶת גֵּרִים**".

עַל מָה וְלָמָּה זָכָה הַגֵּר לְחִבָּה יְתֵרָה שֶׁכָּזוֹ? עַל כָּךְ עוֹנָה מדרש רבה פרשת נשא. הַמִּדְרָשׁ **בְּמָשָׁל** לְמֶלֶךְ אֶחָד שֶׁהָיָה לוֹ עֵדֶר עִזִּים שֶׁהָיוּ יוֹצְאוֹת מִידֵי בֹּקֶר לִרְעוֹת בַּשָּׂדוֹת וּבָעֶרֶב הָיוּ שָׁבוֹת לִמְקוֹמָן. יוֹם אֶחָד בָּא צְבִי קָטָן וְהִתְחַבֵּר עִם הָעִזִּים, נִכְנַס עִמָּן וְיָצָא עִמָּן וְלֹא עָזָבָן. וְהָיָה הַמֶּלֶךְ אוֹהֲבוֹ בְּיוֹתֵר וְהוֹרָה לָרוֹעִים לְשָׁמְרוֹ וּלְהַאֲכִילוֹ וּלְהַשְׁקוֹתוֹ. אָמְרוּ לוֹ עֲבָדָיו: מַלְכֵּנוּ! כַּמָּה עִזִּים יֵשׁ לְךָ, וְכַמָּה כְּבָשִׂים יֵשׁ לָךְ, מַה נִּשְׁתַּנָּה זֶה הַצְּבִי מֵהֶם? אָמַר לָהֶם הַמֶּלֶךְ: עִזִּים וּכְבָשִׂים אֲלוּ יִרְצוּ אוֹ לֹא יִרְצוּ טִבְעָם לָצֵאת לִרְעוֹת בַּשָּׂדֶה בַּבֹּקֶר וְלָשׁוּב לִישֵׁן בַּדִּיר בָּעֶרֶב. אֲבָל זֶה הַצְּבִי דָּרְכּוֹ לָרוּץ מְשֻׁחָרָר בַּמִּדְבָּרִיּוֹת וּבַשְּׂדוֹת בֵּין כָּל הַחַיּוֹת וְהִנִּיחַ הַכֹּל וּבָא לוֹ אֶצְלֵנוּ, וְלֹא אֲחַבְּבֵנוּ בְּיוֹתֵר?!

כָּךְ מַסְבִּירִים חֲזַ"ל **הַגֵּר** הִנִּיחַ אֶת הוֹרָיו וּמִשְׁפַּחְתּוֹ, חֲבֵרָיו וְאוֹהֲבָיו, וּבָא וְהִסְתַּפֵּחַ בְּנַחֲלַת יִשְׂרָאֵל הָרְדוּפִים וְהַמֻּשְׁפָּלִים. וּבְהִתְגַּיְּרוּתוֹ נַעֲשָׂה בּוֹדֵד לְלֹא סוֹמֵךְ וְעוֹזֵר, מִבְּלִי אָח וְרֵעַ, וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבַל בִּרְאוֹתוֹ אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל שָׂשִׂים וּשְׂמֵחִים בַּאֲבִיהֶם וּבְאִמָּם וּבְשָׁאָר קְרוֹבֵיהֶם, וְאִלּוּ הוּא יוֹשֵׁב לְבַדּוֹ גַּלְמוּד וְעָזוּב ורבינו בחיי כתב ש"גר" הוא מלשון "גרגיר" הנמצא יחידי בראש האילן, כך הגר מרגיש לבדו בעולם הגדול ועל כן יש להזהר ביותר באונאתו. , עַל כָּךְ מְחַבְּבוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיוֹתֵר. וְעַל כֵּן נִצְטַוֵּינוּ אַף אָנוּ לְקָרְבוֹ וּלְעוֹדְדוֹ בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז לְבַל תִּשְׁבֵּר רוּחוֹ.

וְהוּא הַדִּין, אוֹמֵר הַמִּדְרָשׁ, **לְבַעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה** אֲשֶׁר זָנְחוּ אֶת עוֹלָמָם וְטִבְעָם, וְהִפְקִירוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּעוֹלָמָם, וְנִכְנְסוּ בְּשַׁעֲרֵי הַתְּשׁוּבָה וְדָבְקוּ אֶת עַצְמָם בַּה' וּבְתוֹרָתוֹ. וּלְעִתִּים כְּרוֹךְ הַדָּבָר גַּם בְּאַבּוּד קְשָׁרִם עִם קְרוֹבֵיהֶם וַאֲהוּבֵיהֶם, וּבְכָל זֹאת הָלְכוּ אַחַר ה' - אֶת אֵלּוּ מְחַבֵּב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּחִבָּה יְתֵרָה.

הַיֵּשׁ לָנוּ בְּכָלָל הֲבָנָה מַהִי מַעֲלָתוֹ שֶׁל בַּעַל תְּשׁוּבָה?! אֵיזוֹ מְסִירוּת עֲצוּמָה כְּרוּכָה בְּמַהְפֵּכָה נִפְלָאָה זוֹ הַנִּקְרֵאת "תְּשׁוּבָה"?! לֹא דָּבָר שֶׁל מַה בְּכָךְ הוּא! לַעֲזֹב אֶת הַחֲבֵרִים וְאֶת הַהֶרְגֵּלִים, וּלְשַׁנּוֹת אֶת כָּל אֹרַח הַחַיִּים מֵהַיְסוֹד הָחֵל מֵהַשְׁכָּמַת הַבֹּקֶר וְכֻל�ּה בִּשְׁנַת הַלַּיְלָה - הֲרֵי זֶה כְּלֵדָה מֵחָדָשׁ, כְּתִינוֹק שֶׁנּוֹלָד. וְאִם כֵּן מוּבָן הֵיטֵב מַדּוּעַ **ראה ברמב"ם ז"ל הלכות תשובה** (פרק ז' הלכה ד'). **בַּעַל תְּשׁוּבָה נִמְחָלִין לוֹ כָּל עֲוֹנוֹתָיו**. שֶׁכֵּן עָשָׂה מַעֲשֶׂה הַדּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ לַעֲקֹר וּלְשָׁרֵשׁ אֶת כָּל עֲבָרָיו, וְאִם הוּא עָשָׂה מַעֲשֶׂה שֶׁכָּזֶה - אָז גַּם בַּשָּׁמַיִם עוֹשִׂים מַעֲשֶׂה שֶׁכָּזֶה לַעֲקֹר וְלִמְחֹק אֶת כָּל חוֹבוֹתָיו. וְלָכֵן **ברכות ל"ד ע"ב. וראה בפירוש רבינו אור החיים זיע"א הקדוש על התורה** (ויקרא פרק י"ח) **מה שכתב על כך. בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוֹלִים לַעֲמֹד**, מִכְּיוָן שֶׁהֵם לֹא עָשׂוּ אֶת אוֹתָהּ מַהְפֵּכָה, אֶת

אוֹתָהּ הִתְמַסְּרוּת. וּמִמֵּילָא בְּדִין הוּא שֶׁלֹּא יֵשְׁבוּ בְּמָקוֹם שֶׁבַּעַל תְּשׁוּבָה יוֹשֵׁב וְנִמְצָא. וְזוֹהִי נְקֻדָּה נִפְלָאָה לְהִתְעוֹרְרוּת לְכָל אֲשֶׁר "בַּעַל תְּשׁוּבָה" יִקָּרֵא.

וּכְשֵׁם ראה בבא מציעא (נ"ח ע"ב) ורמב"ם הלכות מכירה (פרק י"ד הלכה ט"ו) ושלחן ערוך (חלק חושן משפט סימן רכ"ח). שֶׁבִּכְלַל אִסּוּר אוֹנָאַת הַגֵּר שֶׁלֹּא נַזְכִּיר לוֹ אֶת מוֹצָאוֹ וְאֶת עֲבָרוֹ וְאֶת מַעֲשָׂיו הַמְקֻלְקָלִים, וְהָעוֹשֶׂה כֵּן גָּדוֹל עֲוֹונוֹ מִנְּשׂוֹא, שֶׁכֵּן מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָחַל וְסָלַח קָם אוֹתוֹ עַז פָּנִים וּמַזְכִּיר, מַה שֶּׁעָלוּל לְעוֹרֵר עָלָיו דִּינִים קָשִׁים וּמָרִים שֶׁאַף עָמוֹ לֹא יִנָּהֲגוּ מִשָּׁמַיִם בְּסַלְחָנוּת. כָּךְ הִיא גַּם כֵּן הַהַנְהָגָה עִם בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה שֶׁמַּחוֹבָתֵנוּ לְנַהֵג כְּלַפֵּיהֶם בְּכָבוֹד וּבְהַעֲרָצָה, מִבְּלִי לְזַלְזֵל חָלִילָה בְּעֶרְכָּם, שֶׁכֵּן הַמֶּלֶךְ בְּעַצְמוֹ מְחַבְּבָם בְּיוֹתֵר.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

בביאור מצוה ס"ג סעיף קטן ב'. עיין שם באורך. בְּסֵפֶר "**מִנְחַת חִנּוּךְ**" דָּן אוֹדוֹת מְקֹרָה בּוֹ גֵּר הֵחֵל לְהִתְקוֹטֵט עִם יִשְׂרָאֵל וְצָעֲרוֹ וְחֵרְפּוֹ בִּדְבָרִים, הַאִם יֵתֵר לַיִּשְׂרָאֵל לְהַשִּׁיבוֹ וּלְצַעֲרוֹ בִּדְבָרִים חֲזָרָה בְּמַטָּרָה לְהַשְׁתִּיקוֹ?

וְהִנֵּה עַל אַף **שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל** רָגִיל פְּעָמִים שֶׁיִּהְיֶה מֻתָּר בְּמַצָּב שֶׁכְּזֶה לְהָשִׁיב דָּבָר עַל אַף שֶׁהַשֵּׁנִי יִצְטַעֵר אוֹ יִתְבַּיֵּשׁ מִכָּךְ ראה ספר "נורא תהילות" (ריש פרק ו') מה שכתב בענין זה. , מִכָּל מָקוֹם **בְּגֵר** שֶׁהֶחְמִירָה הַתּוֹרָה בְּיוֹתֵר נִשְׁאַר הַמִּנְחַת חִנּוּךְ בְּסֵפֶק בַּדָּבָר וְלֹא רָצָה לְהַתִּיר זֹאת מֵחֲמַת הַנּוֹשֵׁא. וְלָכֵן מִסֵּפֵק יֵשׁ לְאוֹתוֹ אָדָם לְשְׁתֹּק וּלְהִמָּנַע מִלְצַעֲרוֹ. וּמִכָּל מָקוֹם לִשְׁלֹל אֶת הַדְּבָרִים וְלוֹמַר שֶׁאֵינָם נְכוֹנִים זֶה וַדַּאי שֶׁמֻּתָּר. וְכֵן צָדַד חלק ה' בקונטרס המצוות (אות ר"ז). בְּשׁוּ"ת "**שֵׂבֶט הַלֵּוִי**" לְהַחְמִיר כִּדְבָרָיו, וְכֵן עִקָּר.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן נֶפֶשׁ הַגֵּר עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד כָּתְבוּ **רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים** כִּי הַגֵּרִים הָאֲמִתִּיִּים נַפְשָׁם נָכְחָה עוֹד בְּמַעֲמַד הַר סִינַי ראה שבת (קמ"ו ע"א). וכן הובא בכתבי רבינו האריז"ל. , וּמֵאָז כְּבָר הָיְתָה קְשׁוּרָה נַפְשָׁם לְעַם יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא שֶׁרַק עַכְשָׁו נִתְעוֹרְרוּ לָשׁוּב וּלְהִסְתַּפֵּחַ בְּנַחֲלַת יִשְׂרָאֵל. בספרו "מדבר קדמות" (מערכת ג' אות ג'). וְכָתַב **מָרָן הַחַיָּד"א** זַצ"ל שֶׁחָזַ"ל טָמְנוּ סוֹד זֶה בְּאָמְרָם "**גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר כְּקָטָן שֶׁנּוֹלַד**" שֶׁדִּיְּקוּ לוֹמַר "**גֵּר** שֶׁנִּתְגַּיֵּר" וְלֹא "**גּוֹי** שֶׁנִּתְגַּיֵּר", לְרַמֵּז שֶׁעוֹד מִלִּפְנֵי שֶׁנִּתְגַּיֵּר כְּבָר הָיָה קָשׁוּר בְּעַם יִשְׂרָאֵל.

מצוה ס"ד: שלא להונות הגר בממון

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ב, כ'.)

"...**וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ כִּי גֵרִים הֱיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

בְּהֶמְשֵׁךְ לַמִּצְוָה הַקּוֹדֶמֶת בָּהּ נִצְטַוֵּינוּ שֶׁלֹּא לְצַעֵר אֶת הַגֵּר בִּדְבָרִים, הוֹסִיפָה הַתּוֹרָה לְצַוּוֹתֵנוּ לְבַל נִלְחַץ אֶת הַגֵּר בְּמָמוֹן. דְּהַיְנוּ כן פירשו במכילתא (הובא בילקוט שמעוני פרשת משפטים), וכן פירש הרמב"ם בספר המצוות (רנ"ג). ורש"י (בבא מציעא נ"ט) פירש שלא לדוחקו בפריעת חובו. והריטב"א והראב"ד פירשו שלא להעבידו עבודת פרך. והשיטה הראשונה נתפסה לעיקר. שֶׁלֹּא לְרַמּוֹתוֹ וּלְעָשְׁקוֹ בְּמַשָּׂא וּמַתָּן עִמּוֹ, וְשֶׁלֹּא לְגָבוֹת מִמֶּנּוּ מֵעֵבֶר לְגִבּוּל הַמְּחִיר הַמֻּתָּר כַּמְּבֹאָר בְּאִסּוּר אוֹנָאַת יִשְׂרָאֵל.

וְעַל אַף שֶׁכְּבָר נִצְטַוֵּינוּ עַל דָּבָר זֶה כְּלַל יִשְׂרָאֵל, וְאַף הַגֵּר בִּכְלָלָם, עִם כָּל זֹאת חָזְרָה הַתּוֹרָה לְהַזְהִיר אַזְהָרָה נוֹסֶפֶת עַל הַגֵּר בְּנִפְרָד, וְזֶה בִּכְדֵי לְהוֹרוֹת וּלְהוֹדִיעַ לָנוּ עַל חֻמְרַת הַדָּבָר כְּלַפֵּי הַגֵּר בְּיוֹתֵר.

רֶמֶז הַכָּתוּב - קִרוּב רְחוֹקִים

רַבֵּנוּ בְּחַיֵּי זַצ"ל בְּסִפְרוֹ "**כַּד הַקֶּמַח**" כּוֹתֵב שֶׁאָדָם שֶׁהִגִּיעַ לְעִיר זָרָה אוֹ לְמָקוֹם חָדָשׁ, וְאֵינוֹ מַכִּיר אֶת אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם וְאֶת מִנְהֲגֵיהֶם, הֲרֵי הוּא בְּגֶדֶר "**גֵּר**", הוֹאִיל וְהוּא מֵעִיר אַחֶרֶת וְכָעֵת מְרֻחָק הוּא מֵאֲנָשָׁיו וּמִמַּכָּרָיו וּמִבְּנֵי בֵּיתוֹ. וְלָכֵן יֵשׁ לְנַהֵג עִמּוֹ לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין, וּלְקָרְבוֹ וּלְקַבְּלוֹ בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת וּבִזְרוֹעוֹת פְּתוּחוֹת, וְלִדְאֹג לוֹ לְכָל מַחְסוֹרוֹ אֲשֶׁר יֶחְסַר לוֹ.

לֹא פַּעַם קוֹרֶה שֶׁרוֹאִים אָנוּ אָדָם חָדָשׁ בִּלְתִּי מֻכָּר שֶׁהִגִּיעַ לְעִיר אוֹ לְבִנְיָן מְגוּרֵינוּ, לְבֵית הַכְּנֶסֶת אוֹ לִמְקוֹם הֲעֲבוֹדָה, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִימֵינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ - הֵיכָן יֵשׁ מַכֹּלֶת וּמֵהֶם זְמַנֵּי הַתְּפִלּוֹת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, מֶהֶם הַנְּהָלִים בַּמָּקוֹם וְכֵן עַל זוֹ הַדֶּרֶךְ. וּמֵחוֹבָתֵנוּ לְקַבְּלוֹ בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, בְּהֶאָרַת פָּנִים וּבְחִיּוּךְ, וּלְהַדְרִיכוֹ כֵּיצַד לְנַהֵג וּמַה לַּעֲשׂוֹת. חֶסֶד שֶׁכָּזֶה אוּלַי בְּעֵינֵינוּ נִרְאֶה כְּקָטָן וְשׁוּלִי, אֲבָל בְּעֵינָיו זוֹהִי הַצָּלָה גְּדוֹלָה וְחֶסֶד שֶׁל אֱמֶת.

מִטְּבָעוֹ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁמַּעֲדִיף הוּא לִשְׁהוֹת וּלְהֵיטִיב עִם יְדִידָיו וּמַכָּרָיו עַל פְּנֵי אָדָם זָר. שֶׁכֵּן בָּהֶם הוּא כְּבָר מֻרְגָּל, וּטְבָעָיו דּוֹמִים לְטִבְעָם, וּבְנָקֵל הוּא לוֹ לְהִמָּצֵא בְּחֶבְרָתָם. וְלָכֵן גְּמִילוּת חֶסֶד עִמָּם הִיא אָמְנָם מִצְוָה חֲשׁוּבָה, אוּלָם אֵינָהּ בְּהֶכְרֵחַ "**חֶסֶד שֶׁל אֱמֶת**". לְעֻמַּת זֹאת, הַגּוֹמֵל חֶסֶד עִם אִישׁ זָר אֲשֶׁר אֵינוֹ חַיָּב לוֹ כְּלוּם וְאַף לֹא יֵצֵא לוֹ מִמֶּנּוּ כְּלוּם, קָרוֹב לְוַדַּאי שֶׁגְּמִילוּת חֶסֶד שֶׁכָּזוֹ עֶרְכָּהּ הָרַבֵּה יוֹתֵר רַב. וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה כְּשֶׁאוֹתוֹ אֶחָד הוּא חָדָשׁ בַּמָּקוֹם, וְלֹא רַבִּים הֵם הַקּוֹפְצִים וּמְמַהֲרִים לְסַיְּעוֹ וּלְסַעֲדוֹ, וַדַּאי שֶׁהַמִּשְׁתַּדֵּל וּמְסַיֵּעַ בַּעֲדוֹ שְׂכָרוֹ הוּא עָצוּם וָרָב. וְיִשְׁמַע חָכָם וְיוֹסֵף לֶקַח.

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

הַגָּאוֹן **רַבִּי מֹשֶׁה שְׁטֶרְנְבּוּךְ** שְׁלִיטָ"א בחלק א' סימן תר"כ. בְּסִפְרוֹ "**תְּשׁוּבוֹת וְהַנְהָגוֹת**" דָּן הַאִם אִסּוּר "וְגֵר לֹא תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ" חָל גַּם כְּלַפֵּי **בֶּן גֵּרִים**, אוֹ דַּוְקָא כְּלַפֵּי הַגֵּר עַצְמוֹ בִּלְבַד וְלֹא כְּלַפֵּי צֶאֱצָאָיו?

וּבְתַחֲלַת דְּבָרָיו הֵבִיא אֶת מַאֲמַר חָזַ"ל בבא מציעא (כ"ח ע"ב). בַּתַּלְמוּד שֶׁאָמְרוּ: "אִם הוּא **בֶּן גֵּרִים** לֹא יֹאמַר לוֹ זְכֹר מַעֲשֵׂי אֲבוֹתֶיךָ שֶׁנֶּאֱמַר "וְגֵר לֹא תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ". שֶׁמַּשְׁמָע מִכָּךְ שֶׁהָאִסּוּר מִתְיַחֵס אַף כְּלַפֵּי יִשְׂרָאֵל רָגִיל שהרי פשוט הדבר שבן גרים לכשעצמו הרי הוא ישראל כשר לכל דבר. ראה יבמות (ק"ב ע"א). רַק שֶׁהוֹרָיו הֵם גֵּרִים.

אוּלָם לְאַחַר שֶׁנָּשָׂא וְנָתַן בַּדָּבָר הִכְרִיעַ כִּי לֹא חָל אִסּוּר זֶה בְּבֶן גֵּרִים אֶלָּא בְּדָבָר הַקָּשׁוּר לְהוֹרָיו הַגֵּרִים, כְּגוֹן שֶׁמַּזְכִּיר לוֹ אֶת יִחוּסוֹ מֵהֶם, אוֹ לוֹעֵג עֲלֵיהֶם בְּפָנָיו וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. אֲבָל אִם סְתָם מְצַעֵר אוֹ לוֹחֵץ אֶת בֶּן הַגֵּרִים עַצְמוֹ בְּעִנְיָנִים אֲחֵרִים שֶׁאֵינָם קְשׁוּרִים לְגֵרוּת הוֹרָיו הֲרֵי שֶׁאֵין בָּזֶה אִסּוּר שֶׁל "וְגֵר לֹא תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ", אֶלָּא רַק שְׁאָר אִסּוּרִים הַקַּיָּמִים כְּלַפֵּי כָּל יְהוּדִי אֲחֵר.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר אַזְהָרַת "**וְגֵר לֹא תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ**" עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה **לְהָרה"ק מִקָּאמַארְנָא** זִיעָ"א על התורה (שמות כ"ב, כ'). בְּחִבּוּרוֹ "**אוֹצַר הַחַיִּים**" שֶׁכָּתַב בְּשֵׁם **הַמַּגִּיד מִקְּאזְ'נִיץ** זִיעָ"א שֶׁכַּיָּדוּעַ כָּל חַיּוּתָם שֶׁל הַנִּבְרָאִים מְקוֹרָהּ מִן הַקְּדֻשָּׁה, וְאַף הַסִּטְרָא אַחֲרָא אֵין לָהּ חַיּוּת מֵעַצְמָהּ אֶלָּא מְקַבֶּלֶת הִיא אֶת חַיּוּתָהּ וְאֶת הַכֹּחוֹת הַנִּצְרָכִים לָהּ מִן הַקְּדֻשָּׁה בִּכְדֵי לְקַיֵּם וּלְמַלְאוֹת אֶת שְׁלִיחוּתָהּ בָּעוֹלָם. וְהִנֵּה נִיצוֹץ הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה הַפְּנִימִי שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל נִקְרָא "**גֵּר**" וזהו סוד הפסוק "ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם". ואכמ"ל. , בְּהֵיוֹת שֶׁאוֹתוֹ נִיצוֹץ מְקוֹרוֹ וְשָׁרְשׁוֹ הוּא מִן הָעֶלְיוֹנִים וּכְעֵת שָׁרוּי הוּא בְּתוֹךְ הַגּוּף שֶׁנּוֹצַר מִן הַתַּחְתּוֹנִים. וְהָאָדָם עַל יְדֵי עֲוֹונוֹתָיו כּוֹפֶה עַל אוֹתוֹ נִיצוֹץ הַשְּׁכִינָה הַנִּקְרָא "גֵּר" לְהַעֲנִיק לַסִּטְרָא אַחֲרָא חַיּוּת יְתֵרָה וּמְרֻבָּה, בָּהּ הִיא מִשְׁתַּמֶּשֶׁת שכן הסטרא אחרא מצד עצמה ודאי שאין לה שום כח וחיות, כגון סגולת צלם העבודה זרה, או הסיפוק מעשיית העבירה, ודאי שלכשעצמה אין בהן שום טעם וריח. רק שהסטרא אחרא מקבלת את הכחות והדמיונות הללו כדי להעמיד את האדם בנסיון. ועל ידי העוונות האדם מרבה ומגדיל את כחה עד שמתעתעת בו בקלות ומסיטה אותו מדרך הישר. ועוד עיין שם באורך. לְהוֹנוֹת בְּנֵי אָדָם וּלְהַטְעוֹתָם בַּעֲבֵרוֹת, וּלְאַחַר מִכֵּן נִפְרַעַת מֵהֶם וְלוֹחֲצָתָם בְּיִסּוּרִים. וְעַל כֵּן נִצְטַוִּינוּ "**וְגֵר לֹא תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ**" שֶׁלֹּא תִּגְרֹם לְהוֹרַקַּת שֶׁפַע מֵהַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה לַסִּטְרָא אַחֲרָא וְחֵילוֹתֶיהָ שֶׁיִּשְׁתַּמְּשׁוּ בָּזֶה לְרָעָה נֶגֶד בְּנֵי אָדָם.

מצוה ס"ה: שלא לענות יתום ואלמנה
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ב, כ"א.)

''**כָּל אַלְמָנָה וְיָתוֹם לֹא תְעַנּוּן**''.

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

יַחַס מֵיָּחֵד מַעֲנִיקָה תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה לְיִתוֹמִים וּלְאַלְמָנוֹת. וּמִשְּׁנֵה זְהִירוּת נִדְרֶשֶׁת מֵאִתָּנוּ בְּכָל פַּעַם שֶׁבָּאִים אָנוּ עִמָּהֶם בְּקֶשֶׁר אוֹ בְּמַגָּע שֶׁלֹּא לְצַעֲרָם וְשֶׁלֹּא לְעַנּוֹתָם בִּהְיוֹתָם כְּאוּבִים וּדְאוּבִים, שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, עַל אֲבוּד הָאִישׁ לָאַלְמָנָה וְהָאָב אוֹ הָאֵם לַיָּתוֹם. וְלָכֵן יְזַהֵר אָדָם לשון הזהב של רבינו הרמב"ם ז"ל בהלכות דעות (פרק ו' הלכה י'). שֶׁלֹּא יְדַבֵּר עִמָּם אֶלָּא רַכּוֹת, וְיִנָּהֵג בָּהֶם מִנְהַג כָּבוֹד, וְלֹא יַכְאִיב גּוּפָם בָּעֲבוֹדָה וְלִבָּם בִּדְבָרִים קָשִׁים. וְיָחוּס עַל מָמוֹנָם יוֹתֵר מֵעַל מָמוֹן עַצְמוֹ. וְכִלְשׁוֹן **סֵפֶר הַחִנּוּךְ** עַל מִצְוָה זוֹ: ''**שֶׁכָּל מַשָּׂאוֹ וּמַתָּנוֹ שֶׁל הָאָדָם עִמָּהֶם יִהְיֶה בְּנַחַת וּבְחֶסֶד וּבְחָמְלָה**''.

הרמב"ם ז"ל (שם). **יָתוֹם** זֶה הוּא בֵּין יֶלֶד וּבֵין יַלְדָּה שֶׁאָבַד בֵּין אָב וּבֵין אֵם. וְנִקְרָא יָתוֹם עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה צָרִיךְ לְאָדָם גָּדוֹל לְהִסָּמֵךְ עָלָיו, אֶלָּא יִהְיֶה עוֹשֶׂה צָרְכֵי עַצְמוֹ כִּשְׁאָר הַגְּדוֹלִים. **וְעַל** אַף שֶׁעַל לָאו זֶה אֵין עֹנֶשׁ מַלְקוּת, מִכָּל מָקוֹם עָנְשׁוֹ נִתְפָּרֵשׁ בַּתּוֹרָה: שמות כ"ב, כ"ג. ''**וְחָרָה אַפִּי וְהָרַגְתִּי אֶתְכֶם בֶּחָרֶב**''.

רָמַז הַכָּתוּב - בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים

תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה הִזְהִירָה וְהִבְהִירָה עַל הַיְתוֹם וְהָאַלְמָנָה בְּאֹפֶן חַד מַשְׁמָעִי: שמות כ"ב, כ"ב. ''**אִם צָעֹק יִצְעַק אֵלַי שָׁמֹעַ אֶשְׁמַע צַעֲקָתוֹ וְחָרָה אַפִּי וְכוּ**''. וְכָתַב **הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ** שֶׁכָּפֶל הַפָּסוּק ''שָׁמֹעַ אֶשְׁמַע'' בָּא לְלַמֵּד שֶׁבְּצִעוּר הַיָּתוֹם וְהָאַלְמָנָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא **מְמַהֵר** לִשְׁמֹעַ **וּמְמַהֵר** לְהִפָּרַע ה' יַצִּילֵנוּ הביאו הגאון רבי יצחק אבן דאנאן זצ"ל בספרו ''ליצחק ריח'' (סימן נ"א). עיין שם עוד מה שכתב בחומרת הדבר. . וְלָכֵן חָכְמֵינוּ זַ"ל הֶחְמִירוּ וְהִזְהִירוּ רַבּוֹת בְּכִבּוּדָם שֶׁל הַיְתוֹמִים וְהָאַלְמָנוֹת, שֶׁחֲלִילָה לֹא יִכָּנֵס הָאָדָם בִּכְלַל אוֹתָהּ אַזְהָרָה וְיָבוֹא לְהֵעָנֵשׁ בְּמִלֹּא חֻמְרַת הַדִּין.

רַבֵּנוּ **הֶחָפֵץ חַיִּים** זִיע"א סִפֵּר כִּי בְּצַעֲירוּתוֹ, בְּסָמוּךְ לִמְקוֹם מְגוּרָיו, הָיְתָה אִשָּׁה אַלְמָנָה עִם יְלָדֶיהָ הַיְתוֹמִים הָרַכִּים, שֶׁשָּׂכְרוּ צְרִיף דַּל מֵאֶחָד מֵעֲשִׁירֵי הָעֲיָרָה, וְהָיְתָה הָאַלְמָנָה מִתְפַּרְנֶסֶת מִכִּבּוּס בְּגָדִים בָּעֲיָרָה וּמִזֶּה הָיְתָה מְסַפֶּקֶת טָרָף לִילָדֶיהָ וּמְשַׁלֶּמֶת אֶת שְׂכַר הַדִּירָה. הַחֹרֶף הָרִאשׁוֹן הִגִּיעַ, וּבְקוּשׁ הַכִּבּוּס יָרַד, וְלָאַלְמָנָה הַגַּלְמוּדָה לֹא הָיָה מִנַּיִן לְשַׁלֵּם אֶת שְׂכַר הַדִּירָה. עָבְרוּ חֹדֶשׁ וְחֹדְשַׁיִם וּבַעַל הַדִּירָה פָּנָה אֵלֶיהָ וְהִזְהִירָהּ שֶׁבְּאִם לֹא תְשַׁלֵּם אֶת דְּמֵי הַשְּׂכִירוּת עַד סוֹף הַחֹדֶשׁ - יַשְׁלִיכֶנָּהּ יַחַד עִם יְלָדֶיהָ הַפְּעוּטִים לָרְחוֹב מִבְּלִי לְרַחֵם. **הָאַלְמָנָה** הָאֻמְלָלָה הֻחֲלָה מִבֶּכָּה וּמִתַּיְפַּחַת בִּפְנֵי הָעָשִׁיר, וְהִבְטִיחָה שֶׁלְּכְשֶׁיַּגִּיעַ הַקֵּיץ תְּשַׁלִּים אֶת כָּל חוֹבוֹתֶיהָ כְּלַפָּיו, אַךְ לְלֹא הוֹעִיל. הַחֹדֶשׁ עָבַר, וְהַכֶּסֶף לֹא בָּא, וְהֶעָשִׁיר הָאַכְזָר גֵּרֵשׁ אֶת הָאַלְמָנָה וִילָדֶיהָ וְהוֹתִירָם זְרוּקִים וּמֻשְׁלָכִים בַּגֶּשֶׁם בַּשֶּׁלֶג וּבַכְּפוֹר מִבְּלִי

קוֹרַת גַּג וּמַחֲסֶה. אֶת כָּל זֹאת רָאָה רַבֵּנוּ **הֶחָפֵץ חַיִּים** זִיע"א, וְלִבּוֹ נֶהְפַּךְ בְּקִרְבּוֹ. אֵימָתַי יָבוֹא אָדָם וֶה עַל עָנְשׁוֹ?! בֵּינָתַיִם הִצְלִיחוּ אַנְשֵׁי הָעִיר לִמְצֹא מַחֲסֶה חִלּוּפִי לָאַלְמָנָה וְלִיתוֹמֶיהָ, אַךְ הֶחָפֵץ חַיִּים לֹא נִרְגַּע מֵהַדָּבָר וְלֹא שָׁכַחוֹ. יָדוּעַ הַדָּבָר שֶׁכָּל יָמָיו הָיָה הֶחָפֵץ חַיִּים מִתְבּוֹנֵן בְּדַרְכֵי ה' וּבְהַשְׁגָּחָתוֹ וּמְחַפֵּשׂ לִרְאוֹת מַעֲגָלִים נִסְגָּרִים. לִרְאוֹת צֶדֶק. וְעַל כָּךְ זָכָה גַּם כֵּן לַאֲרִיכוּת יָמִים מֻפְלֶגֶת.

וְאָכֵן הִגִּיעַ הַיּוֹם, וְכַעֲבֹר כַּמָּה שָׁנִים שְׁמוּעָה נוֹרָאָה הוּפְצָה בָּעִיר: בְּנוֹ הַגָּדוֹל שֶׁל אוֹתוֹ עָשִׁיר נִנְשַׁךְ עַל יְדֵי כְּלָבִים אַכְזָרִיִּים חוֹלֵי כַּלֶּבֶת, וְכָל בְּשָׂרוֹ נַעֲשָׂה חֲלָאִים חֲלָאִים עַד שֶׁמֵּת מִפְּצָעָיו. אִישׁ לֹא הָיָה מוּכָן לְהִתְעַסֵּק בְּקִבּוּרָתוֹ מֵחֲשַׁשׁ הִדָּבְקוּת, אֲפִלּוּ לֹא אַנְשֵׁי הַחֶבְרָא קַדִּישָׁא, עַד שֶׁלְּבַסּוֹף נֶאֱלַץ אוֹתוֹ עָשִׁיר לְקַחַת אֶת בְּנוֹ שֶׁלּוֹ בְּמוֹ יָדָיו וּלְקָבְרוֹ בְּנִוּול וּבְבִזָּיוֹן לֹא עֲלֵינוּ. כְּשֶׁרָאָה זֹאת הֶחָפֵץ חַיִּים אָמַר: כְּעֵת רָאִיתִי מַעֲגָל נִסְגָּר. בָּא אָדָם וֶה עַל עָנְשׁוֹ עַל הַצַּעַר שֶׁצִּעֵר אֶת אוֹתָם אַלְמָנָה וְיִתּוֹמִים מִלִּפְנֵי שָׁנִים.

הַגה"ק **רַבִּי חַיִּים פָּאלַאגִ'י** זַצ"ל בחלק חושן משפט סימן טו"ב. בְּסִפְרוֹ "**רוּחַ חַיִּים**" כָּתַב בְּבֵאוּר הַהֲלָכוֹת לַדַּיָּנִים כִּי לָאו וֶה שֶׁל "**כָּל אַלְמָנָה וְיָתוֹם לֹא תְעַנּוּן**" הוּא לָאו דָּוְקָא בְּיָתוֹם וּבְאַלְמָנָה מַמָּשׁ, אֶלָּא הוּא הַדִּין בְּכָל אָדָם חָלוּשׁ כֹּחַ וַחֲסַר סִיּוּעַ וְעֶזְרָה שֶׁחָל הָאִסּוּר הַזֶּה עַל הַמְעַנֶּהוּ וּמְצַעֲרוֹ. וְלָאו דָּוְקָא עַל עִנּוּי גָּדוֹל, אֶלָּא הוּא הַדִּין אֲפִלּוּ עַל צַעַר מוּעָט עָתִיד אָדָם לְהֵעָנֵשׁ בְּמִלְא הַחֲמָרָה ראה חגיגה (ה' ע"א) שדרשו על הפסוק (קהלת י"ב, י"ט): "כי את כל מעשה האלקים יביא במשפט על כל נעלם" שזה נאמר על ההורג כינה בפני חבירו, או על הרק בפני חבירו, שאם נצטער הלה מכך עתיד האדם להתבע על זאת. . וַאֲפִלּוּ לְעַכְּבוֹ בַּדִּין מְעַט שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ מַמָּשׁ כְּבָר יֵשׁ בָּזֶה כַּמָּה אִסּוּרִים חֲמוּרִים. **וְיִשְׁמַע חָכָם וְיוֹסֶף לֶקַח**.

צַעוּר בְּנֵי אָדָם הוּא מֵהַדְּבָרִים הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר עָלַי אֲדָמוֹת ראה בספר חסידים (סימן מ"ד) שכתב שהמצער אדם כאילו ציער עולם מלא, שכל מה שיש בעולם יש באדם והאדם הוא עולם קטן. . אֵין לָנוּ דֶּרֶךְ לְתָאֵר וּלְצַיֵּר מַהִי הַחַשְׁכוּת הַגְּדוֹלָה הַנּוֹצֶרֶת בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים מִצַּעֲרוֹ שֶׁל יְהוּדִי, וַאֲפִלּוּ מִצַּעֲרוֹ שֶׁל גּוֹי אוֹ שֶׁל בַּעַל חַיִּים. כְּשֶׁיּוֹשֵׁב לוֹ יְהוּדִי וְכוֹאֵב בְּלִבּוֹ ראה חגיגה (ט"ו ע"ב) בשם רבי מאיר שבשעה שאדם מישראל מצטער אומרת השכינה "קלני מראשי, קלני מזרועי". ושם מבואר שעל רשע מדובר, כל שכן על ישר וצדיק. אוֹמְרִים חַז"ל הַקְּדוֹשִׁים שֶׁכְּבָיְכוֹל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ מִתְיַשֵּׁב לְצִדּוֹ וּמִצְטַעֵר יַחַד עִמּוֹ. **הֲנוּכַל לְהָבִין זֹאת**?! וְכָל שֶׁכֵּן אִם אוֹתוֹ אֶחָד הוּא בּוֹדֵד אוֹ מְיֻסָּר, אוֹ חָסַר מִשְׁעֶנֶת וְאֶמְצָעִים, וַדַּאי שֶׁכְּאֵבוֹ גָּדוֹל פִּי כַּמָּה וְכַמָּה. וְעַל כָּךְ עָלֵינוּ לִיתֵּן אֶת הַדַּעַת בְּיוֹתֵר שֶׁלֹּא לְצַעֵר אַף אָדָם וַאֲפִלּוּ בְּצֶדֶק, אִם לֹא בְּהֶכְרֵחַ גָּמוּר שֶׁבָּרוּר לָנוּ שֶׁזֶּהוּ רְצוֹן הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא.

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

הַהֲלָכָה בָּאָה פְּעָמִים רַבּוֹת לְטוֹבַת הַיְתוֹמִים וְהָאַלְמָנוֹת. הֲקָלוֹת רַבּוֹת נֶאֶמְרוּ בְּמִשְׁפַּט הַיְתוֹם וְהָאַלְמָנָה, וְתַקָּנוֹת שׁוֹנוֹת נִתְקְנוּ בְּמֶשֶׁךְ הַדּוֹרוֹת לְטוֹבָתָם וּלְרַוְחָתָם. כָּךְ לְמָשָׁל נִצְטַוּוּ הַדַּיָּנִים שֶׁבְּאִם הִגִּיעוּ יָתוֹם אוֹ אַלְמָנָה לַדִּין כך למדו חז"ל ממה שכתוב (ישעיה א', י"ז): "שפטו יתום ריבו אלמנה". ופסקו הרמב"ם ז"ל בהלכות סנהדרין (פרק כ"א הלכה ו'). שֶׁיְּקַדִּימוּ הַדַּיָּנִים אֶת דִּינָם לְשֶׁל אֲחֵרִים, וַאֲפִלּוּ לִפְנֵי תַּלְמִיד חָכָם, שֶׁלֹּא לְעַכְּבָם וּלְצַעֲרָם בְּהַמְתָּנָה. **גַּם** ראה ברמב"ם ז"ל הלכות דעות (פרק ו' הלכה י'). בְּהֲלָכוֹת מְלַמְּדִים מָצִינוּ יַחַס מְיֻחָד לְיתוֹמִים, בְּכָךְ שֶׁהַמְלַמֵּד יָתוֹם צָרִיךְ לְהַזְהֵר שֶׁלֹּא לְיַסְּרוֹ וּלְצַעֲרוֹ כְּיֶתֶר הַנְּעָרִים, אֶלָּא לִיתֵּן לוֹ יַחַס מְיֻחָד וְרָגִישׁ יוֹתֵר מִלְּאֲחֵרִים. מִלְּבַד בָּאֳפָנִים בָּהֶם מֻכָּרָח הַדָּבָר לְהַעֲנִישׁוֹ, וְתוֹעֲלְתּוֹ שֶׁל הַיָּתוֹם הִיא לְהַקְנִיטוֹ אוֹ לְהוֹכִיחוֹ, שֶׁבְּאֹפֶן שֶׁכָּזֶה אָכֵן יֵשׁ לְהוֹכִיחוֹ וּלְיַסְּרוֹ, אַךְ גַּם אָז נִצְטַוָּה הַמְלַמֵּד לִנְהֹג עִמּוֹ בְּיֶתֶר זְהִירוּת.

בְּסוֹד עֻבָּדֶיךָ

בְּבֵאוּר אִסּוּר עִנּוּי יָתוֹם וְאַלְמָנָה עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה מַה שֶּׁכָּתַב **רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי** זִיע"א **בזוהר חדש**. **בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ** שֶׁבִּהְיוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָטַל אֶת קִרְבָּם שֶׁל הַיָּתוֹם וְהָאַלְמָנָה, וְעַל כָּךְ הֵם מִצְטַעֲרִים וּכְאוּבִים עַד לְמְאֹד, עַל כֵּן אֵין רְשׁוּת לְשׂוּם נִבְרָא לָשׂוּב וּלְצַעֲרָם עוֹד הוֹאִיל וְקִבְּלוּ כְּבָר אֶת צַעֲרָם מֵאֵת הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא. וְלָכֵן הִקְפִּיד הַכָּתוּב עַל הַמְצַעֲרָם מֵאַחַר וּכְבָר קִבְּלוּ אֶת דִּינָם מִן הַשָּׁמַיִם. וְזֶהוּ סוֹד נחום א', ט'. הַפָּסוּק "**לֹא תָקוּם פַּעֲמַיִם צָרָה**" שֶׁכֵּיוָן שֶׁלָּקוּ פַּעַם אַחַת מִיָּד הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שׁוּב אֵין לְאַף אָדָם רְשׁוּת לְהַלְקוֹתָם וּלְיַסְּרָם.

מצוה ס"ו: הלואה לעני

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ב, כ"ד.)

"**אִם כָּסֶף תַּלְוֶה אֶת עַמִּי אֶת הֶעָנִי עִמָּךְ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה עַל הָאָדָם, אִישׁ אוֹ אִשָּׁה, לְהַלְוֹות לַעֲמִיתוֹ הַשָּׁרוּי בְּמַצּוּקָה. מִצְוָה זוֹ שָׁרְשָׁהּ וְעִנְיָנָהּ הוּא מִמִּצְוַת הַצְּדָקָה, אֶלָּא כמובא בשבת (ס"ג): "אמר רבי שמעון בן לקיש גדול המלוה יותר מן העושה צדקה". והטעם לכך הוא שכן בצדקה יש למקבל בושה בקבלו לחם חינם, מה שאין כן בהלואה שהמקבל מחזיר את מה שקיבל ובכך בושתו פחותה בהרבה. וראה בשלחן ערוך (חושן משפט ריש סימן צ"ז). שֶׁמַּעֲלָתָהּ לְדַעַת רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים גְּבוֹהָה וְנַעֲלֵית בְּהַרְבֵּה יוֹתֵר מִמַּעֲלַת הַצְּדָקָה. וְכָךְ יבמות (ס"ג ע"א). אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: "**הַמַּלְוֶה סָלַע** (מַטְבֵּעַ) **לֶעָנִי בִּשְׁעַת דָּחֳקוֹ, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: אִז תִּקְרָא וה' יַעֲנֶה, תְּשַׁוַּע וַיֹּאמַר הִנֵּנִי**". עוֹד פסחים (קי"ב ע"ב). אָמְרוּ חֲכָמִים: "**אִם רְצוֹנְךָ לְקַיֵּם מִצְוָה וְגוּף נָדוֹל** (פֵּרוּשׁ שֶׁגַּם תְּקַיֵּם

מִצְוָה וְגַם תִּשְׁתַּכַּר וְתִתְגַּדַּיִל מְמוּנָךְ) **אֲכֹל פֵּרוֹת וְלֹא שָׂכָר**''. דְּהַיְינוּ הַלְוָה מָעוֹת לַחֲבֵרְךָ שֶׁיִּרְכֹּשׁ בָּהֶן קַרְקַע, וֶאֱכֹל מִשָּׁם פֵּרוֹת בְּזוֹל עַל יְדֵי שֶׁתְּנַקֶּה מִן הַחוֹב מְעַט מְעַט. שֶׁבָּזֶה גַּם מְקַיֵּם מִצְוַת הַלְוָאָה, וְגַם מְקַבֵּל אֶת כַּסְפּוֹ ועיין בראשונים ובאחרונים שם מה שדנו מצד איסור ריבית, באיזה אופן יהא הדבר מותר ובאיזה אופן יהא אסור. ואכמ''ל. .

כָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים, שֶׁמִּצְוַת הַהַלְוָאָה הִיא לָאו דַּוְקָא לָעָנִי מַמָּשׁ. אֶלָּא כָּל אָדָם שֶׁאֵין לוֹ כְּדֵי צָרְכּוֹ כָּעֵת, וַאֲפִלּוּ יֵשׁ לוֹ בְּמָקוֹם אַחֵר, נֶחְשָׁב הוּא לֶעָנִי שֶׁמִּצְוָה לְיתֵּן לוֹ צְדָקָה אוֹ הַלְוָאָה. וּמִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ לְהַלְווֹת, וְקוֹמֵץ אֶת יָדוֹ וְנִמְנָע מִכָּךְ הֲרֵי זֶה עוֹבֵר בְּלָאו שֶׁל דברים ט''ו, ז'. ''**לֹא תְקַפֹּץ אֶת יָדְךָ מֵאָחִיךָ הָאֶבְיוֹן**''. וְיֶתֶר דִּינֵי הַלּוָוֶה וְהַמַּלְוֶה הֵם רַבִּים וּמְרֻבִּים: לְמִי חַיָּבִים לְהַלְווֹת וּלְמִי לֹא, מִי קוֹדֵם בְּקַבָּלַת הַהַלְוָאָה, דִּינֵי שזהו חלק בלתי נפרד ממצות ההלאוה. וכמו שאמרו רבותינו (בבא מציעא ע''ה ע''ב): ''אמר רב יהודה אמר רב כל מי שיש לו מעות ומלוה אותן שלא בעדים עובר משום ''ולפני עור לא תתן מכשול''. וריש לקיש אמר שגורם קללה לעצמו, ושהוא אחד מאותם שלשה שצועקים ואינם נענים. כְּתִיבַת הַשְּׁטָר וְהָעֵדִים, דִּינֵי הַפֶּרְעוֹן וְיֶתֶר פְּרָטֵי הַמִּצְוָה, כֻּלָּם הֵיטֵב מְבֹאָרִים בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ וּבָאַחֲרוֹנִים.

רָמַז הַכָּתוּב - שֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ

הַכֶּסֶף הוּא הַמּוּצָר הַמְּבֻקָּשׁ בְּיוֹתֵר עֲלֵי אֲדָמוֹת. לֹא לְחִנָּם נִקְרָא הוּא בַּשֵּׁם ''**כֶּסֶף**'' - שֶׁהַכֹּל נִכְסָפִים וּמִשְׁתּוֹקְקִים אֵלָיו! עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ שֶׁגַּם מִי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מָנֶה - בְּיָדוּעַ הוּא שֶׁתִּכְסֵף יִרְצֶה מָאתַיִם, וְאִם יִהְיֶה לוֹ מָאתַיִם - כְּבָר יִרְצֶה אַרְבַּע מֵאוֹת. אֵין גְּבוּל לְתַאֲוָתוֹ שֶׁל הָאָדָם לְכֶסֶף. אוּלָם רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מְצִוִּים אוֹתָנוּ לְקַחַת אֶת הַתַּאֲוָה הַגַּשְׁמִית וְהַחֻמְרִית הַזֹּאת, וּלְקַדְּשָׁהּ וְלַהֲרִימָהּ לְמַטְרָתָהּ הָאֲמִתִּית: **לְרוּחָנִיּוּת**. אַל תִּתְאַוֶּה לְצִבּוֹר מָמוֹן רַב כְּדֵי לִבְנוֹת לְךָ בָּתִּים יָפִים, וְלֹא כְּדֵי לִחְיוֹת חַיֵּי מַנְעַמִּים וְתַעֲנוּגִים. לֹא זוֹהִי מַטָּרַת בִּיאָתְךָ לְעוֹלָם. הַכֶּסֶף נִתָּן לָאָדָם **כְּאֶמְצָעִי** בִּלְבַד, לְשָׁרְתוֹ וּלְסַיְּעוֹ בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא לְשׂוּם מַטָּרָה אַחֶרֶת.

כַּמָּה מִסְכֵּן הוּא אָדָם שֶׁהִתְקַבֵּל לְמִשְׂרָה שֶׁל טַלְפָן לַהֲפָצַת מוּצָר כָּל שֶׁהוּא, וּבְמָקוֹם לְמַלֵּא שְׁלִיחוּתוֹ וּמִשָּׂרָתוֹ מְבַזְבֵּז הוּא אֶת זְמַנּוֹ וּמְרַצּוֹ בִּפְטְפּוּטֵי סְרָק בַּטֶּלֶפוֹן שֶׁקִּבֵּל. הֲרֵי לֹא בִּשְׁבִיל זֶה הוּבָא לְשָׁם, לֹא לְשֵׂם כָּךְ הִפְקִידוּ מַכְשִׁיר טֶלֶפוֹן בְּיָדוֹ, וּבְוַדַּאי לֹא יַשְׁאִירוּ הַמַּכְשִׁיר בְּיָדוֹ לְאֹרֶךְ זְמַן! גַּם אָנוּ עָלֵינוּ לִזְכֹּר שֶׁהַמָּמוֹן שֶׁבְּיָדֵינוּ אֵינוֹ אֶלָּא פִּקָּדוֹן וְאֶמְצָעִי לְמַטָּרָה מְסֻיֶּמֶת, וְשֶׁאִם לֹא נְמַלֵּא יְעוּדֵנוּ בּוֹ אֲזַי חָלִילָה יִלָּקַח הַדָּבָר מֵאִתָּנוּ אוֹ שֶׁלֹּא נִרְאֶה בּוֹ סִימָן בְּרָכָה.

וְאַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְקַדֵּשׁ אֶת כַּסְפּוֹ וּמָמוֹנוֹ וּלְהַפְכוֹ לְחֵפֶץ שֶׁל מִצְוָה, שֶׁעַל כְּךְ דָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ אֶת הַפָּסוּק בראשית כ''ח, י''ב. ''**סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה**'' - **סוּלָ''ם** גִּימַטְרִיָּה

מָמוֹ''ן. שֶׁאָמְנָם הוּא דָּבָר גַּשְׁמִי הַמֻּצָּב אַרְצָה, אַךְ עַל יָדוֹ נִתָּן לְהִתְעַלּוֹת וּלְהַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה. וְאָדָם הַמְנַצֵּל אֶת עָשְׁרוֹ וּמָמוֹנוֹ לִדְבָרִים טוֹבִים וְנַעֲלִים, לֹא רָחוֹק הַיּוֹם בּוֹ יָבוֹא עַל שְׂכָרוֹ. וּכְפִי שֶׁאוֹמְרִים אָנוּ בְּכָל פַּעַם בְּסוֹף בִּרְכַּת הַמָּזוֹן: ''**כֹּל הַיּוֹם חוֹנֵן וּמַלְוֶה - וְזַרְעוֹ לִבְרָכָה**''. שֶׁבִּזְכוּת מִצְוַת הַהַלְוָאָה לֶעָנִי זוֹכֶה אָדָם לְזֶרַע קֹדֶשׁ, דּוֹרוֹת יְשָׁרִים מֻצְלָחִים וּמְבֹרָכִים.

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

רַבּוֹתֵינוּ **הַפּוֹסְקִים** דָּנִים בְּמִקְרֶה בּוֹ הִגִּיעוּ שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם לְבַקֵּשׁ הַלְוָאָה: הָאֶחָד עָשִׁיר וְהָאֶחָד עָנִי, לְמִי מֵהֶם יֵשׁ אֶת זְכוּת הַקְּדִימָה לְקַבְּלָהּ?

וְהָעוֹלֶה מִדִּבְרֵיהֶם כִּי בְּסָתָם כְּשֶׁשְּׁנֵי הַמְּקָרִים שָׁוִים וְדוֹמִים יֵשׁ לְהַקְדִּים **כְּמוּבָן אֶת הֶעָנִי** כן כתב רבינו החפץ חיים זצוק''ל בספרו ''אהבת חסד'' (הלכות הלואה פרק ו' הלכה א') ממה שכתבו ''אם כסף תלוה...את העני...''. וכן אמרו בבבא מציעא (ע''א ע''א) שהעשיר קודם לעני. וכן כתב הגאון רבינו זלמן בשלחן ערוך שלו (הלכות הלואה סעיף א'). .

אוּלָם אִם הֶעָנִי מְבַקֵּשׁ אֶת הַהַלְוָאָה לְצָרְכֵי מוֹתָרוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, וְאִלּוּ הֶעָשִׁיר מְבַקֵּשׁ זֹאת לְכְדֵי חַיָּיו אוֹ כְּדֵי לְפַרְנֵס חוֹבוֹתָיו וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, אָזַי בַּדִּין הוּא לְהַקְדִּים אֶת הֶעָשִׁיר, בִּהְיוֹת שֶׁכָּרֵגַע בַּמַּצָּב הַנּוֹכְחִי הוּא נֶחְשָׁב כְּעָנִי לְדָבָר זֶה ראה בפלא יועץ (ערך הלואה) שכתב שהוא הדין שאם ירויח המלוה מלהלוות לעשיר שעל ידי זה יאכל פירות בהיתר עיסקה גם כן מותר לו להלוות לעשיר. .

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוַת הַהַלְוָאָה עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה מַה שֶּׁכָּתַב מָרָן **הַחִיד''א** זַצ''ל מערכת ע' אות ג'. בְּסִפְרוֹ ''**דָּבַשׁ לְפִי**'' ראה בשער מאמרי רז''ל לרבינו האריז''ל על המשנה באבות ''בן זומא אומר''. שֶׁהָעֲשִׁירוּת הִיא בְּחִינַת מִדַּת הַתִּפְאֶרֶת, כמובא בכמה וכמה מקומות. ראה בתיקוני הזוהר (דף ל''ז ע''ב) ובשער הכוונות (דרושי קריאת שמע דרוש ח'). וְהַשְׁכִּינָה הִיא בְּחִינַת עָנִי. וְעַל יְדֵי מִצְוַת הַהַלְוָאָה לֶעָנִי מְדַבֵּק הָאָדָם כִּבְיָכוֹל אֶת הַשְׁכִּינָה, הִיא הֶעָנִי, עִם קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְזֶה סוֹד מַאֲמַר הַפָּסוּק: ''**אִם כֶּסֶף תַּלְוֶה אֶת עַמִּי** (אז תִּגְרֹם שֵׁ) **אֶת הֶעָנִי עִמָּךְ** (שֶׁיִּתְיַחֲדוּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ).

מצוה ס''ז: שלא נתבע חוב מעני שאין לו מה לפרע

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ''ב, כ''ד.)

''**אִם כֶּסֶף תַּלְוֶה אֶת עַמִּי אֶת הֶעָנִי עִמָּךְ לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנֹשֶׁה**''.

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

בְּהֶמְשֵׁךְ לְמִצְוֹת הַהַלְוָאָה, הִזְהִירָה אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לְבַל נִלְחַץ אֶת הַלּוֹוֶה לְפָרַע אֶת חוֹבוֹ כַּאֲשֶׁר אֵין לוֹ מִנַּיִן לְפָרְעוֹ. וַאֲפִלּוּ שֶׁזְּמַן הַפֵּרָעוֹן כְּבָר הִגִּיעַ עִם כָּל זֹאת לֹא נִלְחָצֵנוּ שֶׁנֶּאֱמַר: "**לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנֹשֶׁה**". חַכְמֵי הַגְּמָרָא בֵּאֲרוּ שֶׁבִּכְלַל הַדְּבָרִים וכלשון רש"י הקדוש בפירושו על התורה: "אם אתה יודע שאין לו אל תהי דומה עליו כאילו הלויתו, אלא כאילו לא הלויתו. אל תכלימהו". שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה הַמַּלְוֶה שׁוּם פְּעֻלָּה הָעֲלוּלָה ומכל מקום כתבו הפוסקים שזה דוקא כשזוכר הלווה שהינו בעל חוב, אבל אם יתכן שאינו מחזיר חובו מחמת השכחה מותר למלוה להזכירו על החוב מבלי ללוחצו, ואפילו שיודע שכרגע אין לו מנין להשיב (שו"ת שבט הקהתי חלק א' סימן של"ז). לְהַזְכִּיר לַלּוֹוֶה אֶת חוֹבוֹ וּלְהַעֲלוֹת בְּלִבּוֹ צַעַר אוֹ בּוּשָׁה עַל חִסָּר יְכָלְתּוֹ לְהָשִׁיב אֶת הַכֶּסֶף לְבַעְלָיו. וְכָךְ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל: אימרת רב דימי בבבא מציעא (ע"ה ע"ב). "**מִנַּיִן לַנּוֹשֶׁה בַּחֲבֵרוֹ מָנֶה, וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ, שֶׁאָסוּר לוֹ לַעֲבֹר לְפָנָיו? תַּלְמוּד לוֹמַר לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנֹשֶׁה**". וְלָכֵן אָסוּר לַמַּלְוֶה לִרְמֹז אוֹ לְהַזְכִּיר לַלּוֹוֶה אֶת חוֹבוֹ כָּל זְמַן שֶׁאֵין לוֹ מִנַּיִן לְפָרְעוֹ.

רַבּוֹתֵינוּ הַפּוֹסְקִים הֶאֱרִיכוּ לָדוּן אֵימָתַי נִקְרָא הַדָּבָר שֶׁאֵין לוֹ מִנַּיִן לְהָשִׁיב, כְּגוֹן שֶׁאֵין בִּרְשׁוּתוֹ מָמוֹן אֶלָּא אֶת כֵּלָיו הַנִּצְרָכִים לוֹ וְלִבְנֵי בֵּיתוֹ לְמִחְיָתָם וּלְפַרְנָסָתָם בִּלְבַד, שֶׁאוֹתָם אֵין הַמַּלְוֶה רַשַּׁאי לִגְבּוֹת בָּעֵד חוֹבוֹ, וְעוֹד אֲפָנִים שׁוֹנִים בָּהֶם מֻגְדָּר הַלּוֹוֶה כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ מִנַּיִן לְפָרַע. עַיֵּן חלק חושן משפט (סימן צ"ז). **בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ וּבְנוֹשְׁאֵי כֵּלָיו**.

רְמַז הַכָּתוּב - גַּם אַתָּה יָכוֹל

כְּשֵׁם שֶׁאֵין הָאָדָם רַשַּׁאי לִתְבֹּעַ מֵהַזּוּלַת לִפְרֹעַ חוֹבוֹ אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ בִּיכֹלֶת הַלּוֹוֶה לְפָרְעוֹ, כָּךְ אָנוּ מְקֻבָּלִים שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תּוֹבֵעַ מֵהָאָדָם דָּבָר שֶׁאֵין בִּיכָלְתּוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ. וִידוּעָה הִיא הַבָּטָחַת חֲזַ"ל הַקְּדוֹשִׁים שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲמִיד אֶת הָאָדָם בְּקֹשִׁי אוֹ בְּנִסָּיוֹן אִם אֵינוֹ מְסֻגָּל לַעֲמֹד בּוֹ, וְאֵינוֹ מְצַוֶּה אֶת הָאָדָם דָּבָר שֶׁאֵין בִּיכָלְתּוֹ לְקַיְּמוֹ. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ: אימרת רבא בנדרים (כ"ז ע"א). ולמדה מהכתוב באונס (דברים כ"ב, כ"ו): "ולנערה לא תעשה דבר". ובעלי חסידות פירשו "אנוס רחמנא פטריה" שהקב"ה כביכול מקיים את המצוה במקום האנוס ופוטר אותו ומוציאו ידי חובת המצוה. "**אָנוּס רַחֲמָנָא פַּטְרֵיהּ**". שֶׁכֵּיוָן שֶׁהָאָדָם נֶאֱנַס וְלֹא הָיָה בִּיכָלְתּוֹ לְהִמָּלֵט מִן הָאִסּוּר - אֵין הַקָּבָ"ה תּוֹבְעוֹ עַל כָּךְ, הוֹאִיל וְהָיָה הַדָּבָר בְּאֹנֶס. **עָלֵינוּ** לִזְכֹּר תָּמִיד כִּי אֵין הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא מְחַפֵּשׂ חֲלִילָה לְהַפִּילֵנוּ אוֹ לְהַכְשִׁילֵנוּ. אַדְרַבָּה: ישעיה ס"ג, ט'. וכפי שמקובלנו מה"נועם אלימלך" זיע"א שפירש את הפסוק "גם כי אלך בגיא צלמוות לֹא אירא (מן העונש והגיהנם, אבל מה שכן) רע – כי אתה עמדי (מה שכן רע לי הוא שיודע אני שאתה עמדי גם שם, וכשלי צר אז גם לך צר. ועל כך אני כואב)". ודברי פי חכם חן. "**בְּכָל צָרָתָם לוֹ צָר**", שֶׁאַף הַקָּבָ"ה כְּבִיכוֹל נִמְצָא עִמָּנוּ בַּנְּפִילָה אוֹ בַּנִּסָּיוֹן. וּלְעוֹלָם אֵין הַקָּבָ"ה שׁוֹלֵחַ לְאָדָם נִסָּיוֹן אֶלָּא אִם כֵּן שָׁלַח לוֹ גַּם אֶת הַכֵּלִים וְהַכֹּחוֹת לַעֲמֹד בּוֹ. וְכָךְ הָיָה רָגִיל רַבֵּנוּ **הַבַּעַל שֵׁם**

טוֹב זִיע"א לוֹמַר לְתַלְמִידָיו: "**אַל תֹּאמַר אֵינִי יָכוֹל, אֱמֹר אֵינִי רוֹצֶה!**" שֶׁיִּכֹּלֶת וּמְסֻגָּלוּת לְקַיֵּם אֶת רְצוֹן ה' תָּמִיד יֵשׁ לְאָדָם, שֶׁאִלּוּלֵי כֵּן לֹא הָיִינוּ מְצֻוִּים עַל כָּךְ. אֶלָּא שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בִּרְצוֹנוֹ וּבְנָכוֹנוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם לַעֲמֹד וְלִמְסֹר נֶפֶשׁ לִכְבוֹד ה' וְלִכְבוֹד תּוֹרָתוֹ.

הַגָּאוֹן **רַבִּי חַיִּים זַיְיצִ'יק** זַצַ"ל, מִגְּדוֹלֵי בַּעֲלֵי הַמּוּסָר בַּדּוֹר הַקּוֹדֵם, לָמַד יְסוֹד זֶה מֵאַבְרָהָם אָבִינוּ, אֵיךְ שֶׁבַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְמִילָתוֹ כְּשֶׁכָּל אֶחָוז בִּכְאֵבִים וּבְיִסּוּרִים עַד שֶׁהָיָה נֶאֱלָץ לְהַחְלִיף בְּכָל שָׁעָה אֶת תַּחְבּוֹשׁוֹתָיו, וְעִם כָּל זֹאת רָצָה בְּכָל נַפְשׁוֹ לְקַיֵּם מִצְוַת הַכְנָסַת אוֹרְחִים. וְהַקָּבָ"ה, בִּכְדֵי לְהַקֵּל עָלָיו מֵהַטִּרְחָה, הוֹצִיא חַמָּה מִנַּרְתִּיקָהּ שֶׁלֹּא יֵצְאוּ בְּנֵי הָאָדָם מִבָּתֵּיהֶם וְלֹא יִצְטָרֵךְ אַבְרָהָם אָבִינוּ לְהַכְנִיסָם וּלְאָרְחָם.

אוּלָם כַּנִּרְאֶה שֶׁרְצוֹנוֹ הַטּוֹב שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ גָּבַר, וְצִדִּיק גּוֹזֵר וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַיֵּם, וְאָכֵן בְּאֹרַח פֶּלֶא שֶׁלֹּא בְּגֶדֶר הַטֶּבַע הִגִּיעוּ שְׁלֹשָׁה מַלְאָכִים בִּדְמוּת אֲנָשִׁים לְהִתְאָרֵחַ בְּבֵיתוֹ וּלְמַלֵּא אֶת בַּקָּשָׁתוֹ. הֲרֵי לְךָ אוֹת וּמוֹפֵת שֶׁכְּשֶׁיְּהוּדִי חָפֵץ בֶּאֱמֶת, וּמְבַקֵּשׁ מִקִּירוֹת לִבּוֹ שֶׁהַקָּבָ"ה יְזַכֵּהוּ לְקַיֵּם מִצְוָה מְסֻיֶּמֶת אוֹ לְהִתְגַּבֵּר עַל מִכְשׁוֹל כָּל שֶׁהוּא, אֲזַי מִן הַשָּׁמַיִם מְסַיְּעִים וּמְזַמְּנִים לוֹ. וַאֲפִלּוּ אִם יִצְטָרְכוּ בִּשְׁבִיל זֶה לְשַׁנּוֹת אֶת סִדְרֵי הַבְּרִיאָה - עֲדַיִן הַדָּבָר שָׁוֶה. וּכְמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ: "**אֵין דָּבָר הָעוֹמֵד בִּפְנֵי הָרָצוֹן**".

הַגָּאוֹן **רַבִּי יִצְחָק זִילְבֶּרְשְׁטֵיין** שְׁלִיט"א לָמַד יְסוֹד זֶה מִמַּעֲשֶׂה אַחֵר כתובות (ס"ז ע"ב). בַּתַּלְמוּד, הַמְסַפֵּר עַל עָנְיָ אֶחָד שֶׁבָּא לִפְנֵי רָבָא וּבִקֵּשׁ שֶׁיְּפַרְנְסֵהוּ בְּתַרְנְגֹלֶת מְפֻטֶּמֶת וְיַיִן יָשָׁן. הִתְפַּלֵּא רָבָא עַל דְּרִישׁוֹתָיו הַמֻּגְזָמוֹת וְאָמַר לוֹ: "אֵינְךָ מִתְחַשֵּׁב בִּשְׁאָר צְבוּר הָעֲנִיִּים שֶׁאַתָּה מְבַקֵּשׁ כְּאֵלּוּ מַאֲכָלִים?" אָמַר לוֹ הֶעָנְיָ: "**וְכִי מִשֶּׁלְּהֶם אֲנִי אוֹכֵל? מִשֶּׁל הַקָּבָ"ה אֲנִי אוֹכֵל**, שֶׁנֶּאֱמַר "עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אָכְלָם בְּעִתּוֹ" - לְכָל אֶחָד וְאֶחָד אֶת שֶׁלּוֹ וּבְזַמְנוֹ!". עוֹדָם מְדַבְּרִים, וּלְפֶתַע נִכְנָסָת לְבֵית רָבָא אֲחוֹתוֹ לְאַחַר **שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה** שֶׁלֹּא נִפְגַּשׁ עִמָּהּ, וּבְיָדֶיהָ מַגָּשׁ עִם תַּרְנְגֹלֶת מְפֻטֶּמֶת וְיַיִן יָשָׁן. עָשָׂה רָבָא חֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ בַּדָּבָר וְהִגִּיעַ לַמַּסְקָנָה שֶׁמִּן הַשָּׁמַיִם שְׁלָחוּהָ כְּדֵי לְהוֹכִיחוֹ עַל מַעֲשֵׂהוּ. מִיָּד אָמַר לֶעָנְיָ "נַעֲנֵיתִי לְךָ, קוּם וֶאֱכֹל!".

נִמְצָאנוּ לְמֵדִים, שֶׁכֵּיוָן שֶׁרָצָה אוֹתוֹ עָנְיָ בְּכָל מְאוֹדוֹ לְקַבֵּל תַּרְנְגֹלֶת מְפֻטֶּמֶת וְיַיִן יָשָׁן, וְהֶאֱמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁיְּמַלֵּא ה' אֶת מְבַקְּשׁוֹ, לָכֵן זָכָה לְבַסּוֹף לְקַבֵּל וראינו פעם ביאור עמוק ונפלא בדבר מאחד מהרה"ק מרוז'ין זיע"א בספרו "נר ישראל" (פרשת שמות) שכתב שאם אדם ירצה דבר בכל מאודו אין מציאות שלא יקבלו, אלא שאם אין הדבר נצרך לו באמת ממילא גם רצונו אינו שלם ואמיתי, וממילא לא יקבלו. . וּמִמֶּנּוּ נִלְמַד אָנוּ לְמַלּוֹת יְעוּדֵנוּ וְתַפְקִידֵנוּ.

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

ראה שלחן ערוך (חושן משפט סימן צ"ז סעיף ד') ואהבת חסד (דיני הלואה פרק א' הלכה ט'). כָּתְבוּ **הַפּוֹסְקִים**: אָדָם שֶׁנִּתְבַּקֵּשׁ מֵחֲבֵרוֹ לְהַלְוֹות לוֹ סְכוּם כֶּסֶף, וּמַכִּיר הוּא בּוֹ שֶׁהוּא אָדָם בַּעַל מִדּוֹת רָעוֹת וְקָרוֹב הַדָּבָר שֶׁלֹּא יַחְזִיר לוֹ אֶת מְעוֹתָיו בַּזְּמַן, אֲזַי מוּטָב הַדָּבָר שֶׁלֹּא יַלְווֶה כְּלָל מֵאֲשֶׁר שֶׁיַּלְווֶה וְאוּלַי יַעֲבֹר לְבַסּוֹף עַל "**לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנֹשֶׁה**" וְיַכְשִׁילֶהוּ בְּ"**לוֹוֶה רָשָׁע וְלֹא יְשַׁלֵּם**" וּבְעוֹד כַּמָּה אִסּוּרִים הָעֲלוּלִים לַעֲלוֹת.

בְּסוֹד עֻבָּדֶיךָ

בְּבֵאוּר הָעִנְיָן עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה במאמר "גלגל שינוי הצורה". בְּסֵפֶר "**מַתַּן תּוֹרָה**" לַמְקֻבָּל **רַבִּי יְהוּדָה אַשְׁלָג** זַצ"ל שֶׁכָּתַב לְבָאֵר עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד אֶת הַמִּשְׁנָה פרק ג' משנה ט"ז. בְּאֵבוֹת "**הַכֹּל נָתוּן בְּעֵרָבוֹן וּמְצוּדָה פְּרוּסָה עַל כָּל הַחַיִּים, הַחֲנוּת פְּתוּחָה וְהַחָנְוָנִי מַקִּיף וְהַפִּנְקָס פָּתוּחַ וְהַיָּד כּוֹתֶבֶת. וְכָל הָרוֹצֶה לִלְווֹת יָבֹא וְיִלְווֶה, וְהַגַּבָּאִים מַחְזִירִים תָּדִיר בְּכָל יוֹם וְנִפְרָעִין מִן הָאָדָם מִדַּעְתּוֹ וְשֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ, וְיֵשׁ לָהֶם מַה שֶּׁיִּסְמְכוּ. וְהַדִּין דִּין אֱמֶת וְהַכֹּל מְתֻקָּן לַסְּעוּדָה**". וּפֵרֵשׁ: שֶׁהָאָדָם יוֹרֵד לְעוֹלָם הַזֶּה וְאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה בּוֹ כְּאַוַּת נַפְשׁוֹ, אוּלָם מְצוּדָה פְּרוּסָה לוֹ עַל כָּל חַיָּיו שֶׁמִּמֶּנָּה לֹא יוּכַל לִבְרֹחַ, וְכָל חוֹבוֹתָיו וּמַעֲשָׂיו עָלֵי אֲדָמוֹת נִרְשָׁמִים עַד לְהַגִּיעַ יוֹם פְּקֻדָּה. וּבְבוֹא הָעֵת בָּאִים הַמְמֻנִּים וְגוֹבִים מִמֶּנּוּ אֶת חוֹבוֹתָיו אַף שֶׁלֹּא מֵרְצוֹנוֹ עַל שֶׁנֶּהֱנָה מֵהָעוֹלָם הַזֶּה בְּאִסּוּר אוֹ שֶׁלֹּא לְשֵׁם שָׁמַיִם. וְאִם תֹּאמַר: וַהֲרֵי נֶאֱמַר "**לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנֹשֶׁה**", וְאֵיךְ גּוֹבִים מִמֶּנּוּ כָּל כָּךְ הַרְבֵּה חוֹבוֹת?! עַל כָּךְ עוֹנֶה הַתַּנָּא שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עַל מַה שֶּׁיִּסְמְכוּ, כֵּיוָן שֶׁהַדִּין הוּא דִּין אֱמֶת לְטוֹבָתוֹ, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה מְתֻקָּן בַּעֲבוּרוֹ לַסְּעוּדָה בָּעוֹלָם הַבָּא שֶׁיַּעֲלֶה נָקִי וּמְתֻקָּן, וְעַל כֵּן גּוֹבִים מִמֶּנּוּ אַף נֶגֶד דַּעְתּוֹ.

מצוה ס"ח: שלא נשית יד בין לווה למלוה ברבית
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ב, כ"ד.)
"**אִם כֶּסֶף תַּלְוֶה אֶת עַמִּי...לֹא תְשִׂימוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

הֲזָהָרָתֵנוּ בְּתוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה בְּהַלְוָותֵנוּ הַלְוָאָה אִישׁ לְרֵעֵהוּ לְבַל נַקַּח זֶה מִזֶּה נֶשֶׁךְ וְתַרְבִּית כמו שכתוב (ויקרא כ"ה, ל"ה): "וכי ימוך אחיך...אל תקח מאתו נשך ותרבית...את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך". ויבואר אי"ה במצוה שמ"ג. . וּבְנוֹסָף לְאוֹתוֹ אִסּוּר חָמוּר הַזְּהִירָה הַתּוֹרָה כָּאן לְבַל נָשִׂית יָדֵנוּ לְטוֹל חֵלֶק וּלְסַיֵּעַ בְּמִלְוָה בְּרִבִּית, כְּגוֹן לְשַׁמֵּשׁ כַּעֲרֵבִים אוֹ כְּעֵדִים בְּהַלְוָאָה שֶׁכָּזוֹ, וּלְבַל נִכְתֹּב לָהֶם אֶת שְׁטַר הַלְוָאָתָם וראה בשלחן ערוך (חלק יורה דעה סימן ק"ס) מי הם העוברים בכך. ובאחרונים הוסיפו שפעמים שהמסייע עובר גם כן משום "לפני עור לא תתן מכשול". עיין במה שהבאנו בסיעתא דשמיא לקמן בהמשך הדברים. . כִּי זֶהוּ סִיּוּעַ שֶׁיֵּשׁ

בּוֹ מַמָּשׁ, וְנַעֲשֶׂה בָּזֶה כְּשֶׁתְּךָ בְּהַלְוָאָתָם. וּכְפִי אימרת אביי בבבא מציעא (ע"ה ע"ב). שֶׁסְּכָמוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל אֶת הַדְּבָרִים: **הַמַּלְוֶה** בְּרִבִּית עוֹבֵר בְּשִׁשָּׁה לָאוִין, **וְהַלּוֹוֶה** בִּשְׁנַיִם, **וְהַמִּתְעַסְּקִים** עִמָּם בְּאֶחָד שֶׁנֶּאֱמַר: "**לֹא תְשִׂימוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ**".

רָמַז הַכָּתוּב - כַּוָּנָה טוֹבָה

אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת, כִּי עַל אַף שֶׁלֹּא הִלְוָה אוֹ לָוָה אָדָם בְּעַצְמוֹ בְּרִבִּית, אֶלָּא רַק סִיַּע וְעָזַר בְּאוֹתוֹ הָעִנְיָן, עִם כָּל זֹאת נֶחְשָׁב הוּא כְּמִי שֶׁהֵטִיל נֶשֶׁךְ וְתַרְבִּית וְנִתְחַיֵּב בְּעֹנֶשׁ חָמוּר מֵהַתּוֹרָה. וְלֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם מִכָּאן שֶׁלִּפְנֵי שֶׁהָאָדָם בָּא לְסַיֵּעַ וְלִתְמֹךְ בִּידֵי אֲחֵרִים, יֵשׁ לוֹ לְבָדֹק וּלְבָרֵר עַל מָה נוֹתֵן הוּא אֶת סְמִיכָתוֹ וְסִיּוּעוֹ, וְהַאִם בֶּאֱמֶת מְחַזֵּק הוּא יְדֵי עוֹשֵׂי מִצְוָה אוֹ שֶׁמָּא חָלִילָה נִכְנָס הוּא בְּגֶדֶר שֶׁל מְסַיֵּעַ בְּיַד עוֹבְרֵי עֲבֵרָה.

לֹא פַּעַם קוֹרֶה שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב שֶׁהוּא עוֹמֵד לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה מַעֲשֶׂה גָּדוֹל וְחִיּוּבִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ זְכוּת וּמַעֲלָה, אוּלָם אִם יִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב בְּמַעֲשָׂיו וּבְתוֹצָאוֹת הָעֲתִידוֹת לְהִגָּרֵם מֵהֶם, יִמְצֵא שֶׁטָּעוּת גְּדוֹלָה בְּיָדוֹ, וּמַה שֶּׁהֶחְשִׁיב הוּא לְמִצְוָה - בְּעֶצֶם אֵינוֹ אֶלָּא עֲבֵרָה. כָּךְ דָּנוּ רַבּוֹתֵינוּ הַפּוֹסְקִים ראה שו"ת "תשובות והנהגות" להג"ר משה שטרנבוך שליט"א (חלק א' סימן תש"ל) מה שהעלה בזה להלכה. אולם מכל מקום בנידון רגיש ומשמעותי שכזה חובה להתייעץ עם מורה הוראה על כל מקרה לגופו. הַאִם מֻתָּר לְאָדָם **לְשַׁדֵּךְ** בֵּין בְּנֵי זוּג שֶׁאֵינָם שׁוֹמְרֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹות לְמַטָּרַת נִשּׂוּאִין, בִּזְמַן שֶׁעֲלוּלִים הֵם לְהַגִּיעַ לְאִסּוּרֵי כְּרִיתוּת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין לֹא עָלֵינוּ? ראה ספר "טובך יביעו" מה שכתב בשם הגר"י זילברשטיין שליט"א בענין נתינת צדקה בדרכים לאנשים שאינם מהוגנים. ובספר "לקט תשובה וצדקה" (עמוד רל"ג) מה שכתב בענין נתינת צדקה לאדם שאינו מברך על מאכלו. וְהַאִם מֻתָּר לְאָדָם לִיתֵּן **צְדָקָה** לַפּוֹשֵׁט יָדוֹ בְּשָׁעָה שֶׁאוֹתָהּ צְדָקָה עֲלוּלָה לְשַׁמֵּשׁ לוֹ לְמַטָּרוֹת שְׁלִילִיּוֹת וּמְסֻכָּנוֹת? וְכֵן עַל זוֹ הַדֶּרֶךְ שְׁאֵלוֹת רַבּוֹת וּמְגֻוָּנוֹת.

במדבר ט"ו, ל"ב. **בַּתּוֹרָה** הַקָּדוֹשָׁה מְסֻפָּר אוֹדוֹת אוֹתוֹ **מְקוֹשֵׁשׁ עֵצִים** שֶׁהוּצָא לַהוֹרֵג בַּמִּדְבָּר עַל שֶׁחִלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת. וְרַבּוֹתֵינוּ ראה תוספות (בבא בתרא קי"ט ע"ב) שכתבו כן בשם המדרש. בַּמִּדְרָשׁ גִּלּוּ שֶׁהַמְקוֹשֵׁשׁ **לְשֵׁם שָׁמַיִם** נִתְכַּוֵּן, לְמַעַן יִרְאוּ אֶת עָנְשׁוֹ שֶׁל הַמְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת וְיִמָּנְעוּ מִלְּחַלְּלָהּ. וְהִנֵּה עִם כָּל הַכַּוָּנָה הַטְּהוֹרָה שֶׁבִּלֵּב אוֹתוֹ מְקוֹשֵׁשׁ, לֹא נִמְנַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְּהַעֲנִישׁוֹ בִּמְלֹא חֻמְרַת הַדִּין. וּמַדּוּעַ? הֲרֵי כַּוָּנָה טוֹבָה הָיְתָה לוֹ?! אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁעַל אַף שֶׁכַּוָּנָתוֹ רְצוּיָה, עִם כָּל זֹאת מַעֲשָׂיו אֵינָם רְצוּיִים!

כָּךְ אימרת רבי לוי בבבא בתרא (ט"ז ע"א). מַסְבִּירִים חֲז"ל גַּם כֵּן אֶת הַמַּעֲשֶׂה עִם **חַנָּה וּפְנִינָה** בּוֹ הָיְתָה פְּנִינָה מְצַעֶרֶת וְעוֹקֶצֶת אֶת חַנָּה בִּדְבָרֶיהָ אוֹדוֹת יְלָדֶיהָ, וַחֲז"ל הַקְּדוֹשִׁים מַבְהִירִים שָׁם חַד מִשְׁמָעִית כִּי כַּוָּנָתָהּ שֶׁל פְּנִינָה הָיְתָה **אַךְ וְרַק לְשֵׁם שָׁמַיִם**, כְּדֵי שֶׁחַנָּה תִּרְבֶּה בִּבְכִיּוֹת וּבְתַחֲנוּנִים מֵעִמָּק לִבָּהּ עַד שֶׁה' יִשְׁמַע אֶת קוֹלָהּ וְיִפְתַּח אֶת רַחְמָהּ. וְאָכֵן

כְּךָ הָיָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶעֱנִיק לָהּ שִׂבְעָה בָּנִים, וְיִתָּכֵן מְאֹד שֶׁלִּפְנֵינָה אַף הָיָה חֵלֶק לֹא קָטָן בְּאוֹתָהּ יְשׁוּעָה, אוּלָם עִם כָּל זֹאת לֹא פָּסְחָה מִדַּת הַדִּין עַל פְּנֵינָה, וְעַל הַצַּעַר שֶׁגָּרְמָה לְחַנָּה אִבְּדָה פְּנִינָה לֹא עָלֵינוּ אֶת כָּל יְלָדֶיהָ. וְגַם כָּאן שִׂכְלֵנוּ וְלִבֵּנוּ זוֹעָקִים: הֲזוֹ תּוֹרָה וְזוֹ שְׂכָרָהּ? וַהֲרֵי לְשֵׁם שָׁמַיִם נִתְכַּוְּנָה? וְאִם כֵּן עַל מָה יֵשׁ לְהַעֲנִישָׁהּ?! אֶלָּא שׁוּב לְמַדְתָּ שֶׁלֹּא כָּל מַה שֶּׁנִּרְאֶה לָנוּ כְּרָצוּי וּכְנָכוֹן אָכֵן כָּךְ הוּא.

גַּם רֹאשׁ בְּרָכוֹת (י' ע"א) כֹּל הַמַּעֲשֶׂה. עַל **חִזְקִיָּה הַמֶּלֶךְ** מוּבָא שֶׁנִּמְנַע מִלִּשָּׂא אִשָּׁה וְהֶעֱבִיר אֶת רוֹב שְׁנוֹתָיו בִּפְרִישׁוּת וּבְבְדִידוּת, מִבְּלִי עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ, וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁרָאָה בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ שֶׁאִם יִשָּׂא אִשָּׁה עָתִיד לָצֵאת מִמֶּנּוּ בֵּן שֶׁיַּכְעִיס אֶת בּוֹרְאוֹ וּאכן כך היה שלכשנישא נולד לו מנשה שהכעיס את בוראו. אולם מה שלא ראה חזקיה ברוח קדשו הוא שלבסוף חזר מנשה בתשובה שלימה לפני בוראו (ראה סנהדרין ק"ג ע"א). . וְלִכְשֶׁבָּא הַנָּבִיא יְשַׁעְיָה וְהוֹכִיחוֹ עַל כָּךְ, וְהוֹדִיעוֹ שֶׁנִּגְזַר עָלָיו דִּין מָוֶת, עָמַד חִזְקִיָּה הִצְטַדֵּק בְּפָנָיו **שֶׁלְּמַעַן כְּבוֹד שָׁמַיִם** עָשָׂה זֹאת. אָמַר לוֹ הַנָּבִיא לְחִזְקִיָּה הַמֶּלֶךְ: מַה לְּךָ לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹנוֹת שָׁמַיִם?! מַה שֶּׁמֻּטָּל עָלֶיךָ הָיָה לְךָ לַעֲשׂוֹת!

לְאוֹר כָּל זֹאת יֵשׁ לָאָדָם לְהִתְבּוֹנֵן וְלִבְחֹן הֵיטֵב אֶת מַעֲשָׂיו הַאִם בֶּאֱמֶת רְצוּיִים הֵם לִפְנֵי הָאֱלֹקִים אוֹ לֹא, וְלִזְכֹּר שֶׁלֹּא תָּמִיד מַה שֶּׁהַלֵּב נִכְסָף וְרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אָכֵן הוּא רָצוֹן הַבּוֹרֵא הָאֲמִתִּי.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

הַגָּאוֹן **רַבִּי מֹשֶׁה לֵוִי** זַצַ"ל חלק א' (פרק ב' סעיף ה'). בְּסִפְרוֹ "**מַלְוֶה ה**'" דָּן אוֹדוֹת אָדָם הַמַּפְנֶה מִישֶׁהוּ הַזָּקוּק לְהַלְוָאָה לְמָקוֹם בּוֹ מַלְוִים בְּרִבִּית, וְאֵכֶן נִתְקַיְּמָה הַהַלְוָאָה, הַאִם עוֹבֵר אוֹתוֹ מְקַשֵּׁר בָּזֶה עַל אִסּוּר דְּאוֹרַיְתָא שֶׁל "**לִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל**" אוֹ לֹא?

וְהִנֵּה הלכות מלוה ולוה (פרק ד' הלכה ב'). וראה ב"לחם משנה" שם שביאר מדוע אין הסרסור עובר על "לא תשימון עליו נשך" כמו הערב והסופר והעדים. ועוד עיין בספר "פרשת ריבית" להגר"א נידאם שליט"א מה שכתב בענין זה, ואכמ"ל. **הָרַמְבָּ"ם** בְּהִלְכוֹתָיו כָּתַב מְפֹרָשׁוֹת כִּי כָּל מִי שֶׁהָיָה סַרְסוּר בֵּין הַלּוֶוֹה לַמַּלְוֶה בְּרִבִּית, אוֹ שֶׁסִּיֵּעַ לְאֶחָד מֵהֶם בְּמַעֲשֶׂה הַהַלְוָאָה אוֹ הוֹרָהוּ עַל כָּךְ הֲרֵי זֶה עוֹבֵר מִשּׁוּם "לִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל".

אוּלָם בַּעַל "**מַלְוֶה ה**'" כָּתַב לְחַלֵּק בַּדָּבָר שֶׁאִם בִּלְעֲדֵי אוֹתוֹ מְקַשֵּׁר לֹא הָיְתָה מִתְבַּצַּעַת הַהַלְוָאָה, כְּגוֹן שֶׁרַק דַּרְכּוֹ נִתַּן הָיָה לְהַגִּיעַ לַמַּלְוֶה וְאֵין עוֹד מִי שֶׁיְּלַוֶּהוּ בְּרִבִּית, אָז אָכֵן עוֹבֵר הַמְקַשֵּׁר עַל אִסּוּר דְּאוֹרַיְתָא שֶׁל "**לִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל**". אוּלָם אִם גַּם בִּלְעָדָיו הָיָה הַלּוֶוֶה מוֹצֵא מִי שֶׁיְּלַוֶּהוּ בְּרִבִּית הֲרֵי שֶׁהַמְקַשֵּׁר אֵינוֹ עוֹבֵר אֶלָּא עַל אִסּוּר דְּרַבָּנָן שֶׁל "**מְסַיֵּעַ בְּיִדֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה**" בִּלְבַד עיין שם בהערות שהביא הטעמים והראיות לכך בטוב טעם ודעת. וחבל על דאבדין ולא משתכחין. .

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר חֶמְרַת הַלְוָאַת רִבִּית עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה להגה"צ רבי יצחק שרים זצ"ל מחכמי ארם צובה בחלק ג' ערך "רבית". בְּסֵפֶר "**לִקּוּטִים מְפֹרָדִס**" שֶׁהֵבִיא אֶת דִּבְרֵי **רַבֵּנוּ יַעֲקֹב בַּעַל הַטּוּרִים** זַצַ"ל שֶׁ"**נָּשַׁךְ**" עוֹלֶה בַּגִּימַטְרִיָּה "**זֶה נָחָשׁ**", וּבֵאֵר שֶׁעַל יְדֵי דָּבָר זֶה נוֹתְנִים הַלְוָוֶה וְהַמַּלְוֶה לַסִּטְרָא אַחֲרָא הַנִּקְרֵאת "נָחָשׁ" כֹּחַ וּשְׁלִיטָה גְּמוּרָה עַל נִשְׁמָתָם. כך הובא גם כן בכתבי רבינו האריז"ל. וְכָל אָדָם לְאַחַר פְּטִירָתוֹ נוֹתְרִים בְּעַצְמוֹתָיו מְעַט נִיצוֹצוֹת מִנִּשְׁמָתוֹ בִּכְדֵי לַהֲקִימוֹ בָּהֶן בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים לֶעָתִיד לָבֹא, אֲבָל זֶה שֶׁלָּוָה אוֹ שֶׁהִלְוָה בְּרִבִּית מְאַבֵּד גַּם אֶת אוֹתָהּ הַלַּחְלוּחִית שֶׁל חַיּוּת דִּקְדֻשָּׁה, וּמֵמֵילָא לֹא יִזְכֶּה לָקוּם בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים לֶעָתִיד לָבֹא, במדרש רבה (שמות ל"א, ו'). וראה בספר הקדוש "ראשית חכמה" שסמך זאת על הכתוב (ויקרא כ"ה, ל"ו): "אל תקח מאתו נשך ותרבית...וחי אחיך עמך" שלא תקח ממנו רבית כדי שתחיו אתה והוא לעתיד לבוא. ועוז נרמז שפעם אחד כתוב "מרבית" ופעם אחת כתוב "תרבית" ראשי תיבות "מת", שמיתתו תהא מיתת עולם רחמנא ליצלן. כְּפִי שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה עַל הַמַּלְוֶה בְּרִבִּית.

מצוה ס"ט: שלא לקלל הדין

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ב, כ"ז.)

"**אֱלֹקִים לֹא תְקַלֵּל**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִזְהִירָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּלָאו מִן הַתּוֹרָה לְבַל יְבוֹאוּ לְקַלֵּל אֶת הַדַּיָּנִים הַיּוֹשְׁבִים בְּמוֹשַׁב בֵּית הַדִּין, כַּכָּתוּב: "**אֱלֹקִים לֹא תְקַלֵּל**" סנהדרין (ס"ו ע"א). וּפֵרְשׁוּ חֲכָמִים שֶׁזֶּהוּ הַדַּיָּן הַנִּקְרָא "**אֱלֹקִים**". וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: שמות כ"ב, ז'. "**וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹקִים**" שֶׁאֵלּוּ הַדַּיָּנִים. וְרֶמֶז לַדָּבָר הֵבִיא **רַבֵּנוּ יַעֲקֹב בַּעַל הַטּוּרִים** זַצַ"ל שֶׁהַמִּלָּה "**אֱלֹהִים**" עוֹלָה בַּגִּימַטְרִיָּה "**הוּא דַּיָּן**".

עִקַּר הָאִסּוּר הוּא שֶׁלֹּא יְקַלֵּל אָדָם אֶת הַדַּיָּנִים בְּשֵׁם ה' אוֹ בְּאֶחָד מִכִּנּוּיָיו. כְּגוֹן שֶׁאוֹמֵר "**אֲרוּר דַּיָּן פְּלוֹנִי לַה**"' אוֹ כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. וּמִכָּל מָקוֹם אַף בְּלֹא הַזְכָּרַת הַשֵּׁם אוֹ כִּנּוּי הַדָּבָר אָסוּר וְחָמוּר מְאֹד, וְיֵשׁ לַדַּיָּנִים לְנַדּוֹת וּלְהַעֲנִישׁ אֶת הַמְזַלְזְלִים בִּכְבוֹד בֵּית הַדִּין כַּמְבֹאָר ראה מסכת שבועות (ל"ה ע"א) ושלחן ערוך (חושן משפט סימן כ"ז). ועיין שם באילו אופנים רשאים בית הדין לענוש, ובאילו אופנים מוכרחים הם לענוש. ואכמ"ל. בַּגְּמָרָא וּבַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ.

רָמַז הַכָּתוּב - כֻּלָּם אֲהוּבִים

הַסְּפוֹרְנוֹ בְּבֵאוּרוֹ עַל אִסּוּר זֶה שֶׁל קְלָלַת הַדַּיָּנִים כָּתַב כִּי יָדְעָה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁמִּנְטִיָּתוֹ הַטִּבְעִית שֶׁל הָאָדָם לְדַמְיֵן וְלַחְשֹׁב תָּמִיד כִּי הוּא הַזַּכַּאי וְהַצַּדִּיק, וְלִהְיוֹת מְשֻׁכְנָע שֶׁכָּל אַשְׁמָה שְׁתּוּטַל עָלָיו הִיא עַל לֹא עָוֶל בְּכַפָּיו. וּכְפִי במסכת נגעים (פרק ב' משנה ה'). שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: "**אֵין אָדָם רוֹאֶה נִגְעֵי עַצְמוֹ**". וְעַל כֵּן, בְּנָקֵל הוּא שֶׁיַּגִּיעַ הָאָדָם לִידֵי

הִתְרַעֲמוּת בְּשָׁעָה שֶׁיִּפְסֵק הַדִּין לְרָעָתוֹ. וּבִפְרָט שֶׁפְּעָמִים רַבּוֹת הַהַכְרָעָה בַּמִּשְׁפָּט אֵינָהּ דָּבָר הַמְפֹרָשׁ וּמְבֹרָר בְּחֻקֵּי הַתּוֹרָה, אֶלָּא דָּבָר הַנָּתוּן לְשִׂקּוּל דַּעְתּוֹ הַמַּעֲמִיקָה וְלִרְאוּת עֵינָיו שֶׁל הַדַּיָּן.

וְכָאן מוֹצֵא לוֹ הַשָּׂטָן פֶּתַח נִרְחָב לְהַטּוֹת אֶת הָאָדָם מֵאֱמוּנָתוֹ בַּתּוֹרָה וּבִשְׁלִיחָיהָ, וּלְהַרְהֵר אַחַר הַחָכָמִים וּפְסִיקוֹתֵיהֶם. וְלָכֵן פְּעָמִים רַבּוֹת שֶׁגַּם **גְּדוֹלִים וְטוֹבִים** נוֹפְלִים בְּזֶה הַדָּבָר כן כתב רבינו החזון איש זצוק"ל בספרו "אמונה ובטחון" (פרק ג' פיסקה י"ז). והוסיף שבמקרה הזה דווקא גדלותם היא המשמשת להם לרועץ להביאם לסרב להכנע לפסק הדיינים. עיין שם. . וְעַל כֵּן הִזְהִירָה הַתּוֹרָה אֶת הָאָדָם בְּאַזְהָרָה מְיֻחֶדֶת שֶׁנִּטְעֵית לִבּוֹ וְלֹא תְּבִיאֵהוּ לְהִתְמָרֵד בְּפְסַק הַדַּיָּנִים וְלַחֲלֹק עֲלֵיהֶם וּלְקַלְקְלָם.

בפירושו על התורה כאן. רַבֵּנוּ **הָאִבְּן עֶזְרָא** זַצ"ל הוֹסִיף כִּי בַּמִּלָּה "אֱלֹקִים" נִכְלָלִים לֹא רַק הַדַּיָּנִים, אֶלָּא גַּם **גְּדוֹלֵי הַתּוֹרָה מַנְהִיגֵי הַדּוֹר** הַמּוֹרִים לִבְנֵי הָאָדָם אֶת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר יֵלְכוּ בָּהּ. גַּם עֲלֵיהֶם הַתּוֹרָה הִזְהִירָה לְבַל נִפְעַר אֶת פִּינוּ חָלִילָה לַחְלֹק עֲלֵיהֶם וּלְדַבֵּר עֲלֵיהֶם בְּחֶסְרוֹן כָּבוֹד וְיִרְאָה. כִּי כְּשֵׁם ראה סנהדרין (ל"ח ע"א) שהקב"ה ברא את הבריות במכוון כשפרצופיהם שונים זה מזה, כדי שלא יבואו לומר זו אשתי וזה עבדי וכיוצא בזה. ונלע"ד שרצו חז"ל באימרה זו ללמד שגם הדעות השונות של בני האדם זה דבר שנעשה במכוון מלכתחילה מאת הבורא ברוך הוא לתועלת העולם וקיומו. שֶׁאֵין פַּרְצוּפֵיהֶם שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם שָׁוִים כָּךְ אֵין דֵּעוֹתֵיהֶם שָׁווֹת, וְכָל שֶׁכֵּן דַּעַת גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא דַּעַת תּוֹרָה צְרוּפָה וּמְזֻקָּקָה וַדַּאי שֶׁלֹּא הַכֹּל תּוֹאֲמִים לְדֵעוֹתֶיהָ. וּפְעָמִים שֶׁהַנְּהָגַת הַגָּדוֹל וּפְסִיקָתוֹ אֵינָהּ מוּבֶנֶת וּבְרוּרָה לַכֹּל, שֶׁכֵּן זֶהוּ תַּפְקִידוֹ שֶׁל תמיד (ל"ב ע"א). וכאן המקום לציין כי ישנם הטועים לחשוב כי ההתבטלות בפני התלמידי חכמים היא ביטול האישיות והעצמיות של האדם, מה שמעורר לפעמים התקוממות והתנגדות טבעית מצד בני אדם. אולם האמת היא כי ההיפך הוא הנכון: שההתחברות אליהם וההתבוננות בדרכיהם ובהליכותיהם היא זו המסייעת לאדם לגלות את ה"אני" האמיתי שבו, ולהוציא את הטוב שבו מהכח אל הפועל. ובינו נא זאת! הֶחָכָם לְרְאוֹת אֶת הַנּוֹלָד - מַה שֶּׁלֹּא כֻּלָּם רוֹאִים. וְאָדָם שֶׁאֵינוֹ שָׁקוּל בְּדַעְתּוֹ וּבְדִבּוּרוֹ, וְאֵינוֹ מְקַבֵּל אֶת מָרוּת הַחֲכָמִים בְּעִינַיִם עֲצוּמוֹת עָלוּל לְהַגִּיעַ חָלִילָה לְמַחְשָׁבוֹת וּלְדִבּוּרִים חֲמוּרִים אוֹדוֹת הַגְּדוֹלִים.

הַפֶּה שֶׁל הָאָדָם הִנּוֹ כְּלִי בַּעַל עֵרֶךְ עֶלְיוֹן, וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהִזָּהֵר מְאֹד בְּכָל מוֹצָא פִּינוּ לִשְׁקֹל הֵיטֵב כָּל מִלָּה בְּטֶרֶם נוֹצִיאֶנָּה מִפִּינוּ. לְצַעֲרֵנוּ יֶשְׁנָם אֲנָשִׁים הַמְמַהֲרִים לִפְסֹל שִׁיטוֹת וְאִישִׁים בְּהֶבֶל פִּיהֶם מִבְּלִי לַחְשֹׁב פַּעֲמַיִם, וְגוֹרְמִים בְּכָךְ לְנִזְקִים גְּדוֹלִים וּבִלְתִּי הֲפִיכִים לְשָׁנִים רַבּוֹת. לֹא חָכְמָה גְּדוֹלָה הִיא לִשְׁלֹל וּלְהַמְעִיט בְּעֶרֶךְ הַזּוּלָת. זוֹהִי מֵהַמְּלֹאכוֹת הַקַּלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. הַחָכְמָה הַגְּדוֹלָה הִיא לִמְצֹא אֶת הַטּוֹב שֶׁבַּשֵּׁנִי וּלְגַלּוֹתוֹ וּלְהוֹצִיאוֹ לַאֲוִיר

הָעוֹלָם כמו שכתב הרה"ק מוהר"ן מברסלב זיע"א שבכל אדם ובכל דרך יש דבר טוב, וחובתנו היא לחפש ולמצוא את אותו הטוב. וראה עוד בספה"ק "היכל הברכה" (פרשת ויקרא) שכתב שטוב אמיתי, טבעו להיכלל גם ברע, ולהופכו לטוב כמוהו. ובכתבי הראי"ה קוק זצ"ל כתב: מי שמגלה את הטוב שברע, הוא מציל את הגרעין הטוב עצמו, ושומרו מכל הגורמים הרעים, ואז יכול לגרום שאפילו הגורמים הרעים עצמם יתהפכו לטוב. והדברים יקרים ועמוקים למתבונן בהם. . אֶת זֹאת לֹא כָל אֶחָד יוֹדֵעַ לַעֲשׂוֹת. אֵיךְ אַתָּה בָּא לָדוּן וְלִפְסֹל דֶּרֶךְ אוֹ אָדָם שהרי לחוות דעת על טעם תבשיל אי אפשר בראיה מן הצד בלבד מבלי לטועמו, ואם כן כל שכן לחוות דעת על דרך או שיטה איך אפשר מבלי לנסותה ולטועמה לפני כן, אם לא שהתורה פוסלתה ושוללתה?! מִבְּלִי שֶׁנִּסִּיתָ אוֹתָהּ אוֹ שכך הוזהרנו מפי רבותינו התנאים הקדושים: "אל תדין את חבירך עד שתגיע למקומו". וכל שכן את רבותיך וגדולי ישראל!!! מִבְּלִי לַעֲמֹד בְּמָקוֹמוֹ? וְכִי בְּגָלָל שֶׁלְּךָ הִיא אֵינָהּ תּוֹאֶמֶת וְנִרְאֵית לָכֵן כָּל הָעוֹלָם מְחֻיָּב לְלֶכֶת אַחֲרֶיךָ?! וַהֲרֵי **מדרש רבה במדבר (פרשת נשא)**. **ובשם הגר"א וסרמן זצ"ל מקובלנו שבמקום שיש שני יהודים עלולות להשמע שלוש דעות... שִׁבְעִים** פָּנִים לְתוֹרָה, וְאַף פֵּן אֵינוֹ סוֹתֵר אֶת חֲבֵרוֹ, אֲז לָמָּה דַּרְכְּךָ פּוֹסֶלֶת וְשׁוֹלֶלֶת כָּל דֶּרֶךְ שֶׁאֵינָהּ הוֹלֶכֶת עִם דַּרְכְּךָ יָד בְּיָד?! אֵין זוֹ אֶלָּא מִשְׁחִיתוּת מִדּוֹתָיו שֶׁל הָאָדָם הַמְבַקֵּשׁ וְדוֹרֵשׁ מִכֻּלָּם "**קַבְּלוּ דַּעְתִּי**", וְ"**אֵין חָכָם כָּמוֹנִי**". וְלֹא כְּךָ הִיא דַּרְכָּהּ שֶׁל הַתּוֹרָה.

עַל כֵּן יִרְאֶה הָאָדָם לְנַפְשׁוֹ לִשְׁמֹר וְלִנְצֹר אֶת פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּעַיִן טוֹבָה וּבְלָשׁוֹן נְקִיָּה כְּלַפֵּי כָּל יְהוּדִי, וְכָל שֶׁכֵּן כְּלַפֵּי הַגְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ, וְטוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא.

דְּרוֹשׁ וְחַדּוּשׁ

ראה מסכת שבועות (ל"ה ע"א) במשנה. **חֲכָמֵי הַגְּמָרָא** נֶחְלְקוּ בְּדִין אָדָם שֶׁקִּלֵּל אֶת חֲבֵרוֹ עַל דֶּרֶךְ הַשְׁלִילָה, כְּגוֹן שֶׁאָמַר "**אַל יְהִי פְּלוֹנִי בָּרוּךְ לָהּ**"' מַה דִּינוֹ? הַאִם נֶחְשָׁב הַדָּבָר לִקְלָלָה, שֶׁכְּךָ שׁוֹמְעִים וּמְבִינִים מִדְּבָרָיו, אוֹ שֶׁמָּא אֵין לְחַיְּבוֹ עַל כָּךְ בִּהְיוֹת שֶׁלֹּא קִלְּלוֹ בְּמִפֹּרָשׁ? לְדַעַת **רַבִּי מֵאִיר** אוֹמְרִים "מִכְּלָל לָאו אַתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן", וְאִם אָמַר שֶׁלֹּא יְהֵא בָּרוּךְ - מְמֵילָא מַשְׁמַע שֶׁיְּהֵא מְקֻלָּל. וְלָכֵן יֵשׁ לְחַיְּבוֹ מַלְקוֹת עַל הַדָּבָר.

אוּלָם לְדַעַת **חֲכָמִים** בִּהְיוֹת שֶׁלֹּא קִלֵּל מַמָּשׁ בְּפִיו, אֶלָּא רַק אָנוּ מְבִינִים הַקְּלָלָה מִדְּבָרָיו, לָכֵן אִי אֶפְשָׁר לְחַיְּבוֹ עַל כָּךְ וּפָטוּר הוּא מִמַּלְקוֹת.

וְלַהֲלָכָה פָּסְקוּ ראה טור ושלחן ערוך (חושן משפט סימן כ"ז). **הָרֹאשׁוֹנִים וְהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ** כְּדַעַת חֲכָמִים שֶׁפָּטוּר הוּא מִמַּלְקוֹת, כן כתב בב"ח, והובא בקצות החושן על השלחן ערוך (שם סעיף קטן ב'). וּמִכָּל מָקוֹם וַדַּאי שֶׁהַדָּבָר לְכְשֶׁעַצְמוֹ אָסוּר גַּם בְּאֹפֶן שֶׁכָּזֶה.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר הַכַּוָּנָה הָרְצוּיָה בְּהַזְכָּרַת שֵׁם ה' עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה **דרוש כוונת הברכות**. **והובאו דבריו גם כן באחרוני המקובלים. בְּשַׁעַר הַכַּוָּנוֹת** מַרְבֵּנוּ **הָאֲרִיזַ"ל** שֶׁכָּתַב שֶׁבְּכָל פַּעַם שֶׁמַּזְכִּיר אָדָם אֶת שֵׁם **הַוָיְ"ה** בָּרוּךְ הוּא יְכַוֵּן בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ לְכְלֹל אֶת שֵׁם **הַוָיְ"ה** עִם שֵׁם **אֲדנו"ת** בְּשִׁלּוּב יַחַד.

וְזֶה בְּנוֹסָף עַל הַכַּוָּנָה הַמְּזֻכֶּרֶת חלק אורח חיים סימן ה'. עיין שם ובאחרונים. **בַּשַּׁלְחָן עָרוּךְ** לְכַוֵּן בְּשֵׁם **הַוָיְ"ה** שֶׁהוּא **אֲדוֹן הַכֹּל, הָיָה הוֹוֶה וְיִהְיֶה**.

מצוה ע': **לאו דברכת השם**

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ב, כ"ז.)

"**אֱלֹקִים לֹא תְקַלֵּל**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מֵאוֹתוֹ פָּסוּק הַנִּזְכָּר בַּמִּצְוָה הַקּוֹדֶמֶת לְמֵדִים אָנוּ אִסּוּר ולמדו מהלשון "אלקים" שהוא לשון רבים דהיינו שניים – שלא לקלל דיין ולא לקלל חלילה את ה'. נוֹסָף שֶׁהַזְהִירָה עָלָיו הַתּוֹרָה, וְהוּא לָאו שֶׁל בלשון סגי נהור, כמוזכר בלשון רבותינו. "**בִּרְכַּת ה'**". וְעָנְיָנוֹ הוּא שֶׁלֹּא יְקַלֵּל אָדָם וְיַגֵּדְ חָלִילָה אֶת ה' בְּפִיו מִכָּל סִבָּה שֶׁתִּהְיֶה. וְהָעוֹשֶׂה כֵּן בְּנוֹכְחוּת שְׁנֵי עֵדִים כְּשֵׁרִים שֶׁהִתְרוּ בּוֹ עַל הַדָּבָר דִּינוֹ בְּסְקִילָה, ראה סנהדרין (מ"ה ע"ב) ורמב"ם (הלכות סנהדרין פרק ט"ו הלכה ו'). וּלְאַחַר מִכֵּן מִצְוַת עֲשֵׂה עַל בֵּית הַדִּין לְתָלוֹתוֹ בְּרַחוֹבָהּ שֶׁל עִיר לְמַעַן יִרְאוּ וְיִירָאוּ. וּמִכָּל מָקוֹם אֵינוֹ מִתְחַיֵּב סְקִילָה אֶלָּא דַּוְקָא כְּשֶׁפֵּרֵשׁ אֶת הַשֵּׁם הַמְיֻחָד, דְּהַיְנוּ שֵׁם הַוָיְ"ה בָּרוּךְ הוּא אוֹ אֲדנו"ת, כַּמְבֹאָר ראה רמב"ם הלכות עבודת כוכבים (סוף פרק ב'). בַּפּוֹסְקִים. ראה סנהדרין (נ"ו ע"א) ורמב"ם (הלכות מלכים פרק ט' הלכה ג'). ושם נתבאר שדינו של בן נח בזה חמור מדין ישראל, שישראל אינו חייב מיתה עד שיברך בשם המיוחד כנ"ל, ואילו בן נח אפילו בירך בכינוי חייב. וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁאַף אֻמּוֹת הָעוֹלָם מֻזְהָרִים עַל אִסּוּר זֶה.

מִלְּבַד זֹאת, ברמב"ם שם. כָּל מִי שֶׁנָּכַח בַּמַּעֲמָד וְשָׁמַע אֶת הַקְּלָלָה מִפִּי הַמְקַלֵּל חַיָּב לַעֲשׂוֹת בְּמָקוֹם קְרִיעָה עַל חִלּוּל ה' הַגָּדוֹל שֶׁשָּׁמַע בְּאָזְנָיו, וּלְאַחַר מִכֵּן אֵינוֹ תּוֹפֵר הַקְּרִיעָה לְעוֹלָם כְּדִין הַקּוֹרֵעַ עַל אָבִיו אוֹ עַל אִמּוֹ ל"ע. וְזֶה לְגַדֶּל חֲמִרַת הָעִנְיָן.

רֶמֶז הַכָּתוּב - הִזָּהֵר בְּגַחֲלָתָן

ויקרא כ"ד, י'. **בְּתוֹרָתֵנוּ** הַקְּדוֹשָׁה אָנוּ מוֹצְאִים אֶת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בְּדוֹר יוֹצְאֵי מִצְרַיִם, בּוֹ עָמַד אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל וְגִדֵּף כְּלַפֵּי מַעְלָה, מַעֲשֶׂה נוֹרָא הַמְעוֹרֵר תְּמִיהָה גְּדוֹלָה הֵיאַךְ הִגִּיעַ אוֹתוֹ אֶחָד לְמָה שֶׁהִגִּיעַ? וְאָכֵן **חֲכָמֵינוּ** ז"ל דָּאֲגוּ לְלַמֵּד וּלְהַעֲבִיר לָנוּ מִדּוֹר לְדוֹר אֶת הַמֵּנִיעַ וְהַגּוֹרֵם לְאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שָׁפֵל, לְמַעַן נָפִיק אָנוּ אֶת הַלֶּקַח מֵהַדָּבָר.

וְכָךְ ראה ברש"י שם. אָמְרוּ: "וַיֵּצֵא אִישׁ...וַיִּקֹּב וְכוּ'" - מֵהֵיכָן יָצָא?! **רַבִּי לֵוִי** אָמַר מֵעוֹלָמוֹ יָצָא, שֶׁאִבֵּד בְּכָךְ אֶת עוֹלָמוֹ הַזֶּה וְאֶת עוֹלָמוֹ הַבָּא. **רַבִּי בְּרֶכְיָה** אָמַר מִפָּרָשָׁה שֶׁלְּמַעְלָה יָצָא, דְּהֵיְינוּ מִפָּרָשַׁת לֶחֶם הַפָּנִים הַכְּתוּבָה לִפְנֵי כֵן. שֶׁלִּגְלֵג וְאָמַר: וְכִי דַּרְכּוֹ שֶׁל מֶלֶךְ לֶאֱכֹל פַּת צוֹנֶנֶת שֶׁל תִּשְׁעָה יָמִים?! וּמִשָּׁם הָלַךְ וְגִדֵּף אֶת הַשֵּׁם הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא.

אַךְ הָאֱמֶת הִיא כִּי חַז"ל הַקְּדוֹשִׁים מְגַלִּים שֶׁנֵּס גָּדוֹל הָיָה נַעֲשֶׂה בְּלֶחֶם הַפָּנִים, שֶׁכְּסִדּוּרוֹ כָּךְ הָיָה סִלּוּקוֹ, **שֶׁהָיָה נִשְׁאָר חַם כְּבְיוֹם הַנְּחָתוֹ** שכן בתורה הקדושה כתוב "ביום השבת יערכנו", היינו שלא היו מחליפים את לחם הפנים אלא משבת לשבת. ואותו אחד הסיק שהלחם מצטנן ומתייבש מיום ליום כטבע הדברים. אולם בגמרא במנחות (כ"ט ע"א) מבואר ששהיה הלחם נשאר חם בעת הוצאתו כבעת הנחתו, וכפי שכתוב בנביא (שמואל א' פרק כ"א): "לשום לחם חם ביום הלקחו". . זֹאת אוֹמֶרֶת, שֶׁלֹּא הִגִּיעַ אוֹתוֹ אָדָם לְשִׁפְלוּת זוֹ שֶׁל גִּדּוּף כְּלַפֵּי מַעְלָה אֶלָּא מִכָּךְ שֶׁזִּלְזֵל בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה. לְלַמֶּדְךָ, לְאָן עָלוּל לְהַגִּיעַ אָדָם הַמְזַלְזֵל בְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וַחֲכָמֶיהָ. שֶׁמִּלְּבַד גְּלוּגֵל קַל שֶׁלִּגְלֵג עַל אַחַת מִמִּצְווֹת הַתּוֹרָה שֶׁכְּלָל אֵינָהּ קָשׁוּרָה אֵלָיו - הִגִּיעַ לְדֵיוֹטָא הַמַּחְתּוֹנָה בְּיוֹתֵר לְחָרֵף וּלְגַדֵּף מַעֲרָכוֹת אֱלֹקִים סנהדרין מ"ה ע"ב. ורמב"ם (הלכות עבודת כוכבים פרק ב' הלכה ו'). וְלִכְפֹּר בָּעִקָּר.

בבא בתרא (ע"ה ע"ב). **בַּתַּלְמוּד** מְסֻפָּר שֶׁפַּעַם אַחַת הָיָה **רַבִּי יוֹחָנָן** דּוֹרֵשׁ בִּפְנֵי תַּלְמִידָיו עַל הֶעָתִיד לִקְרוֹת עִם יִשְׂרָאֵל בִּימוֹת הַמָּשִׁיחַ, וְאָמַר שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲמִיד בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם אַבְנֵי חֵן וְיַהֲלוֹמִים בְּגֹדֶל **שְׁלוֹשִׁים עַל שְׁלוֹשִׁים אַמָּה**. אֶחָד הַתַּלְמִידִים שֶׁנָּכַח בַּדָּרָשָׁה, לֹא מָצְאוּ חֵן בְּעֵינָיו הַדְּבָרִים, וְלֹא נִתְיַשְּׁבוּ עַל לִבּוֹ וּמֹחוֹ, וְלִגְלֵג וְאָמַר: **כַּיּוֹם לֹא נִתָּן לְמִצֹּא יַהֲלוֹם אֶפִלּוּ בְּגֹדֶל בֵּיצָה, וְהָרַב אוֹמֵר שֶׁיִּמְצְאוּ אַבְנֵי חֵן בְּגֹדֶל שְׁלוֹשִׁים אַמָּה?!**

לָיְמִים, הִפְלִיג אוֹתוֹ תַּלְמִיד בִּסְפִינָה, וּלְפֶתַע רוֹאֶה הוּא בְּלֵב הַיָּם אֶת מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת עוֹמְדִים וְחוֹצְבִים אַבְנֵי חֵן עֲנָקִיּוֹת בְּגֹדֶל שֶׁל שְׁלוֹשִׁים עַל שְׁלוֹשִׁים אַמָּה. שְׁאָלָם: אֲבָנִים אֵלֶּה לְמָה? אָמְרוּ לוֹ: עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲמִידָן בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם. רָאָה הַתַּלְמִיד שֶׁאֲכֵן צָדְקוּ דִּבְרֵי רַבּוֹ, וּבָא לְפָנָיו וְהִתְוַדָּה: אָכֵן אֱמֶת צָדְקוּ דְּבָרֶיךָ, שֶׁבְּמוֹ עֵינַי רָאִיתִי אֶת מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת עוֹסְקִים בְּאוֹתָן אַבְנֵי חֵן גְּדוֹלוֹת.

נַעְצֹר לְרֶגַע מֵהֶמְשֵׁךְ הַמַּעֲשֶׂה וְנַחְשֹׁב: כֵּיצַד הָיִינוּ מְגִיבִים אָנוּ בְּמָקוֹם רַבִּי יוֹחָנָן? כְּשֶׁתַּלְמִידְךָ נִגַּשׁ אֵלֶיךָ וּמְסַפֵּר לְךָ שֶׁרָאָה מַחֲזוֹת אֱלֹקִים, וְדִבֵּר עִם מַלְאָכִים וּשְׂרָפִים שֶׁאִשְּׁרוּ וְאִמְּתוּ אֶת דְּבָרֶיךָ וברור שמדובר על אמוראים קדושים ולא על מדומיינים מבני דורנו שבכל בוקר קמים עם גילוי חדש מהעולמות העליונים באומרם שיודעים הם דעת עליון, בו בזמן שאף

את דעת בהמתם אינם יודעים... ? וַדַּאי הָיִינוּ נוֹשְׁקִים אוֹתוֹ עַל רֹאשׁוֹ וְאוֹמְרִים: אַשְׁרֵי שֶׁזָּהוּ תַּלְמִידֵי, שֶׁהִגִּיעַ לִדְרָגוֹת נִשְׂגָּבוֹת שֶׁכָּאֵלּוּ, וְאַשְׁרֵי שֶׁדְּבָרֵי נְכוֹחִים וּמְצֻדָּקִים!

וְכֵיצַד בָּאֱמֶת הֵגִיב רַבִּי יוֹחָנָן? מְסַפֶּרֶת הַגְּמָרָא שֶׁאָמַר לוֹ לְאוֹתוֹ תַּלְמִיד: **רֵיקָא** (ריק ופוחז)! **אִלְמָלֵי רָאִיתָ לֹא הֱאֲמַנְתָּ**?! **מְלַגְלֵג אַתָּה עַל דִּבְרֵי חֲכָמִים! נָתַן בּוֹ עֵינָיו** (הקפיד עליו) **וְנַעֲשָׂה הַתַּלְמִיד גַּל שֶׁל עֲצָמוֹת וּמֵת**. לֹא דָּבָר פָּשׁוּט הוּא לַהֲרֹג אָדָם בְּקִפְּידָה, וּבְפָרָט אֶת תַּלְמִידוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן תַּלְמִיד בְּדַרְגָּה שֶׁכָּזוֹ. וּבְכָל זֹאת רַבִּי יוֹחָנָן מָצָא לְנָכוֹן לַעֲשׂוֹת זֹאת. לָמָּה?! "**מְלַגְלֵג אַתָּה עַל דִּבְרֵי חֲכָמִים!**" מִלְּגְלוּג קַל הַיּוֹם עָתִיד הוּא לְהַגִּיעַ בְּרִבּוֹת הַיָּמִים לִכְפֹּר בָּעִקָּר וּלְהִתְחַיֵּב מִיתָה, אָז מוּטָב שֶׁיָּמוּת זַכַּאי וְאַל יָמוּת חַיָּב! עַד כַּמָּה חָמוּר הוּא דִּינוֹ שֶׁל אָדָם הַמְלַגְלֵג וּמְזַלְזֵל בְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה וַחֲכָמֶיהָ! וְיִשְׁמַע חָכָם וְיוֹסֵף לֶקַח.

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

חַז"ל **הַקְּדוֹשִׁים** דָּנִים בְּעִנְיַן גֹּזֶר דִּינוֹ שֶׁל הַמְגַדֵּף הֵיאַךְ יֵשׁ לְדוּנוֹ וּלְחַיְּבוֹ, שֶׁהֲרֵי כְּדֵי לְפַסֵּק לְאָדָם גֹּזֶר דִּין מָוֶת הֲלָכָה מְחַיֶּבֶת שֶׁהַדַּיָּנִים יִשְׁמְעוּ מִפִּי הָעֵדִים בְּדִיּוּק אֶת הַדָּבָר אוֹתוֹ אָמַר הַמְגַדֵּף, וְאִם כֵּן הֵיאַךְ יַחְזְרוּ הָעֵדִים בְּפִיהֶם עַל דִּבְרֵי הַגִּדּוּף בְּעַצְמָם?!

ראה במשנה בסנהדרין (נ"ה ע"ב), וכן פסק הרמב"ם ז"ל בהלכות עבודת כוכבים (פרק ב' הלכה ח').

וְלִמֵּד **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה** כִּי בְּמַהֲלַךְ הַמִּשְׁא וּמַתָּן בַּדִּין הָיוּ מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּשֵׁם מֻשְׂאָל בְּמָקוֹם שֵׁם ה', כְּגוֹן שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים "**יַכֶּה וראה בפירוש רש"י על הגמרא שם שבכוונה נקט בשם** "יוסי" **שעולה בגימטריה** "**אלהים**". **יוֹסֵי אֶת יוֹסֵי**", וּבְסוֹף הַדִּיּוּן לִפְנֵי פְּסִיקַת הַדִּין הָיוּ יוֹצְאִים כָּל הַנּוֹכְחִים, וְהַדַּיָּנִים הָיוּ אוֹמְרִים לַגָּדוֹל שֶׁבָּעֵדִים "אֱמֹר מַה שֶּׁשָּׁמַעְתָּ" וְהָיָה הָעֵד אוֹמֵר אֶת מִלּוֹת הַגִּדּוּף בְּשֵׁם ה' מַמָּשׁ, וּמִיָּד הָיוּ הַדַּיָּנִים קוֹרְעִים בִּגְדֵיהֶם. וּשְׁאָר הָעֵדִים הָיוּ אוֹמְרִים "אַף אֲנִי שָׁמַעְתִּי כָּמוֹהוּ" וּבְכָךְ הָיוּ פּוֹסְקִים אֶת הַדִּין וְעוֹנְשִׁים אֶת הַמְגַדֵּף.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר חֶמְרַת אִסּוּר "**אֱלֹקִים לֹא תְקַלֵּל**" עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה **לְהָרַה**"ק **מִקָּאמַארְנָא** זִיע"א עַל התורה (שמות כ"ב, כ"ז). בְּחִבּוּרוֹ "**אוֹצַר הַחַיִּים**" שֶׁכָּתַב שֶׁהַמְבָרֵךְ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵבִיא עַל עַצְמוֹ בְּכָךְ שֶׁפַע בְּרָכָה חַיִּים וּמְזוֹנוֹת וְאוֹר אֵין סוֹף מִמְּקוֹר הַבְּרָכָה וְהַטּוֹב. וּמִשְׁנְתַּמְלֵּא הָאָדָם בְּאוֹתָן הַבְּרָכוֹת הוֹלְכוֹת וּמִתְפַּשְׁטוֹת הֵן בָּעוֹלָם וּמְחַיּוֹת אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁמֵחַ בּוֹ וּמְבָרְכוֹ. וּמִכָּאן תָּבִין גַּם לְהֵפֶךְ שֶׁהַמְגַדֵּף חְלִילָה גּוֹרֵם לְסַלֵּק אֶת כָּל הַהַשְׁפָּעוֹת הַטּוֹבוֹת הַלָּלוּ מִמֶּנּוּ וּמִכָּל הָעוֹלָמוֹת, וּבְכָךְ מֵמִית וּמַחֲרִיב הוּא עוֹלָמוֹת רַבִּים, וְלָכֵן מִתְחַיֵּב לֹא עָלֵינוּ מִיתָה בִּסְקִילָה.

מצוה ע"א: שלא לקלל הנשיא
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ב, כ"ז.)

''**וְנָשִׂיא בְעַמְּךָ לֹא תָאֹר**''.

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

הַזְהִירָה תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁלֹּא יְקַלֵּל אָדָם אֶת רָאשֵׁי וּנְשִׂיאֵי הָעָם, הֵם **הַמֶּלֶךְ** הַיּוֹשֵׁב עַל כִּס הַמַּלְכוּת בְּיִשְׂרָאֵל, **וְרֹאשׁ הַסַּנְהֶדְרִין** הַגְּדוֹלָה שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם. וְהַמְקַלֵּל אֶת אֶחָד מֵהֶם הֲרֵי זֶה לוֹקֶה מִשּׁוּם שְׁלוֹשָׁה לָאוִין: ''**וְנָשִׂיא בְעַמְּךָ לֹא תָאֹר**'', ''**אֱלֹקִים לֹא תְקַלֵּל**'', וְ''**לֹא תְקַלֵּל חֵרֵשׁ**''. וּמִכָּל מָקוֹם אֵינוֹ לוֹקֶה אֶלָּא אִם כֵּן קִלְּלוֹ בְּשֵׁם ה' כַּנִּזְכָּר במצוה ס''ט. לְעֵיל. **דָּגֵשׁ** חָשׁוּב שָׂמָה הַתּוֹרָה בְּאַזְהָרָה זוֹ וְהוּא ''נָשִׂיא **בְעַמְּךָ** לֹא תָאֹר''. וּפֵרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ זַ''ל שֶׁרָצְתָה הַתּוֹרָה לוֹמַר שֶׁדַּוְקָא נָשִׂיא הַנִּכְלָל בְּכְלַל ''**עַמְּךָ**'', שֶׁנּוֹהֵג וְעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂי יִשְׂרָאֵל הַכְּשֵׁרִים, דַּוְקָא בּוֹ נֶאֱמַר הָאִסּוּר שֶׁל ''לֹא תָאֹר''. מַה שֶּׁאֵין כֵּן נָשִׂיא שֶׁעָזַב אֶת דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ טוֹבִים שֶׁעָלָיו לֹא נֶאֱמַר אִסּוּר תּוֹרָה מְיֻחָד זֶה.

רֶמֶז הַכָּתוּב - מִיהוּ גָּדוֹל

הַקְּפָדָה יְתֵרָה הִקְפִּידוּ רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים עַל מַנְהִיגֵי הָעָם שֶׁיִּהְיוּ מְתֻקָּנִים וּמְיֻשָּׁרִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם. שֶׁתְּהֵא הַתּוֹרָה מוֹרַת דַּרְכָּם, וְשִׁמְּדוֹתֵיהֶם יִהְיוּ מְצֻיָּנוֹת וְיִשָּׁרוֹת, וּבְלֹא זֶה - לֹא רַק שֶׁלֹּא הֶחְשִׁיבוּם רַבּוֹתֵינוּ **לִגְדוֹלִים**, אֶלָּא אַף הִמְעִיטוּ עֶרְכָּם מִן **הַקַּטַנִּים וְהַפְּשׁוּטִים** שֶׁבָּעָם.

וְכָךְ אָמְרוּ: שלחן ערוך (יורה דעה סימן רמ''ו סעיף ח'). הָרַב שֶׁאֵינוֹ הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ טוֹבָה, אַף עַל פִּי שֶׁחָכָם גָּדוֹל הוּא וְכָל הָעָם צְרִיכִים לוֹ אֵין לְמֵדִים הֵימֶנּוּ עַד שֶׁיַּחֲזֹר לַמּוּטָב, שלחן ערוך (יורה דעה סימן רמ''ג סעיף ג'). וַהֲרֵי הוּא כַּקַּל שֶׁבְּקַבּוּר, מדרש רבה ויקרא (א', ט''ו). וראה לקמן (מצוה ק''ח) ובספרנו הדל ''דובב שפתי ישנים'' (ריש פרשת בחקותי) מה שהבאנו בסיעתא דשמיא מקדוש ישראל רבי ישראל סלנטר זיע''א על מאמר חז''ל זה. וְנִבְלָה טוֹבָה הֵימֶנּוּ.

רַבֵּנוּ **הֶחָזוֹן אִישׁ** צַוּוּקַ''ל בפרק ד' אות ט''ז. עיין שם בלשונו לשון הזהב. בְּסִפְרוֹ ''**אֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן**'' כּוֹתֵב כִּי אֶחָד מֵהַמַּפְסִידִים הַגְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם הוּא מְחַנֵּךְ וּמְלַמֵּד אֲשֶׁר אֵינוֹ שָׁלֵם וּמְתֻקָּן בְּמִדּוֹתָיו. שֶׁכֵּן הַהֶפְסֵד הַנִּגְרָם עַל יָדוֹ הִנּוֹ כָּפוּל: שֶׁלֹּא רַק שֶׁנּוֹקֵט הוּא בְּהַנְהָגוֹת מְגֹאָלוֹת וּשְׁלִילִיּוֹת בְּהַנְהִיגוֹ אֶת חֲנִיכָיו וְתַלְמִידָיו, וּמְשַׁתֵּמֵשׁ בְּסַמְכוּתוֹ וּבְתַדְמִיתוֹ הַנֶּאֱצֶלֶת לְמִלּוּי יְצָרָיו וּלְהַשְׂחָתַת מִדּוֹתָיו, אֶלָּא שֶׁגַּם אוֹתָן מִדּוֹת וְאוֹתָם טְבָעִים הוֹלְכִים וּמִשְׁתָּרְשִׁים בְּקֶרֶב חֲנִיכָיו הַמִּתְחַקִּים אַחַר הַנְהָגוֹתָיו בְּחֹשְׁבָם שֶׁכָּךְ הִיא דַּרְכָּהּ שֶׁל תּוֹרָה, וְכָל אוֹתָן הַתּוֹעֵבוֹת שֶׁעוֹשֶׂה הָרַב בְּאִיצְטְלָא שֶׁל ''**לְשֵׁם שָׁמַיִם**'' הוֹלְכוֹת וּפְרוֹת וְרָבוֹת אַף בְּקֶרֶב תַּלְמִידָיו. וְזֶהוּ הֶפְסֵד שֶׁאֵין כְּדֻגְמָתוֹ. עַד כָּאן תֹּכֶן דְּבָרָיו.

וְהַדְּבָרִים מֻפְנִים הֵן כְּלַפֵּי **הַמְּחַנֵּךְ** - לְהָבִין אֶת הָאַחֲרָיוּת הַגְּדוֹלָה הָרוֹבֶצֶת עַל שִׁכְמוֹ, וְהֵן כְּלַפֵּי **הַמִּתְחַנֵּךְ** - לְבָחוֹן וּלְבָרֵר הֵיטֵב הַאִם לָמֵד הוּא מֵאָדָם הָעוֹנֶה עַל הַתְּנָאִים הַנִּדְרָשִׁים בַּחֲזַ"ל לַתֹּאַר "**רַב**" אוֹ "**מַנְהִיג**" אוֹ "**מְלַמֵּד**" וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה.

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

נָחְלְקוּ רַבּוֹתֵינוּ **הַפּוֹסְקִים** מַה דִּינוֹ שֶׁל נָשִׂיא שֶׁקִּלֵּל אֶת עַצְמוֹ? הַאִם מִתְחַיֵּב הוּא בְּכָךְ מַלְקוֹת עַל שְׁלֹשָׁה לָאוִין כְּמוֹ כָּל אָדָם אַחֵר שֶׁקִּלֵּל אֶת הַנָּשִׂיא, אוֹ שָׁמָּא דִּינוֹ שׁוֹנֶה?

וְהִנֵּה **בביאורו על מצוה זו**. **הַמְּנַחַת חִנּוּךְ** כָּתַב שֶׁנִּרְאֶה לוֹ פָּשׁוּט שֶׁעַל דָּבָר שֶׁכָּזֶה לֹא דִּבְּרָה הַתּוֹרָה, וְאָמְנָם עוֹבֵר הוּא בָּזֶה עַל הַצַּוּוּי שֶׁל "**הַשָּׁמֶר לְךָ וּשְׁמֹר נַפְשְׁךָ מְאֹד**", וְעַל דִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ שֶׁהִזְהִירוּ שֶׁאָדָם לֹא יְקַלֵּל וְיִפְתַּח אֶת פִּיו לָרָעָה עַל עַצְמוֹ, אֲבָל עַל הַלְּאוֹ שֶׁל "**נָשִׂיא בְּעַמְּךָ לֹא תָאֹר**" אֵינוֹ עוֹבֵר כְּשֶׁמְּקַלֵּל אֶת עַצְמוֹ.

אוּלָם בטעמי המצוות שלו (מצוה תקנ"ו). **הָרַדְבַּ"ז** כָּתַב שֶׁגַּם אִם קִלֵּל הַנָּשִׂיא אוֹ הַדַּיָּן אֶת עַצְמוֹ הֲרֵי זֶה לוֹקֶה מִשּׁוּם שְׁלוֹשָׁה לָאוִין. וְכֵן צִדֵּד הַגָּאוֹן **רַבִּי שְׁמוּאֵל הַלֵּוִי וּאזְנֵר** שְׁלִיט"א בקונטרס המצוות (מצוה ל'). בְּשׁוּ"ת **שֵׁבֶט הַלֵּוִי** כִּדְבָרָיו.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן "נָשִׂיא בְּעַמְּךָ לֹא תָאֹר" עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה לְהָרה"ק **רַבִּי בָּרוּךְ מִמֵּעז'יבוז'** זיע"א שֶׁפֵּרֵשׁ אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה "**נָשִׂיא בְּעַמְּךָ לֹא תָאֹר**" שֶׁרָצָה לוֹמַר שֶׁאִם יֶשְׁנוֹ נָשִׂיא הַמּוֹעֵל בְּדַרְגָּתוֹ וּבְמַעֲלָתוֹ, וְנוֹהֵג בְּמַעֲשֵׂי "**עַמְּךָ**" דְּהַיְנוּ שֶׁמְּחַרְחֵר רִיבִים וּמַחֲזִיק בְּמַחֲלֹקֶת שכן נאמר בנביא (הושע ד', ד'): "ועמך כמריבי כהן". , אֲזַי "**לֹא תָאֹר**" - דְּהַיְנוּ אַל תְּקַבֵּל מֵאוֹרוֹ וּמִתּוֹרָתוֹ. שֶׁמְּדָּתוֹ שֶׁל הַנָּשִׂיא צְרִיכָה לִהְיוֹת בִּבְחִינַת שָׁלוֹם וְרַחֲמִים, וּבְלֹא זֶה אֵינוֹ רָאוּי שֶׁיִּלְמְדוּ וְיִקַּבְּלוּ מִמֶּנּוּ.

מצוה ע"ב: שלא להקדים חקי התבואות

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ב, כ"ח.)

"**מְלֵאָתְךָ וְדִמְעֲךָ לֹא תְאַחֵר**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

חֵלֶק נִכְבָּד מִמִּצְוֹוֹת הַתּוֹרָה הַתְּלוּיוֹת בְּאֶרֶץ הוּא עִנְיַן הַפְּרָשַׁת הַתְּרוּמוֹת וְהַמַּעַשְׂרוֹת. הֶחֵל בִּתְרוּמָה גְּדוֹלָה וְכֹלֵּה בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי וּמַעֲשֵׂר עָנִי. וְהִנֵּה בְּתוֹךְ צִוּוּי זֶה הִכְנִיסָה תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה אִסּוּר נוֹסָף בְּאָמְרָהּ: "**מְלֵאָתְךָ וְדִמְעֲךָ לֹא תְאַחֵר**", וְהֵינוּ שֶׁיַּפְרִישׁ בַּעַל הַתְּבוּאָה אֶת הַהַפְרָשׁוֹת וְהַתְּרוּמוֹת שֶׁצִּוְּתָה אוֹתוֹ הַתּוֹרָה עַל פִּי הַסֵּדֶר הַנָּקוּב וְהַיְדוּעַ בְּדִוְקָא, וְשֶׁלֹּא יְשַׁנֶּה אוֹ יְהַפֵּךְ אֶת סִדְרֵי הַהַפְרָשָׁה. וְעַל כָּל זֹאת נִצְטַוֵּינוּ בִּכְדֵי שֶׁלֹּא נָבוֹא לִכְלַל טָעוּת

וּמִכְשׁוֹל לְהַחֲסִיר בְּמַשֶּׁהוּ מֵהַמַּתָּנוֹת שֶׁעָלֵינוּ לִיתֵּן, וְשֶׁלֹּא נִכָּשֵׁל חָלִילָה בְּגָזֵל וּבַאֲכִילַת מַאֲכָלוֹת הָאֲסוּרִים עָלֵינוּ.

סָדָר הַהַפְרָשׁוֹת שֶׁקָּבְעָה הַתּוֹרָה הוּא ראה רמב"ם הלכות תרומות (פרק ג' הלכה כ"ג). שֶׁבִּתְחִלָּה יַפְרִישׁ אָדָם מִן הָעֲרֵמָה הַפְּרָשָׁה הַנִּקְרֵאת "**תְּרוּמָה גְּדוֹלָה**", שֶׁלָּזֶה דַּי מִן הַתּוֹרָה אֲפִלּוּ בְּחִטָּה אַחַת לַעֲרֵמָה גְּדוֹלָה, וְעַל יְדֵי חֲכָמֵינוּ נִצְטַוֵּינוּ לְהַפְרִישׁ שְׁנֵי אֲחוּזִים מֵהָעֲרֵמָה, וּלְמָסְרָם לַכֹּהֵן. לְאַחַר מִכֵּן יֵשׁ לְהַפְרִישׁ עֲשִׂירִית מִן הַנּוֹתָר בָּעֲרֵמָה הַנִּקְרֵאת "**מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן**" וּלְמָסְרָהּ לַלֵּוִי. לְאַחַר מִכֵּן יֵשׁ לְהַפְרִישׁ עֲשִׂירִית נוֹסֶפֶת מִן הַנּוֹתָר כָּעֵת הַנִּקְרֵאת "**מַעֲשֵׂר שֵׁנִי**" וְלִקַּחַת זֹאת לִירוּשָׁלַיִם וְלֶאֱכֹל יַחַד עִם בְּנֵי בֵּיתוֹ בְּתוֹךְ חוֹמוֹת הָעִיר. וּבִשְׁנִים ג', וְ- ו' לַשְּׁמִטָּה יַעֲנִיק אֶת הַהַפְרָשָׁה הַשְּׁלִישִׁית לָעֲנִיִּים וְזֶהוּ "**מַעֲשֵׂר עָנִי**".

רַבּוֹתֵינוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה תרומות פרק ג' משנה ו'. לִמְּדוּנוּ שֶׁאִם עָבַר בַּעַל הַתְּבוּאָה עַל צִוּוּי הַתּוֹרָה וְהִקְדִּים אֶת הַמְאֻחָר אוֹ אֵחֵר אֶת הַמֻּקְדָּם בְּסֵדֶר הַהַפְרָשׁוֹת, בְּכָל זֹאת מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי וְאֵינוֹ צָרִיךְ לַחְזֹר וּלְעָרְבָם וּלְהַפְרִישָׁם בַּשֵּׁנִית. וְהוֹסִיף רַבֵּנוּ **הָרַמְבָּ"ם** זַ"ל שֶׁאַף לְכָךְ עַל כֵּן אֵינוֹ לוֹקֶה אֶלָּא הֲרֵי הוּא כְּעוֹבֵר עַל מִצְוַת הַמֶּלֶךְ בִּלְבַד.

רֶמֶז הַכָּתוּב - לְאַט וּבָטוּחַ

פְּעָמִים רַבּוֹת מִתְעוֹרֵר בָּאָדָם חֵשֶׁק וְרָצוֹן עַז לְהִתְקָרֵב לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וּלְהִתְעַלּוֹת בַּעֲבוֹדַת ה', וְחֵפֶץ הוּא מִיָּד בֵּן רֶגַע לְהַשְׁלִים וּלְתַקֵּן אֶת כָּל מַעֲשָׂיו וּלְיַשְּׁרָם. וּמִמְּצָוָה זוֹ אָנוּ לְמֻדִּים שֶׁגַּם כְּשֶׁבָּאִים לְתַקֵּן וּלְהִתְעַלּוֹת - יֵשׁ סֵדֶר בַּדָּבָר. מָה רִאשׁוֹן וּמָה אַחֲרוֹן, מַה בַּתְּחִלָּה וּמַה לְבַסּוֹף, וְהַמְהַפֵּךְ אֶת הַסֵּדֶר וּמַקְדִּים אֶת הַמְאֻחָר אוֹ מְאַחֵר אֶת הַמֻּקְדָּם לֹא קִיֵּם אֶת מִצְוַת הַתְּשׁוּבָה כָּרָאוּי. וּכְפִי שֶׁלִּמְּדָנוּ הֶחָכָם בָּאָדָם: משלי ט"ו, כ"ג. "**דָּבָר בְּעִתּוֹ מַה טּוֹב**". ברכות ס"ד ע"א. וַחֲכָמֵינוּ זַ"ל אָמְרוּ: "**כָּל הַדּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה - הַשָּׁעָה דּוֹחַקְתּוֹ**".

הַגְּמָרָא דף ט"ז ע"ב. בְּמַסֶּכֶת תַּעֲנִית מְלַמֶּדֶת מַהוּ סֵדֶר הַיּוֹם בִּימֵי הַתַּעֲנִיּוֹת שֶׁהָיוּ עוֹרְכִים בִּשְׁנַת הַבַּצֹּרֶת לְהוֹרָדַת גְּשָׁמִים וּלְבִטּוּל גְּזֵרוֹת. שָׁם מוּבָא שֶׁמֵּהַבֹּקֶר וְעַד לַחֲצִי הַיּוֹם הָיוּ מְעַנִּים בְּעַנְיֵנֵי וּבְצָרְכֵי הָעִיר ופירש רש"י שם: דרישה וחקירה לבדוק במעשיהם. , וּמֵחֲצִי הַיּוֹם וְעַד לָעֶרֶב הָיוּ עוֹסְקִים בִּתְשׁוּבָה וּבִתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים. לְלַמֶּדְךָ שֶׁגַּם בְּמִצְוַת הַתְּשׁוּבָה יֶשְׁנָם כְּלָלִים בְּמַה לְהַתְחִיל וּבְמַה לְסַיֵּם. שֶׁכָּל זְמַן שֶׁלֹּא עִיֵּן הָאָדָם בְּמַעֲשָׂיו, וְלֹא עָקַר אֶת מִדּוֹתָיו הָרָעוֹת וְאֶת הֶרְגְּלָיו הַקְּלוֹקְלִים, מַה לּוֹ לְחַפֵּשׂ וּלְהִתְעַסֵּק בְּמַעֲלוֹת רָמוֹת וְנִשְׂגָּבוֹת, וְלַעֲלוֹת עַל בָּמָה שֶׁאֵינָהּ מַתְאֶמֶת לוֹ?! וְכִי יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת שֶׁיִּנָּסֶה אָדָם לְטַפֵּס עַל סֻלָּם וְלִקְפֹּץ יָשָׁר מִן הַשְּׁלִיבָה הָרִאשׁוֹנָה אֶל הַשְּׁלִיבָה הַשְּׁבִיעִית אוֹ הַשְּׁמִינִית?! וַהֲרֵי זוֹ נְפִילָה מֻבְטַחַת!! לָכֵן דּוֹרֶשֶׁת מִמֶּנּוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לְהַכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ, וְלִזְכֹּר אֶת חֶסְרוֹנוֹתָיו, וְלִפְסֹעַ בְּחָכְמָה וּבִתְבוּנָה צַעַד אַחַר צַעַד עַד שֶׁיִּזְכֶּה בְּעֶזְרַת ה' וכפי שפירשו בעלי חסידות את

הפסוק בתהלים (כ"ד, ג'): "מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו"- רבים הם העולים בהר עבודת ה', אולם החכמה האמיתית היא מי ישאר ויקום במקום קדשו מבלי ליפול. לַעֲלוֹת בְּהַר ה' וְלָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ מִבְּלִי לִפּוֹל חָלִילָה.

כָּל הוֹרֶה יוֹצֵא לוֹ לִרְאוֹת בְּמֶשֶׁךְ תְּקוּפַת גִּדּוּל יְלָדָיו אֶת הַמַּחֲזֶה הַמְשַׁעֲשֵׁעַ בּוֹ נוֹעֲלִים יְלָדָיו אֶת נַעֲלֵי הוֹרֵיהֶם וּמְהַלְּכִים עִמָּם בְּשִׂמְחָה וּבְהִתְלַהֲבוּת בְּרַחֲבֵי הַבַּיִת. מַרְגִּישִׁים וְחוֹשְׁבִים הֵם בְּכָךְ לְכַמָּה רְגָעִים כְּאִלּוּ הֵם הָאַבָּא הַגָּדוֹל אוֹ הָאִמָּא הַחֲשׁוּבָה. אוּלָם בְּתוֹר הוֹרִים יוֹדְעִים אָנוּ הֵיטֵב שֶׁנְּעִילַת נַעֲלַיִם גְּדוֹלוֹת לֹא זֶה מַה שֶּׁעוֹשֶׂה אֶת הָאָדָם לְגָדוֹל, רַק לְהֵפֶךְ: לְאַחַר כַּמָּה צְעָדִים נִרְאֶה אֵיךְ שֶׁיִּסְתַּבְּכוּ רַגְלָיו הָרַכּוֹת שֶׁל יֶלֶד הַחָמֻד זוֹ עִם זוֹ, וּבֵין רֶגַע יִצְנַח וְיִפֹּל עַל הָאָרֶץ.

וְכָךְ כְּמוֹ אוֹתוֹ יֶלֶד קָט גַּם אָנוּ הַמְבֻגָּרִים מְבַקְּשִׁים לְעִתִּים לִנְעֹל נַעֲלַיִם הַגְּדוֹלוֹת לְמִדָּתֵנוּ, וְחוֹשְׁבִים אָנוּ שֶׁאִם נַעֲשֶׂה אוֹ נְנַהֵג בְּדְבָרִים מְסֻיָּמִים מְמֵילָא נַהֲפֹךְ לִגְדוֹלִים וְלַחֲשׁוּבִים. אוּלָם כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ לֹא הַנַּעַל הִיא זוֹ שֶׁעוֹשָׂה אֶת הָאָדָם לְגָדוֹל, אֶלָּא הָאָדָם וּמִדּוֹתָיו הֵם אֵלּוּ שֶׁקּוֹבְעִים אֶת דַּרְגָּתוֹ. וְאָדָם שֶׁיְּנַהֵג בְּהַנְהָגוֹת שֶׁאֵינָן תּוֹאֲמוֹת לְדַרְגָּתוֹ קָרוֹב לְוַדַּאי הַדָּבָר שֶׁבְּתוֹךְ זְמַן מָה יִמְצָא הוּא אֶת עַצְמוֹ לְפֶתַע נָפוּל וְשָׁדוּד מִבְּלִי כָּל זֵכֶר לְאוֹתָן דְּרָגוֹת שֶׁחָשַׁב שֶׁרָכַשׁ לְעַצְמוֹ.

לָכֵן חָכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ שֶׁלֹּא לְהַקְדִּים אֶת הַמְאֻחָר, וּלְהִתְאַזֵּר בְּסַבְלָנוּת בְּכָל דָּבָר בַּחַיִּים עַד שֶׁיַּגִּיעַ הַזְּמַן הַנָּכוֹן, וּבְכָךְ יוּכַל בְּעֶזְרַת ה' לְהִתְעַלּוֹת וְלֵהָנוֹת בְּדַרְכּוֹ הַיְשָׁרָה מִבְּלִי לִמְעֹד וּלְהִכָּשֵׁל. וּכְפִי שֶׁלִּמְּדָנוּ **רַבֵּנוּ בַּחְיֵי** זַ"ל בְּסִפְרוֹ חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת שַׁעַר יִחוּד הַמַּעֲשֶׂה: "מִי שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף עַל חוֹבָתוֹ כְּלַפֵּי הַבּוֹרֵא - אַף יְדֵי חוֹבָתוֹ אֵינוֹ יוֹצֵא, **אַף אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַבֵּל תּוֹסֶפֶת זוֹ עַד שֶׁיְּקַיֵּם תְּחִלָּה אֶת חוֹבָתוֹ**".

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

עַל אַף הָאָמוּר לְעֵיל שֶׁיֵּשׁ לְהַפְרִישׁ אֶת הַתְּרוּמוֹת וְהַמַּעֲשְׂרוֹת עַל פִּי סִדְרָן, מִכָּל מָקוֹם כָּתְבוּ **חַכְמֵי הַמִּשְׁנָה** שֶׁיָּכוֹל אָדָם לְהַפְרִישׁ אֶת כָּל הַתְּרוּמוֹת וְהַמַּעֲשְׂרוֹת מִתְּבוּאָתוֹ בְּפַעַם אַחַת. וְזֶה עַל יְדֵי שֶׁיַּפְרִישׁ אֶת דהיינו אחד מל"ג ושליש מכללות התבואה. הַכַּמּוּת הַנִּדְרֶשֶׁת לְכָל סוּגֵי הַתְּרוּמוֹת וְהַמַּעֲשְׂרוֹת הַנִּזְכָּרוֹת, וְיִקְבַּע מָקוֹם לְכָל מַתָּנָה וּמַתָּנָה בְּפִיו, וּבָזֶה מֵחִיל הוּא עֲלֵיהֶם אֶת קְדֻשָּׁתָם וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוַת הַפְרָשַׁת הַתְּרוּמוֹת וְהַמַּעֲשְׂרוֹת כְּהִלְכָתָהּ. וְכֵן רֹאשׁ הלכות תרומות (פרק ג' הלכה כ"ד). פָּסַק רַבֵּנוּ **הָרַמְבַּ"ם** זַ"ל בְּהִלְכוֹתָיו.

בְּסוֹד עֻבָּדֶיךָ

בְּבֵאוּר סֵדֶר הָעֲבוֹדָה עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד כָּתַב הַגה"ק **רַבִּי צָדוֹק הַכֹּהֵן מִלֶּבְלִין** זַצַ"ל בפתיחת ספרו אות א'. בְּסִפְרוֹ "**צִדְקַת הַצַּדִּיק**" שֶׁרֹאשִׁית כְּנִיסַת הָאָדָם לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא

צָרִיכָה לִהְיוֹת בִּמְהִירוּת וּבְחִפָּזוֹן, וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְּפֶסַח מִצְרַיִם שֶׁהָיָה נֶאֱכָל בְּחִפָּזוֹן. אוּלָם לְאַחַר מִכֵּן הָעֲבוֹדָה וְהָעֲלִיָּה הַתְּמִידִית בַּעֲבוֹדַת ה' צְרִיכָה לִהְיוֹת בְּנַחַת וּבְמִתּוּן כְּמוֹ פֶּסַח הַדּוֹרוֹת שֶׁאֵינוֹ נֶאֱכָל בְּחִפָּזוֹן. וְזֶה מִפְּנֵי שֶׁבַּהַתְחָלָה כְּשֶׁבָּא לְנַתֵּק אֶת עַצְמוֹ מִתַּאֲווֹת וּמַעֲנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה אֲזַי צָרִיךְ לְנַצֵּל אֶת הָרֶגַע בּוֹ הוּא מִתְעוֹרֵר לְכָךְ וְלַחְפֹּז לָצֵאת מִן הַמֵּצַר כָּל עוֹד נִתָּן. אוּלָם מִשֶּׁעָבַר זֹאת צָרִיךְ לְהִתְקַדֵּם בְּהַדְרָגָתִיּוּת שֶׁלֹּא יִכְבַּד עָלָיו הַמַּשָּׂא.

מצוה ע"ג: שלא לאכל טרפה

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ב, ל'.)

"**וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בְּשַׂר טְרֵפָה, הִיא בְּהֵמָה חַיָּה אוֹ עוֹף שֶׁמַּחֲמַת מַכָּה שֶׁקִּבְּלָה אוֹ מִמַּחֲלָה כָּל שֶׁהִיא יְדוּעַ לָנוּ שֶׁלֹּא תַּעֲמֹד בַּחַיִּים לְפֶרֶק זְמַן שֶׁל שָׁנָה תְּמִימָה - הֲרֵי שֶׁנֶּחְשֶׁבֶת הִיא בְּכָךְ כִּטְרֵפָה וְנֶאֱסָרָה עָלֵינוּ בַּאֲכִילָה. וְרַבּוֹתֵינוּ מסכת חולין פרק ג'. בַּתַּלְמוּד מוֹנִים **שִׁבְעִים וּשְׁלוֹשָׁה** סוּגֵי טְרֵפוֹת שֶׁיִּתְּכָנוּ בְּבַעֲלֵי חַיִּים וראה כל דיניהן בשלחן ערוך (יורה דעה סימן כ"ט והלאה). .

מִבֵּין כָּל אוֹתָם סוּגֵי טְרֵפוֹת יֶשְׁנוֹ סוּג טְרֵפוֹת אֶחָד הַמָּצוּי בְּיוֹתֵר בְּקֶרֶב בַּעֲלֵי הַחַיִּים, וְהוּא נִקְב הָעָלוּל לְהִוָּצֵר בְּרִיאָה שֶׁל הַבְּהֵמָה, וְלָכֵן חִיְּבוּנוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל לִבְדֹּק כָּל בְּהֵמָה בְּטֶרֶם אֲכִילָתָהּ הַאִם נָפַל בָּהּ מוּם זֶה הָאוֹסֵר אוֹתָהּ בַּאֲכִילָה. וּלְפִיכָךְ, חוֹבָה קְדוֹשָׁה הִיא עַל כָּל אֲשֶׁר בֶּן יִשְׂרָאֵל יִקָּרֵא לְהַקְפִּיד עַל אֲכִילַת בָּשָׂר "**חָלָק**" בִּלְבַד הַנָּקִי מִכָּל חֲשַׁשׁ סִירְכָא הָעֲלוּלָה לְהַטְרִיחַ אֶת הַבְּהֵמָה. וְלֹא כְאוֹתָם הַטּוֹעִים לַחְשֹׁב שֶׁבָּשָׂר חָלָק הוּא מִדַּת חֲסִידוּת הַשַּׂיֶּכֶת רַק לַצַּדִּיקִים וְלַפְּרוּשִׁים - זֶה אֵינוֹ! אֶלָּא כָּל הָרוֹצֶה לְהִכָּלֵל בְּכְלַל יִשְׂרָאֵל הַכְּשֵׁרִים חַיָּב הוּא לְהַקְפִּיד בַּדָּבָר הַזֶּה.

רָמַז הַכָּתוּב - וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ

הַגה"צ **רַבִּי יְהוּדָה צַדָּקָה** זַצַ"ל בְּסִפְרוֹ בפרשת משפטים. "**קוֹל יְהוּדָה**" הֵבִיא רָמָז נָאֶה מִפָּסוּק זֶה עַל דֶּרֶךְ הַמּוּסָר: שֶׁהַשָּׂדֶה הֲרֵי הִיא דָּבָר הַמְסַמֵּל אֶת הַיְצִיאָה וְהַחֹפֶשׁ. וּמְצִיאוּת הִיא שֶׁכְּשֶׁיּוֹצֵא אָדָם מֵהַמִּסְגֶּרֶת וּמֵהַסְּבִיבָה בָּהּ הוּא מָרְגָּל לִהְיוֹת עָלוּל הוּא לְהִתְקַל בְּמָקוֹמוֹת אוֹ בְּמַצָּבִים בָּהֶם לֹא יִהְיֶה בְּהֶשֵּׂג יָדוֹ בָּשָׂר כַּהֲלָכָה אוֹ מַאֲכָל כָּשֵׁר אַחֵר. וְעַל כֵּךְ רָמְזָה הַתּוֹרָה בְּאָמְרָהּ "וּבָשָׂר **בַּשָּׂדֶה** טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ" שֶׁלֹּא תִּקַּל בְּהִיוֹתְךָ בַּדְּרָכִים לְוַותֵּר עַל עֶקְרוֹנוֹתֶיךָ הָרוּחָנִיִּים.

פְּעָמִים שֶׁאָדָם יוֹצֵא לִנְפֹּשׁ אוֹ לְהַחְלִיף אֲוִירָה בִּבְחִינַת "קוֹוֵי ה' יַחֲלִיפוּ כֹחַ", וּלְפֶתַע הוּא נִתְקָל בְּדֵילֶמוֹת וּבִסְפֵקוֹת הֲלָכָתִיּוֹת בְּעִנְיַן נְטִילַת הַיָּדַיִם, תְּפִלָּה בְּמִנְיָן, עִנְיְנֵי צְנִיעוּת

וְכַדּוֹמֶה. וְהַיֵּצֶר הָרַע מַתְחִיל לְהַמְצִיא כָּל מִינֵי סְנִיפִים וְתֵרוּצִים שֶׁל "**אֶפְשָׁר לְהָקֵל**" וְ"**כֻּלָּם עוֹשִׂים כָּכָה**" וְ"**אֵין בְּרֵרָה**". אֲבָל עַל הָאָדָם לִזְכֹּר שֶׁלִּהְיוֹת יְהוּדִי טוֹב צָרִיךְ בְּכָל מָקוֹם, וּבְכָל זְמַן. גַּם כְּשֶׁזֶּה לֹא כָּל כָּךְ נוֹחַ וְלֹא כָּל כָּךְ מִסְתַּדֵּר עִם כָּל זֹאת אֶת ה' צָרִיךְ לַעֲבֹד תָּמִיד. וְאֶת זֶה אָנוּ לְמֵדִים מִצִּוּוּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה "וּבָשָׂר **בַּשָּׂדֶה** טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ". שֶׁגַּם כְּשֶׁאַתָּה בַּ"שָּׂדֶה" - זְכֹר לִשְׁמֹר וּלְקַיֵּם אֶת כָּל מִצְוֹות הַבּוֹרֵא בִּמְלוֹאָן.

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

מָרָן הַגְּרַ"ע **יוֹסֵף** שְׁלִיטָ"א בְּסִפְרוֹ "**יַבִּיעַ אֹמֶר**" דָּן בְּעִנְיַן אֲכִילַת בָּשָׂר **חָלָק** לְדַעַת מָרָן הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ הַאִם הַדָּבָר הוּא חִיּוּב מֵהַדִּין אוֹ לֹא? וְעַל מִי חָל חִיּוּב זֶה?

וְהֵבִיא שָׁם אֶת דִּבְרֵי **הָרַשְׁבָּ"א** זַ"ל בִּתְשׁוּבָה שֶׁכָּתַב לֶאֱסֹר לְמַעֵךְ סִירְכוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ בְּרֵיאַת הַבְּהֵמָה לְאַחַר הַשְׁחִיטָה בְּמַטָּרָה לְהַכְשִׁירָהּ בְּכָךְ, וְשֶׁהָעוֹשֶׂה כֵּן לְאַחַר הַתָּרָאָה יֵשׁ לְהַעֲבִירוֹ מִשְׁחִיטָתוֹ ראה כל זה ביביע אומר (חלק ה' יורה דעה סימן ג'), וברשב"א (בתשובה ד"ש).

וכן כתב הרשב"ץ (ב"יבין שמועה" דף י"ט ע"ב) ובארחות חיים (חלק ב' עמוד תי"ג) ובכל בו (סימן ק"א). ובשל"ה הקדוש (שער האותיות דף נ') כתב בחריפות נגד המקילים בדבר, עיין שם בלשונו. .

וְכֵן פָּסְקוּ בסימן ל"ט סעיף י'. **הַטּוּר וְהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ** לֶאֱסֹר אֶת הַדָּבָר לְגַמְרֵי, וְשֶׁהָעוֹשֶׂה כֵּן הֲרֵי זֶה כְּמַאֲכִיל טְרֵפוֹת לְיִשְׂרָאֵל.

אוּלָם שם בהגהתו על סעיף י"ג. **הָרַמְ"א** זַצ"ל כָּתַב שֶׁיֵּשׁ מַתִּירִין לַעֲשׂוֹת זֹאת בְּטַעֲנָה שֶׁאִם תִּתְמַעֵךְ בְּנַחַת יֵשׁ לְתָלוֹת שֶׁאֵין זוֹ סִירְכָא אֶלָּא רִיר בְּעָלְמָא, וְסִיּם שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁזּוֹ קַלָּא גְּדוֹלָה כְּבָר נָהֲגוּ בָּהּ בַּמְּדִינוֹת הַלָּלוּ וְאֵין לְמָחוֹת בְּיָדָם. עכת"ד.

וּלְמַעֲשֶׂה כָּתַב **מָרָן הַיַּבִּיעַ אֹמֶר** שְׁלִיטָ"א שֶׁאֵין לְהָקֵל בַּדָּבָר, וּבְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אַף לְיוֹצְאֵי אַשְׁכְּנַז הַהוֹלְכִים אַחַר פְּסָקֵי הָרַמְ"א בְּרֹב דִּבְרֵיהֶם אֵין לְהָקֵל בְּדָבָר זֶה עיין בתשובתו שם שכתב להוכיח כן באורך על פי תשובת מרן בעל השלחן ערוך בשו"ת "אבקת רוכל" (סימן רי"ב). ואכמ"ל. . כָּל שֶׁכֵּן בְּנֵי סְפָרַד שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם צַד אוֹ הֶתֵּר לְהָקֵל וְלִסְמֹךְ עַל שְׁחִיטַת הָרַבָּנוּת שֶׁחֻזְקָתָהּ שֶׁנַּעֲשֵׂית עַל יְדֵי מִשְׁמוּשׁ בְּסִירְכָא וּמְעוּכָה. וְכֵן עִקַּר לְמַעֲשֶׂה.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר אִסּוּר אֲכִילַת טְרֵפָה עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בְּסֵפֶר פרשת משפטים. "**טַעֲמֵי הַמִּצְוֹות**" מֵרַבֵּנוּ **הָאֲרִיזַ**"**ל** שֶׁכָּתַב שֶׁבְּשָׂר טְרֵפָה הוּא הַחֵלֶק הָרַע שֶׁבַּחִיצוֹנִים שֶׁנּוֹצַר עַל יְדֵי כֹּחַ הַמְכֻנֶּה בֹּשֶׁם "**כֶּלֶב רַע**". וְלָכֵן אָסוּר לְאָכְלוֹ. וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב "וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכְלוּ **לַכֶּלֶב** תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ".

מצוה ע"ד: שלא לשמע טענת בעל דין שלא בפני בעל דין חברו.

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ג, א'.)

''**לֹא תִשְׁמַע שְׁמַע שָׁוְא**''.

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

לָאו מִן הַתּוֹרָה זֶה מֻפְנֶה כְּלַפֵּי הַדַּיָּן בְּעֵת שֶׁנִּגַּשׁ הוּא לִשְׁמֹעַ אֶת טַעֲנוֹת הַתּוֹבֵעַ וְהַנִּתְבָּע וְלִפְסֹק אֶת דִּינָם, לְבַל יִשְׁמַע אֶת אֶחָד הַצְּדָדִים עַד שֶׁיְּגִיעַ גַּם הַצַּד הַשֵּׁנִי. וְזֶה בְּכְדֵי שֶׁלֹּא יוּכַל אַף אֶחָד מֵהַצְּדָדִים לְסַלֵּף אֶת דְּבָרָיו אוֹ לְשַׁקֵּר מִבְּלִי שֶׁהַצַּד הַשֵּׁנִי יַכְחִישׁוֹ כן פירש רש''י ז''ל על התורה שם. וראה בגמרא (שבועות ל' ע''א) שלמדו איסור זה מהפסוק ''מדבר שקר תרחק''. . **בְּנוֹסָף עַל כָּךְ**: טֶבַע הָאָדָם הוּא שֶׁהָרֹשֶׁם הָרִאשׁוֹנִי שֶׁמְּקַבֵּל הוּא עַל הַזּוּלַת הִנּוֹ בַּעַל כֹּחַ הַשְׁפָּעָה גָּדוֹל מְאֹד, וְגַם אִם יִרְצֶה לְאַחַר מִכֵּן לְשַׁנּוֹתוֹ יִהְיֶה הַדָּבָר קָשֶׁה מְאֹד. וְעַל כֵּן צִוְּתָה הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא יִשְׁמַע הַדַּיָּן צַד אֶחָד שֶׁלֹּא בְּנוֹכְחוּת הַשֵּׁנִי בִּכְדֵי שֶׁלֹּא יְקַבֵּל רֹשֶׁם רִאשׁוֹנִי עַל הַמִּקְרֶה וְהַדָּבָר יִקָּבַע בְּלִבּוֹ ראה ב''כסף הקדשים'' על השלחן ערוך (חושן משפט סימן י''ז) שכתב כעין זה. .

אִסּוּר זֶה קִבְּלוּ ראה שבועות (ל' ע''א) שרב כהנא דרש זאת מהפסוק ''לא תשא שמע שוא''- לא תשיא. רַבּוֹתֵינוּ שֶׁתִּקֵּף הוּא אַף כְּלַפֵּי בַּעֲלֵי הַדִּין בְּעַצְמָם, שֶׁלֹּא יַשְׁמִיעוּ אֶת טַעֲנוֹתֵיהֶם בִּפְנֵי הַדַּיָּנִים אֶלָּא בְּנוֹכְחוּת בַּעַל הַדִּין הַשֵּׁנִי. וְלָכֵן על פי אימרת רבה בר רב הונא בשבועות (ל' ע''ב). והובא בשלחן ערוך (חושן משפט סימן י''ז סעיף ה'). ועיין עוד באחרונים שם מה שכתבו בנידון ואכמ''ל. אָמְרוּ שֶׁתַּלְמִיד הַמִּתְדַּיֵּן עִם אַחֵר בִּפְנֵי רַבּוֹ לֹא יְקַדִּים לָבוֹא אֵלָיו אֶפִלּוּ לְעִנְיָנִים אֲחֵרִים, שֶׁלֹּא יְהֵא נִרְאֶה כְּאִלּוּ הָלַךְ לְסַדֵּר לְפָנָיו טַעֲנוֹתָיו.

רָמַז הַכָּתוּב - שְׁמִירַת הַלָּשׁוֹן

אִסּוּר נוֹסָף לְמֻדִּים ראה רש''י ז''ל בפירושו על התורה שם. רַבּוֹתֵינוּ מִפְסוּק זֶה, וְהוּא הֶעָוֹן הַפְּלִילִי וְהֶחְמוּר שֶׁל **קַבָּלַת לָשׁוֹן הָרָע וּרְכִילוּת**. שֶׁלֹּא יְקַבֵּל אָדָם דִּבְרֵי שִׂטְנָה שֶׁמְּסַפְּרִים לוֹ עַל הַזּוּלָת, וְיִמְשֹׁךְ אֶת יָדוֹ מִלָּדוּן וְלִשְׁפֹּט אֶת הַמְדֻבָּר. שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר יוֹתֵר קָשֶׁה וּמַזִּיק לָאָדָם כְּמוֹ הַפְּתָיוּת וְהַתְּמִימוּת לְהַאֲמִין לְכָל דָּבָר שֶׁשּׁוֹמֵעַ.

אָדָם חָכָם צָרִיךְ לִזְכֹּר שֶׁרֹאשׁוֹ וְשִׂכְלוֹ הֵם מָקוֹם שְׁכִינַת נִשְׁמָתוֹ, וּלְמָקוֹם מְקֻדָּשׁ שֶׁכָּזֶה לֹא מַכְנִיסִים כָּל דָּבָר. יָדוּעַ שֶׁבְּמִבְנִים צִבּוּרִיִּים נִצָּב שׁוֹמֵר בַּפֶּתַח הָעוֹמֵד וּבוֹדֵק כָּל אָדָם הַמְבַקֵּשׁ לְהִכָּנֵס מִכַּף רַגְלוֹ וְעַד רֹאשׁוֹ שֶׁמָּא יֵשׁ בִּבְגָדָיו חֲלִילָה אִיזֶה כְּלִי מַשְׁחִית אוֹ חֹמֶר נֶפֶץ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, וְזֶה עַל אַף שֶׁאֵין לָנוּ שׁוּם בְּעָיָה מְיֻחֶדֶת עִם אוֹתוֹ אֶחָד. כָּךְ עָשָׂה גַּם אַתָּה בְּשָׁעָה שֶׁמְּבַקְּשִׁים לְהַכְנִיס לְרֹאשְׁךָ דְּבָרִים עַל פְּלוֹנִי וְעַל אַלְמוֹנִי, בְּדֹק **מֵיהוּ** הָאוֹמֵר? וְהַאִם בֶּאֱמֶת **נֶאֱמָן וְזָהִיר** וְדַיְקָן הוּא בְּדִבּוּרוֹ אוֹ לֹא? וּמֵהֶם הַדְּבָרִים הָאֲמוּרִים - הַאִם בָּטוּחַ שֶׁכֵּנִים וַאֲמִתִּיִּים הֵם, אוֹ שֶׁמָּא סַלְפוּ וְהֶמְצִאוּ בְּמִתְכַּוֵּן אוֹ שֶׁלֹּא בְּמִתְכַּוֵּן? **אַל תַּכְנִיס כָּל דָּבָר לָרֹאשׁ. רֹאשְׁךָ אֵינוֹ מַחְסָן!** וּלְעִתִּים דָּבָר אֶחָד מְקַלְקֵל גּוֹרֵם שֶׁגַּם הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים

שֶׁבְּרֹאשְׁךָ יַסְרִיחוּ וְיֹאבְדוּ! וראה את לשון הזהב של רבינו הרמב"ם ז"ל בצוואתו שכתב בזו הלשון: "דע! כי האמת והצדק הם תכשיטי הנפש, ונותנים הם גבורה ובטח ונצח לגוף, ולא מצאתי רפואה לרכות הלבב כהרכבת האמת והצדק". ושפתיים ישק.

כֹּחַ הַלָּשׁוֹן הוּא גָּדוֹל וְעָצוּם. וּכְפִי שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל: "הַלָּשׁוֹן הִיא הָרַכָּה שֶׁבְּאֵיבָרִים, וּבְכֹחָהּ לְשַׁבֵּר גְּדוֹלִים וַעֲצוּמִים". ראה ספר "החברה והשפעתה" שהביא רעיון נפלא זה, ואכמ"ל.

כָּל אָדָם יֵשׁ בּוֹ יְחוּדִיּוֹת וְגִוּוּן נִפְלָא שֶׁאֵין בְּזוּלָתוֹ, וְעִקַּר פְּעֻלַּת הַלָּשׁוֹן הָרָע הִיא לְטַשְׁטֵשׁ אֶת הַמַּעֲלָה וְהַיְחוּדִיּוּת וּלְמָרְחָהּ בְּבֹץ וּבָעָפָר שֶׁל שִׁמְצָה. וְלָכֵן הַנָּחָשׁ כן נאמר במדרש רבה בראשית (פרק י"ט). הַמְסַמֵּל אֶת עָוֹן הַלָּשׁוֹן הָרָע נֶעֱנַשׁ בְּ"**עָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ**" שֶׁכָּל מַעֲדַנִּים שֶׁבָּעוֹלָם מִתְהַפְּכִים בְּפִיו לְעָפָר, וַאֲפִלּוּ אוֹכֶל מִינִים הָרְבֵּה עִם כָּל זֹאת לְעוֹלָם טַעַם עָפָר בְּפִיו.

כַּמָּה גִּבּוֹרִים נָפְלוּ בְּכֹחַ הַלָּשׁוֹן: **אָדָם וְחַוָּה** נִתְפַּתּוּ מִדִּבּוּר הַנָּחָשׁ לֶאֱכֹל מֵעֵץ הַדַּעַת כמו שכתוב "והנחש היה ערום מכל חית השדה... ויאמר הנחש אל האשה לא מות תמותון". , וְאַף **יוֹסֵף הַצַּדִּיק** כְּמַעַט וְנָפַל בְּרֶשֶׁת אֵשֶׁת אֲדוֹנָיו כמו שכתוב (בראשית ל"ט, י'): "ויהי כדברה אל יוסף יום יום...ויבא הביתה לעשות מלאכתו" ולפירוש אחד (סוטה ל"ו ע"ב) בא לעשות צרכיו עמה. , **וְשִׁמְשׁוֹן הַגִּבּוֹר** נִכְנַע וְנָפַל סוֹד כֹּחוֹ לְדָלִילָה מֵרֹב דִּבּוּרָהּ עִמּוֹ כמו שכתוב (שופטים ט"ז, ט"ז): "ויהי כי הציקה לו בדבריה כל הימים ותאלצהו ותקצר נפשו למות". . שֶׁכֹּחַ הַדִּבּוּר גָּדוֹל אַף יוֹתֵר מִכֹּחַ הַמַּעֲשֶׂה. וּמִכָּךְ יִלְמַד אָדָם לְהִזָּהֵר מִשְּׁמִיעַת דְּבָרִים שְׁלִילִיִּים הָעֲלוּלִים לְהַטּוֹתוֹ מִדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר.

וְאָדָם הַהוֹלֵךְ בְּעֶזְרַת ה' בַּדֶּרֶךְ שֶׁאָמַרְנוּ, וְאֵינוֹ נוֹתֵן ולעיתים האמור מופנה כלפי האדם עצמו, שלא יחשוד בפלוני ולא יטה לבו להכריע את זולתו לכף חובה ולדונו לאויב או לשונא חס ושלום. והדברים קלים לאומרם וקשים ליישמם. ויזכנו ה'. לְבָנֵי הָאָדָם לְהוֹלִיכוֹ שׁוֹלֵל אַחַר דִּבְרֵיהֶם, וְאֵינוֹ נִזּוֹן מִכָּל שְׁמוּעָה רָעָה אוֹ דְּבַר רְכִילוּת הַמֻּשְׁמָע בְּפָנָיו, הֲרֵי זֶה הָאָדָם הָרָאוּי לְדוּן אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים מִבְּלִי לַחְשֹׁשׁ שֶׁמַּפְעִיל הוּא שִׁקּוּלִים רְגִשִׁיִּים מֻטְעִים בְּדִינָיו וּבְפִסְקָיו. עִמּוֹ רָאוּי לְהִתְיַעֵץ, וּבְחֶבְרָתוֹ הָגוּן לְהָסֵב, קָחֵהוּ לְךָ לְיָדִיד וֶהֱיֵה לְפָנָיו כְּתַלְמִיד.

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

דָּנוּ **הַפּוֹסְקִים**: דַּיָּן שֶׁשָּׁמַע אֶת טַעֲנוֹת בַּעַל הַדִּין הָאֶחָד שֶׁלֹּא בִּפְנֵי חֲבֵרוֹ, הַאִם בְּדִיעֲבַד יֵשׁ לְפָסְלוֹ מִלְּדוּנָם וּלְחַפֵּשׂ דַּיָּן אַחֵר אוֹ שֶׁמָּא בְּדִיעֲבַד לֹא פּוֹסְלִים אָנוּ אוֹתוֹ מִלְּדוּנָם?

וְהַכָּרָעַת כן הביא השפתי כהן (חושן משפט סימן י"ז סעיף קטן ט') בשם המהר"י בן לב והר"ש מדינא בתשובה. וראה עוד בפתחי תשובה (שם ס"ק ח') מה שחקר בזה. הַפּוֹסְקִים הִיא כִּי עַל אַף שֶׁאִסּוּר תּוֹרָה הוּא לְדַיָּן לִשְׁמֹעַ בַּעַל דִּין אֶחָד שֶׁלֹּא בִּפְנֵי חֲבֵרוֹ, עִם כָּל זֹאת בְּדִיעֲבַד

לֹא נִפְסַל הַדַּיָּן מִלְּדוֹנָם. ראה בהגהת הרמ"א (שם) ובסמ"ע (ס"ק י"א). וּמִכָּל מָקוֹם בָּאֲפָנִים מְסַיְּמִים יֵשׁ זְכוּת לְבַעַל הַדִּין לְדָרֹשׁ שֶׁאוּלַי דַּיָּן לֹא יְדוֹנָם בְּאוֹתוֹ עִנְיָן.

בְּסוֹד עֶבְדֶּיךָ

בְּבֵאוּר אִסּוּר "לֹא תִשָּׂא שֵׁמַע שָׁוְא" עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה מַה שֶּׁכָּתַב **רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי** זִיעָ"א בבראשית (דף קע"ט ע"ב). **בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ** שֶׁכָּל דַּיָּן הַשּׁוֹמֵעַ דִּבְרֵי בַּעַל דִּין אֶחָד בְּטֶרֶם בּוֹא בַּעַל הַדִּין הַשֵּׁנִי הֲרֵי הוּא כְּאִלּוּ קִבֵּל עָלָיו תּוֹעֵבָה רָעָה לְהַאֲמִין בָּהּ וּלְעָבְדָהּ. וְזוֹהִי עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל הַנָּחָשׁ, הוּא הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁעָלָיו כָּתוּב "**וְהַנָּחָשׁ הָיָה עָרוּם**" שֶׁבְּעָרְמָתוֹ הוּא מַקְדִּים וְשׁוֹרֶה עַל הָאָדָם כְּבָר מִקְּטְנוּתוֹ עוֹד בְּטֶרֶם בּוֹא הַיֵּצֶר הַטּוֹב, וּמַשְׁמִיעַ וּמַרְצֶה בְּפָנָיו אֶת טַעֲנוֹתָיו, וְלָכֵן קָשֶׁה לָאָדָם לְאַחַר מִכֵּן לִשְׁמֹעַ אֶת טַעֲנוֹת הַיֵּצֶר הַטּוֹב, וְתָמִיד נִמְשָׁךְ הוּא בְּעַל כָּרְחוֹ לְצַד הָרָע, עַד שֶׁזּוֹכֶה לָכֹף אֶת יִצְרוֹ וּלְהַכְנִיעוֹ.

מצוה ע"ה: שלא יעיד בעל עברה

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ג, א'.)

"**אַל תָּשֶׁת יָדְךָ עִם רָשָׁע לִהְיֹת עֵד חָמָס**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

אַזְהָרַת הַתּוֹרָה הִיא שֶׁלֹּא יְקַבְּלוּ בֵּית הַדִּין לְעֵדוּת אָדָם הָעוֹבֵר עַל חֻקֵּי הַתּוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ, וְשֶׁלֹּא יִפְעֲלוּ עַל פִּי דְּבָרָיו לְחַיֵּב אוֹ לְזַכּוֹת, לֶאֱסֹר אוֹ לְהַתִּיר. וְסִבַּת הַדָּבָר כָּתַב בַּעַל **סֵפֶר הַחִנּוּךְ** בְּהְיוֹת שֶׁכְּלָל נָקוּט בְּיָדֵינוּ שֶׁכָּל שֶׁעַל עַצְמוֹ אֵינוֹ חָס וְאֵינוֹ מְרַחֵם, וַדַּאי שֶׁאַף עַל אֲחֵרִים לֹא יָחוּס וְלֹא יְרַחֵם. לָכֵן אוֹתוֹ בַּעַל עֲבֵרָה שֶׁאֵינוֹ חָס עַל נִשְׁמָתוֹ שֶׁלּוֹ וְעוֹבֵר עַל צִוּוּיֵי הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא לַמְרוֹת כָּל הָעֲנָשִׁים הַכְּבֵדִים הַצְּפוּיִים לוֹ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁלֹּא יָחוּס וִירַחֵם עַל חֲבֵרוֹ בַּדִּין, וְעָלוּל הוּא בְּקַל לְהָעִיד עֵדוּת שֶׁקֶר וְלוֹמַר דְּבָרִים שֶׁאֵינָם מֻצְדָּקִים וּנְכוֹנִים.

הַהַגְדָּרָה שֶׁל "רָשָׁע" לְעִנְיָן זֶה הִיא כן כתב הרמב"ם ז"ל בהלכות עדות (פרק י' הלכה ג') והטור והשלחן ערוך (חושן משפט סימן ל"ד). כָּל שֶׁעָבַר עַל דָּבָר הָאָסוּר מִן הַתּוֹרָה שכן כתוב "אל תשת ידך עם רשע". ובחייבי מלקות כתוב "והיה אם בן הכות הרשע". שֶׁחַיָּבִים עָלָיו מַלְקוֹת אוֹ כָּרֵת, וְכָל שֶׁכֵּן חַיָּבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין, הֲרֵי זֶה פָּסוּל לְעֵדוּת מֵהַתּוֹרָה. וְהָעוֹבֵר עַל דָּבָר הָאָסוּר מִדְּרַבָּנָן פָּסוּל לְעֵדוּת מִדְּרַבָּנָן.

בִּכְלַל צִוּוּי זֶה כְּלוּלִים עוֹד תִּשְׁעָה סוּגֵי אֲנָשִׁים הַפְּסוּלִים לְעֵדוּת מִן הַתּוֹרָה וְהֵם: נָשִׁים, עֲבָדִים, קְטַנִּים, חֵרְשִׁים, שׁוֹטִים, סוּמִים, אֲנָשִׁים הַבְּזוּיִים בְּיוֹתֵר, קְרוֹבִים וְהַנּוֹגְעִים בְּעֵדוּת. וְאִם בָּא וְהֵעִיד אֶחָד מֵאֵלּוּ בְּבֵית הַדִּין עֵדוּתוֹ בְּטֵלָה וְאֵינָהּ מַעֲלָה וְאֵינָהּ מוֹרִידָה בְּפִסַק הַדִּין כְּלָל.

בְּנוֹסָף לְכָךְ, הוֹסִיפוּ חֲכָמֵינוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים הַפְּסוּלִים לְעֵדוּת מִדְּרַבָּנָן וְהֵם: הַמְשַׂחֵק בְּקֻבְיָה וּמְגַדְּלֵי בְּהֵמָה דַּקָּה וָעוֹף ראה מסכת סנהדרין פרק א' ושלחן ערוך (חושן משפט סימנים ל"ג-ל"ה). .

רֶמֶז הַכָּתוּב - כַּף זְכוּת

רַבֵּנוּ **הַבַּעַל שֵׁם טוֹב** זִיע"א פֵּרַשׁ אֶת פְּסוּק זֶה בָּעִנְיָן הַיָּקָר שֶׁל "**הֱוֵי דָּן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת**". וּבֵאֵר שֶׁהַיֵּצֶר הָרָע דֶּרֶךְ עֲבוֹדָתוֹ הִיא לְתַעְתֵּעַ בָּאָדָם וּלְהַכְשִׁילוֹ בַּעֲבֵרָה, וּלְאַחַר מִכֵּן הוֹלֵךְ וּמֵעִיד הוּא בִּפְנֵי בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה עַל מַעֲשָׂיו הָרָעִים שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם וְדוֹרֵשׁ שֶׁיַּעֲנִישׁוּהוּ בְּמִלֹּא חֻמְרַת הַדִּין כפי שאמרו בגמרא (בבא בתרא ט"ז ע"א): "יורד ומתעה ועולה ומרגיז נוטל רשות ונוטל נשמה". . אֶלָּא שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁנִּצָּב הוּא לְהָעִיד בִּפְנֵי בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה עַל מַעֲשֵׂי הָאָדָם, אוֹמְרִים לוֹ: "**עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים יָקוּם דָּבָר. לֵךְ וְהָבֵא עִמְּךָ עֵד נוֹסָף**". וְאִם אָכֵן יֵשׁ מִישֶׁהוּ שֶׁרָאָה אֶת אוֹתוֹ אָדָם חוֹטֵא וְדָן אוֹתוֹ לְכַף חוֹבָה - מִיָּד לוֹקֵחַ הַשָּׂטָן אֶת נִשְׁמָתוֹ לְהָעִיד עַל הַדָּבָר וְנֶחֱרָץ דִּינוֹ שֶׁל הַחוֹטֵא לְרָעָה. אוּלָם אִם אֵלּוּ שֶׁרָאוּהוּ חוֹטֵא דָּנִים אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת שֶׁאוּלַי זֶה לֹא כְּפִי שֶׁזֶּה נִרְאֶה, וְאוּלַי אָנוּס הָיָה, וְאוּלַי יֵשׁ לוֹ הֶתֵּר לַדָּבָר, אָזַי אֵין לַשָּׂטָן עֵד נוֹסָף לִדְבָרָיו וּמִמֵּילָא נִפְטַר אוֹתוֹ אָדָם מִן הַדִּין.

וְכָל זֶה נִרְמָז בְּפָסוּק "**אַל תָּשֶׁת יָדְךָ עִם רָשָׁע לִהְיוֹת עֵד חָמָס**" הֵינוּ אוֹתוֹ רָשָׁע יָדוּעַ הַמְקַטְרֵג תָּמִיד עַל הָאָדָם אַל תָּשִׁית יָדְךָ עִמּוֹ בְּהַדִּינְךָ אֶת חֲבֵרְךָ לְכַף חוֹבָה וְנִמְצָאתָ בְּכֹחַ מַחְשַׁבְתְּךָ מְחַיְּבוֹ עַל מַעֲשָׂיו.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

רַבּוֹתֵינוּ **הָאַחֲרוֹנִים** דָּנִים אוֹדוֹת עֵד שֶׁנִּכְנַס בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה כָּל שֶׁהוּא וְנִקְרָא לְהָעִיד עַל כָּךְ, אֶלָּא שֶׁיּוֹדֵעַ אוֹתוֹ עַד שֶׁעוֹבֵר הוּא בַּסֵּתֶר עַל עֲבֵרָה כָּל שֶׁהִיא מִדְּאוֹרַיְתָא אוֹ מִדְּרַבָּנָן. הַאִם מְחֻיָּב הוּא לְהוֹדִיעַ לְבֵית הַדִּין שֶׁבַּעַל עֲבֵרָה הוּא וּפָסוּל מִלְּהָעִיד אוֹ לֹא?

וְהִנֵּה בְּשׁוּ"ת "**חַוּת יָאִיר**" דָּן בְּדָבָר זֶה, וְכָתַב שֶׁמִּמַּחַד גִּיסָא כָּל עוֹד שֶׁהוּא בַּעַל עֲבֵרָה הֲרֵי עֵדוּתוֹ אֵינָהּ קְבִילָה. וּמֵאִידָךְ גִּיסָא בְּהֵיוֹת שֶׁלֹּא נוֹדַע הַדָּבָר רַק לוֹ וְאֵין אָדָם מֵשִׂים אֶת עַצְמוֹ לְרָשָׁע לָכֵן יָכוֹל הוּא לְהָעִיד. וְלַהֲלָכָה נִשְׁאַר בְּסָפֵק בַּדָּבָר.

אוּלָם חושן משפט סימן כ"ח סעיף קטן ח'. בשם אחיו הגאון זצ"ל. הַגָּאוֹן בַּעַל "**קְצוֹת הַחֹשֶׁן**" זַצ"ל הֵבִיא שֶׁכְּשֵׁם שֶׁעֲבֵרָתוֹ נֶעֶשְׂתָה בַּסֵּתֶר מִבְּלִי שֶׁיֵּדְעוּ כָּךְ תְּשׁוּבָתוֹ דַּיָּהּ לִהְיוֹת בַּסֵּתֶר מִבְּלִי שֶׁיֵּדְעוּ. וְלָכֵן יָכוֹל הוּא לְהַרְהֵר בִּתְשׁוּבָה וּלְהָעִיד.

חושן משפט חלק כ"ג סעיף קטן ג'. וכן צידד בנתיבות המשפט. עיין שם. וּבָ"**אוּרִים וְתוּמִּים**" כָּתַב שֶׁכָּל פְּסוּל הָעֵדוּת שֶׁל בַּעַל עֲבֵרָה הוּא מֵחֲמַת הַחֶשֶׁשׁ שֶׁמָּא יָעִיד עֵדוּת שֶׁקֶר. וְלָכֵן אוֹתוֹ

אֶחָד שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהַצַּדָּק עִמּוֹ וְשֶׁעֲדוּתוֹ נְכוֹנָה מִמֵּילָא יָכוֹל הוּא לְהַעֲלִים אֶת הַדָּבָר וְאֵינוֹ חַיָּב לְיַדֵּעַ אֶת בֵּית הַדִּין.

בְּסוֹד עֶבְדֶּיךָ

בְּבֵאוּר גֹּדֶל הַשְׁפָּעַת הָעֲבֵרָה עַל נִשְׁמַת הָאָדָם רְאֵה בְּסֵפֶר "**שַׁעֲרֵי קְדֻשָּׁה**" **לְרַבֵּנוּ חַיִּים וִיטָאל** זִיעָ"א שֶׁכָּתַב שֶׁנִּשְׁמָתוֹ וּגוּפוֹ שֶׁל הָאָדָם כָּל אֶחָד מֵהֶם מֶרְכָּב מִתַּרְיַ"ג (613) אֵיבָרִים, וְהָעוֹבֵר עֲבֵרָה בְּאֶחָד מֵאֵיבָרָיו פּוֹגֵם הוּא בְּכָךְ בְּאוֹתוֹ אֵיבָר רוּחָנִי, וְנוֹתֵן עַל יְדֵי זֶה כֹּחַ לַחִיצוֹנִים כְּבְיָכוֹל לִסְתֹּם אֶת הַצִּנּוֹר הַמּוֹרִיד שֶׁפַע לְאוֹתוֹ אֵיבָר גַּשְׁמִי הַקָּשׁוּר לְאוֹתָהּ עֲבֵרָה. וּמִמֵּילָא אוֹתוֹ אֵיבָר מְאַבֵּד אֶת חַיּוּתוֹ, וּפְעָמִים אַף נִפְגַּם אוֹ לוֹקֶה. וְזֶהוּ סוֹד הַפָּסוּק יחזקאל ל"ב, כ"ז. "**וַתְּהִי עֲוֹנוֹתָם עַל עַצְמוֹתָם**" שֶׁהָעֲבֵרָה מִתְבַּטֵּאת וְנִרְאֵית עַל עַצְמוֹתָיו וְאֵיבָרָיו שֶׁל הָאָדָם. וּמִטַּעַם זֶה בַּעַל עֲבֵרָה הוּא מֻשְׁפָּע בְּשִׂכְלוֹ וּבְלִבּוֹ וּבְדַעְתּוֹ, וּמִמֵּילָא פָּסוּל הוּא מִלְּהָעִיד עֵדוּת בְּבֵית הַדִּין.

מצוה ע"ו: שלא לנטות אחרי רבים בדיני נפשות בשביל אחד
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ג, ב'.)
"**לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵי רַבִּים לְרָעֹת**".

לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁיּוֹשְׁבִים הַדַּיָּנִים לִשְׁפֹּט בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת לְחַיֵּב אֵיזֶה אָדָם בְּאַחַת מֵאַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית הַדִּין, וְתִהְיֶה מַחְלֹקֶת בֵּין הַדַּיָּנִים אִם לְזַכּוֹת אוֹ לְחַיֵּב, שֶׁחֶלְקָם יֹאמְרוּ זַכַּאי וְחֶלְקָם יֹאמְרוּ חַיָּב, סנהדרין (ב' ע"א) ורמב"ם (סנהדרין פרק ח' הלכה א'). שֶׁלֹּא נַלֵּךְ אַחַר הָרוֹב לְחַיְּבוֹ מִיתָה כַּאֲשֶׁר הָרוֹב בַּדַּיָּנִים הוּא מְצֻמְצָם, דְּהַיְנוּ בְּרֹב שֶׁל אֶחָד. אֶלָּא רַק אִם יִהְיֶה רוֹב שֶׁל שְׁנַיִם אוֹ יוֹתֵר לְחַיֵּב אָזַי יִגְזְרוּ אֶת דִּינוֹ לְמָוֶת, וְאִם לֹא אָזַי יִפְטְרוּהוּ מִמִּיתָה.

רָמַז הַכָּתוּב - בְּמִדָּה טוֹבָה וּמְרֻבָּה

יְסוֹד צִוּוּי זֶה הוּא מִמִּדַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא רַב חֶסֶד וּמֵיטִיב עִם בְּרִיּוֹתָיו, וְנִכְנָס לָהֶם לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין. וְלָכֵן אַף אָנוּ מְצֻוִּים בְּעִנְיַן הַהֲמָתָה לָבוֹא לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין וְלֹא לְחַיֵּב בְּכָךְ אֶלָּא עַל פִּי רוֹב שֶׁל שְׁנַיִם אוֹ יוֹתֵר.

יָדוּעַ שֶׁמֻּחוֹבוֹת הָאָדָם בְּעוֹלָמוֹ שֶׁיִּלְמַד וְיִתְחַקֵּה אַחַר מִדּוֹתָיו שֶׁל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, בִּבְחִינַת דברים כ"ח, ט'. "**כִּי תִשְׁמֹר אֶת מִצְוֹת ה' אֱלֹקֶיךָ וְהָלַכְתָּ בִּדְרָכָיו**". שֶׁעַל יְדֵי שֶׁדָּבֵק הָאָדָם בְּמִדּוֹתָיו שֶׁל הַבּוֹרֵא וְנוֹהֵג בְּמַעֲשָׂיו כְּמוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ מִמֵּילָא נִדְבָּק הוּא בּוֹ וּבִרְצוֹנוֹ הַטּוֹב בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּמִמֵּילָא יִזְכֶּה לִיהָדֵבק בּוֹ גַּם כֵּן לֶעָתִיד לָבוֹא לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. וּכְפִי שֶׁרוֹאִים אָנוּ בְּמִצָּוָה זוֹ וּבְעוֹד מִקּוֹמוֹת, אַחַת מִמִּדּוֹתָיו הַטְּהוֹרוֹת שֶׁל בּוֹרְאֵנוּ הִיא שֶׁלְּעוֹלָם רֹאה

סנהדרין (ק' ע"ב) וסוטה (י"א ע"א) מנין למדים זאת. מִדָּה טוֹבָה מְרֻבָּה מִמִּדַּת פֻּרְעָנוּת, וּמְמַהֶרֶת לָבוֹא יוֹתֵר בִּמְהֵרָה.

מִטַּעַם זֶה סוטה מ"ז ע"א. אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל: "**לְעוֹלָם תְּהֵא שְׂמֹאל דּוֹחָה וְיָמִין מְקָרֶבֶת**" וּפֵרְשׁוּ הַדְּבָרִים שֶׁכְּשֵׁם שֶׁיַּד יְמִינוֹ שֶׁל הָאָדָם הִיא חֲזָקָה יוֹתֵר, וְאִם יְבַקֵּשׁ לִטּוֹל חָפֵץ מִסֶּיָם הֲרֵי יִשְׁלַח מִטִּבְעוֹ אֶת יַד יָמִין תְּחִלָּה, כָּךְ יֵשׁ לָאָדָם לִנְהֹג בְּמִדּוֹתָיו וּבִדְרָכָיו שֶׁל הַבּוֹרֵא שֶׁלְּעוֹלָם כֹּחַ הַקֵּרוּב וְהַחִיּוּב יִהְיֶה גָּדוֹל יוֹתֵר מִכֹּחַ הַדְּחִיָּה וְהַשְׁלִילָה ובמאמר אחד נאה המשילו זאת להכנת כוס קפה, שכידוע חיבת להיות יחסיות בכמות הרכיבים, שאי אפשר לשים הרבה חלב ומעט מים. כך בהנהגת האדם חייב אדם להיות יותר מקרב ופחות מרחק. וכשם שבקפה כל אחד שותה מדה וכמות אחרת של סוכר וחלב וכו' כך כלפי כל אדם יש לנהוג במדה שונה של קרוב וריחוק, זה פחות וזה יותר, כל אחד לפי ענייננו. .

וְאָדָם שֶׁאֵינוֹ הוֹלֵךְ בְּזוֹ הַדֶּרֶךְ, וּמַשְׁוֶה אֶת הָרְחוּק וְהַתּוֹכָחָה לַקָּרוֹב אוֹ שֶׁמַּרְבֶּה לְרַחֵק יוֹתֵר מִלְּקָרֵב - אֵין לְךָ רָחוֹק וּמֻבְדָּל מֵה' יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ. כֵּיוָן שֶׁזּוֹהִי תַּמְצִית מִדּוֹתָיו שֶׁל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וְאֵיזֶה קֶשֶׁר כְּבָר יָכוֹל לִהְיוֹת לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם אֶחָד שֶׁכְּלָל אֵינוֹ דּוֹמֶה לוֹ בְּטִבְעוֹ וּבְמִדּוֹתָיו?!

הֶחְסִיד **רַבֵּנוּ בְּחַיֵּי** זַצַ"ל שער הכניעה פרק י'. וכעין זה כתב הרמב"ן ז"ל באיגרתו המפורסמת לבנו. עיין שם. בְּסִפְרוֹ "**חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת**" הֵבִיא שְׁשָׁאֲלוּ פַּעַם אֶת אֶחָד מִן הַחֲכָמִים: בְּמָה נִהְיֵיתָ אָדוֹן לְכָל בְּנֵי דּוֹרְךָ? אָמַר לָהֶם: בְּכֻלָּם רָאִיתִי מַעֲלָה יְתֵרָה מֵעָלַי: אִם הָיָה גָּדוֹל מִמֶּנִּי בְּחָכְמָה הָיִיתִי אוֹמֵר הוּא יוֹתֵר יָרֵא אֱלֹקִים מִמֶּנִּי בִּזְכוּת חָכְמָתוֹ. וְאִם הָיָה קָטָן מִמֶּנִּי בְּחָכְמָה הָיִיתִי אוֹמֵר כִּי חֶשְׁבּוֹנוֹ יִהְיֶה קַל מֵחֶשְׁבּוֹנִי בְּיוֹם הַדִּין מִפְּנֵי שֶׁאֲנִי מֻזְהָד וְהוּא שׁוֹגֵג. וְאִם הָיָה גָּדוֹל מִמֶּנִּי בְּיָמִים הָיִיתִי אוֹמֵר כִּי זְכֻיּוֹתָיו מְרֻבּוֹת מִזְּכֻיּוֹתַי מִפְּנֵי שֶׁקִּדְּמָנִי בָּעוֹלָם. וְאִם הָיָה קָטָן מִמֶּנִּי בְּיָמִים הָיִיתִי אוֹמֵר כִּי עֲוֹונוֹתָיו מוּעָטִים מֵעֲוֹונוֹתַי. וְאִם הָיָה כָּמוֹנִי בְּחָכְמָה וּבְיָמִים הָיִיתִי אוֹמֵר אוּלַי לִבּוֹ לְאֱלֹקִים טוֹב מִלִּבִּי, שֶׁהֲרֵי אֵינִי מַכִּיר אֶת מַעֲשָׂיו הַנִּסְתָּרִים. וְאִם הָיָה עָשִׁיר מִמֶּנִּי הָיִיתִי אוֹמֵר כִּי מָצְאָה יָדוֹ בְּעָשְׁרוֹ לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא לַעֲשׂוֹת צְדָקוֹת וּלְהַעֲנִיק לַעֲנִיִּים יוֹתֵר מִמֶּנִּי, וְאִם הָיָה דַּל מִמֶּנִּי הָיִיתִי אוֹמֵר כִּי הוּא דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ יוֹתֵר מִמֶּנִּי בִּגְלַל דַּלּוּתוֹ וּמִמֵּילָא טוֹב הוּא מִמֶּנִּי.

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

כָּתַב **רַבֵּנוּ יוֹנָה מְגֵירוֹנְדִי** זַצַ"ל בשער ג' אות נ'. בְּסִפְרוֹ "**שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה**" שֶׁהַמִּתְחַבֵּר לְחֶבְרָה שֶׁאֵינָהּ הוֹלֶכֶת בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר רַק בִּגְלַל שֶׁהֵם רַבִּים - הֲרֵי זֶה עוֹבֵר בְּלָאו שֶׁל "**לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵי רַבִּים לְרָעֹת**". שֶׁהֲרֵי הוֹלֵךְ הוּא אַחַר הָרַבִּים בְּדֶרֶךְ שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת.

וְהֵבִיאוֹ לְהַלָּכָה גַּם כֵּן רַבֵּנוּ הֶ"**חָפֵץ חַיִּים**" זִיע"א "חפץ חיים" בפתיחה, בבאור הלאוין. בְּסִפְרוֹ עַל כָּל אָדָם הַמִּדַּבֵּק לְחָבְרָה שֶׁאֵינָהּ טוֹבָה בִּגְלַל שֶׁהֵם רַבִּים שֶׁהֵרֵי זֶה נִמְנָה עִמָּהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא וְעוֹבֵר בַּלָּאו הַנִּזְכָּר.

בְּסוֹד עֵבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן הַמַּעוּט וְהָרֹב עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד כָּתַב **רַבֵּנוּ תָּם** זַ"ל בשער י"א. והבאנוהו גם כן בס"ד בספרנו "דובב שפתי ישנים" על התורה (פרשת משפטים בהערות). עיין שם באורך. וראה בחתם סופר על התורה (פרשת וזאת הברכה) שהביא בשם ספר חסידים: שאדם העלול לעבירה מסויימת עם החברה בה הוא מצוי, אם פעם אחת יזדמן שלא היה עמהם בשעה שעשו את אותה העבירה – עם כל זאת יענש עליה, שאומרים אילו היה פה היה עובר עמהם! והדברים מבהילים! בְּ"**סֵפֶר הַיָּשָׁר**" כִּי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ - הוּא אֶחָד, וְהַנִּבְרָאִים - הֵם רַבִּים. וּכְכָל שֶׁיִּרְחֲקוּ וְיִבָּדְלוּ הַנִּבְרָאִים מִן הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא וּמִדְּבֵקוּתוֹ - כֵּן יִרְבּוּ. וּכְכָל שֶׁיִּקָּרְבוּ וְיִדְּבְקוּ בּוֹ - בְּהֶכְרַח שֶׁיִּמְעָטוּ. וְזֶה כְּדֶגְמַת הָעָנָפִים שֶׁהֵם רַבִּים וְהַגֶּזַע שֶׁהוּא אֶחָד, וּכְכָל שֶׁיִּרְחֲקוּ הָעֲנָפִים מִן הַגֶּזַע כֵּן יִהְיוּ רַבִּים יוֹתֵר. וְלָכֵן הָרְשָׁעִים הֵם רַבִּים וְהַצַּדִּיקִים מוּעָטִים, מִפְּנֵי קִרְבָתָם לָעִקָּר. וּבַעֲבוּר זֶה, צָרִיךְ הָאָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת מִן הַמְּעַטִּים, **וְלֹא לְהִתְפַּעֵל מִכַּמּוּת בָּעוֹלָם הַזֶּה**, כִּי כָּל מַה שֶּׁתִּמְעֵט חֶבְרָתָם הֲרֵי זֶה לְאוֹת וּלְמוֹפֵת עַל מַעֲלָתָם וְקִרְבָתָם לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. **וְשִׂים לִבְּךָ לְשַׁעַר זֶה וְהָבֵן אוֹתוֹ מְאֹד**.

מצוה ע"ז: שלא יטה הדין אחר דעת שאר הדינים
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ג, ב'.)
"**וְלֹא תַעֲנֶה עַל רִב לִנְטֹת**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁיֵּשְׁבוּ הַדַּיָּנִים לָדוּן וְלִשְׁפֹּט אֶת הָעָם שֶׁלֹּא יַטֶּה הַדִּין בְּדַעְתּוֹ אַחַר דַּעַת חֲבֵרָיו הַדַּיָּנִים, אֶלָּא יֹאמַר כָּל אֶחָד מֵהַדַּיָּנִים אֶת דַּעְתּוֹ שֶׁלּוֹ עַל פִּי הֶבְנַת שִׂכְלוֹ וִידִיעוֹתָיו בַּדִּין, וְלֹא יְשַׁנֶּה וְלֹא יַחְלִיף אֶת דַּעְתּוֹ בִּגְלַל דַּעַת אֲחֵרִים וַאֲפִלּוּ הֵם הָרוֹב, בֵּין לְחַיֵּב וּבֵין לְזַכּוֹת. כן אמרו במכילתא פרשת משפטים. וראה ברמב"ם (הלכות סנהדרין פרק י' הלכה א'). וְאַף לֹא יִשְׁתֹּק הַדַּיָּן וְלֹא יְכַבֵּשׁ אֶת דְּבָרָיו בַּדִּין מִפְּנֵי הַגְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ, אֶלָּא יֹאמַר אֶת דַּעְתּוֹ מִבִּלִי לְהִתְיַחֵס לִדְבָרֵיהֶם.

לְצָרְךָ הָעִנְיָן, לְמִדּוּנוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁבָּאִים הַדַּיָּנִים לוֹמַר כָּל אֶחָד אֶת דַּעְתּוֹ וְהַכְרָעָתוֹ בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת סנהדרין (ל"ו ע"א) ורמב"ם (הלכות סנהדרין פרק י' הלכה ו'). לֹא יַתְחִילוּ אֶלָּא מֵהַקָּטָן שֶׁבָּהֶם וְעַד לַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶם. וְזֶה בִּכְדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁמַע הַקָּטָן אֶת דַּעַת הַגָּדוֹל וְיִשַּׁנֶּה דְּבָרָיו בְּגָלָלוֹ.

רָמַז הַכָּתוּב - דְּבֵקוּת בָּאֱמֶת

מִמְּצָוָה זוֹ יִלְמַד הָאָדָם שֶׁלֹּא לְפַחֵד מִלְּהַבִּיעַ אֶת דֵּעוֹתָיו וְהַשְׁקָפוֹתָיו. וְאִם בָּחַרְתָּ לְעַצְמְךָ דֶּרֶךְ כָּל שֶׁהִיא בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא, תְּהֵא אֵיזוֹ שֶׁתְּהֵא, אַל תֵּבוֹשׁ מִלְּהַשְׁמִיעָהּ בַּחוּצוֹת הָעִיר. כִּי אֶחָד הָיָה אַבְרָהָם אָבִינוּ בְּעוֹלָמוֹ מִבְּלִי אָב וְאֵם שֶׁיִּתְמְכוּ בּוֹ, וּמִבְּלִי חֲבֵרִים שֶׁיְּעוֹדְדוּ אוֹתוֹ, וּבְכָל זֹאת הָלַךְ בְּדַרְכּוֹ שֶׁלּוֹ נֶגֶד כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. וְלָכֵן, מדרש רבה (בראשית פרק מ"ב). וראה עוד בספר "אור חדש" (עמוד קע"ח) למהר"ל מפראג זיע"א שהסביר שלכן עם ישראל נקרא "יהודי" – מלשון יחידי, שברוב הפעמים נאלץ הוא לעמוד לבדו מול רבים. אוֹמְרִים חֲזַ"ל, קִבֵּל אֶת הַשֵּׁם "**אַבְרָהָם הָעִבְרִי**" עַל שֶׁשָּׁם אֶת עַצְמוֹ בְּעֵבֶר אֶחָד, וְאֶת כָּל הָעוֹלָם בָּעֵבֶר הַשֵּׁנִי. כִּי כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁמַּה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה זֶה נָכוֹן - אֵין לוֹ לַחְשֹׁשׁ מֵאַף אֶחָד וּמִשּׁוּם דָּבָר ואדרבה: פעמים שההתנגדות היא הראיה והסימן לכך שדרכו נכוחה וישרה, וכפי שפירשו בעלי חסידות על הפסוק (תהלים כ"ז, ג'): "אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח" שאדם ההולך בדרך מסויימת ורואה שיש לו מלחמות וקשיים בדרך כלל זה סימן שהולך הוא בדרך הנכונה. וכפי שפתגם אמריקאי אומר: "אין אדם בועט בכלב מת" שרק נגד דבר בעל ערך נלחמים... . וְגַם אִם כָּל הָעוֹלָם יָקוּם עָלָיו אַל יִתְיָרֵא, לשון הגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א בספרו צדקת הצדיק (אות קנ"ד). וראה לרבינו הרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות (אבות ב', י"ח) שכתב: "אל יחזיק עצמו כפחות, שאם יחזיק עצמו כפחות לא תהיה פחיתות שלא יעשנה". שֶׁכְּשֵׁם שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְהַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כֵּן צָרִיךְ הוּא לְהַאֲמִין בְּעַצְמוֹ. וְאִם דָּבֵק הוּא בָּאֱמֶת בֶּאֱמֶת - סוֹף שֶׁהָאֱמֶת תְּנַצַּח. וְכַמָּה שֶׁיְּנַסּוּ לְקַבְּרָהּ תָּמִיד הִיא תָּשׁוּב וְתִצְמַח וכמו שאמר הרה"ק מקאצק זיע"א על הפסוק "אמת מארץ תצמח" שאת האמת הכל מנסים לקבור ולהשתיק תחת האדמה, אבל בדרך לא דרך היא תמיד מבצבצת ועולה. .

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ע"ה כּוֹתֵב משלי י"ד, ב'. בְּסֵפֶר מִשְׁלֵי: "**הוֹלֵךְ בְּיָשְׁרוֹ יְרֵא ה'**". וְשׁוֹאֵל **הַגָּאוֹן מִוִּילְנָא** זַצ"ל מַדּוּעַ נֶאֱמַר "**בְּיָשְׁרוֹ**" וְלֹא "**בְּיֹשֶׁר**"?! שֶׁהֲרֵי הַיְשָׁרוּת הִיא אַחַת וְיִחִידָה וְלֹא שְׁתַּיִם?! אֶלָּא מַסְבִּיר הַגָּאוֹן כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לָלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה וְהַנְּכוֹנָה **לוֹ**, כִּי אֵין מִדּוֹת בְּנֵי הָאָדָם שָׁווֹת זוֹ לְזוֹ וּלְכָל אֶחָד יֵשׁ אֶת הַיֹּשֶׁר הַמַּתְאִים לוֹ. וְלָכֵן רַק אִם דָּבֵק הוּא בַּיֹּשֶׁר וּבָאֱמֶת הַמַּתְאִימָה **לוֹ** אֲזַי הוּא יְרֵא ה' אֲמִתִּי.

דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה כָּל יָמָיו הָיוּ מְלֵאֵי רְדִיפוֹת וְהַאֲשָׁמוֹת. פַּעַם הִטִּילוּ סָפֵק בְּיַהֲדוּתוֹ, וּפַעַם גְּדוֹלֵי תּוֹרָה עָמְדוּ לְנַגְּדוֹתוֹ וּלְרַחֲקוֹ, פַּעַם רֵעָיו וּקְרוֹבָיו הִגְדִּילוּ עָלָיו עָקֵב, וּפַעַם בְּנוֹ עָמַד עָלָיו לְהָרְגוֹ. אֶת רוֹב יָמָיו הֶעֱבִיר בִּמְנוּסָה מֵרְבוֹתָיו וּמִנֶּאֱמָנָיו. אֲבָל דָּוִד הַמֶּלֶךְ לֹא הִתְבַּלְבֵּל. הוּא עָצַר מִפַּעַם לְפַעַם לִבְחֹן אֶת טֹהַר מַעֲשָׂיו אִם אָכֵן עוֹשֶׂה הוּא אֶת רְצוֹן ה', וְהִמְשִׁיךְ בְּדַרְכּוֹ חֵרֶף כָּל מִתְקוֹמְמָיו וּמִתְנַגְּדָיו. מַה יָּצָא לוֹ וְלָנוּ מֵאוֹתָן שִׁבְעִים שָׁנוֹת סֵבֶל? **סֵפֶר הַתְּהִלִּים**! אוֹתוֹ סֵפֶר שֶׁכָּל יְהוּדִי וְלוּ הָרָחוֹק בְּיוֹתֵר יוֹדֵעַ שֶׁבִּשְׁעַת צָרָה חֲלִילָה

מִיָּד פּוֹתְחִים אֶת סֵפֶר הַתְּהִלִּים וּמִתְפַּלְּלִים. כָּל אָדָם שֶׁיִּפְתַּח אֶת סֵפֶר הַתְּהִלִּים עַל כָּל צָרָה שֶׁלֹּא תָּבוֹא מִיָּד יִתְחַבֵּר וְיִזְדַּהֶה עִם הַתֹּכֶן וְהַמִּלִּים שֶׁל סֵפֶר הַתְּהִלִּים. כֵּיוָן שֶׁדָּוִד גִּלֵּם בְּסִפְרוֹ אֶת כָּל הַקּוֹרוֹת וְהַמְאֹרָעוֹת הָעֲלוּלוֹת לָבוֹא עַל הָאָדָם בְּמֶשֶׁךְ חַיָּיו, וְהַכֹּל מִמַּה שֶׁעָבַר הוּא בְּעַצְמוֹ. לְלַמֶּדְךָ, שֶׁאָדָם שֶׁחָזַק בְּדַרְכּוֹ וּבְדַעְתּוֹ וְאֵינוֹ מִתְבַּלְבֵּל סוֹפוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַגְבִּיהוֹ וּמְנַשְּׂאוֹ וְהָאֱמֶת יוֹצֵאת לָאוֹר.

אָדָם שֶׁאֵין לוֹ דֵּעָה עַצְמִית מִשֶּׁלּוֹ, אֶלָּא נָתוּן הוּא לְדַעַת הַזּוּלַת וְכָל אֶחָד יָכוֹל לָבוֹא וּלְשַׁנּוֹת לוֹ אֶת דַּעְתּוֹ, ראה אבות ג', י"ז. הֲרֵי הוּא כְּעֵץ אֲשֶׁר שָׂרָשָׁיו מוּעָטִין, שֶׁעִם כָּל עֲנָפָיו הַמְרֻבִּים וְעָלָיו הַיָּפִים דַּי בְּרוּחַ אַחַת בִּלְתִּי שִׁגְרָתִית וּמִיָּד מְשַׁנָּה הִיא לוֹ אֶת כָּל הֶלֶךְ רוּחוֹ וְעוֹקְרָתוֹ וְהוֹפַכְתּוֹ עַל פָּנָיו. לְצַעֲרֵנוּ הָרַב רַבִּים מִבְּנֵי הָאָדָם בְּיָמֵינוּ מְשַׁנִּים וּמַחְלִיפִים אֶת דַּרְכָּם וְאֶת דַּעְתָּם כְּמוֹ **גַּרְבַּיִם**. יוֹם הוּא רוֹצֶה לִהְיוֹת צַדִּיק, וְיוֹם אֵין לוֹ כֹּחַ לְהִתְפַּלֵּל, יוֹם הוּא מַחְלִיט שֶׁרַק חֲסִידוּת פְּלוֹנִית הִיא אֱמֶת, וְיוֹם הוּא סְפָרַדִּי מֻבְהָק, יוֹם הוּא בַּעַל בַּיִת, וְיוֹם הוּא רוֹצֶה לִלְמֹד תּוֹרָה כָּל הַיּוֹם. **וְכִי הַחַיִּים הֵם מִשְׂחָק**? **וְכִי עֲבוֹדַת ה' הִיא הַמּוּר חֲלִילָה אוֹ עִנְיַן קַל**? **וְכִי כַּמָּה פְּעָמִים אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁתָּבוֹא עוֹד לְזֶה הָעוֹלָם לְהַשְׁלִים אֶת יְעוּדְךָ בְּעוֹלָמְךָ**?! הַרְבֵּה כֹּבֶד רֹאשׁ נִדְרָשׁ לוֹ לָאָדָם כְּדֵי לִבְחֹר וּלְבָרֵר לְעַצְמוֹ אֶת דַּרְכּוֹ שֶׁלּוֹ בַּעֲבוֹדַת בּוֹרְאוֹ. וְיוֹתֵר כֹּבֶד רֹאשׁ נִדְרָשׁ לוֹ כְּדֵי לְשַׁנּוֹתָהּ אוֹ לְהַחְלִיפָהּ בְּדֶרֶךְ אַחֶרֶת ופירוש נפלא ראיתי בספר "התורה והמדע" להגר"י לוינזון זצ"ל על אלו המחליפים שיטתם ודרכם בכל עת, עליהם נאמר "אם תלכו עמי בקרי" מלשון מקרה שעבודת ה' והדרך בה תלכו אינה נובעת מפנימיות הנפש אלא ממקרה שכך יצא וכך מסתדר, כעת אני אברך ומחר אני בעל בית, היום אני עם רב פלוני ומחר עם רב אלמוני, הכל בדרך עראי ומקרה לפי המקום והזמן ואין כל בעיה או פסול לשנות בכל יום את דעותיי – אזי חלילה "והלכתי אף אני עמכם בחמת קרי". ודברי פי חכם חן. .

וְלֹא כָּל שֶׁיִּחַת מֵרֵעִים אוֹ הִתְלַהֲבוּת רִגְעִית אֲמוּרָה לַהֲפֹךְ לְאָדָם אֶת כָּל הַשְׁקָפַת עוֹלָמוֹ. וְשׁוֹמֵעַ לָנוּ יִשְׁכֹּן בָּטַח.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

מִסְּנִיפֵי מִצְוָה זוֹ קִבְּלוּ חֲכָמִים כַּמָּה דִּינִים נוֹסָפִים:

א. רמב"ם (שם פרק י' הלכה ז'). שֶׁלֹּא יִפְתְּחוּ הַדַּיָּנִים אֶת דִּיּוּנָם בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת לְחוֹבָה תְּחִלָּה, אֶלָּא פּוֹתְחִים תְּחִלָּה בַּצַּד לוֹמַר שֶׁהֵנוּ זַכַּאי.

ב. רמב"ם (שם פרק י' הלכה ב'). שֶׁתּוֹךְ כְּדֵי הַמַּשָּׂא וּמַתָּן בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת מִי שֶׁלִּמֵּד זְכוּת לִפְטֹר אֶת הַנֶּאֱשָׁם מִמִּיתָה לֹא יַחְזֹר בּוֹ לְלַמֵּד עָלָיו חוֹבָה, אֶלָּא רַק בִּגְמַר הַדִּין יְהֵא רַשַּׁאי לַחְזֹר בּוֹ וּלְהַכְרִיעַ לְחוֹבָה.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מַעֲלַת הַדֵּעָה שֶׁבָּאָדָם עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה **לְרַבִּי צָדוֹק הַכֹּהֵן מִלַּבְּלִין** זִיעַ"א אות רי"ט. בְּסִפְרוֹ "**צִדְקַת הַצַּדִּיק**" שֶׁכָּתַב שֶׁכְּפִי יִתְרוֹן הַדֵּעָת וְהַחָכְמָה שֶׁבָּאָדָם - כָּךְ מִתְגַּבְּרִים וּמִתְעוֹרְרִים אֶצְלוֹ הַדִּמְיוֹנוֹת וְהַיְצָרִים בְּלִבּוֹ וּבְמֹחוֹ. וּכְמַאֲמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ע"ה: קהלת א', י"ח. "**יוֹסִיף דַּעַת יוֹסִיף מַכְאוֹב**". וְכָךְ מָצִינוּ בְּאָדָם וְחַוָּה שֶׁמִּשֶּׁאָכְלוּ מֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע וְנִכְנְסָה בָּהֶם הַדַּעַת מִיָּד הֵחֵלּוּ הַנִּסְיוֹנוֹת וְהַקְּשָׁיִים ומובא בספרים הקדושים שזו היתה פנימיות כוונתם של אדם וחוה באוכלם מעץ הדעת כדי להכניס את עצמם לנסיונות גבוהים יותר ולהתמודדויות קשות יותר ובכך לרצות יותר את בוראם. . וְלָכֵן גַּם כֵּן בְּגִיל שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שֶׁנִּכְנָס בָּאָדָם הַיֵּצֶר הַטּוֹב מַתְחִילוֹת שְׁנוֹת הַנְּעוּרִים בָּהֶן הַיְצָרִים רוֹעֲשִׁים וְגוֹעֲשִׁים. וְזֶהוּ סוֹד מַאֲמַר חַזַ"ל "**כָּל הַגָּדוֹל מֵחֲבֵרוֹ יִצְרוֹ גָּדוֹל הֵימֶנּוּ**". וְלָכֵן מִי שֶׁלְּחָכָם אוֹ לְדַיָּן יֵחָשֵׁב עָלָיו לְהִזָּהֵר בְּמִשְׁנֵה זְהִירוּת שֶׁלֹּא לִטְעוֹת בְּדַעְתּוֹ, וְיִזָּהֵר לִפְסֹק אֶת הַדִּין בְּטַהֲר הַלֵּב וּבְנָקְיוּת הַדַּעַת.

מצוה ע"ח: מצות הטיה אחר רבים
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ג, ב'.)
"**אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטֹּת**".

לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה הִיא שֶׁכַּאֲשֶׁר יֵשְׁבוּ הַדַּיָּנִים לָדוּן בְּבֵית הַדִּין וְלֹא יַגִּיעוּ כֻּלָּם לְהַסְכָּמָה מְלֵאָה, אֶלָּא יִהְיוּ חֶלְקָם מְזַכִּים וְחֶלְקָם מְחַיְּבִים, אָזַי מִצְוַת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁנִּפְסֹק וְנַכְרִיעַ אֶת הַדִּין עַל פִּי דַּעַת הָרוֹב - שֶׁזּוֹ תִּהְיֶה הַדֵּעָה הַמַּכְרַעַת וְהַקּוֹבַעַת, וְהַדֵּעָה הַשְּׁנִיָּה תִּבָּטֵל מֵאֵלֶיהָ וראה ברמב"ם (הלכות סנהדרין פרק ח') ובשלחן ערוך (חושן משפט סימן י"ח סעיף א') כיצד נוהגים כשאחד מזכה ואחד מחייב ואחד אומר איני יודע. ואכמ"ל. .

בְּדִינֵי מְצָוָה זוֹ מָצִינוּ הֶבְדֵּל בֵּין דִּינֵי נְפָשׁוֹת לְדִינֵי מָמוֹנוֹת: שֶׁבִּפְסִיקַת גְּזַר דִּין מָוֶת הִצְרִיכָה הַתּוֹרָה **רוֹב הַנִּכָּר**, דְּהַיְנוּ רוֹב שֶׁל **שְׁנַיִם** לְכָל הַפָּחוֹת, מֻחְמֶרֶת חֲמִרַת הָעִנְיָן לְהוֹצִיא אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל לַהוֹרֵג כנזכר לעיל במצוה ע"ו. עיין שם. . אוּלָם בִּשְׁאָר הַדִּינִים וְהַמִּשְׁפָּטִים שֶׁאֵינָם דִּינֵי נְפָשׁוֹת דַּי בְּרֹב שֶׁל **אֶחָד** כְּדֵי לְהַכְרִיעַ אֶת הַדִּין וְלִפְסוֹק כְּדַעַת הָרוֹב אַף לְחִיּוּב.

רֶמֶז הַכָּתוּב - אַל תִּפְרֹשׁ מִן הַצִּבּוּר

בְּתוֹרַת יִשְׂרָאֵל וּבְהַשְׁקָפָתָהּ הַטְּהוֹרָה מוֹצְאִים אָנוּ יְחוּס חֲשִׁיבוּת גְּדוֹלָה לַמֻּשָּׂג "**כְּלָל**" וְ"**צִבּוּר**". כְּךָ צִוּוּנוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל: תענית (יא" ע"א). וראה שם מה עולה בסופו של הפורש. "**אַל תִּפְרֹשׁ מִן הַצִּבּוּר**", וּ מסכת דרך ארץ זוטא פרק ה'. "**לְעוֹלָם אַל יִשְׁנֶה אָדָם מִמִּנְהַג הַמָּקוֹם**". שֶׁאִם אָדָם נִמְצָא בְּמָקוֹם בּוֹ נוֹהֲגִים הַכְּלָל בְּהַנְהָגָה מְסֻיֶּמֶת, אוֹ אוֹחֲזִים בְּשִׁיטָה כָּל שֶׁהִיא - אַל יַעֲמֹד אָדָם לְעֻנְּדָם לְהַרְאוֹת וּלְהוֹכִיחַ "**אֲנִי שׁוֹנֶה מִכֶּם**", וְ"**אֵינִי אוֹחֵז בְּדַרְכְּכֶם**". אֶלָּא

אַדִּרַבָּה לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם יוֹשֵׁב בֵּין הַיּוֹשְׁבִים, וְעוֹמֵד בֵּין הָעוֹמְדִים, וְשׂוֹחֵק בֵּין הַשּׂוֹחֲקִים וּבוֹכֶה בֵּין הַבּוֹכִים. וּכְמַאֲמַר חֲזַ"ל בַּמִּדְרָשׁ: "**כַּד עַיֵּילְתְּ לְקַרְתָּא נְהַג בְּנִמּוּסָא**" תרגום: כשתכנס לעיר חדשה נהוג כמנהגם. וכמובן שמדובר בעיר ובדרך התואמת לדרך התורה הקדושה. .

מִטָּבַע בְּרִיאָתוֹ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁאוֹהֵב הוּא לְהַרְגִּישׁ נַעֲלֶה וּמוּרָם מִכֹּל אמנם שורש מדה זו מקורו טהור, בהיות נפש האדם חצובה מן העליונים, ולכן משתוקקת היא לידבק בשורשה המורם מכל. אלא שהשימוש הנעשה במדה זו בדרך כלל אינו כל כך טהור. וראה את לשון הזהב של רבינו החזון איש זצוק"ל בספרו "אמונה ובטחון" (ריש פרק ה') שכתב: "טבע בן אדם לאהוב את התחרות. אם שנים – אחד מתחרה את רעהו, אם עדה – את חברתה, ואף דורות הראשונים מתחרים עם דורות האחרונים באמור הראשונים "הדורות הולכים ומתמעטים, לבן של ראשונים פתוחים כפתחו של היכל ושל אחרונים כסדקי מחט", ולעומתם עונים האחרונים ואומרים "הלא הראשונים בטלנים לעומתנו, שאנו סללנו והמצאנו ובנינו ופיתחנו, ואין תפארתנו כלל להתחרות עם הראשונים שחסרו את כל אלה". עכל"ק, ושפתיים ישק. . מִסִּבָּה זוֹ כְּשֶׁמַּשְׁפִּילִים אֶת הָאָדָם הוּא כָּאוּב, וְאִלּוּ כְּשֶׁמְּקַבֵּל הוּא כָּבוֹד הוּא שָׂמֵחַ, עַל אַף שֶׁבֵּין כֹּה וּבֵין כֹּה לֹא הִרְוִיחַ וְלֹא הֶחְסִיר דָּבָר. וּמֵחֲמַת הַטֶּבַע הָרָע הַזֶּה, פְּעָמִים שֶׁמְּחַפֵּשׂ אָדָם לְהַפְגִּין אֶת "**כְּבוֹדוֹ**" וּלְהַבְלִיט אֶת נוֹכְחוּתוֹ עַל יְדֵי שֶׁבּוֹדֵל מִן הַצִּבּוּר וּמִמְּנָהֶגָם וְאוֹחֵז בְּדְרָכִים שׁוֹנוֹת וּמְשֻׁנּוֹת הַיּוֹצְאוֹת מִן הַכְּלָל ולא פעם שבני אדם אוחזים בגדרים ובחומרות שונות כשבפנימיותם אין זו אלא גאוות לב להראות לאחרים (ולפעמים אף לעצמם...) שהם "יותר טובים". ולב יודע מרת נפשו. . כָּךְ גַּם **אִישֵׁי צִבּוּר** לְמִינֵיהֶם שֶׁלֹּא הַתּוֹרָה הִיא זוֹ הָעוֹמֶדֶת בְּרֹאשׁ מַעְיָנָם מַצְלִיחִים לִרְכֹּשׁ לְעַצְמָם אַהֲדָה וְהַעֲרָצָה עַל יְדֵי יְצִיאָה מִן הַכְּלָל וַחֲרִיגָה מִן הַמֻּסְכָּמוֹת בְּהַתְקָפוֹת מְלוּלִיּוֹת לְמִינֵיהֶן, וּבִדְרָכִים חַדְשָׁנִיּוֹת שלא תמיד הן ישרות ונכונות, רק העיקר שזהו דבר חדש ומושך שכח ההתפעלות והדמיון של בני האדם עדיין לא פג בו. , וּבְהִתְבַּטְאֻיּוֹת חֲרִיפוֹת וּשְׁנוּנוֹת אִישׁ עַל זוּלָתוֹ ובדרך אגב: אם נתבונן בעצמנו נראה שאף אנו מרבים להתפעל ולהתלהב מהתבטאויות חריפות של כאלו ואחרים, ובמקום להתבונן בלקחים ובתוכן הדברים – נתפסים אנו למשל בגודל המעמד בו נאמרו הדברים, או ב"תקיפות" וב"צעקנות" בהן נאמרו הדברים. אך האמת היא כי לא כך היא דרכה של

תורה! רבותינו הקדושים גילונו כי ההתפעלות ברוב המקרים הינה פרי הדמיון המשקר ומתעתע באדם, ורק לאחר שנפרדת ההתפעלות וסרה משכלו של האדם אז יוכל הוא לשקול ולבחון באמת את הדברים אותם שמע או ראה. ולו חכמו ישכילו זאת. .

אֲבָל תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה אֵינָהּ אוֹחֶזֶת כֵּן. תּוֹרָתֵנוּ **תּוֹרַת אֱמֶת** הִיא וְאֵינָהּ מְחַפֶּשֶׂת לְצָבֹר מַעֲרִיצִים אוֹ לְהַרְבּוֹת בְּמַאֲמִינִים. אַדְרַבָּה: דברים ז', ז'. וראה עוד מה שכתבנו בזה בס"ד בספרנו הדל "דובב שפתי ישנים" בפרשת משפטים (שמות כ"ג, ב'). לֹא מֶרֻבְּכֶם מִכָּל הָעַמִּים חָשַׁק ה' בָּכֶם. וְלָכֵן מַדְרִיכָה הִיא אוֹתָנוּ: "**אַל תְּחַפֵּשׂ לְהַבְלִיט אֶת עַצְמְךָ, אַל תְּחַפֵּשׂ לְהַפְגִּין אֶת נוֹכְחוּתְךָ**". לֹא זֶה מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה אוֹתְךָ יוֹתֵר טוֹב מֵהֶם. אֶלָּא אַדְרַבָּה: הִתְחַקֵּה אַחַר מִנְהַג הַמָּקוֹם, וְאַל תִּפְרֹשׁ מִן הַכְּלָל. וְאַשְׁרֵי הַמַּדְבִּר עַל אָזֶן שׁוֹמַעַת!

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

הַגָּאוֹן **רַבִּי עוֹבַדְיָה הַדַּאְיָה** זַצַ"ל חלק חושן משפט סימן ה'. בְּשׁוּ"ת "**יַשְׁכִּיל עַבְדִּי**" דָּן בְּעִנְיַן הַדִּין שֶׁל "אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת" הַאִם זֶה דָּוְקָא כְּשֶׁכָּל הַדַּיָּנִים **נוֹכְחִים** בְּעַצְמָם בְּבֵית הַדִּין וְרֻבָּם נוֹטִים לְצַד אֶחָד, אוֹ שֶׁמָּא גַּם אִם לֹא נִמְצָאִים הַדַּיָּנִים בְּעַצְמָם בְּפֹעַל אֶלָּא מַבִּיעִים אֶת דַּעְתָּם וְאֶת פְּסִיקָתָם בְּאֶמְצָעוּת **מִכְתָּב** אוֹ כַּיּוֹצֵא בָּזֶה גַּם כֵּן נֶחְשָׁבִים הֵם מִמְּנַיַן הַדַּיָּנִים וְהוֹלְכִים אַחַר הָרוֹב בַּדֵּעוֹת?

וְהֵבִיא אֶת דִּבְרֵי ב"תשובת הסמיכה" שלו בתחילתה. **הַמהרלב"ח** שֶׁמִּשְׁתַּמֵּעַ מִמֶּנּוּ שֶׁמַּכְרֵחַ שֶׁיִּהְיוּ הַמַּשָּׂא וּמַתָּן וְהַפְּסִיקָה פָּנִים אֶל פָּנִים וּפֶה אֶל פֶּה, כְּשֵׁם שֶׁהָיָה בְּסַנְהֶדְרִין הַגְּדוֹלָה וְהַקְּטַנָּה, שָׁם הָיוּ אַף יוֹשְׁבִים בְּצוּרַת חֲצִי גֹּרֶן עֲגֻלָּה בִּכְדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לִרְאוֹת כֻּלָּם זֶה אֶת זֶה. אוּלָם כן הביא שם בשם המהר"י בי רב ז"ל, וספר "משפט וצדקה ליעקב" (חלק ב' סימן פ"ח), ושו"ת "דרכי נעם" (סימן ל"ג) ועוד. עיין שם בתשובה באורך. **פּוֹסְקִים רַבִּים** לֹא סוֹבְרִים כֵּן, וְאוֹמְרִים שֶׁכָּל שֶׁדָּנוּ הַדַּיָּנִים וְהֶעֱלוּ אֶת סְבָרָתָם וְדַעְתָּם בַּדָּבָר הֲרֵי זֶה בְּגֶדֶר "**דַּעָה**". וּמִמֵּילָא אַף שֶׁרַק כָּתְבוּ אֶת דַּעְתָּם נֶחְשָׁב הַדָּבָר כְּדֵעָה, וּמִצְטָרְפִים הֵם לְמִנְיַן הַפּוֹטְרִים אוֹ הַמְחַיְּבִים וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. וְכֵן עִקָּר.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוַת "**אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת**" עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בְּסֵפֶר "**מַתַּן תּוֹרָה**" **לְרַבִּי יְהוּדָה אַשְׁלָג** זַצַ"ל בַּעַל "**הַסֻּלָּם**" שֶׁכָּתַב שֶׁהַנְהָגַת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ כְּפוּפָה לִגְזֵרַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְהַשְׁגָּחָתוֹ. וּמִמֵּילָא גַּם כְּשֶׁהוֹלְכִים אָנוּ בַּדִּין וּבַהֲלָכָה עַל פִּי הָרוֹב אֵין זֶה אוֹמֵר שֶׁאָנוּ נִשְׁעָנִים וְסוֹמְכִים עֲלֵיהֶם, וְהוֹלְכִים מִסֵּפֶק אַחַר רוֹב הַדֵּעוֹת, אֶלָּא שֶׁכָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְסַדֵּר וּמַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ שֶׁרְצוֹן הַהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה יִתְקַיֵּם וְיָבוֹא לִידֵי בִּטּוּי בְּדַעַת הָרַבִּים. וְאַף עַל פִּי כֵן אֵין הַדָּבָר סוֹתֵר אֶת הָעֲבָדָה שֶׁפְּעָמִים שֶׁדַּעַת הַיָּחִיד תְּהֵא גְּדוֹלָה בְּמַעֲלָתָהּ

וּבְנִכּוֹנוּתָהּ מְדַעַת הַרַבִּים כן הביא שם שבהכרח הדבר שככל שיהיה האדם גדול ורם במעלה כך יהיה יחיד יותר בעולמו. עיין שם. . עַיֵּן שָׁם בְּאֹרֶךְ.

מצוה ע"ט: שלא לרחם על עני בדין
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ג, ג'.)
"**וְדַל לֹא תֶהְדַּר בְּרִיבוֹ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה הִיא שֶׁבְּאִם בָּאוּ לִפְנֵי הַדַּיָּן עָנִי וְעָשִׁיר לְדִין תּוֹרָה, שֶׁלֹּא יֹאמַר הַדַּיָּן בְּלִבּוֹ: "הֶעָנִי דַּל הוּא, וְהֶעָשִׁיר מָלֵא בְּכָל טוּב, אֲזַכֶּה אֶת הֶעָנִי וְאָדוּן אֶת הַדִּין לְטוֹבָתוֹ".
אֶלָּא יַעֲשֶׂה מִשְׁפַּט צֶדֶק וְדִין אֱמֶת לְחַיֵּב אֶת הַחַיָּב וּלְזַכּוֹת אֶת הַזַּכַּאי מִבְּלִי לְהִתְיַחֵס לְמַעֲמָדוֹ הַדַּל וְלִצְרָכָיו שֶׁל הַנִּדּוֹן וראה דין זה ופרטיו בשלחן ערוך (חושן משפט סימן י"ז סעיף י') ובאחרונים שם. .

רֶמֶז הַכָּתוּב - צֶדֶק מִשְׁלְךָ

חֲכָמֵינוּ זַ"ל דרשת ריש לקיש בחולין (קל"ד ע"א). בַּגְּמָרָא הִתְקַשּׁוּ בַּהֲבָנַת פְּסוּק מְסֻפָּר פ"ב, ג'. הַתְּהִלִּים בּוֹ נֶאֱמַר: "**שִׁפְטוּ דַל וְיָתוֹם, עָנִי וָרָשׁ הַצְדִּיקוּ**". מַה פֵּרוּשׁ "עָנִי וָרָשׁ הַצְדִּיקוּ"? וְכִי מֻתָּר לְהַצְדִּיק אֶת הֶעָנִי מִפְּנֵי דַּלּוּתוֹ?!
וּבְאֲרוּ שֶׁמַּשְׁמָעוּת הַדְּבָרִים הִיא "**צֶדֶק מִשְׁלְךָ וְתֵן לוֹ**". שֶׁאִם חַיָּב הֶעָנִי לְךָ - וַתֵּר מִמָּמוֹנְךָ לְטוֹבָתוֹ וּמְחַל לוֹ עַל חוֹבוֹ לְפָנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין, כִּי עָנִי הוּא. אֲבָל דַּיָּן הַיּוֹשֵׁב בְּדִין אָסוּר לוֹ לְרַחֵם וּלְוַתֵּר לֶעָנִי עַל חֶשְׁבּוֹן מָמוֹנָם שֶׁל אֲחֵרִים, וַאֲפִלּוּ שֶׁכַּוָּנָתוֹ בָּכָךְ לְטוֹבָה.
שמואל ב', פרק ח'. **הַנָּבִיא** מְסַפֵּר עַל דָּוִד הַמֶּלֶךְ "**וַיְהִי דָוִד עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה**". סנהדרין ו', ב'. וּבַגְּמָרָא שָׁאֲלוּ: אִם מִשְׁפָּט עָשָׂה, דְּהַיְנוּ דִּין, אָז הֵיכָן הִיא הַצְדָקָה? וְאִם צְדָקָה עָשָׂה, הֵיכָן הַמִּשְׁפָּט? וּבֵאֲרוּ שֶׁבְּתְחִלָּה הָיָה דָּוִד דָּן אֶת הַדִּין וּמְזַכֶּה אֶת הַזַּכַּאי וּמְחַיֵּב אֶת הַחַיָּב. וּלְאַחַר מִכֵּן אִם הָיָה רוֹאֶה שֶׁהַמְחַיָּב הוּא עָנִי וְאֵין לוֹ מִנַּיִן לְשַׁלֵּם - הָיָה עוֹשֶׂה עִמּוֹ צְדָקָה וּמְשַׁלֵּם בְּמְקוֹמוֹ אֶת הַחוֹב.
וְעַל זוֹ הַדֶּרֶךְ בספרו "יוסף תהלות" על התהלים (פ"ב, ג'). פֵּרֵשׁ **מָרָן הַחִיד"א** זצוק"ל אֶת הַפְּסוּק הַנִּזְכָּר לְעֵיל "**שִׁפְטוּ דַל וְיָתוֹם עָנִי וָרָשׁ הַצְדִּיקוּ**" שֶׁבְּתְחִלָּה שִׁפְטוּ וְדוּנוּ דִּין אֱמֶת, וְאִם צָרִיךְ חַיְּבוּ אֶפְלּוּ דַל וְיָתוֹם. אַךְ לְאַחַר מִכֵּן בּוֹאוּ וַעֲשׂוּ עִם הֶעָנִי צְדָקָה וְעִזְרוּ לוֹ לְשַׁלֵּם אֶת חוֹבוֹ מִשֶּׁלְכֶם.
מַעֲשֶׂה נִפְלָא הָיָה בַּגָּאוֹן **רַבִּי צְבִי פֶּסַח פְּרַאנְק** זַצ"ל, שֶׁפַּעַם אַחַת בְּעֶרֶב שַׁבָּת הִגִּיעָה לְבֵיתוֹ אִשָּׁה אַלְמָנָה עֲנִיָּה וּבְיָדָהּ תַּרְנְגֹלֶת שֶׁעָלְתָה בָּהּ שְׁאֵלָה לְגַבֵּי כַּשְׁרוּתָהּ. וּמִכֵּיוָן

שֶׁאִשָּׁה זוֹ הָיְתָה צַדְקָנִית וַחֲסִידָה, פִּיהָ פָּתְחָה בְּחָכְמָה וְאָמְרָה: "**כְּבוֹד הָרַב! אֵין רְצוֹנִי שֶׁתִּפָּסֵק לִי לְהֶתֵּר עַל סְמַךְ קְצָת פּוֹסְקִים הַמַּתִּירִים, אֶלָּא אִם הָעוֹף מְהֻדָּר בְּכַשְׁרוּתוֹ הִנֵּה מַה טּוֹב, וְאִם לָאו - מוּכָנָה אֲנִי לְוַתֵּר עָלָיו!**" עֵין הָרַב בְּדִבְרֵי הַפּוֹסְקִים, וְרָאָה שֶׁאָכֵן נִתָּן לְהַתִּיר בְּדֹחַק אֶת הָעוֹף, אֶלָּא שֶׁהָאִשָּׁה בִּקְשָׁה שֶׁיִּהְיֶה מְהֻדָּר וּמְקֻבָּל עַל דַּעַת רוֹב הַפּוֹסְקִים, וְזֶה לֹא הִתְקַיֵּם בְּאוֹתוֹ הָעוֹף. מֶה עָשָׂה? נִכְנַס לַמִּטְבָּח, וְהוֹצִיא מֵהַמְקֻרָּר תַּרְנְגֹלֶת פְּטוּמָה שֶׁאִשְׁתּוֹ עָמְדָה לְבַשֵּׁל לִכְבוֹד שַׁבָּת, וְיָצָא וְנָתַן אוֹתָהּ לָאִשָּׁה הָעֲנִיָּה וְאָמַר לָהּ: "**זֹאת הַתַּרְנְגֹלֶת הַמְהֻדֶּרֶת בְּכַשְׁרוּתָהּ, אֵין לְךָ מַה לַּחְשֹׁשׁ**..." וְהָאִשָּׁה נִטְלְתָּהּ בְּשִׂמְחָה מִבְּלִי לֵידַע מִמַּעֲשָׂיו שֶׁל הָרַב וְחִזְרָה לְבֵיתָהּ.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

בְּשׁוּ"ת חלק ג' סימן רפ"ד. "**תְּשׁוּבוֹת וְהַנְהָגוֹת**" לְהַגָּאוֹן **רַבִּי מֹשֶׁה שְׁטֶרְנְבּוּךְ** שְׁלִיט"א דָּן בְּדִין עָנִי שֶׁלָּוָה סְכוּם כֶּסֶף, וּבְהַגִּיעַ זְמַן הַפִּרָעוֹן אֵין לוֹ כֶּסֶף לְפָרַע אֶת חוֹבוֹ, הַאִם נִתָּן לְחַיְבוֹ לְחַזֵּר עַל הַפְּתָחִים וּלְקַבֵּץ נְדָבוֹת עַל מְנַת שֶׁיּוּכַל לְפָרַע אֶת חוֹבוֹ אוֹ לֹא?
וּלְאַחַר שֶׁנִּשָּׂא וְנָתַן בַּדָּבָר הֶעֱלָה לַהֲלָכָה שֶׁאָמְנָם אֵין בְּיָדֵינוּ רְשׁוּת לְכָפּוֹ עַל כָּךְ, שֶׁבְּזִיּוֹן גָּדוֹל הוּא לְאָדָם לְחַזֵּר עַל הַפְּתָחִים, אוּלָם אִם מֻרְגָּל הוּא לְחַזֵּר עַל הַפְּתָחִים לְצֹרֶךְ מְחְיָתוֹ מִמֵּילָא **מֻחוֹבָתוֹ הָאִישִׁית** לַעֲשׂוֹת כֵּן גַּם לְצֹרֶךְ פְּרִיעַת חוֹבוֹ. וּבְכָל מִקְרֶה אִם יֵשׁ בְּיָדוֹ מִמּוֹן הָעוֹדֵף עַל פַּרְנָסָתוֹ הַנִּצְרֶכֶת לוֹ וַאֲפִלּוּ בְּדֹחַק וַדַּאי שֶׁכּוֹפִים אוֹתוֹ לִפְרֹעַ מִמֶּנּוּ אֶת חוֹבוֹתָיו וכן אם רגיל הוא לעבוד לצורך פרנסתו, וכעת שנעשה בעל חוב נמנע הוא מלעבוד משום שיודע שכל רווחיו ילכו לפריעת חובותיו – גם כן יש לכופו להשתכר למלאכה הראויה לו בכדי לפרוע את חובותיו. עיין שם. .

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן הָעֹנִי וְהָעֹשֶׁר עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בְּסֵפֶר בביאור "ההשגחה האישית" (חלק ב' ריש פרק ג'). "**דֶּרֶךְ ה**'" לְהַגה"ק **רַבִּי מֹשֶׁה חַיִּים לוּצַאטוֹ** זצוק"ל שֶׁכָּתַב שֶׁכָּל תַּכְלִית הָאָדָם בְּהִבָּרְאוּתוֹ הִיא לִבְחֹר בַּטּוֹב וְלִמְאֹס בָּרָע, כְּדֵי שֶׁעַל יְדֵי זֶה יוּכַל לִטּוֹל שְׂכָרוֹ בַּדִּין וּלְקַבֵּל אֶת הַטָּבַת הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא. וְלָכֵן מֵכְרַח הַדָּבָר שֶׁיִּהְיוּ בָּעוֹלָם עֲנִיִּים וַעֲשִׁירִים, חֲזָקִים וַחֲלָשִׁים וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה, בִּכְדֵי שֶׁבָּזֶה יִבָּחֵן הֶעָשִׁיר אִם מְרַחֵם הוּא עַל הֶעָנִיִּים אוֹ שֶׁמִּתְאַכְזֵר כְּלַפֵּיהֶם, וְיִבָּחֵן הֶעָנִי אִם מִסְתַּפֵּק הוּא בְּחֶלְקוֹ וּמוֹדֶה לָאֵלֹקָיו אוֹ לְהֵפֶךְ. וְהַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה הִיא זוֹ הַפּוֹסֶקֶת לָאָדָם אֵיזֶה נִסָּיוֹן יוּשַׁת עָלָיו עַל פִּי צָרְכּוֹ לְתִקּוּן נַפְשׁוֹ וְלִשְׁלֵמוּת עִנְיָנוֹ בָּזֶה הָעוֹלָם.

מצוה פ: מצות פרוק משא
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ג, ה'.)

"**כִּי תִרְאֶה חֲמוֹר שֹׂנַאֲךָ רֹבֵץ תַּחַת מַשָּׂאוֹ וְחָדַלְתָּ מֵעָזֹב לוֹ עָזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה עַל כָּל אִישׁ וְאִשָּׁה מִיִּשְׂרָאֵל הָרוֹאֶה אֶת חֲמוֹר אוֹהֲבוֹ אוֹ שׂוֹנְאוֹ רוֹבֵץ וְכוֹרֵעַ תַּחַת מַשָּׂאוֹ לְהַגִּישׁ לוֹ עֶזְרָה וְלִפְרֹק מֵעָלָיו אֶת מַשָּׂאוֹ לְמַעַן יָנוּחַ הַחֲמוֹר וְלֹא יִקְרֹס תַּחְתָּיו. וּבְנוֹסָף עַל כָּךְ נִצְטַוֵּינוּ גַּם כֵּן לְשׁוּב וּלְסַיְּעוֹ לְאַחֵר מִכֵּן לִטְעֹן אֶת מַשָּׂאוֹ עַל הַחֲמוֹר מֵחָדָשׁ, כְּמוֹ דברים כ"ב, ד'. ובמצוה תקמ"א יבואר אי"ה ציווי זה וענייניו. שֶׁכָּתוּב "**הָקֵם תָּקִים עִמּוֹ**". וּמַשְׁמָעוּת הַמִּלִּים "**עָזֹב תַּעֲזֹב**" הִיא לְעָזְרוֹ וּלְסַעֲדוֹ.

דִּין זֶה חָל לְאוֹ דַּוְקָא בְּחֲמוֹר, אֶלָּא הוּא הַדִּין כָּל נוֹשֵׂא מַשָּׂא. שֶׁלֹּא דִּבֶּר הַכָּתוּב אֶלָּא בַּמְצוּי בִּזְמַנּוֹ שֶׁהָיוּ הַחֲמוֹרִים נוֹשְׂאֵי הַמַּשָּׂאוֹת ראה בספר "עלינו לשבח" (חלק א' בשאלות ותשובות, סימן כ"ט) שהוכיח בדעת הרמב"ם שאף ברכב חבירו יש מצות "עזב תעזב עמו". וראה במה שכתבנו בס"ד לקמן בחלק ה"דרוש וחידוש". .

עוֹד לִמְּדוּנוּ רַבּוֹתֵינוּ בְּמִצְוָה זוֹ שֶׁאוֹתוֹ "**שׂוֹנְאוֹ**" הַמְּזֻכָּר כָּאן הוּא דַּוְקָא אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שבבהמת גוי ומשאו אין מצות פריקה וטעינה אלא משום חשש איבה בלבד. וברמ"א (חושן משפט סימן ער"ב סעיף ט') כתב שמכל מקום חייב לפרוק משום צער בעלי חיים של הבהמה. וְלֹא מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם. וְאִם תֹּאמַר הֵיאַךְ תִּתְיַחֵס הַתּוֹרָה אֶל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל כְּ"שׂוֹנֵא", בּוֹ בִּזְמַן שֶׁנִּצְטַוֵּינוּ עַל יָדָהּ ויקרא י"ט, י"ז. "**לֹא תִשְׂנָא אֶת אָחִיךָ בִּלְבָבֶךָ**"? עַל כָּךְ פסחים קי"ג ע"ב. ראה שם שנחלקו האמוראים אם שנאת הרשע היא היתר או מצוה. ואכמ"ל. בֵּאֲרוּ חֲזַ"ל שֶׁהַמְדֻבָּר הוּא בָּאָדָם שֶׁעָבַר עֲבֵרָה בְּמֵזִיד עַל אַף שֶׁהִתְרוּ בּוֹ שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹתָהּ, שֶׁהֲרֵי זוֹ מִצְוָה לִשְׂנֹאתוֹ עַל רִשְׁעוּתוֹ. וְעָלָיו אָמְרָה הַתּוֹרָה שֶׁלְּמֻרּוֹת שֶׁהֻתַּר לִשְׂנֹאוֹתוֹ, עִם כָּל זֹאת מִצְוָה עָלֶיךָ לְעָזְרוֹ בְּפְרִיקַת וּבְטְעִינַת מַשָּׂאוֹ, כן לשון הרמב"ם (סוף הלכות רוצח). שֶׁמָּא יָחוּס הַלָּה עַל מָמוֹנוֹ וְיִסְתַּכֵּן בַּעֲבוּר מָמוֹנוֹ, וְהַתּוֹרָה חָסָה עַל נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל הַצַּדִּיקִים וְהָרְשָׁעִים, שֶׁנֶּאֱמַר: יחזקאל ל"ג, י"א. "**אֱמֹר אֲלֵיהֶם חַי אֲנִי נְאֻם ה' אֱלֹקִים אִם אֶחְפֹּץ בְּמוֹת הָרָשָׁע כִּי אִם בְּשׁוּב רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ וְחָיָה**". וְיֶתֶר דִּינֵי הַמִּצְוָה וּפְרָטֶיהָ מוּבָאִים הלכות רוצח פרק י"ג. **בָּרַמְבַּ"ם** חלק חושן משפט סימן ער"ב. **וּבַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ** מִיהוּ הַמְחֻיָּב בָּהּ, וּמָתַי, וְאֵיךְ.

רָמַז הַכָּתוּב - עֲשֵׂה זֹאת בְּעַצְמֶךָ

מִלְּשׁוֹן הַתּוֹרָה "**עָזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ**" לָמְדוּ חַכְמֵי הַגְּמָרָא שֶׁבְּאֵם יִמְצָא אָדָם אֶת חֲמוֹר חֲבֵרוֹ כּוֹרֵעַ תַּחַת מַשָּׂאוֹ, וְהִנֵּה חֲבֵרוֹ בַּעַל הַחֲמוֹר עוֹמֵד מִן הַצַּד וּמִסְתַּכֵּל וְאֵינוֹ נִבְהָל עַל מָמוֹנוֹ שֶׁלּוֹ - הֲרֵי שֶׁבְּאֹפֶן שֶׁכָּזֶה אֵין מִצְוָה עַל הָאָדָם לְעָזְרוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר "**עִמּוֹ**" - סַיֵּעַ לוֹ דַּוְקָא בְּיַחַד עִמּוֹ, וְלֹא שֶׁתַּעֲמֹל אַתָּה מִבִּלְעָדָיו.

וּמִדָּבָר זֶה יֵשׁ לָנוּ לִלְמֹד יְסוֹד גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה: שֶׁאִם אַתָּה לֹא תַּעֲזֹר לְעַצְמְךָ, וְלֹא תִּתְאַמֵּץ בְּעַצְמְךָ לְהַגִּיעַ בְּעֶזְרַת ה' לִדְבָרִים טוֹבִים, אֲזַי גַּם מִשָּׁמַיִם לֹא יַעֲמְדוּ לְצִדְךָ לַעְזֹר לְךָ, וְאַף לֹא יִשָּׁלְחוּ לְךָ שְׁלִיחִים טוֹבִים לַהֲרִימְךָ וּלְסַיְּעֲךָ. כִּי מִי שֶׁאֵינוֹ מְרַחֵם עַל עַצְמוֹ וְאֵינוֹ דּוֹאֵג לְעַצְמוֹ - לֹא רַק שֶׁאָסוּר לְרַחֵם אֵלָיו, אֶלָּא אַף לֹא תּוֹעִיל לוֹ שׁוּם עֶזְרָה חִיצוֹנִית.

וּכְמוֹ שֶׁסִּפְּרוּ עַל קַמְצָן גָּדוֹל אֶחָד שֶׁלֹּא הָיָה מְסֻגָּל לָתֵת דָּבָר לַזּוּלַת, וּפַעַם אַחַת נָפַל לִמְקוֹם מַיִם עֲמֻקִּים וְעָמַד לִטְבֹּעַ. נִגַּשׁ עוֹבֵר אֹרַח לְהַצִּילוֹ וְצָעַק לְעֶבְרוֹ: "**תֵּן לִי אֶת יָדְךָ וְאוֹשִׁיעֲךָ**". אֲבָל מְיֻדָּעָנוּ כְּאָמוּר אֵינוֹ מְסֻגָּל לָתֵת דָּבָר, וְלָכֵן **לֹא שָׁלַח אֶת יָדוֹ לְעֶבְרוֹ וְטָבַע וָמֵת**!!! וְזֶהוּ סוֹפוֹ שֶׁל זֶה שֶׁאֵינוֹ מוּכָן לְהַקְרִיב מֵעַצְמוֹ אַף בִּשְׁבִיל עַצְמוֹ. כַּמָּה שֶׁיִּשְׂוַחֲחוּ עִמּוֹ וְינַסּוּ לְעוֹדְדוֹ וּלְחַזְּקוֹ לֹא יוֹעִילוּ מְאוּמָה בְּמַעֲשֵׂיהֶם. יִתְרוֹמֵם הוּא לֶרַע אוֹ שְׁנַיִם וְשׁוּב יִמְעַד וְיִפֹּל, כִּי לֹא רוֹצֶה הוּא לַעְזֹר לְעַצְמוֹ.

מִי שֶׁבָּאֱמֶת מַכִּיר אֶת הָאָדָם וְאֶת רִגְשׁוֹתָיו, אֶת הַטּוֹב בַּעֲבוּרוֹ וְאֶת הָרָע בִּשְׁבִילוֹ - זֶהוּ הָאָדָם עַצְמוֹ. יוֹתֵר מֵרַבּוֹ וּמֵהוֹרָיו וּמֵרֵעָיו יוֹדֵעַ וּמַכִּיר הוּא אֶת עַצְמוֹ. אֶלָּא שֶׁלֹּא תָּמִיד יֵשׁ בָּנוּ אֶת הָרָצוֹן וְהַנְּכוֹנוּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַטּוֹב וְהַנָּכוֹן, וְהַנְּגִיעָה הָעַצְמִית שֶׁבָּנוּ פּוֹעֶלֶת אֶת פְּעֻלָּתָהּ וּמְעַוֶּתֶת אֶת רְאִיָּתֵנוּ, וְעַל כֵּן זְקוּקִים אָנוּ לֶחָבֵר הַמְיַעֵץ, וְלָרֹב הַמְנֻוָּט. אֲבָל וַדַּאי שֶׁעִקַּר הָעֲבוֹדָה הִיא עַל הָאָדָם עַצְמוֹ.

גַּם אִם יִהְיוּ לוֹ לָאָדָם אֶת כָּל הַכֵּלִים וְהַכְּשׁוּרִים הַנִּצְרָכִים לְהִתְעַלּוֹת בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא, רַק יֶחְסַר לוֹ הַכֹּחַ וְהָרָצוֹן הַפְּנִימִי לַעֲזֹב אֶת הָרָע וּלְהִדָּבֵק בַּטּוֹב - כְּבָר אֵין כָּל תּוֹעֶלֶת בַּכֵּלִים הַנִּפְלָאִים הַלָּלוּ. וּכְמוֹ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָזוֹן טָעִים, וְסַכִּין וּמַזְלֵג וְצַלַּחַת, וְיָדַיִם בְּרִיאוֹת וְשִׁנַּיִם חֲזָקוֹת, רַק יֶחְסַר לוֹ תַּאֲבוֹן וְחֵשֶׁק הָאֲכִילָה - כְּבָר לֹא יוֹעִילוּהוּ כָּל הַכֵּלִים שֶׁבְּיָדוֹ לְהַבְרוֹת אֶת גּוּפוֹ. וְלָכֵן פָּטְרָה אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה מִלְּסַיֵּעַ לָזֶה שֶׁיּוֹשֵׁב בָּטֵל וּמְבַקֵּשׁ שֶׁיַּעֲשׂוּ בַּעֲבוּרוֹ אֶת כָּל הָעֲבוֹדָה, כִּי יְגִיעָתֵנוּ תְּהֵא לָרִיק וַעֲמָלֵנוּ לְבַטָּלָה, כָּל עוֹד לֹא עוֹזֵר הָאָדָם לְעַצְמוֹ.

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

חלק ד' סימן שי"ד. בְּשׁוּ"ת "**תְּשׁוּבוֹת וְהַנְהָגוֹת**" לְהַגְּאוֹן **רַבִּי מֹשֶׁה שְׁטֶרַנְבּוּךְ** שְׁלִיטָ"א דָּן הַאִם מִצְוַת פְּרִיקָה חָלָה דַּוְקָא **בִּבְהֵמָה** הַנּוֹשֵׂאת מַשָּׂאוּי כְּבֵד מִשּׁוּם צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים, אוֹ שֶׁמָּא גַּם **בְּאָדָם** הַנּוֹשֵׂא מַשָּׂאוּי יֶשְׁנוֹ חִיּוּב הִלְכָתִי לִפְרֹק עִמּוֹ וּלְעָזְרוֹ?

וְהֵבִיא אֶת דִּבְרֵי בשאלות ותשובות שלו (חלק א' סימן רנ"ב). **הָרַשְׁבָּ"א** ז"ל הָאוֹמֵר שֶׁגַּם בָּאָדָם מִתְקַיֶּמֶת מִצְוַת פְּרִיקָה כְּמוֹ בַּבְּהֵמָה, שֶׁכָּךְ הַדִּין נוֹתֵן שֶׁתַּחוּס הַתּוֹרָה עַל צַעַר אָדָם לְכָל הַפָּחוֹת כְּמוֹ שֶׁחָסָה עַל צַעַר בַּעֲלֵי הַחַיִּים.

אוּלָם סימן קצ"א. בְּשׁוּ"ת "**חָוּוֹת יָאִיר**" כָּתַב שֶׁרַק בִּבְהֵמָה שֶׁאֵין בָּהּ דַּעַת, וְהִנִּיחוּ עָלֶיהָ מַשָּׂאוּי כָּבֵד בְּעַל כָּרְחָהּ שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּהּ שַׁיָּךְ דִּין פְּרִיקָה. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּאָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּעַת, וְאִם הִנִּיחַ עַל עַצְמוֹ מַשָּׂאוּי קָרוֹב לְוַדַּאי שֶׁחָשַׁב בְּדַעְתּוֹ אִם בְּיִכְלְתּוֹ לִישָּׂא הַמַּשָּׂאוּי, מִמֵּילָא לֹא חָל עָלָיו הַחִיּוּב שֶׁל "עָזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ".

וְהַגָּר"מ שְׁטֶרְנְבּוּךְ שְׁלִיט"א צִדֵּד לַהֲלָכָה לְחַלֵּק שֶׁאִם יָדַע הָאָדָם אֶת גֹּדֶל הַמַּשָּׂא וּבְכָל זֹאת נָשָׂאוֹ וְכָרַע - נֶחְשָׁב שֶׁפָּשַׁע בְּעַצְמוֹ וְהִפְסִיד אֶת זְכוּת הַסִּיּוּעַ כְּדַעַת ה"חָוּוֹת יָאִיר". אוּלָם אִם נֶאֱנַס בְּאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ וְנֶחְלַשׁ כֹּחוֹ בְּאֹנֶס כְּגוֹן שֶׁנִּפְגַּע בְּגוּפוֹ אוֹ כַּיּוֹצֵא בָּזֶה אֲזַי לֹא גָּרַע מִן הַבְּהֵמָה, וְחַיָּבִים לִפְרֹק מִמֶּנּוּ וּלְעָזְרוֹ כְּדִבְרֵי הָרַשְׁבָּ"א.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר הַפָּסוּק "**כִּי תִרְאֶה חֲמוֹר שֹׂנַאֲךָ רֹבֵץ תַּחַת מַשָּׂאוֹ וְחָדַלְתָּ מֵעָזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ**" עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד כָּתַב **רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי** זִיע"א דף קי"ד ע"א. בְּ"**תִּקּוּנֵי הַזֹּהַר**" שֶׁהַכָּתוּב בָּא לִרְמֹז לְרָשָׁע הָרוֹבֵץ מִכֹּבֶד עֲוֹונוֹתָיו וּפְשָׁעָיו, וְעוֹמֵד לְהִתְמוֹטֵט, אֲזַי אִם רוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲזַי "**עָזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ**" לַהֲרִימוֹ וּלְחַזְּקוֹ. אוּלָם אִם אֵינוֹ רוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲזַי "**וְחָדַלְתָּ מֵעָזֹב לוֹ**", בְּרַח לְךָ מִמֶּנּוּ וְהִזָּהֵר מִלְּהִתְעַסֵּק עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁלִּבּוֹ אֵינוֹ טָהוֹר וְאִם תָּבוֹא לַהֲקִימוֹ יָקוּם הוּא וְיַפִּיל אוֹתְךָ אַרְצָה והביא זאת שם על קין והבל, שם כתוב "לפתח חטאת רבץ" שהיה קין רבוץ מפני יצרו, והבל היה עומד מעליו, ואז כתוב "ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו" שהבל בא והקים את קין, ועל ידי זה יכל קין להרגו. והמליץ הזוהר הקדוש על כך את דברי בן סירא: "טוב לרע אל תעשה, ולא יגיע אליך רע". .

מצוה פ"א: שלא להטות משפט רשע

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ג, ו'.)

"**לֹא תַטֶּה מִשְׁפַּט אֶבְיֹנְךָ בְּרִיבוֹ**".

לְפָשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה עַל הַדַּיָּנִים הַיּוֹשְׁבִים עַל כִּסְאוֹת הַמִּשְׁפָּט לְבַל יַטּוּ אֶת הַדִּין לְרָעַת הֶעָנִי מֵחֲמַת חֻלְיוֹשָׁתוֹ וּפְחִיתוּתוֹ. כן נאמר במכילתא, והובא בספר החינוך. וְחֻכְמֵינוּ זַ"ל בֵּאֲרוּ שֶׁהַכַּוָּנָה הִיא לְאָבְיוֹן **בַּמִּצְוֹוֹת**, שֶׁעַל אַף שֶׁעוֹמֵד בִּפְנֵי הַדִּין אָדָם רָשָׁע וּבַעַל עֲבֵרוֹת, עִם כָּל זֹאת לֹא יַטֶּה הַדַּיָּן אֶת הַדִּין לְרָעָתוֹ בִּגְלַל מַעֲשָׂיו הָרָעִים וְהַמְקֻלְקָלִים, לשון השלחן ערוך בחלק חושן משפט (סימן י"ז סעיף י). וְלֹא יֹאמַר זֶה רָשָׁע וְחָזְקָתוֹ לְשַׁקֵּר לָכֵן אַטֶּה אֶת הַדִּין נֶגְדּוֹ.

אֶלָּא מִצְוַת הַתּוֹרָה הִיא שֶׁיַּשְׁוֶה אֶת שְׁנֵיהֶם זֶה לְזֶה, וְיִשְׁפֹּט בְּצֶדֶק דִּין אֱמֶת לַאֲמִתָּה שֶׁל תּוֹרָה לְזַכּוֹת אֶת הַזַּכַּאי וּלְחַיֵּב אֶת הַחַיָּב. אבות פרק א' משנה ח'. וּכְמַאֲמַר חֲזַ"ל: "**כְּשֶׁיִּהְיוּ**

בַּעֲלֵי הַדִּין עוֹמְדִים לְפָנֶיךָ יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כִּרְשָׁעִים, וּכְשֶׁנִּפְטָרִים מִלְּפָנֶיךָ יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כְּזַכָּאִים, כְּשֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם אֶת הַדִּין".

רֶמֶז הַכָּתוּב - אַל תְּדִינֵנִי כְּמַעֲלִי

תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה בְּמִצְוֹתֶיהָ וּבְמִשְׁפָּטֶיהָ מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ שֶׁאֵין דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁבַּעֲבוּרוֹ יְהֵא מֻתָּר לְשַׁנּוֹת וּלְסַלֵּף מִשְׁפַּט צֶדֶק וְדִין אֱמֶת. שֶׁכֵּן אֵין לְךָ יוֹתֵר מְרֻחָק וְנָחוּת מֵאָדָם הַמְזַלְזֵל וּבוֹעֵט בְּמִצְוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְעוֹבֵר עַל חֻקָּיו, וַאֲפִלּוּ בְּאֶחָד שֶׁכָּזֶה הַתּוֹרָה הַזְהִירָה שֶׁלֹּא לְנָטוֹת בְּדִינוֹ מִמִּדַּת הַיֹּשֶׁר וְהָאֱמֶת.

רַבֵּנוּ **הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקָּדוֹשׁ** זִיע"א לָמַד מִפָּסוּק זֶה עַד כַּמָּה עָלֵינוּ לְהִזָּהֵר וּלְהִשָּׁמֵר שֶׁלֹּא לְשַׁפֵּט וְלָדוּן אֶת הַזּוּלָת. שֶׁאָדָם בְּמֶשֶׁךְ חַיָּיו רוֹאֶה וְשׁוֹמֵעַ דְּבָרִים עַל אֲחֵרִים, טוֹבִים אוֹ רָעִים, וּמִטִּבְעוֹ אוֹהֵב הוּא לְשַׁפֵּט אֶת הַשֵּׁנִי וְלִפְסֹק אֶת דִּינוֹ אִם נָכוֹן עָשָׂה אוֹ לֹא, וְאִם צוֹדֵק הוּא בְּדָרְכָיו אוֹ לֹא. אֲבָל אוּלַי נִשְׁאַל אֶת מְיַדְּעֵנוּ פַּעַם אַחַת וּלְתָמִיד: **וְכִי אֶת עַצְמְךָ סִימַתְּ לִשְׁפֹּט וְלָדוּן שֶׁאַתָּה מִתְעַסֵּק בְּחֶשְׁבּוֹנוֹת שֶׁל אֲחֵרִים**? **מַדּוּעַ אַתָּה צָרִיךְ לָשֶׁבֶת וְלָדוּן הַאִם הַמַּעֲשֶׂה שֶׁעָשָׂה פְּלוֹנִי הוּא נָכוֹן, וְהַאִם מַה שֶּׁאָמַר פְּלוֹנִי לְאַלְמוֹנִי זֶה בַּמָּקוֹם**? **וְכִי מִי שָׂמְךָ לְשֹׁר וְשׁוֹפֵט עֲלֵיהֶם שֶׁאַתָּה בָּא וְחוֹוֶה אֶת דַּעְתְּךָ עֲלֵיהֶם**?

אֲבָל זֶהוּ טִבְעָם הָרַע שֶׁל אֵלּוּ שֶׁלֹּא זָכוּ שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה תְּעַדֵּן אֶת נַפְשָׁם וּתְיַשֵּׁר אֶת מִדּוֹתֵיהֶם. אֵלּוּ שֶׁפְּעָמִים אַף מִשְׁתַּמְּשִׁים בַּתּוֹרָה כְּקֶרְדֹּם לַחְפֹּר בָּהּ כְּדֵי לְהוֹכִיחַ וּלְהַבְלִיט אֶת פְּחִיתוּתָם וְעִקְּמִימוּתָם שֶׁל הַזּוּלָת. וְאֶת זֹאת, אוֹמֵר הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקָּדוֹשׁ, בָּאָה תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה לְלַמְּדֵנוּ בְּפָסוּק זֶה: "**לֹא תַטֶּה מִשְׁפַּט אֶבְיֹנְךָ בְּרִיבוֹ**" - אִם רָאִיתָ אֶת הַשֵּׁנִי עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה אֱבְיוֹן, דָּבָר רֵיק מִבְּלִי תֹּכֶן וּסְבָרָה נְכוֹנָה, פּוֹגֵעַ בְּמִישֶׁהוּ מִבְּלִי סִבָּה אוֹ מְדַבֵּר דָּבָר שֶׁלֹּא בְּחָכְמָה - אַל תְּמַהֵר לְהַטּוֹת מִשְׁפָּטוֹ לְכַף חוֹבָה, כִּי יִתָּכֵן וְנִמְצָא הוּא "**בְּרִיבוֹ**" - בְּמַשְׁבֵּר אוֹ בְּחֶלְשָׁה, בְּשִׁעַת צַעַר אוֹ בִּבְעָיָה, וְאֵין דָּנִים אֶת הָאָדָם בְּשִׁעַת צַעֲרוֹ.

בְּנֵי הָאָדָם עוֹבְרִים בְּמֶשֶׁךְ חַיֵּיהֶם כָּל כָּךְ הַרְבֵּה דְּבָרִים, מְאֹרָעוֹת טוֹבִים וּפָחוֹת טוֹבִים, תְּקוּפוֹת נְעִימוֹת וּלְהֻפָּךְ. וְאֵין אָדָם יָכוֹל לָדַעַת מַה בֶּאֱמֶת מִתְחוֹלֵל כָּרֶגַע בְּלִבּוֹ שֶׁל הַזּוּלָת. מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּמַבָּט שִׁטְחִי עַל **דָּוִד הַמֶּלֶךְ** ע"ה יָכוֹל לַחְשֹׁב לְעַצְמוֹ "אֵלּוּ חַיִּים טוֹבִים הָיוּ לוֹ, מֶלֶךְ צָעִיר שֶׁה' מִצְלִיחוֹ וּמְרוֹמְמוֹ". אֲבָל דָּוִד הַמֶּלֶךְ מֵעִיד עַל עַצְמוֹ: "**כָּל גַּלֶּיךָ וּמִשְׁבָּרֶיךָ עָלַי עָבָרוּ**". אֵין גַּל וּמִשְׁבָּר בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא עָבַר עַל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, מִכָּל הַמִּינִים וְהַכִּוּוּנִים.

וּכְפִי שֶׁמְּסַפֵּר עַל אָדָם אֶחָד שֶׁהִגִּיעַ לְיִעוּץ אֵצֶל **פְּסִיכוֹלוֹג** בְּטַעֲנָה שֶׁהוּא סוֹבֵל מִדְּכְאוֹנוֹת וּמַעֲצָבוּת. אָמַר לוֹ הַפְּסִיכוֹלוֹג שֶׁעָלָיו לְהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִכָּךְ עַל יְדֵי שֶׁיִּתְעַסֵּק בְּדְבָרִים מְשַׂמְּחִים, וְהִצִּיעַ לוֹ לִפְנוֹת לַתֵּיאָטְרוֹן הַקָּרוֹב, בּוֹ מִתְקַיֵּם מוֹפָע שֶׁל אֵיזֶה בַּדְחָן בַּעַל שֵׁם

עוֹלָמִי. עָנָהוּ הָאִישׁ: "**בְּשִׂמְחָה הָיִיתִי הוֹלֵךְ, רַק הַבְּעָיָה הִיא שֶׁאֲנִי הוּא אוֹתוֹ בַּדְּחָן...**". לְלַמֶּדְךָ שֶׁלְּעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר בָּאֱמֶת לָדַעַת מַה מִּתְחוֹלֵל בְּעִמְקֵי לִבּוֹ שֶׁל אָדָם.

וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמֵנוּ לָדוּן אֶת הַשֵּׁנִי תָּמִיד לְכַף זְכוּת, שֶׁאוּלַי עוֹבֵר עָלָיו כָּרֶגַע מַשֶּׁהוּ וְלָכֵן עָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה אוֹ אָמַר מַה שֶּׁאָמַר, וּבְכָךְ יֵחָסְכוּ מֵאִתָּנוּ הַרְבֵּה מַחֲלוֹקוֹת וְעֶגְמַת נֶפֶשׁ מְיֻתֶּרֶת.

וְאָמְרִנוּ פַּעַם בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא דְּמֶזֶ נָאֶה לַדָּבָר מֵהַמִּשְׁנָה ריש פרק רביעי, דף מ"א ע"ב. בְּמַסֶּכֶת עֵרוּבִין: "**מִי שֶׁהוֹצִיאוּהוּ נָכְרִים אוֹ רוּחַ רָעָה אֵין לוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת. הֶחֱזִירוּהוּ - כְּאִלּוּ לֹא יָצָא**" - לְרַמֵּז לְךָ שֶׁאִם יָצָא אָדָם מִגְּדֵרוֹ וְעָשָׂה דָּבָר שֶׁאֵינוֹ רָאוּי וַדַּאי זֶה מֵחֲמַת אֲנָשִׁים נָכְרִים וְרָעִים שֶׁהִשְׁפִּיעוּ עָלָיו, אוֹ רוּחַ שְׁטוּת שֶׁנִּכְנְסָה בּוֹ שֶׁבִּלְעָדֶיהָ לֹא הָיָה חוֹטֵא, אֲבָל הוּא לְכְשֶׁעַצְמוֹ וּבְתוֹכוֹ בֶּאֱמֶת אֵין לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל תּוֹרָה וּמִצְוֹות וּרְצוֹנוֹת טוֹבִים. וְלָכֵן אִם תַּחְזִירֵהוּ וּתְדוּנוֹ לְכַף זְכוּת וּתְקָרְבוֹ עַל אַף מַעֲשָׂיו תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁיַּחְזֹר בּוֹ מִדְּרָכָיו וְיָשׁוּב לִהְיוֹת כְּמִי שֶׁלֹּא יָצָא מֵעוֹלָם.

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

לַמְרוֹת הָאֲמוּר לְעֵיל, אימרת רבא בשבת (קי"ט ע"א). **בַּתַּלְמוּד** מְבֹאָר שֶׁכְּשֶׁמַּגִּיעַ תַּלְמִיד חָכָם לְדִין בְּפָנֵי הַדַּיָּנִים, מִצְוָה עֲלֵיהֶם לְחַפֵּשׂ וּלְהִשְׁתַּדֵּל לִמְצֹא זְכוּת עָלָיו **עַל דֶּרֶךְ הָאֱמֶת וְהַיֹּשֶׁר**. וְכֵן נִפְסַק לַהֲלָכָה חלק חושן משפט (סימן ט"ו סעיף א'). **בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ**.

וְנֶחְלְקוּ רַבּוֹתֵינוּ **הַפּוֹסְקִים** הַאִם בְּיָמֵינוּ יֵשׁ דִּין תַּלְמִיד חָכָם לְעִנְיָן זֶה:

בַּעַל בסימן הנ"ל (סעיף קטן ד'). הַ"**מְּאִירַת עֵינַיִם**" עַל הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ כָּתַב שֶׁכְּשֵׁם שֶׁלְּעִנְיָן שְׁאָר דִּינֵי מָמוֹנוֹת אֵין לָנוּ דִּין תַּלְמִיד חָכָם בְּיָמֵינוּ כגון לענין פיצויים על ביוש תלמיד חכם, ולענין לדון יחידי ועוד. , כָּךְ גַּם לְעִנְיַן הִפּוּךְ בִּזְכוּתוֹ אֵין לָנוּ דִּין זֶה כַּיּוֹם.

אוּלָם בַּעַל הַ"**בַּיִת חָדָשׁ**" עַל הַטּוּר כָּתַב שֶׁגַּם בִּזְמַנֵּנוּ יֵשׁ לְהַחִיל דִּין זֶה עַל הַתַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁתּוֹרָתָם אוּמָנוּתָם וּרְאוּיִים לְהוֹרוֹת הוֹרָאָה בְּיִשְׂרָאֵל. וְכֵן כָּתְבוּ עוֹד כַּמָּה **אַחֲרוֹנִים** ראה בכנסת הגדולה (שם אות ג') ובפתחי תשובה (שם אות א') ובשו"ת "שבות יעקב" (חלק א' סימן קמ"ד). , וְכֵן עִקָּר.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר הַמִּשְׁנָה אבות פרק א' משנה ח'. "**כְּשֶׁיִּהְיוּ בַּעֲלֵי הַדִּין עוֹמְדִים לְפָנֶיךָ יִהְיוּ בְעֵינֶיךָ כִּרְשָׁעִים, וּכְשֶׁנִּפְטָרִים מִלְּפָנֶיךָ יִהְיוּ בְעֵינֶיךָ כְּזַכָּאִים, כְּשֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם אֶת הַדִּין**" עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בְּסֵפֶר בחלק חושן משפט (הלכות דיינים הלכה ד'). **לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת** שֶׁבֵּאֵר שֶׁשְּׁנֵי בַּעֲלֵי הַדִּין נִתְגַּלְגֵּל לְיָדָם לְהַגִּיעַ לְבֵית הַדִּין מִפְּנֵי שֶׁלֹּא קִשְׁרוּ מַחֲשַׁבְתָּם בַּתּוֹרָה בְּעֵת מַשָּׂאָם וּמַתָּנָם, וְשָׁקְעוּ בְּנַשְׁמִיּוּתָם וְשָׁכְחוּ לְהַעֲלוֹת אֶת כָּל מַעֲשֵׂיהֶם הַנַּשְׁמִיִּים לַה'. וְעַל

יְדֵי שֶׁמִּתְדַּיְינִים הֵם עַל כָּךְ בִּפְנֵי הַדַּיָּנִים בְּרְאָיוֹת וּבִטְעָנוֹת מִן הַתּוֹרָה בְּכָךְ מְתַקְּנִים הֵם אֶת אוֹתוֹ הַפְּגָם שֶׁנַּעֲשָׂה. וְלָכֵן לִפְנֵי הַדִּין יִרְאֶה הַדַּיָּן אֶת **שְׁנֵיהֶם** כִּרְשָׁעִים, גַּם אֶת הַזַּכַּאי. וְאִלּוּ לְאַחַר שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַדִּין וְתִקְּנוּ אֶת הַפְּגָם שֶׁגָּרְמוּ יִרְאֶה אֶת **שְׁנֵיהֶם** כְּזַכָּאִים, גַּם אֶת הַחַיָּב.

מצוה פ"ב: שלא לחתך הדין בדיני נפשות באמד הדעת

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ג, ז'.)

"**וְנָקִי וְצַדִּיק אַל תַּהֲרֹג**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

כְּבָר בֵּאַרְנוּ בְּסִיְעָתָא דִּשְׁמַיָּא בַּמִּצְווֹת הַקּוֹדְמוֹת אֶת גֹּדֶל הַחֲשִׁיבוּת שֶׁל עֲשִׂיַּת דִּין אֱמֶת וּמִשְׁפַּט צֶדֶק. וְעַל כָּךְ הוֹסִיפָה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה צִוּוּי נוֹסָף שֶׁל "**וְנָקִי וְצַדִּיק אַל תַּהֲרֹג**" שֶׁבּוֹ נִכְלָלִים כַּמָּה וְכַמָּה דִּינִים וַהֲלָכוֹת לַדַּיָּנִים, כְּשֶׁהַמְכַנֶּה הַמְשֻׁתָּף שֶׁל כֻּלָּם הוּא חִיּוּב הַזְּהִירוּת שֶׁלֹּא לַהֲרֹג אָדָם עַד שֶׁיִּהְיֶה הַדָּבָר בָּרוּר לָנוּ כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם שֶׁזֶּהוּ דִּינוֹ וְזֶהוּ עָנְשׁוֹ, וְשֶׁאֵין שׁוּם צַד אוֹ סָפֵק קַל שֶׁבַּקַּלִּים אִם אָכֵן חַיָּב הוּא בְּכָךְ אוֹ לֹא.

בִּכְלָל הַדְּבָרִים, שֶׁלֹּא יַהֲרְגוּ בֵּית הַדִּין אֶת הַנִּדּוֹן כִּי אִם עַל פִּי עֵדִים כְּשֵׁרִים וְנֶאֱמָנִים הַמְּעִידִים שֶׁרָאוּ בְּעַצְמָם אֶת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁמְּעִידִים עָלָיו, וְלֹא יִסְתַּמְכוּ עַל סִימָנִים אוֹ הַשְׁעָרוֹת אוֹ שְׁמוּעוֹת וְכַדּוֹמֶה. וְכַמּוּבָא הוּבא בסנהדרין (ל"ז ע"ב). **בַּתַּלְמוּד** שֶׁאֲפִלּוּ רָאוּ שְׁנֵי עֵדִים את פְּלוֹנִי רוֹדֵף אַחַר חֲבֵרוֹ לְהָרְגוֹ כְּשֶׁסַּכִּין בְּיָדוֹ, וְהִזְהִירוּהוּ לִבֵּל יַהֲרֶגֶנּוּ וּבְכָל זֹאת הִמְשִׁיךְ לְרוּץ אַחֲרָיו לְהָרְגוֹ, עַד שֶׁנִּכְנְסוּ הָרוֹדֵף וְהַנִּרְדָּף לְחֶדֶר סָגוּר וּזְעָקוֹת נִשְׁמְעוּ מִתּוֹכוֹ, וּלְפֶתַע יָצָא הָרוֹדֵף כְּשֶׁהַסַּכִּין בְּיָדוֹ נוֹטֶפֶת מִדָּם הֶהָרוּג וְהַלָּה שׁוֹכֵב מֵת וּמִתְבּוֹסֵס בְּדָמוֹ - אֲפִלּוּ לֹא הָיָה בַּחֶדֶר אִישׁ מִלְּבַדָּם עִם כָּל זֹאת לֹא נִתָּן לְחַיְּבוֹ עַל כָּךְ, בִּהְיוֹת שֶׁלֹּא רָאוּ הָעֵדִים אֶת מַעֲשֵׂה הָרֶצַח בְּעֵינֵיהֶם.

רָמַז הַכָּתוּב - עַל מָה הָריב?!

מִדְּבָרִים אֵלּוּ אָנוּ לְמֵדִים כַּמָּה עָלֵינוּ לַחְקֹר וְלִדְרֹשׁ כָּל שְׁמוּעָה הַמַּגַּעַת לְאָזְנֵינוּ בְּטֶרֶם נְקַבְּלָהּ וְנִפְעַל עַל פִּיהָ. לְפִי שֶׁרֹב רֻבָּן שֶׁל הַמַּחֲלוֹקוֹת בֵּין בְּנֵי הָאָדָם הֵן עַל רִיק, עַל חִנָּם, עַל חֹסֶר תִּקְשֹׁרֶת נְכוֹנָה וְעַל אִי הֲבָנוֹת לְמֵינֵיהֶן. כָּךְ בספר "חיי מוהר"ן". והובא בספרנו הדל "דובב שפתי ישנים" פרשת בהעלותך. עיין שם מה שכתבנו עוד מענין זה באורך. הוּבָא מֵהָרה"ק **רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב** זִיע"א שֶׁאָמַר: "**פְּעָמִים יֵשׁ אֶחָד הַשּׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ וּבוֹדֶה דְּבָרִים מִלִּבּוֹ עַל חֲבֵרוֹ שֶׁדִּבֵּר עָלָיו אוֹ שֶׁעָשָׂה לוֹ שֶׁלֹּא כַּהֹגֶן וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה, וּמַתְחִיל לְהִתְרַגֵּז עַל כָּךְ וּבוֹעֵר כַּעַסוֹ וּמִתְמַלֵּא בְּרֹגֶז עָלָיו לְחִנָּם עַל לֹא דָּבָר. כִּי הוּא בְּעַצְמוֹ חָשַׁב וּבָדָה זֹאת עַל חֲבֵרוֹ, וּבֶאֱמֶת חֲבֵרוֹ נָקִי מִזֶּה לְגַמְרֵי**". עכל"ק.

כַּמָּה בְּנֵי אָדָם אֲנוּ מַכִּירִים שֶׁהִסְתַּכְּסוּ עִם קְרוֹבֵיהֶם וּמַכָּרֵיהֶם, וּמִתְהַלְּכִים מְמֻרְמָרִים בְּלִבָּם בְּהַרְגָּשָׁה שֶׁגָּמְלוּ עִמָּם רָעָה וְשֶׁלּוֹחֲמִים הֵם נֶגְדָּם, כְּשֶׁהַכֹּל זֶה מִגְדָּל פּוֹרֵחַ בָּאֲוִיר בַּלּוֹן נְפוּחַ מָלֵא דְּמְיוֹנוֹת שָׁוְא וּכְזָבִים. לֹא עָשׂוּ לְךָ וְלֹא דִּבְּרוּ עָלֶיךָ, לֹא מְחַפְּשִׂים אוֹתְךָ וְלֹא חוֹשְׁבִים עָלֶיךָ בִּכְלָל, תַּפְסִיק לַחְשֹׁב שֶׁכֻּלָּם רוֹדְפִים וְשׂוֹנְאִים אוֹתְךָ!

אָדָם קִבֵּל אֶת חַיָּיו לִזְמַן קָצָר, וּבִמְקוֹם לְהַעֲבִירָם בְּנַעַם וּבְשַׁלְוָה, בְּרֵעוּת וּבְחִבָּה עִם סוֹבְבָיו וּשְׁכֵנָיו, הוּא צוֹבֵר לְעַצְמוֹ תּוֹךְ שָׁנִים סְפוּרוֹת אוֹיְבִים בְּלִי גְּבוּל: עִם **הַהוּא** הוּא לֹא מְדַבֵּר, וְאֶת **הַהוּא** אֵינוֹ רוֹצֶה לִרְאוֹת, **וְשָׁם** אֵינוֹ קוֹנֶה קְרוֹב שֶׁל פְּלוֹנִי, **וּלְשָׁם** אֵינוֹ תּוֹרֵם כִּי קְשׁוּרִים הֵם לְאַלְמוֹנִי. וְכִי בִּשְׁבִיל זֶה קִבַּלְנוּ עוֹלָם כָּל כָּךְ יָפֶה?! וְכִי בִּשְׁבִיל כָּךְ קִבַּלְנוּ תּוֹרָה כָּל כָּךְ מְלֻכֶּדֶת וּמְאֻחֶדֶת בְּתָכְנָהּ?

הָרִאשׁוֹנִים מִבְּנֵי הָאָדָם שָׁרְבוּ וְנֶחְלְקוּ הָיוּ **קַיִן וְהֶבֶל**. ראה מדרש רבה בראשית (פרשה כ"ב). וַחֲז"ל הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים עַל מָה הָיָה רִיבָם? שֶׁבִּקְּשׁוּ לַחְלֹק אֶת הָעוֹלָם בֵּינֵיהֶם: זֶה נָטַל אֶת כָּל קַרְקְעוֹת הָעוֹלָם, וְזֶה נָטַל אֶת כָּל הַמַּטַּלְטְלִין. אָמַר הָאֶחָד לְאָחִיו: הַקַּרְקַע שֶׁאַתָּה עוֹמֵד עָלֶיהָ - שֶׁלִּי הִיא, פְּרַח בָּאֲוִיר! אָמַר לוֹ הַשֵּׁנִי: הַבֶּגֶד שֶׁאַתָּה לוֹבֵשׁ - שֶׁלִּי הוּא, פְּשֹׁט בִּגְדֶיךָ! מִתּוֹךְ כָּךְ בראשית ד', ח'. "וַיָּקָם קַיִן אֶל הֶבֶל אָחִיו וַיַּהַרְגֵהוּ".

וְהַדְּבָרִים מַפְלִאִים: הֲרֵי כָּל הָעוֹלָם שֶׁלָּכֶם, רַק אַתֶּם בָּעוֹלָם, הַכֹּל סְבִיבְכֶם, וְאַתֶּם בְּמָה מִתְעַסְּקִים? בְּלֵרִיב זֶה עִם זֶה?! **וְעוֹד**: וְכִי אֵיךְ לֹא הֶעֱלוּ עַל דַּעְתָּם שֶׁיֵּשׁ לַחְלֹק אֶת הָעוֹלָם חֻצִּי בְּחֻצִּי מִכָּל דָּבָר? וְכִי אֶפְשָׁר לְאָדָם בְּלִי שׁוּם קַרְקַע אוֹ בְּלִי שׁוּם מַלְבּוּשׁ?! וְאִם כֵּן מָה רָאוּ לַחְלֹק כָּךְ וְלָרִיב? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ **שֶׁשָּׂרַשׁ כָּל הַמְּרִיבוֹת הוּא הֶבֶל וְדִמְיוֹן שָׁוְא**. אֵין שׁוּם סִבָּה הֶגְיוֹנִית שֶׁשָּׁוֶה בִּשְׁבִילָהּ לָרִיב. אַךְ מִדָּה זוֹ כַּנִּרְאֶה קַיֶּמֶת אֶצְלֵנוּ עוֹד מִבְּרִיאַת הָעוֹלָם, וְאַשְׁרֵי הַמְּתַקְּנָהּ וּמְיַשֶּׁרָהּ.

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

כָּתְבוּ כן כתב הרמב"ם ז"ל בהלכות סנהדרין (ריש פרק כ"ד) והובא בטור סימן ט"ו. **הָרִאשׁוֹנִים** שֶׁעַל אַף שֶׁנִּצְטַוּוּ בְּדִינֵי **נְפָשׁוֹת** שֶׁלֹּא לַחְתֹּךְ אֶת הַדִּין אֶלָּא עַל יְדֵי הוֹכָחוֹת מוּצָקוֹת וּבְרוּרוֹת, מִכָּל מָקוֹם בְּדִינֵי **מָמוֹנוֹת** פְּעָמִים שֶׁאֵין רְאָיוֹת בְּרוּרוֹת בַּדִּיּוּן, אַךְ דַּעְתּוֹ שֶׁל הַדַּיָּן נוֹטָה לְצַד מְסֻיָּם שֶׁהוּא הָאֱמֶת. וְשָׁם הַתּוֹרָה מוֹרָה לַדַּיָּן לְהַכְרִיעַ עַל פִּי דַּעַת נוֹטָה כְּשֶׁיֵּשׁ בְּסוֹס יַצִּיב וְשִׁקּוּל דַּעַת נָקִי לַדְּבָרִים.

אוּלָם כַּיּוֹם שֶׁנֶּחְלְשׁוּ הַדֵּעוֹת וְנִתְרַבּוּ בָּתֵּי דִּינִים שֶׁאֵינָם הֲגוּנִים כָּתְבוּ הרמב"ם הנזכר לעיל, וכן הובא ברי"ף על מסכת כתובות (דף פ"ה). וכן פסק השלחן ערוך (חושן משפט סימן ט"ו סעיף ה') להלכה (ועיין באחרונים שם שיש חולקים בדבר). **הָרִאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים** שֶׁאֵין לַדַּיָּן לִסְמֹךְ

עַל דַּעְתּוֹ אַף בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת, וְאֵין לִפְסֹק וּלְחַיֵּב דָּבָר אֶלָּא בְּרְאָיוֹת מוּצָקוֹת וּבְרוּרוֹת. וְכֵן עִקָּר לְמַעֲשֶׂה.

בְּסוֹד עֶבְדֶּיךָ

בְּבֵאוּר אַזְהָרַת "וְנָקִי וְצַדִּיק אַל תַּהֲרֹג" עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה **לְהָרַה"ק מִקָּאמַארְנָא** זִיע"א שמות כ"ג, ז'. בְּחִבּוּרוֹ "**אוֹצַר הַחַיִּים**" שֶׁכָּתַב שֶׁהִזְהִירָה הַתּוֹרָה לַדַּיָּן בָּזֶה שֶׁלֹּא יִשְׁפֹּט וְיִדּוֹן אֶת הַדִּין בִּלֹּא רְאָיוֹת בְּרוּרוֹת וּמוּצָקוֹת שֶׁמָּא יָבוֹא לִטְעוֹת בַּדִּין וְלָדוּן דִּין שֶׁקֶר, וְעַל יְדֵי זֶה יִתְעוֹרְרוּ הַנְּהָגוֹת הַדִּין הַקָּשֶׁה שֶׁל הַסְּטָרָא אַחֲרָא בָּעוֹלָם חָלִילָה, מַה שֶּׁיְּבִיא לְכָךְ שֶׁאַף הַצַּדִּיקִים וְהַנְּקִיִּים יִלָּקְחוּ וְיִתְפְּסוּ בָּעָוֹן הַדּוֹר. וְזֶה מַה שֶּׁכָּתוּב "**וְנָקִי וְצַדִּיק**" - שֶׁאִם תַּהֲרֹג אֶת הַנָּקִי הַחַף מִפֶּשַׁע, עָלוּל אַתָּה לְגָרֹם גַּם כֵּן לַהֲרֹג גַּם אֶת הַצַּדִּיקִים הַנִּתְפָּסִים בָּעָוֹן הַדּוֹר.

מצוה פ"ג: שלא ליקח שחד

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ג, ח'.)

"**וְשֹׁחַד לֹא תִקָּח כִּי הַשֹּׁחַד יְעַוֵּר פִּקְחִים וְיסַלֵּף דִּבְרֵי צַדִּיקִים**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא יִטֶּל הַדַּיָּן שֹׁחַד בְּיָשְׁבוֹ לָדוּן וְלִשְׁפֹּט בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ. וְחָזַר הַכָּתוּב וְהִזְהִיר בְּמָקוֹם נוֹסָף: דברים ט"ז, י"ט. "**וְלֹא תַקַּח שֹׁחַד כִּי הַשֹּׁחַד יְעַוֵּר עֵינֵי חֲכָמִים וִיסַלֵּף דִּבְרֵי צַדִּיקִם**". רמב"ם הלכות סנהדרין (פרק כ"ג הלכה א') ושלחן ערוך (חושן משפט סימן ט' סעיף א'). וְאִם נָטַל הַדַּיָּן שֹׁחַד עַל דִּינוֹ הֲרֵי זֶה מְחֻיָּב לַהֲשִׁיבוֹ, וְאַף הַנּוֹתְנוֹ לֹא יִנָּקֶה מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם, שֶׁעָבַר עַל "**לִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל**" וְגָרַם לְהַטָּיַת הַדִּין מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת.

רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים כתובות ק"ה ע"א- ע"ב. בַּתַּלְמוּד הָאֲרִיכוּ רַבּוֹת בִּגְנוּת הַשֹּׁחַד וּבְחֻמְרָתוֹ, שֶׁאַף הַנּוֹטְלוֹ עַל מְנָת **לְזַכּוֹת אֶת הַזַּכַּאי וּלְחַיֵּב אֶת הַחַיָּב** נֶאֱמַר עָלָיו "לֹא תִקַּח שֹׁחַד". וַאֲפִלּוּ חָכָם גָּדוֹל אִם נוֹטֵל שֹׁחַד מִסְתָּמָא לִבּוֹ, וַאֲפִלּוּ צַדִּיק גָּדוֹל אִם נוֹטֵל שֹׁחַד נִטְרָפֶת דַּעְתּוֹ. אימרת רבא שם, ולכן נקרא "שוחד" – שהוא חד, שעושה את שניהם לאחד. וְגָדוֹל כֹּחוֹ שֶׁל הַשֹּׁחַד שֶׁהַנּוֹתְנוֹ וְהַנּוֹטְלוֹ נַעֲשִׂים כְּאֶחָד, וְגַם אִם יִרְצֶה הַדַּיָּן לְזַכּוֹת לוֹ חוֹבָה לֹא יוּכַל, שֶׁאֵין אָדָם רוֹאֶה נִגְעֵי עַצְמוֹ.

לֹא רַק מָמוֹן אָסְרָה הַתּוֹרָה לְטוֹל בְּתוֹרַת שֹׁחַד, אֶלָּא אֲפִלּוּ שֹׁחַד בִּדְבָרִים אוֹ בְּטוֹבַת הֲנָאָה הוּא אָסוּר, וּכְמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה **בִּשְׁמוּאֵל הָאָמוֹרָא** שֶׁבִּקֵּשׁ פַּעַם אַחַת לַחֲצוֹת אֶת הַנָּהָר, וּבָא אֶחָד וְנָתַן לוֹ יָד וְסִיַּע לוֹ לַעֲבֹר. שְׁאָלוֹ שְׁמוּאֵל מַה מַּעֲשֶׂיךָ כָּאן? אָמַר לוֹ דִּין וּדְבָרִים יֵשׁ לִי עִם חֲבֵרַי וּרְצוֹנִי שֶׁתְּדוּן וְתִשְׁפֹּט בֵּינֵינוּ. אָמַר לוֹ שְׁמוּאֵל: **פָּסוּל אֲנִי מִלְּדוּנְךָ, שֶׁכֵּן קִבַּלְתִּי מִמְּךָ טוֹבַת הֲנָאָה!**

רָמַז הַכָּתוּב - שְׁנַיִם שֶׁהֵם אֶחָד

כֹּחַ עָצוּם וּפְלָאִי קַיָּם בַּשֹּׁחַד, שֶׁהוּא מַטֶּה אֶת לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ שֶׁל הָאָדָם כְּלַפֵּי הַנּוֹתְנוֹ. וּבַגְּמָרָא מְסֻפָּר עַל **רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי** שֶׁהָיְתָה לוֹ שָׂדֶה, וּמִידֵי עֶרֶב שַׁבָּת הָיָה הַפּוֹעֵל שֶׁלּוֹ מֵבִיא לוֹ סַלְסִלַּת פֵּרוֹת לִכְבוֹד שַׁבָּת קֹדֶשׁ מִן הַשָּׂדֶה. וְהִנֵּה, שָׁבוּעַ אֶחָד הִקְדִּים הַפּוֹעֵל וְהֵגִיעַ עִם סַלְסִלַּת הַפֵּרוֹת בְּיוֹם חֲמִישִׁי. שְׁאָלוֹ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "מַה נִּשְׁתַּנְּה? מַדּוּעַ הִקְדַּמְתָּ?" אָמַר לוֹ: בָּאתִי שֶׁהָרַב יָדוּן דִּין תּוֹרָה בֵּינִי וּבֵין חֲבֵרִי, וּבְדֶרֶךְ אַגַּב הֵבֵאתִי גַּם אֶת סַל הַפֵּרוֹת שֶׁל הָרַב". רַבִּי יִשְׁמָעֵאל סֵרֵב לְקַבֵּל אֶת הַסַּל, וּבְכָל זֹאת אָמַר לוֹ שֶׁנִּפְסַל מִלְּדוּנוֹ, וּלְקָחוֹ לְבֵית דִּין אַחֵר הַשּׁוֹכֵן בְּסָמוּךְ.

וְהִנֵּה בְּמַהֲלַךְ הַדִּיּוּן, כְּשֶׁהָיוּ הַדַּיָּנִים שׁוֹמְעִים אֶת הַצְּדָדִים וְדָנִים בֵּינֵיהֶם, הָיָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל מַקְשִׁיב מִן הַצַּד, וּמִבְּלִי לָשִׂים לֵב הֵחֵל לְהַעֲלוֹת סְבָרוֹת וּטְעָנוֹת לְהַצְדִּיק אֶת מֵיְדֵעוֹ. מִשֶּׁשָּׂם לֵב לְכָךְ, נֶעֱמַד עַל רַגְלָיו וְאָמַר: "**תִּפַּח רוּחָם שֶׁל מְקַבְּלֵי שׁוֹחַד! וּמָה אֲנִי שֶׁלֹּא נָטַלְתִּי, וְאִם נָטַלְתִּי - אֶת שֶׁלִּי נָטַלְתִּי, וּבְכָל זֹאת נוֹטָה אֲנִי בְּדַעְתִּי לְטוֹבָתוֹ, אָז מְקַבְּלֵי שׁוֹחַד מַמָּשׁ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁדַּעְתָּם נוֹטָה וְנֶהְפֶּכֶת לְטוֹבַת הַנּוֹתְנוֹ!**".

וְאִם כָּךְ הַדְּבָרִים אֲמוּרִים בִּמְי שֶׁנָּתַן לַדַּיָּן סְכוּם כֶּסֶף אוֹ טוֹבַת הֲנָאָה חַד פַּעֲמִית, נִבְין וְנַשְׂכִּיל לְבַד עַד כַּמָּה גְּדוֹלָה וּכְבֵדָה הִיא הַנְּגִיעָה הָעַצְמִית שֶׁל הָאָדָם כְּלַפֵּי **עַצְמוֹ**, שֶׁאֵין לְךָ קָרוֹב יוֹתֵר לָאָדָם כְּמוֹ הוּא בְּעַצְמוֹ. וְכִמְעַט שֶׁלֹּא נִתַּן לָאָדָם לִשְׁקֹל וּלְהַכְרִיעַ לְעַצְמוֹ דָּבָר מִבְּלִי שֶׁיִּתְעָרְבוּ כָּל מִינֵי נְגִיעוֹת עַצְמִיּוֹת וְאִינְטֶרֶסִים אִישִׁיִּים. אָדָם יָכוֹל לָדוּן אֶת עַצְמוֹ לְזַכּוֹת וּלְהַצְדִּיק אֶת מַעֲשָׂיו וּדְרָכָיו, עַל אַף שֶׁלִּפְנֵי רֶגַע זָעַם עַל חֲבֵרוֹ שֶׁנָּהַג בְּאוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ. וְזֶה אֲפִלּוּ מִבְּלִי לָשִׂים לֵב לַסְּתִירָה הַפְּנִימִית הַקַּיֶּמֶת בְּתוֹכוֹ. שֶׁכָּךְ הוּא טִבְעוֹ שֶׁל הָאָדָם שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה אֶת הַמּוּמִים שֶׁבּוֹ. וְרַק אָדָם שֶׁזִּכֵּךְ אֶת נִשְׁמָתוֹ בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְיִשֵּׁר אֶת מִדּוֹתָיו לַחֲלוּטִין עַד שֶׁדַּעְתּוֹ נֶעֱשְׂתָה לְדַעַת תּוֹרָה צְרוּפָה וּטְהוֹרָה - רַק הוּא הַיָּחִיד הָרַשַּׁאי לָדוּן אֶת עַצְמוֹ וּלְהַכְרִיעַ אִם מַעֲשָׂיו הִנָּם נְכוֹנִים וּמְיֻשָּׁרִים אוֹ לֹא.

וְלָכֵן צִוּונוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אימרת רבי יהושע בן פרחיה באבות (פרק א' משנה ו'). "**עֲשֵׂה לְךָ רַב**", "**וְקְנֵה לְךָ חָבֵר**", משלי י"א, י"ד. "**וּתְשׁוּעָה בְּרֹב יוֹעֵץ**". אַל תִּסְתַּמֵּךְ עַל עַצְמְךָ! אַל תִּטְעֶה לַחְשֹׁב שֶׁכָּל שִׁקּוּלֶיךָ וּמַעֲשֶׂיךָ הֵם בֶּאֱמֶת מֻצְדָּקִים! גַּם הַדָּבָר הַנִּרְאֶה לְךָ כְּהֶכְרֵי נָכוֹן לַעֲשׂוֹת עָלוּל הוּא לִהְיוֹת הַטָּעוּת הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר שֶׁל חַיֶּיךָ. וְעַל כָּךְ משלי י"ב, ט"ו. אָמַר הֶחָכָם בָּאָדָם: "**שְׁמַע לְעֵצָה - חָכָם**".

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

דַּנִּים **הָאַחֲרוֹנִים**: הַאִם יֵתֵר לַדַּיָּן לְקַבֵּל לְאַחַר גְּמַר הַדִּין מַתָּנָה מֵאֵת בַּעַל הַדִּין שֶׁנִּזְדַּכָּה בַּדִּין עַל יָדוֹ?

וְהִנֵּה הַגָּאוֹן **רַבִּי מֹשֶׁה אִיסֶרְלִישׁ** (הָרַמ"א) זַצ"ל חלק חושן משפט (סימן ל"ד סעיף י"ח). ועיין באחרונים שם שתמהו מדוע לא הביא הרמ"א את דבר זה לעיל בהלכות דיינים, ואכמ"ל. בְּהַגָּהוֹתָיו עַל הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ כָּתַב בְּשֵׁם **הַהַגָּהַת אַשֵּׁר**"י שֶׁאַף לְאַחַר גְּמַר הַדִּין אָסְרוּ חֲכָמִים עַל הַדַּיָּן לְקַבֵּל תְּשׁוּרָה עַל פְּסַק דִּינוֹ, מִשּׁוּם "**הַרְחֵק מִן הַכִּעוּר וּמִן הַדּוֹמֶה לוֹ**".

וְזֶה מִפְּנֵי שֶׁעָלוּל הַדָּבָר לְהֵרָאוֹת חָשׁוּד וְתָמוּהַּ בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת, וְחִיּוּב מוּטָל עַל הָאָדָם שֶׁלֹּא לְהָבִיא אֶת עַצְמוֹ לִידֵי חֶשֶׁד בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת. וֶהֱבִיאוּהוּ ראה מה שכתב בזה ידידנו הרה"ג אהרן זכאי שליט"א בספרו "הבית היהודי" (חלק ד' סימן ב'). הָאַחֲרוֹנִים לַהֲלָכָה וּלְמַעֲשֶׂה.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עָנְשׁוֹ שֶׁל הַנּוֹטֵל שׂוֹחַד עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד כָּתַב רַבִּי **שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי** זִיעָ"א ראה ב"זוהר חדש" בענין שבעת מדורי גיהנם. **בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ** כִּי בְּגֵיהִנֹּם יֶשְׁנָם שִׁבְעָה מְדוֹרִים, כָּל אֶחָד כְּפִי עִנְיָנוֹ וְיִסּוּרָיו, כְּשֶׁהַמְּדוֹר הָרְבִיעִי נִקְרָא בְּשֵׁם "**טִיט הַיָּוֵן**", וּבוֹ נִדּוֹנִים כַּמָּה וְכַמָּה סוּגֵי רְשָׁעִים כְּגוֹן: הַבָּא עַל הַגּוֹיָה, וְהַבָּא עַל הַנִּדָּה, וְעוֹד. וּבְכֻלָּם גַּם **הַנּוֹטֵל שֹׁחַד** עַל דִּינוֹ שֶׁגַּם כֵּן נִדּוֹן בְּאוֹתוֹ הַמְּדוֹר בְּיִסּוּרִין קָשִׁים וּמָרִים. ה' יַצִּילֵנוּ.

מצוה פ"ד: **מצות שמטת קרקעות**

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ג, י"א.)

"**וְהַשְּׁבִיעִת תִּשְׁמְטֶנָּה וּנְטַשְׁתָּהּ וְאָכְלוּ אֶבְיֹנֵי עַמֶּךָ וְיִתְרָם תֹּאכַל חַיַּת הַשָּׂדֶה כֵּן תַּעֲשֶׂה לְכַרְמְךָ לְזֵיתֶךָ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה עַל כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בִּרְשׁוּתוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲדָמָה הַנֶּעֱבֶדֶת, שֶׁבַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית לִמְנַיַּן הַשְּׁמִטּוֹת וְהַיּוֹבְלוֹת יִשְׁמֹט אֶת עַצְמוֹ מֵאֲדָמָתוֹ וְיַפְקִירֶנָּה לָרַבִּים, שֶׁיָּבוֹאוּ הָעֲנִיִּים וְהָאֶבְיוֹנִים וְיִטְּלוּ מִתְּבוּאָתָהּ כְּאַוַּת נַפְשָׁם. וּבְכְלַל הַדְּבָרִים, שֶׁלֹּא יִסְגֹּר אֶת שְׁעָרֶיהָ וְלֹא יִמְנַע כְּנִיסַת הָרַבִּים אֵלֶיהָ וְלֹא יֶאֱסֹף אֶת פֵּרוֹתֶיהָ אֶלָּא יַנִּיחַ לָרַבִּים לִטְּלָם וּלְאָכְלָם.

מִצְוַת שְׁמִטַּת הַקַּרְקָעוֹת חָלָה בְּאַדְמַת **אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל** בִּלְבַד להוציא קרקעות חוץ לארץ שלא נוהגת בהן שנת שמיטה. , וּבְקַרְקָעוֹת הַנְּתוּנִים בְּיִדֵי **יְהוּדִים** בִּלְבַד להוציא קרקעות משטחי ארץ ישראל הנמצאות בידי גויים. , וּבִזְמַן **שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג** בִּלְבַד להוציא את ימינו שאין היובל נוהג וממילא לא נוהגת מצות השמיטה מדאורייתא לרוב הפוסקים. . רמב"ם הלכות שמיטה (פרק ד' הלכה כ"ד). וְכָל הַנּוֹעֵל אֶת כַּרְמוֹ אוֹ גּוֹדֵר אֶת שָׂדֵהוּ בִּשְׁנַת הַשְּׁמִטָּה הֲרֵי זֶה מְבַטֵּל מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה. וְכֵן אִם אוֹסֵף אֶת כָּל הַפֵּרוֹת לְבֵיתוֹ לְעַצְמוֹ אוֹ לְמִסְחָר הֲרֵי זֶה כְּמִי שֶׁלֹּא הִשְׁמִיט קַרְקָעוֹ.

הַסּוֹחֵר בְּפֵרוֹת שְׁבִיעִית הֲרֵי זֶה עוֹבֵר אִסּוּר, וְהַמָּעוֹת שֶׁמְּקַבֵּל תְּמוּרָתָן יֵשׁ בָּהֶן קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית' ראה בכל דיני המצוה ופרטיה בספר ''ילקוט יוסף'' (הלכות שביעית) להגאון הגדול רבי יצחק יוסף שליט''א. וַאֲסוּרוֹת הֵן בַּהֲנָאָה. אוּלָם חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה תִּקְּנוּ לָאַחַר חֻרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי תַּקָּנָה גְּדוֹלָה הַנִּקְרֵאת ''**אוֹצַר בֵּית דִּין**'' הַמּוֹרָה לְקַבֵּץ וְלֶאֱסֹף אֶת כָּל הַתְּבוּאוֹת שֶׁל שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה בְּמֶרְכָּז, וּלְמָסְרָם לִידֵי בֵּית הַדִּין הַגָּדוֹל, שָׁם יֶחֱלְקוּ עַל יְדֵי הַמְמֻנִּים שָׁוֶה בְּשָׁוֶה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בִּתְמוּרָה לְתַשְׁלוּם נָמוּךְ שֶׁמְּמֻנוּ הָיוּ מְכַסִּים אֶת הוֹצָאוֹת הַפּוֹעֲלִים בָּאוֹצָר וּשְׁאָר הוֹצָאוֹת הָעִנְיָן.

רָמַז הַכָּתוּב - כֹּחַ הַנְּתִינָה

טָעֲמִים וּבֵאוּרִים שׁוֹנִים נֶאֶמְרוּ לְמִצְוָה זוֹ בגמרא (סנהדרין ל''ט ע''א) נאמר: ''זרעו שש והשמיטו שבע כדי שתדעו שהארץ שלי היא''. וכן הוא בלשון אחרת במדרש ''תורת כהנים'' (פרשת בחקותי). וכן כתבו הרמב''ן ז''ל (ויקרא כ''ה) ו''ספר החינוך'' בביאורם על מצוה זו שעניינה הוא להטביע את שם ה' ומלכותו בעולם לבל נשקע בעבודת הארץ ונשכח שה' הוא בעל הבירה וממנו הכל שהוא אל זן ומפרנס לכל. והוסיף החינוך בזו הלשון: ''כדי שיזכור האדם כי הארץ המוציאה אליו פירות בכל שנה ושנה לא בכחה ובסגולתה תוציא אותם, כי יש אדון עליה ועל אדוניה. וכשהוא חפץ הוא מצוה עליו להפקירה''. ורבינו בחיי ז''ל בחבורו על התורה (ויקרא, פרק כ''ה) כתב שעניינה להיטיב עם העניים והאביונים שכל ימיהם הם מיצרים ודואגים על פרנסתם, ועיניהם כלות בראותם את בעלי השדות מתרווחים ונהנים משדותיהם, שמחים וטובי לב בכרמם ובתבואתם. ולכן ניתנה שנת השמיטה שבה השדה מופקרת ושייכת לכולם בשווה, ואין לבעל השדה שום עדיפות או עליונות על פני העניים והאביונים, ובכך יגל לבם של העניים המדוכאים. ועיין במבוא ל''ילקוט יוסף'' הלכות שביעית שהביא עוד כמה טעמים למצוה זו ואכמ''ל. , כְּשֶׁאֶחָד מֵהֶם הוּא טַעֲמוֹ שֶׁל כן הובא ב''כתב סופר'' על התורה (ויקרא כ''ה) שכל התורה מיוסדת על מצות ''ואהבת לרעך כמוך'', ועל כן ציותה על השמיטה שיתרגל אדם ליתן ולהעניק בפועל לזולת. **בַּעַל הַ''כְּתָב סוֹפֵר''** שֶׁהֵבִיא שֶׁחֵפֶץ הַתּוֹרָה הוּא לְהַשְׁרִישׁ בָּאָדָם אֶת מִדַּת **הַנְּתִינָה וְהַהַעֲנָקָה**. וְזֶה עַל יְדֵי שֶׁצִּוְּתָה אוֹתָנוּ לְהַפְקִיר אֶת כָּל תְּבוּאָתֵנוּ לָרַבִּים, וְלִפְתֹּחַ אֶת שַׁעֲרֵי שְׁדוֹתֵינוּ בִּפְנֵי הָעֲנִיִּים, וּמִמֵּילָא נִתְרַגֵּל לִיתֵּן וּלְהַעֲנִיק מִשֶּׁלָּנוּ לַזּוּלָת, וּבְכָךְ יִהְיוּ חַיֵּי בְּנֵי הָאָדָם יוֹתֵר שְׁלֵמִים וּמְתֻקָּנִים בְּאַחְוָה וּבְשָׁלוֹם וּבְרֵעוּת.

רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מְלַמְּדִים כִּי מִדָּה קְדוֹשָׁה זוֹ שֶׁל **נְתִינָה וְהַעֲנָקָה** לַזּוּלָת הִיא אֶבֶן יְסוֹד לְחַיּוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם. יְדוּעַ הָעִנְיָן כִּי כָּל דָּבָר מִטִּבְעוֹ נִמְשָׁךְ אַחַר שָׁרְשׁוֹ וּמְקוֹר חַיּוּתוֹ, וְדוֹמֶה הוּא לוֹ בְּטִבְעָיו וּבְמִדּוֹתָיו. כָּךְ טֶבַע הָעוֹלָם שֶׁהָאָב מוֹרִישׁ לִבְנוֹ מִטִּבְעָיו, וְהָעֵץ מַטְבִּיעַ מִתְּכוּנוֹתָיו בְּפִרְיוֹ. בְּסֵפֶר "**הַבְּרִית**" כָּתַב כִּי **הָאֵשׁ** מְשִׁיכָתָהּ הִיא כְּלַפֵּי מַעְלָה - בְּהִיוֹת שֶׁמְּקוֹר הֲוָיָתָהּ הוּא מִן **הַשָּׁמַיִם** שֶׁבָּעֶלְיוֹנִים, וְהַחֲפָצִים **הַגַּשְׁמִיִּים** מְשִׁיכָתָם כְּלַפֵּי מַטָּה לֶעָפָר - מִכְּיוָן שֶׁמִּשָּׁם הִיא כָּל הֲוָיָתָם וִיצִירָתָם.

וְהִנֵּה נִשְׁמָתוֹ שֶׁל הָאָדָם מְקוֹר חֲצִיבָתָהּ הוּא מִן **הָעֶלְיוֹנִים** מִתַּחַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד, וּלְפִיכָךְ מְשִׁיכָתָהּ הִיא תָּמִיד כְּלַפֵּי מַעְלָה. וּתְכוּנוֹתֶיהָ וּמִדּוֹתֶיהָ שֶׁל הַנְּשָׁמָה הֵן גַּם כֵּן כִּתְכוּנוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ נָפְחָה הַנְּשָׁמָה אֲשֶׁר בְּקִרְבֵּנוּ. וְהַמִּדָּה הַבּוֹלֶטֶת בְּיוֹתֵר בְּמִדּוֹתָיו הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ הִיא מִדַּת **הַנְּתִינָה וְהַהַעֲנָקָה**, שֶׁהוּא מְקוֹר הַטּוּב וְהַשֶּׁפַע, וּמִמֶּנּוּ כָּל הֲוָיַת הָעוֹלָם. וְלָכֵן אַף הָאָדָם מִטִּבְעוֹ זָקוּק וְחַיָּב הוּא שֶׁתִּהְיֶה בּוֹ נְתִינָה וְהַעֲנָקָה כָּל שֶׁהִיא לַזּוּלָת ובפרט תלמידי החכמים שעיקר התחברותם היא במטרה להעניק ולהשפיע לסובבים אותם בבחינת "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם". והמשילום בעלי המוסר למקדש שלמה בו כתוב שעשה חלונות "שקופים אטומים", ופירשו חז"ל שהיו החלונות אטומים מבחוץ ושקופים מבפנים, כך שמבחוץ ראו פנימה אך מבפנים לא ראו חוצה. כך התלמידי חכמים צריכים להיות משפיעים מבפנים אך לא מושפעים מבחוץ. ודברי פי חכם חן. . וּבְהֶעְדֵּר דָּבָר זֶה מִן הָאָדָם חָלִילָה לֹא תִשָּׁאֵר בּוֹ שׁוּם חַיּוּת וְקִיּוּם עֲלֵי אֲדָמוֹת ובספר "היחיד והחברה" הביא ביאור נפלא לענין הידוע שהאדם נולד כשידיו קמוצות ונפטר כשידיו פשוטות, והעולם רגילים לפרש על צד השלילה שרומז שכשנולד האדם חושב הוא שיקח ויכבוש הכל, אף כשנפטר מראה הוא שלא לקח עמו דבר. אבל הוא פירש על צד החיוב שרומז שכשנולד ידיו קמוצות לומר שבא במטרה לאסוף ולצבור כדי ליתן ולהעניק לזולת, וכשנפטר מראה שאכן חילק הכל ולא השאיר לעצמו דבר... ושפתיים ישק. . וּכְכָל שֶׁיִּרְבֶּה הָאָדָם בִּנְתִינָה וּבְהַעֲנָקָה - כָּךְ יַעֲלֶה הוּא אֶת נִשְׁמָתוֹ וִיקָרְבָהּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֶל שָׁרְשָׁהּ הָעֶלְיוֹן, וְיִבְיאֶהּ יוֹתֵר עַל סְפּוּקָהּ וּשְׁלֵמוּתָהּ ולכן אמרו (נדרים ס"ד ע"ב) שהעני והסומא והמצורע והחשוך בנים לא עלינו נחשבים כמתים בהיעדר מהם כח ויכולת הנתינה וההענקה. וכבר דברנו בס"ד מענין זה במקום אחר. .

שמואל א' פרק א'. **בְּפִתְיחַת** סֵפֶר שְׁמוּאֵל מְסַפֵּר אוֹדוֹת **חַנָּה** אֵשֶׁת אֶלְקָנָה שֶׁבְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים לֹא זָכְתָה לִפְרִי בֶּטֶן, בְּעוֹד שֶׁפְּנִינָה צָרָתָהּ הָיְתָה מְשַׁפַּעַת בָּנִים וּבָנוֹת. לַמְרוֹת כָּל צַעֲרָהּ וַעֲתִירָתָהּ שֶׁל חַנָּה, עִם כָּל זֹאת בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים רַבּוֹת לֹא זָכְתָה שֶׁתִּתְקַבֵּל תְּפִלָּתָהּ כמו שכתוב (שמואל א' א', ז'): "כן יעשה שנה בשנה מדי עלתה בבית ה'". . עַד לְשָׁנָה אַחַת, בָּהּ פָּנָה אֵלֶיהָ אֶלְקָנָה בַּעְלָהּ וְהִרְגִיעָהּ: שם פסוק ח'. "**חַנָּה לָמָּה תִבְכִּי וְלָמָּה לֹא תֹאכְלִי וְלָמָּה יֵרַע לְבָבֵךְ הֲלוֹא אָנכִי טוֹב לָךְ מֵעֲשָׂרָה בָנִים**". מֵאוֹתוֹ רֶגַע, הֵחֵלָּה הַתַּפְנִית בְּחַיֶּיהָ שֶׁל חַנָּה. חַנָּה

פָּנְתָה לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ כְּמִידֵי שָׁנָה וְשָׁנָה, אֶלָּא שֶׁמִּתְּפִלָּה זוֹ לָמְדוּ רַבּוֹתֵינוּ אֶת כָּל עִקְרֵי הַדִּינִים שֶׁל הַתְּפִלּוֹת הֶחָלִים עָלֵינוּ ראה ברכות ריש פרק ה'. , מַה שֶּׁמֵּעִיד עַל גְּדֻלַּת וּשְׁלֵמוּת אוֹתָהּ הַתְּפִלָּה. וּמִשָּׁם בֶּאֱמֶת זָכְתָה לְהִפָּקֵד בְּבֵן זָכָר שֶׁהֵאִיר אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְאַף נִשְׁקַל כְּמשֶׁה וְאַהֲרֹן יַחְדָּיו כן דרש רבי יוחנן (בברכות ל"א ע"ב) מהפסוק (תהלים צ"ט, ו'): "משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו". , הֲלֹא הוּא **שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא**.

וְהַתְּמִיהָה הִיא גְּדוֹלָה: וְכִי מָה הָיָה טָמוּן בִּדְבָרָיו שֶׁל אֶלְקָנָה שֶׁכָּל כָּךְ הוֹעִילוּ וּפָעֲלוּ אֵצֶל חַנָּה שֶׁתִּתְקַבֵּל תְּפִלָּתָהּ? וַהֲרֵי לְכְאוֹרָה לֹא הָיְתָה זוֹ אֶלָּא מֵעֵין נֶחָמָה וְהַרְנָעָה וְלֹא יוֹתֵר?! **אַךְ** הָאֱמֶת הִיא שֶׁעֹמֶק גְּדוֹל טָמוּן בַּדָּבָר: שֶׁאֶלְקָנָה הִתְכַּוֵּן בִּדְבָרָיו לוֹמַר לְחַנָּה שֶׁאִם מְחַפֶּשֶׂת הִיא חֹם וְאַהֲבָה - הֲרֵי שֶׁיֵּשׁ לָהּ זֹאת גַּם בְּלִי יְלָדִים, שֶׁכֵּן אַהֲבָתוֹ אֵלֶיהָ הִיא כְּאַהֲבַת עֲשָׂרָה בָּנִים גַּם יַחַד, וְאִם כֵּן אֵין לָהּ עַל מַה לְּכְאֵב וּלְהִצְטַעֵר כן כתב רש"י ז"ל בפירושו בנביא שם. . וְחַנָּה בְּשָׁמְעָהּ דְּבָרִים אֵלּוּ הִתְבּוֹנְנָה בְּעַצְמָהּ וְהִגִּיעָה לַהֲבָנָה כִּי לֹא מְחַפֶּשֶׂת הִיא בְּבַקָּשָׁתָהּ כְּלָל לְקַבֵּל, אֶלָּא אַדְרַבָּה חֶסְרוֹנָהּ וּכְאֵבָהּ הוּא בְּהֶעְדֵּר מְמַנָּה כֹּחַ **הַהַעֲנָקָה וְהַנְּתִינָה!** זֶה מַה שֶּׁחָסֵר לָהּ, וְלָכֵן רוֹצָה הִיא בְּבֵן וכמו שדרש רבי יוסי בן זמרא (ברכות שם) מהפסוק "וחנה היא מדברת על לבה" שאמרה להקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם! כל מה שבראת בעולם - לצורך בראת. אם כן דדיים אלו למה בראתם? לא כדי שאניק בהם בן? רואים שעיקר בקשתה היתה ליתן ולהעניק. ולכן באותה התפילה אמרה חנה "ונתתיו לה' כל ימי חייו" שהבינה שעיקר צרכה ורצונה הוא לתת ולא לקבל. . וּמִשֶּׁבִּקְּשָׁה עַל כָּךְ מִתּוֹךְ הֲבָנָה וְיִדִיעָה בְּרוּרָה שֶׁעִקַּר בַּקָּשָׁתָהּ הִיא **לְהַעֲנִיק** - מִיָּד נִתְקַבְּלָה תְּפִלָּתָהּ וְהִגִּיעָה יְשׁוּעָתָהּ. לְלַמֶּדְךָ עַד כַּמָּה גְּדוֹלָה הִיא מִדַּת הַנְּתִינָה וְהַהַעֲנָקָה, שֶׁבְּכֹחָהּ יָכוֹל אָדָם לִזְכּוֹת לְרַבּוֹת וְלִנְצוּרוֹת, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מְקֻבָּל בְּשׁוּם אֹפֶן אַחֵר וכעין זה רואים גם כן ביצחק אבינו ע"ה שביקש לברך את עשיו בנו ועל כן ציווהו (בראשית כ"ז, ד'): "עשה לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואכלה בעבור תברכך נפשי בטרם אמות" ולכאורה למה צריך שיעשה לו עשיו מטעמים? וכי אין ביכלתו של יצחק לברכו בלא זאת? אלא שידע יצחק שאם עשיו יעניק ויתן לו אזי ממילא הברכה יותר תחול ותפעל בעשיו בנו. .

שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם אוֹמְרִים אָנוּ בְּסוֹף תְּפִלַּת הַלַּחַשׁ: "**וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה**". וְעָלָה בְּדַעְתֵּנוּ בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא לוֹמַר שֶׁהֲרֵי כִּמְעַט כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ שָׁרְשָׁהּ וּמְקוֹרָהּ הוּא מִן **הֶעָפָר**. מִמֶּנּוּ נוֹצָר כָּל יְצִיר גַּשְׁמִי, וְעָלָיו עוֹמֵד כָּל הַיְקוּם כֻּלּוֹ. וְהִנֵּה וַדַּאי בַּתְּחִלָּה כְּשֶׁבִּקֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִיצֹר כָּל יְצִיר גַּשְׁמִי, וְעָלָיו עוֹמֵד כָּל הַיְקוּם כֻּלּוֹ. וְהִנֵּה וַדַּאי בַּתְּחִלָּה כְּשֶׁבִּקֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִיצֹר אֶת עוֹלָמוֹ מִן הֶעָפָר הָיָה יָכוֹל הֶעָפָר לַחְשֹׁשׁ שֶׁאִם יִתֵּן מֵעַצְמוֹ לִיצֹר דְּבָרִים אֲחֵרִים סוֹפוֹ שֶׁיִּפְסֵד וְיִתְמַעֵט וְיִכָּחֵד מִן הָעוֹלָם. אֲבָל הֶעָפָר לֹא חָשַׁשׁ כְּלָל, וְנֵאוֹת וְהִסְכִּים לִיתֵּן מֵעַצְמוֹ לַכֹּל לְלֹא כָּל מַעֲצוֹר.

וְהִנֵּה מַה זָּכָה הֶעָפָר בִּתְמוּרָה? שֶׁאֵין לְךָ רַב מִמֶּנּוּ כמו שכתוב (בראשית י"ג, ט"ז): "כעפר הארץ אשר אם יוכל איש למנות". , וְהַכֹּל עוֹמֵד עָלָיו, וְאַף כָּל מַה שֶּׁנָּתַן מֵעַצְמוֹ - לַסּוֹף **שָׁב וְחוֹזֵר אֵלָיו בַּחֲזָרָה** לִהְיוֹת עָפָר כְּבַתְּחִלָּה כמו שכתוב (בראשית ג', י"ט): "עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחת כי עפר אתה ואל עפר תשוב". ויתכן שאף נרמז יסוד זה בלשון הפסוק "כי ממנה לקחת" שבהיות שממנה נלקחת ונוצרת לכן כביכול מוכרח הקב"ה להשיבך אליו כי חק הבריאה הוא שהנותן סופו לקבל בחזרה. . לְלַמֶּדְךָ, שֶׁמִּנְּתִינָה וְהַעֲנָקָה לְעוֹלָם לֹא תַּפְסִיד. וּמַה שֶּׁתִּתֵּן לַזּוּלָת הַיּוֹם - יַחְזֹר אֵלֶיךָ בַּחֲזָרָה בְּיוֹם מִן הַיָּמִים ולכן שורש המילה "נתינה" הוא "נתן" שנקרא ישר והפוך ללמדך שמה שתתן יחזור אליך בחזרה. אם טוב ואם רע. וידוע הדבר שים המלח נקרא "ים המוות" בהיות שאינו נותן לאף אחד ליהנות ממימיו. . וְזֶהוּ עִקַּר מַשְׁמָעוּת הַבַּקָּשָׁה "**וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה**" שֶׁנִּזְכֶּה לִהְיוֹת כֶּעָפָר הַמַּסְכִּים לָתֵת מֵעַצְמוֹ לַכֹּל.

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

רַבּוֹתֵינוּ דָּנִים גַּבֵּי שָׂדוֹת הַנִּמְצָאִים בָּאָזוֹרִים בָּהֶם מְצוּיִים גּוֹיִים וְלִיסְטִים וְחַיּוֹת רָעוֹת הָעֲלוּלִים לְבָזֹז אֶת תְּבוּאַת הַשָּׂדֶה וּלְאַבְּדָהּ, הַאִם יֵתֵר בְּאֹפֶן שֶׁכָּזֶה לִגְדֹּר וְלִנְעֹל אֶת הַשָּׂדוֹת מִפְּנֵיהֶם בִּשְׁנַת הַשְּׁמִטָּה, אוֹ שֶׁמָּא הַחִיּוּב הוּא לִפְתֹּחַ אֶת הַשְּׁעָרִים וּלְהַפְקִיר אֶת הַשָּׂדֶה לְגַמְרֵי בְּכָל מַצָּב?

וְהִנֵּה בהלכות שמיטה (פרק ד' הלכה ל'). רַבֵּנוּ **הָרַמְבָּ"ם** זַ"ל הֵבִיא בְּהִלְכוֹתָיו שֶׁבְּאִם מְצוּיִים בָּאֵזוֹר הַשָּׂדֶה מִינֵי הֶזִּקִּים שֶׁכְּאֵלּוּ מַתִּיר לְהַעֲמִיד **שׁוֹמֵר** שֶׁיְּרַחִיקֵם וִיסַלְּקֵם מִשֶּׁטַח הַשָּׂדוֹת. וְהוֹסִיפוּ **ראה** "**חזון איש**" (**הלכות שביעית סימן י"ד אות ד'**) **וספר** "**הבית היהודי**" **חלק ח'** (**סימן כ"ב סעיף ב'**). **הָאַחֲרוֹנִים** שֶׁאַף רַשַּׁאי לִגְדֹּר אֶת הַשָּׂדֶה וּלְנָעֲלָהּ, וּבִלְבַד שֶׁיְּצַיֵּב שֶׁלֶט גָּדוֹל בְּמָקוֹם בּוֹלֵט הַמּוֹרֶה שֶׁכָּל הֶחָפֵץ לִטּוֹל מִתְּבוּאַת הַשָּׂדֶה יָכוֹל לְקַבֵּל אֶת הַמַּפְתֵּחַ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִמֹּק עִנְיַן הַשְּׁמִטָּה עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בביאור מצוה רח"צ. עיין שם מה שהביא עוד באריכות גדולה בענין, ואנו לא הבאנו אלא את השייך לענייננו. בְּסֵפֶר "**מְצוּדַת דָּוִד**" לְהַגָּאוֹן **רַבִּי דָּוִד בֶּן זִמְרָא** זַצַ"ל שֶׁכָּתַב שֶׁכָּל מַעֲרֶכֶת הַבְּרִיאָה מֻשְׁתֶּתֶת וּפוֹעֶלֶת עַל הֶקֵּפִים שֶׁל **שְׁבִיעִיּוֹת**, שֶׁיְּסוֹדָן הֵן והן: למעלה, למטה, קדימה אחורה, ימינה, שמאלה והנקודה הפנימית. **ז' הַקָּצוֹת** שֶׁל הַיְקוּם הַתְּלוּיוֹת והן: **חג"ת נהי"ם, כידוע ליודעי ח"ן. בְּז' הַמִּדּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת**. וּמֵהֶן יוֹצְאִים ז' יְמֵי הַשָּׁבוּעַ, וְז' שְׁנוֹת הַשְּׁמִטָּה, וְז' שְׁמִטּוֹת הַיּוֹבֵל, וְז' אַלְפֵי הַשָּׁנִים שֶׁהָעוֹלָם קַיָּם, וְז' פְּעָמִים שֶׁהָעוֹלָם קַיָּם, עַד מ"ט אַלְפֵי שָׁנָה שֶׁאָז יַחְזְרוּ כָּל הַמִּדּוֹת בַּחֲזָרָה לְשָׁרְשָׁן. וְעַל אוֹתוֹ הַזְּמַן חגיגה י"א ע"ב. אָמְרוּ חֲכָמִים: "**אֵין שׁוֹאֲלִין מַה לְּפָנִים וּמַה לְּאָחוֹר**". וְכֵן כָּל הַשְּׁבִיעִיּוֹת הַנִּזְכָּרוֹת כגון שנת השבתון של העבד, ושבעת ימי הספירה של טהרת המצורע והנדה,

ושבעת השבועות עד קבלת התורה, ועוד רבים. **בַּכְּתוּבִים** כגון שבע הברכות בתפילת השבת (ברכות כ"ט ע"א), והשביעיות שבמליחת הדג (ברכות מ"ד ע"ב), והשביעיות המרפאות מן החולאים (שבת ס"ז ע"א) ושבעת הרקיעים (חגיגה י"ב ע"ב), ועוד רבים. **וּבְדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ** כֻּלָּן רוֹמְזוֹת בְּסוֹדָן לְזֶה הָעִנְיָן, חַפֵּשׂ וּמְצָא.

מצוה פ"ה: מצות שביתה בשבת

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ג, י"ב.)

"**שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂיךָ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִּשְׁבֹּת וְכוּ**'".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה עַל כָּל אִישׁ וְאִשָּׁה מִיִּשְׂרָאֵל לִשְׁבֹּת מִמְּלָאכָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת. וּכְבָר נִתְבָּאֲרָה ראה מצוה ל"ב. לְעֵיל מַעֲלַת הַשַּׁבָּת וְרוֹמְמוּתָהּ. מִצְוָה זוֹ מֻזְכֶּרֶת בַּתּוֹרָה שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה פְּעָמִים לְהוֹרוֹת עַל גֹּדֶל חֻשִּׁיבוּתָהּ וַחֲבִיבוּתָהּ, עַד כַּמָּה עָלֵינוּ לְיַקֵּר אֶת הַשַּׁבָּת וּלְכַבְּדָהּ בְּפָנוּי כָּל מַחְשְׁבוֹתֵינוּ מֵהַבְלֵי הַזְּמַן וּבְרִכּוּז רַעְיוֹנֵינוּ אַךְ וְרַק בְּעִנְיְנֵי הַנְּשָׁמָה וְהָרוּחַ כן כתב הרמב"ן ז"ל בפירושו על התורה (שמות כ', ח'). והוסיף שם שלכן גם כן נצטוינו על שביתת הבהמה בשבת, כדי שלא נבוא להיטרד אפילה בעניינה. עיין שם באורך. . **וְכִדְרָשַׁת** חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה כן הובא במכילתא, ובשלחן ערוך (אורח חיים סימן ש"ו סעיף ח'). וראה עוד ב"איגרת התשובה" לרבינו יונה ז"ל (דרש ב' אות ל"ה, והובא גם כן בטור אורח חיים סימן ש"ו) שעל אף שהרהור בעסקיו בשבת מותר מעיקר הדין, מכל מקום אם הדבר מביאו לידי נדנוד צער או טרדת הלב לא הותר הדבר. **שֶׁיִּרְאֶה** הָאָדָם בְּשַׁבָּת כְּאִלּוּ כָּל מְלַאכְתּוֹ כְּבָר מֻשְׁלֶמֶת וַעֲשׂוּיָה. כן כתב הספורנו בפירושו על התורה כאן. **וְלֹא** רַק מִמְּלָאכָה הָאֲסוּרָה בְּשַׁבָּת נִצְטַוִּינוּ לִפְרֹשׁ, אֶלָּא אַף מִדְּבָרִים שֶׁאֵינָם מְלָאכָה מַמָּשׁ, כְּגוֹן טֹרַח וּמַעֲמָסָה כְּבִימוֹת הַחֹל, גַּם כֵּן נִצְטַוִּינוּ לְמָשֹׁךְ אֶת יְדֵינוּ בְּשַׁבָּת קָדְשֵׁנוּ. וְעַד כַּמָּה יָקַר הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַתּוֹרָה וַחֲכָמֶיהָ נוּכַל לְהָבִין מִדִּבְרֵי הובא בטור (אורח חיים סימן רס"ז) ובספר טעמי המנהגים (אות קפ"ח). **הַכָּלְבוֹ** שֶׁבְּאֵר הַטַּעַם לְכָךְ שֶׁבְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ מִתְפַּלְּלִים אָנוּ **תְּפִלַּת לַחַשׁ מְקֻצֶּרֶת** בַּעֲלַת שֶׁבַע בְּרָכוֹת בִּלְבַד וְלֹא תְּשַׁע עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת כְּבִימוֹת הַחֹל, בִּהְיוֹת שֶׁרָאוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל אֶת הַדָּבָר **כְּטִרְחָה יְתֵרָה** לָעָמֹד זְמַן כֹּה רַב בִּתְפִלָּה(!!!),וְלָכֵן תִּקְנוּ תְּפִלָּה חֲדָשָׁה מְקֻצֶּרֶת בְּמֻיָּחָד לְיוֹם הַשַּׁבָּת, לְמַעַן יַעֲקֹב וּבָנָיו יָנוּחוּ בּוֹ ומכאן תוכחה מגולה לפרנסי הקהל המכבידים על הצבור באריכות יתירה שלא לצורך בהעלאת מוסיפים רבים לתורה ובחזן מאריך טרח"א, בו בזמן שחז"ל קבעו לנו (מגילה כ"ג ע"א והגהת הרמ"א באורח חיים שימן רפ"א) שבשבת ממהרים לצאת. וכמובן שהכל לפי העניין והמקום והזמן. .

רָמַז הַכָּתוּב - הַשַּׁבָּת נֹעַם הַנְּשָׁמוֹת

הַשְּׁלֵמוּת הָאֱמִתִּית שֶׁל נֹעַם הַשַּׁבָּת, וְהַרְגָּשַׁת הַמְּנוּחָה הַמְלֵאָה בְּיוֹם קָדוֹשׁ זֶה, לֹא תִּתָּכֵן לוֹ לָאָדָם אֶלָּא אִם כֵּן יָסִיר מֵעָלָיו אֶת עֹל מֶרוֹץ הַחַיִּים בּוֹ נִמְצָאִים רוֹב בְּנֵי הָאָדָם בְּחַיֵּי הַיּוֹם יוֹם, וְיַעֲצֹר מֵהַמִּרְדָּף הַתְּמִידִי אַחַר הַפַּרְנָסָה וְאַחַר הָאשֶׁר, וְיִתְמַקֵּד בְּמַטָּרַת בִּיאָתוֹ לָעוֹלָם מִתּוֹךְ מְנוּחַת הַגּוּף וְשַׁלְוַת הַנֶּפֶשׁ. שִׁלּוּב הַמְּנוּחָה **הַגּוּפָנִית**, יַחַד עִם הַהִתְבּוֹנְנוּת **הָרוּחָנִית** הַמַּעֲמִיקָה, הוּא הַדָּבָר שֶׁיַּעֲנִיק לָאָדָם אֶת תְּחוּשַׁת כמובא בברכות (נ"ז ע"ב) "שבת אחד משמש לעולם הבא". הַ"**מַּעֲיַן עוֹלָם הַבָּא**" הַמְּזֻכֶּרֶת בַּחֲזַ"ל הַקְּדוֹשִׁים עַל יוֹם הַשַּׁבָּת. וְעַד שֶׁלֹּא זָכָה אָדָם לִטְעֹם אֶת זֶה הַטַּעַם עֲדַיִן לֹא זָכָה לְהִקָּרֵא שכן רבים הם המשמרים את השבת, אבל "כהלכתה" זו דרגה אחת יותר המשנה את כל משמעות השבת. ולאחד כזה כבר הובטח (שבת קי"ח ע"ב) שנמחלים לו כל עוונותיו. "**שׁוֹמֵר שַׁבָּת כְּהִלְכָתָהּ**".

וְכֵיצַד נִתָּן לִזְכּוֹת לָזֶה הַדָּבָר? הֵיאַךְ נִזְכֶּה גַּם אָנוּ לִטְעֹם מִנֹּעַם קְדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת וַעֲרֵבוּתָהּ? כָּתְבוּ ראה ספר "קרבן עני" על הפסוק שלנו. הַמְפָרְשִׁים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁלְּשֵׁם כָּךְ יֵשׁ לְקַיֵּם אֶת תְּחִלַּת הַפָּסוּק: "**שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂיךָ**", דְּהַיְנוּ עֲשֵׂה מַעֲשִׂים לְהָכִין אֶת עַצְמְךָ לִקְרַאת הַנְּעִימוּת שַׁבָּת הַקְּדוֹשָׁה בִּנְטִישַׁת תַּעֲתוּעֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וּבְהִדָּבְקוּת בַּתּוֹרָה וּבַקְּדֻשָּׁה בִּימוֹת הַחֹל, אֲזַי מִמֵּילָא בְּהַגִּיעַ יוֹם הַשַּׁבָּת תִּזְכֶּה שֶׁיִּתְקַיֵּם בְּךָ: "**וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִּשְׁבֹּת**", לִטְעֹם טַעַם מְנוּחַת אַהֲבָה וּנְדָבָה, מְנוּחַת אֱמֶת וֶאֱמוּנָה.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

אורח חיים (חלק ד' סימן ס'). בְּשׁוּ"ת "**אִגְרוֹת מֹשֶׁה**" לְהַגָּאוֹן **רַבִּי מֹשֶׁה פֵּינְשְׁטֵיין** זַצַ"ל דָּן הַאִם יֵתֵר לְבַעַל מִפְעָל לְתַכְנֵת וּלְתַפְעֵל אֶת מִפְעָלוֹ בְּשַׁבָּת עַל יְדֵי שְׁעוֹנֵי שַׁבָּת שֶׁיְּכַוְּנוּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת, וּבְכָךְ יַרְוִיחַ יוֹם שְׁלֵם שֶׁל יְצִיר לְלֹא כָּל הִתְעָרְבוּת שֶׁל יַד אָדָם בַּדָּבָר? **וּלְאַחַר** שֶׁנִּשְׁא וְנָתַן בַּדָּבָר בְּאֹרֶךְ הֶעֱלָה לְמַעֲשֶׂה שֶׁאֵין שׁוּם הֶתֵּר לַדָּבָר, עַל אַף שֶׁבְּפֹעַל אֵינוֹ עוֹשֶׂה שׁוּם פְּעֻלָּה הָאֲסוּרָה מִדִּין תּוֹרָה אוֹ מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, מִכָּל מָקוֹם בְּהֵיוֹת שֶׁיֵּשׁ בַּדָּבָר מִשּׁוּם עֲקִירַת שְׁבִיתַת הַשַּׁבָּת מֵעֲשִׂיָּה וּמִמְּלָאכָה, וּמִשּׁוּם זְלִזּוּל בִּכְבוֹד הַשַּׁבָּת, לָכֵן אֵין לְהַתִּיר אֶת הַדָּבָר בְּשׁוּם פָּנִים וְאֹפֶן. וְהִסְכִּימוּ עִמּוֹ הָאַחֲרוֹנִים.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן קַבָּלַת הַנֶּפֶשׁ הַיְתֵרָה בְּשַׁבָּת עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה לְהַגה"ק **רַבִּי אַבְרָהָם אֲזוּלַאי** זַצַ"ל בְּסִפְרוֹ מעין ב' נהר מ"ט. "**חֶסֶד לְאַבְרָהָם**" שֶׁכָּתַב שֶׁכָּל אָדָם זוֹכֶה בְּשַׁבָּת לְתוֹסֶפֶת רוּחָנִית לְפִי מַה שֶּׁעָשָׂה בִּימוֹת הַחֹל: שֶׁמִּי שֶׁקִּדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים בִּימוֹת הַחֹל וְזָכָה בָּהֶם לְנֶפֶשׁ רוּחַ וּנְשָׁמָה, זוֹכֶה לְתוֹסֶפֶת בִּשְׁלִשְׁתָּן גַּם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת. וּמִי שֶׁזָּכָה בִּימוֹת הַחֹל רַק לְחֶלְקָן גַּם בְּשַׁבָּת לֹא מְקַבֵּל תּוֹסֶפֶת אֶלָּא עַל מַה שֶּׁקִּבֵּל בַּחֹל. וְהַנֶּפֶשׁ הַיְתֵרָה

נִקְרֵאתְ "**בַּת הַמֶּלֶךְ**", וּבְבוֹאָהּ מִתְלַוִּים אֵלֶיהָ אחד ממחנה מיכאל – כנגד אברהם (חסד), ואחד ממחנה גבריאל – כנגד יצחק (גבורה), ואחד ממחנה אוריאל – כנגד יעקב (תפארת). ולכן על פי הסוד יש לבקש בליל השבת שלשה בדי הדס משולשים לקבל בהם את שלשת המלאכים הנ"ל, ולהריח בהם ג' פעמים, ולזמר את הפיוט הידוע "שלום עליכם". ובצאת השבת בהבדלה יש לברך על אותם בדי ההדס, שבהם יוצאת הנשמה היתירה יחד עם אותם שלשת המלאכים. **שְׁלֹשָׁה מַלְאָכִים**. וְלָכֵן נִקְרָא יוֹם זֶה "**שַׁבָּת**", כְּלוֹמַר "**שַׁ**" הָרוֹמֶזֶת לִשְׁלֹשֶׁת הַמַּלְאָכִים וּ"**בָּת**" הָרוֹמֶזֶת לַנֶּפֶשׁ הַיְתֵרָה.

מצוה פ"ו: שלא להשבע בעבודת אלילים

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ג, י"ג.)

"**וְשֵׁם אֱלֹקִים אֲחֵרִים לֹא תַזְכִּירוּ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא יִשָּׁבַע אָדָם שְׁבוּעָה בַּעֲבוֹדַת אֱלִילִים, וְלֹא יִדֹּר נְדָרִים בִּשְׁמָהּ, שֶׁעַל יְדֵי זֶה מַרְאֶה הוּא כְּאִלּוּ יֵשׁ בָּהּ מַמָּשׁ, וְשֶׁחֲשׁוּבָה וְיקָרָה הִיא בְּעֵינָיו. וּבְכָלַל הַדְּבָרִים קִבְּלוּ חֲכָמִים סנהדרין ס"ג ע"ב. שֶׁלֹּא יֹאמַר אָדָם לַחֲבֵרוֹ "**הַמְתֵּן לִי בְּצַד עֲבוֹדָה זָרָה פְּלוֹנִית**", ספר חסידים, הובא בהגהות ה"בית יהודה" על השלחן ערוך. וְלֹא יֹאמַר "**אֱלֹוָה לְךָ עַד יוֹם חַג עֲבוֹדָה זָרָה פְּלוֹנִית**", אוֹ מלבד שמות המוזכרים בתורה שמותר להזכירם, כמובא בגמרא ובפוסקים. כָּל הַזִּכָּרַת שֵׁם הָעֲבוֹדָה זָרָה לְצֹרֶךְ אוֹ שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ, כָּל זֶה אָסוּר ראה ברמב"ם (הלכות עבודה זרה פרק ה' הלכה י"א) ובשלחן ערוך (יורה דעה סימן קמ"ז) ובטורי זהב (שם סעיף קטן א'). .

בְּנוֹסָף עַל כָּךְ, כך הובא בשם אביו של שמואל בגמרא הנ"ל. צִוּוּי חֲכָמֵי הַגְּמָרָא שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה אָדָם שֻׁתָּפוּת עִם עוֹבֵד אֱלִילִים בַּעֲסָקָיו וּבְכֵיוֹצֵא בָּזֶה, שֶׁמָּא יִזְדַּמֵּן שֶׁיִּתְחַיֵּב לוֹ הַגּוֹי שְׁבוּעָה וְיִשָּׁבַע לוֹ בַּעֲבוֹדַת הַכּוֹכָבִים שֶׁלּוֹ, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה: "**לֹא יִשָּׁמַע עַל פִּיךָ**" - שֶׁאַף לֹא תִּגְרֹם לְכָךְ שֶׁאַחֵר יַשְׁמִיעַ בְּגָלָלְךָ, וְאַפִלּוּ גּוֹי.

רָמַז הַכָּתוּב - מַחֲשָׁבָה טוֹבָה

כָּל הַהַרְחָקוֹת הַלָּלוּ שֶׁהִרְחִיקוּ אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וַחֲכָמֶיהָ מְעוֹרְרוֹת תְּמִיהָה גְּדוֹלָה: מָה הָרַעַשׁ הַגָּדוֹל? וְכִי מַה מַּפְרִיעַ אִם נַזְכִּיר שֵׁם פְּלוֹנִי עַל שְׁפָתֵינוּ? וְכִי עֲבַדְנוּהוּ, אוֹ הִבְעִנוּ רֶגֶשׁ כָּל שֶׁהוּא כְּלַפָּיו? וְכִי מַה כְּבָר יָכוֹל לְקָרוֹת מֵהַזְכָּרַת שֵׁם שֶׁל דָּבָר שֶׁכָּזֶה?

אַךְ הָאֱמֶת הִיא כִּי בְּתוֹרַת הַנֶּפֶשׁ מוֹצְאִים אָנוּ שֶׁבְּעֶצֶם הַזְכָּרַת דָּבָר בְּמַחְשַׁבְתֵּנוּ וּבְפִינוּ כְּבָר גּוֹרְמִים אָנוּ לְהַשְׁלָכוֹת רַבּוֹת וַחֲזָקוֹת הָעֲלוּלוֹת לְפָעֳמִים לְהַשְׁפִּיעַ עָלֵינוּ וּלְהַזִּיקֵנוּ נֶזֶק עָצוּם וּבִלְתִּי הָפִיךְ. שֶׁכֵּן כֹּחַ הַמַּחְשָׁבָה הוּא הַכֹּחַ הֶחָזָק בְּיוֹתֵר שֶׁנִּתַּן לָאָדָם, וְלָכֵן נִמְצָא הוּא בַּמָּקוֹם הַגָּבוֹהַּ בְּיוֹתֵר בְּגוּפוֹ שֶׁל הָאָדָם - בַּמֹּחַ וראה בספרנו הדל "דובב שפתי

ישנים" (פרשת מטות) מה שהבאנו בס"ד מענין כח המחשבה והשלכותיה. . וְרַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מְלַמְּדִים שֶׁבְּכֹחַ הַמַּחְשָׁבָה אָדָם מְקַשֵּׁר אֶת עַצְמוֹ לַדָּבָר עָלָיו הוּא חוֹשֵׁב, וְיוֹצֵר עִמּוֹ קֶשֶׁר פְּנִימִי וְיָשִׁיר מִבְּלִי לְהַרְגִּישׁ.

רעיון זה הבאנו פעם מהגה"צ רבי יאשיהו פינטו שליט"א. **כָּךְ** מוּבָא עַל **יוֹסֵף הַצַּדִּיק** ע"ה, בֵּן הַזְּקוּנִים שֶׁל **יַעֲקֹב אָבִינוּ** ע"ה, שֶׁחָזַ"ל הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ שֶׁמֵּרֹב אַהֲבָתוֹ לְאָבִיו הָיָה פירוש: קלסתר פניו. זִיו הָאִיקוֹנִין שֶׁל יוֹסֵף דּוֹמֶה לְיַעֲקֹב. לֹא מָצִינוּ אַהֲבָה כֹּה גְּדוֹלָה וְקֶשֶׁר כָּל כָּךְ עָמֹק שֶׁל אָב וּבֵן כְּמוֹ יַעֲקֹב וְיוֹסֵף עד שדרשו רבותינו על הפסוק "אלה תולדות יעקב יוסף" שעיקר ותמצית תולדות יעקב היה יוסף הצדיק! . וְהִנֵּה עִלַּת הָעִלּוֹת סוֹבֵב שֶׁיּוֹסֵף הוּרַד מִצַּרְעָמָה, מַה שֶּׁהוֹתִיר אֶת יַעֲקֹב אָבִיו אָבֵל וְשַׁכּוּל וּמְסָרֵב לְהִתְנַחֵם עַל אָבְדַן בְּנוֹ. רוּחַ הַקֹּדֶשׁ פּוֹרֶשֶׁת מֵמֶּנּוּ, וְחַיָּיו הוֹפְכִים לְחַיֵּי צַעַר וְקַדְרוּת. יוֹסֵף, לְעֻמָּתוֹ, מוּרָד לַבּוֹר בְּמִצְרַיִם, וּמִשָּׁם עוֹלֶה הוּא לְגֻדְלָה עַד שֶׁנַּעֲשָׂה לְשַׁלִּיט בְּמִצְרַיִם, נוֹשֵׂא אִשָּׁה וְנוֹלָד לוֹ בֵּן. כֵּיצַד קוֹרֵא יוֹסֵף לִבְנוֹ? "**מְנַשֶּׁה**". וְלָמָּה? בראשית מ"א, נ"א. "**כִּי נַשַּׁנִי אֱלֹקִים אֶת כָּל עֲמָלִי וְאֶת כָּל בֵּית אָבִי**". ראה בספורנו שם ועוד. וְהִסְבִּירוּ הַמְפָרְשִׁים שֶׁיּוֹסֵף **בִּקֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיַּעֲזֹר לוֹ לִשְׁכֹּחַ אֶת יַעֲקֹב אָבִיו**, שֶׁלֹּא לַחְשֹׁב עָלָיו יוֹתֵר.

לִשְׁכֹּחַ?! **יוֹסֵף**?! **הֲיִתָּכֵן**?! הֲלֹא אָבִיךָ יוֹשֵׁב וּמְבַכֶּה אֶת אָבְדָנְךָ זֶה עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה, כָּל חַיָּיו נֶעֱצָרוּ, שְׁכִינָה פָּרְשָׁה מֵאִתּוֹ, וְאַתָּה רַק עוֹלֶה לְגֻדְלָה וּמְבַקֵּשׁ לִשְׁכֹּחוֹ?! אֵיךְ יִתָּכֵן לוֹמַר זֹאת עַל צַדִּיק שֶׁכָּזֶה?! וְהִסְבִּירוּ **חַכְמֵי הַנֶּפֶשׁ** כִּי טֶבַע שֶׁבָּעוֹלָם הוּא: כְּשֶׁאַתָּה חוֹשֵׁב עַל דָּבָר - אַתָּה מְקַשֵּׁר אוֹתוֹ אֵלֶיךָ. אִם אַתָּה חוֹשֵׁב עַל פְּלוֹנִי - אַתָּה גּוֹרֵם לוֹ לַחְשֹׁב עָלֶיךָ גַּם כֵּן כמו שכתב שלמה המלך ע"ה (משלי כ"ז, י"ט): "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם". והסבירו המפרשים שאם אתה אוהב מישהו באמת – בהכרח שגם בו תתעורר אהבה אליך, וכן להיפך. . אִם אַתָּה חוֹשֵׁב עַל צָרָה - אַתָּה גּוֹרֵם לָהּ לָבוֹא עָלֶיךָ כמו שכתוב באיוב: "כי פחד פחדתי ויאתיני ואשר יגרתי יבא לי". והסבירו המפרשים שאם אדם חושש וחושב הרבה מדבר שמא יבא עליו - הוא גורם בכך שהדבר באמת יבוא. וזהו גם כן עומק מאמר שלמה המלך (משלי י"ב, כ"ה) "דאגה בלב איש ישיחנה" ופירשו חז"ל (יומא ע"ה ע"א, לדעה אחת) ישיחנה מדעתו. ואין הכוונה שלא יחשוב עליה עד שהיא תגיע ותקרה, אלא שיסיחנה מדעתו ולא יחשוב עליה ומתוך כך מובטח לו שהיא תיבטל ותיעלם לגמרי! ולכן גם כן שגור לומר "רחוק מהעין רחוק מהלב". . וְאֶת זֹאת יוֹסֵף יָדַע. הוּא יָדַע שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהוּא חוֹשֵׁב עַל אָבִיו - גַּם אָבִיו חוֹשֵׁב עָלָיו וּמְצַטַעֵר. לָכֵן אָמַר יוֹסֵף: **רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! עִם כָּל הַצַּעַר וְהַכְּאֵב, עִם כָּל אַהֲבָתִי לְאָבִי, אֲנִי מְבַקֵּשׁ שֶׁתְּגָרֵם לִי לִשְׁכֹּחַ אֶת אַבִי, כְּדֵי שֶׁכָּךְ גַּם הוּא יִשְׁכְּחֵנִי וְלֹא יִצְטַעֵר!**

הָא לַמַדְתָּ, שֶׁכֹּחַ הַמַּחְשָׁבָה וְהַדִּבּוּר שֶׁבָּאָדָם הוּא גָּבוֹהַּ מֵעַל גָּבוֹהַּ, וְלָכֵן מוּבָן מַדּוּעַ הִקְפִּידָה כָּל כָּךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לְבַל נַזְכִּיר שֵׁם עֲבוֹדַת אֱלִילִים עַל פִּינוּ. שֶׁהַדִּבּוּר מַשְׁפִּיעַ, וְהַמַּחְשָׁבָה גּוֹרֶמֶת, עַל כֵּן נִצְטַוֵּינוּ לְהִתְרַחֵק מִן הַכִּעוּר וּמִן הַדּוֹמֶה לוֹ.

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

חַכְמֵי הַגְּמָרָא לִמְּדוּנוּ שֶׁעַל אַף **שְׁלֹשָׁנוּת** הִיא מֵהַדְּבָרִים הַחֲמוּרִים שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם, וְגָדוֹל כֹּחָהּ לְדַחוֹת מֵאָה תּוֹכָחוֹת ראה סוטה (מ"ב ע"א). ועיין עוד בספר "ארחות צדיקים" (שער העשרים ואחד) מה שכתב בגנות ובחומרת הליצנות. וְלָמְנַע מֵהָאָדָם אֶת הַזְּכוּת לַחֲזוֹת בִּפְנֵי הַשְּׁכִינָה לֶעָתִיד לָבֹא, עִם כָּל זֹאת כך אמר רב נחמן במגילה (כ"ה ע"ב) יֶשְׁנָה לֵיצָנוּת אַחַת שֶׁהִיא מֻתֶּרֶת: **לַצָּנוּת עַל עֲבוֹדָה זָרָה**! לְלֵעֹג לָהּ וּלְבַזּוֹתָהּ וּלְהַשְׁפִּילָהּ - זוֹ לֵיצָנוּת הַמֻּתֶּרֶת. פרשת עקב. וּבַמְּכִילְתָּא מוּבָא שֶׁרַבִּי **יְהוּדָה** הַנָּשִׂיא דָּרַשׁ עַל הַפָּסוּק "וְשֵׁם אֱלֹקִים אֲחֵרִים לֹא תַזְכִּירוּ" - לְשֶׁבַח לֹא תַזְכִּירוּ, אֲבָל לִגְנַאי כֵּן תַּזְכִּירוּ. כְּגוֹן עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁשְּׁמָהּ "בֵּית גָּלְיָא" לְקָרוֹתָהּ "בֵּית כָּרְיָא" (לְשׁוֹן חֲפִירָה וְשִׁפְלוּת) וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. וְכֵן פָּסַק חלק יורה דעה סימן קמ"ז סעיף ה'. **בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ**.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר חֶמְרַת הַזְּכָרַת שְׁמוֹת הַקֹּדֶשׁ עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בְּסֵפֶר בפרשת משפטים ובפרשת שמות. עיין שם. "**טַעֲמֵי הַמִּצְוֹוֹת**" מֵרַבֵּנוּ **הָאֲרִיזַ"ל** שֶׁהֵבִיא שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם לְהִזָּהֵר מְאֹד שֶׁלֹּא לֶהֱגוֹת שֵׁם הַוָיָ"ה בָּרוּךְ הוּא בִּמְפֹרָשׁ, בִּהְיוֹת שֶׁהוּא גָּדוֹל מְאֹד מֵעַל כָּל הַשֵּׁמוֹת כמובא בפסחים (נ' ע"א) מהפסוק (שמות ג', ט"ו) "זה שמי לעלם" בכתיב חסר, מלשון "העלם" שיש להעלימו מגודל קדושתו ומעלתו. והזהיר האריז"ל שם שאפילו באותיותיו (יו"ד ה"י וי"ו ה"י) אין להגותו אלא יאמר "אות יו"ד אות ה"י אות וי"ו אות ה"י". ויש נוהגים לומר "יו"ד ק"י וי"ו ק"י". , **וְעַל כֵּן נִכְתָּב הוּא בְּלִבַּד וְאֵינוֹ נִקְרָא. וְאַף אֶת שְׁמוֹת הַמַּלְאָכִים מֵהַקְּדֻשָּׁה וּמֵהַסִּטְרָא אַחֲרָא הִזְהִיר שֶׁלֹּא לְהַזְכִּירָם בְּמִלּוֹאָם בַּפֶּה**, כיון שבבריאת העולם הקב"ה ציוום שאם ישביעם האדם שיהיו חייבים לקיים שליחותו, ולכן בשומעם שמזכירים את שמם נבהלים הם שלא ישביעום לעשות דבר, ומיד מתעוררים הם להתגרות ולקטרג על המזכירם. ועיין בדברי המהרח"ו ז"ל שם ששאל לרבינו האריז"ל שאם כן היאך אנו מזכירים את שמות ה' בברכות ובתפילות וכיוב"ז, שהרי הם ודאי גדולים וקדושים בהרבה יותר משמות המלאכים?! וענהו שבשמות המלאכים עלולים להתלבש קליפות וזוהמה מהעולם הזה, מה שאין כן שמות ה' שאינם מקבלים טומאה.

וכמו שכתב הזוהר הקדוש בענין "ועברתי בארץ מצרים – אני ולא מלאך" שלא שלח הקב"ה מלאכים למצריים מחשש שמא תדבק בהם מהטומאה הגדולה ששרתה במצרים. כֵּיוָן שֶׁעַל יְדֵי זֶה עָלוּל הוּא לְהָבִיא עַל עַצְמוֹ הִתְקַנְּאוּת גְּדוֹלָה וְקִטְרוּגִים קָשִׁים חָלִילָה. אֶלָּא יֹאמְרֵם כגון שם "מטטרו"ן" יאמר "מט"ט" או "מ"ם טי"ת". ושם סמא"ל יאמר "סמ"ך מ"ם". וכן על זו הדרך. מְקֻצָּרִים אוֹ מְאֻיָּתִים בְּלִבַּד. וְזֶה מִלְּבַד הַשֵּׁמוֹת הַשְּׁגוּרִים גַּם בְּשֵׁמוֹת הָאֲנָשִׁים כְּגוֹן: **מִיכָאֵל, גַּבְרִיאֵל, אוּרִיאֵל** וְכַדּוֹמֶה שֶׁאֵין בָּהֶם חֲשָׁשׁ לְאָמְרָם.

מצוה פ"ז: שלא להדיח בני ישראל אחר עבודת אלילים

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ג, י"ג.)

"**וְשֵׁם אֱלֹקִים אֲחֵרִים...לֹא יִשָּׁמַע עַל פִּיךָ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

אַחַת מֵהָאַזְהָרוֹת שֶׁהִזְהִירָה אוֹתָנוּ תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה בְּעִנְיַן אִסּוּר עֲבוֹדַת הָאֱלִילִים הִיא שֶׁלֹּא לְהַדִּיחַ בְּנֵי אָדָם מִדֶּרֶךְ הַיֹּשֶׁר לְדָרְכִים עֲקַלְקַלּוֹת וּמְסֹלָפוֹת שֶׁל עֲבוֹדַת הֶבֶל וְרִיק וּמַעֲשֵׂי תַּעְתּוּעִים. וְאַף אִם הָאָדָם עַצְמוֹ אֵינוֹ נוֹטֶה לְאוֹתָן דְּרָכִים, רַק מַשֶּׁה הוּא אֲחֵרִים לְכָךְ הֲרֵי זֶה נִקְרָא "**מַדִּיחַ**". שֶׁזֶּהוּ הַהֵפֶךְ מֵרְצוֹן הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁיִּתְעַבְּדוּ כָּל בְּנֵי הָאָדָם אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. ראה סנהדרין (ס"ג ע"ב). וראה עוד בספר המצוות להרמב"ם (מצוה ט"ו) שהמסית הוא העובד עבודה זרה בעצמו וגם מטה אחרים אליה, ואילו המדיח הוא המטה אחרים אליה מבלי לעובדה בעצמו. וּלְמָדוּהָ מִלְּשׁוֹן הַכָּתוּב "**לֹא יִשָּׁמַע עַל פִּיךָ**" - מִכָּאן אַזְהָרָה לַמַּדִּיחַ. בגמרא שם, וראה עוד ברמב"ם ז"ל הלכות עבודת כוכבים (פרק ד' הלכה ב'). **הַגָּדַרת** "מַדִּיחַ" עַל פִּי חֲכָמֵינוּ ז"ל הִיא דִּוְקָא בְּאֹם יָקוּמוּ לְכָל הַפָּחוֹת **שְׁנֵי** מַדִּיחִים, וְיַדִּיחוּ אֶת **רוֹב** בְּנֵי עִירָם בָּהּ הֵם דָּרִים לַעֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה. וְעָנְשָׁם שֶׁל הַמַּדִּיחִים הוּא **בִּסְקִילָה**. וְאִם לֹא נִתְקַיְּמוּ הַתְּנָאִים הַנִּזְכָּרִים לֹא נִקְרְאִים הַלָּלוּ "מַדִּיחִים" אֶלָּא "מְסִיתִים", וְיִתְבָּאֵר דִּינָם אי"ה בְּמִצְוָה תס"ב.

רָמַז הַכָּתוּב - מִסְתַּכְּלִים עָלֶיךָ!

עוֹמֵד לוֹ אָדָם וְשׁוֹאֵל: וְכִי מַה לִּי וּלְצִוּוּי פְּשׁוּט זֶה? וְכִי יַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁאֲנִי אֵלֵךְ וְאַדִּיחַ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל? וְאִם כֵּן לָמָּה צָרִיךְ אֲנִי בְּתוֹרָתִי אֶת הַמִּצְוָה הַזּוֹ? וְשָׁמָּא לֹא לְשָׁכְמוֹתִי נֶאֱמַר צִוּוּי זֶה?!

אַךְ הָאֱמֶת הִיא כִּי לֹא בְּחָכְמָה דִּבֵּר. כִּי מִצְוֹוֹת הַתּוֹרָה לַכֹּל נִתְּנוּ, וכמו שפירשו בעלי חסידות פירוש נאה למאמר רבא (שבת ל"א ע"א) שאחת השאלות ששואלין לאדם ביום הדין היא "קבעת עתים לתורה?" ופירש ששואלים בתמיהה: הקבעת עתים וזמנים למצוות התורה לומר זה היה פעם, וזה לא

שייך להיום וכיוב"ז?! ודברי פי חכם חן. וּלְכָל דּוֹר וְדוֹר, וְאִם כֵּן בְּהֶכְרַח שֶׁבְּצִוּוּיֶיהָ נִתְכַּוָּנָה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה גַּם אֵלֵינוּ! וְהֵיכָן?!

הִנֵּה חֲכְמֵי הַמּוּסָר אוֹמְרִים שֶׁאֶחָד הַגּוֹרְמִים הַמַּשְׁפִּיעִים בְּיוֹתֵר עַל הָאָדָם וְעַל אֹרַח חַיָּיו הוּא **הַחֶבְרָה** בָּהּ הוּא מָצוּי. הַשְׁפָּעַת הַחֶבְרָה עַל הָאָדָם הִיא כָּל כָּךְ גְּדוֹלָה, עַד שֶׁפְּעָמִים שֶׁאָדָם יֹאהַב דָּבָר פְּלוֹנִי אוֹ יִשְׂנָא דָּבָר פְּלוֹנִי רַק מֵחֲמַת הֱיוֹתוֹ בְּחֶבְרָה בָּהּ אוֹהֲבִים אוֹ שׂוֹנְאִים אֶת אוֹתוֹ הַדָּבָר וכבר ערכו ניסוי בו לקחו אדם והושיבוהו בתוך קבוצת אנשים מושתלים והניחו לפניהם חפץ גדול וחפץ קטן, וביקשו מכל אחד לומר איזהו הגדול ואיזהו הקטן, כשהמושתלים קיבלו הוראה לומר שהקטן הוא הגדול. וכשהגיע תורו של אותו אחד ראו בעליל איך הוא מסופק בעצמו אם רואה הוא נכון או לא. עד כמה גדול כחה של החברה אף מול המציאות הנראית לעין. וראה בספר ''החברה והשפעתה'' (עמוד 24) שכתב ביאור נפלא על הכתוב בלאה (בראשית כ''ט, י''ז): ''ועיני לאה רכות'' ופירשו חז''ל שנשרו עיניה מרוב בכייה על שהיתה סבורה שעתידה להנשא לעשיו, כי היו הבריות אומרים שני בנים לרבקה ושתי בנות ללבן – הגדולה לגדול והקטנה לקטן. והנה בודאי שלאה ידעה שלא הבריות הן שיקבעו את עתידה, וללא הסכמתה לא ישיאוה בעל כרחה, רק בכתה כי חששה שדבורם ורצונם של הכלל ישפיעו עליה עד שגם היא תרצה ותחפוץ בזה. ואמר פעם חכם אחד: ''אני לא מה שאני חושב שאני, וגם לא מה שאתה חושב שאני, אלא אני מה שאני חושב שאתה חושב שאני''. ומה אתם חושבים?... . **וְהָרַבִּים, כַּיָּדוּעַ, מֻרְכָּבִים מֵהָרַבֵּה יְחִידִים בּוֹדְדִים, וְאִם כֵּן עָלֵינוּ לְהָבִין שֶׁכָּל יָחִיד בַּחֶבְרָה הִנּוֹ בַּעַל הַשְׁפָּעָה רַבָּה עַל הַכְּלָל, לְטוֹב אוֹ לְרָע, לְרוֹמְמָם אוֹ לְהוֹרִידָם, כְּפִי מַעֲשָׂיו וּפְעֻלּוֹתָיו.**

אָדָם הַמְבָרֵךְ לְדֻגְמָא בְּרָכָה בְּקַלּוּת רֹאשׁ וּבַחֲטָף בִּפְנֵי חֲבֵרָיו - בְּהֶכְרַח שֶׁהַדָּבָר יַקְרִין וְיַשְׁפִּיעַ עַל סוֹבְיָו. וְכֵן הַשָּׂח שִׂיחָה בְּטֵלָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וְהַמֵּקֵל לֶאֱכֹל מַאֲכָל שֶׁאֵינוֹ בְּהַשְׁגָּחָה מְהֻדֶּרֶת, וְהַנֶּעְדָּר מִן הַתְּפִלָּה בְּמִנְיָן וּמִשֶּׁעִוּר הַתּוֹרָה. כָּל אֵלּוּ הֵם ''**מַדִּיחִים**'' קְטַנִּים שֶׁמַּבְלִי מֵשִׂים לֵב מַטִּים אֶת לִבָּם שֶׁל הַסּוֹבְבִים אוֹתָנוּ לְדָרָכִים עֲקַלְקַלּוֹת וּמִי יוֹדֵעַ מַה תְּהֵא אַחֲרִיתָם!

עָלֶיךָ לִזְכֹּר וּלְהָבִין כִּי אֵינְךָ לְבַד בְּעוֹלָמְךָ, וְתָמִיד עֵין בְּנֵי הָאָדָם מִסְתַּכֶּלֶת וּבוֹחֶנֶת וְלוֹמֶדֶת מִמְּךָ: הֵיאַךְ אַתָּה מִתְפַּלֵּל, וְהֵיאַךְ אַתָּה יוֹשֵׁב, וְאִם יוֹדֵעַ אַתָּה לוֹמַר תּוֹדָה עַל הָעֶזְרָה וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. גַּם שמואל א' ט''ו, י''ז. אִם קָטֹן אַתָּה בְּעֵינֶיךָ - רֹאשׁ שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אָתָּה! וְלָכֵן

עַל כָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ לְהִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב בְּכָל מַעֲשֶׂה שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים מַה הֵן הַהַשְׂלָכוֹת הַנִּגְרָמוֹת מֵעֵבֶר לְגְבוּל הָעוֹלָם הָאִישִׁי שֶׁלָּנוּ. מָה הַבְּרִיּוֹת לְמֵדוֹת מִמֶּנִּי, וְאֵיזֶה רֹשֶׁם אֲנִי מַשְׁאִיר עַל הַשּׁוֹהִים בְּמְחִצָּתִי, שֶׁלֹּא אֶכְנֵס חְלִילָה בְּגֶדֶר שֶׁל "מַדִּיחַ אֶת הָרַבִּים".

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

דָּנוּ **הָאַחֲרוֹנִים**: הַאִם מֻתָּר לְאָדָם לִנְסֹעַ בְּמוֹנִית בְּסָמוּךְ לִשְׁעַת כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת, כְּשֶׁיֶּשְׁנוֹ חֶשְׁשׁ סָבִיר שֶׁהַנֶּהָג לֹא יַסְפִּיק לְהַגִּיעַ לְמְקוֹמוֹ עַד שְׁעַת כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת, וְנִמְצָא שֶׁמַּכְשִׁילוֹ בַּעֲקִיפִין בְּחִלּוּל שַׁבָּת קוֹדֶשׁ, אוֹ שֶׁמָּא יֶשְׁנוֹ אִסּוּר בַּדָּבָר?

הובאו דבריו בספר "ועלהו לא יבול" (חלק א' עמוד קל"ו). הַגָּאוֹן **רַבִּי שְׁלֹמֹה זַלְמָן אוֹיערְבָּךְ** זַצַ"ל הֶעֱלָה שֶׁאִם הַנּוֹסֵעַ יוֹרֵד מֵהָרֶכֶב כַּמָּה דַּקּוֹת לִפְנֵי כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת יוֹתֵר אֵין בָּזֶה חֶשְׁשׁ שֶׁל "**לִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל**", בִּהְיוֹת שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִים בְּבֵרוּר מַה יַּעֲשֶׂה הַנֶּהָג מִשֶּׁתִּכָּנֵס הַשַּׁבָּת, וּמִמֵּילָא אֵין זֶה חֶשְׁבּוֹנֵנוּ מַה יַּעֲשֶׂה.

אוּלָם הַגָּאוֹן **רַבִּי צִיּוֹן אַבָּא שָׁאוּל** זַצַ"ל חלק ב' עמוד קנ"ג. בְּשׁוּ"ת "**אוֹר לְצִיּוֹן**" הֶעֱלָה שֶׁאִם לֹא יוּכַל הַנֶּהָג לְהַסְפִּיק לְהַגִּיעַ לְבֵיתוֹ טֶרֶם כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת, וְחֶשּׁוּד הוּא בְּכָךְ שֶׁיַּמְשִׁיךְ לִנְסֹעַ גַּם לְאַחַר כְּנִיסָתָהּ, אָסוּר לִנְסֹעַ עִמּוֹ בְּאֹפֶן שֶׁכָּזֶה, בִּהְיוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה מִשּׁוּם "לִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל". וּלְמַעֲשֶׂה הֶעֱלוּ הָאַחֲרוֹנִים לָחוּשׁ לִדְבָרָיו וראה הערת הגר"ח רבי שליט"א בספר "ואין למו מכשול" (חלק א' פרק ו' בהערות) שהאחרונים הורו לסיים את הנסיעה שעתיים קודם השבת. ואשרי הנזהר בכך. .

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּחֻמְרַת הַמַּדִּיחַ אֲחֵרִים לְדֶרֶךְ רָעָה עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בְּסֵפֶר **שַׁעַר הַגִּלְגּוּלִים** מֵרַבֵּנוּ **הָאֲרִיזַ"ל** שֶׁהֵבִיא שֶׁאָדָם הַמַּחְטִיא אֶת חֲבֵרוֹ בְּאֵיזוֹ עֲבֵרָה שֶׁצָּרִיךְ לַחְזֹר עָלֶיהָ בְּגִלְגּוּל, אֲבָל הוּא עַצְמוֹ לֹא חָטָא בַּעֲבֵרָה שֶׁכָּזוֹ, עִם כָּל זֹאת יָבוֹא גַּם הוּא בְּעִבּוּר עִם הַמִּתְגַּלְגֵּל עַד שֶׁיְּתַקֵּן הַלָּזֶה אֶת חֶטְאוֹ וְיַעֲלֶה לִמְקוֹמוֹ, וְרַק אָז גַּם זֶה שֶׁהֶחְטִיאוֹ יַגִּיעַ לִמְנוּחָתוֹ. וְנִרְמָז הַדָּבָר אבות פרק ה' משנה י"ח. בְּדִבְרֵי הַתַּנָּא "**כָּל הַמַּחְטִיא אֶת הָרַבִּים אֵין מַסְפִּיקִים בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה**" הַיְנוּ שֶׁאַף עַל עֶצֶם הַחֲטָאַת הָרַבִּים אֵין מַסְפִּיקִים בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, אֶלָּא מַצְרִיכִים אוֹתוֹ לֵירֵד יַחַד עִם הַחוֹטֵא בְּגִלְגּוּל לְתַקֵּן בָּעוֹלָם הַזֶּה אֶת אֲשֶׁר קִלְקֵל.

מצוה פ"ח: מצות חניגה ברגלים.

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ג, י"ד.)

"**שָׁלֹשׁ רְגָלִים תָּחֹג לִי בַּשָּׁנָה**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה בַּעֲלוֹתֵנוּ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנֶּאֱמַר עִמָּנוּ קָרְבָּן הַנִּקְרָא "**קָרְבַּן חֲגִיגָה**" לְהַקְרִיבוֹ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ. רמב"ם הלכות חגיגה (פרק א' הלכה א'). וראה ב"ספר החינוך" שכתב שקרבן זה בא גם מן העוף, וצריך עיון. קָרְבָּן זֶה בָּא מִן הַבְּהֵמָה בְּלִבַד, שנאמר (דברים ט"ז, י"ז) "איש כמתנת ידו". וְהַתּוֹרָה לֹא נָתְנָה שִׁעוּר וְעֵרֶךְ מִינִימָלִי לַקָּרְבָּן. אוּלָם חֲכָמֵינוּ זַ"ל קָבְעוּ שֶׁקָּרְבַּן הַחֲגִיגָה לֹא יִהֵא פָּחוּת מִעֵרֶךְ שְׁתֵּי כֶּסֶף, וְהֶעָשִׁיר יַרְבֶּה כְּפִי עָשְׁרוֹ וִיכָלְתּוֹ.

רמב"ם שם (הלכה ה'). לְכַתְּחִלָּה יֵשׁ לְהַקְרִיבוֹ מִיָּד בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל הֶחָג, אוּלָם אִם לֹא הִסְפִּיק אוֹ לֹא יָכֹל שנאמר (דברים ט"ז, ט"ו): "שבעת ימים תחוג לה' אלקיך". ומכל מקום המאחר שלא לצורך הרי זה מגונה, כן כתב הרמב"ם (שם). נִתְּנָה לָאָדָם הָאֶפְשָׁרוּת לְהַקְרִיבוֹ בְּמֶשֶׁךְ כָּל שִׁבְעַת יְמֵי הֶחָג.

מִצְוָה זוֹ נוֹהֶגֶת שכן הנשים פטורות מעליה לרגל, שנאמר (שמות כ"ג, י"ז) "יראה כל זכורך" – זכר ולא נקבה. וכל הפטור מהראייה פטור גם מהקרבת הקרבן. ראה חגיגה (ו' ע"א). ורמב"ם (הלכות חגיגה פרק ב'). רַק בִּזְכָרִים וְלֹא בִּנְקֵבוֹת, וְכֵן כתב למדו חכמים בריש מסכת חגיגה ממה שנאמר "למען ישמעו" – להוציא החרש, ו"למען ילמדו" – להוציא האילם, ו"בעלותך ליראות את פני ה'" – להוציא הזקן והחיגר והחולה. לָמְדוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁהַסּוּמָא וְהָאִלֵּם וְהַחִגָּר וְהַחוֹלֶה וְהַזָּקֵן פְּטוּרִים מִמִּצְוָה זוֹ. וּמַסֶּכֶת מְיֻחֶדֶת נִכְתְּבָה עַל מִצְוָה זוֹ וּשְׁמָהּ "**מַסֶּכֶת חֲגִיגָה**", בָּהּ תִּמְצָא אֶת יֶתֶר פְּרָטֵי וְדִינֵי הַמִּצְוָה.

רָמַז הַכָּתוּב - הַנִּתִּינָה מִקָּרֶבֶת

הַמִּתְבּוֹנֵן בְּמִצְוָה יְקָרָה זוֹ עָלוּל לֶרַגַע לִשְׁאֹל אֶת עַצְמוֹ: שמואל א' ט"ו, כ"ב. "הַחֵפֶץ לַה' בְּעֹלוֹת וּזְבָחִים?" וַהֲרֵי אֲפִלּוּ כמו שאמר המלאך למנוח (שפטים י"ג, ט"ז): "אם תעצרני לא אוכל בלחמך ואם תעשה עלה לה' תעלנו וכו'". מִשְׁרָתָיו הַקְּדוֹשִׁים מָשְׁכוּ יְדֵיהֶם מִן הַקָּרְבָּן, כָּל שֶׁכֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ?! וְאִם כֵּן מָה הַצֹּרֶךְ וְהַתּוֹעֶלֶת שֶׁבַּהֲבָאַת קָרְבַּן הַחֲגִיגָה וְהַקְרָבָתוֹ לִפְנֵי ה'?

וּבֵאֲרוּ רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים שֶׁאֶחָד מֵחֻקֵּי הַטֶּבַע הַמַּפְלִאִים שֶׁחָקַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּבְּרִיאָה הוּא שֶׁ"**הַנְּתִינָה מְקָרֶבֶת**". אָדָם מַעֲנִיק דְּבַר מָה לְזוּלָתוֹ - וּבָזֶה נִקְשָׁר הוּא לַמְקַבֵּל וּמִתְקָרֵב בְּדַעְתּוֹ וּבְלִבּוֹ אֵלָיו.

בספרו "מכתב מאליהו". וּבְאֵר הַגְּה"צ **רַבִּי אֵלִיָּהוּ דֶּסְלֶר** זַצַ"ל טַעַם הַדָּבָר שֶׁבִּפְעֻלַּת הַנְּתִינָה מַעֲנִיק הָאָדָם לְזוּלָתוֹ לֹא רַק אֶת **הַחֵפֶץ** אוֹ אֶת הַסִּיּוּעַ הַנַּשְׁמִי גְּרִידָא, אֶלָּא גַּם אֶת **כֹּחוֹת נַפְשׁוֹ וּרְצוֹנוֹתָיו** הַטְּמוּנִים בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר, גַּם הֵם עוֹבְרִים אֶל הַמְקַבֵּל. וּמִמֵּילָא חֵלֶק מֵהַנּוֹתֵן

קוֹבֵעַ מִשְׁכָּנוֹ אֵצֶל הַמְקַבֵּל, וּבְכָךְ נַעֲשֶׂה הַנּוֹתֵן קָשׁוּר לְחֶלְקוֹ הַנִּמְצָא אֵצֶל הַמְקַבֵּל ועל פי זה מתבהרים בס"ד דברי חז"ל (כתובות ק"ה ע"א. והובאו לעיל במצוה פ"ג, עיין שם) שבנטילת שוחד נעשים הנותן והמקבל לאחד. והדברים נפלאים. .

וְעַל כֵּן צִוְּתָה אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁבְּעֵת בּוֹאֵנוּ לְהֵרָאוֹת אֶת פְּנֵי ה' בְּבֵית מִקְדָּשׁוֹ, שֶׁזֶּהוּ הַמַּעֲמָד הַמְעוֹרֵר קִרְבָה וְחִבָּה יְתֵרָה לְבוֹרְאֵנוּ, אֲזַי נַעֲשֶׂה מַעֲשִׂים שֶׁיְּסִיעוּ לָנוּ לְהַגְבִּיר אֶת קִרְבָתֵנוּ לַה' יִתְבָּרַךְ ונראה לומר שלכן כל פעולה קשה למען ה' או למען הזולת מכונה בלשון "מסירות נפש", שבעצם אדם מוסר ומעביר בכך את נפשו וכחו לזה שעשה בעבורו את הדבר. . וּבְמַעֲשֶׂה הַקִּרְבַת הַקָּרְבָּן אָנוּ מַעֲנִיקִים כִּבְיָכוֹל לַה' דָּבָר מֵאִתָּנוּ, וּבְכָךְ ולכן נקרא הקרבן בשם זה, שעניינו לקרבנו אל הבורא יתברך שמו. וזוהי גם כן משמעות המילה "הענקה" מלשון "ענק" (שרשרת) המחבר ומקשר את כל החוליות. מִתְקָרְבִים וּמִתְאַחֲדִים אָנוּ עִם בּוֹרְאֵנוּ בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז.

וְעַל זוֹ הַדֶּרֶךְ בספרו "מכתב מאליהו" חלק א' (קונטרס החסד ריש חלק ב'). בֵּאֵר הַגְּה"צ **רַבִּי אֵלִיָּהוּ דֶּסְלֶר** זַצ"ל אֶת הַמַּעֲשֶׂה בְּאַבְרָהָם אָבִינוּ בּוֹ הִנִּיחַ אֶת גִּלּוּי הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה בִּכְדֵי לְהִתְעַסֵּק בְּהַכְנָסַת אוֹרְחִים עֲרָבִיִּים, עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, מַה שֶּׁעַל פָּנָיו אֵינוֹ מִתְיַשֵּׁב עַל הַדַּעַת כָּל כָּךְ?! וְהִסְבִּיר, שֶׁבְּהַקְבָּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה בְּדֶרֶךְ שֶׁל נְבוּאָה אוֹ צְדָקוּת וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה אָמְנָם יֵשׁ הִתְקָרְבוּת לַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא, אוּלָם אֵינָהּ בְּגֶדֶר "**קִנְיָן**" שֶׁנִּקְנָה לָאָדָם אֶלָּא בְּגֶדֶר "**מַתָּנָה**" שֶׁאֵינָהּ נִקְבַּעַת בְּלִבּוֹ שֶׁל הָאָדָם, וַעֲלוּלָה לַחְלֹף וּלְהֵעָלֵם מִמֶּנּוּ לְפֶתַע בְּיוֹם מִן הַיָּמִים. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּפִקְעַלַּת הַחֶסֶד וְהַנְּתִינָה לְשֵׁם קִיּוּם מִצְוַת הַבּוֹרֵא, שֶׁבָּהּ הָאָדָם מַקְרִיב מַמָּשׁ אֶת כֹּחוֹ וְנַפְשׁוֹ וּמַעֲנִיקוֹ לַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא, שָׁם לֹא סְתָם מִתְקָרֵב הוּא לְקָדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶלָּא קוֹנֶה הוּא קִנְיָן עֲדֵי עַד שֶׁל קִרְבָה אֲמִתִּית וְשֶׁרְשִׁית שֶׁאֵינָהּ בְּטֵלָה לְעוֹלָם. וְלָכֵן מַעֲלָתָהּ גְּדוֹלָה אַף יוֹתֵר מֵהַקְבָּלַת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה.

וְנִרְאֶה לוֹמַר בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא שֶׁזֶּהוּ הַטַּעַם לְכָךְ ברכות ל"ד ע"ב. שֶׁ"**בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוֹלִים לַעֲמֹד**". שֶׁהֲרֵי לְעוֹלָם בַּעַל הַתְּשׁוּבָה מֻכְרָח לִמְסֹר וּלְוַתֵּר יוֹתֵר מֵהַצַּדִּיק לְמַעַן ה' - הֵן בְּסוּר מֵרָע, וְהֵן בַּעֲשֵׂה טוֹב. וּמִמֵּילָא בְּהֶכְרַח הוּא שֶׁקִּרְבָתוֹ לַה' תִּהְיֶה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִקִּרְבַת הַצַּדִּיק הַגָּמוּר, שֶׁהֲרֵי הִקְרִיב וְהֶעֱנִיק יוֹתֵר, וּמִמֵּילָא הִתְקָרֵב יוֹתֵר וראה לשונו היקרה של ה"כלי יקר" (ויקרא ו', ט') שהצדיק הגמור שלא חטא נקרא "קדש לה'", אולם החוטא ושב בתשובה נקרא "קדש קדשים", ולכן קרבן החטאת והאשם שבאים על החטאים נחשבים ל"קדשי קדשים". . וְאָכֵן עֵינֶיךָ תֶּחֱזֶינָה מֵישָׁרִין כִּי בְּרֹב הַפְּעָמִים מְסִירוּתָם שֶׁל בַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה הָאֲמִתִּיִּים עוֹלָה עֲשֶׂרֶת מוֹנִים עַל שֶׁל אֲחֵרִים.

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

כְּבָר נִתְבָּאֵר לְעֵיל שֶׁהָאֵלֶם וְהַחֹגֵר פְּטוּרִים מֵהֲבָאַת קָרְבַּן הַחֲגִיגָה. וְנָחְלְקוּ **רַבּוֹתֵינוּ הָאֲמוֹרָאִים** מָה הַדִּין בְּאִם נִתְרַפֵּא הָאֵלֵם אוֹ הַחֹגֵר בְּתוֹךְ שִׁבְעַת יְמֵי הֶחָג, הַאִם יָחוּל עָלָיו חִיּוּב הַהַקְרָבָה אוֹ לֹא?

לְדַעַת **רַבִּי יוֹחָנָן** מִצְוַת הַהַקְרָבָה הִיא בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן בִּלְבַד, וּשְׁאָר הַיָּמִים אֵינָם אֶלָּא תַּשְׁלוּמֵי הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן. וְלָכֵן אִם בְּיוֹם הֶחָג הָרִאשׁוֹן הָיָה אוֹתוֹ אֶחָד חֹגֵר אוֹ אֵלֵם הַמַּפְקִיעַ מִמִּצְוַת הַהַקְרָבָה, מִמֵּילָא נִפְקַע וְנִפְטָר הוּא מִמִּצְוַת הַהַקְרָבָה לְמֶשֶׁךְ כָּל יְמוֹת הֶחָג, עַל אַף שֶׁנִּתְרַפֵּא.

אוּלָם לְדַעַת **רַבִּי אוֹשַׁעְיָא** מִצְוַת הַהַקְרָבָה הִיא בְּכָל יוֹם וְיוֹם, כְּשֶׁכָּל יוֹם הוּא תַּשְׁלוּמִין שֶׁל יוֹם הָאֶתְמוֹל. וְלָכֵן עַל אַף שֶׁבְּיוֹם הָרִאשׁוֹן הָיָה פָּטוּר מִמִּצְוַת הַהַקְרָבָה, מִכָּל מָקוֹם בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי אוֹ הַשְּׁלִישִׁי מִשֶּׁנִּתְרַפֵּא חָל עָלָיו חִיּוּב הַמִּצְוָה שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם.

וְלַהֲלָכָה בהלכות קרבן חגיגה (פרק ב' הלכה ה'). פָּסַק **הָרַמְבַּ"ם** זַ"ל כְּדַעַת רַבִּי יוֹחָנָן הַפּוֹטֵר אֶת אוֹתוֹ חֹגֵר אוֹ אִלֵּם שֶׁנִּתְרַפֵּא מֵהַקְרָבַת הַקָּרְבָּן, כֵּיוָן שֶׁבַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל הֶחָג הָיָה מֻפְקָע מִכָּךְ.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן קָרְבַּן הַחֲגִיגָה עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בביאורו על מצוה תי"ז. בְּסֵפֶר "**מְצוּדַת דָּוִד**" לְהַגָּאוֹן **רַבִּי דָּוִד בֶּן זִמְרָא** זַצַ"ל שֶׁכָּתַב שֶׁיְּמֵי הָרֶגֶל הֵם הַזְּמַנִּים בָּהֶם **מִתְיַחֵד** הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁכִינַת עֻזּוֹ, הֵן **בַּסֻּכָּה** שֶׁהִיא הִתְחַבְּרוּת ס"ה (גִּימַטְרִיָּא שֵׁם אַדְנוּת) עִם כ"ו (גִּימַטְרִיָּא שֵׁם הֲוי"ה), וְהֵן **בְּמַתַּן תּוֹרָה** שֶׁהִיא הִתְחַבְּרוּת הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב עִם הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה בְּסוֹד שמות י"ט, כ'. "וַיֵּרֶד ה' עַל הַר סִינַי", וְהֵן **בְּפֶסַח** שֶׁהִיא הִתְחַבְּרוּת קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל בִּבְחִינַת ישעיה י"ט, א'. "הִנֵּה ה' רֹכֵב עַל עָב קַל וּבָא מִצְרָיִם". וּבְהִיוֹת שֶׁזּוֹהִי בְּחִינַת **שִׂמְחַת חָתָן וְכַלָּה** הַמִּתְיַחֲדִים זֶה עִם זוֹ, לָכֵן חַיֵּב הַכָּתוּב אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל לְהַגִּיעַ אֶל בֵּית הַחֲתֻנָּה הוּא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וּלְהָבִיא עִמָּם מַזְמוּטֵי חָתָן וְכַלָּה הֵם קָרְבְּנוֹת הֶחָג, וְלִלְווֹיִים צִוָּה לְשׁוֹרֵר בְּדוּכָנָם, וְלַעֲשׂוֹת שִׁבְעַת יְמֵי מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה כְּדֶגְמַת שִׂמְחַת הַנִּשּׂוּאִין.

מצוה פ"ט: שלא נשחט קרבן הפסח בערב פסח בעוד שחמץ ברשותנו

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ג, י"ח. ועיין בזוהר הקדוש (חדש, ספרא תניינא) מה שכתב לבאר בסודן של הדברים ואכמ"ל.)

"**לֹא תִזְבַּח עַל חָמֵץ דַּם זִבְחִי**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה שֶׁכְּשֶׁבָּא לְקַיֵּם אֶת מִצְוַת הַקְרָבַת קָרְבַּן הַפֶּסַח, בֵּין הַשּׁוֹחֵט וּבֵין זוֹרֵק הַדָּם וּבֵין הַמַּקְטִיר אֶת הַחֵלֶב וְכֵן שְׁאָר בְּנֵי הַחֲבוּרָה, עַל כֻּלָּם לִדְאֹג לְבַעֵר כָּל חָמֵץ הַנִּמְצָא בִּרְשׁוּתָם עוֹד בְּטֶרֶם בּוֹאָם לְהִתְעַסֵּק בְּקָרְבָּן וּבְהַקְרָבָתוֹ. וְרַק לְאַחַר מִכֵּן רַשָּׁאִים הֵם לְהַקְרִיב אֶת קָרְבָּנָם. רמב"ם הלכות קרבן הפסח (פרק א' הלכה ה'). וְאִם הָיָה כַּזַּיִת חָמֵץ בִּרְשׁוּת אֶחָד מִבְּנֵי הַחֲבוּרָה בְּעֵת הִתְעַסְּקוּתָם בַּקָּרְבָּן הֲרֵי זֶה חַיָּב מַלְקוּת, וְהַקָּרְבָּן כָּשֵׁר.

רָמַז הַכָּתוּב - סוּר מֵרַע וַעֲשֵׂה טוֹב

בְּסֵפֶר הַחִנּוּךְ בֵּאֵר שֶׁמִּמִּשְׁרְשֵׁי מִצְוָה זוֹ לְלַמְּדֵנוּ עַל חֲשִׁיבוּת הַסֵּדֶר בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹות - שֶׁלֹּא יִכָּנֵס אָדָם לְפְעָלָה רוּחָנִית כָּל שֶׁהִיא בְּטֶרֶם הֵכִין אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת כְּלִי קִבּוּל לְאוֹתָהּ הִתְעַלּוּת. וּבְטֶרֶם שֶׁפִּנָּה הָאָדָם אֶת חֲמַצּוֹ הָרוּחָנִי מִלִּבּוֹ אֵין לוֹ מַה לְבַקֵּשׁ לַעֲסֹק בְּקָדְשִׁים. **מַחוֹבָתֵנוּ** לְהָבִין, שֶׁכְּשֵׁם שֶׁכְּשֶׁמְּבַקֵּשׁ אָדָם לְהַדְבִּיק חֵפֶץ כָּל שֶׁהוּא עַל מָקוֹם מְסֻיָּם עָלָיו לְהַקְדִּים לְנַקּוֹת תְּחִלָּה אֶת הַמִּשְׁטָח עָלָיו יֻדְבַּק הַחֵפֶץ, וְרַק לְאַחַר מִכֵּן יָכוֹל הוּא לְהַדְבִּיקוֹ, כָּךְ גַּם בַּעֲבוֹדַת ה' יֵשׁ לָאָדָם לְהַקְדִּים לְהָכִין אֶת עַצְמוֹ לְקַבָּלַת הַשֶּׁפַע וְהַהִתְעַלּוּת הָרוּחָנִית וזהו ענין "סור מרע ועשה טוב": שהקב"ה דורש מהאדם לעשות טוב אמיתי בתכלית, אך כל זמן שמעורב בו שמץ של רע אין מעשיו טובים בתכלית. ולכן בהכרח הוא שהאדם תחילה יסור מהרע ויבער החמץ הרע מקרבו, ורק לאחר מכן יוכל להגיע בע"ה לעשה טוב האמיתי. , וְרַק לְאַחַר מִכֵּן לִנְהֹג בְּהַנְהָגוֹת שֶׁל פְּרִישׁוּת כְּאֵלּוּ וַאֲחֵרוֹת. וְנִרְמָז הַדָּבָר יָפֶה בְּבַקָּשָׁתֵנוּ מִיְּדֵי שַׁבָּת בִּתְפִלַּת הַמּוֹסָף: "**נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ תְּמִידִים כְּסִדְרָם וּמוּסָפִים כְּהִלְכָתָם**" - שֶׁקֹּדֶם נַעֲמֹד בַּחוֹבוֹת הַהֶכְרְחִיּוֹת וְהַתְּמִידִיּוֹת כְּסִדְרָן, וְרַק לְאַחַר מִכֵּן נוּכַל בע"ה לְהוֹסִיף הוֹסָפוֹת כְּהִלְכָתָן.

וְחָשַׁבְנוּ פַּעַם בס"ד לוֹמַר שֶׁזֶּהוּ עוֹמֶק דִּבְרֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה קל"ג, ב'. בְּתְהִלִּים: "**כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ יֹרֵד עַל הַזָּקָן זְקַן אַהֲרֹן שֶׁיֹּרֵד עַל פִּי מִדּוֹתָיו**" שֶׁכַּיְּדוּעַ הַשֶּׁמֶן מְסַמֵּל לַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהַזָּקָן מְסַמֵּל לַחָכְמָה. כן אמרו חז"ל במדרש רבה (ויקרא א', ט"ו) "כל תלמיד חכם שאין בו דעת נבלה טובה הימנו". וְתוֹרָה בְּלֹא חָכְמָה אֵין לָהּ עֵרֶךְ, וְכֵן כן אמרו חז"ל במדרש רבה (איכה פרשה ב') "חכמה בגוים - תאמין, אבל תורה בגוים - אל תאמין". שלא כל מי שחכם זוכה לכתרה של תורה. חָכְמָה בְּלֹא תוֹרָה אֵין לָהּ עֵרֶךְ. אֶלָּא צָרִיךְ לְאָדָם שֶׁלּוּב שֶׁל שְׁנֵיהֶם. וּמַהוּ הַדָּבָר הַקּוֹבֵעַ כַּמָּה שֶׁפַע שֶׁל תּוֹרָה וְחָכְמָה יֵרְדוּ וְיַגִּיעוּ לוֹ לָאָדָם? "**שֶׁיֹּרֵד עַל פִּי מִדּוֹתָיו**" - עַל פִּי טֹהַר מִדּוֹתָיו וְזֹךְ לְבָבוֹ שֶׁל הָאָדָם, כָּךְ נִקְבַּע לוֹ כַּמָּה תּוֹרָה וְחָכְמָה יֵרְדוּ וְיִנָּתְנוּ לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם. וּכְפִי מַה שֶּׁיָּכִין אָדָם אֶת עַצְמוֹ בְּמִדּוֹת טוֹבוֹת וּטְהוֹרוֹת, וּבְטָהֳרַת הַלֵּב וּבְנִקְיוֹת

הַדַּעַת, כָּךְ יִזְכֶּה בְּעֶזְרַת ה' לְחָכְמַת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה ואחר זמן ראינו כעין ביאור זה בספר "דגל מחנה אפרים" ריש פרשת שמיני. וברוך המכוון. .

חולין ק"ה ע"א. **בַּתַּלְמוּד** מוּבָא עַל **מַר עוּקְבָא** שֶׁאָמַר עַל עַצְמוֹ: "הֲרֵי אֲנִי כְּחֹמֶץ בֶּן יַיִן לְעֻמַּת אָבִי! שֶׁאָבִי כְּשֶׁהָיָה אוֹכֵל בָּשָׂר לֹא הָיָה אוֹכֵל חָלָב עַד לְמָחֳרָת מֵעֵת לְעֵת, וְאִלּוּ אֲנִי אֵינִי מַמְתִּין אֶלָּא מִסְּעוּדָה לִסְעוּדָה". **וְהַתְּמִיהָה הִיא גְּדוֹלָה**: אִם מֵבִין אַתָּה שֶׁהִנֵּהּ חֹמֶץ בֶּן יַיִן, אָז קָדִימָה, תַּחְמִיר כְּמוֹ אָבִיךָ וְתִהְיֶה יַיִן?! וְכִי יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת שֶׁהָיָה קָשֶׁה לוֹ לְמַר עוּקְבָא הַקָּדוֹשׁ לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ חֻמְרָה שֶׁכָּזוֹ? אֶלָּא מְבָאֲרִים רַבּוֹתֵינוּ שֶׁדָּבָר לֹא עָצַר אֶת מַר עוּקְבָא מִלְּהַחְמִיר, מִלְּבַד דָּבָר אֶחָד: **אִם עָדַיִן לֹא הִכַּנְתִּי אֶת עַצְמִי דַּי - הֵיאַךְ אוּכַל לְקַבֵּל עַל עַצְמִי קַבָּלָה זוֹ**? אִם לֹא הִגַּעְתִּי בְּנַפְשִׁי לַדַּרְגָּה הָרוּחָנִית הַזּוֹ אֵין לִי מַה לִּנְהֹג בְּחֻמְרוֹת שֶׁכָּאֵלּוּ שֶׁאֵינָן מְנָת חֶלְקִי! וְאַשְׁרֵי אָדָם מָצָא חָכְמָה וְאָדָם יָפִיק תְּבוּנָה.

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

ראה פסחים (ס"ג ע"ב). נֶחְלְקוּ **רַבּוֹתֵינוּ הָאֲמוֹרָאִים** בְּאִסּוּר שְׁחִיטַת קָרְבַּן הַפֶּסַח עַל הֶחָמֵץ, הַאִם הוּא דַּוְקָא כְּשֶׁהֶחָמֵץ נִמְצָא בְּקִרְבַת הַמַּקְרִיב, אוֹ אֲפִלּוּ כְּשֶׁנִּמְצָא הוּא בְּרִחוּק מָקוֹם מִמֶּנּוּ גַּם כֵּן אָסוּר הוּא לִשְׁחֹט בַּקָּרְבָּן?

לְדַעַת **רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ** לֹא עוֹבֵר הַשּׁוֹחֵט אוֹ הַמַּקְרִיב עַל לָאו שֶׁל "לֹא תִזְבַּח עַל חָמֵץ דַּם זִבְחִי" אֶלָּא כְּשֶׁיֵּשׁ חָמֵץ בִּרְשׁוּתוֹ וְנִמְצָא הוּא עִמּוֹ בְּתוֹךְ עֶזְרַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְלָמַד זֹאת מִלְּשׁוֹן הַכָּתוּב: "עַל חָמֵץ" - שֶׁמַּשְׁמָעוּתוֹ בְּסָמוּךְ לֶחָמֵץ.

אוּלָם לְדַעַת **רַבִּי יוֹחָנָן** אֲפִלּוּ שֶׁהֶחָמֵץ נִמְצָא בְּרִחוּק מָקוֹם מֵהָעֲזָרָה, כָּל שֶׁשַּׁיָּךְ הוּא לְאֶחָד מִן הַמִּתְעַסְּקִים בַּהַקְרָבָה הֲרֵי זֶה חַיָּב וְלוֹקֶה.

וְרַבֵּנוּ כן מבואר מלשונו לשון הזהב בהלכות קרבן הפסח (פרק א' הלכה ה'). **הָרַמְבַּ"ם** זַ"ל פָּסַק בְּהִלְכוֹתָיו כְּרַבִּי יוֹחָנָן שֶׁאֲפִלּוּ נִמְצָא הֶחָמֵץ בְּמָקוֹם מֻרְחָק בְּכָל זֹאת עוֹבֵר בְּעָלָיו עַל אִסּוּר "לֹא תִזְבַּח עַל חָמֵץ דַּם זִבְחִי".

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוָה זוֹ עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בביאורו על מצוה ת"ז. בְּסֵפֶר "**מְצוּדַת דָּוִד**" לְהַגָּאוֹן **רַבִּי דָּוִד בֶּן זִמְרָא** זַצ"ל שֶׁבֵּאֵר שֶׁקָּרְבַּן הַפֶּסַח מְכֻנֶּה "**קָרְבַּן שְׁלָמִים**" עַל שֵׁעוֹשֶׂה שָׁלוֹם בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל. וְאִלּוּ הֶחָמֵץ כָּל עִנְיָנוֹ הוּא לְעוֹרֵר מַחְלֹקֶת וְקִטְרוּגִים עַל יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי אֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. וְלָכֵן הֻזְהַרְנוּ שֶׁלֹּא לְהַקְרִיב אֶת קָרְבַּן הַפֶּסַח עַל הֶחָמֵץ, בִּכְדֵי שֶׁלֹּא לְעָרֵב אֶת שְׁתֵּי הַמִּדּוֹת הַהֲפוּכוֹת יַחַד. וְתָלָה הַכָּתוּב אֶת הָאִסּוּר **בְּדַם** הַזֶּבַח וְלֹא בִּבְשָׂרוֹ, בִּהְיוֹת שֶׁבְּהַקְרַבַת הַדָּם מֵיָּד נוֹטֶלֶת מִדַּת הַדִּין אֶת חֶלְקָהּ, וְהַקְטָרַת הָאֲמוּרִים הִיא הָעוֹשָׂה אֶת הַשָּׁלוֹם, וְלָכֵן כְּבָר מֵהַקָּרַבַת הַדָּם נִצְטַוֵּינוּ לְהַרְחִיק אֶת הֶחָמֵץ מֵרְשׁוּתֵנוּ.

מצוה צ: שלא להלין את קרבן הפסח
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ג, י"ח.)
"**וְלֹא יָלִין חֵלֶב חַגִּי עַד בֹּקֶר**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה כן מבואר במכילתא שלאו זה הוא לאו דוקא לקרבן הפסח, אלא הוא הדין לכל הקרבנות כולם. לְכָל מַקְרִיבֵי הַקָּרְבָּנוֹת לְמִינֵיהֶם לְבַל יִתְאַחֲרוּ מִלְּהַקְרִיב אֶת קָרְבָּנָם וְאֶת מוֹתְרֵי אִמּוּרֵיהֶם עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, אֶלָּא יְזַדְּרְזוּ לְהַקְרִיבָם מִיָּד לְאַחַר שְׁחִיטָתָם. שֶׁזֶּהוּ מִכְּבוֹד הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא שֶׁיְּמַהֵר אָדָם לְהַשְׁלִים אֶת עֲבוֹדָתוֹ לְפָנֵי הָאֱלֹקִים, וְלֹא יִתְמַהְמַהּ וְיִשְׁתַּהֶה בְּמִלּוּי רְצוֹן קוֹנוֹ. וּמִכָּל מָקוֹם לֹא יִתְעַכֵּב עַד הַגִּיעַ **עֲלוֹת הַשַּׁחַר** שֶׁל יוֹם הַמָּחֳרָת.

וּבְאֹם כְּבָר הִפְצִיעַ הַשַּׁחַר וְהַקָּרְבָּן עֲדַיִן לֹא קָרַב כֻּלּוֹ - הֲרֵי שֶׁנִּפְסַל מִלְּקָרֵב וְנִקְרָא "**פִּגּוּל**", עָלָיו אָמְרָה הַתּוֹרָה "**פִּגּוּל הוּא לֹא יֵאָכֵל**". וּמִכָּל מָקוֹם רמב"ם הלכות קרבן הפסח (פרק א' הלכה ז'). אֵין לוֹקִין עַל לָאו זֶה, הוֹאִיל וְנֶחְשַׁב הוּא לְלָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁאֵין לוֹקִין עָלָיו.

רָמַז הַכָּתוּב - זְרִיזִין מַקְדִּימִין

מִמִּצְוָה יְקָרָה זוֹ לְמֵדִים אָנוּ עַד כַּמָּה חָשׁוּב בְּעֵינֵי יוֹצְרֵנוּ שֶׁנְּקַיֵּם אֶת מִצְוֹותָיו בְּזְרִיזוּת, בָּעֵת וּבָעוֹנָה שֶׁנִּקְבְּעָה לָהֶן, וְשֶׁלֹּא נִתְעַכֵּב מִלְּמַלְאוֹת אֶת מְחַיְּבוּתֵנוּ. אֶלָּא אַדְרַבָּא, נְהֵא פסחים (ד' ע"א). מֵהַזְּרִיזִין הַמַּקְדִּימִין לְמִצְוֹות. שֶׁכֵּן אָדָם הָאוֹהֵב מִישֶׁהוּ, מְשְׁתּוֹקֵק הוּא לְמַלְּאוֹת אֶת רְצוֹנוֹ עַל הַצַּד הַטּוֹב בְּיוֹתֵר, וְכַמָּה שֶׁיּוֹתֵר מַהֵר. וּבֵן טוֹב שֶׁנִּתְבַּקֵּשׁ מֵאָבִיו לְהַגִּישׁ לוֹ כּוֹס מַיִם בְּוַדַּאי לֹא יִשְׁאָלֶנּוּ "**מָתַי הָכִי מְאֻחָר שֶׁאֶפְשָׁר לְהַגִּישׁ בְּפָנֶיךָ?**".

אִם כֵּן, מִדּוּעַ אָנוּ בְּמֶלֶאכֶת שָׁמַיִם מְבַקְּשִׁים לְהִסְתַּמֵּךְ עַל **סוֹף** זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, וְעַל הַיּוֹם **הָאַחֲרוֹן** לְבִרְכַּת הַלְּבָנָה, וְהֶרֶגֶל **הָאַחֲרוֹן** שֶׁל מְסִירַת הַצְּדָקוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה? לָמָּה שֶׁלֹּא נַקְדִּים לְקַבֵּל אֶת הַשַּׁבָּת עוֹד בְּטֶרֶם עֵת?! וּמַדּוּעַ לֹא נַתְפִּלֵּל בַּמִּנְיָן הַמֻּקְדָּם יוֹתֵר לְהַבִּיעַ אֶת גֹּדֶל חִבָּתֵנוּ לַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא?!

חֲכָמֵינוּ זַ"ל אימרת רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא במסכת אבות (פרק ב' משנה ד'). מוֹרִים לָאָדָם: "**עֲשֵׂה רְצוֹנוֹ כִּרְצוֹנְךָ כְּדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ כִּרְצוֹנוֹ**". וְרַבִּים הֵם הַמְּבִינִים אֶת דִּבְרֵי קְדֻשָּׁם שֶׁל רַבּוֹתֵינוּ הַלְּלוּ שֶׁאִם יַעֲשֶׂה אָדָם אֶת רְצוֹן ה' יִתְבָּרַךְ אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲשֶׂה אֶת רְצוֹן הָאָדָם. אֲבָל זוֹהִי טָעוּת חֲמוּרָה לַחְשֹׁב שֶׁהַקָּבָ"ה יְשַׁנֶּה אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ וְיַטֵּהוּ לִרְצוֹן הָאָדָם, שֶׁכֵּן כָּל רְצוֹנוֹתָיו שֶׁל הַבּוֹרֵא הֵם שֹׁא הַטּוֹב, וְאֵין יוֹתֵר טוֹב לוֹ לָאָדָם מֵרְצוֹן ה'.

אָמְנָם מַה שֶּׁבָּאִים רַבּוֹתֵינוּ לְלַמְּדֵנוּ בְּמַאֲמָר זֶה הוּא שֶׁאִם אַתָּה תַּעֲשֶׂה אֶת רְצוֹן יוֹצְרְךָ כְּמוֹ שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה אֶת רְצוֹנְךָ שֶׁלְּךָ, בְּחֵשֶׁק וּבְזְרִיזוּת וּבְהִתְלַהֲבוּת, בְּכָךְ תּוֹכִיחַ שֶׁרְצוֹנְךָ אֲמִתִּי לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹן בּוֹרַאֲךָ, וּבְתִמּוּרָה הַקָּבָ"ה יַטֶּה אֶת לִבְּךָ וּרְצוֹנְךָ לִרְצוֹת וְלַחְפֹּץ תָּמִיד בְּמַה שֶּׁהוּא יִתְבָּרַךְ חָפֵץ. וְאֵין לְךָ טוֹבָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר לָאָדָם מִכָּךְ שֶׁרוֹצֶה הוּא בְּלִבּוֹ אֶת מַה שֶּׁה' רוֹצֶה **בֶּאֱמֶת** שכן רבים ושלמים אכן מקבלים ומאמינים שהכל מאת ה' והכל לטובה ומקבלים הכל באהבה, אולם עדיין אין זה אומר שרוצים הם באותו דבר שה' חלק להם. ואם כן העיקר חסר מן הספר, שכן רחוקים הם ברצונם מרצון האלקים. לכן לעולם יתפלל אדם שיזכהו ה' לרצות ממש את מה שה' חולק לו, ולא רק "לקבל באהבה". ובינו נא זאת כי עמוק הוא מאוד. .

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

עַל אַף שֶׁמִּדִּין תּוֹרָה מֻתָּר לְהַקְרִיב אֶת הַקָּרְבָּנוֹת וְאִמּוּרֵיהֶם עַד לִשְׁעַת **עֲלוֹת הַשַּׁחַר**, מִכָּל מָקוֹם נָחְלְקוּ רַבּוֹתֵינוּ **הָרִאשׁוֹנִים** הַאִם יֵשׁ לְגָזֹר שֶׁאֵין לְהַקְרִיב הַקָּרְבָּנוֹת אֶלָּא עַד **חֲצוֹת הַלַּיְלָה** בְּכְדֵי לְהַרְחִיק אֶת הָאָדָם מִן הָעֲבֵרָה אוֹ לֹא?

הָרַמְבָּ"ם זַ"ל בריש מסכת ברכות. ועוד עיין בפירוש ה"תוספות יום טוב" וה"מלאכת שלמה" על המשנה שם שהביאו כמה מקורות נוספים לדברי הרמב"ם , ואכמ"ל. **בְּפֵרוּשׁוֹ עַל הַמִּשְׁנָיוֹת** הלכות מעשה הקרבנות פרק ד' הלכה ב'. ועיין ב"טורי אבן" על הרמב"ם בהלכות קרבן הפסח (פרק א' הלכה ח') שדן מדוע לא הזכיר הרמב"ם גזירה זאת בהלכות קרבן הפסח, ראה שם מה שתירץ בטוב טעם ודעת. וּבְהִלְכוֹתָיו כָּתַב שֶׁכְּשֵׁם שֶׁבְּקְרִיאַת שְׁמַע וּבַאֲכִילַת הַקָּרְבָּנוֹת גָּזְרוּ חֲכָמִים שֶׁאֵין לְהִתְעַכֵּב לְאַחַר חֲצוֹת הַלַּיְלָה שֶׁמָּא יִתְעַכֵּב וְיִשְׁכַּח וְיַעֲבֹר זְמַנּוֹ, כָּךְ בְּהַקְרָבַת הַקָּרְבָּנוֹת וְהַקְטָרַת חֶלְבֵיהֶם גָּזְרוּ חֲכָמִים הִיא שֶׁאֵין לְהַקְרִיבָם אֶלָּא עַד חֲצוֹת הַלַּיְלָה בִּלְבַד.

אוּלָם דַּעַת בפירושם על המשנה בריש מסכת ברכות. **רַשִׁ"י וְרַבֵּנוּ עוֹבַדְיָה מִבַּרְטְנוּרָא** זַ"ל הִיא שֶׁלֹּא גָּזְרוּ חֲכָמִים אֶלָּא עַל אֲכִילַת קָרְבָּנוֹת מְסַיְּמִים וְעַל קְרִיאַת שְׁמַע בִּלְבַד, מַה שֶּׁאֵין כֵּן עַל הַקְטָרַת וְהַקְרָבַת הַקָּרְבָּן שֶׁלֹּא גָּזְרוּ כְּלָל, וּמֻתָּר לְכַתְּחִלָּה לְהַקְרִיבָם עַד לַעֲלוֹת הַשַּׁחַר כְּדִין הַתּוֹרָה.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר אִסּוּר הֲלָנַת אִמּוּרֵי הַקָּרְבָּן בְּלֹא הַקָּרְבָּה עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה **לְהָרַה"ק מִקָּאמַארְנָא** זִיעָ"א על התורה (שמות כ"ג, י"ח). בְּחִבּוּרוֹ "**אוֹצַר הַחַיִּים**" שֶׁכָּתַב שֶׁכָּל מוֹתָר וּשְׁיָרִים מֵהַמַּאֲכָל מְשַׁמֵּשׁ כְּמָזוֹן לַקְּלִפּוֹת הַמְכֻנּוֹת "**מוֹתָרוֹת**". וְלָכֵן הַקָּרְבָּן וְאִמּוּרָיו שֶׁסּוֹד אֲכִילָתָם וְעִנְיָנָם הוּא לְהַמְשִׁיךְ בְּרָכָה וּפַרְנָסָה לַקְּדֻשָּׁה, הֵזַהֲרוּ בָּהֶם בְּיוֹתֵר שֶׁלֹּא נוֹתִיר מֵהֶם עַד בֹּקֶר בִּלֹּא לְאָכְלָם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לַסִּטְרָא אַחֲרָא שׁוּם חֵלֶק וַאֲחִיזָה בַּשֶּׁפַע הַיּוֹרֵד לָעוֹלָם עַל יְדֵי הַקְרָבַת הַקָּרְבָּנוֹת וַאֲכִילָתָם.

מצוה צ"א: מצות הבאת בכורים.

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ג, י"ט.)

"**רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית ה' אֱלֹקֶיךָ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם עַל כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁיֵּשׁ בְּרְשׁוּתוֹ פֵּרֵדֵסִים וּכְרָמִים שאין מצות בכורים נוהגת אלא בשטחי ארץ ישראל (כלים פרק א' משנה ו'). ומדברי סופרים הצריכו גם כן מערי סיחון ועוג וסוריה (בכורים פרק א' משנה י', ורמב"ם הלכות בכורים פרק ב' הלכה א'). בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל דהיינו: חטה, שעורה, גפן, תאנה, רימון, זית ותמר. ואם הביא בכורים משאר המינים לא נתקדשו. (ירושלמי בכורים פרק א' הלכה ג', ורמב"ם שם הלכה ב'). הַמְנִיבִים פֵּרוֹת מִשִּׁבְעַת הַמִּינִים בָּהֶם נִשְׁתַּבְּחָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁשִּׁבְעַת שֶׁיַּבְשִׁילוּ פֵּרוֹתָיו יִקַּח מִן הַפֵּרוֹת הָרִאשׁוֹנִים שֶׁגָּדְלוּ וַיַּנִּיחֵם כן מבואר מלשון הכתוב (דברים כ"ו, ב'): "ושמת בטנא", וכן פסק הרמב"ם (שם פרק ג' הלכה ז'). בְּסַל מְעֻטָּר וְנָאֶה, וְיִבְיאֵם בְּשִׂירָה וּבְזִמְרָה וּבְשָׂשׂוֹן וּבְשִׂמְחָה לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וְיִתֵּן שֶׁבַח וְהוֹדָאָה לַה' יִתְבָּרַךְ עַל הַבְּרָכָה וְהַטּוֹבָה שֶׁהִשְׁפִּיעַ הַבּוֹרֵא עָלָיו. וְעַל יְדֵי כָּךְ יֵדַע לִזְכֹּר תָּמִיד שֶׁלֹּא כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשׂוּ לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה, אֶלָּא כִּי הוּא אֶל זָן וּמְפַרְנֵס לַכֹּל, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא זֶה הַמְסַפֵּק לָאָדָם אֶת כָּל צָרְכָיו, וְיוֹדֶה לוֹ עַל כָּךְ בְּכָל הִזְדַּמְנוּת.

משנה ריש מסכת פאה (פרק א' משנה א'), וכן פסק הרמב"ם (הלכות בכורים פרק ב' הלכה י"ז).

מֵהַתּוֹרָה אֵין שִׁעוּר לְמִצְוַת הַבִּכּוּרִים, וַאֲפִלּוּ בְּנְתִינָה כָּל שֶׁהִיא יוֹצֵא הָאָדָם יְדֵי חוֹבָתוֹ, אוּלָם חֲכָמִים תִּקְּנוּ לִיתֵּן לְכָל הַפָּחוֹת אֶחָד מִשִּׁשִּׁים מֵהַיְבוּל. וְהָרוֹצֶה לְהוֹסִיף וְאַף לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל שָׂדֵהוּ בִּכּוּרִים רַשַּׁאי. וּתְחִלַּת הַמִּצְוָה בְּכָךְ שֶׁמְּשַׁבְּחִרוּ הַפֵּרוֹת כּוֹרֵךְ עֲלֵיהֶם רְצוּעָה לְסַמְנָם וְקוֹרֵא עֲלֵיהֶם שֵׁם בִּכּוּרִים, וּכְשֶׁמַּבְשִׁילִים לוֹקְחָם לִירוּשָׁלַיִם רמב"ם (שם ריש פרק ג') וּמְחַלְּקָם בֵּין מְשֻׁמָּרוֹת הַכְּהֻנָּה שֶׁיֹּאכְלוּם בְּטָהֳרָה בְּתוֹךְ חוֹמוֹת הָעִיר. וְעַיֵּן עוֹד **בָּרַמְבָּ"ם** זַ"ל בְּפִרְטֵי הַדִּינִים שֶׁל מִצְוָה יְקָרָה זוֹ.

רָמַז הַכָּתוּב - אֶל הַהוֹדָאוֹת

בְּמִצְוָה זוֹ מְגַלִּים אָנוּ עַד כַּמָּה גְּדוֹלָה הִיא חֲשִׁיבוּת הַהוֹדָאָה לַה' עַל כָּל הַטּוֹב שֶׁגּוֹמֵל עִמָּנוּ, וְכַמָּה עָלֵינוּ לְשַׁבֵּחַ וּלְהוֹדוֹת לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ עַל כָּל טוֹבָה שֶׁעוֹשֶׂה לְמַעֲנֵנוּ. שֶׁהֲרֵי כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ לְאָדָם עָלֵי אֲדָמוֹת - אֵינוֹ אֶלָּא מִיָּדוֹ הַמְלֵאָה וְהָרְחָבָה וְהַפְּתוּחָה שֶׁל הַבּוֹרֵא! אִם זֶה **הַחַיִּים** שֶׁבַּעֲבוּרָם גַּם אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בּוּז יָבוּזוּ לוֹ, וְאִם זוֹ **הַבְּרִיאוּת** שֶׁבִּשְׁבִילָהּ מְפַזֵּר אָדָם טָבִין וְתַקִּילִין מִבְּלִי שׁוּם חֶשְׁבּוֹן, וְאִם זוֹ **הַפַּרְנָסָה** הַמְחַיָּה אֶת בְּעָלֶיהָ וּבְלְעָדֶיהָ לֹא עָלֵינוּ מְאַבֵּד הָאָדָם אֶת שכן לימדונו חכמינו ז"ל (נדרים ס"ד

ע"ב): "ארבעה חשובים כמת: עני, מצורע, סומא ומי שאין לו בנים". **חַיּוּתוֹ** שכן לימדונו חכמינו ז"ל (ערובין מ"א ע"ב): "שלשה מעבירים את האדם על דעתו ועל דעת קונו: עובדי כוכבים ורוח רעה ודקדוקי עניות". וְדַעְתּוֹ, וְאִם זוֹ **הָרוּחָנִיוּת** אֲשֶׁר בִּלְעָדֶיהָ לָמָּה לָנוּ חַיִּים. עַל כָּל זֹאת וְעוֹד עָלֵינוּ לִיתֵּן שֶׁבַח וְהוֹדָאָה. וְאִם חָלִילָה לֹא יוֹדֵעַ אָדָם לְהוֹדוֹת עַל מַה שֶּׁמְּקַבֵּל - בְּהֶכְרֵחַ הוּא שֶׁיִּפְסְקוּ מִלְּתֵּן לוֹ, שֶׁכָּךְ הִיא רֹאה בספרנו הדל "דובב שפתי ישנים" (פרשת בראשית) מאמר "נתינה נכונה" מה שכתבנו בס"ד בענין זה. הַנְהָגַת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁאָסוּר לִיתֵּן לָאָדָם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר בְּעֶרְכּוֹ.

חָז"ל הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים בבא קמא (ט"ז ע"א). ועיין בתוספות (שם בד"ה "והוא") שביארו למה הופכת שדרתו דוקא לנחש ולא לדבר אחר על דרך של "מדה כנגד מדה" ואכמ"ל. בַּתַּלְמוּד שֶׁיֶּשְׁנָם בְּנֵי אָדָם מְסֻיָּמִים שֶׁכַּעֲבוֹר שֶׁבַע שָׁנִים מִפְּטִירָתָם הוֹפֶכֶת שִׁדְרָתָם בַּקֶּבֶר **לְנָחָשׁ**(!!!), וּמִי הֵם אוֹתָם אֲנָשִׁים? מַבְהִירָה הַגְּמָרָא שֶׁאֵלּוּ אֲנָשִׁים שֶׁאֵינָם כּוֹרְעִים בַּאֲמִירַת "**מוֹדִים**" בַּתְּפִלָּה. וְהַדְּבָרִים תְּמוּהִים: וְכִי בִּגְלַל דָּבָר שֶׁכָּזֶה צָרִיךְ לְהַעֲנִישׁ אֶת הָאָדָם בְּעֹנֶשׁ כֹּה חָמוּר וּמְבֻזֶּה שֶׁשִּׁדְרָתוֹ תֵּהָפֵךְ לְנָחָשׁ ראה שהובאה דעה זו בגליון התוספות (שם), ומה שכתבו בעלי התוספות על כך. וְלֹא יָקוּם בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים?!

אֲלָא וַדַּאי שֶׁהַמֶּשֶׁג "לֹא כָּרַע בְּמוֹדִים" הוּא הַרְבֵּה יוֹתֵר עָמֹק וּפְנִימִי: שֶׁאוֹתוֹ אָדָם לֹא יָדַע לְהוֹדוֹת בֶּאֱמֶת עַל מַה שֶּׁהָיָה מְקַבֵּל, וְתָמִיד הָיָה בּוֹכֶה וּמִתְלוֹנֵן עַל מַה שֶּׁמִּשָּׁמַיִם קִצְּבוּ לוֹ, וּלְעוֹלָם לֹא הָיָה שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ. כְּשֶׁיֵּשׁ בְּרִיאוּת - אֲבָל מָה עִם הַפַּרְנָסָה? וּכְשֶׁהִגִּיעָה הַפַּרְנָסָה - אֲבָל רוֹצֶה שִׁדּוּךְ! וּכְשֶׁגַּם זֶה הִגִּיעַ - אֲבָל בְּלִי בַּיִת מֻשְׁלֶּמֶת זֶה לֹא שָׁוֶה, וְכֵן הָלְאָה וְהָלְאָה מַעֲבִיר הוּא אֶת חַיָּיו מִבְּלִי לְהוֹדוֹת עַל מַה שֶּׁמְּקַבֵּל וְלוּ פַּעַם אַחַת! **הֲשַׂמְתָּ לֵב שֶׁהִנְּךָ מִתְנַהֵג כָּךְ**?!

אֶחָד שֶׁכָּזֶה בֶּאֱמֶת אֵין לוֹ מַה לָקוּם בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים. שֶׁכֵּן אוֹתָם יָמִים הֵם יָמִים שֶׁאֵין בָּהֶם חֵפֶץ, לֹא עָמָל וְלֹא יְגִיעָה, לֹא יְצָרִים וְלֹא גַּשְׁמִיּוּת, רַק "**לְמַעַן יְזַמֶּרְךָ כָּבוֹד וְלֹא יִדֹּם**". אֶחָד כָּזֶה אֵין לוֹ מַה לַעֲשׂוֹת שָׁם, בִּהְיוֹת שֶׁלֹּא הֻרְגַּל בְּמִדַּת הַהוֹדָאָה. וְעַל כֵּן לֹא יָקוּם בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים. לְלַמֶּדְךָ עַד כַּמָּה חֲשׁוּבָה הִיא הַהוֹדָאָה לַה' יִתְבָּרַךְ וְהַהַכָּרָה בְּטוּבָתוֹ.

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

כָּתַב בהלכות בכורים (סוף פרק ד'). ומקורו טהור מהמשנה במסכת בכורים (פרק ג'). **הָרַמְבַּ"ם** זַ"ל בְּהִלְכוֹתָיו: כֵּיצַד מַעֲלִין אֶת הַבִּכּוּרִים? כָּל הָעֲיָרוֹת שֶׁבְּמַעֲמָד מִתְכַּנְּסוֹת וּמִצְטָרְפוֹת לְמַעֲמָד, לְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר משלי י"ד, כ"ח. "בְּרֹב עַם הַדְרַת מֶלֶךְ". וְהֶחָלִיל מַכֶּה לִפְנֵיהֶם בְּדַרְכָּם, וְשׁוֹר מְעֻטָּר בְּתַכְשִׁיטֵי זָהָב וּבָעֲטָרָה שֶׁל זַיִת מְהַלֵּךְ לִפְנֵיהֶם, וְהֵם קוֹרְאִים וְשָׁרִים תהלים קכ"ב, א'. "**שָׂמַחְתִּי בְּאוֹמְרִים לִי בֵּית ה' נֵלֵךְ**" עַד שֶׁמַּגִּיעִים לִירוּשָׁלַיִם.

וְכָל בַּעֲלֵי הָאַמָּנִיּוֹת שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם עוֹמְדִים מִפְּנֵיהֶם וְאוֹמְרִים: ''אַנְשֵׁי מָקוֹם פְּלוֹנִי בּוֹאֲכֶם לְשָׁלוֹם'', עַד שֶׁמַּגִּיעִים לְהַר הַבַּיִת, שָׁם נוֹטֵל כָּל אֶחָד אֶת סַלּוֹ עַל כְּתֵפוֹ וְאוֹמְרִים יַחְדָּיו אֶת מִזְמוֹר תהלים ק''נ, א'. ''**הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵל בְּקָדְשׁוֹ**'' עַד שֶׁמַּגִּיעִים לָעֲזָרָה וְכוּ'.

בְּסוֹד עֶבְדֶּיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוֹת הַבִּכּוּרִים עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה מצוה קכ''ה. בְּסֵפֶר ''**עֵץ הַחַיִּים**'' לְהַגה''ק **רַבִּי יְהוּדָה בֶּן חַנִּין** זַצ''ל שֶׁבֵּאֵר שֶׁמִּצְוֹת הַבִּכּוּרִים הִיא מִן הַמִּצְוֹוֹת הַטְּמִירוֹת וְהַגְּבוֹהוֹת בְּיוֹתֵר שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, וְנִקְרֵאת הִיא בְּשֵׁם ''רֵאשִׁית שֶׁבְּרֵאשִׁית'', וּמַעֲלָתָהּ וּמְקוֹמָהּ הוּא לְמַעְלָה מִמַּעֲלַת הַתְּרוּמָה גְּדוֹלָה. וְלָכֵן אֵין לָהּ שִׁעוּר מֵהַתּוֹרָה, לְגַדֵּל קְדֻשָּׁתָהּ וּלְמַעוּט יְכֹלֶת הַשָּׂגָתָהּ.

מצוה צ''ב: שלא לבשל בשר בחלב

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ''ג, י''ט.)

''**לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ**''.

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא לְבַשֵּׁל בָּשָׂר וְחָלָב בְּתַעֲרֹבֶת יַחַד. וְעַל אַף שֶׁנִּקְט הַכָּתוּב דַּוְקָא ''**גְּדִי**'', חולין (קי''ג ע''ב) ושלחן ערוך (יורה דעה סימן פ''ז סעיף ב'). וראה שם ובמפרשים כמה וכמה טעמים למה נקטה התורה דוקא בלשון ''גדי''. לָמְדוּ חֲכָמִים שֶׁהוּא הַדִּין לֶשׁוֹר אוֹ עֵז וְכֵן כָּל בָּשָׂר בְּהֵמָה מה שאין כן בבשר בהמה טמאה או בחלב בהמה טמאה שמותר בבישול. חולין (קי''ג ע''א) ורמב''ם (הלכות מאכלות אסורות פרק ט' הלכה ג') ושלחן ערוך (שם סעיף ג'. וראה בהגה''ה שם בסעיף ד' מה שכתב ובאחרונים מה שהעלו להלכה. ואכמ''ל). טְהוֹרָה בַּחֲלֵב בְּהֵמָה טְהוֹרָה. וְאַף מִבְּלִי לֶאֱכֹל אֶת הַתַּעֲרֹבֶת, כְּבָר בְּעֶצֶם בִּשּׁוּלָהּ עוֹבֵר הוּא עַל הַלָּאו הַנִּזְכָּר. רמב''ם הלכות מאכלות אסורות (פרק ט' הלכה א'). וְאִם בִּשֵּׁל מִשְּׁנֵיהֶם יַחַד שִׁעוּר כַּזַּיִת הֲרֵי זֶה חַיָּב מַלְקוּת.

בִּכְלַל הַמֻּשָּׂג ''בִּשּׁוּל'' לְעִנְיַן אִסּוּר זֶה כָּלוּל גַּם כן הָעֲלָה בִּפְרִי חָדָשׁ עַל הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ שם. ועוד עיין ב''יד אפרים'' (סימן פ''ז) מה שכתב בזה. **הַמְטַגֵּן, וְהַצּוֹלֶה, וְהָאוֹפֶה**, שֶׁבְּכֻלָּם עוֹבֵר הָעוֹשֶׂה כֵּן עַל אִסּוּר תּוֹרָה זֶה. אוּלָם פירוש: שמבשל על ידי חום העשן ולא על מחום האש עצמה. וכן חמי טבריה אינם נחשבים לחימום על ידי מקור אש. רמב''ם (שם הלכה ו') ושלחן ערוך (שם סעיף ו'). וראה באחרונים שנחלקו גבי בישול בשר בחלב במיקרוגל אם איסורו מדאורייתא או מדרבנן ואכמ''ל.

הַמְעַשֵּׁן וְהַמְבַשֵּׁל בְּחַמֵּי טְבֶרְיָה אֵינוֹ חַיָּב מֵהַתּוֹרָה, וְאִסּוּר מִדְּרַבָּנָן.

מִסְּנִיפֵי אִסּוּר זֶה, שֶׁאִסּוּר לְאָדָם לְבַשֵּׁל בָּשָׂר בִּכְלֵי בִּשּׁוּל חָלָבִי אוֹ לְהֵפֶךְ, שֶׁבָּזֶה נִמְצָא הוּא מְבַשֵּׁל אֶת הַבְּלִיעָה שֶׁבְּדָפְנוֹת הַכְּלִי הַשֵּׁנִי. וְאִם עָשָׂה כֵּן רַבּוּ פְּרָטֵי הַדִּינִים אֵימָתַי

יֵשׁ לֶאֱסֹר אֶת הַתַּבְשִׁיל וְאֵימָתַי יֵשׁ לְהַתִּירוֹ, כַּמְבֹאָר בסימנים צ"ג-צ"ד. **בַּשַּׂלְחָן עָרוּךְ וּבָאַחֲרוֹנִים.**

רֶמֶז הַכָּתוּב - צעור הַזּוֹלֶת

הרמב"ם ז"ל (בספרו מורה נבוכים חלק ג' פרק מ"ח) כותב שבמקור היה זה מנהג העובדי עבודה זרה לערב ולבשל בשר עם חלב בימי חגם, ולכן ציותה אותנו התורה להתרחק מחק הגוים הזה. והרשב"ם (שמות כ"ג, י"ט) כותב שבישול האם עם הבנים ואכילתם יחד היא דרך בליעה ורעבתנות, ועל כן הרחיקה אותנו התורה מן הכיעור ומן הדומה לו בבישול ובאכילת בשר עם חלב. וה"כלי יקר" (שם) כותב שבפעולת בישול בשר עם חלב ישנה כעין פעולת כלאיים בערבוב שני כחות שנפרדו ברצון הבורא וכעת הוא בא ומערבבם יחד, מה שנוגד את רצון הבורא וציוויו. ורבינו בחיי (שם) כותב שאכילת הבשר והחלב יחד גורמת לטמטום הלב מחמת שינוי טבעם ומזגם. טְעָמִים רַבִּים נֶאֱמְרוּ לְאִסּוּר תּוֹרָה זֶה, כְּשֶׁהַבּוֹלֵט מִבֵּינֵיהֶם הוּא טַעֲמוֹ שֶׁל בפירושו על התורה פרשת משפטים. רַבֵּנוּ **הָאִבֶּן עֶזְרָא** זַצַ"ל שֶׁכָּתַב שֶׁבְּעֶצֶם הַמַּעֲשֶׂה לְעָרֵב אֶת בְּשַׂר הַגְּדִי הָרַךְ בַּחֲלֵב אִמּוֹ יוֹלֶדְתּוֹ יֶשְׁנָה אַכְזָרִיּוּת וְחֹסֶר רְגִישׁוּת כְּלַפֵּי הַבְּהֵמָה, מַה שֶּׁמַּשְׁרִישׁ בָּאָדָם אֶת מִדַּת **הָאַכְזָרִיּוּת.** וְלָכֵן אָסְרָה הַתּוֹרָה אֶת הַדָּבָר בְּכָל אֹפֶן - גַּם לֹא בַּחֲלֵב אִמּוֹ. שֶׁמִּדַּת **הָרַחֲמָנוּת** הִיא מִיסּוֹדוֹת הֲוָיַת הָאָדָם, וְהִיא עִקַּר קִרְבָתוֹ לְבוֹרְאוֹ וְעֶלְיוֹנוּתוֹ מֵעַל בַּעֲלֵי הַחַיִּים.

מִדָּבָר זֶה לְמֵדִים אָנוּ עַד כַּמָּה עָלֵינוּ לְחוּס וּלְהִזָּהֵר בִּרְגִשׁוֹת הַזּוּלַת שֶׁלֹּא לְצַעֲרָם. שֶׁאִם עַל בְּהֵמָה חַסְרַת דַּעַת וּתְבוּנָה צִוְּתָה הַתּוֹרָה אֶת רַחֲמֶיהָ לְבַל נְצַעֲרֶהּ לְשָׁחֳטָהּ עִם בְּנָהּ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּנֵי אָדָם שֶׁנִּחַנּוּ בְּחָכְמָה וּבְהַשְׂכֵּל, בִּרְגָשׁוֹת וּבְמִדּוֹת טוֹבוֹת, שֶׁעָלֵינוּ לְהִזָּהֵר שֶׁלֹּא לְצַעֲרָם וְאַפִלּוּ שֶׁלֹּא בְּמִתְכַּוֵּן.

בְּרֹב אִסּוּרֵי הַתּוֹרָה לִמְּדוּנוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל אֶת הַכְּלָל שֶׁ"**אָנוּס - רַחֲמָנָא פַּטְרֵיהּ**". שֶׁאִם הָיְתָה מֻכְרָח לַעֲבֹר עַל מִצְוָה מִמִּצְוֹת הַתּוֹרָה לְצָרֶךְ מֻצְדָּק הֲרֵי שֶׁנָּקִי אַתָּה מִכָּל עָוֹן וְאַשְׁמָה, וְאֵין עָלֶיךָ שׁוּם תְּבִיעָה אוֹ טְרוּנְיָה מִשָּׁמַיִם. אוּלָם בְּצִעוּר הַזּוּלַת מָצִינוּ שֶׁאֲפִלּוּ אִם מֻצְדָּקוֹת כַּוָּנוֹתֶיךָ, וּמְיֻשָּׁרִים מַעֲשֶׂיךָ, עִם כָּל זֹאת עַל צִעוּר הַזּוּלַת אָדָם נִתְבָּע וְנֶעֱנָשׁ ראה מערכה זו בספר "שיחות מוסר" (מאמר ע"ד) להגה"צ רבי חיים שמואלביץ זצ"ל. ושם ביאר שפגיעה בזולת היא כהכנסת היד אל תוך האש, שגם אם לא התכוונת וגם אם לא ידעת עם כל זאת תיכווה. כך גם בפגיעה ברגשות הזולת. .

כָּךְ לָמַדְנוּ **בִּפְנִינָה שֶׁצְּעָרָהּ אֶת חַנָּה** כן העידו חז"ל בגמרא (בבא בתרא ט"ז ע"א) שפנינה לשם שמים נתכוונה, שרצתה לצערה בכדי שתפציר יותר בתפילתה ותזכה לפרי בטן. וכמו שכתוב "וכעסתה צרתה גם כעס בעבור הרעימה" ופירש רש"י ז"ל (בגמרא שם) "שתתרעם על שהיא עקרה ותתפלל". לְשֵׁם שָׁמַיִם וּלְטוֹבָתָהּ, וְעִם

כָּל זֹאת נֶעֱנְשָׁה קָשׁוֹת בְּבָנֶיהָ שמואל א' ב', ו'. ''**עַד עָקְרָה יָלְדָה שִׁבְעָה וְרַבַּת בָּנִים אֻמְלָלָה**''.

גְּדוֹלָה מִזֹּאת מָצִינוּ בבא קמא (קי"ז ע"א). בַּתַּלְמוּד מַעֲשֶׂה **בְּרַב כַּהֲנָא** שֶׁהָיוּ שִׁפְתוֹתָיו פְּצוּעוֹת מֵחֲמַת מַכָּה, וְהָיָה נִרְאֶה כְּמִי שֶׁמְּחַיֵּךְ. פַּעַם אַחַת בְּעָמְדוֹ לִפְנֵי רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁהָיָה זָקֵן וְגַבּוֹת עֵינָיו הָיוּ מְכַסּוֹת אֶת עֵינָיו, בִּקֵּשׁ רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁיְּסָרְסוּם בִּכְדֵי שֶׁיִּרְאֶה אֶת רַב כַּהֲנָא. וּכְשֶׁרָאֲהוּ הָיָה נִדְמֶה לוֹ מִשְׁפָּתָיו הַפְּצוּעוֹת שֶׁלּוֹעֵג הוּא לוֹ עַל גַּבּוֹתָיו הָאֲרֻכּוֹת, וְחָלְשָׁה דַּעְתּוֹ מִכָּךְ וְנִצְטַעֵר, וְנִתְגַּלְגֵּל הַדָּבָר שֶׁרַב כַּהֲנָא נִפְטַר עַל כָּךְ.

וּמַה מַּבְהִיל הַדָּבָר, שֶׁהֲרֵי רַב כַּהֲנָא לֹא עָשָׂה דָּבָר, וּמָה אָשֵׁם הוּא שֶׁשִּׁפָּתוֹ פְּצוּעָה וְנִרְאֶה הוּא כִּמְחַיֵּךְ? וְכִי עַל כָּךְ מַגִּיעַ לוֹ עֹנֶשׁ? **וְעוֹד**: שֶׁכָּעֵת וַדַּאי הִגִּיעָה לְרַבִּי יוֹחָנָן עֲגָמַת נֶפֶשׁ יוֹתֵר גְּדוֹלָה, שֶׁנִּפְטַר תַּלְמִידוֹ חֲבִיבוֹ! אֶלָּא מִכָּאן לְמַדְתָּ שֶׁמִּכְיָן שֶׁעַל יָדוֹ נִגְרְמָה חֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְצַעַר לְאָדָם - מֻכְרָח הַדָּבָר שֶׁיֵּעָנֵשׁ וְיִכָּוֶה עַל הַצַּעַר שֶׁגָּרַם, עַל אַף שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן לַדָּבָר.

עַל הַגה"צ **רַבִּי אַרְיֵה לֵוִין** זַצ"ל מְסֻפָּר שֶׁפַּעַם אַחַת בְּיָשְׁבוֹ בְּבֵיתוֹ בִּמְחִצַּת תַּלְמִידָיו הָיוּ יְלָדָיו הַקְּטַנִּים אְצִים וּמְשְׁתּוֹבְבִים בַּבַּיִת, וְהִנֵּה נִכְנְסָה לַבַּיִת אִשָּׁה מְבֻגֶּרֶת לְדַבֵּר עַל עִנְיָן מְסֻיָּם עִם הָרַבָּנִית. הָרַב בִּרְאוֹתוֹ אוֹתָהּ קָרָא לָהּ וּבִקְּשָׁהּ בִּכְנֵי כֹּל: ''**אָנָּא הֵעָתְרִי לְבַקָּשָׁתִי וְהַעֲנִיקִי לִי בְּרָכָה!**''

הָאִשָּׁה הַמֻּפְתַּעַת לְמִשְׁמַע אָזְנֶיהָ הֵשִׁיבָה בְּקוֹל חָנוּק: אֲנִי? בְּרָכָה? לְכְבוֹד הָרַב? עַל מָה וְלָמָּה? אָמַר לָהּ הָרַב: בָּרְכִינִי בְּבַקָּשָׁה שֶׁלֹּא אֶזְדַּקֵּק לִילָדַי לְעֵת זִקְנוּתִי, שֶׁלֹּא אֶהְיֶה תָּלוּי בָּהֶם וְשֶׁלֹּא אֶפֹּל בִּידֵיהֶם! הָאִשָּׁה קָיְמָה אֶת בַּקָּשַׁת הָרַב וּבֵרְכָה אוֹתוֹ בְּלֵב נִרְגָּשׁ, וּמִשֶּׁהָלְכָה לְדַרְכָּהּ שְׁאָלוּהוּ הַתַּלְמִידִים לְפֵשֶׁר הָעִנְיָן וּלְפֵשֶׁר הַבְּרָכָה הַמּוּזָרָה שֶׁבִּקֵּשׁ לְהִתְבָּרֵךְ מִמֶּנָּה. **וְהָרַב הִסְבִּיר**: אוֹתָהּ אִשָּׁה אַלְמָנָה וְנַלְמוּדָה הִיא, וְלֹא זָכְתָה לְיִלְדִים מִשֶּׁלָּהּ. חָשַׁשְׁתִּי שֶׁבֵּרְאוֹתָהּ אֶת הַיְלָדִים הַקְּטַנִּים רָצִים וּמְשְׁתּוֹבְבִים יַעֲלֶה צַעֲרָה בְּזִכְרוֹנָהּ, וּכְבָר יָדוּעַ לָכֶם צַוּוּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה ''אַלְמָנָה וְיָתוֹם לֹא תְעַנּוּן''. לָכֵן רָצִיתִי שֶׁתַּרְגִּישׁ שֶׁגַּם יְלָדִים זֶה לֹא כָּל כָּךְ נִצְרָךְ, וְלִפְעָמִים אַף לֹא רָצוּי, עַל מְנָת לְהַפְחִית מִצַּעֲרָהּ שֶׁל אוֹתָהּ אֻמְלָלָה...

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

בָּאַחֲרוֹנִים הֶעֱלוּ לְדוּן אוֹדוֹת עֶקֶרֶת בַּיִת הַשׁוֹפֶכֶת חֲלָב רוֹתֵחַ לְכִיּוֹר הַמִּטְבָּח, כְּשֶׁבְּצַנֶּרֶת הַכִּיּוֹר יִתָּכֵן שֶׁדְּבוּקִים שְׁיָרֵי שֵׂמֶן אוֹ בָּשָׂר, הַאִם עוֹבֶרֶת הִיא בָּזֶה עַל אִסּוּר ''לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ'' אוֹ לֹא?

וּמַסְקָנַת ראה בספר ''ילקוט יוסף'' להרה"ג יצחק יוסף שליט"א (איסור והיתר חלק ג' סימן פ"ט) בטעמי ההיתר, ואכמ"ל. **הַפּוֹסְקִים** שֶׁמַּעֲקֵר הַדִּין אֵין אִסּוּר בַּדָּבָר מִכַּמָּה וְכַמָּה סְפֵקוֹת, וְיֵהֵא

מֻתָּר לְעָרוֹת אֶת הֶחָלָב הָרוֹתֵחַ לְתוֹךְ הַכִּיּוֹר. וּמִכָּל מָקוֹם הַמַּחְמִיר לְהַעֲמִיד כִּיּוֹר נִפְרָד לְבָשָׂר וְכִיּוֹר נִפְרָד לְחָלָב בְּאֹפֶן הַמּוֹנֵעַ חֲשָׁשׁוֹת שֶׁכָּאֵלּוּ תָּבוֹא עָלָיו בִּרְכַּת טוֹב.

בְּסוֹד עֻבָּדֶיךָ

בְּבֵאוּר אִסּוּר אֲכִילַת בָּשָׂר בְּחָלָב עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בְּסֵפֶר "**מְצוּדַת דָּוִד**" לְהַגָּאוֹן **רַבִּי דָּוִד בֶּן זִמְרָא** זַצ"ל שֶׁכָּתַב שֶׁהַבִּשּׁוּל מַשְׁמָעוּתוֹ הִיא **תִּקּוּן וְיִעוּל**, וְהַגְּדִי מְרַמֵּז **לַכֹּחוֹת הַחִיצוֹנִים**, וְהֶחָלָב רוֹמֵז לְמִתּוּק הַדִּין וּלְהַשְׁפָּעַת **רַחֲמִים**, וְהָאֵם רוֹמֶזֶת **לַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה** הִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. נִמְצָא, שֶׁבְּעֶצֶם פְּעֻלַּת הַבִּשּׁוּל שֶׁל הַבָּשָׂר וְהֶחָלָב יַחַד גּוֹרֵם הוּא בָּעוֹלְמוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁכֹּחוֹת הַטֻּמְאָה יִינָקוּ וְיִקָּבְלוּ מֵהַשֶּׁפַע וּמֵהָרַחֲמִים שֶׁאָמוּרָה הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה לְהַשְׁפִּיעַ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְעַל כֵּן נִצְטַוֵּינוּ לְהִתְרַחֵק וּלְהִמָּנַע מִדָּבָר זֶה.

מצוה צ"ג: שלא לכרת ברית עם שבעת העממים ועם כל עובד אלילים

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ג, ל"ב.)

"**לֹא תִכְרֹת לָהֶם וְלֵאלֹהֵיהֶם בְּרִית**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

ראה בספר המצוות להרמב"ם (מצוה מ"ח) ובהלכותיו (הלכות עבודת כוכבים פרק א' הלכה א').

מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה בְּרֹאשׁוֹתֵנוּ אֶחָד מִבְּנֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם הָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה וּמוֹרֵד בְּמִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם, שֶׁנִּרְחִיקֵהוּ מֵאִתָּנוּ וְלֹא נִכְרֹת עִמּוֹ בְּרִית וְלֹא נָבוֹא עִמּוֹ בְּקִשְׁרֵי מַשָּׂא וּמַתָּן וּבְכֵיוֹצֵא בָּזֶה. וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה אִם הוּא אֶחָד מֵאוֹתָם שִׁבְעַת הָעַמִּים שֶׁעֲלֵיהֶם נִצְטַוֵּינוּ בַּתּוֹרָה לְהַשְׁמִידָם וּלְאַבְּדָם מִן הָעוֹלָם עַל אַף שֶׁאֵינָם מְצֵרִים לָנוּ, אֶלָּא אוֹ שֶׁיַּחְזְרוּ בָּהֶם מֵעֲבוֹדָתָם אוֹ שֶׁיִּהַרְגוּ. וְכָל זֶה לְמַעַן לֹא נִתְקָרֵב וְנִתְחַבֵּר עִמָּהֶם, מַה שֶּׁעָלוּל לְדָרְדֵּר וּלְהוֹרִיד אֶת הָאָדָם חְלִילָה עַד לַדְּיוֹטָא הַתַּחְתּוֹנָה בְּיוֹתֵר.

חַכְמֵי הַתַּלְמוּד ראה מסכת עבודה זרה (ל"ה ע"ב). מְבִיאִים כַּמָּה גְּזֵרוֹת וְתַקָּנוֹת שֶׁתִּקְּנוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל בְּכְדֵי לְהַרְחִיק אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הַגּוֹיִים וּלְהַבְדִּילָם מֵהֶם, פֶּן יָבוֹאוּ לְהִמָּשֵׁךְ אַחֲרֵיהֶם וּלְבַסּוֹף אַף לְהִתְחַתֵּן עִמָּם וְלַעֲבֹד אֶת אֱלֹהֵיהֶם. מֵחֲשָׁשׁ זֶה גָּזְרוּ ראה מסכת עבודה זרה (ל"ה ע"ב) ושלחן ערוך (יורה דעה סימן קי"ב), שם נתבאר באורך איזו פת אסרו ואיזו לא, ובאילו אופנים הקילו בדבר. שְׁאִסּוּר לֶאֱכֹל **פַּת** שֶׁאֲפָאָהּ ראה בפרי תואר שכתב שאף ישמעאלי בכלל האיסור, וכן מסיק במטה יהונתן. ובספר "כשרות השלחן" דיני פת עכו"ם כתב לאסור פת של קראים. וגבי פת מומר בפתחי תשובה (סעיף קטן א') כתב שמותר, ובכף החיים (סופר סעיף קטן י"א) כתב לאסור לכתחילה. והעיקר להקל. **גּוֹי**, וְכֵן ראה מסכת עבודה זרה (ל"ח ע"א) ושלחן ערוך (יורה דעה סימן קי"ג) ובאחרונים מהם הדברים עליהם גזרו משום "בשולי גויים". אִסּוּר לֶאֱכֹל **תַּבְשִׁיל** שֶׁבִּשְּׁלוּ גּוֹי, ראה מסכת עבודה זרה (ל"א ע"ב) ושלחן ערוך (יורה דעה סימן קי"ד וסימן קכ"ג) פרטי

הדינים של איסורים אלה, ומפני אריכותם לא הבאנום כאן. **וְיַיִן וְשֵׁכָר** שֶׁל גּוֹי וְעוֹד. כְּשֶׁהַמַּטָּרָה בְּכָל גְּזֵרוֹת אֵלּוּ הִיא לְהַרְחִיק וְלִתֵּן חֲצִיצָה בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאֻמּוֹת הָעוֹלָם.

רֶמֶז הַכָּתוּב - בֵּין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים

עִקַּר מַעֲלָתָם וְיִקָּרָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל הִנָּה בְּכָךְ שֶׁנִּבְדָּלִים הֵם מִן הָעַמִּים. "**הֵן עַם לְבָדָד יִשְׁכֹּן וּבַגּוֹיִם לֹא יִתְחַשָּׁב**" - כָּל זְמַן שֶׁיּוֹשְׁבִים אָנוּ לְבַדֵּנוּ מִבְּלִי לְהִתְחַבֵּר וּלְהִתְמַזֵּג עִם גּוֹיֵי הָאָרֶץ נֶחְשָׁבִים אָנוּ לִמְעֻלִּים מֵהֶם. אַךְ כְּשֶׁחִלִּילָה מִתְחַבְּרִים אָנוּ עִמָּם בְּנִמּוּסֵיהֶם וּבְחַיֵּיהֶם, מִיָּד מְאַבְּדִים אָנוּ אֶת יִחוּדִיּוּתֵנוּ, וְשָׁם מַתְחֶלֶת חְלִילָה הַנְּפִילָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

ילקוט "מעם לועז" דברים. **בַּסְּפָרִים** הוּבָא מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בִּיהוּדִי אֶחָד שֶׁהָיָה לוֹ מַכָּר גּוֹי הַשּׁוֹכֵן בַּכְּפָר, וּמִפַּעַם לְפַעַם הָיָה הוֹלֵךְ הַיְּהוּדִי וּמִתְאַכְסֵן בְּבֵיתוֹ לְרֶגֶל מִסְחָרוֹ. הַגּוֹי הָיָה מַגִּישׁ בְּפָנָיו כָּל מִינֵי תַּבְשִׁילִים וּמַטְעַמִּים שֶׁבִּשֵּׁל, אַךְ הַיְּהוּדִי תָּמִיד הָיָה מְסָרֵב לֶאֱכֹל בְּהַסְבִּירוֹ שֶׁדָּבָר זֶה אָסוּר לַיְּהוּדִים עַל פִּי דָּתָם וֶאֱמוּנָתָם, וְהָיָה הַיְּהוּדִי מִסְתַּפֵּק בְּעֵת שְׁהוּתוֹ שָׁם בְּלֶחֶם צַר וּבְלַחַץ מַיִם שֶׁהָיָה מֵבִיא עִמּוֹ מִבֵּיתוֹ.

לָיְמִים, נִזְדַּמְּנוּ לְאוֹתוֹ הַכְּפָר שְׁנֵי יְהוּדִים עוֹבְרֵי אֹרַח שֶׁלֹּא מָצְאוּ מָקוֹם לִיתֵּן מָנוֹחַ לְכַף רַגְלָם, וְדָפְקוּ עַל דֶּלֶת בֵּיתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַגּוֹי. הַגּוֹי הִכְנִיסָם אֶל בֵּיתוֹ וְהִגִּישׁ בִּפְנֵיהֶם כָּל מִינֵי מַאֲכָלִים וְתַבְשִׁילִים, וְהֵמָּה מִיָּד הֵחֵלּוּ אוֹכְלִים וְשׂוֹתִים מִכָּל הַבָּא לַיָּד מִבְּלִי לְחַשֵּׁב פַּעֲמַיִם, עַד שֶׁסִּיְּמוּ אֶת אֲרוּחָתָם שְׂבֵעִים וּרְשֵׁנִים. הוֹדוּ הַשְּׁנַיִם לְבַעַל הַבַּיִת הַנָּדִיב וּשְׁאָלוּהוּ: הֲתוּאִיל בְּטוּבְךָ לִיתֵּן לָנוּ מָקוֹם לָלוּן בְּבֵיתְךָ, שֶׁכֵּן רוּחַ סְעָרָה וְגִשְׁמֵי זַעַף יוֹרְדִים בַּחוּץ לְלֹא הֶרֶף? עָנָה לָהֶם הַגּוֹי: קוּמוּ מַהֵר וְהִסְתַּלְּקוּ מִתּוֹךְ בֵּיתִי, לְכוּ וְחַפְּשׂוּ לָכֶם מָקוֹם אַחֵר בַּאֲשֶׁר תִּמְצְאוּ, כִּי פֹּה לֹא תָּלִינוּ בְּשׁוּם פָּנִים וְאֹפֶן!

הַלָּלוּ, תְּמֵהִים וּמִשְׁתּוֹמְמִים לְנֹכַח הַכַּעַס הַגָּדוֹל שֶׁעָלָה בְּאַפּוֹ, הֵחֵלּוּ לְהִתְחַנֵּן בְּפָנָיו וְלוֹמַר: אָנָּה נִפְנֶה כָּעֵת בְּשָׁעַת סוּפָה וּסְעָרָה? וּמָה עָוֹל מָצָאתָ בָּנוּ שֶׁאַתָּה מְגָרְשֵׁנוּ מִבֵּיתְךָ? אָמַר לָהֶם הַגּוֹי: כֵּיוָן שֶׁאֲכַלְתֶּם מִתַּבְשִׁילַי, מַה שֶּׁאָסוּר לְפִי דַּתְכֶם וֶאֱמוּנַתְכֶם, הֲרֵי זֶה סִימָן שֶׁאֵינְכֶם נֶאֱמָנִים לְתוֹרַתְכֶם. וְאִם לְדָתְכֶם אֵינְכֶם שׁוֹמְרִים אֱמוּנִים - כָּל שֶׁכֵּן כְּלַפַּי, וְחוֹשְׁשֵׁנִי שֶׁתִּגְנְבוּ מֵחֻפְצֵי בֵּיתִי. שֶׁהֲרֵי יְהוּדִי פְּלוֹנִי מֵעוֹלָם לֹא אָכַל מִתַּבְשִׁילַי, וּבְכָךְ נֶאֱמָן הוּא עָלַי יוֹתֵר מִכָּל אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם, בָּזֶה שֶׁנֶּאֱמָן הוּא לְדָתוֹ וְלֶאֱמוּנָתוֹ וְאֵינוֹ נוֹטֶה יָמִין וּשְׂמֹאל מִדַּרְכּוֹ שֶׁלּוֹ!

כַּמָּה כּוֹאֵב לִרְאוֹת בְּיָמֵינוּ מִבְּנֵי עַמֵּנוּ הַהוֹלְכִים וּמִתְחַקִּים אַחַר מִנְהֲגֵי הַגּוֹיִם וְחֻקּוֹתֵיהֶם. כְּאִלּוּ אָנוּ אֵין לָנוּ תַּרְבּוּת יָפָה מִשֶּׁלָּנוּ, וּכְאִלּוּ אֵין לָנוּ מָסֹרֶת אָבוֹת עַתִּיקַת יוֹמִין בַּעֲלַת שָׁרָשִׁים עֲמֻקִּים וִיסוֹדוֹת אֵיתָנִים. וְכִי אֵין לָנוּ מִנְהָגִים טוֹבִים וְחַגִּים שְׂמֵחִים שֶׁצְּרִיכִים אָנוּ לִרְעוֹת שָׂדוֹת זָרִים? וְכִי חֲסֵרוֹת לָנוּ מַנְגִּינוֹת וּלְחָנִים יָפִים שֶׁמְּקוֹרָם בַּקְּדֻשָּׁה שֶׁהוֹלְכִים אָנוּ

וּמַאֲזִינִים לִלְחָנִים שֶׁל הַגּוֹיִם? וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹאֵל: ירמיה ב', ה'. "**מַה מָּצְאוּ אֲבוֹתֵיכֶם בִּי עָוֶל כִּי רָחֲקוּ מֵעָלָי וַיֵּלְכוּ אַחַר הַהֶבֶל וַיֶּהְבָּלוּ**?!". מַה צְּרִיכִים אָנוּ אֶת לְשׁוֹנָם הָעִלֶּגֶת וְאֶת מִנְיַן תַּאֲרִיכָם הֶעָקֹם, אֶת מַלְבּוּשֵׁיהֶם הַפְּרוּצִים וְאֶת מַנְגִּינוֹתֵיהֶם הַטְּמֵאוֹת?! מַדּוּעַ לֹא שׁוֹמְעִים אָנוּ עַל אֵיזֶה סִינִי הַשּׁוֹמֵעַ שִׁירֵי קוֹדֶשׁ חֲסִידִיִּים? וּמַדּוּעַ יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים צְרִיכִים לִפְּזֹל לְדַרְכֵי תֹּהוּ וְהֶבֶל וְרִיק?

וְאַשְׁרֵי הַמַּרְחִיק אֶת עַצְמוֹ מִן הַכִּעוּר וּמִן הַדּוֹמֶה לוֹ, וְדָבֵק בְּיִשְׂרָאֵל הַכְּשֵׁרִים וְהַצְּנוּעִים. שֶׁהַדָּבֵק בַּטּוֹב הוּא טוֹב, וְטוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא.

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

הַאִם מֻתָּר לִשְׁתּוֹת **מַשְׁקָאוֹת חֲרִיפִים** שֶׁיְּצָרוּ עַל יְדֵי גּוֹיִם?

במסכת עבודה זרה (ל"א ע"א), שם נחלקו אם הטעם הוא משום חשש חתנות עמהם או משום חשש גילוי. ועיין בתוספות (שם) שגזירה זו לא נמצאה לא במשנה ולא בברייתות, וכנראה שבימי האמוראים נגזרה. **בַּגְּמָרָא** נִתְבָּאֵר שֶׁגְּזֵרַת חֲכָמִים הִיא שֶׁלֹּא יִשְׁתֶּה אָדָם שֵׁכָר שֶׁל גּוֹיִם. וּמִכָּל מָקוֹם: בְּשׁוֹנָה מִגְּזֵרַת בִּשּׁוּלֵי גּוֹיִם הָאֲסוּרִים בְּכָל מָקוֹם, כֵּן פסקו הרמב"ם (הלכות מאכלות אסורות פרק י"ז הלכה י') והשלחן ערוך (חלק יורה דעה סימן קי"ד סעיף א') ורוב האחרונים. שְׁתִיַּת שְׁכָרָם לֹא נֶאְסְרָה אֶלָּא **עִמָּהֶם בְּבֵיתָם**, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם לוֹקְחַ לְבֵיתוֹ לִשְׁתּוֹת לְבַדּוֹ שֶׁבְּאֹפֶן שֶׁכָּזֶה לֹא גָּזְרוּ וּמֻתָּר. וְגַם בְּבֵית הַגּוֹי יְהֵא הַדָּבָר מֻתָּר אִם שׁוֹתֶה **מְעַט וּבָרָךְ עֲרַאי** כֵּן כתב השלחן ערוך שם. והיינו כוסית אחת או שתיים, ופעם אחת או פעמיים, אך שלושה כבר נחשב להרבה ולקבוע. כן כתבו הפרי חדש (סימן קי"ד אות ד') וכף החיים (שם אות ו'), והובאו דבריהם להלכה בספר "ויצבור יוסף" לידידנו הגאון הגדול הרב יוסף שעשוע שליט"א. .

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר הֶבְדֵּל הַהַנְהָגָה בֵּין יִשְׂרָאֵל וְהָאֻמּוֹת עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה במעיין ו', נהר ג'. בְּסֵפֶר "**חֶסֶד לְאַבְרָהָם**" לְהַגה"ק **רַבִּי אַבְרָהָם אַזוּלַאי** זצ"ל שֶׁכָּתַב כִּי כָּל הַהַנְהָגָה הַגַּשְׁמִית שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם עֲלֵי אֲדָמוֹת תְּלוּיָה וּמֻנְהֶגֶת עַל פִּי הַכּוֹחוֹת הָעֶלְיוֹנִים. וְכָל מְאֹרְעוֹתֵיהֶם שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם וְשִׁפְעָם וּמְקוֹרָם הֵם מִן הַשָּׂרִים הַמְמֻנִּים עֲלֵיהֶם. אֶלָּא **שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל**, בִּזְכוּת שֹׂרֶשׁ נִשְׁמָתָם וּקְדֻשַּׁת אֲבוֹתָם, גּוֹבֶרֶת בָּהֶם הַקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה, וְהִיא הַשּׁוֹלֶטֶת עֲלֵיהֶם וּמוֹרִידָה לָהֶם אֶת הַשֶּׁפַע הַקָּצוּב לָהֶם. וְאִלּוּ **אֻמּוֹת הָעוֹלָם** נִשְׁלָטִים וּמֻנְהָגִים עַל יְדֵי הַשָּׂרִים הַחִיצוֹנִים וּשְׁאָר כֹּחוֹת הַטֻּמְאָה שֶׁבָּעוֹלָם, הַמְסַפְּקִים לָהֶם כֹּחַ וְעָצְמָה. וּכְכָל שֶׁהַטֻּמְאָה מִתְפַּשֶּׁטֶת וּמִתְרַבֵּית בָּעוֹלָם כֵּן מִתְרַבֶּה כֹּחָם וְשִׁפְעָם שֶׁל הַחִיצוֹנִים וְשֶׁל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְכֵן לְהֵפֶךְ.

מצוה צ"ד: שלא לשכן עובד אלילים בארצנו
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ג, ל"ג.)

"**לֹא יֵשְׁבוּ בְּאַרְצֶךָ פֶּן יַחֲטִיאוּ אֹתְךָ לִי כִּי תַעֲבֹד אֶת אֱלֹהֵיהֶם כִּי יִהְיֶה לְךָ לְמוֹקֵשׁ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

בְּנוֹסָף לַמִּצְוָה הַקּוֹדֶמֶת, הוֹסִיפָה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לְצַוּוֹתֵנוּ כָּאן לְבַל נִתֵּן לְעוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה לִשְׁכֹּן וְלָדוּר בְּאַרְצֵנוּ, לשון הזהב של רבינו הרמב"ם ז"ל בספר המצוות (מצוה נ"א). וְלֹא נַמְכִּר לָהֶם נַחֲלָה, וְלֹא ראה בגמרא (מסכת עבודה זרה כ' ע"ב) ובראשונים (רמב"ם הלכות עבודת כוכבים פרק י') ובאחרונים (שלחן ערוך יורה דעה סימן קנ"א סעיף ח') שדוקא להשכיר להם לדיור אסור, שדרכם להכניס אליליהם לבתיהם ונאמר "לא תביא תועבה אל ביתך", אבל לאיחסון סחורותם וכיוב"ז מותר. וגם זה לא באופן שנעשים לשכונה דהיינו שלשה בתים ומעלה. נַשְׁכִּיר לָהֶם בַּיִת אוֹ הטעם לאיסור מכירת או השכרת שדה מפני שמפקיעה ממצוות מעשר. שָׂדֶה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁהוּ בְּקִרְבָתֵנוּ וְיַטּוּ אֶת לְבָבֵנוּ לִדְרָכִים עֲקַלְקַלּוֹת, וְיסִירוּנוּ מִדֶּרֶךְ ה' הַטּוֹבָה וְהַיְשָׁרָה. רמב"ם (שם הלכה ו'). וּבְיָמִים שֶׁיָּדַם שֶׁל יִשְׂרָאֵל תַּקִּיפָה וְשׁוֹלֶטֶת אַף אֵין לִיתֵּן לָהֶם לַעֲבֹר בְּאַרְצֵנוּ עַד שֶׁיִּפָּרְשׁוּ מִן הָעֲבוֹדָה הַזָּרָה וּמִשְּׁאָר הַמִּצְוֹות שֶׁבְּנֵי נֹחַ מְצֻוִּים עֲלֵיהֶם.

אִסּוּר זֶה לִמְכֹּר קַרְקָעוֹת לְגוֹי אֵינוֹ חָל אֶלָּא בְּשִׁטְחֵי **אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל** בִּלְבַד, אוּלָם **בְּחוּץ לָאָרֶץ** מֻתָּר לְאָדָם לִמְכֹּר שָׂדֶה אוֹ קַרְקַע לְעוֹבֵד אֱלִילִים. וּבְשִׁטְחֵי **סוּרְיָה** כמבואר בגיטין (ח' ע"א) שדוד המלך כבש כמה חלקים משטחי סוריה וקידשם. עיין שם. הַשַּׁיָּכִים לְיִשְׂרָאֵל אָסְרוּ חֲכָמִים רַק לִמְכֹּר לָהֶם שָׂדוֹת.

רָמַז הַכָּתוּב - הַרְחֵק מִשָּׁכֵן רַע

עָצְמָה רַבָּה יֵשׁ לַחֶבְרָה עִמָּהּ הָאָדָם שָׂרוּי, עַד שֶׁמָּצָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְנָכוֹן לֶאֱסֹר כָּל קִרְבָה אֶל הָרְשָׁעִים עוֹבְדֵי הָאֱלִילִים, וַאֲפִלּוּ קִרְבָה גּוּפָנִית וְחִיצוֹנִית בִּלְבַד. וּכְמוֹ אימרת ניתאי הארבלי (אבות א', ז'). ושם הוסיפו "ואל תתחבר לרשע" ללמדך שאם לא התרחקת לגמרי מן הרשע סופך גם להתחבר עמו רחמנא ליצלן. שֶׁצִּוּונוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל: "**הַרְחֵק מִשָּׁכֵן רַע**".

מִטְבָּעוֹ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁמִּחַפֵּשׂ הוּא לְהִדָּמוֹת לַזּוּלָת. כָּל אָדָם חָפֵץ שֶׁתִּהְיֶה לוֹ אֵיזוֹ דְּמוּת אוֹ אִישִׁיוּת לְהִתְחַקּוֹת אַחֲרֶיהָ וְלָלֶכֶת בְּעִקְבוֹתֶיהָ. אָדָם חָמְרָנִי מִתְפַּעֵל וְהוֹלֵךְ אַחַר בַּעֲלֵי מְשָׂרָה מְכֻבָּדָה אוֹ בַּעֲלֵי מַעֲמָד כַּלְכָּלִי מְשַׂגְשֵׂג, וְאָדָם רוּחָנִי מִתְיַמֵּר וּמְפַלֵּל לְהִתְחַקּוֹת אַחַר עוֹבְדֵי ה' הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים. וְזֶהוּ אֶחָד מֵחַסְדֵי ה' הַנִּפְלָאִים עָלֵינוּ, שֶׁנָּטַע בָּנוּ אֶת מִדַּת הַהִתְחַקּוּת אַחַר הַזּוּלַת לְמַעַן הָקֵל עָלֵינוּ לְהַמְשִׁיךְ בְּדַרְכֵי אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים. וּכְפִי שֶׁשָּׁגוּר בְּפִי הָעוֹלָם לוֹמַר שֶׁ"**הַתְּפוּחַ לֹא נוֹפֵל רָחוֹק מֵהָעֵץ**".

אוּלָם כְּמוֹ כָּל מִדָּה טוֹבָה שֶׁבָּאָדָם, אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְנַצְּלָהּ כָּרָאוּי לַמַּטָּרָה הָרְאוּיָה, הוֹפֶכֶת הִיא לְמִכְשֹׁלָה וּלְמַפֶּלָה גְּדוֹלָה לָאָדָם. וְאָכֵן אָדָם הַיּוֹשֵׁב וּמִתְחַבֵּר עִם אֲנָשִׁים בראשית י"ג, י"ג. רָעִים וְחַטָּאִים לַה' מְאֹד אֵין סִכּוּי שֶׁלֹּא יִדְבַּק בּוֹ מַשֶּׁהוּ מֵרָעָתָם וידוע הענין שהעישון

מזיק לא רק למעשן עצמו אלא אף לנוכחים בסביבתו, כך גם הרשע מזיק לסובבים אותו. והפתגם הידוע אומר שתפוח אחד רקוב עלול להרקיב סל תפוחים שלם... , וּכְכָל שֶׁיַּתְמִיד וְיַאֲרִיךְ יְשִׁיבָתוֹ עִמָּם כָּךְ תִּגְדַּל וְתִרְבֶּה הַשִּׁפְעָתָם עָלָיו. וְהֶחָכָם הָאֲמִתִּי יוֹדֵעַ לִבְחֹן וְלִשְׁקֹל בְּשִׂכְלוֹ אֵיזוֹהִי חֶבְרָה טוֹבָה בָּהּ רָאוּי לוֹ לִידָבֵק, וּמֵאֵיזוֹ חֶבְרָה יֵשׁ לוֹ לִבְרֹחַ וּלְהִתְרַחֵק, וְאֵינוֹ סוֹמֵךְ עַל עַצְמוֹ על פי מאמר חז"ל (סוטה מ"ח ע"א) "אש בנעורת ולא תהבהב?!". שֶׁהָאֵשׁ תִּגַּע בַּנְּעֹרֶת וְלֹא תְּהַבְהֵב, וְשֶׁלֹּא יִסְטֶה מִדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר.

רעיון זה מהגה"צ רבי ניסים יגן זצ"ל, הובא בספר "נתיבי אור" גלות וגאולה. **הַתּוֹרָה** מְסַפֶּרֶת עַל **יַעֲקֹב אָבִינוּ** ע"ה הַבְּחִיר שֶׁבַּאָבוֹת שֶׁבְּעֵת בֹּא עֵשָׂו אָחִיו לִקְרָאתוֹ נִתְיָרֵא וְהֵצַר עַד מְאֹד. וַחֲזַ"ל הִקְדּוֹשִׁים מַסְבִּירִים שֶׁעַל אַף שֶׁיַּעֲקֹב הֶבְטַח מִפִּי ה' יִתְבָּרַךְ בראשית כ"ח, ט"ו. "וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ" עִם כָּל זֹאת פָּחַד. מֵהֵיכָן נָבַע פַּחְדּוֹ? מַחֲשַׁשׁ עָמֹק לשון רש"י ז"ל בפירושו על התורה (בראשית ל"ב, י"א). "**שָׁמַא מְשֻׁהֲבְטַחְתָּנִי נִתְלַכְלַכְתִּי בְּחֵטְא וְיִגְרֹם לִי הַדָּבָר שֶׁאֶמְסֹר בְּיַד עֵשָׂו**". אֲבָל שְׁאֵלָה גְּדוֹלָה יֵשׁ לִשְׁאֹל כָּאן: הֲרֵי אַתָּה יַעֲקֹב בְּעַצְמְךָ הֵעַדְתָּ כִּי "עִם לָבָן גַּרְתִּי וְתַרְיָ"ג מִצְווֹת שָׁמַרְתִּי", וְאִם כֵּן עַל אֵיזֶה חֵטְא אַתָּה חוֹשֵׁשׁ וּמְדַבֵּר?!

אֲבָל הַמְדַקְדֵּק בִּלְשׁוֹן חֲזַ"ל הַקְּדוֹשִׁים מוֹצֵא מַעֲנֶה לִשְׁאֵלָתוֹ: "שָׁמָא **נִתְלַכְלַכְתִּי** בְּחֵטְא" - לֹא אָמַר שָׁמָא **חָטָאתִי**. חָלִילָה לְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם שֶׁמִּטָּתוֹ שְׁלֵמָה לַחֲטֹא בְּחֵטְא כָּל שֶׁהוּא. רַק יַעֲקֹב אָבִינוּ יָדַע שֶׁעֶשְׂרִים וְאַחַת שָׁנָה שָׁהָה בְּמִחֲצַת רְשָׁעִים, וְאָמְנָם שְׁלִיחַ מִצְוָה הָיָה לְהַעֲמִיד אֶת עַם ה' צֹאן קָדוֹשִׁים אימרת רבי אלעזר בפסחים (ח' ע"א). וּשְׁלוּחֵי מִצְוָה אֵינָם נִזּוֹקִין, אֲבָל שָׁמָא בְּעֶצֶם הִמָּצְאוּתִי לְיָדָם **נִתְלַכְלַכְתִּי מִלְּכְלוּךְ חֲטָאֵיהֶם שֶׁנִּדְבַּק בִּי**, עַל כָּךְ אֵין לִי שׁוּם עֶרְבָּה. וְלָכֵן חָשַׁשׁוֹ הָיָה כָּל כָּךְ גָּדוֹל. הוּא יָדַע שֶׁכְּשֵׁם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְשֶׁבֶת עַל סַפְסָל עִם "**צֶבַע טָרִי**" וְלֹא לְהִתְלַכְלֵךְ, כָּךְ בִּלְתִּי אֶפְשָׁרִי לְהִמָּצֵא לְיַד רָשָׁע וּלְהִשָּׁאֵר נָקִי!

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

הַגָּאוֹן הַגָּדוֹל **רַבִּי שְׁמוּאֵל הַלֵּוִי וּאזְנֵר** שְׁלִיטָ"א חלק ט' סימן קס"ט. בְּשׁוּ"ת "**שֵׁבֶט הַלֵּוִי**" נִשְׁאַל הַאִם יְהֵא מֻתָּר לִמְכֹּר קַרְקַע בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל **לְקַבְּלָן** גּוֹי בְּמַטָּרָה שֶׁיִּבְנֶה שָׁם בְּנָיִן מְגוּרִים וְיִמְכְּרֶנּוּ לְיִשְׂרָאֵל, אוֹ שֶׁמָּא יְחוּל בָּזֶה אִסּוּר שֶׁל "לֹא תְחָנֵּם"?

וְהַשִּׁיב שֶׁבְּהֶיוֹת שֶׁתַּהֲלִיךְ הַבְּנִיָּה הוּא אָרֹךְ, וְאִי אֶפְשָׁר לָדַעַת מַה יֵּלֶד יוֹם, וְאִם יִרְצֶה הַקַּבְּלָן לַעֲבֹד חֵלֶק מֵהַבִּנְיָן לְעַצְמוֹ לֹא יוּכַל אַף אֶחָד לְעַכֵּב בַּעֲדוֹ, לָכֵן הַדַּעַת נוֹטָה לֶאֱסֹר אֶת הַדָּבָר. וּבִפְרָט שֶׁאִסּוּר זֶה הוּא מֵהָאִסּוּרִים שֶׁהֶחְמִירוּ בּוֹ רַבּוֹתֵינוּ הַפּוֹסְקִים יוֹתֵר מִבְּשְׁאָר אִסּוּרִים עיין שם בפנים התשובה מה שהביא מהגאון החזון איש זצוק"ל בהלכות שביעית (סימן כ"ד). .

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר חֲמֻרַת הַקִּרְבָה לָרְשָׁעִים עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה אות רס"ד. בְּסֵפֶר "**אַגְרָא דְּפִרְקָא**" לְהָרה"ק **רַבִּי צְבִי אֱלִימֶלֶךְ מִדִּינוֹב** זִיע"א שֶׁהֵבִיא אֶת צַוָּאַת חֲז"ל שֶׁאֵין קוֹבְרִים רָשָׁע אֵצֶל צַדִּיק, וּבֵאֵר בְּשֵׁם **הַמְקֻבָּלִים** שֶׁאַחַר פְּטִירַת הַצַּדִּיק מַמְשִׁיכָה הָרוּחַ לִפְקֹד אֶת הַגּוּף וּלְהוֹדִיעַ לוֹ רָזֵי תּוֹרָה מַה שֶּׁשָּׁמְעָה בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים היינו להבל שנשאר בעצמות האדם גם אחר פטירתו, כמובא בספרים הקדושים. וזהו סוד ועומק הפסוק (ישעיה נ"ח, י"א): "ונחך ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמתיך יחליץ והיית כגן רוה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו". . **וּבְהָיוֹת** שֶׁהָרָשָׁע אֵינוֹ זַכַּאי לִשְׁמֹעַ אֶת הַחִדּוּשִׁים הַלָּלוּ, לָכֵן עָלוּל אַף הַצַּדִּיק לְהַפְסִיד מִלְּקַבֵּל אֶת אוֹתָם הַדְּבָרִים. וְלָכֵן יֵשׁ לְהַקְפִּיד גַּם לְאַחַר הַפְּטִירָה שֶׁלֹּא לִשְׁכֹּן בְּקִרְבַת הָרְשָׁעִים וְדוֹמֵיהֶם והוסיף הגה"ק הנ"ל שם שאף אדם פשוט שאינו בר אוריין אבל היה מטה אזנו לתוכחת החכמים ולמוסריהם גם אותו יש לקבור בקרבת הצדיקים ולא ליד הרשעים, שודאי לא יימנע מהצדיקים אורם על ידו. ורמז זאת מהפסוק "אזן שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין". .

מצוה צ"ה: מצות בנין בית הבחירה
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ה, ח'.)
"**וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

רמב"ם הלכות בית הבחירה (פרק א' הלכה א'). **מִצְוַת** עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה לִבְנוֹת בַּיִת לה' אֱלֹקֵינוּ בּוֹ נַעֲבְדוֹ וְנַקְרִיב קָרְבָּנוֹת לְפָנָיו, וּלְשָׁם נַעֲלֶה כָּל יִשְׂרָאֵל ג' פְּעָמִים בַּשָּׁנָה לְהֵרָאוֹת לְפָנָיו, וְעוֹד יֶתֶר הָעֲבוֹדוֹת הַמְּזֻכָּרוֹת בַּעֲבוֹדַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. לְשֵׁם כָּךְ יְחֻדָּה הַתּוֹרָה פָּרָשָׁה שְׁלֵמָה בַּתּוֹרָה לְבָאֵר כָּל פְּרָטֵי בְּנְיָתוֹ וּמַתְּכֻנְתּוֹ, מִדּוֹתָיו וְכֵלָיו וּמַרְכִּיבָיו ורובם ככולם מובאים במסכתות: מדות, מנחות ויומא. ונפסקו ברמב"ם (הלכות בית הבחירה). , כִּפְי רְצוֹנוֹ הַטּוֹב שֶׁל הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא.

מִצְוָה זוֹ הִיא מִן הַמִּצְוֹות שֶׁאֵינָן מֻטָּלוֹת עַל הַיָּחִיד, כִּי אִם עַל הַצִּבּוּר כֻּלּוֹ, לראשונה נבנה על ידי שלמה המלך, ובשנית בימי עזרא הסופר. ובשלישית ייבנה לעולמים על ידי מלך המשיח במהרה בימינו אמן. בִּתְנָאִים וּבְעִתִּים מְסֻיָּמִים, שֶׁיָּבוֹאוּ וְיִתְקַיְּמוּ בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

רָמַז הַכָּתוּב - מָקוֹם כָּבוֹדוֹ לְהַעֲרִיצוֹ

גָּלוּי וְיָדוּעַ לְכָל בַּר דַּעַת שֶׁלֹּא נִצְרָךְ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ לְמָקוֹם גַּשְׁמִי לְשַׁכֵּן שְׁכִינָתוֹ בְּתוֹכוֹ. כִּי מֵעִקְרֵי הָאֱמוּנָה הוּא שֶׁאֵין לַה' יִתְבָּרַךְ לֹא גּוּף וְלֹא דְּמוּת הַגּוּף, וְהוּא שָׁלֵם בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת וְאֵינוֹ נִזְקָק לְקָרְבָּנוֹתֵינוּ וְלַעֲבוֹדָתֵנוּ. תהלים נ', ט' - י"ב. וּכְמַאֲמַר **דָּוִד הַמֶּלֶךְ** ע"ה: "**לֹא אֶקַּח מִבֵּיתְךָ פָּר מִמִּכְלְאֹתֶיךָ עַתּוּדִים, כִּי לִי כָּל חַיְתוֹ יַעַר בְּהֵמוֹת בְּהָרֵרֵי אֶלֶף. יָדַעְתִּי כָּל עוֹף הָרִים וְזִיז שָׂדַי עִמָּדִי. אִם אֶרְעַב לֹא אֹמַר לָךְ כִּי לִי תֵּבֵל וּמְלֹאָהּ**".

ראה בספר החינוך על מצוה זו שכתב מעין זה. **אֲלָא** שֶׁבִּהְיוֹת שֵׁה' הַטּוֹב חָפֵץ בְּטוֹבָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּיחֵד כֻּלָּנוּ אֶת לְבָבֵנוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים, לָכֵן צִוָּנוּ לִקְבֹּעַ וְלִבְנוֹת מָקוֹם בּוֹ נִתְוַעֵד לְעָבְדוֹ בְּכַוָּנָה שְׁלֵמָה, מִתּוֹךְ הֶכְשֵׁר הַמַּעֲשֶׂה וְטָהֳרַת הַמַּחְשָׁבָה מִבִּלְי שׁוּם פְּגָם וּפְסוּל. וְעַל יְדֵי שֶׁנִּקְבַּע מָקוֹם מְיֻחָד לְהִתְאַסֵּף בּוֹ לְעִתִּים מְזֻמָּנוֹת, וְנִתְרָאֶה לְפָנָיו כָּל יִשְׂרָאֵל יַחְדָּיו - מִמֵּילָא תִּשְׁתַּבַּח עֲבוֹדָתֵנוּ כְּלַפֵּי יוֹצְרֵנוּ וּתְקֻבַּל תְּפִלָּתֵנוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן.

כָּל אָדָם הֶחָפֵץ לִבְנוֹת אֶת עַצְמוֹ בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא, וּלְהַעְפִּיל וְלַעֲלוֹת בְּמַעֲלוֹת הַתּוֹרָה וְהַיִּרְאָה, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לְעַצְמוֹ "**בֵּית מִקְדָּשׁ מְעַט**" בּוֹ יוּכַל לִקְבֹּעַ אֶת עֲבוֹדָתוֹ לַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא כך מצינו במשה רבינו ע"ה שקבע לו הקב"ה את אהל מועד לגילוי שכינתו יתברך, כמו שכתוב (שמות ל', ל"ו): "באהל מועד אשר אועד לך שמה". וכך אמרו רבותינו (מגילה כ"ט ע"א) שבתי הכנסיות ובתי המדרשות של ימינו נקראים "בית מקדש מעט" להחשב כתחליף זמני לבית מקדשנו ותפארתנו שייבנה במהרה בימינו. . יֵשׁ הַקּוֹבֵעַ אֶת מְקוֹמוֹ **בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ**, וְיֵשׁ **בְּבֵית הַכְּנֶסֶת** והרה"ק רבי נחמן מברסלב זיע"א כתב שיקבע אדם בביתו איזו קרן זוית ללימוד תורה ולתפילה. וכן כתבו האחרונים לענין תפילה. , וְיֵשׁ בְּהִתְוַעֲדוּת עִם **רַבּוֹ**, וְיֵשׁ בְּסוֹד שִׂיחַ עִם **יָדִיד** נֶאֱמָן. אֵין זֶה מְשַׁנֶּה כָּל כָּךְ מַה וְאֵיפֹה, אֲבָל בְּהֶכְרֵחַ הוּא שֶׁיְּהֵא לָאָדָם מָקוֹם אוֹ קֶשֶׁר קָבוּעַ הַמְּבִיאוֹ לַעֲבוֹדַת ה'. מַשֶּׁהוּ אוֹ מִישֶׁהוּ הַמְקָרְבוֹ אֶל הַבּוֹרֵא. וְאָדָם שֶׁאֵין לוֹ קְבִיעוּת שֶׁכָּזוֹ, גַּם אִם יֵלֵךְ מֵחַיִל אֶל חַיִל וּמִמָּקוֹם לְמָקוֹם לְעוֹלָם לֹא יַשִּׂיג אֶת הַנִּצָּרְךְ לוֹ וּלְנִשְׁמָתוֹ, כִּי הַשְׁרָאַת הַשְּׁכִינָה וְקַבָּלַת הַסִּיָּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא מֻתְנֵית בְּדָבָר הַקָּשׁוּעַ לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא.

מִטַּעַם זֶה ברכות (ו' ע"ב). ולמדוהו מאברהם אבינו ע"ה שקבע וייחד מקום לתפילתו שנאמר (בראשית י"ט, כ"ז): "וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם". אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: "**כָּל הַקּוֹבֵעַ מָקוֹם לִתְפִלָּתוֹ אֱלֹקֵי אַבְרָהָם בְּעָזְרוֹ**". שֶׁלְּכְאוֹרָה תָּמוּהַּ הַדָּבָר וְכִי יֶשְׁנָן אַפְלָיוֹת בַּדָּבָר שֶׁמִּי שֶׁקּוֹבֵעַ מָקוֹם לַעֲבוֹדַת יוֹצְרוֹ יִזְכֶּה לְסִיּוּעַ מְיֻחָד בְּשׁוֹנֶה מֵאֲחֵרִים?! אֶלָּא וַדַּאי שֶׁכָּל אֶחָד זַכַּאי שֶׁה' יַעֲזֹרֵהוּ, רַק שֶׁאוֹתוֹ סִיּוּעַ צָרִיךְ לֵירֵד דֶּרֶךְ אֵיזֶה "**צִנּוֹר**" הַמּוּבִיל אֶת אוֹתָהּ הַסִּיָּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא אֶל אוֹתוֹ אֶחָד. וּכְשֶׁאָדָם קוֹבֵעַ מָקוֹם לְכָךְ יָכוֹל הוּא יוֹתֵר בְּנָקֵל לְקַבְּלָהּ ואגב דברנו בענין קביעת מקום לתפילה יש להעיר על מנהג רע המחלחל בינותינו באיצטלא של דבר טוב לייסד בתי תפילה למניינים מזדמנים המכונים "שטיבלאך", שאמנם כוונתם רצויה אך על פי רוב ההיזק רב מן התועלת ואין הצר שווה בנזק המלך, שאין זו דרכה של תורה "לחטוף

תפילה'' בזמנים משתנים ובמקומות שונים, אלא רק בשעת אונס אחת לכמה חודשים בלבד. ואם כן למה ''לחטוף'' כל פעם תפילה במקום אחר ובשעה אחרת, דבר שדעת חכמים אינה נוחה ממנו? וכך הביא גם כן בספר ''דרכי החיים'' (חלק ב') מהגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ' זצ''ל שהזהיר קהילה חדשה שנתווסדה שלא לאפשר הקמת בית תפילה שכזה. .

מָצִינוּ בְּדִבְרֵי חֲז''ל אימרת רבן גמליאל שם (פרק א' משנה ט''ז). שֶׁאָמְרוּ: ''**עֲשֵׂה לְךָ רַב וְהִסְתַּלֵּק מִן הַסָּפֵק**'', וְעוֹד אימרת רבי יהושע בן פרחיה באבות (פרק א' משנה ו'). אָמְרוּ: ''**עֲשֵׂה לְךָ רַב וּקְנֵה לְךָ חָבֵר**''. וְיֵשׁ לְהָבִין מַדּוּעַ כָּפְלוּ דִּבְרֵיהֶם? וְאָמְנָם פֵּרוּשִׁים רַבִּים נֶאֶמְרוּ בְּמַאֲמָרִים אֵלּוּ, וְאַף אֲנוּ נַעֲנֶה אֶת חֶלְקֵנוּ בְּעֶזְרַ ה', שֶׁשְּׁתֵּי בְּחִינוֹת יֵשׁ בְּעִנְיַן ''**עֲשֵׂה לְךָ רַב**'': **הָאַחַת** - שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו שֶׁל הָאָדָם יִהְיוּ מֻנָּחִים וְנַעֲשִׂים עַל פִּי עֲצַת חֲכָמִים וְדַעַת הַתּוֹרָה, **וְהַשֵּׁנִית** - שֶׁיִּהֵא לָאָדָם רַב אֶחָד קָבוּעַ וּמְיֻחָד הַמַּדְרִיכוֹ וּמְיַעֲצוֹ, וּמִמֶּנּוּ יְקַבֵּל אֶת הַשֶּׁפַע הָרוּחָנִי הַמְיֻעָד לוֹ ואכן מובא בספרים הקדושים שכל מנהיג מקבל את מנת הסיעתא דשמייא להורות ולהנהיג את עדתו שלו, מה שאפילו הגדול שבדור לא מקבל. ולכן תמצא בגדולים אמיתיים שפעמים שאינם מוכנים לייעץ לאדם המקושר לגדול אחר. והדברים דקים ועמוקים. . וּפְעָמִים שֶׁאָדָם אֲמָנָם מַעֲשָׂיו מֻנָּחִים עַל פִּי דַּעַת הַתּוֹרָה, וְדַעַת חֲכָמִים אָכֵן נוֹחָה הֵימֶנּוּ, אוּלָם כָּל זְמַן שֶׁאֵין לוֹ אֶת הַקֶּשֶׁר הָאִישִׁי עִם רַבּוֹ הַקָּבוּעַ נִבְצָר מִמֶּנּוּ מִלְקַבֵּל אֶת הַשֶּׁפַע וְהַבְּרָכָה הַקְּצוּבִים לוֹ. וְלָכֵן צִוּונוּ חֲז''ל פְּעָמִים בַּדָּבָר, כָּל צִוּוּי עַל עִנְיָנוֹ: פַּעַם בִּבְחִינַת ''**עֲשֵׂה לְךָ רַב וְהִסְתַּלֵּק מִן הַסָּפֵק**'' שֶׁיִּפְשֹׁט אֶת סְפֵקוֹתֶיךָ וְיוֹלִיכְךָ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר, וּפַעַם בִּבְחִינַת ''**עֲשֵׂה לְךָ רַב וּקְנֵה לְךָ חָבֵר**'' שֶׁיְּהֵא לְךָ כְּרֵעַ לְהִתְחַבֵּר עִמּוֹ וּלְהִדָּבֵק בְּרוּחוֹ וראה בכתבי האריז''ל דברים נפלאים מענין הידבקות רוחא ברוחא של תלמיד ברבו שעל ידי זה יכול לזכות אדם לתוספת בנשמתו שתסייעו בעבודת ה', ופעמים אף יכול לקבל התלמיד יותר מרבו, כמובא בענין אלישע הנביא שקיבל פי שניים מרוח אליהו הנביא רבו. . לְלַמֶּדְךָ עַד כַּמָּה חֲשׁוּבָה הִיא הַקְּבִיעוּת בְּדֶרֶךְ ה' וּבַעֲבוֹדָתוֹ.

דְּרוֹשׁ וְחַדּוּשׁ

נֶחְלְקוּ רַבּוֹתֵינוּ **הָרִאשׁוֹנִים** בְּעִנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי שֶׁיִּבָּנֶה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, הַאִם יִבָּנֶה בִּידֵי בָּשָׂר וָדָם, אוֹ שֶׁיֵּרֵד מִן הַשָּׁמַיִם בָּנוּי וּמוּכָן?

רַשְׁ''י ז''ל על מסכת סוכה (מ''א ע''א) בדבור המתחיל ''אי נמי''. וראה בתוספות (שם בדבור המתחיל ''אי נמי'') שגם כן צידדו כדברי רש''י ז''ל. בְּפֵרוּשָׁיו כָּתַב שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי שֶׁאֵלָיו אָנוּ מְצַפִּים וּמְיַחֲלִים יֵרֵד וְיִבָּא בָּנוּי וּמְשֻׁכְלָל מִן הַשָּׁמַיִם, וְלֹא יִהְיֶה צָרִיךְ לְהִתְעַסֵּק בְּבִנְיָנוֹ כְּלָל, כְּמוֹ שמות ט''ו, י''ז. שֶׁנֶּאֱמַר: ''**מִקְדָּשׁ ה' כּוֹנְנוּ יָדֶיךָ**''.

אוּלָם **הָרַמְבַּ"ם** זַ"ל הלכות מלכים פרק י"א הלכה א'. וכן בהלכה ד' שם. בְּהִלְכוֹתָיו כָּתַב שֶׁמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ עָתִיד לַעֲמֹד וּלְהַחֲזִיר מַלְכוּת דָּוִד לְיָשְׁנָהּ כְּבָרִאשׁוֹנָה, **וְלִבְנוֹת אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ** וְכוּ'. הֲרֵי שֶׁלְּדַעְתּוֹ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי יִבָּנֶה עַל יְדֵי הַמָּשִׁיחַ וְיִשְׂרָאֵל ועיין עוד בספר "משיח לאור ההלכה" סימן ט' שדן בארוכות בענין זה, ומה שהעלה למסקנתו בדעת הרמב"ם והראשונים. .

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוַת בְּנִיַּת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה לְהַרה"ק **רַבִּי צָדוֹק הַכֹּהֵן מִלֶּבְלִין** זַצַ"ל אות רמ"ד. וראה עוד באות רנ"ד מה שכתב גם כן מענין זה. בְּסִפְרוֹ "**צִדְקַת הַצַּדִּיק**" שֶׁכָּתַב שֶׁבְּנִיַּת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מֻתְנֵית בִּשְׁלֵמוּת הַנֶּפֶשׁ שֶׁל הָאָדָם. כֵּיוָן שֶׁאִם זוֹכִים לִבְנוֹת מָקוֹם קָבוּעַ לִקְדֻשַּׁת ה' יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא תָּזוּז שְׁכִינָתוֹ מִמֶּנּוּ אֲפִלּוּ לְרֶגַע אֶחָד אֲזַי בְּהֶכְרֵחַ שֶׁגַּם בְּלֵב בּוֹנָיו תִּהֵא קְדֻשַּׁת ה' תְּקוּעָה בְּקְבִיעוּת לְלֹא הֶפְסֵק כְּלָל. וְזֶה הַטַּעַם **שֶׁשְּׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ** הָיָה זֶה שֶׁזָּכָה לִבְנוֹת אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, בִּהְיוֹתוֹ שדוד המלך ע"ה אמנם קיים "לבי חלל בקרבי" שהרג את היצר הרע, אולם לא נחשב הדבר למוחלט ושלם בהיות שהיו דברים בהם בלית ברירה היה לו צורך להשתמש ביצר הרע (ראה יומא ס"ט ע"ב). מה שאין כן שלמה המלך שהפך את הרע לטוב, שזוהי שלימות מוחלטת וקביעות גמורה בקדושה. שם. שֶׁלֵּם בִּלְבָבוֹ שֶׁשִּׁעְבֵּד אֶת יִצְרוֹ לַקְּדֻשָּׁה. וְלָכֵן גַּם כַּיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים עֲדַיִן יָכוֹל אָדָם לִזְכּוֹת **לִקְדֻשַּׁת הַמִּקְדָּשׁ** עַל יְדֵי שֶׁיִּקְבַּע אֶת אַהֲבַת וְיִרְאַת ה' בְּלִבּוֹ בִּקְבִיעוּת גְּמוּרָה, בִּבְחִינַת "**וְאַהֲבָתְךָ לֹא תָסוּר מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים**".

מצוה צ"ו: שלא להסיר הבדים מעל הארון
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב" שמות כ"ה, ט"ו. "**בְּטַבָּעֹת הָאָרֹן יִהְיוּ הַבַּדִּים לֹא יָסֵרוּ מִמֶּנּוּ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה בְּעֵת עֲשִׂיַּת אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בּוֹ הָיוּ מַנָּחִים לוּחוֹת הַבְּרִית, שֶׁיִּהְיוּ מְחֻבָּרִים לוֹ שְׁנֵי בַּדִּים (מוטות) הָעֲשׂוּיִים מֵעֲצֵי שִׁיטִּים וּמְצֻפִּים זָהָב טָהוֹר, וְלֹא יָנָתְקוּ וְלֹא יוּסִרוּ אֵלּוּ מֵהָאָרוֹן לְעוֹלָם. וְעַל יָדָם יוּכְלוּ נוֹשְׂאֵי הָאָרוֹן לִישָּׂא אֶת אֲרוֹן הַבְּרִית מִמָּקוֹם לְמָקוֹם מִבְּלִי לָגַעַת בּוֹ מִפְּאַת גֹּדֶל קְדֻשָּׁתוֹ וְיִרְאָתוֹ.

מִגְדְּרֵי הַמִּצְוָה, שֶׁאוֹתָם הַמּוֹטוֹת יִהְיוּ מְחֻבָּרִים לַאֲרוֹן לְעוֹלָם וּלְבַל יוּסִרוּ מִמֶּנּוּ וְלוּ לֶרֶגַע אֶחָד. וְזֶה בִּהְיוֹת שֶׁהָאָרוֹן וְהַלּוּחוֹת שֶׁבּוֹ הֵם בְּדַרְגַּת הַקְּדֻשָּׁה הַגְּבוֹהָה בְּיוֹתֵר שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ, וְאִם יָבוֹאוּ לְהַפְרִיד וּלְחַבֵּר בְּכָל פַּעַם אֶת הַבַּדִּים לָאָרוֹן עֲלוּלִים לְהַגִּיעַ חְלִילָה לִידֵי תַּקָּלָה אוֹ לְבִזּוּי הָאָרוֹן שֶׁלֹּא בְּמִתְכַּוֵּן. וְלָכֵן נִצְטַוֵּינוּ לְהִזָּהֵר בְּמִשְׁנֶה זְהִירוּת שֶׁיְּהֵא הַדָּבָר מוּכָן וּמְתֻקָּן בְּכָל עֵת בּוֹ יִרְצוּ לְשֵׂאתוֹ וְלֹא תְּחֻלַּל חָלִילָה קְדֻשָּׁתוֹ. הרמב"ם בספר המצוות (מצוה

פ"ו) ובהלכותיו (הלכות כלי המקדש פרק ב' הלכה י"ג). וְהַמֵּסִיר וּמְפָרֵק אֶחָד מֵהַבַּדִּים מִן הָאָרוֹן הֲרֵי זֶה חַיָּב מַלְקוֹת.

רָמַז הַכָּתוּב - הַחֵזֵק וְתִתְחַזֵּק

כן מבואר בדרשת רבי יוחנן ביומא (ע"ב ע"ב). עיין שם. **רַבּוֹתֵינוּ** הַקְּדוֹשִׁים מְלַמְּדִים כִּי אֶרוֹן הַבְּרִית הוּא הַסֶּמֶל **לְעֵסֶק הַתּוֹרָה וְלַעֲמַלֶיהָ**, וְהַבַּדִּים הֵם הַסֶּמֶל **לְתוֹמְכֶיהָ**. וְרָמַז לָנוּ הַכָּתוּב בְּמִצְוָה זוֹ עַל הַקֶּשֶׁר הֶהָדוּק וְהַמֻּכְרָח בֵּין שְׁתֵּי דְּמֻיּוֹת אֵלּוּ, לְבַל יִנָּתְקוּ זוֹ מִזּוֹ וְלוּ לְרֶגַע אֶחָד. שֶׁכְּךְ לִמְּדוּנוּ רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים שֶׁעַל אַף שֶׁמִּנְּתָה הַתּוֹרָה מְמֻנִּים עַל נְשִׂיאַת הָאָרוֹן, עִם כָּל זֹאת בְּפֹעַל הָיָה הָאָרוֹן **נוֹשֵׂא אֶת עַצְמוֹ**. וְלֹא רַק אֶת עַצְמוֹ, אֶלָּא אַף אֶת הַנּוֹשְׂאִים אוֹתוֹ וְהַמִּתְעַסְּקִים עִמּוֹ הָיָה הָאָרוֹן נוֹשֵׂא. לְלַמְּדֵנוּ שֶׁלֹּא נִטְעֶה לַחְשֹׁב וְלוּ לָרֶגַע קַל שֶׁבְּכֹחֵנוּ לְהַחֲזִיק אוֹ לְהַעֲמִיד אֶת עַמּוּד הַתּוֹרָה. חָלִילָה! רַק עַל יְדֵי שֶׁמִּתְעַסְּקִים אָנוּ בְּהַעֲמָדָתָהּ וּבַהֲקָמָתָהּ - מִמֵּילָא מִתְבָּרְכִים גַּם אָנוּ מִמֶּנָּה וְנִבְנִים מִקִּרְבָתָהּ.

וְנִרְאֶה בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא שֶׁזֶּהוּ פֵּשֶׁר אבות פרק ג' משנה י"ז. מַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זַ"ל: "**אִם אֵין קֶמַח אֵין תּוֹרָה וְאִם אֵין תּוֹרָה אֵין קֶמַח**". שֶׁלְּכְאוֹרָה הַדְּבָרִים נִרְאִים כְּסוֹתְרִים זֶה אֶת זֶה?! שֶׁהֲרֵי אִם יֵשׁ אֶחָד הַמַּחֲזִיק וּמַעֲמִיד אֶת זוּלָתוֹ הֲרֵי שֶׁבְּהֶכְרֵחַ שֶׁיּוּכַל הוּא לְהִתְקַיֵּם גַּם בְּלְעָדָיו, וְאִם כֵּן אֵיךְ אָמְרוּ שֶׁזֶּה בְּלֹא זֶה אֵי אֶפְשָׁר וְזֶה בְּלֹא זֶה אֵי אֶפְשָׁר?!

אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא שֶׁהַחִזְקַת הַתּוֹרָה וְהַעֲמָדָתָהּ הִיא בְּעֶצֶם הַעֲמָדַת עַצְמֵנוּ, וּכְשֶׁנּוֹשְׂאִים אָנוּ אוֹתָהּ מִמֵּילָא וכמו שהובא בנביא (שמואל ב' ו', י"א): "ויברך ה' את עבד אדם ואת כל ביתו" בעבור ארון האלקים שהיה בביתו. וראה ברכות (ס"ג ע"ב). מַחֲזִקִים וּמִתְבָּרְכִים אָנוּ מִמֶּנָּה וּבְגָלָלָהּ.

וְזֶה מַה משלי ג', י"ח. שֶׁכָּתוּב: "**עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר**" שֶׁהַחִזָּקַת הַתּוֹרָה הִיא כְּדֶגְמַת אָדָם הַמְחַבֵּק וּמַחֲזִיק בְּזָרוֹעוֹתָיו עֵץ רָם וְגָבוֹהַּ, שֶׁעָלוּל הוּא לַחְשֹׁב לְעַצְמוֹ שֶׁהוּא זֶה הַמַּחְזִיקוֹ וּמַעֲמִידוֹ, וּבִלְעָדָיו הָיָה הָעֵץ נוֹפֵל וְכוֹרֵעַ. אֲבָל הָאֱמֶת הִיא שֶׁהָעֵץ הוּא זֶה שֶׁמַּחְזִיקוֹ וּמְיַצְּבוֹ שֶׁלֹּא יִפֹּל. וְהָרְאָיָה לְכָךְ הִיא שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁתָּבוֹא אֵיזוֹ רוּחַ סְעָרָה חֲזָקָה לְהָדְפוֹ מִיָּד יֵאָחֵז הַלָּה הֵיטֵב בָּעֵץ, וּבִזְכוּת כָּךְ יוּכַל לְהִנָּצֵל מֵהָרוּחַ. כָּךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כָּל מַחְזִיקֶיהָ בִּשְׁעַת צָרָה אוֹ מוּעָקָה מִיָּד נֶאֱחָזִים בָּהּ וְתוֹלִים עַצְמָם בִּזְכוּתָהּ כְּדֵי לְהִנָּצֵל, מַה שֶּׁמַּעִיד שֶׁהִיא זוֹ הַמַּחֲזִיקָה אוֹתָם וְלֹא לְהֵפֶךְ והדבר נרמז יפה בפסוק הנזכר באומרו "עץ חיים היא למחזיקים בה" שהיא זו המחייה ונושאת את נושאיה ולא להיפך, והראיה מניין – מ"ותומכיה מאושר" שאת האושר וההצלחה שואבים הם מאיתה ונתלים עליה ועל זכויותיה. כנלע"ד. .

וְלָכֵן פסחים נ"ג ע"ב. דְּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ עַל כָּךְ אֶת הַפָּסוּק: קהלת ז', י"ב. "**בְּצֵל הַחָכְמָה בְּצֵל הַכֶּסֶף**" שֶׁכָּל הַמַּחֲזִיק אֶת יְדֵי הַתּוֹרָה וַחֲכָמֶיהָ יִזְכֶּה לֵישֵׁב בְּמִחְצָתָם בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכְּשֵׁם שֶׁחָסָה בְּצֵל הַכֶּסֶף בָּעוֹלָם הַזֶּה כָּךְ יִזְכֶּה לַחֲסוֹת בְּצֵל הַחָכְמָה בְּמִחְצַת הַתַּלְמִידֵי חֲכָמִים בָּעוֹלָם הַבָּא. וְלִכְאוֹרָה הַדָּבָר לֹא מוּבָן: שֶׁלֹּא הוּא זֶה שֶׁחָסָה בַּכֶּסֶף, אֶלָּא הַתּוֹרָה וְלוֹמְדֶיהָ הֵם אֵלּוּ שֶׁנֶּהֱנוּ מִמֶּנּוּ וְחָסוּ בְּצִלּוֹ?! אֶלָּא מִכָּאן לָמַדְתָּ שֶׁהַנָּכוֹן הוּא שֶׁהַמַּחֲזִיק אֶת לוֹמְדֵי הַתּוֹרָה הוּא זֶה הַמְקַבֵּל וְהַנֶּהֱנֶה מֵהֶם, וְלֹא לְהֵפֶךְ וראיה נוספת לענין ממה שפסק השלחן ערוך (באורח חיים סימן רכ"ג סעיף ה') את דברי הירושלמי שעני המקבל מתנה מהעשיר צריך לברך ברכת "הטוב והמטיב" בהיות שהיא טובה לנותן לא פחות מאשר למקבל (ועיין באחרונים מה שכתבו בזה למעשה ואכמ"ל). .

וּמִמֵּילָא נָבִין עַד כַּמָּה גְּדוֹלָה הִיא **הַזְּכוּת וְהַמְּחַיְּבוּת** הָרוֹבֶצֶת עַל כִּתְפֵי תּוֹמְכֵי הַתּוֹרָה וְסוֹעֲדֶיהָ לְהַתְמִיד בְּמַלַּאכְתָּם מְלֶאכֶת הַקֹּדֶשׁ לְחַזֵּק ברכות (ו' ע"א). ותרגומו: ברכיהם העייפות של חכמים. **הָנֵי בִּרְכֵי דְּרַבָּנָן דְּשַׁלְהֵי, וְלִהְיוֹת מְמַעֲמִידֶיהָ הֵן** שעל כך אמר רבי שמעון בר יוחאי (ברכות ז' ע"ב) "גדול שימושה של תורה יותר מלימודה", כמו שכתוב באלישע "אשר יצק מים על יד אליהו" – למד לא נאמר אלא יצק. **בְּגוּפָנוּ** שעל כך אמר רבי יוחנן (ברכות ל"ד ע"ב) שכל הטובות והנחמות המוזכרות בנביאים אמורות על המהנה תלמידי חכמים מנכסיו ועושה עבורם פרקמטיא ומסחר על מנת שיהיו פנויים לעסק התורה ולימודה, וממילא ירבו בכך טובה וברכה לעולם. **וְהֵן בְּמָמוֹנֵנוּ**, שעל כך כתב בעל "קב הישר" (חלק ב' פרק ע"ב) שיש לבני האדם להעתיר ולהתפלל על לומדי התורה הקטנים והגדולים שלא יבטלו מלימודם מחמת חולי או יסורין ח"ו. כי עיקר הנחת רוח שיש לבורא יתברך בעולם זה מעסק התורה, ואם חלילה מתמעט הלימוד בה ממילא מתמעטת הנחת רוח לבורא יתברך כביכול. **הֵן בְּפִינוּ** שעל כך אמר רבא (שבת כ"ג ע"ב) שהאוהב את החכמים יזכה לבנים חכמים. ואהבת ויראת החכמים היא בכלל מצות "את ה' אלקיך תירא" (ראה בבא קמא מ"א ע"ב). **וְהֵן בִּלְבָבֵנוּ. וְלוּ חָכְמוּ יַשְׂכִּילוּ זֹאת.**

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

הַגָּאוֹן **רַבִּי מֹשֶׁה פֵּינְשְׁטַיין** זַצַ"ל יורה דעה חלק ג' סימן צ"ד. בְּשׁוּ"ת "**אִגְרוֹת מֹשֶׁה**" דָּן בְּמַה יֵּשׁ לְהַעֲדִיף לְהַחֲזִיק וְלִתְמֹךְ: כמובא בברכות (ח' ע"א) מרב חסדא שדרש על הפסוק (תהלים פ"ז, ב'): "אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב" – אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות. בְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים מְבֻגָּרִים מוֹרֵי הוֹרָאָה שֶׁאֵין לָהֶם פְּנַאי לְהִתְפַּרְנֵס

כְּפִי צָרְכָּם וַעֲלוּלִים הֵם לְהִבָּטֵל מִלִּמּוּדָם וּמֵהוֹרָאָתָם, אוֹ כמובא בשבת (קי"ט ע"ב) משום רבי יהודה נשיאה שאין העולם מתקיים אלא בשביל הבל פיהם של תינוקות של בית רבן, ואף יותר מלימודם של רב פפא ואביי. עיין שם. בְּתַלְמוּד תּוֹרָה שֶׁל תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן שֶׁאֵין לָהֶם מִנַּיִן לְמַמֵּן אֶת הַתַּלְמוּד תּוֹרָה וְהוֹצָאוֹתָיו?

וְהָעֲלָה לַהֲלָכָה שֶׁוַּדַּאי שֶׁמִּצַּד הַקְּדִימָה וְהַחֲשִׁיבוּת אֵין לְךָ גָּדוֹל יוֹתֵר מִלִּמּוּדָם שֶׁל הַתַּלְמִידֵי חֲכָמִים הַמְּבִיאִם לְהוֹרָאָה וּלְמַעֲשֶׂה, שֶׁאוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹהֵב בְּיוֹתֵר, וּבִלְעֲדֵיהֶם חָלִילָה עֲלוּלָה הַתּוֹרָה לְהִשְׁתַּכַּח מִיִּשְׂרָאֵל, וְעַל כֵּן לָהֶם מִשְׁפַּט הַבְּכוֹרָה בְּהַחְזָקַת תּוֹרָתָם.

אוּלָם בְּאֹם כְּבָר יֶשְׁנָם מוֹרֵי הוֹרָאָה לָעָם, וְעוֹמְדִים הֵם עַל מִשְׁמַרְתָּם, וְאַף בְּלֹא תְּמִיכָתוֹ יַמְשִׁיכוּ לְהוֹרוֹת לָרַבִּים וְלֹא יִבָּטְלוּ מִלִּמּוּדָם, אֲזַי יֵשׁ לְהַעֲדִיף לִתְמֹךְ בְּתִינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן שֶׁזֶּהוּ הֶבֶל פֶּה שֶׁאֵין בּוֹ חֵטְא.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר אִסּוּר הֶסָּרַת הַבַּדִּים מֵאָרוֹן הָעֵדוּת עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בְּסֵפֶר "**מְצוּדַת דָּוִד**" לְהַגָּאוֹן **רַבִּי דָּוִד בֶּן זִמְרָא** זַצ"ל שֶׁכָּתַב שֶׁהָאָרוֹן רוֹמֵז **לַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה**, וְשֶׁהוּא כְּהֵיכָל וּמִשְׁכָּן לְשֵׁם **הַוְיָ"ה** בָּרוּךְ הוּא. **וְזֵר הַזָּהָב** שֶׁסְּבִיב הָאָרוֹן הוּא בְּבְחִינַת **תִּפְאֶרֶת**, וּשְׁנֵי הַכְּרוּבִים שֶׁעָלָיו הֵם בְּבְחִינַת **חֶסֶד וּגְבוּרָה** שֶׁהֵם הַזְּרוֹעוֹת, וּשְׁנֵי הַבַּדִּים הֵם בְּבְחִינַת **נֵצַח וְהוֹד** שֶׁהֵם הַשּׁוֹקַיִם, וְהַכַּפֹּרֶת הִיא בְּבְחִינַת **הַיְסוֹד**. וְעַל אַף שֶׁהָאָרוֹן נוֹשֵׂא אֶת נוֹשְׂאָיו וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹשֵׁל בְּשֵׁשׁ הַסְּפִירוֹת הַלָּלוּ, מִכָּל מָקוֹם נִצְטַוֵּינוּ שֶׁלֹּא לְהַפְרִידָן זוֹ מִזּוֹ בַּהֶסֶרַת הַבַּדִּים מֵהָאָרוֹן, בִּכְדֵי שֶׁלֹּא נִגְרֹם חָלִילָה לְפֵרוּד בָּעֶלְיוֹנִים וּלְקִצּוּץ בַּנְּטִיעוֹת בִּבְחִינַת משלי ט"ז, כ"ח. "**נִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף**".

מצוה צ"ז: מצות סדור לחם הפנים והלבונה

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ה, ל'.)

"**וְנָתַתָּ עַל הַשֻּׁלְחָן לֶחֶם פָּנִים לְפָנַי תָּמִיד**".

לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה עַל הַכֹּהֲנִים בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם לְהָכִין מִידֵי שָׁבוּעַ שְׁתֵּי מַעֲרֻכוֹת שֶׁל לַחְמֵי תְּמִיד וְקֹמֶץ לְבוֹנָה עִמָּהֶן, וּלְהַנִּיחָן עַל הַשֻּׁלְחָן לִפְנֵי ה' בְּבֵיתוֹ. אֶת הַחַלּוֹת הָיוּ הַכֹּהֲנִים אוֹפִים מֵעֶרֶב שַׁבָּת, וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת הָיוּ עוֹרְכִים וּמְסַדְּרִים אוֹתָן עַל הַשֻּׁלְחָן שֶׁבָּאוּלָם ראה ברמב"ם (הלכות תמידין פרק ה') כל פרטי המצוה ודיניה. . בְּסַךְ הַכֹּל הָיוּ נֶאֱפוֹת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה חַלּוֹת, שֶׁכָּל אַחַת אָרְכָּהּ עֶשְׂרָה טְפָחִים וְרָחְבָּהּ חֲמִשָּׁה טְפָחִים וְגָבְהָהּ שֶׁבַע אֶצְבָּעוֹת. וְעַל יְדֵי עֲשִׂיָּתָן וְהַנָּחָתָן לִפְנֵי ה' הָיְתָה מִתְעוֹרֶרֶת לִפְנֵי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ מִדַּת

הָרַחֲמִים לְהַשְׁפִּיעַ עַל עַם יִשְׂרָאֵל בְּרָכָה וּפַרְנָסָה וּשְׁאָר צָרְכֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּעִנְיַן שְׁאָר מִצְוֹוֹת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁסְּגֻלָּתָן לְעוֹרֵר אֶת מִדַּת הָרַחֲמִים וּלְהַמְתִּיק הַדִּינִים מֵעַל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל. **צִוָּנוּ** הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שֶׁהַנָּחַת הַלֶּחֶם תִּהְיֶה ''**לְפָנַי תָּמִיד**''. וְרִבּוֹתֵינוּ מנחות צ''ט. חַכְמֵי הַגְּמָרָא בֵּאֲרוּ שֶׁאֵפֶן הַהַנָּחָה וְהַהֶסְרָה הָיָה שֶׁלֹּא יִמְצֵא וְלוּ רֶגַע אֶחָד שֶׁלֹּא יְהֵא מֻנָּח עַל הַשֻּׁלְחָן לֶחֶם הַפָּנִים. רמב''ם (הלכות תמידין פרק ד' הלכה י''ב). מִידֵי שַׁבָּת הָיוּ מוֹצִיאִים אֶת הַלְּחָמִים שֶׁל הַשָּׁבוּעַ שֶׁעָבַר וּמַנִּיחִים אֶת הַלְּחָמִים הַחֲדָשִׁים בְּמְקוֹמָם, וְאֶת הַיְּשָׁנִים הָיוּ חוֹלְקִים בֵּין הַמִּשְׁמָר הַנִּכְנָס וְהַמִּשְׁמָר הַיּוֹצֵא וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל.

רָמַז הַכָּתוּב - לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם

יָדוּעַ שֶׁהַדָּבָר הַבָּסִיסִי וְהַחִיּוּנִי בְּיוֹתֵר לְקִיּוּם הָאָדָם הוּא **הַלֶּחֶם**, וְכִלְשׁוֹן הַפָּסוּק בראשית ג', י''ט. ''בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל **לֶחֶם**''. וְאַף כְּשֶׁבָּאִים חֲכָמִים לְלַמְּדֵנוּ מַהִי דַּרְכָּהּ שֶׁל תּוֹרָה אבות פרק ו' משנה ד'. אוֹמְרִים הֵם: ''**פַּת** בְּמֶלַח תֹּאכַל''. וְרָמְזָה הַתּוֹרָה בְּמִצְוֹת לֶחֶם הַפָּנִים לְהוֹרוֹת לָנוּ שֶׁנְּשִׁים אֶת לַחְמֵנוּ, הֵיא פַּרְנָסָתֵנוּ וּמִחְיָתֵנוּ, לְפָנֵי ה' ולפי זה יובן גם כן היאך אומרת התורה ''לחם פנים לפני תמיד'', שהרי כשבית המקדש חרב בעוונותינו הרבים לכאורה אין לחם הפנים מונח לפני ה'? אבל לפי דברינו הנ''ל מובן שגם היום מקיימים אנו ברמז את המצוה, בהניחנו את בטחוננו ופרנסתנו לפני ה' תמיד. תָּמִיד לְזָכֹר כִּי הוּא הָאֵל הַזָּן וּמְפַרְנֵס לַכֹּל, ו דברים ח', ג'. ''**כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל כָּל מוֹצָא פִּי ה' יִחְיֶה הָאָדָם**''.

רַבֵּנוּ בְּחַיֵּי ז''ל ב''שער הבטחון'' פרק ג'. בְּסִפְרוֹ ''**חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת**'' מְבָאֵר כִּי לֹא לְחִנָּם בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם עִם צָרְכֵי לֶאֱכֹל. יָכֹל ה' לִבּוֹרְאֵנוּ מִבְּלִי שׁוּם חֶסֶר וְצָרְךָ, כְּשֵׁם שֶׁאֶת הַסֶּלַע בָּרָא כְּשֶׁאֵינוֹ זָקוּק לְדָבָר בִּכְדֵי לְהִתְקַיֵּם, וְכָךְ גַּם כָּל שְׁאָר הַדּוֹמְמִים. אֶלָּא שֶׁמַּטָּרָה נַעֲלֵית הָיְתָה לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בְּכָךְ: שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם זָקוּק לְפַרְנָסָתוֹ וּלְמִחְיָתוֹ זוֹכֵר הוּא אֶת אֱלֹקָיו וּמְחַלֶּה אֶת פָּנָיו עַל כָּךְ, וְאֵינוֹ שׁוֹכְחוֹ וְעוֹזְבוֹ. מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם הָיָה לְאָדָם אֶת כָּל צָרְכָיו בָּעוֹלָם - מִמֵּילָא כְּבָר לֹא הָיָה זוֹכֵר לִפְנוֹת וּלְהִתְרָאוֹת לִפְנֵי הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא.

וְאִם כָּךְ הַדְּבָרִים, מִמֵּילָא כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֶׁכָּל בְּקִדְקָדּוֹ יָבִין וְיַשְׂכִּיל שֶׁאִם רוֹאֶה אָדָם שֶׁפַּרְנָסָתוֹ לְקוּיָה, וְשֶׁפָּרָה חְלִילָה הַבְּרָכָה מִן הָעִסָּה, כַּנִּרְאֶה שֶׁהֵסִיר אֶת לֶחֶם הַפָּנִים מִלְּפָנֵי ה', וְאֵינוֹ תּוֹלֶה אֶת בִּטְחוֹנוֹ עַל ה' יִתְבָּרַךְ כָּרָאוּי וְאֵינוֹ מְחַלֶּה אֶת פָּנָיו עַל כָּךְ. וְלָכֵן רוֹמֵז לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֵאמֹר: שיר השירים ב', י''ד. ''**הַשְׁמִיעִינִי אֶת קוֹלֵךְ**''.

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ע''ה עוֹמֵד וּמַבְהִיר: קהלת ט', י''א. ''לֹא לַחֲכָמִים לֶחֶם''. וּפֵרֵשׁ **הָרה''ק מִקאצְק** זִיע''א שֶׁאָדָם הַמַּחְשִׁיב אֶת עַצְמוֹ לְחָכָם, וְסוֹמֵךְ עַל עַצְמוֹ לְהַשִּׂיג אֶת לַחְמוֹ וּפַרְנָסָתוֹ - אוֹמֵר הַקָּבָּ''ה לְמַלְאָכָיו: ''הַנִּיחוּ לוֹ לְפִלּוֹנִי שֶׁיִּסְתַּדֵּר לְבַד, וְנִרְאֶה לְהֵיכָן יַגִּיעַ

בְּכֹחוֹת עַצְמוֹ!". וְהֲרֵי יוֹדְעִים כֻּלָּנוּ הֵיטֵב מַה בֵּיכָלְתֵּנוּ לַעֲשׂוֹת בִּלְעֲדֵי ה' יִתְבָּרַךְ, אוֹ יוֹתֵר נָכוֹן מָה **אֵין** בֵּיכָלְתֵּנוּ. אַל נִהְיֶה פְּתָאִים לַחְשֹׁב שֶׁבֶּאֱמֶת אָנוּ עָשִׂינוּ, וְשֶׁבְּיָדֵינוּ בָּנִינוּ, שֶׁהֲרַעְיוֹנוֹת שֶׁלָּנוּ וְשֶׁהַמּוֹנִיטִין מֵאִתָּנוּ. נִזְכֹּר וְנַכְרִיז תָּמִיד כִּי דברי הימים א' כ"ט, י"א. "**לְךָ ה'** **הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד**", וּמִמֵּילָא הַקָּבָ"ה יַשְׁרֶה אֶת בִּרְכָתוֹ בְּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ וְנִשְׂבַּע לֶחֶם וְנִהְיֶה טוֹבִים.

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

רַבּוֹתֵינוּ **חַכְמֵי הַגְּמָרָא** ראה מנחות (צ"ט ע"ב) במשנה. נֶחְלְקוּ הֵיאַךְ הָיָה סֵדֶר עֲרִיכַת לֶחֶם הַפָּנִים עַל הַשֻּׁלְחָן, כָּךְ שֶׁיְּקַיְּמִים צִוּוּי הַפָּסוּק "**לְפָנַי תָּמִיד**":

לְדַעַת **חֲכָמִים** הָיוּ נִכְנָסִים שְׁמוֹנָה כֹּהֲנִים: אַרְבָּעָה לְטוֹל אֶת שְׁתֵּי הַמַּעֲרָכוֹת הַיְשָׁנוֹת וּבְזֵיכֵיהֶן, וְאַרְבָּעָה לְהַנִּיחַ אֶת שְׁתֵּי הַמַּעֲרָכוֹת הַחֲדָשׁוֹת וּבְזֵיכֵיהֶן. אֵלּוּ מוֹשְׁכִין וְאֵלּוּ מַנִּיחִין, טִפְחוֹ שֶׁל זֶה נִכְנַס כְּנֶגֶד טִפְחוֹ שֶׁל זֶה שֶׁיּוֹצֵא, לְקַיֵּם מַה שֶּׁכָּתוּב: "לְפָנַי תָּמִיד". אוּלָם לְדַעַת **רַבִּי יוֹסֵי** כָּל שֶׁלֹּא עָבַר עַל הַשֻּׁלְחָן לַיְלָה שָׁלֵם בְּלֹא לֶחֶם נִקְרָא עֲדַיִן "לְפָנַי תָּמִיד". וְלָכֵן רַשָּׁאִים אַף לְסַלֵּק אֶת הַמַּעֲרָכָה הַיְשָׁנָה בַּשַּׁחַר, וּלְהַנִּיחַ אֶת הַמַּעֲרָכָה הַחֲדָשָׁה בָּעֶרֶב, וְאֵין בְּכָךְ שׁוּם חֶשְׁשׁ.

וְלַהֲלָכָה בהלכות תמידין (פרק ה' הלכה ד'). פָּסַק רַבֵּנוּ **הָרַמְבָּ"ם** זַ"ל כְּדַעַת חֲכָמִים לְסַלֵּק וּלְהַנִּיחַ זֶה אַחַר זֶה יַחַד.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן לֶחֶם הַפָּנִים עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה מַה שֶּׁכָּתַב **רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי** זִיע"א שמות (דף קנ"ד ע"ב). **בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ** שֻׁלְחָן הַפָּנִים הוּא הַבְּרָכָה הַיְוֹרֶדֶת וּמַשְׁפַּעַת לָעוֹלָם וראה שם בפרשת פנחס (במדבר דף רמ"ד ע"ב) מהן אותן שנים עשר פנים שכנגדן יש שנים עשר חלות. מֵהַפָּנִים הָעֶלְיוֹנוֹת, וּמִשָּׁם יוֹצֵאת הַבְּרָכָה וּמֻשְׁפַּע הַמָּזוֹן לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. וְלָכֵן אֵין לְהַשְׁאִיר אֶת הַשֻּׁלְחָן רֵיקָן אֲפִלּוּ לְרֶגַע קַל, כֵּיוָן שֶׁאֵין הַבְּרָכָה שׁוֹרָה בְּמָקוֹם רֵיק. וּמִזֶּה הַטַּעַם בזוהר הקדוש פרשת לך לך (בראשית דף פ"ח ע"ב). כָּתַב שֶׁיֵּשׁ לְאָדָם לְהִזָּהֵר בְּעֵת בּוֹאוֹ לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן עַל שֻׁלְחָנוֹ שֶׁלֹּא יְהֵא הַשֻּׁלְחָן רֵיקָן, שֶׁבְּכָךְ לֹא יְהֵא לַבְּרָכָה עַל מַה לְּחוּל. אֶלָּא יְשַׁיֵּר מְעַט מִמַּאֲכָלוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן, וְעָלָיו תָּחוּל בִּרְכָתוֹ בִּבְחִינַת "מַה שֶּׁהוֹתַרְנוּ יִהְיֶה לִבְרָכָה".

מצוה צ"ח: מצות עריכת נרות במקדש

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ז, כ'-כ"א.)

"**וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כָּתִית לַמָּאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד. בְּאֹהֶל מוֹעֵד מִחוּץ לַפָּרֹכֶת אֲשֶׁר עַל הָעֵדֻת יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אַהֲרֹן וּבָנָיו מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר לִפְנֵי ה' חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה עַל הַכֹּהֲנִים הַמְשָׁרְתִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ **לְדַשֵּׁן** אֶת הַמְּנוֹרָה בַּהֶסְרַת הַפְּתִילָה הַיְשָׁנָה מִתּוֹכָהּ, **וּלְנַקּוֹתָהּ** וּלְמָרְקָהּ מֵהַשֶּׁמֶן שֶׁנּוֹתַר בָּהּ מֵהַדְלָקַת הָאֶתְמוֹל, **וְלִתֵּן** בָּהּ שֶׁמֶן וּפְתִילוֹת חֲדָשׁוֹת שֶׁיַּסְפִּיקוּ לְדָלֵק מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר. כן דרשו בתורת כהנים (פרשת אמור) ממה שכתוב: "להעלות נר תמיד". וראה רמב"ם הלכות תמידין (פרק ג' הלכה י'). **וּמִצְוָה** זוֹ דּוֹחָה אַף אֶת הַשַּׁבָּת, וּמִתְקַיֶּמֶת אַף שֶׁלֹּא בְּטָהֳרָה, מֵחֲמַת תְּמִידוּתָהּ וּרְצִיפוּתָהּ. וְעַל יְדֵי הַדְלָקָתָהּ יוּאַר בֵּית ה' כְּמַאֲמַר ישעיה כ"ד, ט"ו. הַפָּסוּק: "**בָּאֵרִים כַּבְּדוּ ה**'", וְיִגְדַּל וְיִתְרַבֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ וְיִרְאָתוֹ בְּעֵינֵי בְּרוּאָיו.

מִדִּינֵי הַמִּצְוָה מנחות פ"ו ע"א. לִיקַּח לַמְּנוֹרָה "**שֶׁמֶן זַיִת זָךְ**", הוּא הַשֶּׁמֶן הַמּוּפָק מִן **הַטִּפָּה הָרִאשׁוֹנָה** הַיּוֹצֵאת מִכְּתִישַׁת הַזַּיִת, וְכָל שְׁאָר הַשֶּׁמֶן הַיּוֹצֵא לְאַחַר מִכֵּן פָּסוּל לַהַדְלָקָה. מנחות (פ"ט ע"א). ושם נתבאר שהשיעור הוא חצי הלג שמן לכל נר. שִׁעוּר הַשֶּׁמֶן הַנִּתָּן בַּמְּנוֹרָה יִהְיֶה לְכָל הַפָּחוֹת בְּכְדֵי לְדָלֵק מֵהָעֶרֶב וְעַד הַבֹּקֶר, אימרת רמי בר חמא במסכת שבת (כ"א ע"א). וְאֶת הַהַדְלָקָה יֵשׁ לַעֲשׂוֹת בְּאֹפֶן שֶׁתְּהֵא הַשַּׁלְהֶבֶת עוֹלָה מֵאֵלֶיהָ בְּלֹא צֹרֶךְ לְתַקְּנָהּ וּלְהַטּוֹתָהּ.

רָמַז הַכָּתוּב - חַבְרוּתָא

אֶחָד הַדְּיָנִים הַיְסוֹדִיִּים בְּמִצְוָה יִקָּרֶה זוֹ הוּא שֶׁהַנֵּר הַמַּעֲרָבִי (הָאֶמְצָעִי) בַּמְּנוֹרָה יִהֵא דָּלוּק בְּתָמִידוּת, וּמִמֶּנּוּ יַדְלִיק הַכֹּהֵן בְּכָל פַּעַם אֶת שְׁאָר הַנֵּרוֹת זוֹ מִזּוֹ עַל יְדֵי שֶׁיְּקָרֵב אֶת פְּתִילוֹתֵיהֶן אַחַת לַחֲבֶרְתָּהּ עַד שֶׁיַּדְלִיק כְּךָ אֶת כֻּלָּן. אֲבָל בְּשׁוּם אֹפֶן לֹא יַדְלִיקָן עַל יְדֵי אֵשׁ חִיצוֹנִית אַחֶרֶת, אֶלָּא רַק אַחַת מֵחֲבֶרְתָּהּ.

וּמְדָּבָר זֶה לַמַּדְנוּ לָקַח מְאֻלָּף לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ: שֶׁכַּיָּדוּעַ הַמְּנוֹרָה הִיא הַמְסַמֶּלֶת אֶת **חָכְמַת הַתּוֹרָה**. וּבִכְדֵי שֶׁיִּזְכֶּה הָאָדָם לְהֶאָרָה אֲמִתִּית בְּנִשְׁמָתוֹ וּלְהִתְעַלּוּת בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה וּבְקִיּוּם מִצְוֹתֶיהָ, מֻכְרָח הַדָּבָר שֶׁתֵּעָשֶׂה הַהַדְלָקָה מֵאֶחָד לַחֲבֵרוֹ וְלֹא כָּל אֶחָד לְבַדּוֹ בְּאֹפֶן עַצְמָאִי. עִקַּר הַקִּנְיָן וְהָעֲלִיָּה בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה וּבַעֲשִׂיַּת הַמִּצְוֹות נַעֲשֶׂה דַּוְקָא **בַּחֲבוּרָה**, עַל יְדֵי דִּבּוּק חֲבֵרִים, כְּשֶׁאֶחָד מֵאִיר אֶת חֲבֵרוֹ, וְיַחַד זוֹכִים הֵם לַעֲלוֹת וּלְהִתְעַלּוֹת בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא. וּכְמוֹ תענית ז' ע"א. וראה שם עוד כמה וכמה דרשות על זו הדרך. שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל עַל ירמיה כ"ג, כ"ט. הַפָּסוּק "**הֲלֹא כֹה דְּבָרַי כָּאֵשׁ נְאֻם ה**'" מִפְּנֵי מָה נִמְשְׁלוּ דִּבְרֵי תּוֹרָה לָאֵשׁ? לוֹמַר לְךָ מָה אֵשׁ אֵינָהּ דּוֹלֶקֶת וּמִתְקַיֶּמֶת בְּיִחִידִי, אַף דִּבְרֵי תּוֹרָה אֵינָן מִתְקַיְּמִין בְּיִחִידִי פירוש: כמו שהמדורה לא תמשיך לדלוק אם יש בה רק קיסם אחד, אלא דווקא כשיש כמה קיסמים, כך דברי תורה אינם נחקקים ומתקיימים באדם אלא כשלומדם ומקיימם בצוותא עם אחרים. .

וְהִנֵּה הַמִּתְבּוֹנֵן הֵיטֵב יִמְצָא שֶׁרֹב מִצְוֹות הַתּוֹרָה הֵן תְּלוּיוֹת וּקְשׁוּרוֹת בַּזּוּלָת. לֹא רַק הַמִּצְוֹות שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, אֶלָּא אַף הַמִּצְוֹות שֶׁבֵּין אָדָם לַמָּקוֹם: אִם הַמִּצְוֹות הַתְּלוּיוֹת **בַּכֹּהֵן** ליתן לו קרבן להקריב והפרשת התרומות ופדיון הבן וכולי. , וְאִם **בָּאִשָּׁה וּבַבָּנִים** נישואין ופריה ורביה ומילה וחינוך הבנים וכולי. , וְאִם **בָּעֲנִיִּים** ליתן לו מעשרות ומתנות עניים וכולי. . וְאַף אֶת מַעְגַּל חַיָּיו שֶׁל הָאָדָם תְּלוּ חֲכָמֵינוּ בְּצֵרוּף **עֲשָׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל** שלכתחילה מצריכים מנין לתפילה ולמילה ולנישואין ולהלוית המת וכולי. ומאחד המיוחד שמענו רמז נחמד שהמילה ''ישראל'' בגימטרייא קטנה עולה למספר עשר, ללמדך שכשישנם עשרה מישראל המקטינים את עצמם זה בפני זה ומתחברים כאחד בחבור אמיתי – מעלתם וכחם כעם ישראל כולו. ושפתיים יישק. . לֹא לְחִנָּם הַדָּבָר, אֶלָּא לְלַמֶּדְךָ שֶׁלְּבַד לֹא תּוּכַל לַעֲבֹד אֶת ה'.

אַיֵּזֶה רֶוַח נִפְלָא יֵשׁ לְאָדָם שֶׁחַיָּיו מְתֻבָּלִים בְּחֶבְרָה טוֹבָה! **בְּיָדִיד** נֶאֱמָן שֶׁמְּעוֹדֵד, **בְּרֵב** שֶׁתּוֹמֵךְ וּמְסַיֵּעַ, **בְּסָבִיבָה** טוֹבָה וּמְעוֹרֶרֶת. כֵּלִים אֵלּוּ הֵם כֵּלִים נְדִירִים וְיקָרִים שֶׁלֹּא כָּל אָדָם זוֹכֶה לָהֶם בֶּאֱמֶת. וְכַמָּה אֱמֶת לָמַד הוּא אָדָם הַחַי חַיֵּי בְּדִידוּת מִבְּלִי חָבֵר וָרֵעַ, מִבְּלִי רַב מְכַוֵּן עד כמה האדם מקבל את חיותו מהמצאותו בחברת בני אדם ניתן ללמוד מכך שבמלחמת וייטנאם היו לוקחים הווייטנאמים טייסים אמריקאים שנפלו בידם בשבי, ומבודדים אותם מכל חברת בני אדם, ואפילו את מזונם היו משחילים להם מבלי שיראו פני אדם כלל, וכך הצליחו לשבור אותם ולהכניעם שיגלו סודות צבאיים. . חֶסֶר אֱמֶצָעִים זֶה אַפְסִיִּים הֵם סְכוּיָיו לַעֲבֹר אֶת חַיָּיו בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּהַצְלָחָה. כִּי לְכָל אֶחָד מֵאִתָּנוּ יֶשְׁנָן חֶסְרוֹנוֹת, לָזֶה פָּחוֹת וְלָזֶה יוֹתֵר, וְכֻלָּנוּ זְקוּקִים לְבַקֶּרֶת בּוֹנָה וּמוֹעִילָה. וְאִם אֵין לָאָדָם אֶת הַסְּבִיבָה שֶׁתָּאִיר אֶת עֵינָיו מַטָּעָיוֹתָיו, הֵיאַךְ יוּכַל לְתַקְּנָן?!

וּכְמַאֲמַר בביאורו על מסכת אבות (פרק א' משנה ו'). וחכמי המוסר אמרו: ''אדם בלי חבר כשמאל בלי ימין''. **הַמְּאִירִי** זַ''ל: ''**הַטּוֹב שֶׁבַּסּוּסִים צָרִיךְ לְרַסֵּן, וְהַכְּשֵׁרָה שֶׁבַּנָּשִׁים צְרִיכָה לְבַעַל, וְהַגָּדוֹל שֶׁבַּחֲכָמִים צָרִיךְ לְעֵצָה**''. כך למדנו מהקב''ה שנמלך במלאכים (ראה בראשית א', כ''ו ובפירוש רש''י שם). ובן זומא במסכת אבות (פרק ד' משנה א') למד כן מהכתוב (תהלים קי''ט) ''מכל מלמדי השכלתי'' (ראה בפירוש רבינו עובדיה מברטנורא ז''ל שם). וְגַם הַגָּדוֹל נֶעֱזָר לְעִתִּים בַּקְּטַנִּים, שְׁפְעָמִים יֶשְׁנוֹ דָּבָר שֶׁהַגָּדוֹל מֻחְמַת גְּדֻלָּתוֹ אֵינוֹ רוֹאֶה, וְאִלּוּ הַקָּטָן מִגְּדֶל קַטְנוּתוֹ כֵּן שָׁם לֵב וְרוֹאֶה. וְאִם הַתַּלְמִיד אֵינוֹ דּוֹאֵג כך דרשו רבותינו (תמורה ט''ז ע''א) את הכתוב במשלי (כ''ט, י''ג) ''רש ואיש תככים נפגשו עושה כולם ה''' שעל ידי שהרב מלמד לתלמידו תורה מחכים ולמד אף הרב בעצמו. עיין בגמרא ובפירוש רש''י שם. וכתבו רבותינו שהרב הוא בבחינת מעין נובע, שעל

ידי שדולים ושותים ממימיו נובעים ממנו מים חדשים נוספים שלא היו בו לפני כן. כך על ידי שהתלמידים יונקים ומקבלים מתורתו כך זוכה הרב להוסיף ולחדש ולהתעלות בתורה מה שלא היה לו לפני כן ובלעדיהם. וזהו סוד "מתלמידי יותר מכולם". לְהָאִיר אֶת עֵינֵי רַבּוֹ מַה תּוֹעֶלֶת יֵשׁ בּוֹ?! כמו שאמר שלמה המלך (משלי כ"ז, ו'): "נאמנים פצעי אוהב", ופירשו המפרשים (מצודת דוד ורלב"ג שם) שפצעיו ומכות לשונו של האוהב האמיתי הן מרפא לאהובו, שמבקש לייסרו וליישרו. והמאירי בפירושו על ספר משלי (י"ז, י"ט) כותב בזו הלשון: "מטכסיס האוהב הנאמן לאהוב את האהוב כנפשו, ואף יזיק לעצמו כדי להועיל לך, ובעת שיחמסוך יטרח בהצלתך כבהצלת נפשו. ומזומן להועילך יותר ממך עצמך, וירא להזיקך יותר מלבך. ולא תחלוף ולא תשתנה אהבתו אליך לשום סיבה, יאהבך בעת העוני יותר מבעת העושר, ובעת הצרה יותר מבעת הריווח". וראה לרבינו הרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות (דמאי פרק ב' משנה ג') שכתב שתלמידי החכמים מכונים "חברים", וזה מכיוון שחברתם זה לזה אמיתית ונאמנה כי היא לשם שמים.

יָדִיד אֲמִתִּי וְחָבֵר נֶאֱמָן הוּא זֶה שֶׁיּוֹכִיחֲךָ בְּנֹעַם עַל טָעֻיּוֹתֶיךָ, וְיוֹעִירְךָ עַל שְׁגִיאוֹתֶיךָ, וְיִתַּקֵּן אֶת דְּרָכֶיךָ וּמַעֲשֶׂיךָ. **אֶת כָּל זֶה לֹא תּוּכַל לַעֲשׂוֹת כָּרָאוּי בְּכֹחוֹת עַצְמְךָ!** וְלָכֵן תָּלְתָה הַתּוֹרָה אֶת מְצִוּוֹתֶיהָ בַּחֶבְרָה, כְּדֵי שֶׁתִּהֵא זוֹ חֵלֶק מֵאֹרַח חַיָּיו שֶׁל הָאִישׁ הַיְּהוּדִי, וּבְכָךְ יִזְכֶּה לֵילֵךְ בְּדָרָכִים יְשָׁרוֹת.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

נָחְלְקוּ **רַבּוֹתֵינוּ הָרִאשׁוֹנִים** בְּדִין נֵר הַמַּעֲרָבִי (אֶמְצָעִי) שֶׁבַּמְּנוֹרָה אִם כָּבָה, מֵהֵיכָן יֵשׁ לְהַדְלִיקוֹ בַּחֲזָרָה?

בהלכות תמידין (פרק ג' הלכה י"ג). **הָרַמְבַּ"ם** ז"ל בְּהִלְכוֹתָיו כּוֹתֵב שֶׁאֶת הַנֵּר הַמַּעֲרָבִי אֵין לְהַדְלִיק אֶלָּא מֵאֵשׁ הַמְּזִבֵּחַ בִּלְבַד, וְלֹא מִשְּׁאָר נֵרוֹת הַמְּנוֹרָה.

אוּלָם בהשגותיו על הרמב"ם שם. ועיין ב"לחם משנה" ו"בכסף משנה" שם מה שכתבו בצדדי הדבר, ואכמ"ל. **הָרַאֲבַ"ד** ז"ל סוֹבֵר שֶׁאִכֵּן אִם שְׁאָר נֵרוֹת הַמְּנוֹרָה כְּבוּיִים יֵשׁ לְהַדְלִיקָהּ מִן הַמְּזִבֵּחַ, אוּלָם אִם יֵשׁ בַּמְּנוֹרָה עֲצֻמָּהּ אֲפִלּוּ נֵר אֶחָד דָּלוּק - וַדַּאי שֶׁהוּא עָדִיף עַל שְׁאָר מְקוֹרוֹת הָאֵשׁ שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ וְיֵשׁ לְהַדְלִיקָהּ מִמֶּנּוּ.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוֹת הֶטְבַּת וְהַדְלָקַת הַמְּנוֹרָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד כָּתַב **רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי** זִיע"א ויקרא דף פ"ט ע"א. **בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ** שֶׁכְּנֶגֶד הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל שֶׁכָּאן לְמַטָּה יֶשְׁנוֹ גַּם

כֵּן כֹּהֵן גָּדוֹל לְמַעְלָה, וְעַל יְדֵי הַטָּבַת הַמְּנוֹרָה וְהַדְּלָקַת נֵרוֹתֶיהָ מִתְרַבֶּה הָאוֹרָה וְהַשִּׂמְחָה בָּעֶלְיוֹנִים, וְיוֹרֶדֶת הַקְּדֻשָּׁה וּמַשְׁפַּעַת גַּם כֵּן לַתַּחְתּוֹנִים. וְתַפְקִיד זֶה נִתַּן לַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בִּלְבַד שֶׁנִּמְשָׁח בְּשֶׁמֶן מִשְׁחַת הַקֹּדֶשׁ הַמּוּרָק מִן הַקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה לְמַטָּה עַל רֹאשׁוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל כְּמַאֲמַר הַפָּסוּק: תהלים קל"ג, ב'. "**כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ יֹרֵד עַל הַזָּקָן**".

מצוה צ"ט: מצות לבישת בגדי כהנים

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ח, ד'.)

"**וְעָשׂוּ בִּגְדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ וּלְבָנָיו לְכַהֲנוֹ לִי**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה עַל הַכֹּהֲנִים הַמְשָׁרְתִים בְּבֵית ה' לִלְבֹּשׁ בְּגָדִים הַמְיֻחָדִים לָהֶם בְּבוֹאָם לַעֲבֹד בַּמִּקְדָּשׁ, וְאִם יַעַבְדוּ בְּלֹא בִּגְדֵיהֶם הַמְיֻחָדִים הֲרֵי שֶׁעֲבוֹדָתָם פְּסוּלָה זבחים (י"ח ע"ב) וסנהדרין (פ"ג ע"ב). וכן כתב הרמב"ם ז"ל בספר המצוות (מצוה ל"ג) ובהלכות כלי המקדש (פרק י' הלכה ד') שכשמחסר הכהן מבגדיו דינו כזר שעבד במקדש שעליו נאמר (במדבר א', נ"א) "והזר הקרב יומת". וּמִתְחַיְּבִים עַל כָּךְ מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם. בַּפְּסוּקִים מְבֹאָר שֶׁכֹּהֵן הֶדְיוֹט עָלָיו לִהְיוֹת לָבוּשׁ בְּאַרְבָּעָה בִּגְדֵי כְּהֻנָּה: **כְּתֹנֶת**, **אַבְנֵט**, **מִצְנֶפֶת וּמִכְנָס**. וְהַכֹּהֵן גָּדוֹל מוֹסִיף לְלְבֹּשׁ עוֹד אַרְבָּעָה בְּגָדִים נוֹסָפִים: **חֹשֶׁן**, **אֵפוֹד**, **מְעִיל וְצִיץ**. רמב"ם הלכות כלי המקדש (פרק ח' הלכה ד'). וּמִצְוָתָם לִהְיוֹת נָאִים וַאֲרֻכִּים כְּדֶרֶךְ בִּגְדֵי הַגְּדוֹלִים, כְּמוֹ שמות כ"ח, ב'. שֶׁנֶּאֱמַר: "**לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת**".

בְּכָלַל הַצִּוּוּי זבחים (י"ח ע"א) ורמב"ם (שם פרק י' הלכה ד'). שֶׁלֹּא יְחַסְּרוּ הַכֹּהֲנִים מֵאוֹתָם הַבְּגָדִים, וְשֶׁלֹּא יוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶם בְּגָדִים אֲחֵרִים, רמב"ם שם (פרק י' הלכה ו'), ממה שכתוב (ויקרא ט"ז, ד') "על בשרו ולבשם". וְשֶׁלֹּא יְהֵא דָּבָר אַחֵר חוֹצֵץ בֵּין בְּשָׂרוֹ לִבְגָדָיו, וַאֲפִלּוּ עָפָר אוֹ כִּנָּה מֻתָּה נֶחְשָׁבִים לַחֲצִיצָה לִפְסֹל אֶת עֲבוֹדָתוֹ. רמב"ם שם (פרקים ח'-ט'-י'). **וּבָרַמְבַּ"ם** ז"ל מְבֹאָרִים הֵיטֵב פְּרָטֵי הַדִּינִים בַּהֲכָנַת הַבְּגָדִים וּבְסֵדֶר לְבִישָׁתָם, חַפֵּשׂ וּמְצָא.

רָמַז הַכָּתוּב - מַלְבּוּשֵׁי כָּבוֹד

רַשְׁ"י ז"ל בְּפֵרוּשׁוֹ עַל הַתּוֹרָה בֵּאֵר אֶת לְשׁוֹן הַכָּתוּב "**וְעָשׂוּ אֶת בִּגְדֵי אַהֲרֹן לְקַדְּשׁוֹ לְכַהֲנוֹ לִי**" שֶׁהַכְּנֶסֶת הַכֹּהֵן לְכְהֻנָּתוֹ נַעֲשֵׂית עַל יְדֵי **הַבְּגָדִים**. וְצָרִיךְ לְהָבִין בֶּאֱמֶת מַהִי הַחֲשִׁיבוּת הַגְּדוֹלָה שֶׁיְּחֻסָּה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לַבְּגָדִים? עוֹד מָצִינוּ **בְּיוֹסֵף הַצַּדִּיק** שֶׁקִּבֵּל מֵאָבִיו בֶּגֶד כְּתֹנֶת פַּסִּים, ראה שבת (י' ע"ב) בשם רב שבשביל אותו בגד יתר שקיבל יוסף נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים. וְעַל כָּךְ נִתְקַנְּאוּ בּוֹ אֶחָיו הַשְּׁבָטִים הַקְּדוֹשִׁים וּבִקְּשׁוּ לְהָרְגוֹ, מַה שֶּׁמְּעוֹרֵר תְּמִיהָה גְּדוֹלָה: עַל מַה כָּל הָרַעַשׁ? וַהֲלֹא הַגָּדוֹל שֶׁבַּנְּבִיאִים אֵינוֹ

מַגִּיעַ לְקַרְסֹלָם שֶׁל עֶשֶׂרֶת שִׁבְטֵי - יְהֹ, וְאִם כֵּן מַה מָּצְאוּ קְדוֹשִׁים שֶׁכָּאֵלּוּ לְהִתְקַנְּאוֹת עַל חֲתִיכַת בַּד?!

וְהִנֵּה שבת קי"ג ע"ב. בַּתַּלְמוּד מָצִינוּ עַל **רַבִּי יוֹחָנָן** שֶׁהָיָה מְכַנֶּה אֶת בִּגְדֵי הָאָדָם "**כְּבוֹדוֹ שֶׁל הָאָדָם**". וְזֶה מִפְּנֵי שֶׁהַבְּגָדִים מְעִידִים עַל ולכן אדם וחוה כל זמן שלא אכלו מעץ הדעת לא היתה בהם בינה והשכל והיו מתהלכים ערומים מבלי להתבושש, ואילו משנכנסה בהם הדעה מיד התבוששו והתלבשו. ואמרו רבותינו (שבת ע"ז ע"ב) שלכן המילה "לבוש" היא מלשון "לא בוש" שהלבוש מצייל את האדם מהבושת של גילוי בשרו. הִבְדָּלוּתוֹ וְגַדְלוּתוֹ מִשְּׁאָר בַּעֲלֵי הַחַיִּים עֲלֵי אֲדָמוֹת, אֲשֶׁר מִתְהַלְּכִים עֲרֻמִּים מִבְּלִי לְכַסּוֹת אֶת בָּשָׂרָם, וְאִלּוּ הָאָדָם בּוֹשׁ מִכָּךְ, מַה שֶּׁמֵּעִיד עַל הַדֵּעָה וְהַהַשְׂכֵּל שֶׁבָּאָדָם, וְהַכָּרְתּוֹ בְּעֶרְכּוֹ וּבַחֲשִׁיבוּתוֹ ולכן מצינו (בבא בתרא נ"ז ע"ב) שרבותינו הקפידו על תלמידי החכמים שלא יראה בשר גופם. וראה מסכת דרך ארץ זוטא (פרק ה') ורמב"ם הלכות דעות (פרק ה' הלכה ט'). . נִמְצָא שֶׁכִּסּוּי דָּבָר וְהַצְנָעָתוֹ מְעִידִים עַל גְּדֻלָּתוֹ וְיָקְרָתוֹ. תהלים מ"ה, י"ד. וראה עוד בערובין (ק' ע"ב), ובמה שכתבנו בס"ד בספרנו הדל "דובב שפתי ישנים" (פרשת תצוה) מענין זה. וּכְמַאֲמַר **דָּוִד הַמֶּלֶךְ** ע"ה "**כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ**", שֶׁכְּבוֹד בַּת הַמֶּלֶךְ בָּא לִידֵי בִּטּוּי בְּהִתְכַּנְּסוּתָהּ וְהִצְטַנְּעוּתָהּ פְּנִימָה בְּתוֹךְ עַצְמָהּ ואף שלמה המלך החכם באדם טמן זאת בדבריו (משלי י"א, ב'): "ואת צנועים חכמה" שהחכם מצניע ומכסה את עצמו, כנ"ל. .

וּבָאֱמֶת, שֶׁכָּכָל שֶׁהָאָדָם יוֹתֵר מֻצְנָע בְּדַרְכָיו וּבַהֲלִיכוֹתָיו כֵּן הַדָּבָר מֵעִיד עַל גְּדֻלּוּתוֹ, וְכֵן כָּכָל שֶׁרָמָה מַעֲלָתוֹ כָּךְ נִדְרָשׁ מִמֶּנּוּ יוֹתֵר לְכַסּוֹת וּלְהַצְנִיעַ אֶת עַצְמוֹ. וְלָכֵן כֹּהֵן הֶדְיוֹט נִצְטַוָּה **בְּאַרְבָּעָה** בְּגָדִים בִּלְבַד, וְאִלּוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל הַמּוּרָם מֵאֶחָיו נִצְטַוָּה **בִּשְׁמוֹנָה** בְּגָדִים. וְזֶהוּ אוֹמְרוֹ "**לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת**", שֶׁלֹּא פְּאֵר הַבְּגָדִים הוּא הַמַּעֲלָה, אֶלָּא רִבּוּי הַכִּסּוּי וְהָעֲטִיפָה שֶׁהַתּוֹרָה צִוְּתָה לוֹ הוּא הַמֵּעִיד עַל גְּדֻלּוּתוֹ וּמַעֲלָתוֹ וַחֲשִׁיבוּתוֹ הָרַבָּה וזהו גם כן הענין של רבי יהודה ברבי עילאי (נדרים מ"ט ע"ב) שהיה עני מרוד ולא היה לו אלא מעיל אחד לו ולאשתו, וכשהיה לובשו היה מברך בשם ומלכות "ברוך שעטני מעיל". ולכאורה מה ההתרגשות הגדולה? והלא ודאי עוד הרבה דברים אחרים חסרו לו ולא מצינו שבירך עליהם? אלא שלאור הנ"ל בס"ד מתיישבים הדברים על הלב היטב. .

וְזֶהוּ גַּם כֵּן עִקָּרָם שֶׁל דְּבָרִים בְּהִתְקַנְּאוּת הָאַחִים הַקְּדוֹשִׁים בְּיוֹסֵף הַצַּדִּיק, שֶׁהוֹסָפַת הַבֶּגֶד לְיוֹסֵף שִׁקְּפָה בְּעֶצֶם אֶת רְאִיָּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אֲבִיהֶם עַל יוֹסֵף הַצַּדִּיק כְּבָר מַעֲלָה יְתֵרָה עַל שְׁאָר הָאַחִים, בְּכָךְ שֶׁרִבָּה לוֹ בֶּגֶד יֶתֶר עַל אֶחָיו, וְזֶה מַה שֶּׁהֵבִיאָם לְאוֹתָהּ הַהַרְגָּשָׁה וּלְאוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה.

וְכָל זֶה בָּא לְלַמְּדֵנוּ, שֶׁהַצְּוָרָה בָּהּ אָנוּ מִתְלַבְּשִׁים בַּבַּיִת, וְהָאֹפֶן בּוֹ יוֹצְאִים אָנוּ לְבַחוּץ - יֵשׁ בָּהֶם כְּדֵי לְהָעִיד עַל הָרָמָה הָרוּחָנִית שֶׁבָּנוּ. אִם הָאָדָם מִסְתּוֹבֵב בִּרְחוֹבָהּ שֶׁל עִיר בִּבְגָדִים

קְצָרִים, אוֹ בְּמִכְנָס אָרֹךְ, אוֹ עִם מִגְבַּעַת וַחֲלִיפָה - כָּל אֵלּוּ יֵשׁ בָּהֶם לְהַעִיד עַל פְּנִימִיּוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְעַל דַּרְגָּתוֹ הָרוּחָנִית וכדרשת חז"ל (שבת ע"ז ע"ב) שבגדם של התלמידי חכמים נקרא "סודרא" מלשון "סוד ה' ליראיו". וכמובן שהדברים אמורים באופן שהאדם עושה את הדבר מתוך פנימיותו ובהתאם לדרגתו ולמעשיו, מה שאין כן כשאין תוכו כברו אזי אין לחזותו החיצונית שום עדות או ראיה לתוכנו האמיתי. וכפי ששגור בפי העם לומר "לא הכובע קובע ולא החליפה מחליפה". ולכן הקפידו מאוד חכמינו ז"ל (בבא בתרא צ"ח ע"א) על המתעטר בטלית של תלמיד חכם והוא אינו כזה שאין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה לעתיד לבא. והדברים חמורים וידועים... . **וְאַשְׁרֵי** הַשָּׂם לִבּוֹ עַל כָּךְ לְהִזָּהֵר בַּדְּבָרִים הַלָּלוּ, עָלָיו נֶאֱמַר: ישעיה ס"א, י'. "**שׂוֹשׂ אָשִׂישׂ בַּה' תָּגֵל נַפְשִׁי בֵּאלֹקַי כִּי הִלְבִּישַׁנִי בִּגְדֵי יֶשַׁע מְעִיל צְדָקָה יְעָטָנִי**".

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

כְּבָר נִתְבָּאֲרָה לְעֵיל הַחֲשִׁיבוּת הַגְּדוֹלָה בְּבִגְדֵי הַכֹּהֲנִים שֶׁיִּהְיוּ "**לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת**". וְלָכֵן מִשֶּׁבָּלוּ בִּגְדֵי הַכְּהֻנָּה וְנִתְיַשְּׁנוּ נֶחְלְקוּ ראה יומא י"ב ע"ב. רַבּוֹתֵינוּ חַכְמֵי הַגְּמָרָא הֵיאַךְ יֵשׁ לִנְהֹג בָּהֶם?

מִבִּגְדֵי **הַכְּהֻנִּים הַהֲדִיוֹטוֹת** אוֹמְרִים חֲזַ"ל שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים פְּתִילוֹת לְמְנוֹרָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ וְעוֹד תַּשְׁמִישִׁים דּוֹמִים.

וּבִגְדֵי **הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל** לְדַעַת **חֲכָמִים** הֲרֵי הֵם טְעוּנִים גְּנִיזָה, שֶׁכָּךְ לְמֵדִים מֵהַכָּתוּב בְּפָסוּק ויקרא ט"ז, כ"ג. "וְהִנִּיחָם שָׁם".

וְאִלּוּ לְדַעַת **רַבִּי דּוֹסָא** אֵין מַשְׁמָעוּת הַפָּסוּק לְהַצְרִיךְ לַבְּגָדִים גְּנִיזָה, אֶלָּא רַק שֶׁלֹּא יִשְׁתַּמְּשׁוּ בְּאוֹתָם בִּגְדֵי כֹּהֵן גָּדוֹל מִיּוֹם כִּפּוּרִים אֶחָד לְיוֹם כִּפּוּרִים אַחֵר.

וְיֵאָשׁ :דַּחַי סַּג תּוֹעֲדָה יִתְשׁכ הָכָלָהַל קַפָּס לי"ז ?? וְהָרַמְבָּ"ם מִשְׁתַּמְּשִׁים בָּהֶם שׁוּב, וְשֶׁטְעוּנִים גְּנִיזָה. וּרְאֵה בְּשׁוּ"ת חלק ח' סימן שכ"ג. "**רַבָּנוּת אֶפְרַיִם**" מַה שֶּׁדָּן עוֹד בְּעִנְיָן זֶה.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן הַמַּלְבּוּשִׁים עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה דרושי קבלת שבת (דרוש א'). **בְּשַׁעַר הַכַּוָּנוֹת** שֶׁכָּתַב מֹרֵנוּ **הָאֲרִיזַ"ל** שֶׁכְּגוֹן הַמַּלְבּוּשִׁים שֶׁאָדָם לוֹבֵשׁ בְּיוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה כֵּן עֲתִידִין בַּשָּׁמַיִם לְהַלְבִּישׁוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא. וְלָכֵן נָכוֹן לְדַקְדֵּק לִלְבֹּשׁ בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ **אַרְבָּעָה בְּגָדִים לְבָנִים** כְּדֶגְמַת אַרְבַּעַת בִּגְדֵי כְּהֻנָּה, הָרוֹמְזִים לְאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֵׁם הַוָי"ה בָּרוּךְ הוּא. עיין שם שכתב לכוון בשם זהריא"ל שהוא שם החלוק של ה' יתברך כביכול, כמבואר בספר "פרקי היכלות" לרבי ישמעאל הכהן הגדול. וְעוֹד כָּתַב שָׁם כַּוָּנָה הָרְאוּיָה לְהִתְכַּוֵּן בָּהּ בְּעֵת לְבִישַׁת הַבְּגָדִים, **וּמִשְּׁנַת חֲסִידִים הִיא**.

מצוה ק: שלא יזח החשן מעל האפוד
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ח, כ"ח.)

''וְלֹא יָזִיחַ הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֵפוֹד''.

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

הַחֹשֶׁן וְהָאֵפוֹד הֵם מִבִּגְדֵי הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל. מְקוֹם הָאֵפוֹד הוּא מֵאָחוֹר בְּגַב הַכֹּהֵן, וּמְקוֹם הַחֹשֶׁן הוּא מִלְּפָנִים עַל לִבּוֹ, כְּשֶׁשְּׁנֵיהֶם מְחֻבָּרִים זֶה לָזֶה בְּעֵת לְבִישָׁתָם עַל יְדֵי שְׁתֵּי רְצוּעוֹת בְּצִדֵּי הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל הַנִּקְרָאוֹת ''**חֹשֶׁב הָאֵפוֹד**'', הַמְחַבְּרוֹת אֶת הָאֵפוֹד וְהַחֹשֶׁן זֶה לָזֶה כן מבואר מדברי הרמב''ם ז''ל (בהלכות כלי המקדש פרק ט'). וראה שם שכתב שמקום חשב האפוד הוא על לבו מתחת לחושן, אך הראב''ד ז''ל השיג עליו שם שמקומו אינו אלא מתחת לטבורו. ועוד עיין שם (פרק י') מהו סדר לבישת החשן והאפוד ושאר בגדי הכהן הגדול. .

וּמִצְוָה לֹא תַּעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה הִיא שֶׁלֹּא יְנַתֵּק אָדָם אֶת הַחֹשֶׁן מִן הָאֵפוֹד מִכָּל סִבָּה שֶׁהִיא, אֶלָּא יִהְיוּ שְׁנֵיהֶם מְחֻבָּרִים וַהֲדוּקִים תָּמִיד זֶה לָזֶה בַּל יִפָּרְדוּ. ראה כל הסוגיה במסכת יומא (ע''ב ע''א) וברמב''ם (הלכות כלי המקדש פרק ט' הלכה י'). וְהָעוֹשֶׂה כֵּן לְנַתְּקָם זֶה מִזֶּה בֵּין אִישׁ וּבֵין אִשָּׁה הֲרֵי זֶה חַיָּב מַלְקוּת.

רָמַז הַכָּתוּב - מֹחַ וְלֵב

יָדוּעַ הַדָּבָר שֶׁתַּפְקִיד הַחֹשֶׁן וְהָאֵפוֹד בַּמִּקְדָּשׁ הָיָה לִשְׁאֹל עַל יָדָם אֶת דְּבַר ה' בָּאוּרִים וְתוּמִים שֶׁהָיוּ בָּהֶם, בֵּין בְּעִנְיַן יְצִיאָה לַמִּלְחָמָה וּבִשְׁאָר דְּבָרִים שֶׁהַצִּבּוּר צְרִיכִים לָהֶם. וְהָיָה **הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל** מְקַבֵּל אֶת תְּשׁוּבַת ה' עַל יְדֵי הֶאָרַת הָאוֹתִיּוֹת הַחֲקוּקוֹת עַל אַבְנֵי הַחֹשֶׁן שֶׁבָּאוּרִים, וְהַתֻּמִּים הָיוּ נוֹתְנִים בְּלִבּוֹ לְסַדֵּר אֶת הָאוֹתִיּוֹת עַל נָכוֹן וּלְקַבֵּל תְּשׁוּבַת ה' ראה בפירוש הרמב''ן ז''ל על התורה (שמות כ''ח, ל') שביאר בדיוק את סדר השאלה והתשובה על ידי הכהן הגדול. . כמו שכתוב על שמואל הנביא (שמואל א' ב', י''ח) ''נער חגור אפוד בד''. וכן הביא הרמב''ם בסוף הלכות כלי המקדש. עיין שם. גַּם **הַנְּבִיאִים** הָיוּ חוֹגְרִים כְּעֵין אֵפוֹד זֶה, לְהוֹדִיעַ שֶׁהִגִּיעוּ לְמַעֲלַת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל הַמְדַבֵּר דְּבָרָיו בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ.

וְחָשַׁבְנוּ לְבָאֵר בְּסִיְּעָתָא דִּשְׁמַיָּא שֶׁמְּקוֹם הָאֵפוֹד הוּא בְּגַב הַכֹּהֵן הַמְקֻשָּׁר **לְמֹחַ** הָאָדָם כַּיָּדוּעַ שעמוד השדרה של האדם הוא הצינור המוביל את הוראות המח ומסריו לשאר איברי הגוף, ולכן תיקנו בתפלת הלחש שמונה עשרה ברכות כנגד שמונה עשרה החוליות שבשדרה ששורשן במח, הוא מקום משכן המחשבה המעכבת בתפילה. , וְאִלּוּ מְקוֹם הַחֹשֶׁן הוּא עַל **לֵב** הַכֹּהֵן. מַה שֶּׁבָּא לְרַמֵּז לַקֶּשֶׁר הֶחָזָק וְהָאַמִּיץ שֶׁבַּל יִנָּתֵק שֶׁבֵּין הַמֹּחַ לְבֵין הַלֵּב, הַנִּצָּרָךְ לְאָדָם בְּכְדֵי לִזְכּוֹת לְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּלְיִדִיעַת רְצוֹן הָאֱלֹקִים ראה בזוהר הקדוש (במדבר דף רל''ה ע''ב ודף רמ''ז ע''ב) בקשר שבין המח והלב. וכן הובא בספרים שצורת הלב והמח דומה, וכשם שלמח שלשה חללים כך ללב שלשה חללים. .

כמו שכתוב בפתיחת אליהו הנביא זכור לטוב: "חכמה – מוחא איהי מחשבה מלגאו" (תרגום: החכמה היא במוח החושב את המחשבה הפנימית). **הַמֹּחַ** הוּא מְקוֹם שִׂכְיַנַּת הַחָכְמָה, וֶזהוּ הַשֵּׂכֶל הַחוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת וְאוֹגֵר אֶת יְדִיעוֹתָיו וְחָכְמָתוֹ.

וְאֵלּוּ כמו שכתוב שם: "בינה ליבא ובה הלב מבין" (תרגום: הבינה היא בלב המבין). וכן כתב הגר"א זצ"ל בביאורו על משלי (י"ד, ל"ג) שהחכמה מקורה במח והבינה מקורה בלב. **הַלֵּב** הוּא מְקוֹם הַבִּינָה, הַמֵּבִין דְּבָרִים יוֹתֵר גְּבוֹהִים מֵעֵבֶר לְמַה שֶּׁהַמֹּחַ יוֹדֵעַ וְחוֹשֵׁב.

וְאִם מְזַכֵּךְ וּמְטַהֵר אָדָם אֶת שְׁנֵי הַכֵּלִים הַלָּלוּ יַחַד יָכוֹל הוּא לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ לְדַרְגַּת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּנְבוּאָה. שֶׁכְּשֶׁיֵּשׁ **חָכְמָה וּבִינָה** מַגִּיעָה **הַדַּעַת**, שֶׁהִיא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וכמו שמסיים שם: "ועל אלין תרין כתיב הנסתרות לה' אלקינו" (תרגום: שעל שתי המדות הללו יחד כתוב "הנסתרות לה' אלקינו"). וראה עוד בספר הקדוש "צדקת הצדיק" (אות קל"ב) שכתב שיו"ד היא החכמה שבמח הרומזת לעולם הזה, וה"א היא הבינה שבלב הרומזת לעולם הבא, וכדרשת חז"ל (מנחות כ"ט ע"ב) על הפסוק "כי ביה' ה' צור עולמים". .

וּלְעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר לָאָדָם לְהַגִּיעַ לִידִיעַת הָרָצוֹן הָאֱלֹקִי מִבְּלִי לְקַשֵּׁר וּלְאַחֵד אֶת שְׁנֵי הָאֶמְצָעִים הַלָּלוּ - הַלֵּב וְהַמֹּחַ - וכתב רבינו בחיי ז"ל (בראשית) שמטעם זה מוצאים אנו שאדם החפץ לרכז את מחשבתו ולהמשיך שפע המחשבה יכוף ראשו ויחשוב כדי שירד שפע המחשבה מן המח שהוא מקור המחשבה אל הלב. בְּאִחוּד וּבְזִכּוּךְ גָּמוּר עַד שֶׁשְּׁנֵיהֶם יִפְעֲלוּ וְיִלְכּוּ אַךְ וְרַק לְפִי רְצוֹן ה' הָאֱמֶתִי ולכן כתב רבינו יונה (בפרק ה' מברכות) ונפסק בשלחן ערוך (אורח חיים סימן כ"ה) בכוונת מצות הנחת התפילין שבאה להורות על שיעבוד הלב בתפילין של יד ושיעבוד המח בתפילין של ראש, שזוהי קבלת עול מלכות שמים גמורה. וראה בזוהר הקדוש (דברים דף רס"ה ע"א) שבהנחת התפילין נעשית כעין פעולת זיווג בין המח ללב. עיין שם. . שֶׁכָּל זְמַן שֶׁמַּחְשַׁבְתּוֹ שֶׁל הָאָדָם הִיא עֲדַיִן לֹא כְּפִי רְצוֹן ה' לְגַמְרֵי, אוֹ שֶׁלִּבּוֹ שֶׁל הָאָדָם אֵינוֹ הוֹלֵךְ אַחַר רְצוֹן ה' בְּלִבַּד, לֹא יוּכַל הָאָדָם לִהְיוֹת בָּטוּחַ שֶׁנּוֹטֶה הוּא בְּהַחְלָטוֹתָיו אַחַר רְצוֹן הָאֱלֹקִים הָאֱמֶתִי וכמו שכתוב (משלי ד',) "קנה חכמה קנה בינה". וכתוב (דברי הימים א' כ"ח, ט): "כי כל לבבות דורש ה' וכל יצר מחשבות הוא מבין". שהתביעה היא גם על המח וגם על הלב. .

וּמֵאִידָךְ גִּיסָא, מִשֶּׁזָּכָה אָדָם לְאֶחָד וּלְשַׁעְבֵּד אֶת שְׁנֵי הַכֵּלִים הַלָּלוּ לַה' יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי, אֲזַי פְּעָמִים שֶׁגַּם בְּלִי יְדִיעַת הַשֵּׂכֶל וּבְלִי הַחָכְמָה הַגַּשְׁמִית יוּכַל הָאָדָם לְהַכְרִיעַ וּלְהַחְלִיט בְּדְבָרִים עַל פִּי ראה באותיות דרבי עקיבא (אות ל') שכתב שכשם שלראש יש עיניים כך ללב יש עיניים. ורבינו בחיי ז"ל אמר (חובות הלבבות, שער חשבון הנפש פרק ג') שלבות החכמים יש להם עינים הרואות מה שהאחרים אינם רואים. ובספר "זרע קודש" (דרוש סוכות) כתב שהלב מדבר מתוך האדם, וזה פירוש הביטוי "לבי אומר לי". הָרְגָּשַׁת הַלֵּב, בְּבְחִינַת מושג ידוע ברבותינו הקדושים,

תמצאנו בפירושי רש"י ז"ל בכמה מקומות וכן אצל עוד כמה זכי רעיון וטהורי לב. "**לִבִּי אוֹמַר לִי**".
וְזוֹהִי דַּרְגָה גְּבוֹהָה הַנִּמְצֵאת אֵצֶל הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים הָעוֹבְדִים אֶת ה' בְּכָל לִבָּם.
וְעַל כֵּן רָמְזָה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּצַוּוֹתָהּ שֶׁלֹּא יִזַּח הָחֹשֶׁן מֵהָאֵפוֹד, שֶׁתָּמִיד יִהְיוּ שְׁנֵיהֶם, הַמֹּחַ וְהַלֵּב, מְקֻשָּׁרִים וּמְחֻבָּרִים זֶה לָזֶה בְּקֶשֶׁר אָדוּק, וּמֻנְהָגִים עַל פִּי רְצוֹן ה', בְּכָדֵי שֶׁיּוּכַל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל לְהוֹדִיעַ לְשׁוֹאֲלָיו אֶת רְצוֹן הָאֱלֹקִים הָאֱמִתִּי. וְכֵן עַל כָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ לְשַׁעְבֵּד וּלְיַחֵד אֶת מֹחוֹ וְלִבּוֹ לַה' יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי, וְעַל יְדֵי כָּךְ יִזְכֶּה הָאָדָם לְכַוֵּן לִרְצוֹן הָאֱלֹקִים הָאֲמִתִּי בְּבָחִינַת אימרת רבן גמליאל באבות (פרקב' משנה ד'). ויתבאר על פי דברינו בס"ד שאם אתה תטה את רצונך להיות תמיד כרצון האלקים, הן בלב והן במח, אזי תזכה שהאלקים יכוון את רצונותיך והרגשותיך תמיד כרצונו האמיתי, ותדע לכוון בלבך לרצון ה'. כן יזכנו ה'. "**עֲשֵׂה רְצוֹנוֹ כִּרְצוֹנְךָ כְּדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ כִּרְצוֹנוֹ**".

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

נֶחְלְקוּ **הַפּוֹסְקִים** בְּאִסּוּר "לֹא יִזַּח הָחֹשֶׁן מֵעַל הָאֵפוֹד" הַאִם הוּא דַּוְקָא כְּשֶׁמַּפְרִידָם זֶה מִזֶּה בִּשְׁעַת הָעֲבוֹדָה, אוֹ שֶׁמָּא אַף שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הָעֲבוֹדָה חָל הָאִסּוּר לְהַפְרִידָם זֶה מִזֶּה? בְּדִבְרֵי בבאורו על מצוה זו. **סֵפֶר הַחִנּוּךְ** מְבֹאָר שֶׁאִסּוּר הַהַפְרָדָה בֵּין הָחֹשֶׁן לָאֵפוֹד אֵינוֹ אֶלָּא בִּשְׁעַת הָעֲבוֹדָה בִּלְבָד. מַה שֶּׁאֵין כֵּן שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הָעֲבוֹדָה שֶׁלֹּא נִצְטַוֵּינוּ שֶׁיִּהְיוּ מְחֻבָּרִים זֶה לָזֶה.
אוּלָם **הָרַדְבַּ"ז** זַצַ"ל בספרו "מצודת דוד" מצוה שי"ח. בְּבֵאוּרוֹ עַל הַמִּצְווֹת לְמַד בְּדַעַת **הָרַמְבַּ"ם** ז"ל שֶׁגַּם שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הָעֲבוֹדָה מֻכְרָח שֶׁיִּהְיוּ הָחֹשֶׁן וְהָאֵפוֹד מְחֻבָּרִים זֶה לָזֶה, וְשֶׁהַמַּפְרִידָם אַף בְּאוֹתוֹ זְמַן הֲרֵי זֶה חַיָּב וְלוֹקֶה.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוָה זוֹ עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בְּסֵפֶר "**מְצוּדַת דָּוִד**" לְהַגָּאוֹן **רַבִּי דָּוִד בֶּן זִמְרָא** זַצַ"ל שֶׁכָּתַב שֶׁהַחֹשֶׁן רוֹמֵז לְמִדַּת **הַתִּפְאֶרֶת** ולכן נקרא "חושן המשפט" שכן המשפט הוא הכינוי לתפארת, כמובא בזוהר הקדוש (ויקרא דף מ' ע"ב). , וְהָאֵפוֹד רוֹמֵז לְמִדַּת **הַמַּלְכוּת**. וּשְׁתֵּי הַמִּדּוֹת הַלָּלוּ הֵן לְעוֹלָם מְחֻבָּרוֹת וּמְשֻׁלָּבוֹת זוֹ עִם זוֹ בַּל יִפָּרְדוּ. וְלָכֵן הַמַּסִּיר אֶת הָחֹשֶׁן מֵעַל הָאֵפוֹד נֶחְשָׁב לוֹ כְּאִלּוּ מַפְרִיד בֵּין שְׁתֵּי הַמִּדּוֹת הַלָּלוּ בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְנִמְצָא חָלִילָה מְקַצֵּץ בַּנְּטִיעוֹת.

מצוה ק"א: שלא לקרע המעיל ושאר בגדי הכהנים
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ח, ל"ב.)
"**וְעָשִׂיתָ אֶת מְעִיל הָאֵפוֹד... כְּפִי תַּחְרָא יִהְיֶה לוֹ לֹא יִקָּרֵעַ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

רְצוֹן הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁנִּנְהַג בְּיִרְאָה וּבְכָבוֹד בַּכֵּלִים בָּהֶם מְשָׁרְתִים אָנוּ אֶת מַלְכֵּנוּ. וְלָכֵן צִוְּתָה אוֹתָנוּ בְּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה לְבַל נְזַלְזֵל וְנַשְׁחִית מַהַמְעִיל בּוֹ לְבוּשׁ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בְּעָמְדוֹ לְשָׁרֵת בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, כן אמר רבי יהודה ביומא (ע"ב ע"א) שאזהרת "לא יקרע" חלה על כל בגדי הכהונה. אוֹ מִשְׁאָר בִּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ בָּהֶם לְבוּשִׁים הַכֹּהֲנִים. ספר החינוך בביאור מצוה זו, והרמב"ם ז"ל בהלכות כלי המקדש (פרק ט' הלכה ג'). וְהַמְקָרֵעַ מִן הַמְעִיל אוֹ מִשְׁאָר בִּגְדֵי הַכְּהֻנָּה בֵּין אִישׁ וּבֵין אִשָּׁה הֲרֵי זֶה חַיָּב מַלְקוֹת.

רָמַז הַכָּתוּב - תַּשְׁמִישׁ קְדֻשָּׁה

מִיסּוֹדֵי דָּתֵנוּ וְתוֹרָתֵנוּ לְהַאֲמִין שֶׁהַמַּטָּרָה הַקְּדוֹשָׁה מְקֻדֶּשֶׁת אַף אֶת אֲמְצָעֶיהָ. לֹא חָלִילָה כְּפֵרוּשָׁם שֶׁל הַטּוֹעִים לוֹמַר שֶׁרָאוּי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֶמְצָעֵי פָּסוּל לְשֵׁם מַטָּרָה כְּשֵׁרָה, אֶלָּא שֶׁדָּבָר הַמְשַׁמֵּשׁ לְמַטָּרָה קְדוֹשָׁה וְנַעֲלֵית - מִתְעַלֶּה וּמִתְקַדֵּשׁ גַּם הוּא יַחַד עִם הַמַּטָּרָה, עַד שֶׁחֲשִׁיבוּתוֹ וְיִקְרָתוֹ אֵינָהּ רְחוֹקָה מִיְּקָרַת הַמַּטָּרָה עַצְמָהּ.

כָּךְ לִמְּדוּנוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל מגילה (כ"ו ע"ב), ונפסק בשלחן ערוך (אורח חיים סימן קנ"ד). בַּגְּמָרָא שֶׁתַּשְׁמִישׁ קְדֻשָּׁה יֵשׁ לִנְהֹג בּוֹ קְדֻשָּׁה כְּמוֹ הַקְּדֻשָּׁה עַצְמָהּ, כְּגוֹן תִּיק שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה וְנַרְתִּיק שֶׁל תְּפִלִּין וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה. שֶׁכֹּחַ הַקְּדֻשָּׁה הוּא כֹּה גָּדוֹל עַד שֶׁמַּקְרִין וּמַשְׁפִּיעַ וּמַעֲנִיק מִקְּדֻשָּׁתוֹ אַף לַמְשַׁמְּשִׁים אוֹתוֹ וְלַמְסַיְּעִים בַּעֲדוֹ, וּכְמַאֲמַר ראה רש"י ז"ל בפירושו על התורה (במדבר כ"ד, ג'). חֲזַ"ל: "**מַה הוּא קָדוֹשׁ אַף מְשָׁרְתָיו קְדוֹשִׁים**".

גַּם אַדְמַת חוֹל יְכוֹלָה לְהִתְקַדֵּשׁ, וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ **בְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ** ע"ה בִּפְגִישָׁתוֹ הָרִאשׁוֹנָה עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּסְּנֶה, שָׁם נִצְטַוָּה שמות ג', ה'. "**שַׁל נְעָלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עוֹמֵד עָלָיו אַדְמַת קֹדֶשׁ הוּא**". שֶׁעֶצֶם הַשִּׁמּוּשׁ שֶׁל אוֹתוֹ מָקוֹם לְמַטָּרָה קְדוֹשָׁה כְּבָר הֶעֱלָה אֶת הַמָּקוֹם לְדַרְגָּה שֶׁל "**אַדְמַת קֹדֶשׁ**".

יְתֵרָה מִזֹּאת בפירושו על התורה (ריש פרשת פקודי). כּוֹתֵב רַבֵּנוּ **הַסְּפוֹרְנוֹ** זַצַ"ל אוֹדוֹת מִשְׁכַּן הָעֵדוּת שֶׁבָּנוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּשְׁאָר הַצַּדִּיקִים בַּמִּדְבָּר, שֶׁבְּשׁוֹנָה מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָרִאשׁוֹן וְהַשֵּׁנִי שֶׁנִּפְלוּ בִּידֵי אוֹיְבִים וְנֶחְרְבוּ - הַמִּשְׁכָּן מֵעוֹלָם לֹא נָפַל בְּיַד אָדָם כך דרשו רבותינו על המשכן בו כתוב "עצי שטים עומדים" – שעומדים לעד ולעולמי עולמים. . וְטַעַם הַדָּבָר הוּא בִּהְיוֹת שֶׁהַמִּשְׁכָּן נִבְנָה בְּפֹעַל עַל יְדֵי **צַדִּיקִים וּקְדוֹשִׁים**, מִמֵּילָא הִכְנִיסוּ בּוֹ קְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה בִּבְנְיָתוֹ עַד שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לִפּוֹל בִּידֵי בָּשָׂר וָדָם. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָרִאשׁוֹן שֶׁנִּבְנָה עַל יְדֵי פּוֹעֲלִים יִשְׂמְעֵאלִים שֶׁהֵבִיא שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ מֵהָעִיר צוֹר, וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי שֶׁנִּבְנָה עַל יְדֵי נְתִינָיו שֶׁל כּוֹרֶשׁ הַמֶּלֶךְ הַגּוֹי - שֶׁבִּבְנְיָתָם לֹא הֻכְנְסָה קְדֻשָּׁה כֹּה גְּדוֹלָה,

וְלָכֵן בִּשְׁעַת חָרוֹן אַף שָׁלְטָה בָּהֶם יַד אָדָם. לְלַמֶּדְךָ עַד כַּמָּה מַשְׁפִּיעָה הַכַּוָּנָה וְהַקְּדֻשָּׁה עַל הַחֻפָּצִים הַדּוֹמְמִים.

וּמִטַּעַם זֶה ראה מגילה (כ"ח ע"ב) במעשה בריש לקיש, ושלחן ערוך (יורה דעה סימן רמ"ג סעיף ו' בהגהת הרמ"א). אָמְרוּ **חֲכָמֵינוּ** זַ"ל שֶׁאָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּתַלְמִיד חָכָם הַמְשַׁמֵּשׁ כְּכְלִי מַחֲזִיק בְּרָכָה לַתּוֹרָה שֶׁבְּקִרְבּוֹ, עַד שֶׁאָמְרוּ אימרת הלל הזקן באבות (פרק ד', משנה ה'). ותרגומו: המשתמש בתלמיד חכם, כמשתמש בכתר המלך וחייב מיתה. **דְּאֶשְׁתַּמֵּשׁ בְּתַגָּא - חֲלַף**. לְלַמֶּדְךָ לְהִזָּהֵר לֹא רַק בִּכְבוֹד הַקְּדֻשָּׁה, אֶלָּא אַף בִּכְבוֹד מְשַׁמְּשֶׁיהָ.

וּמִכָּאן נִלְמַד אָנוּ עַד כַּמָּה גְּדוֹלָה הִיא חוֹבָתֵנוּ לִנְהֹג בְּכָבוֹד בִּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ, בְּבֵית ה' וּבְכֵלָיו, בְּסִפְרֵי הַקֹּדֶשׁ וּבְשָׁאַר הַמְשַׁמְּשִׁים בַּקֹּדֶשׁ. וְלֹא לְחִנָּם אימרת ריש לקיש בסנהדרין (נ"ח ע"ב). אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁהַמַּגְבִּיהַּ יָדוֹ עַל חֲבֵרוֹ נִקְרָא רָשָׁע אימרת זעירי (שם). ורב הונא אף עשה מעשה לקצוץ יד אדם שהיה רגיל להכות. עיין שם. וְחוֹטֵא, שֶׁהֲרֵי כָּל יִשְׂרָאֵל הֵם מִשְׁרָתֵי ה' בִּבְחִינַת ישעיה מ"ג, כ"א. וראה במלבי"ם שם שפירש שכל העולם כולו לא נברא אלא עבור עם ישראל, ועם ישראל לא נברא אלא כדי להלל יה. "**עַם זוּ יָצַרְתִּי לִי תְּהִלָּתִי יְסַפֵּרוּ**". וְלָכֵן גַּם הַזְהִירָה הַתּוֹרָה עַל נלמד מהפסוק (דברים כ', י"ט) "לא תשחית את עצה", והוא הדין לכל השחתת חפץ או דבר (ראה ספר החינוך מצוה תקכ"ט וספר "פכים קטנים" בהלכות בל תשחית). "בַּל תַּשְׁחִית" בְּכָל אֶחָד מֵהַנִּבְרָאִים, שֶׁהֲרֵי אבות (פרק ו' משנה י"א). כָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ לֹא בְּרָאוֹ אֶלָּא לִכְבוֹדוֹ שֶׁנֶּאֱמַר ישעיה (מ"ג, ז'). וראה במלבי"ם שם שפירש שכל הבריאה כולה נבראה אלא כדי שיתגלה על ידה מציאות כבוד ה'. "**כָּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו**". וְיִשְׁמַע חָכָם וְיוֹסֶף לֶקַח.

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

דָּנוּ רַבּוֹתֵינוּ: הַאִם יְהֵא מֻתָּר לִקְרֹעַ מִבִּגְדֵי הַכְּהֻנָּה לְצֹרֶךְ תִּקּוּנָם וּלְתוֹעַלְתָּם, אוֹ שֶׁמָּא גַּם זֶה נִכְלָל בְּאִסּוּר "לֹא יִקָּרֵעַ"?

הָרַמְבַּ"ם זַ"ל בהלכות כלי המקדש פרק ט' הלכה ג'. בְּהִלְכוֹתָיו כָּתַב בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "הַקּוֹרֵעַ פִּי הַמְּעִיל לוֹקֶה. וְהוּא הַדִּין לְכָל בִּגְדֵי כְּהֻנָּה שֶׁהַקּוֹרֵעַ דֶּרֶךְ **הַשְׁחָתָה** לוֹקֶה".

וְכָתַב סימן ס"ח. וראייתו ממה שכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות מעשה הקרבנות (פרק ח' הלכה כ') שאסור לקרוע מהמעיל אף לצורך עצמו. עיין שם. בַּעַל הַ"**קְּרֵבָן חֲגִינָה**" לְדַיֵּק בִּדְבָרָיו שֶׁבַּמְּעִיל יֵשׁ אִסּוּר לִקְרֹעוֹ אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בְּדֶרֶךְ הַשְׁחָתָה. וְאִלּוּ בִּשְׁאָר בִּגְדֵי הַכְּהֻנָּה אֵין אִסּוּר לִקְרֹעַם אֶלָּא בְּדֶרֶךְ הַשְׁחָתָה, אֲבָל לְצֹרֶךְ תִּקּוּנָם יְהֵא מֻתָּר.

אוּלָם בחבורו על הרמב"ם שם. וכן נראה מדברי ה"כסף משנה" שם שסובר כמותו. ולסברתם ענין זה נלמד מאיסור נתיצת המזבח שאין חייבים בו אלא בדרך השחתה כמבואר בהלכות בית הבחירה

(פרק א' הלכה י"ז). בַּעַל הַ"**מִּשְׁנָה לְמֶלֶךְ**" לֹא הִסְכִּים עִם חִלּוּק זֶה, וְסוֹבֵר שֶׁגַּם בַּמְּעִיל אֵין אִסּוּר לְקָרְעוֹ אֶלָּא בְּדֶרֶךְ הַשְׁחָתָה וּבְזָיוֹן בִּלְבַד, אֲבָל אִם עוֹשֶׂה כֵּן לְצֹרֶךְ תִּקּוּן הַבֶּגֶד עַצְמוֹ יְהֵא הַדָּבָר מֻתָּר, וַאֲפִלּוּ בַּמְּעִיל.

בְּסוֹד עֶבְדֵּיךְ

בְּבֵאוּר עִנְיָן בִּגְדֵי הַכְּהֻנָּה עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה **לְרַבִּי צָדוֹק הַכֹּהֵן מִלְּבָלִין** זִיע"א אות רס"ג-רס"ד. בְּסִפְרוֹ "**צִדְקַת הַצַּדִּיק**" שֶׁכָּתַב שֶׁהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל הוּא הַנֶּפֶשׁ שֶׁקֶבַע ה' יִתְבָּרַךְ לִהְיוֹת נוֹשֵׂא אֶת עָוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְכַפֵּר עַל מַעֲשֵׂיהֶם. וּשְׁמוֹנַת בְּגָדָיו הֵם תִּקּוּן לִשְׁמוֹנַת הַמַּדְרֵגוֹת הַקַּיָּמוֹת בָּרָע כמבואר בגמרא (ערכין ט"ז ע"ב) על איזה דבר כל אחד משמונת הבגדים מכפר. וראה ב"צדקת הצדיק" (שם) מה שכתב לבאר בסודן של דברים, וכבוד אלקים הסתר דבר. .

וְעַל כֵּן נִקְרָא אַהֲרֹן הַכֹּהֵן כן הובא בזוהר הקדוש (דברים דף ער"ה ע"ב). ותרגומו: שושבין המלכה. "**שׁוֹשְׁבִינָא דְּמַטְרוֹנִיתָא**", שֶׁמְּקָרֵב אֶת נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. וְלָכֵן נֶאֱמַר בְּבִגְדֵי הַכְּהֻנָּה זכריה ג', ד'. "**וְהִלְבִּשׁ אוֹתְךָ מַחֲלָצוֹת**" מִלְּשׁוֹן שְׁמְחַלֵּץ וּמוֹצִיא בַּעֲבוּדָתוֹ אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הַהֶסְתֵּר וְהָעֲבֵרוֹת שֶׁבְּיָדָם, שֶׁזּוֹהִי עִקַּר מַטָּרַת עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן לְכַפֵּר עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. כן נאמר ביומא (ל"ט ע"ב). וְלָכֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִקְרָא "**לְבָנוֹן**" שֶׁמְּלַבֵּן וּמוֹחֵק אֶת עֲוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

מצוה ק"ב: מצות אכילת בשר חטאת ואשם
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות כ"ט, ל"ג.)
"**וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם לְמַלֵּא אֶת יָדָם לְקַדֵּשׁ אֹתָם**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

סוּגִים רַבִּים שֶׁל קָרְבָּנוֹת מֻזְכָּרִים בְּתוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, וּבֵינֵיהֶם נִמְצְאוּ **הַחַטָּאת וְהָאָשָׁם** הַבָּאִים לְכַפֵּר עַל מְבִיאֵיהֶם מֵחֵטְא אוֹ אַשְׁמָה הַתְּלוּיָה עֲלֵיהֶם. וְתוֹרָתָה הַתּוֹרָה אֶת כַּפָּרַת מְבִיאֵיהֶם בַּהֶבְאַת הַקָּרְבָּן, וּבְהַקְרָבָתוֹ, כמאמר חז"ל בפסחים (נ"ט ע"ב) "כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים". וּבַאֲכִילָתוֹ עַל יְדֵי הַכֹּהֲנִים. שֶׁעַד שֶׁלֹּא יִתְקַיְּמוּ כָּל שִׁלְבֵי הַכַּפָּרָה הַלָּלוּ לֹא יִתְכַּפֵּר לְבַעַל הַקָּרְבָּן אוֹתוֹ הֶעָוֹן. וְלָכֵן נִצְטַוּוּ הַכֹּהֲנִים הַזְּכָרִים בְּמִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה לֶאֱכֹל מִבְּשַׂר הַחַטָּאת וְהָאָשָׁם לְמַעַן יְכַפֵּר לְמִבְיאֵיהֶם עַל מַעֲשֵׂיהֶם, וְשֶׁלֹּא יִמְּכְרוּ מֵהַבָּשָׂר לְזָר אוֹ יַשְׁלִיכוּהוּ לַכְּלָבִים. וְשָׁוֶה הַדִּין בְּכָל זֶה גַּם לִשְׁאָר סוּגֵי הַקָּדָשִׁים הַנֶּאֱכָלִים עַל יְדֵי הַכֹּהֲנִים.

זבחים (ס"ג ע"א) ורמב"ם הלכות מעשה הקרבנות (פרק י' הלכה ג'). **אֶת** בְּשַׂר הַחַטָּאת נִצְטַוּוּ הַכֹּהֲנִים לֶאֱכֹל בְּתוֹךְ עֶזְרַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וּמִכָּל מָקוֹם אִם עָבְרוּ וַאֲכָלוּהוּ בַּהֵיכָל לֹא

נִפְסַל מִלְּכַפֵּר. וְיֶתֶר דִּינֵי אֲכִילַת הַקָּדָשִׁים מְבֹאָרִים בהלכות מעשה הקרבנות פרק י'. עיין שם.

בָּרַמְבַּ"ם ז"ל בְּהִלְכוֹתָיו.

רֶמֶז הַכָּתוּב - אֲשֶׁר יֶחְסַר לוֹ

מִמְצָוָה זוֹ אָנוּ לְמֵדִים עַד כַּמָּה חוֹבָתֵנוּ לְיַחֵס חֶשְׁיבוּת לְצָרְכֵי הַזּוּלָת, וּלְהָפִיק אֶת רְצוֹנָם וּלְמַלְאוֹת אֶת חֶסְרוֹנָם. שֶׁהֲרֵי הָיָה יָכוֹל הַכֹּהֵן לוֹמַר: וְכִי לָמָּה יְחַיְּבוּנִי לֶאֱכֹל מִבְּשַׂר הַקָּדָשִׁים? אִם אֶרְצֶה אֹכַל וְאִם לָאו לֹא אֹכַל!! אוּלָם הַתּוֹרָה עָמְדָה וְהִבְהִירָה לַכֹּהֵן שֶׁחַיָּב הוּא לֶאֱכֹל, שֶׁכֵּן חַיֵּי חֲבֵרוֹ תְּלוּיִים בּוֹ, וּכְשֶׁלַּזּוּלַת יֶשְׁנוֹ צֹרֶךְ בַּדָּבָר - נַעֲשֶׂה הַדָּבָר לְגַבֵּינוּ בְּגֶדֶר חִיּוּב לַעֲמֹד לְצִדּוֹ וּלְעָזְרוֹ.

חָזַ"ל הַקָּדוֹשִׁים כן נאמר בכתובות (ס"ז ע"ב) ממה שכתוב (דברים ט"ו, ח'): "די מחסרו אשר יחסר לו" – לפי מה שחסר לו. מְלַמְּדִים אוֹתָנוּ בְּמִצְוַת הַצְּדָקָה שֶׁחוֹבַת הָאָדָם הִיא לְהָבִיא אֶת הַשֵּׁנִי לְסִפּוּק צָרָכָיו לֹא לְפִי מַה שֶּׁאָנוּ מְבִינִים, אֶלָּא לְפִי מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ וּמַרְגִּישׁ. עַד שֶׁאָמְרוּ שֶׁאִם רָגִיל הוּא לִסּוּס לִרְכֹּב עָלָיו וּלְעֶבֶד שֶׁיָּרוּץ לְפָנָיו גַּם אֶת זֹאת עָלֵינוּ לְסַפֵּק לוֹ. וְאַף לְמַעֲשֶׂה נָהַג כָּךְ **הִלֵּל הַזָּקֵן** בְּעָנִי בֶּן טוֹבִים אֶחָד שֶׁלֹּא נִמְצָא עֶבֶד שֶׁיָּרוּץ לְפָנָיו וְהָלַךְ הִלֵּל בְּעַצְמוֹ וְרָץ לְפָנָיו שְׁלֹשָׁה מִילִין(!!!)

פְּעָמִים שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה דָּבָר שֶׁמְּצַדְּדוֹ אָכֵן צוֹדֵק הוּא, אוּלָם כְּלַפֵּי הַזּוּלַת אֵין הַדָּבָר הוֹגֵן. וּבְאֹפֶן שֶׁכָּזֶה דּוֹרֶשֶׁת הַתּוֹרָה מֵהָאָדָם לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ כְּלַפֵּי הַשֵּׁנִי וּלְהִתְחַשֵּׁב בִּרְגְשׁוֹתָיו וּבְצָרְכָיו. כָּךְ בראשית פרק ל'. מְצִינוּ **בְּיַעֲקֹב אָבִינוּ** ע"ה שֶׁנִּתְבָּע מֵרָחֵל אִמֵּנוּ "הָבָה לִי בָנִים וְאִם אַיִן מֵתָה אָנֹכִי!", וְעָנָה לָהּ "הֲתַחַת אֱלֹקִים אָנִי?!" וְנֶעֱנַשׁ, מדרש רבה בראשית פרשה ע"א. שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "**יַעֲקֹב! כָּךְ עוֹנִים אֶת הַמּוּעָקוֹת**?!" אֱמֶת שֶׁדְּבָרֶיךָ יְשָׁרִים וּמֻצְדָּקִים, אֲבָל לֹא כָּךְ עוֹנִים לְאִשָּׁה הַשְּׁרוּיָה בְּצָרָה!

דָּבָר זֶה הוּא מֵהַתְּנָאִים הַנִּדְרָשִׁים לְכָל מְחַנֵּךְ וּמַנְהִיג, לִהְיוֹת מַתְאִים אֶת עַצְמוֹ לַחֲנִיכָיו וּלְעַמּוֹ לֵילֵךְ עִמָּם לְפִי רוּחָם וְטִבְעָם. וּכְפִי שֶׁהִתְפַּלֵּל **מֹשֶׁה רַבֵּנוּ** ע"ה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: במדבר כ"ז, ט"ז. ועיין עוד בספרנו הדל "דובב שפתי ישנים" (פרשת פנחס) מה שכתבנו בס"ד בענין זה. "**יִפְקֹד ה' אֱלֹקֵי הָרוּחֹת לְכָל בָּשָׂר אִישׁ עַל הָעֵדָה**" וּפֵרְשׁוּ מדרש תנחומא ישן, והובא בפירוש רש"י שם. ואגב הדברים נביא כאן פירוש נפלא שראינו בספר "התורה והמדע" להגר"י לוינזון זצ"ל גבי המעשה הנודע שפרעה ניסה את משה בילדותו בהניח לפניו קערת זהובים וקערת גחלים לוחשות אם ישלח ידו לכאן או לכאן, וביאר הנ"ל שהמבחן היה אם בוחר משה בהנהגת העם כדי לשלוח ידו לקופת הצבור ודואג להנאתו ולטובתו האישית, או שבוחר הוא להנהיג את העם לשם שמים אפילו על דעת שיכווה מהם ויסבול בהנהגתו ובתפקידו, שזהו מנהיג ישראל אמיתי. ודברי פי חכם חן. חָכְמֵינוּ זַ"ל שֶׁבְּקֵשׁ מַנְהִיג שֶׁיְּהֵא סוֹבֵל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי דַּעְתּוֹ. לֹא לְפִי מַה

שֶׁאַתָּה רָגִיל, לֹא לְפִי טִבְעֶךָ וּמִדָּתְךָ, אֶלָּא לְפִי טִבְעוֹ וּמִדָּתוֹ! וּכְמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם בָּאָדָם משלי כ"ב, ו'. ועיין עוד בשו"ת אגרות משה (יורה דעה חלק ג' סימן ע"א) מה שכתב במתק שפתיו בענין הנהגת המלמד תורה לתלמידים. "**חֲנֹךְ לַנַּעַר עַל פִּי דַּרְכּוֹ**" - עַל פִּי דַּרְכּוֹ וּמִדָּתוֹ שֶׁלּוֹ!

וְלָכֵן הַכֹּהֲנִים הָאֲמוּרִים לְשַׁמֵּשׁ כְּסֵמֶל וּכְדָגְמָא לָעָם, נִצְטַוּוּ לֶאֱכֹל מֵאוֹתָם הַקָּרְבָּנוֹת עַל מְנָת לְמַלְּאוֹת אֶת צָרְכֵי הָעָם וּמְבֻקָּשָׁם.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

רַבֵּנוּ **הָרַמְבַּ**"**ם** זַ"ל הֵבִיא בְּחִבּוּרוֹ כַּמָּה דִּינִים מִדִּינֵי מִצְוַת אֲכִילַת בְּשַׂר הַקָּרְבָּנוֹת:

א) מֻתָּר לְאָדָם לְאָכְלָם יַחַד עִם כָּל מַאֲכָל אַחֵר.

ב) רַשָּׁאִים הַכֹּהֲנִים לְבַשְּׁלָם אוֹ לִצְלוֹתָם וְלִתֵּן לְתוֹכָם מֵינֵי תַּבְלִין.

ג) הָעֲצָמוֹת הַנּוֹתָרוֹת מֻתָּרוֹת בְּשִׁמּוּשׁ, וְאַף הָיוּ הַכֹּהֲנִים עוֹשִׂים מֵהֶן כֵּלִים שׁוֹנִים וּמִשְׁתַּמְּשִׁים בָּהֶם לְכָל צָרְכֵיהֶם.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן אֲכִילַת הַכֹּהֲנִים מֵהַזְּבָחִים עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה **לְהָרָה**"**ק מִקָּאמַארְנָא** זִיע"א בְּחִבּוּרוֹ "**אוֹצַר הַחַיִּים**" שֶׁכָּתַב שֶׁאָדָם שֶׁחָטָא וּמְבַקֵּשׁ לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה וּלְתַקֵּן אֶת חֶטְאוֹ צָרִיךְ הוּא לְתַקֵּן שְׁנֵי דְּבָרִים: **א**) אֶת מַה שֶּׁגָּרַם לְשֶׁפַע וְטוֹבָה לַסִּטְרָא אַחֲרָא, **ב**) אֶת מַה שֶּׁגָּרַם לְצַעַר וּלְמָעוּט הַשֶּׁפַע בַּקְּדֻשָּׁה.

וְהִנֵּה בְּעֶצֶם הֲבָאַת הַקָּרְבָּן וְהַקְרָבָתוֹ מְתַקֵּן הוּא אֶת הַדָּבָר **הָרִאשׁוֹן** שֶׁעָשָׂה שֶׁרִבָּה אֶת כֹּחַ הַטֻּמְאָה, וְתִקּוּנוֹ בְּכָךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְגַלֶּגֶל שֶׁאוֹתוֹ נִיצוֹץ הַקְּדֻשָּׁה הַשָּׁבוּי בֵּין הַקְּלִפּוֹת יָבוֹא בַּקָּרְבָּן שֶׁמַּקְרִיב, וּבְהַקְרָבָתוֹ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ מוֹצִיא הוּא אוֹתוֹ בַּחֲזָרָה מִידֵי הַקְּלִפָּה. וְאִלּוּ אֶת הַדָּבָר **הַשֵּׁנִי** שֶׁעָשָׂה שֶׁחִסֵּר מֵהַקְּדֻשָּׁה מְתַקֵּן הוּא בְּכָךְ שֶׁהַכֹּהֲנִים אוֹכְלִים מֵהָאָשָׁם וּמֵהַחַטָּאת בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, וּבָזֶה מַעֲלִים הֵם אֶת הַנִּיצוֹצוֹת הַשְּׁקוּעוֹת שָׁם אֶל שָׁרְשָׁן הָעֶלְיוֹן בַּקְּדֻשָּׁה, וְנִמְצָא שֶׁכֹּחַ הַקְּדֻשָּׁה מִתְרַבֶּה בָּעוֹלָם, וּבְכָךְ נִתְקַן חֶטְאוֹ בְּשֶׁלֵּמוּת ולכן אמרו חז"ל (פסחים נ"ט ע"א): "כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים", שאכילת הכהנים היא המביאה את החוטא לתקן את חטאו ולהשלים את תיקונו. .

מצוה ק"ג: **הקטרת הקטרת**
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות ל', ז'.)

"**וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרֹת יַקְטִירֶנָּה**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה עַל הַכֹּהֲנִים הַמְשָׁרְתִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ לְהַקְטִיר מִידֵי בֹּקֶר וְעֶרֶב קְטֹרֶת סַמִּים עַל גַּבֵּי מִזְבַּח הַזָּהָב, הָעֲשׂוּיָה מִתְּרכֹּבֶת שֶׁל אַחַד עָשָׂר סַמָּנִים הַמְפֹרָשִׁים

בַּכְּתוּבִים וּמְסוּרִים בַּקַּבָּלָה בְּמִשְׁקָל שֶׁל חֲצִי מָנֶה, וּלְפִזְרֵהּ בְּנַחַת עַל גַּבֵּי הַגֶּחָלִים שֶׁבְּמִזְבַּח הַזָּהָב. וּמִיָּד הָיָה הָרֵיחַ מִתְפַּשֵּׁט בְּכָל הָעִיר וּמַגִּיעַ עַד לִירִיחוֹ, וְהַכֹּל הָיוּ מִתְעַנְּגִים וּשְׂמֵחִים בַּמִּקְדָּשׁ וּבַעֲבוֹדָתוֹ, וּבָזֶה הָיְתָה בָּאָה כַּפָּרָה לְיִשְׂרָאֵל.

מִדִּינֵי הַמִּצְוָה, שנאמר (ויקרא ט''ז, י''ז): ''וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקודש''. שֶׁמִּלְּבַד הַכֹּהֵן הַמַּקְטִיר לֹא יְהֵא אַף אָדָם נוֹכֵחַ בַּהֵיכָל עַד כְּלוֹת הַקְּטֹרֶת הַקְּטֹרֶת. וְנַעֲשֵׂית בֵּין עַל יְדֵי הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וּבֵין עַל יְדֵי כֹּהֵן הֶדְיוֹט. רמב''ם הלכות כלי המקדש (פרק ב' הלכה ח').

וְהַזְהִיר בָּהּ הַכָּתוּב לְבַל יַחְסִיר הַכֹּהֵן הַמַּקְטִיר מֵהַסַּמְמָנִים הַקְּצוּבִים לָהּ, וְאִם חִסֵּר אֶחָד מִכָּל סַמְמָנֶיהָ הֲרֵי זֶה חַיָּב מִיתָה. וְיֶתֶר דִּינֵי הַמִּצְוָה וְאֶפְנֵי הֲכָנָתָהּ וְהַקְטָרָתָהּ מְבֹאָרִים הלכות כלי המקדש פרק ב'. **בָּרַמְבָּ''ם** ז''ל בְּהִלְכוֹתָיו.

רָמַז הַכָּתוּב - קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים

יְדוּעָה הִיא אימרת רבי שמעון חסידא בכריתות (ו' ע''ב). דְּרָשַׁת חֲכָמֵינוּ ז''ל אוֹדוֹת **הַחֶלְבָּנָה** הַנִּמְנֵית עַל אֶחָד מִסַּמְמָנֵי הַקְּטֹרֶת, עַל אַף שֶׁנִּבְדֶּלֶת הִיא מִשְּׁאָר הַסַּמְמָנִים בְּתִכּוּנָתָהּ שֶׁמַּדִּיפָה רֵיחוֹת רָעִים וְנוֹרָאִים, עִם כָּל זֹאת נִצְטַוִּינוּ לְהַכְלִילָהּ בְּמַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת הַמְכֻפֶּרֶת עַל יִשְׂרָאֵל. וּמִכָּאן לָמְדוּ חֲכָמֵינוּ ז''ל שֶׁכָּל תַּעֲנִית שֶׁאֵין בָּהּ מִפּוּשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל אֵינָהּ תַּעֲנִית. שֶׁכֵּן עִקַּר מַטָּרַת הַתַּעֲנִית הִיא לְהַרְאוֹת לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁעָזַבְנוּ אֶת דַּרְכֵּנוּ הָרָעָה וּבָחַרְנוּ בַּדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה, וְהֵיכָן הַדָּבָר נִכָּר בְּיֶתֶר שְׂאֵת אִם לֹא בְּפוּשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל הַסָּרִים מֵהָרַע וּדְבֵקִים בְּטוֹב!

חִיּוּב הַכְּלָלַת הַחֶלְבָּנָה בַּקְּטֹרֶת בָּא לְלַמְּדֵנוּ שֶׁאָמְנָם עֶשֶׂרֶת הַסַּמְמָנִים הָאֲחֵרִים רֵיחָם טוֹב, וְהֵם עִקַּר הַקְּטֹרֶת, אֲבָל דַּע לְךָ שֶׁאוֹתוֹ סַמָּן נוֹסָף הַמַּדְרִיךְ רֵיחַ רַע יֵשׁ בְּכֹחוֹ לְהוֹעִיל בְּמַה שֶׁהַלָּלוּ אֵין בְּכֹחָם לְסַיֵּעַ, וּלְתַקֵּן בִּמְקוֹמוֹת שֶׁהַלָּלוּ אֵין בִּיכָלְתָּם לְהַגִּיעַ אֲלֵיהֶם ונלע''ד שלכן דרשו רבותינו בגמרא (חגיגה כ''ז ע''א) שאפילו הרשעים שבישראל אין אור של גיהנם שולטת בהם קל וחומר ממזבח הזהב שהיה מצופה שכבת זהב ואין האור שלטה בו, כל שכן רשעים שהם מלאים מצוות כרימון. ולמדו זאת דווקא ממזבח הזהב בהיות שעליו היו מקטירים את הקטורת הבאה לרמוז על קרוב הרשעים ומעלתם כנזכר. . **וְכָפַי** ראה בפירוש ה''כלי יקר'' על התורה (בראשית כ''ה, א').

שֶׁגִּלּוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים כִּי **קְטוֹרֶת** שִׁפְחַת אַבְרָהָם הִיא בְּעֶצֶם הַגָּר, וּקְרָאָהּ אַבְרָהָם בְּשֵׁם ''קְטוֹרֶת'' עַל שֶׁעָשְׂתָה תְּשׁוּבָה וְהָפְכָה זְדוֹנוֹתֶיהָ לְזְכֻיּוֹת כְּמוֹ הַקְּטֹרֶת הַהוֹפֶכֶת אֶת הַחֶלְבָּנָה לְרֵיחַ נִיחוֹחַ לַה'.

וְכָךְ לִמְּדוּנוּ בַּעֲלֵי **תּוֹרַת הַנֶּפֶשׁ** שֶׁכְּכָל שֶׁרְחוֹק הָאָדָם מִן הַנְּקֻדָּה הַפְּנִימִית- כָּךְ הַדָּבָר מֵעִיד עַל גֻּדְלוּתוֹ והדבר יובן היטב בכח האלקטרו-מגנט הידוע שנמשך אל המתכות, והנה ככל שירחק המגנט מן המתכת כך יידרש ממנו להיות גדול יותר בכדי להמשך אליו. וכך הדבר גם כן בקרבת הנפש

אל צור מחצבתה. ובינו נא זאת. , שֶׁכְּדֵי לְהִתְקָרֵב מִמֶּרְחָק כֹּה גָּדוֹל מֻכְרָח הוּא לִהְיוֹת בַּעַל כֹּחוֹת נָפֶשׁ רַבִּים וּמַעֲלוֹת רָמוֹת וְנִשְׂגָּבוֹת וכן הובא מהרה"ק רבי נחמן מברסלב זיע"א שככל שגדול ורחוק האדם בטומאה כך מעיד הדבר על מסגולות נשמתו להיות גדולה וקרובה בקדושה. . ראה בפירוש ה"כלי יקר" על התורה (ויקרא ו', ט'). וְלָכֵן תִּמְצָא שֶׁדָּוְקָא קְרֻבְּנוֹת הַחַטָּאת וְהָאָשָׁם, הַבָּאִים לְכַפֵּר עַל הָעֲוונוֹת וְהַפְּשָׁעִים, נִקְרָאִים בְּשֵׁם "**קָדְשֵׁי קָדָשִׁים**". בִּהְיוֹת שֶׁהַצַּדִּיקִים הַגְּמוּרִים נֶחְשָׁבִים לְ"**קֹדֶשׁ**", וְאִלּוּ בַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה נֶחְשָׁבִים לְ"**קֹדֶשׁ קָדָשִׁים**", עַל שֶׁתִּקְּנוּ וְהֶעֱלוּ בִּתְשׁוּבָתָם מַה שֶּׁהַצַּדִּיקִים הַגְּמוּרִים לֹא הֶעֱלוּ בְּצִדְקוּתָם.

לְצַעֲרֵנוּ יֶשְׁנָם הַטּוֹעִים בְּדַעְתָּם וְתוֹהִים בְּלִבָּם "מַה פִּשְׁעִי וּמַה חַטָּאתִי כִּי נוֹלַדְתִּי רָחוֹק מִשְּׁמִירַת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת?! וּמוּטָב הָיָה לוּ הָיִיתִי נוֹלָד לְבֵית חֲרֵדִי וְאָדוּק בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְווֹת!". אַךְ רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים ומזה הטעם ביקש דוד המלך ע"ה "בחנני ה' ונסני צרפה כליותי ולבי" שביקש שהקב"ה יעמידהו בנסיון וכביכול יכשל בו שלא באשמתו, ולכשיקום דוד ממנו ויתקנו יחשב הוא לבעל תשובה, מה שיותר גדול וגבוה ממה שהיה לפני. מְלַמְּדִים אוֹתָנוּ כִּי אִם עֹלַת הָעֹלוֹת וְסִבַּת הַסִּבּוֹת סוֹבֵב שֶׁאָדָם יִהְיֶה רָחוֹק וְיִתְקָרֵב אֲזַי מֵעִיד הַדָּבָר עַל גְּדֻלּוּת נֶפֶשׁ מְיֻחֶדֶת בְּמִינָהּ! שֶׁלֹּא דּוֹמֶה מִי שֶׁלֹּא טָעַם מֵעוֹלָם מִן הָעֲבֵרָה לְמִי שֶׁטָּעַם מִן הָעֲבֵרָה וּפָרַשׁ מִמֶּנָּה, וְלֹא הָיוּ מַעֲמִידִים בְּנִסָּיוֹן כֹּה גָּדוֹל אָדָם פָּשׁוּט מִן הַשּׁוּרָה.

וּמִכָּאן יִלְמַד הָאָדָם שֶׁלֹּא לְזַלְזֵל חָלִילָה בְּרָחוֹק שֶׁנַּעֲשָׂה קָרוֹב, וּלְבַל יַמְעִיט בְּעֶרְכּוֹ וּבְסִגֻּלָּתוֹ, כִּי ויתפרש בס"ד שהמתמודד עם נסיון ועומד בו בהצלחה נעשה כבעלים עליו, ולכן אין לך חכם ממנו. **אֵין חָכָם כְּ"בַעַל"** הַנִּסָּיוֹן - שֶׁעָמַד בַּנִּסָּיוֹן וְנִצְחוֹ וְנַעֲשָׂה **בְּעָלִים** עָלָיו. ברכות ל"ד ע"ב. ויתפרש שבעל התשובה שעמד בנסיון של עזיבת החטא יוכל יותר בנקל לעמוד בו גם בשנית, ולכן נסיון שבעלי תשובה עומדים בו ייתכן שצדיקים גמורים לא יוכלו לעמוד בו. ועל זו הדרך ניתן לפרש בס"ד גם כן את עומק מאמר רבה בר רב הונא (גיטין מ"ג ע"א) "אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהם". ודו"ק והבן. **וּבְמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוֹלִים לַעֲמֹד.**

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

כַּיּוֹם שֶׁבַּעֲווֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים חָרַב בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ, וְאֵין לָנוּ מִזְבֵּחַ לְהַקְטִיר עָלָיו קְטֹרֶת, כָּתְבוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל **שֶׁקְּרִיאַת** סֵדֶר הַקְּטֹרֶת עוֹלֶה **כְּהַקְטָרָתָהּ** מַמָּשׁ.

וְהִנֵּה בסימן קל"ג. הַבֵּית יוֹסֵף הֵבִיא בְּשֵׁם **הַמַּהֲרִי"א** זַ"ל שֶׁהַקּוֹרֵא אֶת סֵדֶר פִּטּוּם הַקְּטֹרֶת חַיָּב לְקָרְאָהּ מִתּוֹךְ הַכְּתָב בְּדָוְקָא, שֶׁמָּא יִטְעֶה וְיַחְסֵר אֶחָד מִסַּמְמָנֶיהָ וְיִתְחַיֵּב מִיתָה.

אוּלָם **הַבַּיִת יוֹסֵף** כָּתַב לְהַשִּׂיג עָלָיו שֶׁכָּל מַה שֶּׁנִּתְחַיֵּב הַמְחַסֵּר מִיתָה זֶה מִפְּנֵי שֶׁבְּכָךְ נִמְצָא שֶׁנִּכְנַס אֶל הַקֹּדֶשׁ עַל חִנָּם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁרַק קוֹרֵא אֶת סֵדֶר הַהַקְטָרָה מִבְּלִי לְהַכָּנֵס מַמָּשׁ לֹא שַׁיָּךְ בּוֹ חִיּוּב מִיתָה.

וּלְמַעֲשֶׂה כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים שֶׁאָמְנָם אֵין חִיּוּב מִיתָה עַל כָּךְ, אוּלָם מִכָּל מָקוֹם נָכוֹן לְהַזְהִיר בַּדָּבָר וְלִקְרֹא מִתּוֹךְ הַכְּתָב ויש מקפידים גם למנות את אחד עשר הסממנים בידיהם שלא יבואו לטעות, וכן נכון לעשות. עַל מְנָת שֶׁלֹּא לְחַסֵּר אַף בְּקִרְיאָתָהּ.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן הַקְטָרַת הַקְּטֹרֶת בַּמִּקְדָּשׁ עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה מַה שֶּׁכָּתַב **רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי** זִיע"א זוהר חדש על שיר השירים מאמר הקטורת (דף ס"ח ע"א). וכן כתב גם כן בפרשת ויקהל (דף רי"ט ע"א), עיין שם. **בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ** שֶׁכָּל הַקְּרֻבָּנוֹת וְהָעוֹלוֹת הַקְּרֵבִים בַּמִּקְדָּשׁ יֵשׁ בָּהֶם גַּם חֵלֶק הַהוֹלֵךְ לַסִּטְרָא אַחֲרָא, אֲבָל הַקְּטֹרֶת כָּל כֻּלָּהּ הִיא קֹדֶשׁ לַה'. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁעִקַּר תַּפְקִידָהּ וְיִעוּדָהּ שֶׁל הַקְּטֹרֶת הוּא לְהַרְחִיק וּלְהַבְרִיחַ הַכֹּחוֹת הַחִיצוֹנִים מִן הַמִּקְדָּשׁ לְבַל יִינָּקוּ מִמְּצִוּוֹת הַמִּקְדָּשׁ וּמִקְדֻּשָּׁתוֹ. וְכֵן כָּתַב הַגָּאוֹן **הָרַדְבַּ**"ז זַצַ"ל מצוה ש"י. עיין שם שביאר על דרך האמת בטוב טעם ודעת את כל ענין הקטרת הקטורת והפרטים הנלוים אליה, וראה מה שהבאנו עוד משמו לקמן במצוה ק"י. בְּסִפְרוֹ "**מְצוּדַת דָּוִד**" עַל זוֹ הַדֶּרֶךְ וראה עוד בספר "מזהב ומפז" להג"ר פנחס זביחי שליט"א שביאר על דרך זו את דברי הרמב"ם ז"ל בספר המצוות שרבים התקשו בהם, עיין שם ואכמ"ל. .

מצוה ק"ד: **שלא להקטיר ולהקריב על מזבח הזהב**
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות ל', ט'.)
"**לֹא תַעֲלוּ עָלָיו קְטֹרֶת זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה וְנֶסֶךְ לֹא תִסְּכוּ עָלָיו**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה עַל כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא לְהַעֲלוֹת עַל מִזְבַּח הַזָּהָב שֶׁבַּהֵיכָל שׁוּם קְטֹרֶת נוֹסֶפֶת מִלְּבַד זוֹ שֶׁנִּצְטַוִּינוּ בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, וְשֶׁלֹּא לְהַקְרִיב עָלָיו דָּבָר מִלְּבַד הַזְּאֵת הַדָּמִים בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים.

רמב"ם הלכות כלי המקדש (פרק ב' הלכה י"א). **וְהָעוֹבֵר** וּמַעֲלֶה עַל מִזְבֵּחַ זֶה קָרְבָּן אוֹ נֶסֶךְ אוֹ כָּל דָּבָר אַחֵר מִלְּבַד אֵלּוּ שֶׁנִּצְטַוִּינוּ הֲרֵי זֶה עוֹבֵר עַל לָאו מִן הַתּוֹרָה וְחַיָּב מַלְקוּת.

רָמַז הַכָּתוּב - נֶאֱמָנִים פִּצְעֵי אוֹהֵב

יָדוּעַ הוּא עִנְיַן מִיתַת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן בְּהַקְטִירָם קְטֹרֶת מֵאֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה ה'. ראה בילקוט שמעוני (פרשת שמיני). וראה ב"כלי יקר" בפירושו על התורה (פרשת שמיני) שביאר כל אחת מהסברות בטוב טעם ודעת ואכמ"ל. וְרַבּוּ הַדֵּעוֹת מֶה הָיָה הַדָּבָר עָלָיו נִתְפַּסּוּ וְנֶעֱנְשׁוּ,

אוֹתָם לְכָל הַדֵּעוֹת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ זַ"ל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וכמו שכתוב "בקרובי אקדש" – שהקב"ה תובע יקרו וקדושתו ביותר מן הקרובים אליו. ועל זו הדרך פירש הכלי יקר (ויקרא ט"ז, א') את הפסוק "בקרבתם לפני ה' וימותו" – שבשל היותם קרובים לה' יתברך לכן נתחייבו מיתה על דבר קל שכזה. דִּקְדֵּק עִמָּהֶם לְפָנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין, וְהֵמִיתָם עַל דָּבָר שֶׁאֵין עָלָיו בְּכָלָל עֹנֶשׁ מִיתָה, וְזֶה מִפְּנֵי בבא קמא (נ' ע"א) ויבמות (קכ"א ע"ב). שֶׁכָּךְ הִיא הַנְהָגָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ **לְדַקְדֵּק עִם הַצַּדִּיקִים כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה**.

גִּלּוּנוּ בברכות (נ"ח ע"א) ובזוהר הקדוש פרשת מקץ (בראשית קצ"ז ע"א) חַכְמֵי הַגְּמָרָא זַ"ל שֶׁמַּלְכוּת הַשָּׁמַיִם וּמַלְכוּת הָאָרֶץ דּוֹמוֹת מְאֹד זוֹ לְזוֹ בְּהַנְהָגָתָן. וּכְשֵׁם שֶׁכָּאן בָּעוֹלָם הַחֹמֶר יִכְאַב אָדָם עַל מַכָּה וּפְגִיעָה שֶׁקִּבֵּל מִקְרוֹבוֹ יוֹתֵר מֵעַל מַכָּה שֶׁקִּבֵּל מֵאָדָם זָר, וּכְמַאֲמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ משלי כ"ז, ו'. ויתפרש שפציעה ופגיעה מהאוהב תכאב פי עשרת מונים מפגיעה של אדם אחר. והדברים ידועים לכל אשר אדם ייקרא. וראה לקמן (מצוה ק"ח) מה שכתבנו מענין זה בסיעתא דשמיא. "**נֶאֱמָנִים פְּצָעֵי אוֹהֵב**", כָּךְ כִּבְיָכוֹל אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֶשְׁנָה יוֹתֵר קְפִידָה וְדַקְדֵּקָנוּת עַל הַקְּרוֹבִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן קהלת ז', ט"ו. ופירש ה"מצודת דוד" שם שפעמים שבגלל צדקותו של האדם נענש הוא על דבר שאילולי צדקותו לא היה נענש עליו. "**יֵשׁ צַדִּיק אוֹבֵד בְּצִדְקוֹ**", שֶׁצִּדְקוּתוֹ הִיא זוֹ שֶׁהֶאֱבִידָתוּ. וּמִטַּעַם זֶה פסחים מ"ט ע"ב. ובפירוש רש"י ז"ל שם. אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁמִּי שֶׁשָּׁנָה בַּתּוֹרָה וּפֵרֵשׁ מִמֶּנָּה הוּא קָשֶׁה יוֹתֵר מִכֻּלָּם, שֶׁהֲרֵי הָיָה קָרוֹב לַמֶּלֶךְ וְנִתְרַחֵק, וְעָלָיו כִּבְיָכוֹל כּוֹאֵב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיוֹתֵר, וּמִמֵּילָא תְּשׁוּבָתוֹ וַחֲזָרָתוֹ תִּהְיֶה רְצוּפָה בְּהַרְבֵּה יוֹתֵר קְשָׁיִים וּמְכְשׁוֹלוֹת.

שְׁאָלָנוּ פַּעַם אָדָם אֶחָד "מַדּוּעַ הַקָּבָ"ה מְיַסֵּר אוֹתִי כָּל כָּךְ? מַה חֶטְאַי וּמַה פִּשְׁעִי? וְכִי פְּלוֹנִי שֶׁכָּל כָּךְ מַצְלִיחַ וּמְשַׂגְשֵׂג וְכָל מַה שֶּׁרַע מְבַקֵּשׁ יֵשׁ לוֹ - הוּא אֵין לוֹ עֲוונוֹת וּפְשָׁעִים?!" אַךְ הָאֱמֶת הִיא שֶׁרְאִיַּת אוֹתוֹ יְהוּדִי יָקָר הִיא **הַפּוֹכָה לַגְּמָרֵי** מֵהָאֱמֶת! שֶׁדַּוְקָא פְּלוֹנִי שֶׁכָּל כָּךְ מַצְלִיחַ - יִתְּכֵן שֶׁהַקָּבָ"ה לֹא כָּל כָּךְ חָפֵץ בּוֹ, וְאוּלַי אוֹתוֹ דַּוְקָא הַבּוֹרֵא אֵינוֹ מְבַקֵּשׁ, וְעַל כֵּן נוֹתֵן הוּא לוֹ דַּי מַחְסוֹרוֹ אֲשֶׁר יֶחְסַר לוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפְנֶה אֵלָיו. וְאִלּוּ אוֹתְךָ, הַמְיֻסָּר וְהַמְדֻכָּא בְּפִצְיעוֹת וּבְחַבָּלוֹת הַגּוּף וְהַנֶּפֶשׁ מִכַּף רֶגֶל וְעַד רֹאשׁ - דַּוְקָא אוֹתְךָ ה' מְחַפֵּשׂ, **משלי ג'**, י"ב. **כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶאֱהַב ה' יוֹכִיחַ**.

כָּלָנוּ זוֹכְרִים אֶת חֵטְא עֵץ הַדַּעַת. שְׁלֹשָׁה שֻׁתָּפִים הָיוּ בַּמַּעֲשֶׂה: אָדָם, חַוָּה וְהַנָּחָשׁ. וּמָה הָיָה עָנְשָׁם? **הָאָדָם** - בראשית ג', י"ז-י"ט. אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ, בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם, וְעָפָר אַתָּה וְאֶל עָפָר תָּשׁוּב. קְלָלוֹת נוֹרָאִיּוֹת אוֹתָן סוֹפְגִים אָנוּ עַד לְיָמִים אֵלּוּ. **הָאִשָּׁה** - בראשית ג', ט"ז. הַרְבָּה אַרְבֶּה עִצְּבוֹנֵךְ וּבְעֶצֶב תֵּלְדִי בָּנִים. גַּם

אֲלוּ לֹא בְּדִיּוּק חֲוָיוֹת נְעִימוֹת לְכָל אִשָּׁה בָּעוֹלָם. אַךְ **הַנָּחָשׁ**, לְשֵׁם שִׁנּוּי, קִבֵּל עֹנֶשׁ אַחֵר לְגַמְרֵי: בראשית ג', י"ד. עָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

מַה פֵּרוּשׁ? שֶׁאֵין לוֹ מַה לֶּאֱכֹל? שֶׁתָּמִיד הוּא בְּמִינוּס וְאֵין מִנַּיִן לְשַׁלֵּם אֶת הַמַּשְׂכֹּנְתָּא? לֹא וְלֹא! לְהֵפֶךְ! חָזַ"ל הַקְּדוֹשִׁים מְבָאֲרִים שֶׁכַּוָּנַת הַתּוֹרָה הִיא **ראה ברכות** (נ"ז ע"א) **ובפירוש רש"י ז"ל שם. וכן הביא החסיד רבינו בחיי ז"ל בספרו "חובות הלבבות" כי ג' סיבות ייתכנו בעושרו של אדם: א- כשכר על מעשיו הטובים, ב- כנסיון היאך ינהג בו, ג- כעונש על מעשיו הרעים. עיין שם שהביא ראיות לכך מן הכתובים.** **שֶׁכָּל מָקוֹם שֶׁהוֹלֵךְ - מָזוֹן מוּכָן וּמָצוּי לוֹ**. תָּמִיד יֵשׁ לוֹ, תָּמִיד טוֹב לוֹ, כָּל מַה שֶּׁמְּבַקֵּשׁ מָצוּי לוֹ. מֵכָר לָכֶם אֶחָד כָּזֶה? זֶהוּ אוֹתוֹ פְּלוֹנִי הַמָּזְכָּר לְעֵיל שֶׁכָּל כָּךְ מַצְלִיחַ וּמִשְׂגְשֵׂג, וְכָל מַה שֶּׁרַק מְבַקֵּשׁ יֵשׁ לוֹ. מִיהוּ זֶה? **שֶׁמָּא יוֹצֵא חֲלָצָיו שֶׁל הַנָּחָשׁ הוּא**?! גַּם הוּא קִבֵּל הַכֹּל עַל מוּכָן, הָעִקָּר שֶׁלֹּא לִשְׁמֹעַ מִמֶּנּוּ. שֶׁלֹּא תְּהֵא לוֹ סִבָּה לִשְׁפֹּךְ שִׂיחַ לִפְנֵי ה' בִּתְפִלָּה, שֶׁלֹּא יִתְקָרֵב וְלֹא יְקַיֵּם לְבָקוּר. שֶׁלּוֹם שָׁלוֹם וְלֹא לְהִתְרָאוֹת. **שׁוֹחֲחֵנוּ** פֶּעָם עִם אָדָם אָמִיד בַּעַל הוֹן, אֲשֶׁר מָמוֹנוֹ לֹא יִמַּד וְלֹא יִסָּפֵר, מַמָּשׁ כְּחוֹל הַיָּם. שְׁאַלְנוּהוּ: מַדּוּעַ לֹא תָּבוֹא פַּעַם לְבֵית הַכְּנֶסֶת? לְהוֹדוֹת, לְבַקֵּשׁ, אוֹ סְתָם לִדְרֹשׁ אֶת אֱלֹקֶיךָ?! וְאוֹתוֹ יְהוּדִי עָנָה לָנוּ בְּבְדִיחוּת: "**אֵינִי רוֹצֶה שֶׁאֱלֹקִים יִזְכֹּר בִּי**...".

וְאָז נוֹכַחְנוּ לִרְאוֹת בְּעֵינֵינוּ כִּי אָכֵן צַדְּקוּ דִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ זַ"ל בְּאָמְרָם אימרת רבי יוחנן בבבא בתרא (י"ב ע"ב). שֶׁמִּיּוֹם שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִטְלָה הַנְּבוּאָה מִן הַחֲכָמִים וְנִתְּנָה לַשּׁוֹטִים!!! שֶׁהֲרֵי תְּשׁוּבָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ שׁוֹטֶה הָיְתָה תּוֹאֶמֶת בְּדִיּוּק לִדְבָרֵינוּ הַנַּ"ל: שֶׁכָּל מַה שֶּׁנָּתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאוֹתוֹ אֶחָד הוּא רַק בְּמַטָּרָה אַחַת: שֶׁלֹּא אֶזְכֹּר בְּךָ! שֶׁלֹּא אֶרְאֶה פָּנֶיךָ! וְכַנִּרְאֶה שֶׁאוֹתוֹ אֶחָד אָכֵן מִלֵּא אֶת רְצוֹן בּוֹרְאוֹ כַּיָּאוּת...

כָּל אָדָם שֶׁזָּכָה בְּמַהֲלַךְ חַיָּיו לְהִתְרוֹמְמוּת הַנֶּפֶשׁ וּלְהִתְעַלּוּת רוּחָנִית כָּל שֶׁהִיא מֻכְרָח הוּא לְהַכִּיר אֶת הַהַרְגָּשָׁה הַיְדוּעָה שֶׁבָּאָה לְאַחַר מִכֵּן: "**רַק הִתְחַזַּקְתִּי וְהֶחֱלוּ הַצָּרוֹת**". "**רַק קִבַּלְתִּי עַל עַצְמִי וְנוֹצְרוּ קְשָׁיִים**". הַרְגָּשָׁה נְכוֹנָה הִיא, אֵין שׁוּם טָעוּת בְּשִׁקּוּלְכֶם. אַךְ דַּי לָנוּ בָּאָמוּר לְעֵיל כְּדֵי לְהָבִין אֶת פְּשֶׁר הַתּוֹפָעָה הַמּוּזָרָה. הִתְקָרְבוּת - גְּדֵלָה הַתְּבִיעָה. כְּבָר מִסְתַּכְּלִים עָלֶיךָ בְּזִכּוּכִית מַגָּדֶלֶת. לְךָ נָא רְאֵה אֵיזֶה עֹנֶשׁ יוּשַׁת עַל חַיָּל זוּטָר שֶׁיִּמְעַל בְּמִדְינָתוֹ, וְאֵיזֶה עֹנֶשׁ קָשֶׁה שִׁבְעָתַיִם יוּשַׁת עַל מְפַקֵּד בָּכִיר אוֹ רַמַּטְכָ"ל שֶׁיַּעֲשֶׂה אֶת אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה. מַה נִּשְׁתַּנָּה זֶה מִזֶּה? אֶלָּא מְבִינִים כֻּלָּנוּ שֶׁ"**הַתַּפְקִיד מְחַיֵּב**". וְכָךְ הֵם פְּנֵי הַדְּבָרִים גַּם בְּעִנְיָנֵנוּ. אַךְ אַל לָנוּ לִרְאוֹת זֹאת כְּעֹל אוֹ כְּמַעֲמָסָה, כְּעֹנֶשׁ אוֹ כַּאֲבֻדָּה, אֶלָּא אַדְרַבָּה: מֵעִיד הַדָּבָר עַל הַשְׁגָּתֵנוּ, עַל שֶׁעָלִינוּ בְּדַרְגָּה.

וְכָךְ מוּבָא מֵהָרה"ק **רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב** זיע"א שֶׁבַּעֲבוֹדַת ה' יֵשׁ לָאָדָם לִהְיוֹת "**עַקְשָׁן גָּדוֹל**". כִּי זוֹהִי הַנְהָגַת הַבּוֹרֵא עִם הַבְּאִים לְהִכָּנֵס וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁבַּתְּחִלָּה מַרְאִים

לוֹ לָאָדָם מִשָּׁמַיִם הַרְחָקָה, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁאֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ לְהִכָּנֵס לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא. אַךְ הָאֱמֶת הִיא שֶׁכָּל הַהִתְרַחֲקוּת הַזּוֹ הִיא הִתְקָרְבוּת אַחַת גְּדוֹלָה. וּכְדֶגְמַת הַיְוֹרֶה בַּקֶּשֶׁת שֶׁמֵּכְרַח הוּא תְּחִלָּה לִיקַּח אֶת הַחֵץ לְאָחוֹר, וּכְכָל שֶׁיִּמְתְּחֵנוּ יוֹתֵר לְאָחוֹר כָּךְ יִיֵּרֶה הַחֵץ יוֹתֵר קָדִימָה, כָּךְ מַרְחִיקִים אֶת הָאָדָם וּמַקְשִׁים עָלָיו בְּעֵת הִכָּנְסוֹ בְּשַׁעֲרֵי עֲבוֹדַת ה' עַד שֶׁפּוֹתְחִים בְּפָנָיו אֶת כָּל הַשְּׁעָרִים וּמַכְנִיסִים אוֹתוֹ אֶל תּוֹךְ גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ וכך פירשו בעלי המוסר את המשלת עם ישראל בשיר השירים ל"שושנה בין החוחים" שעיקר חסינותה שגדולתה של השושנה באה מתוך היותה בין החוחים, מה שמחייבה ומצריכה להתנוסס מעלה מעלה שלא להדקר ולהנזק מהם, וממילא מתעלית היא למרומים. כך ישראל מתוך הקשיים וההפרעות מתעלים הם ומתקרבים לה'. ורבינו בחיי ז"ל כתב בחובות הלבבות (שער התשובה פרק י') בזו הלשון: "מי שרוצה להגיע לרצון בוראו, יכנס מן הפתח הצר שיכנסו ממנו החסידים הסובלים". ושפתיים ישק. .

וּבְדֶרֶךְ זוֹ אָמַרְנוּ לְפָרֵשׁ בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא אֶת דִּבְרֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ע"ה בְּשִׁיר הַשִּׁירִים: "**מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה הֱבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָּךְ**" שֶׁלְּכְאוֹרָה כָּל הַפָּסוּק אֵינוֹ עוֹמֵד עַל מְכוֹנוֹ: שֶׁפָּתַח בְּ"**מָשְׁכֵנִי**" - מַשְׁמַע בְּכֹחַ שֶׁלֹּא מֵרְצוֹנִי, וְהִמְשִׁיךְ בְּ"**אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה**" - מַשְׁמַע מֵרְצוֹנִי אַךְ לֹא מֵרְצוֹנוֹ, וְשׁוּב חָזַר אָמַר "**הֱבִיאַנִי**" - מֵרְצוֹנוֹ?! וְעוֹד לֹא מוּבָן שֶׁבַּתְּחִלָּה אָמַר "**חֲדָרָיו**" - לְשׁוֹן נְסָתֶר, וְאִלּוּ לְבַסּוֹף אָמַר "**נִשְׂמְחָה בָּךְ**" - לְשׁוֹן נוֹכֵחַ?! **וְחִשַּׁבְנוּ** לוֹמַר שֶׁכָּאן טָמוּן סוֹד הַהִנְהָגָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם הָאָדָם כְּשֶׁחָפֵץ הוּא לְקָרְבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ: שֶׁבַּתְּחִלָּה מְעָרֶה הַקָּבָ"ה עַל הָאָדָם רוּחַ טָהֳרָה מִמָּרוֹם שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ בִּבְחִינַת "**מָשְׁכֵנִי**", בְּהִ טוֹעֵם הָאָדָם אֶת מְתִיקוּתוֹ וְנוֹפֶת צוּפוֹ שֶׁל ה' יִתְבָּרַךְ וְהַקִּרְבָה אֵלָיו. אֲבָל אָז מִשֶּׁמַּחְלִיט הָאָדָם לְהִכָּנֵס בְּשַׁעֲרֵי עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא מַתְחִיל הַשָּׂלָב שֶׁל "**אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה**", שֶׁנִּרְאֶה לָאָדָם כְּאִלּוּ הַשִּׁי"ת בּוֹרֵחַ וְחוֹמֵק וּמִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ, וְנֶעֱרָמִים עַל גַּבּוֹ קְשָׁיִים וְנִסְיוֹנוֹת וּמִלְחָמוֹת. וְאִם נִשְׁאָר הָאָדָם "**עַקְשָׁן גָּדוֹל**" וּמַחֲזִיק אֵיתָן בְּדֶרֶךְ ה' אֲזַי זוֹכֶה שֶׁ"**הֱבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו**" לְהִכָּנֵס אֶל הֵיכַל עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא וְסָרִים מִמֶּנּוּ כָּל הַקְּשָׁיִים וְהַהַפְרָעוֹת שֶׁהָיוּ. אַךְ עֲדַיִן לֹא מַרְגִּישׁ הוּא אֶת קִרְבַת ה' אֶלָּא בִּבְחִינַת "**חֲדָרָיו**", דְּהַיְנוּ נִסְתָּר, עַד שֶׁבְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן עוֹלֶה וּמִתְעַלֶּה עַד לְדַרְגַּת "**נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָּךְ**", דְּהַיְנוּ נוֹכֵחַ, שֶׁזּוֹכֶה לִרְאוֹת משלי ט"ז, ט"ו. וראה בספר "תורת המגיד" בביאורים על שיר השירים שהביא רעיון דומה לזה. בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים נְעִימוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

על הרמב"ם (כלי המקדש פרק ב' הלכה י"א). בְּסֵפֶר "**מַעֲשֵׂה רַקָּח**" הִתְקַשָּׁה הֵיאַךְ פָּסַק רַבֵּנוּ הָרַמְבַּ"ם זַ"ל שֶׁהַמַּעֲלֶה קְטֹרֶת זָרָה עַל גַּבֵּי מִזְבַּח הַזָּהָב דִּינוֹ **בְּמַלְקוּת**, בּוֹ בִּזְמַן שֶׁ שם

בהלכה ח'. לְעֵיל פָּסַק הָרַמְבַּ"ם שֶׁהַמַּקְטִיר קְטֹרֶת זָרָה הֲרֵי זֶה חַיָּב **מִיתָה**, וַהֲרֵי כְּלָל נָקוּט בְּיָדֵינוּ שֶׁכָּשֶׁמִּתְחַיֵּב אָדָם בִּשְׁנֵי עֲנָשִׁים מַטִּילִים עָלָיו רַק אֶת הָעֹנֶשׁ הַגָּדוֹל בִּלְבַד?!

וְהֵבִיא שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בַּדָּבָר:

א) שֶׁאִם כְּבָר לָקָה בְּטֶרֶם הוֹצִיאוּהוּ לַהוֹרֵג יוֹתֵר לֹא יַהַרְגוּהוּ, שֶׁכָּךְ מגילה (ז' ע"ב), ולמדו זאת מהפסוק (דברים כ"ה, ג'): "ונקלה אחיך לעיניך" – כיוון שנקלה (נתבייש במלקויות) הרי הוא אחיך. לְמִדּוּנוּ חֲזַ"ל: "**כָּל חַיָּבֵי כְּרִיתוּת שֶׁלָּקוּ נִפְטְרוּ מִידֵי כְּרִיתָתָן**".

ב) שֶׁהַמְדֻבָּר הוּא בְּאֹפֶן שֶׁחִסַּר הַקְּטֹרֶת זָרָה לֹא מֵחֲמַת שֶׁחִסֵּר אֶחָד **מִסַּמְמָנֶיהָ**, אֶלָּא מֵחֲמַת שֶׁחִסֵּר **בְּמִדָּתָהּ**. שֶׁבְּאֹפֶן שֶׁכָּזֶה לֹא מִתְחַיֵּב עַל מַעֲשֵׂהוּ מִיתָה, אֶלָּא מַלְקוּת בִּלְבַד.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן מִזְבַּח הַזָּהָב עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד כָּתַב **רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי** זִיע"א ויקרא דף ל' ע"ב. **בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ** שֶׁכְּדֶגְמַת שְׁנֵי הַמִּזְבְּחוֹת שֶׁיֵּשׁ כָּאן בָּאָרֶץ, מִזְבַּח הַזָּהָב וּמִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת, כָּךְ יֵשׁ גַּם כֵּן בָּעֶלְיוֹנִים: עַל הָאֶחָד מֻקְטֶרֶת הַקְּטֹרֶת הָעֶלְיוֹנָה הַנִּקְרֵאת "**קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה**", וְעַל הַשֵּׁנִי עוֹמֵד **מִיכָאֵל שַׂר יִשְׂרָאֵל** וּמַקְרִיב קָרְבָּנוֹת לַה' יִתְבָּרַךְ. וּכְנֶגֶד מִזְבַּח שֶׁל מַעְלָה בָּנָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אֶת מִזְבַּח שֶׁל מַטָּה. וְלָכֵן נֶאֱמַר בַּמִּזְבֵּחַ "**אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה**", שֶׁאַף בְּשָׁעָה שֶׁמִּזְבֵּחַ שֶׁל מַטָּה בָּטֵל עִם כָּל זֹאת מִזְבֵּחַ שֶׁל מַעְלָה מַמְשִׁיךְ לְהִתְקַיֵּם וְלִפְעֹל.

מצוה ק"ה: נתינת מחצית השקל
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות ל', י"ג.)
"**זֶה יִתְּנוּ כָּל הָעֹבֵר עַל הַפְּקֻדִים מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ... תְּרוּמָה לַה**'".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם עַל כָּל אִישׁ מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לִיתֵּן אַחַת בַּשָּׁנָה שהוא ערך עשרה גרם כסף טהור. וראה בספר "חזון עובדיה" פורים שדן באורך כיצד לשער ערך זה בימינו. מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל תְּרוּמָה לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ. מֵהַכֶּסֶף הַמְצֻטָּבֵר הָיוּ קוֹנִים אֶת קָרְבְּנוֹת הַתָּמִיד וּמוּסְפֵיהֶם וְנִסְכֵּיהֶם, עֲצֵי הַמַּעֲרָכָה וְלֶחֶם הַפָּנִים, הַפָּרָה הָאֲדֻמָּה וְשָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ וְיֶתֶר הַדְּבָרִים הַבָּאִים בַּמִּקְדָּשׁ מִכַּסְפֵּי הַצִּבּוּר.

רמב"ם הלכות שקלים (**פרק א' הלכה ט'**). **עַל** גְּבֵית מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל הָיוּ שְׁלוּחֵי בֵּית הַדִּין מַכְרִיזִים וּמַתְרִימִים הֶחֵל מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֲדָר, כשהאסוף הָיָה נַעֲשֶׂה בְּאַחַת מֵהַלְּשָׁכוֹת שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ. וּמֵעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה בּוֹ הָיוּ כּוֹפִים וּמְמַשְׁכְּנִים אֶת מִי שֶׁעֲדַיִן לֹא תָּרַם לִיתֵּן אֶת חֶלְקוֹ.

הַכֹּל חַיָּבִים בִּנְתִינָתָהּ, אֲפִלּוּ גֵּרִים וַעֲבָדִים מְשֻׁחְרָרִים, כמו שכתוב "והדל לא ימעיט". וְאֲפִלּוּ הֶעָנִי שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל חַיָּב לִמְכֹּר אֶת כְּסוּתוֹ וְלִיתְּנָהּ. אַךְ הַנָּשִׁים וְהַקְּטַנִּים ומכל מקום אם ביקשו לתת מקבלים מהם. שלא כמו תרומת גויים שלא מקבלים משום "חסד לאומים חטאת" ו"ביבוש קצירה תשברנה". פְּטוּרִים מִלִּיתְּנָהּ. וְיֶתֶר פְּרָטֵי הַדִּינִים בְּמִצְוָה זוֹ כֻּנְסוּ בְּמַסֶּכֶת "**שְׁקָלִים**" הלכות שקלים. **וּבָרְמְבַּ"ם** זַ"ל בְּהִלְכוֹתָיו. עַיֵּן שָׁם.

רָמַז הַכָּתוּב - גְּבוּלוֹת

אֶחָד מֵעִקְרֵי מִצְוָה זוֹ הוּא שֶׁנִּצְטַוִּינוּ שמות ל', ט"ו. "**הֶעָשִׁיר לֹא יַרְבֶּה וְהַדַּל לֹא יַמְעִיט**". וּכְבָר עָמְדוּ רַבּוֹתֵינוּ הַמְפָרְשִׁים עַל מְדוֹכָה זוֹ לְבָאֵר מַדּוּעַ וְלָמָּה הֻזְהַרְנוּ שֶׁהֶעָשִׁיר לֹא יַרְבֶּה? וְכִי מַה יִּגְרַע בְּכָךְ שֶׁיָּבוֹא אֵיזֶה גְּבִיר אָמִיד וְיַעֲשִׁיר אֶת קֻפַּת הַמְּקֻדָּשׁ בְּאֹפֶן מַשְׂמָעוּתִי?! וְאַף אָנוּ נָבִיא בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא אֶת שֶׁעָלָה בְּדַעְתֵּנוּ הַקְּצָרָה לוֹמַר:

שֶׁהִנֵּה כך הובא בשם רב בחגיגה (י"ב ע"א) שלמד ממה שכתוב בפסוק (איוב כ"ו, י"א): "עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו". ונרמז גם כן בשם שד"י שבא לומר "שאמר לעולמו די". לְמָדוּנוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ הָיָה הָעוֹלָם **הוֹלֵךְ וּמִתְרַחֵב** כִּשְׁתֵּי פְּקָעִיּוֹת, עַד שֶׁגָּעַר בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהֶעֱמִידוֹ. כָּךְ גַּם בנמרא שם. ונלמד מהפסוק (נחום א', ד'): "גוער בים ויבשהו". בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּבָ"ה אֶת הַיָּם אוֹמְרִים חֲזַ"ל שֶׁהָיָה הַיָּם מַרְחִיב וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁגָּעַר בּוֹ הַקָּבָ"ה וְיִבְּשׁוֹ בִּשְׂפָתוֹ.

וּמַשְׁמָעוּת הַדְּבָרִים הִיא שֶׁכְּלַל הַנִּבְרָאִים מִטִּבְעָם מְבַקְּשִׁים תָּמִיד לְגַדֵּל וּלְהִתְרַחֵב. זוֹהִי שְׁאִיפַת כָּל שִׂיחַ שָׂדֶה וְכָל חַיַּת יַעַר וְכָל בֶּן אֱנוֹשׁ עֲלֵי אֲדָמוֹת כך ניתן לראות בחוש איך כל שיח קטן כבר מרגע הנחתו באדמה מיד הולך וגדל כפי יכולתו, עד ששורשי אילן מסוגלים פעמים לשבר ולהרים אף סלעים ובטון ברצונם הגדול להתרחב. וכך הם הדברים בכל אשר חי יקרא, מהיצור הקטן ביותר ועד לגדול שבנבראים - כולם מבקשים כל ימיהם ללכת ולהתרחב. ואף האדם מטבעו מבקש כל הזמן ללכת ולהתקדם, לפרוח ולהתרחב: זה בעסקיו וזה בלימודו, זה בביתו וזה בממונו, כל אחד בדבר החשוב לו. וזאת למודעי: כי אף החלק הדומם שבבריאה נוהג כן: שבמיכשורים מתקדמים ניתן לחזות איך כל חפץ הנראה דומם ורגוע טומן בתוכו קלחת של חלקיקים זעירים הנעים במהירות רבה לכל עבר במטרה לפרוץ ולגדול, אילולי גערתו של הקב"ה בעולמו שמגבילה ועוצרת את הנבראים לעמוד על גודלם ומקומם (מה שנקרא בלשון המדע "כח המושך" השומר על החומר המוצק שלא יתפשט לכל עבר, ועד היום לא יודעים הם מהו המקור לאותו כח. אך אנו כמובן יודעים ומבינים היטב...). וסיבת הדבר לכל זאת היא: בהיות שטבע הנברא להיות נמשך ונדמה בטבעו לבוראו, וכל הבריאה

כולה הרי היא מעשה ידיו של הקב"ה, על כן בהיות שהקב"ה אין לו גבול ומדה, ומלא כל הארץ כבודו, על כן גם נבראיו טבעם לבקש להתרחב ולהתפשט תמיד ככל שביכלתם. והדברים נפלאים למתבונן בהם. . אַךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּלָה שֶׁרְצוֹנוֹ בַּבְּרִיאָה הוּא שֶׁלְּכָל דָּבָר יִהְיוּ **גְּבוּלוֹת**, וְשֶׁלֹּא נֶחֱצֶה וְנַעֲבֹר אֶת הַגְּבוּל הַקָּצוּב וְהָרָאוּי לָנוּ. לָכֵן עָצַר הַקָּבָ"ה אֶת עוֹלָמוֹ מִלְּהִתְרַחֵב, בִּכְדֵי לְלַמְּדֵנוּ שֶׁגַּם גְּדִילָה וְהִתְפַּתְּחוּת יְתֵרָה הִיא בְּגֶדֶר פְּגָם וְקִלְקוּל, וְלֹא יֵצֵא מִמֶּנָּה דָּבָר טוֹב וּמְתֻקָּן. וּלְכָךְ רָמַז הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בְּצַוּוֹתוֹ אוֹתָנוּ: "**הֶעָשִׁיר לֹא יַרְבֶּה וְהַדַּל לֹא יַמְעִיט**" ואחר כותבנו זאת מצאנו בס"ד ל"כלי יקר" בפירושו על התורה (בראשית א', ו') שכתב גם כן בדרך דומה לזו, וברוך המכוון. .

הַתּוֹרָה מְסַפֶּרֶת עַל אַנְשֵׁי דּוֹר הַפַּלְגָּה שֶׁבִּקְּשׁוּ לִבְנוֹת מִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַּשָּׁמַיִם כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מִלְחָמָה בְּבוֹרֵא הָעוֹלָם. וְהַקָּבָ"ה אָכֵן לָקַח אֶת הַדְּבָרִים בִּרְצִינוּת רַבָּה וְיָרַד יַחַד עִם בֵּית דִּינוֹ לְהָפֵר אֶת עֲצָתָם. **וְהַדְּבָרִים תְּמוּהִים**: וְכִי מַה יֵּשׁ לְהִתְיַחֵס לְדִמְיוֹנוֹת הַשָּׁוְא שֶׁל אוֹתָם לֵיצָנִים? וְכִי יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת שֶׁיַּגִּיעוּ בְּמַגְדָּלָם מֵעַל לְרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְמָקוֹם מוֹשָׁבוֹ שֶׁל הַקָּבָ"ה וְעוֹד יַעֲשׂוּ עִמּוֹ מִלְחָמָה?! אֶתְמְהָה!!

לידידנו הדגול הרב רפאל שמסיאב שליט"א. ראה שם בעמוד ק"ט. וּבְסֵפֶר "**נְתִיבוֹת חַיִּים**" הֵבִיא בְּאוּר נִפְלָא: הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת עוֹלָמוֹ כָּךְ שֶׁלְּכָל דָּבָר יֵשׁ גְּבוּל: **גְּבוּל** בֵּין הָאוֹר לְחֹשֶׁךְ, **גְּבוּל** בֵּין הַמַּיִם הַתַּחְתּוֹנִים לַמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים, **גְּבוּל** בֵּין הַשָּׁמַיִם לָאָרֶץ וְכוּ' וְכוּ'. וְאֶת הַגְּבוּלוֹת הַלָּלוּ בִּקְּשׁוּ אַנְשֵׁי דּוֹר הַפַּלְגָּה לְפָרֵץ. הָעוֹלָם רָגִיל לוֹמַר כִּי "הַשָּׁמַיִם הֵם הַגְּבוּל", וְאוֹתוֹ הַדּוֹר בִּקְּשׁוּ לְפָרֵץ גַּם אֶת אוֹתוֹ מַחְסוֹם. אַל תַּגְבִּילוּ אוֹתָנוּ מַה מֻּתָּר וּמָה אָסוּר, מַה שֶּׁלִּי וּמַה שֶּׁלְּךָ, אֶלָּא הַכֹּל מֻתָּר וְהַכֹּל פָּרוּץ וְאֵין מִי שֶׁיֹּאמַר לִי מָה אֶעֱשֶׂה וּמָה אֶפְעַל. זוֹהִי הַמִּלְחָמָה שֶׁבִּקְּשׁוּ אַנְשֵׁי דּוֹר הַפַּלְגָּה לַעֲשׂוֹת עִם הַקָּבָ"ה, וְאָכֵן תּוֹצָאוֹת הַרְסָנִיּוֹת יָכְלוּ לָצֵאת מִכָּךְ. וְלָכֵן יָרַד הַקָּבָ"ה וּבִטֵּל אֶת עֲצָתָם, בְּכָךְ שֶׁבָּלַל אֶת שְׂפָתָם וְיָצַר חֵיץ בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ, גְּבוּל נוֹסָף בֵּין הַבְּרִיּוֹת, מַה שֶּׁהֵדֵק אֶת גְּבוּלוֹת הַבְּרִיאָה וְהִבְטִיחַ אֶת הֶמְשֵׁךְ קִיּוּמוֹ. **וְאָכֵן** בְּדוֹרוֹת אֵלּוּ בָּהֶם נִפְרָצִים לְצַעֲרֵנוּ גְּבוּלוֹת רַבִּים שֶׁהָיוּ קַיָּמִים בְּדוֹרוֹת קוֹדְמִים, רוֹאִים אָנוּ אֶת הַתּוֹצָאוֹת הַהַרְסָנִיּוֹת הַמַּגִּיעוֹת מִכָּךְ. רַק הַדָּבֵק בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבַחָכְמָיָהּ הַמְלַמְּדִים לָאָדָם הֵיכָן לְהַצִּיב לְעַצְמוֹ וְלִבְנֵי בֵּיתוֹ גְּבוּלוֹת נְאוֹתִים - רַק הוּא הַמֹּאֻשָּׁר הַזּוֹכֶה בְּדוֹרֵנוּ לְרְווֹת נַחַת מֵחַיָּיו עֲלֵי אֲדָמוֹת. כָּל אֵלּוּ הַפּוֹרְצִים אֶת הַגְּדֵרוֹת שֶׁגָּדְרוּ חֲכָמִים בְּטַעֲנָה שֶׁל "**מַה יֵּשׁ בָּזֶה?!**" וְ"**זֶה לֹא מַתְאִים לַדּוֹר שֶׁלָּנוּ**" וּשְׁאָר דִּבְרֵי הֶבֶל וְרִיק - רוֹאִים אָנוּ

לְצַעֲרֵנוּ מַה יּוֹצֵא מֵהֶם וּמִבָּתֵּיהֶם וּמִיַּלְדֵיהֶם. כִּי כְּשֶׁאֵין גְּבוּלוֹת וּגְדֵרוֹת לָאָדָם אֲזַי הַנְּפִילָה הִיא בְּגֶדֶר מֻבְטָחַת.

אָדָם שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהַצִּיב גְּבוּלוֹת לְעַצְמוֹ בְּחַיָּיו, בְּכָל עִנְיָן מֵעִנְיָנָיו, אֵין כָּל סָפֵק שֶׁאַחֲרִיתוֹ תִּהֶא עֲדֵי אוֹבֵד. הַכֹּל יוֹדְעִים מַה סּוֹפוֹ שֶׁל בָּלוֹן שֶׁמְּנַפְּחִים אוֹתוֹ יוֹתֵר מִדַּי: **מִתְפּוֹצֵץ!** וְכָךְ מַזְהִירֵנוּ הֶחָכָם בָּאָדָם: משלי כ"ה, ט"ז. וראה בפירוש הרלב"ג שם שפירש את המושג "דבש" על עניני החכמה, שאפילו חכמה יתירה היא לרועץ לאדם, כפי שמובא בחגיגה (י"ד ע"ב) על בן זומא עלה לעליונים והציץ היכן שלא היה צריך ונטרפה דעתו, ועליו דרשו חכמים את הפסוק הנ"ל "דבש מצאת אכול דייך...". וכך ידוע על חכמים ואנשי מדע רבים שמרוב חכמתם וגאונותם נעשו למשוגעים... "**דְּבַשׁ מָצָאתָ אֱכֹל דַּיֶּךָּ פֶּן תִּשְׂבָּעֶנּוּ וַהֲקֵאתוֹ**".

כָּל הַעֲדָפָה שֶׁהִיא, אֲפִלּוּ בְּדָבָר טוֹב וְחִיּוּבִי, הֲרֵי הִיא בְּגֶדֶר הֲרִיסָה וְחֻרְבָּן. כִּי דָּבָר גַּשְׁמִי הוּא דָּבָר מֻגְבָּל. וְכָל זְמַן שֶׁנִּמְצָאִים אָנוּ בְּעוֹלָם הַגַּשְׁם - הֲרֵי שֶׁחַיָּבִים אָנוּ לְהַגְבִּיל אֶת עַצְמֵנוּ בְּהֶתְאֵם לַכֵּלִים שֶׁנִּתְּנוּ בְּיָדֵינוּ וראה בספר "אוצרות חיים" מרבינו האריז"ל שכתב שכל כלי בעולם יש לו אור פנימי ואור חיצון המסייעים לכלי להעלותו ולתקנו. ובבחינת מסוגלות וכח אמנם עוצמתו של האור החיצון היא גדולה יותר מעוצמת האור הפנימי, אולם בפועל עוצמת האור הפנימי ותועלתו היא גדולה יותר. וביאר הטעם לכך בהיות שלאור הפנימי ישנם גבולות המגבילים אותו ומביאים אותו למיצוי המירבי שבו, מה שאין כן האור המקיף שהוא חסר גבולות ולעולם אינו מגיע למיצוי כחתיו. והמבין יבין. . הַדָּבָר הַיָּחִיד שֶׁנּוֹתָר רוֹחֲנִי לְנַמְרֵי הוּא הַנֶּפֶשׁ, וְעָלָיו נֶאֱמַר קהלת ו', ז'. ומכל מקום בהיות שהנפש שורה בעולם הזה בתוך הגוף המוגבל לכן גם לה מחובתנו להציב גבולות כמה רוחניות ליתן לה ולא להלעיטה יתר על המדה. ורק בעולם הבא תוכל להתנגן ולהתעלות ולהשיג מבלי גבול ומדה. "**הַנֶּפֶשׁ לֹא תִמָּלֵא**". אֲבָל מִלְּבַד זֶה אֵין לְךָ דָּבָר שֶׁלֹּא צָרִיךְ לְהַצִּיב לוֹ גְּבוּלוֹת.

וְכָךְ מְלַמְּדֵנוּ **שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ** ע"ה: "**הַקַר רַגְלְךָ מִבֵּית רַעֶךָ פֶּן יִשְׂבָּעֲךָ וּשְׂנֵאֶךָּ**". אִם רוֹצֶה אַתָּה לִשְׁמֹר אֶת אַהֲבַת רֵעֶךָ - הַצֵּב לָהּ גְּבוּל וּמְדָה. אַל תַּפְרִיז בְּהַרְעָפַת אַהֲבָתְךָ וּבְהַתְמָדָתְךָ בָּהּ, שֶׁאִם כֵּן סוֹף שֶׁתִּפָּסֵד אַהֲבָתְךָ וְתֹאבַד והגה"צ רבי יאשיהו פינטו שליט"א הביא בספרו "לבב ימים" פירוש

נאה לפסוק "שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה'": כיצד יזכה אדם לשלום אמיתי עם קרובו? כשינהג בבחינת "לרחוק ולקרוב" שישמור מרחק ויציב גבולות גם עם אוהביו ומקרוביו. וזהו אחד הטעמים הנפלאים למצות טהרת המשפחה בה נצטוינו לפרוש מן האשה בבחינת "שבועיים רעייתי שבועיים אחותי" כדי שלא יבואו להתרגל זה בזו ותיפסד אהבתם, כפי שרואים כיום רבות לצערנו בזוגות שלא זכו לשמר מצוה יקרה ונפלאה זו. . **אִם בִּקַּשְׁתָּ לְיַסֵּר אֶת בִּנְךָ אוֹ אֶת תַּלְמִידְךָ - אַל תַּרְבֶּה בְּכָךְ יֶתֶר עַל הַמִּדָּה, פֶּן יִמְאַס וְיָקוּץ בְּתוֹכַחְתְּךָ** וכפי שהזהירונו רבותינו בענין החינוך והתוכחה (סוטה מ"ז ע"א) שתהא שמאל דוחה וימין מקרבת. וצא ולמד מה יצא מאותו תלמיד (יש"ו שר"י) שדחאו רבי יהושע בן פרחיה בשתי ידיו... . **גַּם אִם בִּקַּשְׁתָּ לְהֵיטִיב וְלִסְעֹד עִם מִי שֶׁאֵין לוֹ - גַּם שָׁם זְכֹר לְהַצִּיב גְּבוּלוֹתֶיךָ, פֶּן תַּרְבֶּה בְּטוֹבָה אֵלָיו עַד שֶׁ** דברים ל"ב, ט"ו. וכדרשת חז"ל (ברכות ל"ב ע"א) שאמר משה להקב"ה "כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די הוא גרם שעשו את העגל". ורבינו בחיי ז"ל הזהיר בכתביו: "אל תהיה מתוק פן יבלעוך". "**וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעָט**" ופן נוסף יש לדבר: שהמפריז לפזר מממונו לצדקה עלול להגיע בעצמו לעניות, ויצא שכרו בהפסדו. ולכן תיקנו חכמים (כתובות נ' ע"א) שהמבזבז לצדקה אל יבזבז יותר מחומש. (ואם תקשה: והרי אמרו רבותינו "לעולם אין אדם מעני מן הצדקה"?! יש לומר שצדקה שכזו אינה בגדר צדקה אלא בגדר בזבזנות...). .

וּדְבָרִים אֵלּוּ הֵם יְסוֹד חָשׁוּב וְחִיּוּנִי לָאָדָם עַד לְמְאֹד כָּל יָמָיו עָלַי חֵלֶד, עַל כֵּן משלי ו', כ"א. קָשְׁרֵם עַל לִבְּךָ תָּמִיד עָנְדֵם עַל גַּרְגְּרֹתֶךָ, לשון הרמב"ן ז"ל בחתימת אגרתו המפורסמת. לְמַעַן תַּצְלִיחַ בְּכָל דְּרָכֶיךָ וְתִזְכֶּה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

עַל אַף שֶׁכַּיּוֹם בַּעֲוונוֹתֵינוּ הָרַבִּים אֵין לָנוּ בֵּית מִקְדָּשׁ, וּמְצָוַת מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל אֵינָהּ נוֹהֶגֶת מִן הַתּוֹרָה, מִכָּל מָקוֹם כָּתְבוּ מקורו במסכת סופרים (פרק כ"א הלכה ד') ובמרדכי (ריש מסכת יומא). והובא בהגהת הרמ"א זצ"ל (אורח חיים סימן תרצ"ד סעיף א') ובשאר האחרונים. הַפּוֹסְקִים שֶׁמִּנְהַג יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים לִיתֵּן אַחַת בְּשָׁנָה מָעוֹת "**זֶכֶר לַמַּחֲצִית הַשֶּׁקֶל**" כן הובא בכף החיים (סימן תרצ"ד סעיף קטן כ'). ורשאי אף ליתן חפץ שוה ערך לסכום הנ"ל. ומי שקשה לו ליתן סכום זה רשאי להקל ליתן סכומים נמוכים יותר המוזכרים בספרי הפוסקים (ראה שו"ת ציץ אליעזר חלק י"ג סימן ע"ב מה שכתב בשם המהרש"ם, וכן הביא כף החיים הנ"ל בשם המטה יהודה, וכן

הביאם מרן הגר"ע יוסף שליט"א בספרו הבהיר "חזון עובדיה" הלכות פורים עמוד ק"ד. עיין שם).

בְּשׁוּי שֶׁל תִּשְׁעָה גְּרָם כֶּסֶף טָהוֹר גָּלְמִי כְּדֶגְמַת הַנְּתִינָה שֶׁהָיְתָה נוֹהֶגֶת בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. וּמוּבָא בַּסְּפָרִים שֶׁטּוֹב לִיתֵּן אַף עַל יְלָדָיו הַקְּטַנִּים כן כתב בספר "תורה תמימה" (פרשת כי תשא) שבהיות שבנתינה זו יש גם כן כוונה כנגד המן הרשע ששקל למלך אחשוורוש עשרת אלפים ככר כסף על מנת לאבדם, והקדוש ברוך הוא אמר לו ששקליהם של ישראל כבר קדמו לשקליו, והרי בנס פורים היו גם הקטנים, לכן נכון ליתן גם בעדם. וכן כתבו עוד כמה אחרונים. , וְאֶת הַמָּעוֹת יֵשׁ לְהַעֲבִיר לְטוֹבַת הַחֲזָקַת הַתּוֹרָה וְלוֹמְדֶיהָ שהרי בזמן שבית המקדש היה קיים היו המעות משמשות לצורך הקרבנות כנזכר לעיל, וכיום לימוד התורה הוא התחליף לקרבנות, כמו שדרשו על הפסוק "זאת התורה לעולה למנחה" וכו'. ועוד שאמרו רבותינו גדול תלמוד התורה אף יותר מהקרבת הקרבנות (מגילה ג' ע"א). וכן הובא ברוח חיים (סימן תרצ"ד) ובחזון עובדיה (הלכות פורים עמוד ק"ה). . זְמַן הַנְּתִינָה הוּא הֶחֵל מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֲדָר, וּמִן הַמֻּבְחָר לִיתְּנָהּ ראה הגהת הרמ"א זצ"ל (ריש סימן תרצ"ד) שכתב כן בשם המהרי"ל זיע"א, ועוד עיין בספר הקדוש "יסוד ושורש העבודה" ובספר "נטעי גבריאל" הלכות פורים. לִפְנֵי תְּפִלַּת הַמִּנְחָה שֶׁל תַּעֲנִית אֶסְתֵּר אוֹ כן כתב בחזון עובדיה הנ"ל שנוהגים. בְּלֵיל פּוּרִים.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוַת מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בביאור מצוה קי"ט. בְּסֵפֶר " **מְצוּדַת דָּוִד**" לְהַגָּאוֹן **רַבִּי דָּוִד בֶּן זִמְרָא** זַצ"ל שֶׁכָּתַב שֶׁנְּתִינָה זוֹ בָּאָה לְבַטֵּל מָוֶת מִן הָעָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: " **לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם**". וְלָכֵן נֶאֱמַר בָּהּ " **הַדֵּל לֹא יַמְעִיט**" שֶׁאַף מוֹכְרִים אֶת כְּסוּתוֹ בִּכְדֵי שֶׁיִּתֵּן אֶת חֶלְקוֹ וְלֹא יָמוּת. וְלָכֵן הַנְּתִינָה הִיא דַּוְקָא **בְּכֶסֶף** הָרוֹמֵז לְמִדַּת **הַחֶסֶד** וְהָרַחֲמִים. וּמִשְׁקָלוֹ **עֲשָׂרָה גֵּרָה** כְּנֶגֶד **עֲשָׂרֶת הַסְּפִירוֹת** . וְלָכֵן נִצְטַוִּינוּ שֶׁהֶעָשִׁיר לֹא יַרְבֶּה וְהַדַּל לֹא יַמְעִיט בִּכְדֵי לֹא לְשַׁנּוֹת מַעֲשֶׂה הַסְּפִירוֹת הַלָּלוּ. וְלָכֵן גַּם כֵּן צָרִיךְ שֶׁיִּתֵּן אֶת מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל בְּבַת אַחַת וְלֹא בְּכַמָּה פְּעָמִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא כְּמַפְרִיד הַסְּפִירוֹת וּמְקַצֵּץ בַּנְּטִיעוֹת חָלִילָה. וְזֶהוּ מַה שֶּׁכָּתוּב: " **תְּרוּמָה לַה**'" שֶׁעַל יְדֵי נְתִינָה זוֹ כְּבָיְכוֹל מְרִימִים וּמְיַחֲדִים אָנוּ אֶת שֵׁם הַוָי"ה בָּרוּךְ הוּא וּמְבַטְּלִים מֵעָלֵינוּ עֹנֶשׁ מִיתָה ל"ע.

מצוה ק"ו: קדוש ידים ורגלים בשעת עבודה
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות ל', י"ט.)
"**וְרָחֲצוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו מִמֶּנּוּ אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם**".

לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

זבחים (י"ט ע"ב). וכן הובא ברמב"ם ז"ל (הלכות ביאת המקדש ריש פרק ה'). וכן יתר הדינים הבאים מקורם טהור מהנ"ל. **מִצְוַת** עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה עַל הַכֹּהֲנִים הַמְשָׁרְתִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ לְקַדֵּשׁ אֶת יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם בִּרְחִיצָה בְּכָל יוֹם בְּתְחִלַּת עֲבוֹדָתָם. וְאֹפֶן הָרְחִיצָה הוּא שֶׁיַּנִּיחוּ יַד יְמִינָם עַל רֶגֶל יְמִינָם וְיַד שְׂמֹאלָם עַל רֶגֶל שְׂמֹאלָם וְיִטְּלוּ עֲלֵיהֶם מִמֵּי הַכִּיּוֹר שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ עַל יְדֵי כְּלִי הַמְיֻחָד לְכָךְ.

שִׁעוּר הַמַּיִם הַנִּצְרָךְ לְנְטִילָה זוֹ הוּא כְּשִׁעוּר נְטִילָה לְאַרְבָּעָה אֲנָשִׁים, וּמִכֹּחַ נְטִילָה זוֹ עוֹמְדִים הֵם וּמְשָׁרְתִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן הֵסִיחוּ דַּעְתָּם בְּשֵׁנָה אוֹ בְּהִתְפַּנּוּת אוֹ בִּיצִיאָה מִשֶּׁטַח הַמִּקְדָּשׁ אוֹ בְּכִיּוֹצֵא בָּזֶה שֶׁאָז עֲלֵיהֶם לָשׁוּב וְלִטּוֹל שֵׁנִית. וְהַמְשָׁרֶת בַּמִּקְדָּשׁ בְּלֹא לְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו הֲרֵי זֶה חַיָּב מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם, וְכָל עֲבוֹדָתוֹ שֶׁעָבַד הֲרֵי הִיא פְּסוּלָה.

רֶמֶז הַכָּתוּב - יָד וְרֶגֶל

עֵינֵינוּ הָרוֹאוֹת כִּי **יָדָיו וְרַגְלָיו** שֶׁל הָאָדָם הֵם שְׁנֵי אֵיבָרִים עִקָּרִיִּים הַמְסַיְּעִים לְאָדָם רַבּוֹת בְּפְעֻלּוֹתָיו, וּבִלְעֲדֵיהֶם כְּמְעַט וְלֹא יוּכַל הָאָדָם לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה. וּכְפִי שֶׁרְגִילִים הָעוֹלָם לוֹמַר עַל אָדָם שֶׁאֵינוֹ מַצְלִיחַ לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר "**הוּא לֹא מוֹצֵא אֶת הַיָּדַיִם וְהָרַגְלַיִם**". וּבְהִיוֹת שֶׁשְּׁנֵי אֵיבָרִים אֵלּוּ הֵם בַּעֲלֵי הַשְׁפָּעָה רַבָּה עַל תִּפְקוּדוֹ שֶׁל הָאָדָם, לָכֵן הִקְפִּידָה הַתּוֹרָה מְאֹד שֶׁיִּהְיוּ אֵיבָרִים אֵלּוּ מְקֻדָּשִׁים וּמְטֻהָרִים מִכָּל אָוֶן וְאַשְׁמָה בִּבְחִינַת תהלים ל"ו, י"ב. "אַל תְּבוֹאֵנִי **רֶגֶל** גַּאֲוָה **וְיַד** רְשָׁעִים אַל תְּנִדֵנִי". שֶׁאָדָם שֶׁיָּדָיו מְגֹאָלוֹת בְּמַעֲשֵׂי אִסּוּר, אוֹ רַגְלָיו שְׁקוּעוֹת בְּטִיט הַיָּוֵן, לֹא יְזַכּוּ אוֹתוֹ מִן הַשָּׁמַיִם לִפְעֹל פְּעוּלּוֹת רָמוֹת וְנִשְׂגָּבוֹת. וְאַף אִם יִתְאַמֵּץ וְיִפְעִילֵן - לָרוֹב יִנָּחֵל כִּשָּׁלוֹן וּתְבוּסָה. כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּישׁ לַמֶּלֶךְ מַשְׁקֶה, הַטּוֹב וְהַמְשֻׁבָּח בְּיוֹתֵר שֶׁיִּהְיֶה, בִּכְלִי מְלֻכְלָךְ וּמְטֻנָּף.

מִי לָנוּ גָּדוֹל **מַדְּוִד הַמֶּלֶךְ** ע"ה, שֶׁעִם כָּל חֲסִידוּתוֹ וּקְדֻשָּׁתוֹ נִבְצַר מִמֶּנּוּ מִלְּבְנוֹת אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אוֹתוֹ כָּל כָּךְ הִשְׁתּוֹקֵק לִבְנוֹת, כמובא בנביא (דברי הימים א' כ"ב, ח'): "לֹא תִבְנֶה בַּיִת לִשְׁמִי כִּי דָמִים רַבִּים שָׁפַכְתָּ אַרְצָה לְפָנָי". ולמען הסיר כל ספק הבהירו המפרשים שאותם דמים כמובן היו בפקודת ה' יתברך, אולם בכל זאת כיון שידיו היו מגואלות בדם הרוגיו לכן לא התאפשר שיבנה את בית המקדש שכולו שלום ואחווה. וְזֶה מִפְּנֵי **שֶׁיָּדָיו** הָיוּ מְגֹאָלוֹת בְּדַם הֲרוּגָיו.

כָּךְ גַּם מָצִינוּ בְּדִבְרֵי **יְשַׁעְיָה הַנָּבִיא** שֶׁהוֹכִיחַ אֶת יִשְׂרָאֵל: ישעיה א', ט"ו. "**גַּם כִּי תַרְבּוּ תְפִלָּה אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ יְדֵיכֶם דָּמִים מָלֵאוּ**". כִּי מִתְּנָאֵי הָעֲבוֹדָה הַשְׁלֵמָה הוּא שֶׁגַּם כְּלֵי הַמַּעֲשֶׂה יִהְיוּ מְקֻדָּשִׁים וּמְטֻהָרִים לַה' יִתְבָּרֵךְ. וּבָרַע שֶׁכְּלֵי עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל הָאָדָם מְגֹאָלוֹת וּמְלֻכְלָכוֹת, מִמֵּילָא כָּל מַה שֶּׁיֵּגֵשׁ בְּאוֹתָם כֵּלִים יִתְגָּאֵל וְיִתְלַכְלֵךְ גַּם הוּא, לָכֵן אֶחָד שֶׁכָּזֶה עֲבוֹדָתוֹ

אֵינָהּ מְקֻבֶּלֶת. וְלָכֵן הוֹרָנוּ דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה: תהלים כ"ד, ג'. "מִי יַעֲלֶה בְהַר ה'? וּמִי יָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ? **נְקִי כַפַּיִם** וּבַר לֵבָב!" לֹא דַי לִהְיוֹת בַּר לֵבָב, אֶלָּא צָרִיךְ גַּם שֶׁיִּהְיוּ כַּפֶּיךָ נְקִיּוֹת וּמְטֹהָרוֹת.

יָדוּעַ הַמַּעֲשֶׂה הַמּוּבָא בַּמִּדְרָשׁ עַל **מֹשֶׁה רַבֵּנוּ** ע"ה בִּהְיוֹתוֹ יֶלֶד בְּבֵית פַּרְעֹה, כְּשֶׁאִיצְטַגְנִינֵי מִצְרַיִם חָזוּ בַּכּוֹכָבִים שֶׁעָתִיד לָצֵאת מִבֵּית פַּרְעֹה מוֹשִׁיעָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּבִקֵּשׁ פַּרְעֹה לְנַסּוֹת אֶת מֹשֶׁה מַה פְּנִימִיּוּתוֹ, בְּכָךְ הִנִּיחַ בְּפָנָיו שְׁתֵּי קְעָרוֹת: הָאַחַת שֶׁל מַטְבְּעוֹת זָהָב, וְהַשֵּׁנִית שֶׁל גֶּחָלִים לוֹחֲשׁוֹת. וְאָמַר שֶׁבְּאִם יִשְׁלַח יָדוֹ אֶל הַזָּהָב מִיָּד יְמִיתֶהוּ, וּבְאִם יִשְׁלַח יָדוֹ אֶל הַגֶּחָלִים יַנִּיחֵנוּ, וְכָךְ הָיָה.

וְנִרְאָה שֶׁמִּבְחַן שֶׁכָּזֶה עוֹבֵר כָּל יְהוּדִי הַמְבַקֵּשׁ לְהַמְנוֹת עַל כַּת יְרֵאֵי ה', בּוֹ מִתְנַסָּה הוּא מִן הַשָּׁמַיִם הַאִם יִשְׁלַח יָדוֹ אֶל תַּאֲוֹת הַבָּצַע וְאֶל תְּשׁוּקוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה עַד שֶׁיִּתְגָּאֲלוּ יָדָיו בְּמָמוֹן לֹא כָּשֵׁר וּבְמוֹתְרוֹת הָעוֹלָם, אוֹ שֶׁמָּא יֶהֱא מוּכָן לִמְסֹר נַפְשׁוֹ בְּקַבָּלַת יִסּוּרִים וּכְוִיּוֹת לְמַעַן ה' יִתְבָּרַךְ וּלְמַעַן תּוֹרָתוֹ. וְאִם רַק יִזְכֶּה לְקַדֵּשׁ אֶת יָדָיו וּלְשָׁלְחָן לַמָּקוֹם הַנָּכוֹן כְּבָר בְּכָךְ יַצִּיל אֶת חַיָּיו, וְעוֹד יִזְכֶּה בְּעֶזְרַת ה' לַעֲלוֹת וּלְהִתְעַלּוֹת ואמרנו בס"ד שאולי לכך רמזו חז"ל באמרם (ברכות ס"א ע"א) ש"המרצה מעות לאשה מידו לידה כדי להסתכל בה אפילו יש בידו תורה ומעשים טובים כמשה רבינו לא ינקה מדינה של גיהנם", ולמדו זאת ממה שכתוב (משלי י"א, כ"א): "יד ליד לא ינקה רע" שלא ינקה מדינה של גיהנם. כי משה רבינו שימשו ידיו לקבל את התורה מידי הקב"ה, ועם כל זאת אם ישתמש בהן לדבר פסול ואסור הרי שיקלקל אותן ויאבד את מעלתן וקדושתן. .

גַּם לְרַגְלָיו שֶׁל הָאָדָם נִדְרֶשֶׁת שְׁמִירָה יְתֵרָה, בְּבְחִינַת תהלים כ"ו, י"ב. ומסיים שם הפסוק "במקהלים אברך ה'" שרק מי שרגלו רגל ישרה יכול לעמוד ולברך את ה'. "**רַגְלִי עָמְדָה בְּמִישׁוֹר**" שֶׁיְּפַלֵּס צְעָדָיו וְיֵישֵׁר אָרְחוֹתָיו בְּמַעְגְּלֵי צֶדֶק. כִּי אימרת רבי יוחנן בסוכה (נ"ג ע"א) בשם שלמה המלך ע"ה. רַגְלָיו שֶׁל הָאָדָם עֲרֵבוֹת עָלָיו, אימרת הלל הזקן בגמרא שם. וכמאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קי"ט, נ"ט): "חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדתיך". וּלְמָקוֹם שֶׁאָדָם אוֹהֵב לֵילֵךְ לְשָׁם רַגְלָיו מוֹלִיכוֹת אוֹתוֹ. וְאִם הוֹלֵךְ אָדָם בְּרַגְלָיו לִמְקוֹמוֹת לֹא טוֹבִים לֹא תּוֹעִיל לוֹ כָּל צְדָקוֹתָיו לְהַצִּילוֹ מֵרֶדֶת שַׁחַת, כן דרשו חז"ל במסכת עבודה זרה (י"ח ע"ב) על הפסוק הפותח את ספר התהלים "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וכו'". כִּי אִם הָלַךְ - סוֹפוֹ לַעֲמֹד, וְאִם עָמַד - סוֹפוֹ לֵישֵׁב. וְלָכֵן צִוָּנוּ שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ע"ה: קהלת ד', י"ז. "**שְׁמֹר רַגְלְךָ כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֶל בֵּית הָאֱלֹקִים**" שֶׁלֹּא יְהִיוּ כפי שמתודים אנו בוידוי של יום הכפורים "על חטא שחטאנו לפניך ברגלים ממהרות לרוץ לרעה". רַגְלַיִם הַמְמַהֲרוֹת לָרוּץ לָרָעָה, וְשֶׁלֹּא יְהַלֵּךְ בְּקוֹמָה זְקוּפָה, וְשֶׁיְּזַכִּיר

לְעַצְמוֹ כָּל הַזְּמַן: שיר השירים ה', ג'. ''**רָחַצְתִּי אֶת רַגְלַי אֵיכָכָה אֲטַנְּפֵם**''. וּבִזְכוּת כָּךְ יִזְכֶּה שֶׁ שמואל א' ב', ט'. ''**רַגְלֵי חֲסִידָיו יִשְׁמֹר**''.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

בְּעִקְּבוֹת מִצְוַת קִדּוּשׁ הַיָּדַיִם וְהָרַגְלַיִם לַכֹּהֲנִים בַּמִּקְדָּשׁ, תִּקְּנוּ **שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ וּבֵית דִּינוֹ** היינו ששלמה המלך ע''ה תיקן נטילת ידים לאוכל מן הקדשים (שבת ט''ו ע''א), ובית שמאי ובית הלל הוסיפו גם לאוכל תרומה (שם), ובדור שאחר חרבן הבית השני הוסיפו גם לאוכל חולין ולכל בית ישראל (ערובין כ''א ע''ב). תַּקָּנָה שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל יִטְּלוּ אֶת יְדֵיהֶם לִפְנֵי אֲכִילַת פַּת, כְּדֵי ובאחרונים הובאו עוד כמה וכמה טעמים לתקנה, ראה ספר פסקי תשובות (חלק ב' ראש סימן קנ''ח). שֶׁלֹּא תִּשְׁתַּכַּח תּוֹרַת טָהֳרַת הַיָּדַיִם מִיִּשְׂרָאֵל. וְהֶחְמִירוּ מְאֹד חֲכָמִים בְּחֹמְרָתָהּ כן אמרו במסכת עדיות (פרק ה') שהמזלזל בנטילת ידים חייב נדוי, ובשבת (ס''ב) נאמר שבא לידי עניות ל''ע, ובסוטה (ד' ע''ב) נאמר שנעקר מן העולם. והובא בתנא דבי אליהו שהאוכל בלא נטילת ידים כאילו בא על אשת איש ר''ל. וְהִפְלִיגוּ בְּסִגְלָתָהּ וּבְמַתַּן שְׂכָרָהּ שהנזהר בה בא לידי עשירות, ובצוואת רבי אליעזר הגדול נאמר: ''בני הוי זהיר בנטילת ידים, כי היא מהדברים העומדים ברומו של עולם''. . וְנֶחְלְקוּ **הַפּוֹסְקִים** מַהוּ שִׁעוּר הָאֲכִילָה הַמְחַיֵּב נְטִילָה, וּלְמַעֲשֶׂה כָּל שֶׁאוֹכֵל לדעת הרי''ף והרמב''ם ז''ל שיעור כזית הוא כשליש ביצה, דהיינו שמונה עשרה גרם. ולדעת התוספות הוא כחצי ביצה, דהיינו עשרים ושבע גרם. וכן דעת השלחן ערוך. ובשיעור כביצה נחלקו אם הוא עם קליפתה (כחמשים ושש גרם) או בלא קליפתה (כחמשים ואחד גרם), ולהלכה משערים בלא קליפתה. כַּזַּיִת פַּת וַמַּעֲלֶה יִטּוֹל יָדָיו בְּלֹא לְבָרֵךְ בִּרְכַּת ''עַל נְטִילַת יָדַיִם''. וְאִם אוֹכֵל כְּבֵיצָה פַּת אוֹ יוֹתֵר אַף יְבָרֵךְ עַל הַנְּטִילָה. **לְאַחַר** הַנְּטִילָה יֵשׁ חִיּוּב לְנַגֵּב אֶת יָדָיו כן הובא בסוטה (ד' ע''ב) שהאוכל בלא ניגוב ידים כאילו אוכל לחם טמא, וכך נפסק בשלחן ערוך (אורח חיים סימן קנ''ח סעיף י''ב). , וְנֶחְלְקוּ **אַחֲרוֹנֵי זְמַנֵּנוּ** אִם נִתָּן לְיַבֵּשׁ אֶת יָדָיו עַל יְדֵי **מַכְשִׁיר יְבוּשׁ** הַפּוֹלֵט אֲוִיר אוֹ עַל יְדֵי הַנָּחָתָן נֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ הגאון רבינו זלמן זיע''א בשלחן ערוך שלו (סימן קנ''ח סעיף י''ז) כתב שלא די שיתנגבו הידים מאיליהן, אלא צריך לשפשפן במפה או בשאר דברים, שהשפשוף מטהרן ביותר. אולם הגאון החזון איש זצוק''ל כתב (סימן כ''ה סעיף קטן י') שיכול להמתין עד שיתנגבו, שכל שפגה הרטיבות מידיו הרי זה

נקרא מנוגב. וכן פסק להקל בשו"ת "בצל החכמה" (חלק ד' סימן קמ"א) ובספר "ילקוט יוסף" (אורח חיים סימן קנ"ח). וראה בשו"ת "אז נדברו" (חלק ח' סימן נ"ב) מה שכתב לדון בזה ואכמ"ל. . וּלְמַעֲשֶׂה נָכוֹן לְכַתְּחִלָּה לְנַגְּבָן בְּדָוְקָא, אוּלָם בִּשְׁעַת הַדְּחָק נִתָּן אַף לְיַבְּשָׁן בָּאֳפָנִים הַנִּזְכָּרִים כן כתב בספר פסקי תשובות (סימן קנ"ח אות כ"ח) וכן עיקר. .

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן הַיְּדִים וְהָרַגְלַיִם עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה מַה שֶּׁכָּתַב **תורה י'**. **בְּלִקּוּטֵי מַהֲרַ"ן** מֵהָרה"ק **רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלַב** זִיע"א שֶׁהַתּוֹרָה כֻּלָּהּ הִיא בִּבְחִינַת יָדַיִם וְרַגְלַיִם. שֶׁחֵלֶק **הַנִּגְלֶה** שֶׁבַּתּוֹרָה הוּא כְּדֶגֶמַת הַיָּדַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שיר השירים ה', ד'. "**דּוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן הַחֹר**" - מִלְּשׁוֹן שמות ל"ב, ט"ז. "חָרוּת עַל הַלֻּחֹת" זוֹהִי הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. וְחֵלֶק **הַנִּסְתָּר** שֶׁבַּתּוֹרָה הוּא כְּדֶגֶמַת הָרַגְלַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שיר השירים ז', ב'. "**מַה יָּפוּ פְעָמַיִךְ בַּנְּעָלִים בַּת נָדִיב חֲמוּקֵי יְרֵכַיִךְ**" - מַה יֶּרֶךְ בַּסֵּתֶר אַף הַתּוֹרָה בַּסֵּתֶר זוֹהִי הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

מצוה ק"ז: מצות הכנת שמן המשחה

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות ל', כ"ה.)

"**וְעָשִׂיתָ אֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ רֹקַח מִרְקַחַת מַעֲשֵׂה רֹקֵחַ שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ יִהְיֶה**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם שֶׁיְּכִינוּ עַם יִשְׂרָאֵל אֶת מִרְקַחַת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה בָּהּ כמו שכתוב (ויקרא כ"א, י'): "והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה וכו'". יִמְשְׁחוּ וִיקַדְּשׁוּ אֶת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בְּמִנּוּיוֹ, ומכל מקום לעתיד לבא לא יהיה צריך לקדש הכלים מחדש, כיון שקידושם הראשון יחול אף לעתיד לבא (כן הובא בספרי פרשת נשא, וכן כתב רבינו הרמב"ם ז"ל בספר המצוות מצוה ל"ה). וּבָהּ יְקַדְּשׁוּ אֶת כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ, וְכֵן חֵלֶק מִמַּלְכֵי יִשְׂרָאֵל הֶמְלִכוּ עַל יָדָהּ.

לְמַרְכִּיבֵי הַמֶּרְקַחַת נִצְטַוֵּינוּ לְקַחַת משקל חמש מאות שקל מכל אחד. והמר הוא דם ממין חיה ידועה בהודו המשמש להכנת מיני בשמים (כן כתב הרמב"ם ז"ל בהלכות כלי המקדש פרק א' הלכה ג'. אולם הראב"ד ז"ל בהגהה שם חלק וכתב שזהו מין צמח ריחני. עיין שם). ושאר הסממנים הם מיני צמחים ועשבים ריחניים. מוֹר וְקִנָּמוֹן וְקִדָּה משקל מאתים וחמשים שקלים. וּקְנֵה בֹּשֶׂם שיעור שנים עשר לוג. וְשֶׁמֶן זַיִת, וּלְבַשֵּׁל אֶת כֻּלָּם יַחְדָּיו עַד שֶׁתַּעֲמֹד הַמִּרְקַחַת עַל מִשְׁקַל שְׁנֵים עָשָׂר לוֹג. לְאַחַר מִכֵּן יַנִּיחוּ אֶת הַמִּרְקַחַת בִּכְלִי, לִהְיוֹת מְזֻמֶּנֶת בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בְּכָל עֵת שֶׁיִּצְטָרְכוּהָ ובעוונותינו הרבים שמן המשחה היה בשימוש רק בבית המקדש הראשון, ולאחר מכן בהחרבו נגנזה אותה צנצנת שמן ונעלמה מאיתנו יחד עם מטה אהרן וצנצנת המן, ובבית המקדש

השני כבר לא היו אלו ברשותנו. ובע"ה לעתיד לבא עתיד הקב"ה להשיב העבודה למקומה כתיקונה במהרה בימינו אמן. . וְיֶתֶר אַפְּנֵי הַהֲכָנָה וְדִינֶיהָ מְבֹאָרִים בריש הלכות כלי המקדש. **בָּרַמְבָּ"ם** זַ"ל בְּהִלְכוֹתָיו. עַיֵּן שָׁם.

רָמַז הַכְּתוּב - שֹׂר הַחוּץ

הַמִּתְבּוֹנֵן בְּמִצְוָה יְקָרָה זוֹ עָלוּל לַעֲמֹד וְלִשְׁאֹל שְׁאֵלָה גְּדוֹלָה: וְכִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צָרִיךְ לְשֶׁמֶן כָּזֶה אוֹ אַחַר כְּדֵי לְקַדֵּשׁ וּלְהַעֲלוֹת אָדָם לְגָדֵלָה וּלְמַעֲלָה? וְכִי הַשֶּׁמֶן הוּא זֶה שֶׁמְּקַדֵּשׁ אֶת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל לְתַפְקִידוֹ וּבְלְעָדָיו לֹא הָיָה הַכֹּהֵן כְּשִׁיר לַעֲבוֹדָתוֹ?! **אֲתָמְהָה!!**

אַךְ הָאֱמֶת הִיא, כִּי מֵרְצוֹן הָאֵל בָּרוּךְ הוּא שֶׁמִּלְבַד עֲבוֹדַת הַלֵּב שֶׁהִיא עִקַּר הָעֲבוֹדָה וְהָעֶשְׂיָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, רְצוֹנוֹ שֶׁנּוֹסִיף גַּם כֵּן פְּעֻלּוֹת גַּשְׁמִיּוֹת וּמוּחָשִׁיּוֹת, הַמְסֻגָּלוֹת מִטִּבְעָן לְמָשְׁךְ אֶת הַלְּבָבוֹת וּלְהַטּוֹתָן לִרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. וְכָךְ לִמְּדוּנוּ ראה ספר החינוך פרשת בא (מצוה ט"ז). חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁ"**אַחַר הַפְּעֻלּוֹת יִמָּשְׁכוּ הַלְּבָבוֹת**", וּפְעָמִים שֶׁמַּה שֶּׁלֹּא יוּכַל הָאָדָם לְהַשִּׂיג בְּכֹחַ פְּנִימִיּוּתוֹ - תּוֹעִיל לוֹ הַחִיצוֹנִיּוֹת לְהַשִּׂיגוֹ וּלְהַגִּיעוֹ. וְלָכֵן אַף מְשִׁיחַת הַשֶּׁמֶן עַל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְהַמְּלָכִים יֵשׁ בָּהּ אֶת הַתּוֹעֶלֶת שֶׁהַמַּעֲשֶׂה מוֹתִיר רֹשֶׁם עַל רוֹאֵיהֶם, וְחוֹרֵט בְּנַפְשׁוֹתָם אֶת הַמּוֹרָא וְהַכָּבוֹד כְּלַפֵּיהֶם.

וְהַמִּתְבּוֹנֵן יִרְאֶה שֶׁמִּצְוֹת רַבּוֹת מִמִּצְוֹת הַתּוֹרָה הֵן מִצְוֹת כמובן שרק על פניהן בדרך הפשט נראות כך, אולם סודן ועומקן של מצוות עמוק עמוק מי ימצאנו. הַנִּרְאוֹת לְכָאוֹרָה כְּחִיצוֹנִיּוֹת בִּלְבַד, מִבְּלִי תּוֹעֶלֶת רוּחָנִית מַמָּשׁ, כְּגוֹן אִסּוּר הַהֲלִיכָה בְּדַרְכֵי וּבְמִנְהֲגֵי הַגּוֹיִים, וּמִצְוֹת הַצִּיצִית וְכַדּוֹמֶה שֶׁעִנְיָנָן לְכָאוֹרָה הוּא עִנְיָן חִיצוֹנִי בְּעֶלְמָא. אוּלָם יָדוֹעַ יָדְעָה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁטֶּבַע הָאָדָם הוּא לְהִמָּשֵׁךְ אַחַר פְּעֻלּוֹתָיו, וְאַף אִם יַעֲשֶׂה פְּעֻלָּה שֶׁאֵין בָּהּ כַּוָּנָה וְלֵב עֲדַיִן תּוֹעֶלֶת גְּדוֹלָה תָּבוֹא מִמֶּנָּה לְהַטּוֹת אֶת לְבָבוֹ אֶל דֶּרֶךְ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב.

וְלָכֵן אֵין לוֹ לָאָדָם לְזַלְזֵל בִּדְבָרִים וּבִסְמָלִים חִיצוֹנִיִּים לְמִינֵיהֶם, כְּגוֹן הַלְבּוּשׁ הַמְקֻבָּל בְּקֶרֶב עֲדַת עוֹבְדֵי ה', וְהַהִתְכַּנְּסוּת עִמָּהֶם בִּזְמַנִּים כָּאֵלּוּ וַאֲחֵרִים, כִּי תּוֹעֶלֶת מְרֻבָּה תִּצְמַח מִכָּךְ בְּעֶתִיד שֶׁיְּחַשִּׁיב אֶת עַצְמוֹ כְּחֵלֶק מֵהֶם, וּבְכֹחַ זֹאת יָקֵל עָלָיו לִכְבֹּשׁ וּלְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ. וּפְעָמִים שֶׁרַק בְּגַלַל לְבוּשׁוֹ שֶׁל הָאָדָם נִמְנָע הוּא מֵעֲבֵרָה אוֹ מִמַּעֲשֶׂה שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְעוֹבֵד ה', וְנִמְצָא שֶׁמַּעֲשֶׂה חִיצוֹנִי זֶה הוּא הַמְּבִיאוֹ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

לֹא פַּעַם שׁוֹמְעִים אָנוּ אֲנָשִׁים הַטּוֹעֲנִים כִּי "הַכַּפָּה זֶה לֹא הַכֹּל", וּ"מִי אָמַר שֶׁצָּרִיךְ לְגַדֵּל זָקָן", וְ"הֵיכָן כָּתוּב שֶׁאָסוּר לַעֲשׂוֹת תִּסְפּוֹרוֹת כָּאֵלּוּ וַאֲחֵרוֹת" וְעוֹד כָּל מִינֵי טַעֲנוֹת שָׁוְא. אַךְ דִּבְרֵיהֶם **דִּבְרֵי הֶבֶל** הֵם. כֵּיוָן שֶׁמִּלְבַד הַסְּגוּלִיּוּת וְהַתּוֹעֶלֶת הָרוּחָנִית שֶׁבַּדְּבָרִים הַלָּלוּ, יֶשְׁנוֹ גַּם אֶת הַהֶבֵּט שֶׁל "**אַחַר הַפְּעֻלּוֹת יִמָּשְׁכוּ הַלְּבָבוֹת**", וַחֲזוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם יֵשׁ בְּכֹחָהּ לְהַצִּיל אוֹתוֹ מֵהַרְבֵּה מַרְעִין בִּישִׁין וּמַעֲשִׂים מְקֻלְקָלִים אֲשֶׁר בִּלְתִּי יֵעָשׂוּ, בְּיָדְעוֹ שֶׁמִּסְתַּכְּלִים

עָלָיו וּמְצַפִּים מִמֶּנּוּ לִדְבָרִים מְסֻיָּמִים. וְלָכֵן אֵין לָנוּ לְהַקֵּל רֹאשׁ בְּאֶמְצָעִים חִיצוֹנִיִּים אֵלּוּ הַמּוֹעִילִים לָנוּ בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא.

דְּרוֹשׁ וְחַדּוּשׁ

נִסְתַּפְּקוּ **רַבּוֹתֵינוּ** בְּדִין כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים הָעֲתִידִים לָקוּם בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, הַאִם יִצְטָרְכוּ לְהִמָּשַׁח בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה מֵחָדָשׁ לְצֹרֶךְ עֲבוֹדָתָם, אוֹ שֶׁמָּא מִשִּׁיחָתָם הַקּוֹדֶמֶת תְּהֵא תְּקֵפָה וּמוֹעִילָה לָהֶם גַּם לֶעָתִיד לָבֹא?

וְהִנֵּה בספר המצוות שלו שורש ג'. **הָרַמְבַּ**"ן זַ"ל כָּתַב שֶׁאַהֲרֹן וּבָנָיו בְּמֵיתָתָם בָּטְלָה מְשִׁיחָתָם, וְלָכֵן יִצְטָרְכוּ לְהִמָּשַׁח מֵחָדָשׁ לֶעָתִיד לָבֹא. וְכֵן כָּתַב בספרו "זוהר הרקיע" על האזהרות (עשין קכ"ז-קכ"ח). **הָרַשְׁבַּ**"ץ.

אוּלָם פרשת צו (פרק י"ח). וכן הובא במדרש רבה פרשת נשא (פרק י"ח). בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים מוּבָא **שֶׁרַבִּי יְהוּדָה** דָּרַשׁ מֵהַכָּתוּב "זֹאת מִשְׁחַת אַהֲרֹן וּמִשְׁחַת בָּנָיו" - זֹאת וְלֹא אַחֶרֶת, שֶׁלֶּעָתִיד לָבֹא לֹא יִצְטָרְכוּ לַחְזֹר וּלְמָשְׁחָם. הֲרֵי שֶׁלֶּעָתִיד לָבוֹא נִשְׁאֶרֶת קְדֻשָּׁתָם, וְלֹא יִצְטָרְכוּ לַחְזֹר וּלְהִמָּשַׁח וראה להגה"ק רבינו יוסף חיים זצ"ל בספרו "רב פעלים" (סוד ישרים חלק ב' סימן ב') שהקשה מהמדרש הנ"ל על דברי הרשב"ץ. ואכמ"ל. . וְכֵן כָּתַב הַגָּאוֹן בַּעַל עֹל התורה פרשת צו. הַ"**צָּפְנַת פַּעְנֵחַ**" זַצ"ל.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה בַּסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ פרשת וישב בענין חנוכה. "**אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל**" לְהַגה"ק **רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאַפְּטָא** זִיע"א שֶׁבֵּאֵר שֶׁהַשֶּׁמֶן הוּא הַסֵּמֶל לַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, וְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה הַזֶּה הָיָה מַעֲנִיק הַקְּדֻשָּׁה וְהַחַיּוּת לִכְלֵי הַמִּקְדָּשׁ וְלָעוֹבְדִים בּוֹ, וּבִלְעֲדֵיהֶם אֵין לָהֶם שׁוּם חַיּוּת וּמַעֲלָה בַּעֲבוֹדַת הַמִּקְדָּשׁ. וְחַיּוּת זוֹ הָיְתָה נִמְשֶׁכֶת עַל יְדֵי עַם יִשְׂרָאֵל לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ כְּמוֹ קהלת ז', י"ב. שֶׁכָּתוּב: "**הַחָכְמָה תְּחַיֶּה בְּעָלֶיהָ**". אַךְ הַסִּטְרָא אַחֲרָא בְּקֹשִׁי לְקַחַת הַחַיּוּת הַזּוֹ לְעַצְמָהּ, וְלָכֵן בָּאָה מַלְכוּת הָרִשְׁעָה בִּימֵי מַתִּתְיָהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְטִמְּאָה אֶת כָּל הַשְּׁמָנִים. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁכְּשֶׁנִּכְנְסוּ לַהֵיכָל פָּרְצוּ **שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה** פְּרָצוֹת בְּחוֹמַת הָעֲזָרָה וּבָכָךְ טִמְּאוּ אֶת הַשְּׁמָנִים, שֶׁזֶּה כְּנֶגֶד **שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה הַנְּהָרוֹת** הַמּוֹשְׁכִים חַיּוּת וּבְרָכָה לָעוֹלָם הַזֶּה מִשֶּׁמֶן הָאַפַּרְסְמוֹן. וּכְשֶׁנִּצְּחוּ בְּנֵי חַשְׁמוֹנַאי וְטִהֲרוּ אֶת הָעֲזָרָה תִּקְּנוּ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר **הִשְׁתַּחֲוָיוֹת** בָּעֲזָרָה כְּנֶגֶד אוֹתָן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה פְּרָצוֹת, שֶׁהַהִשְׁתַּחֲוָיָה רוֹמֶזֶת עַל הוֹרַדַת הַשֶּׁפַע וְהַחַיּוּת לְלִמְטָה.

מצוה ק"ח: שלא יסוך זר בשמן המשחה
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות ל', ל"ב-ל"ג.)
"**עַל בְּשַׂר אָדָם לֹא יִיסָךְ**... **וַאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זָר וְנִכְרַת מֵעַמָּיו**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה לְבַל יָסוּד אָדָם מִשָּׁמָן הַמִּשְׁחָה הֶעְשׂוּי בַּמִּקְדָּשׁ מִלְּבַד זֶה הָרָאוּי לְכָךְ, כַּנִּזְכָּר לְעֵיל בַּמִּצְוָה הַקּוֹדֶמֶת. רמב"ם הלכות כלי המקדש (פרק א' הלכה ה'). וְאִם עָבַר בְּמֵזִיד וְסָךְ אָדָם שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְכָךְ בְּשִׁעוּר כַּזַּיִת מִמֶּנּוּ הֲרֵי זֶה חַיָּב כָּרֵת. וְאִם סָךְ בְּשׁוֹגֵג הֲרֵי זֶה חַיָּב לְהָבִיא קָרְבַּן חַטָּאת עַל שִׁגְגָתוֹ. וְאֵין חַיָּבִים אֶלָּא עַל הַשֶּׁמֶן שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה בַּמִּדְבָּר בִּלְבַד , הוֹאִיל וּמֵעוֹלָם לֹא נַעֲשָׂה אַחֵר מִלְּבָדוֹ.

רָמֵז הַכָּתוּב - כִּת הַצְּבוּעִים

מַאֲזָהֲרָה חֲמוּרָה זוֹ אָנוּ לְמֵדִים, עַד כַּמָּה הִקְפִּידָה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה עַל הָאָדָם שֶׁלֹּא יַעֲטֶה אֶת עַצְמוֹ בְּאִיצְטְלָא שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לוֹ. שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה אֶת עַצְמוֹ כְּצַדִּיק - וְהוּא אֵינוֹ, וְלֹא יַרְאֶה אֶת עַצְמוֹ כְּמִי שֶׁמַּחֲמִיר וְנִזְהָר - וּבַסֵּתֶר הוּא מֵקֵל וּמְזַלְזֵל. אָדָם הָעוֹלֶה עַל בָּמָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לוֹ גָּדוֹל עֲוֹונוֹ מְנֻשֶּׁא, עַד שֶׁעָלוּל הוּא חָלִילָה לְהִכָּרֵת מִשֹּׁרֶשׁ הַחַיִּים לְגַמְרֵי.

רַבּוֹת הֵן הַדְּמוּיוֹת הַשְּׁלִילִיּוֹת הַקַּיָּמוֹת בְּעוֹלָמֵנוּ: כּוֹפְרִים וּמַלְשִׁינִים, אֶפִּיקוֹרְסִים וּמוּמָרִים, אֲבָל סוטה (כ"ב ע"ב). רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים לֹא מָצְאוּ לְנָכוֹן לְהַזְהִירֵנוּ אֶלָּא מִכַּת אַחַת: "**הִזָּהֲרוּ מִן הַצְּבוּעִים**"! אֵלּוּ הָעוֹשִׂים כְּמַעֲשֶׂה זִמְרִי וּמְבַקְּשִׁים שָׂכָר כְּפִנְחָס - הֵם הַיְצוּרִים הַמְסֻכָּנִים בְּיוֹתֵר. שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם מַכִּיר וּמוֹדֶה בְּחֶסְרוֹנוֹתָיו וְאֵינוֹ עָמֵל לְהַסְתִּירָן - עוֹד יוֹדְעִים הָאֲחֵרִים לְהִזָּהֵר מִמֶּנּוּ, וְאַף הוּא עָתִיד בְּרִבּוֹת הַיָּמִים לְהִשְׁתַּנּוֹת. אֲבָל הַצְּבוּעִים הַמַּסְתִּירִים אֶת מִגְרְעוֹתֵיהֶם, וְגַאֲוָתָם אֵינָהּ מַנִּיחָה לָהֶם לַחְשׁף אֶת אֲשֶׁר בְּלִבָּם - אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים הַבְּזוּיִים בְּיוֹתֵר, שֶׁאֲלֵיהֶם אֵין לוֹ לָאָדָם לְהִתְקָרֵב.

במדרש רבה ויקרא (א', ט"ו). והבאנוהו גם כן בספרנו "דובב שפתי ישנים" (פרשת בחקותי), עיין שם. **וְאָמְרוּ** חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: "**כָּל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁאֵין בּוֹ דַּעַת** (דֶּרֶךְ אֶרֶץ) **נִבְלָה טוֹבָה הַיְמֶנּוּ**". וְהַדְּבָרִים קָשִׁים לְהוֹלְמָם: וְכִי בִּגְלַל שֶׁאוֹתוֹ תַּלְמִיד חָכָם חָרִיף וּבָקִיא אֵין בּוֹ גְּנוּתֵי דֶּרֶךְ אֶרֶץ וַהֲלֹיכוֹת נָאוֹת יֵשׁ לְהַחְשִׁיבוֹ לִפְחוֹת מִנְּבֵלָה?! וְכַמָּה עַמֵּי אֲרָצוֹת חַסְרֵי דֶּרֶךְ אֶרֶץ יֵשׁ בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא דִּבְּרוּ רַבּוֹתֵינוּ עֲלֵיהֶם?! וְאִם כֵּן לָמָּה "לְהִתְפַּס" דַּוְקָא עַל אוֹתָם תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הַמְלֻאִים בְּתוֹרָה וּבְחָכְמָה?!

שְׁאֵלָה זוֹ שָׁאַל קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל **רַבִּי יִשְׂרָאֵל סַלַנְטֶר** זִיעַ"א, וְאַף הוּא הֵשִׁיב תְּשׁוּבָה נִפְלָאָה הַטְמוּנָה בְּגוּף הַמַּאֲמָר: מַדּוּעַ הִשְׁווּ חֲכָמֵינוּ אֶת אוֹתוֹ תַּלְמִיד חָכָם חָסֵר דֶּרֶךְ אֶרֶץ דַּוְקָא לְפִחוֹת מִן הַ"**נְּבֵלָה**"? שֶׁהַנְּבֵלָה מִטִּבְעָהּ מְפִיצָה הִיא סְרָחוֹן וְרֵיחַ רַע הַמַּרְחִיק כָּל נִבְרָא מֵעָלֶיהָ, וּבָכָךְ יוֹדְעִים הַכֹּל לְהִתְרַחֵק מִמֶּנָּה וּלְהִמָּנַע מִלְּהִתְעַסֵּק עִמָּהּ. מַה שֶּׁאֵין כֵּן אוֹתוֹ תַּלְמִיד חָכָם שֶׁאֵין בּוֹ דַּעַת, עַל פָּנָיו נִרְאֶה הוּא רַב רַבָּנָן הַמֻּלָּא בְּכָל טוֹבָה וּבְרָכָה, וְהַכֹּל רָצִים לְקַבֵּל וְלִטְעֹם דֶּבְשׁוֹ מִבְּלִי לְתְהוֹת בֶּאֱמֶת עַל קַנְקַנּוֹ, אַךְ מִשֶּׁקְּרֵבִים הֵם אֵלָיו לְפֶתַע

נֶעֱקָצִים הֵם מִמְּדוֹתָיו הַמְקֻלְקָלוֹת וּמֵאָרְחוֹתָיו הָעֲקֻלְקָלוֹת וְנִמְצָא שָׁם שָׂמַיִם מִתְחַלֵּל. לָכֵן אָמְרוּ חָז"ל שֶׁגָּרוּעַ הוּא מִן הַנְּבֵלָה הַמַּסְרַחַת, שֶׁלְּכָל הַפָּחוֹת אֵינָהּ מְכַסָּה אֶת חֶסְרוֹנָהּ וּמוֹדִיעָה לָרַבִּים אֶת סִרְחוֹנָהּ. לְלַמֶּדְךָ עַד כַּמָּה עָלֵינוּ לְהִזָּהֵר מִן הַצְּבוּעִים ולאור זאת ניתן להבין בס"ד גם כן את דברי רבא (יומא ע"ב ע"ב) שאמר: "כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו אינו תלמיד חכם". ולכאורה למה לא נאמר שהינו תלמיד חכם, רק שהוא מקולקל? או שהוא תלמיד חכם, רק בלי יראת שמים? אלא כנזכר לעיל שאם בפנימיותו הוא אינו תלמיד חכם, במדותיו וביראת השמים שלו, אז ממילא כל החיצוניות והחכמה שלו אינה אלא כבשר נבילה שאין בה שום תועלת, ואדרבה ההיזק גדול מן הריוח. ובינו נא זאת! .

וְכָךְ אָמַר הֶחָכָם: "**אֱלֹקַי! הַצִּילֵנִי מֵאוֹהֲבַי, וַאֲנִי אֶזָּהֵר מֵאוֹיְבַי**". מַה פֵּשֶׁר הַדְּבָרִים? וְכִי מַה יֵּשׁ לָאָדָם לַחְשֹׁשׁ מֵאוֹהֲבָיו?! וְכִי אֵיךְ יֵדַע לְהִסְתַּדֵּר עִם אוֹיְבָיו?! אֶלָּא לִמֶּדְךָ הֶחָכָם שֶׁמִּן הָאוֹיֵב הַמֻּכָּר לְךָ כְּאוֹיֵב וַדַּאי תֵּדַע בְּעַצְמְךָ לְהִזָּהֵר וּלְהִשָּׁמֵר, וְלֹא תִּתֵּן בּוֹ אֱמוּנְךָ וּבְטָחוֹנְךָ. מַה שֶּׁאֵין כֵּן זֶה שֶׁנִּרְאֶה לְךָ כְּאוֹהֵב, וּמֵאִיר לְךָ פָּנִים כְּמִי שֶׁחָפֵץ בְּטוֹבָתְךָ, דַּוְקָא מִמֶּנּוּ עָלֶיךָ יוֹתֵר לְהִזָּהֵר פֶּן יָסוּר לִבּוֹ מֵעָלֶיךָ וּמִבְּלִי שֶׁתְּשִׂים לֵב יַפִּילְךָ. וְאִם הָעוֹלָם רְגִילִים לוֹמַר "הַכֵּר אֶת **הָאוֹיֵב**", אָנוּ רְגִילִים לוֹמַר "הַכֵּר אֶת **הָאוֹהֵב**"! שֶׁדַּוְקָא מִמֶּנּוּ עָלוּל הָאָדָם לְהִפָּגַע וּלְהִנָּזֵק יוֹתֵר כְּיָדוּעַ כמאמר שלמה המלך ע"ה (משלי כ"ז, ו') "נאמנים פצעי אוהב" שלא דומה פגיעה מקרוב לפגיעה מרחוק, שככל שהאדם קרוב אליך יותר כך הפגיעה ממנו היא יותר כואבת. והמשילו הדבר לנגר שניגש לנפח ושאלו: "אני מנסר העצים ולא נשמע רעש כל כך גדול, ואילו אתה מכה בברזל ותצלינה אזניי, מדוע?! " ענהו הנפח: "לא דומים אנחנו זה לזה. שאתה משתמש בברזל להכות בעץ, שידוע הוא כאויבו של העץ. אולם אני משתמש בברזל להכות בברזל חבירו, ולכן משמיע הוא את זעקותיו שבעתיים, ביודעו שאת המכות הוא מקבל מאחיו שאר בשרו!!" וידוע שזוהי גם כן דרך עבודתו של היצר הרע לפתות את האדם בדרך של "אוהב" ו"דואג", כדרשת הדרשנים המפורסמת על הפסוק "הצילני נא מיד אחי מיד עשיו". .

הַמּוּרָם מִן הָאָמוּר, שֶׁאַל לוֹ לְאָדָם לְהִיוֹת כְּ משלי י"ד, ט"ו. "**פֶּתִי יַאֲמִין לְכָל דָּבָר**". וְ דברים י"ח, י"ג. "**תָּמִים תִּהְיֶה**" נֶאֱמַר רַק "**עִם ה' אֱלֹקֶיךָ**" אַךְ לֹא עִם בָּשָׂר וָדָם. וְיַחַד עִם צִוּוּי הַ"**כַּבֵּדְהוּ**" בָּא גַּם כֵּן צִוּוּי הַ"**חָשְׁדֵהוּ**", ירמיה ט', י"א. וּמִי הָאִישׁ הֶחָכָם וְיָבֵן אֶת זֹאת!

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

נִסְתַּפְּקוּ רַבּוֹתֵינוּ: הַאִם הַסָּךְ **בְּהֵמָה אוֹ חַפָּצִים** וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה יְהֵא חַיָּב מִשּׁוּם אַזְהָרַת "לֹא יִיסָךְ", אוֹ שֶׁמָּא לֹא חָלְתָה הָאַזְהָרָה אֶלָּא עַל מִשִּׁיחַת **אָדָם** בְּלִבַּד? **וְהִנֵּה** כריתות (ו' ע"ב). בַּתַּלְמוּד הוּבְאָה דְּרָשַׁת **הַתַּנָּאִים** שֶׁלָּמְדוּ מִלְּשׁוֹן הַכָּתוּב: "**עַל בְּשַׂר אָדָם לֹא יִיסָךְ**" שֶׁכָּל אַזְהָרַת הַתּוֹרָה הִיא דַּוְקָא אִם סָךְ מִשֶּׁמֶן הַמִּשְׁחָה עַל בְּשַׂר אָדָם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם סָךְ עַל כֵּלִים אוֹ עַל בְּהֵמָה אוֹ עַל מֵת אוֹ עַל גּוֹי כלים ובהמה - פשוט, מת – שיותר

לא נקרא "אדם" אלא "מת", גוי – שכלל אינו נחשב אדם כמו שכתוב (יחזקאל ל"ד, ל"א): "אדם אתם" אתם קרויים אדם ואין הגויים קרויים אדם. בגמרא שם. שֶׁכָּל אֵלּוּ אֵינָם בְּגֶדֶר בְּשַׂר אָדָם, וְלָכֵן יְהֵא פָּטוּר עַל כָּךְ. וְכֵן פָּסַק **הָרַמְבָּ"ם** זַ"ל הלכות כלי המקדש (פרק א' הלכה ו'). בְּהִלְכוֹתָיו.

בְּסוֹד עֶבְדֶּיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן קְדֻשַּׁת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה לְהַגָּאוֹן **רַבִּי דָּוִד בֶּן זִמְרָא** זַצַ"ל בביאורו למצוה ש"ז. בְּסִפְרוֹ "**מְצוּדַת דָּוִד**" שֶׁכָּתַב שֶׁשֶּׁמֶן הַמִּשְׁחָה רוֹמֵז לַשֶּׁפַע וְלִקְדֻשָּׁה הַיּוֹרֶדֶת מֵהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְשׁוֹרֶה עַל הָרְאוּיִים לְכָךְ כְּמוֹ הַמְּלָכִים וְהַכֹּהֲנִים הַגְּדוֹלִים, בִּבְחִינַת תהלים קל"ג, ב'. "**כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב...שֶׁיֹּרֵד עַל פִּי מִדּוֹתָיו**". וּבְהִיוֹת שֶׁשָּׁרְשׁוֹ וּמְקוֹרוֹ הוּא מִן הָעֶלְיוֹנִים לִהְיוֹת מֻשְׁפָּע וְנֶאֱצָל מִן הַשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים, עַל כֵּן אֵין זֶה מִן הָרָאוּי לְהוֹצִיאוֹ וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לְדִבְרֵי חֻלִּין וְלִבְנֵי אָדָם זָרִים אֲשֶׁר לֹא נִצְטַוּוּ עַל כָּךְ. וְזֶהוּ מַה שֶּׁנֶּאֱמַר: שמות ל', ל"א. וראה בפירוש הרמב"ן ז"ל על התורה (שם פסוק ל"ג) שרמז גם כן כעין זה. "שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ **יִהְיֶה זֶה לִי** לְדֹרֹתֵיכֶם".

מצוה ק"ט: שלא לעשות כמתכנת שמן המשחה
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות ל', ל"ב.)
"**וּבְמַתְכֻּנְתּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת לֹא תֵּעָשֶׂה מִן הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא יֵעָשֶׂה שׁוּם אָדָם זָר, אִישׁ אוֹ אִשָּׁה, כְּדִגְמַת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה הַנַּעֲשִׂית בַּמִּקְדָּשׁ בִּרְכִיבֶיהָ וּבְסַמְמָנֶיהָ, בְּמִשְׁקָלָהּ וּבְאֹפֶן הַרְכָּבָתָהּ, כַּאֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה בַּמִּדְבָּר. כריתות (ה' ע"ב). וְגִלּוּנוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁאוֹתָהּ תִּרְכֹּבֶת שֶׁל שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בַּמִּדְבָּר נֵס נַעֲשָׂה בָּהּ שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא נֶחְסְרָה, וְנִשְׁאֲרָה קַיֶּמֶת כְּבַתְּחִלָּה, וְלָכֵן לֹא נֶעֱשְׂתָה עוֹד אַחֶרֶת מִלְּבַדָּהּ. וְאַף לֶעָתִיד לָבוֹא תִּתְנַלֶּה וְיִשְׁתַּמְּשׁוּ בָּהּ בַּמִּקְדָּשׁ לְקִדּוּשׁ הַכֹּהֲנִים הַגְּדוֹלִים וְהַמְּלָכִים.
רמב"ם הלכות כלי המקדש (פרק א' הלכה ד'). **הָעוֹבֵר** וְעוֹשֶׂה כָּמוֹהָ בְּמֵזִיד הֲרֵי זֶה חַיָּב כָּרֵת, וְאִם עָשָׂה הַדָּבָר בְּשׁוֹגֵג הֲרֵי זֶה חַיָּב קָרְבַּן חַטָּאת.

רָמַז הַכָּתוּב - לְשֵׁם שָׁמַיִם

בַּחֲז"ל הַקְּדוֹשִׁים אָנוּ מוֹצְאִים כִּי ראה מנחות (פ"ה ע"ב) שבמקום שמצוי שמן מצויה בו החכמה. ובזוהר הקדוש (ויקרא דף ס"א ע"א) כתב שהחכמה העליונה נקראת "שמן משחת קודש". שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה מְסַמֵּל אֶת **חָכְמַת הַתּוֹרָה** שֶׁבָּאָדָם, וּכְמַאֲמַר **דָּוִד הַמֶּלֶךְ** ע"ה: תהלים קל"ג, ב'. ועניינו חכמת התורה היורדת על ראש האדם כשמן הטוב. "כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ". וְנִרְאֶה בְּסִיְעָתָא דִּשְׁמַיָּא לוֹמַר שֶׁבְּמִצְוַת "וּבְמַתְכֻּנְתּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ" בָּאָה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לְהַזְהִירֵנוּ

לְבַל נִשְׁתַּמֵּשׁ בַּשֵּׁמֶן הַטּוֹב הַזֶּה, דְּהַיְינוּ בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבְחָכְמָתָהּ, לְטוֹבַת הַשְׂגַּת צָרְכֵינוּ הָאִישִׁיִּים, וְשֶׁלֹּא נְנַצְּלָהּ לִדְבָרִים אֲחֵרִים מִלְּבַד לְצֹרֶךְ עֲבוֹדַת קוֹנֵנוּ וְיוֹצְרֵנוּ.

כָּךְ עוֹמְדִים אימרת רבי צדוק באבות (פרק ד' משנה ה'). וּמַזְהִירִים רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: "**אַל תַּעֲשֵׂם לְדִבְרֵי תּוֹרָה כַּעֲטָרָה לְהִתְגַּדֵּל בָּהֶם, וְלֹא כְּקַרְדֹּם לַחְפֹּר בָּהֶם. שֶׁכָּל הַנֶּהֱנֶה מִדִּבְרֵי תּוֹרָה נוֹטֵל חַיָּיו מִן הָעוֹלָם!**". תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה הִיא קֹדֶשׁ קָדָשִׁים, כְּלִי חֶמְדָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר הֶפְקֵדָה בְּיָדֵינוּ אַךְ וְרַק כְּדֵי שֶׁנִּתְקָרֵב בְּאֶמְצָעוּתָהּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר וְנַעֲבָדוֹ כָּלְנוּ בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז. כמאמר חז"ל (נדרים ס"ב ע"א): "שלא יאמר אדם אקרא שיקראוני חכם, אשנה שיקראוני רבי, אשנן שאהיה זקן ואשב בישיבה, אלא למד מאהבה וסוף הכבוד לבוא". לֹא כְּדֵי שֶׁעַל יָדָהּ נִתְעַשֵּׁר אוֹ נִתְכַּבֵּד אוֹ נִתְגַּדֵּל. וְלָכֵן כן דרשו רבותינו בנדרים (ל"ז ע"א) שאמר משה רבינו ע"ה לישראל: "מה אני בחנם אף אתם בחנם". ונפסק ברמב"ם (פרק א' מהלכות תלמוד תורה הלכה ז') ובשלחן ערוך (יורה דעה סימן רכ"א סעיף ב'). עיין שם באילו אופנים כן מותר, ואכמ"ל. פָּסְקוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל שֶׁאָסוּר **לְטוֹל שָׂכָר** עַל לִמּוּד הַתּוֹרָה, וראה בגליון מהרש"א (יורה דעה ריש סימן רפ"ב) שדן האם מותר להביא ספר תורה למתקשה ללדת בתור סגולה ללידה קלה. וְשֶׁאֵין **מִתְרַפְּאִים** עַל יְדֵי דִּבְרֵי תּוֹרָה.

ראה בספר "מכתב מאליהו" להגה"צ רבי אליהו דסלר זצוק"ל (חלק ג' עמוד 85) שכתב על זו הדרך.

כָּל אָדָם בְּהַגִּיעוֹ לְזֶה הָעוֹלָם פּוֹסְקִים וּמַעֲנִיקִים לוֹ כֵּלִים בָּהֶם יְמַלֵּא אֶת תַּפְקִידוֹ וְיִשְׁלִים אֶת יְעוּדוֹ עָלֵי אֲדָמוֹת: זֶה מְקַבֵּל **עֹשֶׁר**, וְזֶה **חָכְמָה**, זֶה מְקַבֵּל **טוּב לֵב** וְזֶה מְקַבֵּל **יָזְמָה**. הַצַּד הַשָּׁוֶה בְּכֻלָּם: שֶׁכָּל אוֹתָם כֵּלִים לֹא נִתְּנִים לוֹ לָאָדָם אֶלָּא בִּכְדֵי שֶׁיְּשַׁרֵת בָּהֶם אֶת הַבּוֹרֵא. וְאָדָם הַמְּשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹתָם כֵּלִים לַהֲנָאַת עַצְמוֹ הֲרֵי זֶה נֶחְשָׁב בְּמִשְׁפָּט שָׁמַיִם **לְגַזְלָן**. וְלָכֵן מִי שֶׁזָּכָה לְקַנְיֵן רוּחָנִי כְּגוֹן לְחָכְמַת הַתּוֹרָה אוֹ לְכִתָּרָהּ וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָךְ לְצָרְכֵיו הָאִישִׁיִּים הֲרֵי זֶה כְּגוֹזֵל אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ, כן אמר רבי יוחנן בנדרים (ס"ב ע"א): "כל המשתמש בכתרה של תורה נעקר מן העולם". ראה שם מניין למדו זאת בקל וחומר. וְסוֹפוֹ לְהֵעָקֵר מִן הָעוֹלָם!!! נדרים (ס"ב ע"א). בַּתַּלְמוּד מְסֻפָּר עַל רַבִּי טַרְפוֹן שֶׁפַּעַם אַחַת הָיָה לְיַד כֶּרֶם עֲנָבִים, וּבַעַל הַמַּטָּע שֶׁהָיָה רָגִיל שֶׁגַּנָּבִים חוֹדְרִים אֶל כַּרְמוֹ לֹא זָהֲהוּ וְחָשַׁב אוֹתוֹ לְגַנָּב. בָּא הַלָּה בַּחֲשַׁאי וְקָפַץ עַל רַבִּי טַרְפוֹן, הִטְמִינוֹ בְּתוֹךְ שַׂק גָּדוֹל וּנְטָלוֹ עַל כְּתֵפוֹ לְקַחְתּוֹ וּלְזָרְקוֹ אֶל תּוֹךְ הַנָּהָר. רַבִּי טַרְפוֹן, מְגֹדָּל הַבֶּהָלָה, זָעַק מִתּוֹךְ הַשַּׂק "אוֹי לוֹ לְטַרְפוֹן שֶׁבָּא זֶה לְהַשְׁלִיכוֹ לַנָּהָר לְהָרְגוֹ".

הָאִישׁ מִשֶּׁשָּׁמַע אֶת שְׁמוֹ, וּכְבָר זָהָה אֶת קוֹלוֹ, הֵבִין כִּי הַמְּדֻבָּר הוּא בַּאֲמוֹרָא הַקָּדוֹשׁ רַבִּי טַרְפוֹן גְּדוֹל יִשְׂרָאֵל, וּמֵרֹב בּוּשָׁה הִשְׁלִיכוֹ מִיָּדוֹ וּמֵהֵר לָנוּס וּלְהֵחָבֵא בְּטֶרֶם יִרְאֶהוּ הָרַב. יָצָא רַבִּי טַרְפוֹן מֵהַשַּׂק, וְשָׁב לְלִמּוּדוֹ, אַךְ מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם וָהָלְאָה צִעֵר וְסִגֵּף אֶת עַצְמוֹ

בְּכָל מִינֵי צַעַר וְיִסּוּרִין כְּכַפָּרָה עַל כָּךְ שֶׁהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְתָרָהּ שֶׁל תּוֹרָה. מַעֲשֶׂה שֶׁנּוֹתַן חֹמֶר לְמַחְשָׁבָה לְכֻלָּנוּ...

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

ראה כריתות (ה' ע"א). דְּרָשׁוּ **רַבּוֹתֵינוּ** חַכְמֵי הַתַּלְמוּד זַ"ל שֶׁאֵין אִסּוּר בַּעֲשִׂיַּת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה אֶלָּא אִם כֵּן עוֹשֶׂהוּ עַל מְנָת לְסוּךְ בּוֹ הוּא בְּעַצְמוֹ. מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם עוֹשֶׂהוּ עַל מְנָת לְהִתְלַמֵּד הֵיאַךְ עֲשָׂאוּהוּ, אוֹ שֶׁעוֹשֶׂהוּ עַל מְנָת שֶׁאַחֵר יָסוּךְ בּוֹ - שֶׁבְּאֹפֶן שֶׁכָּזֶה לֹא נֶחְשָׁב הַדָּבָר "**בְּמַתְכֻּנְתּוֹ**", וּמִמֵּילָא לֹא חָל עַל כָּךְ הָאִסּוּר. וְכֵן פָּסַק שם (פרק א' הלכה ד'). רַבֵּנוּ **הָרַמְבַּ"ם** זַ"ל בְּהִלְכוֹתָיו.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר אִסּוּר עֲשִׂיָּה כְּמַתְכֹּנֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה **לְהָרַה"ק מִקָּאמַארְנָא** זִיעַ"א שמות ל', ל"ב. בְּחִבּוּרוֹ "**אוֹצַר הַחַיִּים**" שֶׁכָּתַב שֶׁשֶּׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְהַבְּשָׂמִים הֵם כְּדֻגְמַת טִפּוֹת הַחֶסֶד הַמִּתְבָּרְרוֹת בָּעוֹלְמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וּמֵהֶן נִבְרָאִים והם: בינה, תפארת ומלכות. שְׁלֹשָׁה עוֹלָמוֹת בַּקְּדֻשָּׁה, וּכְנֶגְדָּן יֵשׁ גַּם כֵּן לַסִּטְרָא אַחֲרָא ראה שם מהם, ואכמ"ל. שְׁלֹשָׁה עוֹלָמוֹת בַּקְּלִפָּה. וְהָעוֹשֶׂה כְּמַתְכֹּנֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְהַבְּשָׂמִים לֵהָנוֹת וּלְהִסְתַּפֵּק מֵהֶם גּוֹרֵם בְּכָךְ לְקַשֵּׁר אֶת אוֹתָם כֹּחוֹת טֻמְאָה שֶׁיִּתְאַחֲדוּ יַחַד וְיִתְגַּבְּרוּ וְיַשְׁפִּיעוּ חֲלִילָה לָרָעָה.

מצוה ק"י: שלא לעשות כמתכנת הקטרת

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות ל', ל"ז-ל"ח.)

"**וְהַקְּטֹרֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּמַתְכֻּנְתָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לְךָ לַה', אִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כָּמוֹהָ לְהָרִיחַ בָּהּ וְנִכְרַת מֵעַמָּיו**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה שׁוּם אָדָם זָר, אִישׁ אוֹ אִשָּׁה, כְּדֻגְמַת הַקְּטֹרֶת הַנַּעֲשֵׂית בַּמִּקְדָּשׁ ראה ברמב"ם ז"ל הלכות כלי המקדש (פרק ב') ולעיל (מצוה ק"ג) מהם רכיבי הקטורת ואופן הכנתה. בְּרִכְיֶבֶיהָ וּבְסַמְמָנֶיהָ, ודרשו בגמרא (כריתות ו' ע"ב) שבקטורת על אף שלא עשה במשקל עשייתה, אלא ביחסיות של המדות והמשקולות בהן היתה נעשית – הרי זה חייב, כמו שכתוב "והקטרת אשר תעשה" – כל אשר תעשה. והובא ברמב"ם (הם הלכה ט'). עַל פִּי הַמִּשְׁקוֹלוֹת הַנִּזְכָּרִים בָּהּ וּבְאֹפֶן הַקְטָרָתָהּ, מִלְּבַד הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל הָעוֹשֶׂה אוֹתָהּ אַחַת בְּשָׁנָה בַּמִּקְדָּשׁ. **כריתות** (**ב' ע"א**) **ורמב"ם** (**שם**). **וְהָעוֹבֵר** וְעוֹשֶׂה כְּמוֹהָ בְּמִזִּיד כְּדֵי לְהָרִיחַ בָּהּ הֲרֵי זֶה חַיָּב כָּרֵת. וְאִם עָשָׂה הַדָּבָר בְּשׁוֹגֵג הֲרֵי זֶה חַיָּב קָרְבַּן חַטָּאת.

רָמַז הַכָּתוּב - מִשְׂחַק בַּיִת

כְּבָר נִתְבָּאֵר בביאור מצוה ק"ג. עיין שם במקורות. לְעֵיל שֶׁעִקַּר עִנְיַן הַקְּטֹרֶת הַקְּטֹרֶת בַּמִּקְדָּשׁ הָיָה בִּכְדֵי לְהַבְרִיחַ וּלְבַטֵּל אֶת כֹּחוֹת הַטֻּמְאָה מִן הַמִּקְדָּשׁ. וְאִם כֵּן לְכְאוֹרָה מַדּוּעַ נֶאֱסַר עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת אֶת הַקְּטֹרֶת **מְחוּץ** לַמִּקְדָּשׁ? וֶהֱרֵי שָׁם יֵשׁ עוֹד יוֹתֵר מַה לְּהוֹעִיל וּלְתַקֵּן, וְאַדְרַבָּה מִן הָרָאוּי הָיָה לְכְאוֹרָה שֶׁמְּחוּץ לַמִּקְדָּשׁ יוֹתֵר נִתְחַיֵּב וְנִתְעַסֵּק בְּזֶה הַדָּבָר?!

וְחָשַׁבְנוּ לוֹמַר בְּסִיעְתָּא דִּשְׁמַיָּא שֶׁרְמָזָה לָנוּ הַתּוֹרָה בָּזֶה שֶׁמִּלְחֶמֶת הַיֵּצֶר הִיא מֵהַדְּבָרִים הַקָּשִׁים וְהַמְסֻבָּכִים בְּיוֹתֵר עָלֵי אֲדָמוֹת. לֹא דּוֹמֶה מַאֲבָק מוּל אָדָם כָּזֶה אוֹ אַחֵר, לְמַאֲבָק מוּל הַשָּׂטָן בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ. וּבִכְדֵי שֶׁהַנִּצָּחוֹן יִהְיֶה מֻבְטָח בְּעֶזְרַ ה', מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לִדְאֹג לִלְחֹם בּוֹ דַּוְקָא **בְּמְקוֹמֵנוּ וּבְמַחֲנֵנוּ**, וְלֹא לָצֵאת אֵלָיו לִלְחֹם בּוֹ בִּמְקוֹמוֹ וּבַטֶּרִיטוֹרְיָה שֶׁלּוֹ. שֶׁכָּךְ טֶבַע הָעוֹלָם הוּא שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם נִמְצָא בִּמְקוֹמוֹ יֵשׁ לוֹ יוֹתֵר יְכֹלֶת הִתְמוֹדְדוּת, וְיוֹתֵר בָּנָקֵל הוּא לְנַצֵּחַ בְּמִלְחֲמוֹתָיו אמנם ישנם יחידי סגולה המסוגלים לצאת למקום הסטרא אחרא, ואף לרדת אל עמקי הקליפות ולהציל ולפדות משם נשמות עשוקות השבויות בידה בבחינת "נפילת אפיים" כידוע ליודעי ח"ן, אך אין זה אלא לאחד מעיר ולשניים ממשפחה. ולא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול. .

כָּךְ אימרת בן זומא באבות (פרק ד' משנה א'). אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל: "**אֵיזֶהוּ גִּבּוֹר? הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ**". שֶׁעִקַּר הַמִּלְאכָה הַנִּדְרֶשֶׁת מִן הָאָדָם הִיא לֹא **לִגְבֹּר** עַל הַיֵּצֶר אוֹ **לְבַטְּלוֹ**, אֶלָּא רַק **לְכָבְשׁוֹ** וּלְהַכְנִיסוֹ תַּחַת חֶסּוּתוֹ וּרְשׁוּתוֹ, וּמִשָּׁם וְהָלְאָה כְּבָר בָּנָקֵל יוּכַל הוּא לִגְבֹּר עָלָיו וּלְהַגְבִּילוֹ. וְזֶהוּ עֹמֶק מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: כך היו שונים בבית מדרשו של רבי ישמעאל כמובא בסוכה (נ"ב ע"ב). "**אִם פָּגַע בְּךָ מְנַוָּל זֶה מָשְׁכֵהוּ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ**" - וְכִי מַה יוֹעִיל בְּכָךְ שֶׁנְּבִיאֵהוּ לְשָׁם? וְכִי שָׁם לֹא יִלָּחֵם בָּנוּ לְהַכְשִׁילֵנוּ וּלְהַחְטִיאֵנוּ? וַהֲרֵי כַּמָּה יֵצֶר הָרַע וּמַכְשׁוֹלוֹת עֲלוּבִים לָבוֹא לָאָדָם דַּוְקָא בְּתוֹךְ בֵּית הַכְּנֶסֶת וּבֵית הַמִּדְרָשׁ?! אֶלָּא שֶׁבָּרַע שֶׁהֵבֵאנוּ אוֹתוֹ לִרְשׁוּתֵנוּ - כְּבָר יִהְיֶה הַרְבֵּה יוֹתֵר בָּנָקֵל עֲבוּרֵנוּ לְנַצְּחוֹ וּלְבַטְּלוֹ, כִּי נִמְצָאִים אָנוּ בַּמָּקוֹם שֶׁלָּנוּ וכך הסביר לנו פעם איזה שחקן כדורגל הי"ו שכשמשחק הכדורגל מתקיים ב"מגרש בית", היינו במקום מושבה של הקבוצה שלו ולא במקומה של הקבוצה היריבה, אזי יותר בנקל לנצח במערכה מאשר ב"מגרש חוץ" היינו של הקבוצה השניה. וישמע חכם ויוסף לקח. .

כָּךְ מָצִינוּ **בְּיַעֲקֹב אָבִינוּ** ע"ה שֶׁמִּשֶּׁיָּצָא לַדֶּרֶךְ מִמְּקוֹם מוֹשָׁבוֹ מִיָּד קָמוּ עָלָיו אֶלִיפַז, וְלָבָן, וְעֵשָׂו, וְשָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו לְהַכְנִיעוֹ וּלְהָרְגוֹ, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה בְּטֶרֶם יָצָא מִמְּקוֹמוֹ וראה בפירוש אור החיים הקדוש על התורה (בראשית כ"ח, ו') שכתב שאכן זו היתה מחשבתו של עשיו ללחום ביעקב דווקא בדרך ששם כחו גדול יותר לנצוח את יעקב ובניו. . גַּם **דִּינָה בַּת יַעֲקֹב** לֹא נָפְלָה בִּידֵי שְׁכֶם בֶּן חֲמוֹר אֶלָּא כְּשֶׁיָּצְאָה מִמְּקוֹמָהּ כפי שכתוב (בראשית ל"ד, א'): "ותצא דינה בת

לאה...ויראה...ויענה''. שכיוון שיצאה – נתפסה. . שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהָיְתָה בְּבֵיתָהּ, לֹא הָיָה יָכוֹל הַשָּׂטָן לִיגַּע בָּהּ. אֲבָל מִשֶּׁיָּצְאָה מֵרְשׁוּתָהּ - מִיָּד גָּבְרוּ עָלֶיהָ כֹּחוֹת הַטֻּמְאָה וְהִכְשִׁילוּהָ.

אֲפִלּוּ **יוֹסֵף הַצַּדִּיק** לֹא הֻכְנַס לְנִסָּיוֹן עַד שֶׁהָלַךְ אֶל בֵּית אֲדוֹנָיו כפי שכתוב (בראשית ל''ט, י''א): ''ויבא הביתה...ותתפשהו בבגדו''. . רַק שָׁם הִתְעוֹרְרָה הַסִּטְרָא אַחֲרָא לְתָפְסוֹ בְּבִגְדוֹ וּלְנַסּוֹת לְהַכְשִׁילוֹ. וְלָכֵן מִשָּׁרְאָה זֹאת יוֹסֵף מִיָּד בראשית ל''ט, י''ב. ''**וַיַּעֲזֹב בִּגְדוֹ בְּיָדָהּ וַיָּנָס וַיֵּצֵא הַחוּצָה**'' - מִהֵר לָשׁוּב לְמַחֲנֵהוּ וְלִמְקוֹמוֹ, שָׁם הַהִתְמוֹדְדוּת הִיא הַרְבֵּה יוֹתֵר קַלָּה וּמוֹעִילָה.

גַּם בַּחֵזֶ''ל הַקְּדוֹשִׁים אבות פרק ו' משנה ט'. מוּבָא עַל הַתַּנָּא **רַבִּי יוֹסֵי בֶּן קִיסְמָא** שֶׁסִּפֵּר ''פַּעַם אַחַת הָיִיתִי מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וּפָגַע בִּי אָדָם אֶחָד וְאָמַר לִי רַבִּי רְצוֹנְךָ שֶׁתְּדוּר עִמָּנוּ בְּמָקוֹם אַחַת וַאֲנִי אֶתֵּן לְךָ אֶלֶף אֲלָפִים דִּינְרֵי זָהָב וַאֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת וְכוּ'''. וְדִיקוּ הַמְפָרְשִׁים שֶׁדַּוְקָא בִּגְלַל שֶׁהָיָה **מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ** וְלֹא יָשַׁב בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, לָכֵן קָפַץ עָלָיו הַיֵּצֶר הָרָע לְהַפִּילוֹ וּלְהַכְשִׁילוֹ. וּמִכָּאן יִלְמַד הָאָדָם שֶׁלֹּא לְסַכֵּן אֶת נַפְשׁוֹ וְאֶת רוּחָנִיּוּתוֹ בְּשִׁהְיָה יְתֵרָה בְּמְקוֹמוֹת לֹא טוֹבִים בָּהֶם עֲלוּלוֹת לֶאֱרֹב לוֹ סַכָּנוֹת רוּחָנִיּוֹת, כִּי מִי יוֹדֵעַ אִם אָכֵן קַיָּם בּוֹ הַכֹּחַ לַעֲמֹד מוּלָן בְּאוֹתָם מְקוֹמוֹת וּמַצָּבִים.

וְלָכֵן מָנְעָה אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה מִלְּהַקְרִיב אֶת הַקֻּטֹּרֶת מִחוּץ לַמִּקְדָּשׁ, לְלַמְּדֵנוּ וּלְהַשְׂכִּילֵנוּ שֶׁלֹּא לָצֵאת לְלֹחֶם אֶת אוֹתָהּ הַמִּלְחָמָה בַּמַּחֲנֶה שֶׁלָּהֶם, שֶׁמָּא לֹא תִּהְיֶה שִׁיבָה כְּבִיאָה. וְשׁוֹמֵעַ לָנוּ יִשְׁכֹּן בֶּטַח.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

בְּסֵפֶר ברית פרק ג' בביאור עניני הקטורת. עיין שם באורך מה שהביא בענין. ''**מִזָּהָב וּמִפָּז**'' דָּן הָאִם **קְרִיאַת** פָּרָשַׁת הַקְּטֹרֶת נֶחְשֶׁבֶת לְאָדָם **כַּעֲשִׂיָּתָהּ** מַמָּשׁ, לְפָטְרוֹ אַף מֵעֲשִׂיָּתָהּ לֶעָתִיד לָבֹא, אוֹ שֶׁמָּא אֵינָהּ נֶחְשֶׁבֶת אֶלָּא **כְּמוֹ** הַקְּטֹרֶת קְטֹרֶת, אֲבָל לֹא שֶׁתַּעֲלֶה לָאָדָם כִּקְטֹרֶת בְּפֹעַל? חילוק זה הובא שם בשם רבינו יוסף חיים זצ''ל בחבורו ''בן יהוידע'' על מסכת שבת (י''ב ע''א) במעשה ברבי ישמעאל בן אלישע. עיין שם. וְהֵבִיא לִתְלוֹת אֶת הַדָּבָר בְּמַחְלֹקֶת **הָאֲמוֹרָאִים** מנחות (ק''י ע''א). שֶׁבַּגְּמָרָא בַּהֲבָנַת הַפָּסוּק ויקרא ז', ל''ז. ''**זֹאת הַתּוֹרָה לָעוֹלָה לַמִּנְחָה וְלַחַטָּאת וְלָאָשָׁם**'':

רֵישׁ לָקִישׁ דָּרַשׁ מִכָּךְ שֶׁכָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה נֶחְשָׁב **כְּאִלּוּ** הִקְרִיב עוֹלָה מִנְחָה חַטַּאת וְאָשָׁם. מַשְׁמַע שֶׁלֹּא מִמָּשׁ מַחְלִיפָה הַקְּרִיאָה וְהַלִּמּוּדָה אֶת הַהַקְרָבָה וְהַהַקְטָרָה, אֶלָּא רַק נֶחְשֶׁבֶת כְּדֶגְמָתָהּ. וְכֵן ראה הגהות ''חכמת שלמה'' על השלחן ערוך (אורח חיים סימן קל''ב סעיף ב'). וכן כתב להוכיח בשו''ת תורה לשמה (סימן ת''כ). עיין שם. כָּתַב הַגָּאוֹן **רַבִּי שְׁלֹמֹה קְלוּגֶר** זַצַ''ל בְּהַגָּהוֹתָיו.

אוּלָם **רָבָא** דָּרַשׁ מִכָּךְ שֶׁכָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה **אֵינוֹ צָרִיךְ** לֹא עוֹלָה לֹא מִנְחָה לֹא חַטָּאת וְלֹא אָשָׁם. מַשְׁמַע שֶׁהַלִּמּוּד וְהַקְּרִיאָה נֶחְשָׁבִים כְּהַקְרָבָה וּכְהַקְטָרָה מַמָּשׁ, וְיוֹתֵר אַף לֹא יִצְטָרֵךְ לְהָבִיא קְטֹרֶת נוֹסֶפֶת. וְכֵן צִדֵּד מָרָן **הַחִיָּד"א** זַצ"ל בפרשת ויקרא. וכן הביא בספר "חן טוב" (פרשת צו). בְּסִפְרוֹ "**פְּנֵי דָוִד**".

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן הַקְּטֹרֶת הַקְּטֹרֶת עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה **לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי** זִיע"א **פרשת ויקהל** (**שמות דף רי"ח ע"ב**). **בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ** שֶׁכָּתַב שֶׁסְּגֻלַּת הַקְּטֹרֶת הִיא לְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם הָרוֹאֶה וּמֵרִיחַ אוֹתָהּ בִּתְשׁוּבָה, וְלִשְׁבֹּר אֶת לִבּוֹ וּלְהַכְנִיעוֹ לִפְנֵי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. **בדרושי תפילת השחר דרוש ג'**. **וּבְשַׁעַר הַכַּוָּנוֹת** כָּתַב מֹרֵנוּ **הָאֲרִיזַ"ל** שֶׁאַחַד עָשָׂר סַמָּנֵי הַקְּטֹרֶת הֵם כֹּחוֹת הַקְּדֻשָּׁה הַמְחַיִּים אֶת הַקְּלִפָּה בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּבְעֵת הַקְּטָרָתָם וַעֲלִיָּתָם מִסְתַּלְּקִים הֵם מִן הַקְּלִפּוֹת וּמוֹתִירִים אוֹתָן בְּלִי חַיּוּת כְּלָל, וְיוֹתֵר אֵין בְּכֹחָן לְהַשְׁפִּיעַ לְרָעָה וּלְהַזִּיק. וְלָכֵן בְּשָׁעַת מַגֵּפָה חָלִילָה כָּתַב לְאָמְרָהּ ראה בספר "מזהב ומפז" בביאור עניני הקטורת (עמוד קמ"ה) איך יש לעשות זאת ובאילו כוונות נכון לכוון. ואכמ"ל. ג' פְּעָמִים יָשָׁר וְהָפוּךְ וְתוֹעִיל לְבָטוּלָהּ וכן אמר לנו לעשות הגה"צ הרב בניהו שמואלי שליט"א באחת הפעמים על ענין מסויים והועיל. .

מצוה קי"א: שלא לאכל ולשתות תקרבת של עבודת אלילים

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות ל"ד, י"ב-ט"ו.)

"**הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תִּכְרֹת בְּרִית לְיוֹשֵׁב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָּא עָלֶיהָ...וְקָרָא לְךָ וְאָכַלְתָּ מִזִּבְחוֹ**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה עַל כָּל אִישׁ וְאִשָּׁה מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל אוֹ לִשְׁתּוֹת מִדָּבָר הַנַּעֲשֶׂה לְשֵׁם תִּקְרֹבֶת לַעֲבוֹדָה זָרָה: עבודה זרה נ"א ע"ב. בֵּין **בְּהֵמָה** וּבֵין **עוֹף** בֵּין **צוֹמֵחַ** וַאֲפִלּוּ מַיִם וָמֶלַח. כָּל שֶׁיֵּשׁ וְעָמַד לִפְנֵי הָעֲבוֹדָה זָרָה לְכַבְדָּהּ וּלְשַׁמְּשָׁהּ אָסוּר הוּא בָּאֲכִילָה וּבִשְׁתִיָּה. וְאִם עָבַר אָדָם וְאָכַל אוֹ שָׁתָה מֵאֵלּוּ כן הביא ספר החינוך שאיסור אכילה מתקרובת העבודה זרה אין בו שיעור, ואפילו על כל שהוא אדם לוקה מהתורה, וזה מפני שכתוב בה "ולא ידבק בך מאומה מן החרם". וַאֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא הֲרֵי זֶה חַיָּב מַלְקוּת.

שֵׁם זֶה שֶׁל "**תִּקְרֹבֶת לַעֲבוֹדָה זָרָה**" חָל עַל הַדָּבָר רַק מִשָּׁעָה שֶׁהוּבָא **וְהֻנַּח** לִפְנֵי הָאֱלִיל, אוּלָם לִפְנֵי כֵּן עֲדַיִן לֹא חָל עָלָיו שֵׁם שֶׁל תִּקְרֹבֶת וּמֻתָּר הוּא בָּאֲכִילָה וּבַהֲנָאָה ראה בשלחן ערוך (יורה דעה סימן קל"ט סעיף א') ובנושאי כליו שכתבו כן, ואכמ"ל. .

רָמַז הַכָּתוּב - אֲחִיעֶזֶר וַאֲחִיסָמָךְ

מִדִּינִי אִסּוּר הַהֲנָאָה מִתִּקְרֹבֶת הָעֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁמִּשֶּׁהוּבְאָה **תִּקְרֹבֶת** בִּפְנֵי אֱלִיל מִיָּד נֶאֱסְרָה עוֹלְמִית, וְאֵין לָהּ יוֹתֵר שׁוּם הֶתֵּר אוֹ בִּטּוּל בְּשׁוּם צַד וְאֹפֶן כן למדו במסכת עבודה זרה (נ' ע"א)

שתקרובת העבודה זרה נקראת "זבחי מתים", וכמו שמת אין דרך להחזירו לקדמותו כך תקרובת אין דרך להחזירה להיתרה. והובא בשלחן ערוך (יורה דעה סימן קל"ט סעיף ב'). . **מַה שֶּׁאֵין כֵּן הָאֱלִיל עַצְמוֹ שֶׁעָבְדוּ בּוֹ עֲבוֹדָה זָרָה אִם יִרְצֶה בְּעָלָיו לְבַטֵּל אֶת אִסּוּרוֹ יוּכַל** ראה בשלחן ערוך (יורה דעה סימן קמ"ו) מהם דרכי הביטול לעבודה זרה על ידי ישראל ועל ידי גוי. .

וְהַתְּמִיהָה לְכְאוֹרָה הִיא גְּדוֹלָה: וּמָה הָאֱלִיל עַצְמוֹ, מְקוֹר הַחֵטְא וְהָעֲבֵרָה, יֶשְׁנָהּ הָאֶפְשָׁרוּת לְבַטֵּל אֶת אִסּוּרוֹ וּלְהַחְזִירוֹ לְהֶתֵּרוֹ וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, אָז תִּקְרָבְתּוֹ וּמַאֲכָלוֹ שֶׁרַק הֲנַשׁ בְּפָנָיו לִכְבוֹדוֹ לֹא כָּל שֶׁכֵּן שֶׁיְּהֵא נִתָּן לְהַפְקִיעַ אֶת אִסּוּרוֹ וּלְהַתִּירוֹ?! וְאִם כֵּן מַדּוּעַ מָצְאָה הַתּוֹרָה לְנָכוֹן לְצַוּוֹתֵנוּ שֶׁלֹּא נִתֵּן לְבַטֵּל הָאִסּוּר מִתִּקְרֹבֶת הָעֲבוֹדָה זָרָה, וְשֶׁאִסּוּרָהּ הוּא לְעוֹלָמִים?!

וְאָמְנָם כְּבָר עָמְדוּ עַל כָּךְ ראה במה שכתב הטורי זהב (יורה דעה סימן קל"ט סעיף קטן ד') על דברי השלחן ערוך. הַפּוֹסְקִים לְהִתְיַשֵּׁב בַּדָּבָר, אַךְ אָנוּ לְמַדְנוּ מִכָּךְ פֶּרֶק חָשׁוּב לְחַיָּיו שֶׁל הָאָדָם עָלֵי אֲדָמוֹת: שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם הוּא הַשּׁוֹלֵט עַל עַצְמוֹ וְאֵינוֹ נִשְׁעָן עַל אֲחֵרִים, גַּם אִם בִּתְקוּפוֹת מְסֻיָּמוֹת בְּחַיָּיו יַעֲבֹר קְשָׁיִים וּמְעִידוֹת, מִשְׁבָּרִים וִירִידוֹת, וַאֲפִלּוּ עַד כְּדֵי שֶׁיְּהֵא כְּעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ - עֲדַיִן לֹא אָבְדָה תִּקְוָתוֹ, וְלֹא מְשֻׁלֶּלֶת הִיא הָאֶפְשָׁרוּת שֶׁעוֹד יָשׁוּב לְדֶרֶךְ הַיָּשָׁר וְיָרִים אֶת עַצְמוֹ מֵחָדָשׁ. כִּי שׁוֹלֵט הוּא עַל עַצְמוֹ!

אוּלָם כַּאֲשֶׁר אָדָם נַעֲשֶׂה כָּפוּף וּתְלוּתֵי בַּזּוּלָת, וְאֵין לוֹ כֹּחַ וּמַעֲלָה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא רַק מִזּוּלָתוֹ, אָזַי חָלִילָה אֵין רְפוּאָה לְמַכָּתוֹ, וְלֹא יוּכַל הוּא לְעוֹלָם לְהִתְרוֹמֵם מֵעַצְמוֹ. כִּי כָּל חַיָּיו וּפְעֻלּוֹתָיו הֵנָּן מְנֻחוֹת עַל פִּי הַחֶבְרָה בִּלְבַד, וּמִמֶּילָא אָסוּר הוּא בְּכַבְלֵי הַחֶבְרָה לִנְהֹג כְּפִי רְצוֹנָם וְדַעְתָּם. וְלָכֵן הַתּוֹרָה שֶׁבָּנְתָה אֶת מַעֲמָדָהּ עַל הֱיוֹתָהּ קְרוֹבָה לַעֲבוֹדָה זָרָה אֵין לָהּ שׁוּם תַּקָּנָה לְעוֹלָם.

תּוֹרָתֵנוּ הַקָּדוֹשָׁה מְלַמֶּדְתֵּנוּ לִבְנוֹת אֶת עֶרְכֵּנוּ וְאִישִׁיּוּתֵנוּ לֹא עַל סְמַךְ דַּעַת הַקָּהָל. לֹא מִסְפַּר הַיְדִידִים שֶׁיֵּשׁ לְךָ, וְלֹא כַּמּוּת הַתַּלְמִידִים שֶׁתַּחְתֶּיךָ הוּא זֶה הַקּוֹבֵעַ אִם עֶרְכְּךָ הוּא רַב אוֹ מוּעָט וראה בשו"ת אגרות משה (יורה דעה חלק ג' סימן ע"ב) מה שכתב לבאר בתפילת יעבץ המובאת במסכת תמורה (ט"ז ע"א) שביקש מהקב"ה "והרבית את גבולי בתלמידים" שאין הבקשה והמעלה לצד הכמות שבדבר, אלא שביקש מהקב"ה חכמה ובינה והסברה נכונה שיהיה ביכלתו להעמיד תלמידים רבים וחשובים. . כְּךָ מוֹצְאִים אָנוּ סנהדרין כ' ע"ב. בַּחֲזַ"ל הַקְּדוֹשִׁים שֶׁאָמְרוּ עַל **שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ** שֶׁבִּתְחִלָּה מָלַךְ עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וּלְבַסּוֹף מָלַךְ רַק עַל מַקֵּלוֹ. וְלִכְאוֹרָה מַה שַּׁיָּךְ לוֹמַר "**מָלַךְ עַל מַקֵּלוֹ**"?! וְכִי אֵיזֶה מִן מֶלֶךְ זֶה הַמּוֹלֵךְ עַל מַקֵּלוֹ?! אֶלָּא יְסוֹד גָּדוֹל לְמָדוּנוּ כָּאן רַבּוֹתֵינוּ: שֶׁאָדָם שֶׁמַּהוּתוֹ וּפְנִימִיּוּתוֹ הִיא מַלְכוּת וּמַנְהִיגוּת, גַּם אִם כָּעֵת בְּפֹעַל הוּא אֵינוֹ עוֹסֵק בְּכָךְ, עִם כָּל זֹאת אֶת הַתַּאַר וְהַמַּעֲלָה שֶׁל "**מֶלֶךְ**" אַף אֶחָד לֹא יוּכַל לָקַחַת

מִמֶּנּוּ. כֵּיוָן שֶׁאַף אֶחָד לֹא הֶעֱנִיק לוֹ זֹאת, אֶלָּא הוּא הִשְׁתַּנָּה בְּכֹחוֹת עַצְמוֹ, לָכֵן גַּם אַף אֶחָד לֹא יוּכַל לְיִטְלָהּ מִמֶּנּוּ. הוּא מֶלֶךְ מֵעַצְמוֹ וּמִטִּבְעוֹ. לָכֵן שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הַגַּם שֶׁהוּרַד מִכִּסְאוֹ, עִם כָּל זֹאת נִשְׁאַר עֲדַיִן בְּגֶדֶר "מֶלֶךְ", גַּם אִם מַלְכוּתוֹ בָּאָה לִידֵי בִּטּוּי בְּאוֹתָהּ הָעֵת רַק עַל מַקְּלוֹ.

כְּדֵי לִהְיוֹת אָדָם מְכֻבָּד לֹא צָרִיךְ שֶׁבְּנֵי אָדָם יְכַבְּדוּךָ. כַּמָּה כָּאֵלּוּ אָנוּ מַכִּירִים שֶׁרַבִּים נוֹהֲגִים בָּהֶם כָּבוֹד וְהַעֲרָצָה, אַךְ הָאֱמֶת הִיא שֶׁהֵם רֵיקִים מִכָּל תֹּכֶן, חַסְרֵי מִדּוֹת וּנְטוּלֵי כָּבוֹד אֲמִתִּי. הֲלְאֵלּוּ יִקָּרֵא "**מְכֻבָּדִים**"?! וַדַּאי שֶׁלֹּא! וְכַמָּה מַכִּירִים אָנוּ כָּאֵלּוּ הַנֶּחְבָּאִים אֶל הַכֵּלִים וְאֵין אִישׁ שָׂם לִבּוֹ עֲלֵיהֶם, אַךְ הָאֱמֶת הִיא כִּי יְקָרְתָּם וּמַעֲלָתָם הִנָּהּ מַעֲבֶר לְכָל דִּמְיוֹן - הֲיֵשׁ לְךָ מְכֻבָּד יוֹתֵר מֵהֶם?! אַל תִּבְנֶה אֶת חַיֶּיךָ עַל פִּי דַּעַת הַחֶבְרָה. לֹא הֵם אֵלּוּ שֶׁיַּעֲשׂוּךָ וְיִקְבְּעוּ אִם הִנְּךָ גָּדוֹל אוֹ קָטָן, טוֹב אוֹ רַע.

אָדָם אָמְנָם מְצֻוֶּה לִהְיוֹת מְעֻרֶּה בְּחֶבְרָה טוֹבָה, וְלֹא לִפְרֹשׁ מֵהֶם וְלֹא לְהִסְתַּגֵּר בְּאַרְבַּע אַמּוֹתָיו, אוּלָם אֵין לוֹ לְהִשָּׁעֵן עַל הַזּוּלָת וְלִהְיוֹת תְּלוּתִי וְכָפוּף אֲלֵיהֶם. יָכוֹל אַתָּה לְהֵעָזֵר בָּהֶם כְּמַקֵּל הַמְסַיֵּעַ בְּהִלּוּכְךָ, אַךְ לֹא כְּקַבַּיִם שֶׁבְּהֵעָדָרָם תִּפֹּל וְחַיֶּיךָ יֵעָצְרוּ וְיִפָּסְקוּ. קָחֵם לְךָ לַ"**אֲחִיעֶזֶר**", אַךְ לֹא לַ"**אֲחִיסָמָךְ**". וּכְמוֹ תהלים י"ח, י"ט. שֶׁאָמַר **דָּוִד הַמֶּלֶךְ** ע"ה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "**וַיְהִי ה' לְמִשְׁעָן לִי**" - לְהִשָּׁעֵן זֶה רַק עַל הָרִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! לֹא עַל אַף אֶחָד אַחֵר! אָמְנָם כֻּלָּם אֲהוּבִים וְכֻלָּם בְּרוּרִים, כֻּלָּם גִּבּוֹרִים וְכֻלָּם קְדוֹשִׁים, אֲבָל לִהְיוֹת תָּלוּי בִּבְשַׂר אָדָם, מִשְׁעֶנֶת הַקָּנֶה הָרָצוּץ, לָזֶה אֵין שׁוּם הֶתֵּר שֶׁבָּעוֹלָם!

אַף עַם וכמו שאמר הנביא (מיכה ז', ה'): "משכבת חיקך שמר פתחי פיך". ואמרו רבותינו (סנהדרין ק' ע"ב): "רבים יהיו דורשי שלומך (אבל) סודך גלה לאחד מאלף". וכללו של דבר: אל תאמר או תעשה דבר שלמחר יוכל מישהו להשתמש בו לרעתך ולנגדך. **קְרוֹבֶיךָ וַאֲהוּבֶיךָ** הִשָּׁמֵר וְהִזָּהֵר מִתְּלוּת יְתֵרָה גַּשְׁמִית אוֹ נַפְשִׁית. כַּמָּה לֹא עָלֵינוּ אִבְּדוּ קְרוֹב כָּזֶה אוֹ אַחֵר בִּנְסִבּוֹת כָּל שֶׁהֵן וּמֵאוֹתוֹ הַיּוֹם נֶעֶצְרוּ חַיֵּיהֶם עַד יוֹמָם הָאַחֲרוֹן עָלֵי אֲדָמוֹת! וְכָל זֶה בִּגְלַל שֶׁתָּלוּ אֶת חַיֵּיהֶם בְּפִלּוֹנִי אוֹ בְּאַלְמוֹנִי. שֶׁאָמְנָם קהלת ד', ט'. ואם אמור יאמר העבד: "והרי שלמה המלך החכם באדם אמר זאת שטובים השנים מן האחד, ואם כן היאך מלאך לבך לחלוק ולומר שמוטב להיות לבד?!" אף אתה אמור לו: אם קרית – לא סיימת, שבהמשך הפסוק (שם פסוק י') ממשיך שלמה המלך ומבאר מהי הטובה והתועלת שבשניים: "כי אם יפלו האחד יקים את חברו ואילו האחד שיפול ואין שני להקימו". משמע שאם האחד שלצידך אינו מקימך ומרוממך, אלא אדרבה מחלישך ומשפילך – עדיף היה להיות לבד ובלעדיו!!! "**טוֹבִים הַשְּׁנַיִם מִן הָאֶחָד**", אַךְ פְּעָמִים שֶׁטּוֹב יוֹתֵר לִהְיוֹת **לְבַד**! לָכֵן יַשְׂכִּיל אָדָם וְיֵדַע שֶׁלֹּא לְהַפְקִיד רוּחוֹ אֶלָּא בְּיִדֵי הַבּוֹרֵא שֶׁיְּפַדֶּהוּ על דרך הכתוב (תהלים ל"א, ו'): "בידך אפקיד רוחי פדיתה אותי ה' אל אמת". , וְלֹא לְהַשְׁלִיךְ יְהָבוֹ אֶלָּא עַל ה' שֶׁיְּכַלְכְּלֵהוּ על

דרך הכתוב (תהלים נ"ה, כ"ג): "השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך". , תהלים א', ג'. וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מָיִם אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יִתֵּן בְּעִתּוֹ וְעָלֵהוּ לֹא יִבּוֹל וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יַצְלִיחַ.

דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ

נִשְׁאַלְנוּ מִפִּי אֶחָד הַמְיֻחָד אוֹדוֹת יְדִידוֹ שֶׁשָּׁהָה בְּאַחַת מֵאַרְצוֹת הַמִּזְרָח וְרָאָה שָׁם אֲנָשִׁים הַמַּנִּיחִים בִּפְנֵי הָאֱלִיל שֶׁלָּהֶם **מַקְרוֹנִים וּשְׁתִיָּה מְתֻקָּה** כְּתִקְרֹבֶת לְפִסְלָם, וְהַלָּה בָּא בְּאִישׁוֹן לַיְלָה בְּמַחְתֶּרֶת וְאָכַל מִזִּבְחָם הַמְגֹאָל, וְעַתָּה שׁוֹאֵל מַה דִּינוֹ הַאִם עָבַר עַל הַצִּוּוּי הַנִּזְכָּר שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל מִזִּבְחֵי עֲבוֹדָה זָרָה?

וְהַנִּרְאֶה בְּקִצְיַרַת הָאַמֹ"ר שֶׁהַדָּבָר תָּלוּי בְּמַחֲלֹקֶת הָאַחֲרוֹנִים. שֶׁכֵּן מסכת עבודה זרה ראש פרק רביעי. בַּגְּמָרָא חלק יורה דעה סימן קל"ט סעיף ג'. וּבַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ מְבֹאָר שֶׁאֵין נֶחְשָׁב תִּקְרֹבֶת עֲבוֹדָה זָרָה אֶלָּא דָּבָר שֶׁכַּיּוֹצֵא בּוֹ קָרֵב עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, כְּגוֹן בָּשָׂר שְׁמָנִים סְלָתוֹת וְשֶׁמֶן וְכיוב"ז, אוֹ שֶׁהִקְרִיבוּהוּ בְּצוּרָה הַדּוֹמָה לְצוּרַת הַהַקְרָבָה בַּמִּקְדָּשׁ, כְּגוֹן בִּזְבִיחָה אוֹ בִּזְרִיקָה הַמִּשְׁתַּבֶּרֶת וְכיוב"ז.

וְכָתַב עַל כָּךְ בַּעַל הַ"**פְּרִישָׁה**" שֶׁכָּל שֶׁמִּינוֹ הוּא מִמִּין דָּבָר הַקָּרֵב עַל הַמִּזְבֵּחַ יֵשׁ לְאָסְרוֹ מִשּׁוּם תִּקְרֹבֶת. כְּגוֹן בְּשַׂר חַיָּה וְעוֹף, שֶׁאָמְנָם אֵינָם קְרֵבִים עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, אוּלָם בִּהְיוֹת שֶׁהֵם גַּם כֵּן מִין בָּשָׂר לָכֵן יֵשׁ לְדוּנָם כְּתִקְרֹבֶת.

אוּלָם בסעיף קטן ה'. הַ"**טּוּרֵי זָהָב**" תָּמַהּ עַל דִּבְרָיו שֶׁמִּלְּשׁוֹן הַמִּשְׁנָה מַשְׁמַע שֶׁדַּוְקָא דָּבָר שֶׁכַּיּוֹצֵא בּוֹ מַמָּשׁ קָרֵב עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ יֵשׁ לְאָסְרוֹ, וְלֹא כָּל הַדּוֹמֶה לוֹ.

וּלְפִי זֶה נִרְאֶה שֶׁלִּדְעַת הַפְּרִישָׁה גַּם בְּנִדּוֹנֵנוּ יֵאָסְרוּ הַמַּשְׁקֶה וְהַמַּקְרוֹנִים בַּהֲנָאָה מִדִּין תִּקְרֹבֶת עֲבוֹדָה זָרָה, בִּהְיוֹת שֶׁהֵם מִמִּין דָּבָר הַקָּרֵב עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ. וְאִלּוּ לְדַעַת הַטּוּרֵי זָהָב שֶׁאֵין לֶאֱסֹר אֶלָּא דָּבָר שֶׁכַּיּוֹצֵא בּוֹ מַמָּשׁ קָרֵב עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, לֹא יֵאָסְרוּ הַמַּאֲכָלִים הַנַּ"ל, בִּהְיוֹת שֶׁאֵין כַּיּוֹצֵא בָּהֶם מַמָּשׁ קָרֵב עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ כְּלָל.

וּבִהְיוֹת שֶׁדַּעַת ראה ב"בית לחם יהודה" שצידד כדברי הדרישה, וכן הביא הברכי יוסף בשם ספר "דמשק אליעזר". רוֹב הָאַחֲרוֹנִים נוֹטָה לְהַסְכִּים בָּזֶה עִם דַּעַת הַפְּרִישָׁה, לָכֵן הַנִּרְאֶה לענ"ד לְמַעֲשֶׂה לֶאֱסֹר אֶת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ מִשּׁוּם תִּקְרֹבֶת לַעֲבוֹדָה זָרָה ובדברנו מעניין זה עם ידידנו הג"ר יוסף שעשוע שליט"א הסכים עמנו לאסור. והגר"מ מאזוז שליט"א השיב לנו במכתב לאסור את השתייה בלבד בהיות שיש לדונה כמים ממש, אך את המקרונים צידד להתיר. ולמותר לציין שכל זה רק מצד איסור עבודה זרה, מבלי להתייחס לפן הכשרותי שבדבר, ולענין גזל הגוי, ולמצות "הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו". ואכמ"ל. .

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר עִנְיַן חֲמָרַת הַתִּקְרֹבֶת לַעֲבוֹדָה זָרָה עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה לְהַגה"ק **רַבִּי אַבְרָהָם אֲזוּלַאי** זִיע"א במעין ז' נהר י'. בְּסִפְרוֹ "**חֶסֶד לְאַבְרָהָם**" שֶׁכָּתַב שֶׁהַקְּדֻשָּׁה וְהַקְּלִפָּה הֵן שְׁתֵּי מְצִיאִיּוֹת הַצְּרוֹת זוֹ לְזוֹ, וְאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן לְהַשְׁלִים בֵּינֵיהֶן כְּלָל. וְהַמַּקְרִיב קָרְבָּן לַעֲבוֹדָה זָרָה אוֹ שׁוֹתֶה יַיִן נֶסֶךְ מְסַלֵּק הוּא מֵאוֹתוֹ הַדָּבָר אֶת כָּל נִיצוֹצוֹת הַקְּדֻשָּׁה שֶׁבּוֹ וְנוֹתֵן לַקְּלִפָּה שְׁלִיטָה וַאֲחִיזָה גְּמוּרָה בַּדָּבָר וְכֹחַ גָּדוֹל לְפָרֵץ פְּרָצוֹת בַּקְּדֻשָּׁה וְלַעֲשׂוֹת מִמֶּנָּה שֶׁפַע וּבְרָכָה. וְאַף בְּדִבּוּר אָסוּר ראה בבן איש חי (שנה א' פרשת ויצא הלכה י') שכתב כן גבי המדבר בבית הכסא שגורם לחיצונים להיאחז בדבורו ולינק ממנו. אוֹ בְּקִלְקֻלָּה עָלוּל אָדָם לִגְרֹם לְנֶזֶק שֶׁכָּזֶה, וְלָכֵן יִזָּהֵר שֶׁלֹּא לוֹמַר "**דָּבָר זֶה יִהְיֶה לַשֵּׁדִים**" אוֹ תוספת זו שלא לומר "לעזאזל" היא שלנו, והסכים עמנו הגה"צ רבי שריה דבליצקי שליט"א. "**לָעֲזָאזֵל**" וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה שֶׁהוּא כְּמַקְרִיב וּמַאֲכִיל לַעֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ, ה' יִשְׁמְרֵנוּ.

מצוה קי"ב: שביתת הארץ בשמיטה

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות ל"ד, כ"א. ונזכרה גם כן לקמן בפרשת בהר (ויקרא פרק כ"ה) במצוות שכ"ו-שכ"ט.)

"**בָּחָרִישׁ וּבַקָּצִיר תִּשְׁבֹּת**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

ראה ברמב"ם ז"ל (הלכות שמיטה פרק א' הלכה א') **מִצְוַת** עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה עַל כָּל אִישׁ וְאִשָּׁה מִיִּשְׂרָאֵל לִשְׁבֹּת וְלִפְסֹק מִמְּלָאכָה בַּקַּרְקַע בְּשָׁנַת הַשְּׁמִטָּה, הֵיא הַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית ומניין זה החל משנת הארבע עשרה לכניסת בני ישראל לארץ ישראל בכיבוש הארץ. והמנהג לחשב את שנת השמיטה על פי חישובו של רבינו הרמב"ם ז"ל בהלכות שמיטה ויובל (פרק י' הלכה ו'), ועל אף שיש חולקים ומחשבים אחרת מכל מקום להלכה ולמעשה אין לזוז מהמנהג הרווח. לְמִנְיַן הַשְּׁמִטּוֹת וְהַיּוֹבְלוֹת. וּבְכָלַל הַמִּצְוָה שֶׁנִּמְשָׁךְ אֶת יָדֵינוּ וכן סיקול הקרקע וזיבולה בכלל האיסור כל שנעשה לצורך הקרקע וטיפוחה. מְלַחֲרֹשׁ בַּקַּרְקַע וכן כל שתילה או נטיעה של עצי פרי או נוי או פרחים וכיוצא בזה הכל בכלל האיסור (רמב"ם הלכות שמיטה פרק א' הלכה ה'). ואפילו בעציץ הדבר אסור (שם הלכה ו'). וראה בשו"ת יחוה דעת (חלק ו' סימן י"ב) שהעלה להתיר לגדל בשמיטה בגידולי מים שאין בהם תערובת של עפר כלל. וּמְלָזְרָעָהּ בכלל האיסור כל זמירה שהיא לטובת העץ שיגדל יפה או חזק וביוצא בזה. אולם אם זומר רק לשם נוי המקום או לצורך לקיחת הענפים למלאכה ולכיוצא בזה מותר

(ראה ספר "ילקוט יוסף" הלכות שביעית מה שכתב בזה באורך ואכמ"ל). **וּמִלְּזַמֵּר גְּדוּלֶיהָ** אלא אם כן קוצר מעט מעט לצורך ביתו, שזה מותר כל שמניח גם לאחרים לקצור ולבצור. **וּמִלְּקַצֵּר יְבוּלָהּ וְכֵן כָּל מְלָאכָה הַשַּׁיֶּכֶת לְטִפּוּחַ הַקַּרְקַע וְיִעוּל גְּדוּלֶיהָ נִצְטַוֵּינוּ לְהִמָּנַע מִלַּעֲשׂוֹתָהּ בִּשְׁנַת הַשְּׁמִטָּה** וראה בחזון איש (שביעית סימן י"ז אות כ') שחכמים אסרו לעשות בשמיטה סגולות למיניהן המועילות לאילן שיניב פרי, שלא יבואו מכך לידי עשיית מלאכה ממש. .

לְמִצְוָה זוֹ אֵין שִׁעוּר, שֶׁאַף בִּזְרִיעָה אוֹ בַּחֲרִישָׁה כָּל שֶׁהִיא לְטוֹבַת הַקַּרְקַע עוֹבֵר הָאָדָם עַל מִצְוַת עֲשֵׂה זוֹ. וּמִי שֶׁעָבַר וְחָרַשׁ בַּשְּׁבִיעִית לְצֹרֶךְ הַשָּׁנָה הַשְּׁמִינִית רמב"ם הלכות שמיטה (פרק א' הלכה י"ג). קָנָסוּהוּ חֲכָמִים שֶׁלֹּא יִזְרַע בָּהּ בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה, וְאִם עָבַר וְזָרַע בַּשְּׁבִיעִית כָּל הַפֵּרוֹת הַיּוֹצְאִים מֵאוֹתָהּ זְרִיעָה אֲסוּרִים הֵם בָּאֲכִילָה כן כתב הפרישה (חלק חושן משפט סימן קמ"א) שאסור משום "לא תאכל כל תועבה". .

רֶמֶז הַכָּתוּב - רְעֵה אֱמוּנָה

תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה תּוֹרַת אֱמֶת יָרְדָה וְחָדְרָה אֶל תּוֹךְ מַצְפּוּנֵי לִבּוֹ וְהֵלֶךְ מַחְשְׁבוֹתָיו שֶׁל הָאָדָם, וְרָאָתָה וְצָפְתָה שֶׁעֲתִידִים לִהְיוֹת כָּאֵלּוּ וַאֲחֵרִים שֶׁיִּתְהוּ וְיִחְשְׁשׁוּ עַל גּוֹרָלָם בְּנָטְשָׁם אֶת מְקוֹר פַּרְנָסָתָם וְחַיּוּתָם לְמֶשֶׁךְ שָׁנָה תְּמִימָה. וְעַל כֵּן הִקְדִּימָה ויקרא כ"ה, כ'. וְכָתְבָה: "**וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹּאכַל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת**? **הֵן לֹא נִזְרָע וְלֹא נֶאֱסֹף אֶת תְּבוּאָתֵנוּ**? **וְצִוִּיתִי אֶת בִּרְכָתִי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית וְעָשָׂת אֶת הַתְּבוּאָה לִשְׁלֹשׁ הַשָּׁנִים**". בשם אחיו הרה"ק רבי זושא מהאניפולי זיע"א. וראה ספר "מעיינה של תורה" שהביא זאת בשם ה"שפת אמת" מגור זיע"א.

וְהִסְבִּיר הָרה"ק **רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ מִלִּיזְ'ענְסְק** זיע"א שֶׁכָּל זְמַן שֶׁלֹּא שׁוֹאֵל הָאָדָם שְׁאֵלוֹת עַל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ - הַקָּבָ"ה מַנְהִיגוֹ וּמְסַיְּעוֹ בְּדֶרֶךְ פְּלִאִית וּבִלְתִּי נִרְאִית וְנִכֶּרֶת לָעַיִן. אוּלָם מֻשְׁשׁוֹאֵל הוּא עַל הַנְּהָגַת הַבּוֹרֵא "מַה נֹּאכַל בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית?" וּמְבַקֵּשׁ לִרְאוֹת בְּעֵינָיו אֶת הַהַצָּלָה וְהַיְשׁוּעָה - אָז יֵשׁ צֹרֶךְ בְּ"וְצִוִּיתִי אֶת בִּרְכָתִי" וְכוּ'.

מִדַּת הָאֱמוּנָה וְהַבִּטָּחוֹן בַּה' הִיא מִדָּה חֲשׁוּבָה וְנִשְׂגָּבָה. בְּכָל יוֹם וּבְכָל רֶגַע יָכוֹל הָאָדָם לְהַעְפִּיל וְלַעֲלוֹת וּלְהִתְחַזֵּק יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּבִטָּחוֹנוֹ בְּבוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, עַל יְדֵי עֲמִידָתוֹ בְּנִסְיוֹנוֹת וּבְמַאֲרָעוֹת הַחַיִּים שֶׁהֵם בְּעֶצֶם **עִקַּר עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל הָאָדָם וְכָל שְׂכָרוֹ לָעֲתִיד לָבוֹא**. וְכַמָּה שֶׁהָאָדָם מַאֲמִין וּבוֹטֵחַ בַּה' יוֹתֵר בִּשְׁלֵמוּת מִבְּלִי לִשְׁאֹל שְׁאֵלוֹת כָּךְ הַהֶטְבָה עִמּוֹ מִן הַשָּׁמַיִם תִּהְיֶה יוֹתֵר מְעֻלֶּה וּשְׁלֵמָה.

מהגר"י מוגרבי שליט"א, ראש קהילת "מקור חיים" בחולון. **וְשָׁמַעְנוּ** פַּעַם מַעֲשֶׂה נֶאֱה מֵהָרה"ק **רַבִּי שְׁמֶעלְקֶא מִנִּיקֶלְשְׁבּוּרְג** זיע"א שֶׁהָיָה רָגִיל לְגַלּוֹת אֵלָיָהוּ הַנָּבִיא זָכוּר לַטּוֹב בְּאֹפֶן תָּדִיר, וְיָדוּעַ שֶׁהָיָה סוֹבֵל רַבּוֹת מִמִּתְנַגְּדָיו שֶׁהָיוּ מְחַפְּשִׂים לְהַפִּילוֹ. פַּעַם אַחַת שֶׁהִגִּיעוּ מַיִם עַד

נָפֶשׁ נָשָׂא אֶת עֵינָיו לַמָּרוֹם וְאָמַר: "**רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! מַדּוּעַ רוֹדְפִים אוֹתִי כָּךְ**? **מַה חָטָאי וּמַה פִּשְׁעִי**?" וּמֵאוֹתוֹ הַיּוֹם פָּסַק אֵלְיָהוּ הַנָּבִיא מִלְּהִתְגַּלּוֹת אֲלָיו. הִתְעַנָּה הַצַּדִּיק אַרְבָּעִים יוֹם רָצוּף וְעָשָׂה שְׁאֵלַת חֲלוֹם עַל מָה וְלָמָּה אֵלְיָהוּ הַנָּבִיא כְּבָר אֵינוֹ מַגִּיעַ אֲלָיו? וְעָנוּ לוֹ מְשָׁמַיִם **שֶׁאֲנָשִׁים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם שְׁאֵלוֹת עַל הַנְּהָגַת הַבּוֹרֵא אֵלְיָהוּ הַנָּבִיא אֵינוֹ מִתְגַּלֶּה אֲלֵיהֶם**!!! וּמִזֶּה נִלְמַד אָנוּ הַקְּטַנִּים עַד כַּמָּה עָלֵינוּ לְהִזָּהֵר בִּלְשׁוֹנֵנוּ לְבַל נִכָּשֵׁל חָלִילָה בַּהֲטָחַת דְּבָרִים וּבִשְׁאֵלוֹת כְּלַפֵּי מַעְלָה.

כְּלָל גָּדוֹל יֵשׁ בְּיָדֵינוּ: **אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סוֹגֵר לְאָדָם דֶּלֶת - אֶלָּא אִם כֵּן פָּתַח לוֹ עוֹד לִפְנֵי כֵּן דֶּלֶת אַחֶרֶת**! כַּמָּה אֲנָשִׁים בָּכוּ וְכָאֲבוּ עַל שֶׁפִּטְרוּ מֵעֲבוֹדָתָם, וְלֹא שָׂמוּ לֵב אֵיךְ לְאַחַר תְּקוּפָה נִתְקַבְּלוּ לַעֲבוֹדָה הַרְבֵּה יוֹתֵר טוֹבָה וּמַצְלַחַת. כַּמָּה פְּעָמִים נוֹחֶתֶת עַל הָאָדָם אֵיזוֹ דְּאָגָה אוֹ צָרָה, אַךְ לְבַסּוֹף דַּוְקָא הִיא זוֹ שֶׁפּוֹתַחַת בְּפָנָיו שְׁבִילִים חֲדָשִׁים וְאַפִּיקִים נִפְלָאִים שֶׁלֹּא הָיוּ בִּרְשׁוּתוֹ לִפְנֵי כֵּן!

אָדָם שֶׁהוּא בַּעַל בְּטָחוֹן אֵינוֹ שׁוֹאֵל אַף פַּעַם שְׁאֵלוֹת. כְּמוֹ תִּינוֹק שֶׁלְּעוֹלָם אֵינוֹ שׁוֹאֵל אֶת אִמּוֹ אִם הָאֹכֶל שֶׁהִגִּישָׁה לוֹ הוּא טָרִי אוֹ בָּרִיא. יוֹדֵעַ הוּא שֶׁמַּה שֶּׁאִמָּא נוֹתֶנֶת זֶה הַטּוֹב בְּיוֹתֵר בַּעֲבוּרוֹ. כָּךְ הָאָדָם תהלים קל"א, ב'. "**כְּגָמֵל עָלַי אִמּוֹ כַּגָּמֵל עָלַי נַפְשִׁי**" יִבְטַח בַּה' שֶׁכָּל מְאֹרְעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ. וְעַל כָּךְ תהלים ל"ז, ג'. אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה: "**שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה**" שֶׁהָאָדָם אָמְנָם שׁוֹכֵן בָּאַרְצִיּוּת וּבַגַּשְׁמִיּוּת, בַּפַּרְנָסָה וּבַמַּשְׂכֻּנְתָּא וּבָעֲסָקִים, בַּבְּדִיקוֹת הָרְפוּאִיּוֹת וּבַחִפּוּשׂ אַחַר בַּת אוֹ בֶּן זוּג, אֲבָל כְּמוֹ רוֹעֶה הַצֹּאן שֶׁכָּל הָעֵדֶר הוֹלֵךְ אַחֲרָיו מִבְּלִי לָדַעַת לְאָן הוֹלְכִים, רַק יוֹדְעִים שֶׁלְּאָן שֶׁיּוֹלִיכֵם שָׁם יִהְיֶה מָקוֹם מִרְעֶה טוֹב, כֵּן אַתָּה רוֹעֶה וְהִתְהַלֵּךְ בָּעוֹלָם בִּתְמִימוּת וּבֶאֱמוּנָה שֶׁהָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן יוֹלִיכְךָ לַמְּקוֹמוֹת הַטּוֹבִים בְּיוֹתֵר בִּשְׁבִילְךָ.

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

אַחֲרוֹנֵי זְמַנֵּנוּ דָּנִים בַּבָּעְיָה הָעוֹלָה מִידֵי שְׁנַת שְׁמִטָּה אֵצֶל אֲנָשִׁים שׁוֹמְרֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹות הַמִּתְגּוֹרְרִים בְּבִנְיָן מְגוּרִים מְשֻׁתָּף עִם שְׁכֵנִים שֶׁאֵינָם שׁוֹמְרִים תּוֹרָה וּמִצְוֹות בַּעֲווֹנ"ר, וְהַלְלוּ מַמְשִׁיכִים בְּטִפּוּחַ הַגִּנָּה הַמְשֻׁתֶּפֶת וּבַעֲבוֹדָתָהּ גַּם בִּשְׁנַת הַשְּׁמִטָּה, מָה עַל אוֹתוֹ יֵרֵא לַעֲשׂוֹת עַל מְנָת שֶׁלֹּא לְהַחְשִׁב כְּשֻׁתָּף לְמַעֲשֶׂה עֲבֵרָה זֶה?

וּלְכַתְּחִלָּה כְּמוּבָן מִן הָרָאוּי הוּא שֶׁיְּדַבֵּר עַל לִבָּם שֶׁיִּמָּנְעוּ מֵהַדָּבָר וְיִפְסְקוּ מֵעֲבוֹדָתָהּ מִלְּבַד בַּדְּבָרִים וּבָאֲפָנִים הַמֻּתָּרִים. אוּלָם אִם הַדָּבָר אֵינוֹ מַעֲשִׂי, הַנָּכוֹן הוּא כן הביא ידידנו הגאון רבי אהרן זכאי שליט"א בספרו "הבית היהודי" (חלק ח' ריש סימן כ"א) בשם מרן הגר"ע יוסף שליט"א. שֶׁיְּקַבֵּל מִוַּעַד הַבַּיִת יְפוּי כֹּחַ גָּמוּר שֶׁאֵינוֹ חוֹזֵר, וְיִמְכֹּר אֶת גִּנַּת הַבִּנְיָן לְגוֹי בְּאֶמְצָעוּת מְכִירַת הַקַּרְקָעוֹת שֶׁעַל יְדֵי הָרַבָּנוּת הָרָאשִׁית. וְאִם גַּם זֶה לֹא מִתְאַפְשֵׁר - יַעֲמֹד בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה

אֲנָשִׁים וְיַפְקִיר אֶת חֶלְקוֹ בַּגִּנָּה הַמְשֻׁתֶּפֶת, וּבְכָךְ הִצִּיל לְכָל הַפָּחוֹת אֶת נַפְשׁוֹ שֶׁלּוֹ. וְה' יְשַׁיב בִּמְהֵרָה לֵב אָבוֹת עַל בָּנִים וְלֵב בָּנִים עַל אֲבוֹתָם.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר מִצְוַת שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה פרשת בהר. ועוד עיין בשלחן ערוך האריז"ל עם באור "אבן השהם" שבאר הדברים בטוב טעם ודעת. בְּ"**שַׁעַר הַמִּצְוֹוֹת**" מַרְבֵּנוּ **הָאֲרִיזַ"ל** שֶׁכָּתַב **שְׁבִימוֹת הַחֹל** אָנוּ מְתַקְּנִים עַל יְדֵי עֲבוֹדַת הַקַּרְקַע וְהַמִּצְוֹוֹת הַמִּתְקַיְּמוֹת בָּהּ אֶת הַנְּשָׁמוֹת הַטְּמוּנוֹת בַּדּוֹמֵם וּבַצּוֹמֵחַ בְּסוֹד "**אוֹר זָרוּעַ לַצַּדִּיק**", וְעַל יְדֵי זֶה נַעֲשִׂים תִּקּוּנִים גְּדוֹלִים וְנִפְלָאִים בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים. וְאִלּוּ **בְּיוֹם הַשַּׁבָּת** נַעֲשִׂים כָּל הַתִּקּוּנִים הַלָּלוּ מֵאֲלֵיהֶם. אוּלָם **בִּשְׁנַת הַשְּׁמִטָּה** יֶשְׁנָהּ כמו שכתב בזוהר הקדוש (במדבר דף רמ"ג ע"ב) שבשנת השמיטה יוצא כרוז בגן עדן וכל נשמות הצדיקים יוצאות ומתקבצות במתיבתא דרקיעא ושמחות שמחה גדולה שאין כדוגמתה. תּוֹסֶפֶת וְהִתְעַלּוּת בְּקְדֻשָּׁה יוֹתֵר מִימוֹת הַחֹל, אַךְ לֹא כְּבְיוֹם הַשַּׁבָּת. וְלָכֵן בִּשְׁנַת הַשְּׁמִטָּה הֻתְּרוּ כָּל הַמַּלְאכוֹת, מִלְּבַד מְלֶאכֶת הַקַּרְקַע שֶׁהִיא נִתֶּקֶנֶת וְנַעֲשֵׂית מֵאֵלֶיהָ שֶׁלֹּא עַל יְדֵי מַעֲשֵׂי הַתַּחְתּוֹנִים וכמו שכתוב (ויקרא כ"ה, ב'): "ושבתה הארץ שבת לה'". . וְלָכֵן בִּשְׁנַת הַשְּׁמִטָּה נֶאֱסָרָה מְלֶאכֶת הַקַּרְקַע עַל יְדֵינוּ כְּדֶגְמַת יוֹם הַשַּׁבָּת.

מצוה קי"ג: שלא לאכול בשר בחלב
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות ל"ד, כ"ו.)
"**לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ**".

לִפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בָּשָׂר וְחָלָב שֶׁנִּתְבַּשְּׁלוּ יַחַד, וְאַף לֹא לֵהָנוֹת מֵאוֹתָהּ הַתַּעֲרֹבֶת. וְעַל אַף שֶׁהוֹצִיא הַכָּתוּב אֶת צִוּוּיוֹ בִּלְשׁוֹן "**לֹא תְבַשֵּׁל**" עִם כָּל זֹאת קִבְּלוּ חֲכָמִים שֶׁחֲזָרָה הַתּוֹרָה עַל צִוּוּי זֶה בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת בַּתּוֹרָה בִּכְדֵי לְלַמֵּד שֶׁאַף **אֲכִילַת** תַּעֲרֹבֶת בָּשָׂר בְּחָלָב **וְהֲנָאָה** מִמֶּנָּה אֲסוּרָה מֵהַתּוֹרָה כן דרשו בבית מדרשו של רבי ישמעאל, כמובא בחולין (קט"ו ע"ב). והובא בשלחן ערוך (חלק יורה דעה ריש סימן פ"ז). וגם בשלישית הוזכרה אזהרה זו (דברים י"ד, כ"א), ללמד שאף בהנאה אסורה התערובת הזו. ומכל מקום כתבו חלק מהראשונים (הרמב"ם וספר החינוך) שדין מלקות חל אך ורק על המבשל או אוכל, מה שאין כן הנהנה מתערובת בשר בחלב שאיסורו אמנם מן התורה אך אינו לוקה, הואיל ואיסור זה יצא כבר מאיסור האכילה. ויש חולקין על כך. ועיין בפתחי תשובה (ריש סימן פ"ז) ואכמ"ל. , כָּל שֶׁנִּתְבַּשְּׁלוּ שְׁנֵי הַדְּבָרִים יַחַד חולין (ק"ח ע"א), וכן כתב הרשב"א ז"ל בתורת הבית שלו שלכן נקטה התורה בשלושת המקומות בלשון "בישול" כדי להורות שאף האכילה וההנאה בהם לא נאסרה אלא כשנתבשלו. והובאו הדברים להלכה בטור ובשלחן ערוך. . וְאִם לֹא נִתְבַּשְּׁלוּ שְׁנֵי הַדְּבָרִים יַחַד בְּבִשּׁוּל שֶׁאָסְרָה הַתּוֹרָה מֻתָּר לֶאֱכֹל אֶת הַתַּעֲרֹבֶת מֵהַתּוֹרָה, אַךְ חֲכָמִים עָשׂוּ סְיָג לַדָּבָר וְאָסְרוּ לֶאֱכֹל זֹאת.

כְּמוֹ בְּאִסּוּר הַבִּשּׁוּל שֶׁל הַבָּשָׂר בְּחָלָב, גַּם כָּאן בְּאִסּוּר הָאֲכִילָה לֹא נֶאֱסַר הַדָּבָר דַּוְקָא בִּבְשַׂר גְּדִי, אֶלָּא הוּא הַדִּין בְּשַׂר שׁוֹר אוֹ עֵז וְכֵן כָּל בָּשָׂר בְּהֵמָה טְהוֹרָה בַּחֲלֵב בְּהֵמָה טְהוֹרָה. וְאִם אוֹכֵל מִשְּׁנֵיהֶם יַחַד שִׁעוּר כַּזַּיִת הֲרֵי זֶה חַיָּב מַלְקוּת.

בְּנוֹסָף לָאָמוּר לְעֵיל, גָּזְרוּ רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים חַכְמֵי הַגְּמָרָא גְּזֵרוֹת וּסְיָגִים רַבִּים בְּעִנְיָן זֶה בִּכְדֵי שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ בְּנֵי הָאָדָם לְהַכָּשֵׁל בְּאִסּוּר תּוֹרָה הֶחָמוּר שֶׁל אֲכִילַת בָּשָׂר בְּחָלָב. וְלָכֵן כן דעת הרמב"ם (הלכות ממרים פרק ב') והשלחן ערוך (יורה דעה סימן פ"ז סעיף ג') שאיסור עוף בחלב אינו אלא מדרבנן. וישנם שחולקים וסוברים שאיסורו מדאורייתא, ואנו אין לנו להלכה אלא את דברי מרן השלחן ערוך. אָסְרוּ בַּאֲכִילָה גַּם תַּעֲרֹבֶת שֶׁל בָּשָׂר **עוֹף** עִם חָלָב, וְגַם כְּשֶׁלֹּא נִתְבַּשְּׁלוּ מַמָּשׁ יַחְדָּיו, וְאַף לְאָכְלָם בָּזֶה אַחַר זֶה אָסְרוּ עָלֵינוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל עַד שֶׁנַּמְתִּין בֵּינֵיהֶם שִׁעוּר זְמַן שֶׁקְּצָבוּ לָנוּ חֲכָמִים. כְּמוֹ כֵן גָּזְרוּ שֶׁלֹּא יֹאכְלוּ שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם עַל שֻׁלְחָן אֶחָד זֶה בָּשָׂר וְזֶה חָלָב שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ לֶאֱכֹל זֶה מִזֶּה, אֶלָּא אִם כֵּן יִתְקַיְּמוּ גְּדָרִים וּתְנָאִים מְסֻיָּמִים הַמּוּבָאִים חולין (ק"ד ע"ב). **בַּגְּמָרָא** חלק יורה דעה (סימן פ"ח). **וּבַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ**.

רָמַז הַכָּתוּב - הַפְרֵד וּמְשֹׁל

רַבֵּנוּ בְּחַיֵּי זַ"ל שמות כ"ג, י"ט. בְּבֵאוּרוֹ עַל הַתּוֹרָה כּוֹתֵב שֶׁטַּעַם אִסּוּר אֲכִילַת הַבָּשָׂר וְהֶחָלָב יַחַד הוּא בִּהְיוֹת שֶׁהַבָּשָׂר מִטְבָּעוֹ לְקֻלָּר, וְאִלּוּ הֶחָלָב מִטְבָּעוֹ לְחַמֵּם. וּבִהְיוֹת שֶׁמִּזְגָּם וְטִבְעָם שׁוֹנֶה זֶה מִזֶּה לָכֵן נִצְטַוֵּינוּ שֶׁלֹּא לְבַשְּׁלָם וּלְאָכְלָם יַחַד, מַה שֶּׁעָלוּל לְגָרֵם לְנֶזֶק רוּחָנִי וְגַשְׁמִי לָאָדָם, אֶלָּא יֹאכַל כָּל אֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ וּבַדָּבָר הַזֶּה יִרְאֶה בְּרָכָה.

לְלַמֶּדְךָ, שֶׁפְּעָמִים שֶׁהַמֶּרְחָק וְהַהִפְרָדָה בֵּין שְׁנַיִם זֶהוּ רְצוֹן ה' הָאֲמִתִּי, וְלֹא תָּמִיד הַהִתְחַבְּרוּת וְהַקִּרְבָה הִיא הַדָּבָר הַנָּכוֹן.

פירוש זה כתב לי הגר"י מוגרבי שליט"א ראש קהילת "מקור חיים" באחת מהתכתבותיי עמו. כָּךְ פֵּרֵשׁ **רַבֵּנוּ יוֹסֵף חַיִּים** זְצוּק"ל אֶת במסכת אבות (פרק א' משנה י"ב). דִּבְרֵי הִלֵּל הַזָּקֵן: "**הֱוֵי מִתַּלְמִידָיו שֶׁל אַהֲרֹן אוֹהֵב שָׁלוֹם וְרוֹדֵף שָׁלוֹם**" שֶׁלִּכְאוֹרָה הַמֻּשָּׂג "**רוֹדֵף**" הוּא מֻשָּׂג שְׁלִילִי וּבְלְתִּי רָצוּי, שֶׁכֵּן אוֹמְרִים עַל אָדָם רָשָׁע שֶׁיֵּשׁ "**לִרְדֹּף אוֹתוֹ**", וְאִם כֵּן לָמָּה נָקַט כָּאן הִלֵּל הַזָּקֵן בְּלָשׁוֹן זוֹ?! וּבֵאֵר הָרַב זַצוּק"ל שֶׁאָכֵן בָּא לְרַמֵּז כָּאן הַתַּנָּא שֶׁפְּעָמִים עַל הָאָדָם דַּוְקָא **לִרְדֹּף אֶת הַשָּׁלוֹם וּלְהַרְחִיקוֹ**, וּלְהַמְנַע מִלְּקַיְּמוֹ, שֶׁלֹּא תָּמִיד הַשָּׁלוֹם וְהָאַחְוָה הֵם נְכוֹנִים וּרְצוּיִים.

כָּךְ ראה סנהדרין (ע"א ע"ב). וראה בפירושו של ה"כלי יקר" על התורה (בראשית י"א, א') שביאר הדברים שטבע הרשעים הוא שמתוך התכנסותם יבואו לידי מחלוקת ומריבה, ולכן הפירוד והריחוק ביניהם הוא בעצם מניעת המחלוקת בעולם, שזהו השלום הגדול ביותר. לְמִדּוּנוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל: שֶׁפִּזּוּר לָרְשָׁעִים טוֹב לָהֶם וְטוֹב לְעוֹלָם. וְכָךְ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם דּוֹר הַפַּלָּגָה בּוֹ

הָיְתָה בראשית י"א, א'. כָּל הָאָרֶץ שָׂפָה אַחַת וּדְבָרִים אֲחָדִים, וּמִשֶּׁרָאָה הַקָּבָ"ה שֶׁהַדָּבָר מְבִיאָם לְמַעֲשֵׂי כְּפִירָה וּמְרִידָה בַּה' יִתְבָּרַךְ מִיָּד הֶפִיצָם וְהִפְרִידָם זֶה מִזֶּה וּבָלַל אֶת שְׂפָתָם וּבְכָךְ חָזַר הַשָּׁלוֹם לִמְקוֹמוֹ. כָּךְ אִם רוֹאֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁקֶשֶׁר בֵּין שְׁנַיִם מְבִיאָם לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְחֶבְרָתָם גּוֹרֶמֶת לְפֶרוּד בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, מִיָּד נוֹתֵן הַקָּבָ"ה רֶוַח בֵּין הַדְּבֵקִים וּמְפָרֵק אֶת הַחֲבִילָה.

תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה אָמְנָם דּוֹגֶלֶת בְּאַחְדוּת הַלְּבָבוֹת, משלי ג', י"ז. וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם, אוּלָם פְּעָמִים שֶׁמַּה שֶּׁנִּרְאֶה לָנוּ כְּפֶרוּד וּכְרִחוּק - הוּא בְּעֶצֶם הַשָּׁלוֹם הָאֲמִתִּי וְהַנָּכוֹן. וּכְצַוָּאַת אימרת נתאי הארבלי באבות (פרק א' משנה ז'). חֲזַ"ל: "**הַרְחֵק מִשָּׁכֵן רָע וְאַל תִּתְחַבֵּר לָרָשָׁע**". מְחַנֵּךְ הַיּוֹדֵעַ שֶׁנַּעַר פְּלוֹנִי עָלוּל לְהַשְׁפִּיעַ עַל חֲנִיכָיו לְרָעָה - נָכוֹן יַעֲשֶׂה אִם יַזְהִירֵם מִמֶּנּוּ. וְאָב הָרוֹאֶה כִּי בָּחוּר פְּלוֹנִי מֵסִית אֶת בְּנוֹ מִדַּרְכָּךְ הַיָּשָׁר - עָלָיו לְלַמְּדוֹ לְהִתְרַחֵק מִגְּבוּלוֹ. וְאָדָם הַיּוֹדֵעַ שֶׁשְּׁהִיָּתוֹ בִּמְחִצַּת פְּלוֹנִי תִּגְרֹר אוֹתוֹ לְמַצָּה וְלִמְרִיבָה - יִרְאֶה לִשְׁמֹר עַל מֶרְחָק מָה מֵאִתּוֹ. וְזֶהוּ בְּנֵיָן אָב לְכָל אָדָם לִהְיוֹת חָכָם הָרוֹאֶה אֶת הַנּוֹלָד לְהִתְבּוֹנֵן וְלַחְשֹׁב לָמָּה יוֹבִלֵנִי הַקֶּשֶׁר עִם פְּלוֹנִי וְהַהִתְחַבְּרוּת עִם אַלְמוֹנִי, וְעַל פִּי זֶה יְפַלֵּס אֶת דְּרָכָיו בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר וּתְהִי אַחֲרִיתוֹ שָׁלוֹם.

דְּרוֹשׁ וְחִדּוּשׁ

דָּנוּ רַבּוֹתֵינוּ **הַפּוֹסְקִים**: אָדָם הַסּוֹעֵד סְעוּדַת פַּת וּבְתוֹכָהּ אָכַל תַּבְשִׁיל עִם בָּשָׂר, וּלְאַחַר מִכֵּן הִמְשִׁיךְ בַּאֲכִילַת דְּבָרִים שֶׁאֵינָם בְּשָׂרִיִּים וּבֵרַךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, הַאִם כְּדֵי לֶאֱכֹל מַאֲכָלֵי חָלָב עָלָיו לְהַמְתִּין שֵׁשׁ שָׁעוֹת מִסְּיוּם הַסְּעוּדָה **כֻּלָּהּ**, אוֹ שֶׁדַּי לְהַמְתִּין מִזְּמַן סִיּוּם אֲכִילַת **הַבָּשָׂר** עַצְמוֹ?

וְהִנֵּה הַגָּאוֹן בַּעַל "**עָרוּךְ הַשֻּׁלְחָן**" על יורה דעה (סימן פ"ט סעיף קטן ד'). וטעמו בהיות שבגמרא מצינו שהקפידו על ענין ההמתנה בין בשר לחלב "מסעודה לסעודה". כָּתַב בְּחִבּוּרוֹ שֶׁזְּמַן הַהַמְתָּנָה הַנִּדְרָשׁ בְּאֹפֶן שֶׁכָּזֶה הוּא מִשְּׁעַת סִיּוּם הַסְּעוּדָה שֶׁאָכַל בָּהּ בָּשָׂר וְעַד לְתְחִלַּת הַסְּעוּדָה שֶׁחָפֵץ לֶאֱכֹל בָּהּ דִּבְרֵי חָלָב.

אוּלָם כן כתבו הדגול מרבבה על הש"ך (סימן פ"ט סעיף קטן ג') והדרכי תשובה (שם סעיף קטן ד') וכף החיים (שם אות ט'). ועוד ראה בשו"ת משנה הלכות (חלק ה' סימן צ"ז) ובשו"ת רבבות אפרים (חלק ג' סימן תקי"ג) שכתבו כן. **רוֹב הָאַחֲרוֹנִים** תָּמְהוּ עַל דְּבָרָיו וּדְחָאוּם, וְכָתְבוּ שֶׁדַּי בְּהַמְתָּנָה מִסְּיוּם אֲכִילַת הַבָּשָׂר עַצְמוֹ וְעַד לְתְחִלַּת אֲכִילַת הַדָּבָר הַחֲלָבִי עַצְמוֹ. וְכֵן עִקָּר.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר אִסּוּר בִּשּׁוּל בָּשָׂר בְּחָלָב עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה לְרַבִּי **שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי** זִיעָ"א פרשת משפטים (שמות דף קכ"ה). וכן הביא בספר "צרור המור" (פרשת משפטים דף פ' ע"ב). עיין שם.

בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ שֶׁכָּתַב שֶׁהַבָּשָׂר, הוּא הַדָּם, מְקוֹרוֹ מִמִּדַּת הַדִּין. וְאֵלּוּ הֶחָלָב הוּא מִמִּדַּת הָרַחֲמִים בִּבְחִינַת "כַּשֶּׂלֶג יַלְבִּינוּ". וּכְשֶׁם שֶׁהָאֵם בְּעֵת שֶׁמֵּינִיקָה הִיא אֶת בְּנָהּ הוֹפֵךְ הַדָּם לְחָלָב, כָּךְ יִשְׂרָאֵל הֵם הַבָּנִים וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹפֵךְ לָהֶם אֶת הַדִּין לְרַחֲמִים. וְאִם הָאָדָם אוֹכֵל אֶת הַבָּשָׂר וְהֶחָלָב יַחַד נִמְצָא שֶׁמַּכְנִיס וּמְעָרֵב הוּא אֶת מִדַּת הַדִּין בְּמִדַּת הָרַחֲמִים וְגוֹרֵם עַל יְדֵי זֶה לְהִתְעוֹרְרוּת הַדִּינִים בָּעוֹלָם והגה"ק רבינו יוסף חיים זיע"א בספרו "בן איש חי" (פרשת בהעלותך) ביאר על דרך זו שלכן גם כן יש הבדל בין אכילת בשר אחר חלב לבין אכילת חלב אחר בשר: שאם אכל חלב שמדתו חסד מותר מיד לאחר מכן לאכול בשר על אף שמדתו דין, בהיות שהחסד גובר עליו וכופתו. מה שאין כן אם אכל בשר תחילה שאז עליו להמתין עד שיתעכל לגמרי ויתבטל כח הדין, ורק לאחר מכן יוכל לאכול מאכל חלב. .

מצוה קי"ד: שלא יעשו בית הדין משפט מות בשבת

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (שמות ל"ה, ג'.)

"**לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת**".

לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא

מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה עַל דַּיָּנֵי יִשְׂרָאֵל הַיּוֹשְׁבִים עַל כֵּס הַמִּשְׁפָּט לְבַל יוֹצִיאוּ לַפֹּעַל גְּזַר דִּין מָוֶת עַל אָדָם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, יבמות ו' ע"ב. בֵּין בִּשְׂרֵפָה וּבֵין בְּכָל מִיתָה אַחֶרֶת. בִּהְיוֹת שֶׁאֵין זֶה מִכְּבוֹדוֹ שֶׁל הַיּוֹם לְצַעֵר וּלְיַגֵּעַ בּוֹ אֶפְלוּ אֶת הַפּוֹשְׁעִים וְהָעֲבָרְיָנִים וכן פסק הרמב"ם ז"ל בהלכות שבת (פרק כ"ד הלכה ז'). .

וְאִם עָבְרוּ בֵּית הַדִּין וְהוֹצִיאוּ אָדָם לַהוֹרֵג בְּשַׁבָּת עָבְרוּ עַל לָאו זֶה, אַךְ אֵינָם לוֹקִים עַל כָּךְ בִּהְיוֹת שֶׁלֹּא עָשׂוּ מַעֲשֶׂה בִּידֵיהֶם. וְאִם עָמְדוּ וְהוֹצִיאוּהוּ לַהוֹרֵג בִּידֵיהֶם בִּפְנֵי עֵדִים וּבְהַתְרָאָה הֲרֵי הֵם חַיָּבִים סְקִילָה כְּדִין הַמְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת, וְאִם בְּשׁוֹגֵג חַיָּבִים הֵם קָרְבַּן חַטָּאת.

רָמַז הַכָּתוּב - הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ

הַמִּתְבּוֹנֵן בְּעַמְקוּת בִּדְבָרִים אֵלּוּ יִגְלֶה בָּהֶם **הַנֶּהְגֶּה נִפְלָאָה וּמֻסָּר עֶלְיוֹן** שֶׁמָּסַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל עֲבָדָיו: שֶׁגַּם כְּשֶׁמּוֹצִיאִים אָדָם לַהוֹרֵג וּמַעֲנִישִׁים - יֵשׁ לַעֲשׂוֹת זֹאת בְּחָכְמָה וּבִתְבוּנָה, בְּשִׂקּוּל דַּעַת וּבְמִתְינוּת, בְּמָה רָאוּי לְצַעֲרוֹ וּבְמַה לֹא. שֶׁאִם נִתְחַיֵּב הַלָּה מִשְׁפַּט מָוֶת כָּזֶה אוֹ אַחֵר, אֵין זֶה אוֹמֵר שֶׁהֶרְשׁוּ לְהַשְׁבִּית מִמֶּנּוּ אֶת שִׂמְחַת הַשַּׁבָּת שֶׁלּוֹ!!! **וְכָךְ** בֵּאֲרוּ כן כתב רש"י ז"ל בפירושו על התורה (דברים ל"ב, ד'). וראה בספרנו הדל "דובב שפתי ישנים" (ריש פרשת האזינו) מה שכתבנו בענין זה בס"ד. רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אֶת הַפָּסוּק "**הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ**": שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִנּוֹ צוּר וְחָזָק, וְכָל אֲשֶׁר יַחְפֹּץ יַעֲשֶׂה, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁמַּבִּיא הוּא פֻּרְעָנוּת עַל עוֹבְרֵי רְצוֹנוֹ לֹא בְּשֶׁצָּף וּבְבֶהָלָה הוּא מֵבִיאָהּ, כִּי אִם בְּדִין וּבְיֹשֶׁר. כִּי תָּמִים פָּעֳלוֹ. וּזְהִירוּת גְּדוֹלָה צָרִיךְ לְהִזָּהֵר אָדָם שֶׁהַפְקָדָה בְּיָדוֹ סַמְכוּת

וּמֻמְשָׁלָה לִפְסֹק וְלַעֲנֹשׁ שֶׁלֹּא יְנַצֵּל סַמְכֻיּוֹת אֵלּוּ לִפְעֹל לְפִי מִזְגּוֹ וְכִרְצוֹנוֹ. שֶׁעַל כְּגוֹן זֶה אימרת רב בראש השנה (י"ז ע"א). אָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁפַּרְנָס הַמַּטִּיל אֵימָה יְתֵרָה עַל הַצִּבּוּר שֶׁלֹּא לְשֵׁם שָׁמַיִם לֹא יִזְכֶּה לִרְאוֹת בֵּן תַּלְמִיד חָכָם לֹא עָלֵינוּ.

וּמִכָּאן יַשְׂכִּיל הָאָדָם בְּבוֹאוֹ לְיַסֵּר אֶת בְּנוֹ אוֹ אֶת תַּלְמִידוֹ לִזְכֹּר בְּכָל עֵת שֶׁלֹּא הֻתְּרָה הָרְצוּעָה לְגַמְרֵי לַעֲשׂוֹת בּוֹ כִּרְצוֹנוֹ, וְשֶׁהַיֶּלֶד אֵינוֹ אֵיזֶה "**שֵׁק אִגְרוּף**" עָלָיו יָכוֹל הָאָב לִפְרֹק אֶת קִצְפּוֹ וְזַעֲמוֹ. עָלֵינוּ לִשְׁקֹל בְּכֹבֶד רֹאשׁ כָּל עֲנִישָׁה וְתוֹכָחָה הַאִם מֻכְרַחַת וּמֻצְדֶּקֶת הִיא כֻּרֶגַע, וְהַאִם תָּנִיב פֵּרוֹת טוֹבִים וְתָבִיא תּוֹעֶלֶת לְעָנְיָן.

אָדָם שֶׁאֵינוֹ מְסֻגָּל לִשְׁלֹט עַל עַצְמוֹ בְּשָׁעַת כַּעַס, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְנַטְרֵל רְגָשׁוֹת וְאִינְטֶרֶסִים אִישִׁיִּים, אַל לוֹ לִהְיוֹת מְחַנֵּךְ כְּלָל, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁאֵין לוֹ לְהַעֲנִישׁ וּלְהַעִיר לַאֲחֵרִים. אִם אָדָם מֵעִיר הֶעָרָה לַזּוּלַת מִתּוֹךְ הַרְגָּשַׁת הִפְגָּעוּת אוֹ כְּאֵב אִישִׁי - קָרוֹב לְוַדַּאי שֶׁדְּבָרָיו יַחְרְגוּ מִמִּסְגֶּרֶת הַתּוֹכָחָה הַנְּכוֹנָה וְלֹא יָבִיאוּ לְיִשּׁוּרוֹ שֶׁל הֶחָנִיךְ וּאִי אִפְשָׁר שֶׁלֹּא לְהָבִיא כָּאן אֶת לשונו הזכה והטהורה של רבינו החזון איש זצוק"ל בספרו "אמונה ובטחון" (פרק ד'): "מן המפסידים היותר עיקריים בהיות המלמד לרבים בלתי שלם במדותיו, שכאשר מייסר הוא את תלמידיו בביטוי גס ובזעקת רוגז על מעשה שעשו הרי שמתערב כאן טוב ורע. שהחניך מתרגל בגסות ובקפדנות ובמעשי תעתועיו של רבו לעשות תועבות על "טהרת הקודש" באיצטלא של "לשם שמים"... .

כָּךְ מָצִינוּ **בְּיוֹסֵף הַצַּדִּיק** בְּעֵת שֶׁעָמַד מוּל אֶחָיו הַקְּדוֹשִׁים וּבִקֵּשׁ לְהִתְוַדַּע אֲלֵיהֶם, מְסֻפֶּרֶת הַתּוֹרָה כִּי בראשית מ"ה, א'. "לֹא יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנִּצָּבִים עָלָיו". וּמִי שֶׁקּוֹרֵא אֶת הַדְּבָרִים מִבְּלִי בֵּאוּרֵי חֲז"ל הַקְּדוֹשִׁים עָלוּל לְפָרֵשׁ וּלְגַלּוֹת פָּנִים בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא כַּהֲלָכָה. שֶׁמִּמַּפְשָׁטוּת הַדְּבָרִים הָיָה נִרְאֶה שֶׁלֹּא יָכֹל יוֹסֵף יוֹתֵר לְהִתְאַפֵּק מִלְּהִתְגַּלּוֹת לְאֶחָיו, וְהַדָּבָר כְּבָר לֹא הָיָה בִּשְׁלִיטָתוֹ. אַךְ לֹא כֵּן פֵּרוּשׁ הַדְּבָרִים! יוֹסֵף יָדַע לִשְׁלֹט הֵיטֵב בְּרוּחוֹ, וְיָכֹל גַּם יָכֹל לְהַמְתִּין וּלְהִתְעַכֵּב כְּאַוַּת נַפְשׁוֹ. אֶלָּא שֶׁיּוֹסֵף רָאָה לְנָכוֹן שֶׁזּוֹהִי הָעֵת הַנְּכוֹנָה לְהִתְגַּלּוֹת, רַק הֵבִין שֶׁלֹּא צוֹדֵק לְהוֹכִיחָם בִּפְנֵי הַמִּצְרִים, וְלֹא יָכֹל לִסְבֹּל זֹאת שֶׁהַמִּצְרִים יִרְאוּ בְּבָשְׁתָּם, וְלָכֵן צִוָּה מִיָּד: "הוֹצִיאוּ כָּל אִישׁ מֵעָלָי". זוֹהִי דֻּגְמָא שֶׁל תּוֹכֵחָה וַעֲנִישָׁה נְכוֹנָה, מִתּוֹךְ שְׁלִיטָה עַצְמִית מְלֵאָה וְדַעַת תּוֹרָה צְרוּפָה.

וּכְשֵׁם שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה יָדְעָה לִגְדֹּר וּלְהַגְבִּיל אֶת עֲנִישָׁתָהּ בִּגְדָרִים מְסֻיָּמִים, כָּךְ הִיא מְצַפָּה מֵאִתָּנוּ לְדָבְקָה בְּדַרְכָּהּ וְלִנְהֹג כְּמוֹתָהּ.

דְּרוֹשׁ וְחַדּוֹשׁ

הַגָּאוֹן בַּעַל הַ"**מִּשְׁנֶה לַמֶּלֶךְ**" בחבורו על הרמב"ם (הלכות שבת פרק כ"ד הלכה ז'). עָמַד וְהִסְתַּפֵּק לְאוֹר דִּין זֶה שֶׁאֵין הוֹרְגִים אֶת הַמַּחֲיֵב מִיתָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, מַה יִּהְיֶה בְּמִקְרֶה שֶׁאָדָם רוֹדֵף אַחַר זוּלָתוֹ לְהָרְגוֹ, אוֹ שֶׁאָדָם רוֹדֵף אַחַר אַחַת מִן הָעֲרָיוֹת שֶׁהַדִּין אוֹמֵר שֶׁיֵּשׁ לְהַצִּיל אֶת

הָרְדּוּף בַּהֲרִיגַת הָרוֹדֵף - הַאִם גַּם בְּשַׁבָּת הַדִּין יְהֵא לַהֲרֹג אֶת הָרוֹדֵף, אוֹ שֶׁמָּא כְּמוֹ כָּאן אֵין לָנוּ רְשׁוּת לַהֲרוֹג אֶת הַמְחֻיָּב בְּשַׁבָּת, עַל אַף שֶׁהַדָּבָר יַעֲלֶה בְּהֶזֵּק הָרָדוּף?

וְהַשִּׁיב שֶׁגַּבֵּי הָרוֹדֵף אַחַר זוֹלְתוֹ לְהָרְגוֹ וַדַּאי שֶׁהַדִּין יְהֵא לְהָרְגוֹ אַף בְּשַׁבָּת, שֶׁהֲרֵי כְּלָל נָקוּט בְּיָדֵינוּ שֶׁמְּחַלְּלִים אֶת הַשַּׁבָּת בְּמָקוֹם פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ, כָּל שֶׁכֵּן שֶׁיְּהֵא מֻתָּר לַהֲרֹג אֶת אוֹתוֹ אָדָם כְּדֵי לְהַצִּיל אֶת חַיֵּי זוּלָתוֹ.

אַךְ גַּבֵּי הָרוֹדֵף אַחַר אַחַת מִן הָעֲרָיוֹת נִסְתַּפֵּק בָּאֹרֶךְ מַה יְהֵא דִּינוֹ, וְנָטָה יוֹתֵר לְהוֹכִיחַ בְּדַעַת הָרִאשׁוֹנִים שֶׁגַּם כֵּן יְהֵא מֻתָּר לְהָרְגוֹ כן כתב להוכיח מדברי הרי"ף ז"ל (בסוף פרק "אלו עוברין") שכתב שהרץ אחר נערה המאורסה הורגים אותו אף בשבת שחל ביום הכפורים. וכן הביא שם רבינו ניסים ז"ל בשם רב שרירא גאון ז"ל. אך בדעת התוספות שם הסתפק, ולכן לא הכריע דבריו להלכה. , אַךְ לַהֲלָכָה נִשְׁאַר בְּצָרִיךְ עִיּוּן בַּדָּבָר.

בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

בְּבֵאוּר אַזְהָרַת "לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכָל מֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת" עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד רְאֵה **לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי** זִיעָ"א **בתיקוני הזוהר** (דף ס"ט ע"ב). **בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ** שֶׁכָּתַב שֶׁבְּיוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ מְכַבֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאֵשׁ שֶׁל גֵּיהִנֹּם שֶׁלֹּא תִּשְׁרֹף וְלֹא תִּשְׁלֹט בָּעוֹלָם לֹא הִיא וְלֹא מְמֻנֶּיהָ. וְלָכֵן צִוָּה גַּם אֶת עַם יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא לְהַבְעִיר אֵשׁ בְּכָל מוֹשְׁבוֹתָם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, לְצָרֵךְ הוֹצָאָה לַהוֹרֵג אוֹ לְכָל צָרֵךְ אַחֵר. וְאִם חָלִילָה מַבְעִיר אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל אֵשׁ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, לְצָרֵךְ הוֹצָאָה לַהוֹרֵג אוֹ לְכָל צָרֵךְ אַחֵר. וְאִם חָלִילָה מַבְעִיר אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל אֵשׁ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת מַבְעִיר לוֹ הַקָּבָ"ה אֶת הַגֵּיהִנֹּם גַּם כֵּן אַף בְּשַׁבָּת מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה.

וְהוֹסִיף שֶׁהַבְעָרַת אֵשׁ נֶאֱסְרָה אַף **בְּגוּפוֹ** שֶׁל הָאָדָם, דְּהַיְנוּ בַּכָּבֵד שֶׁהוּא מְקוֹר הַכַּעַס שֶׁבָּאָדָם כן אמרו בברכות (ס"א ע"ב) שהכבד כועס. . שֶׁכָּל הַכּוֹעֵס בְּשַׁבָּת הֲרֵי הוּא כְּמַבְעִיר בָּהּ אֵשׁ כן הובא בתיקוני הזוהר (דף פ"ה ע"א) שהכועס בשבת עובר על אזהרת "לא תבערו אש...ביום השבת". .